

KANCELARIA PREZESA RADY MINISTRÓW

RAPORT

O

STANIE PAŃSTWA I DZIAŁANIACH RZĄDU

W LATACH 1997 - 2001

Warszawa, wrzesień 2001

**Raport, na polecenie Prezesa Rady Ministrów
prof. Jerzego Buzka, w oparciu o materiały resortowe
przygotował Zespół w składzie:**

**Waldemar Kuczyński – redaktor Raportu
Główny Doradca Prezesa Rady Ministrów ds. Gospodarczych**

Współpraca:

Antoni Sulek - Główny Doradca Prezesa Rady Ministrów ds. Społecznych

Adam Cymer

Marcin Makowiecki

Janina Makowiecka

Krzysztof Mehring

Eugeniusz Możejko

Redakcja techniczna:

Zofia Psota

Małgorzata Polańska

Irena Gietko

Spis treści

WPROWADZENIE	5
---------------------------	----------

Część I . Stan państwa

1. Tło polityczne i gospodarcze	9
2. Pozycja międzynarodowa Polski	13
3. Droga do Unii Europejskiej	31
4. Sytuacja gospodarcza	47
5. Sytuacja społeczna i socjalna	59
6. Stan porządku publicznego	73
7. Stan edukacji społeczeństwa	87
8. Stan zdrowotny społeczeństwa	95
9. Stan środowiska naturalnego	103
10. Stan reform społecznych	109
11. Stan restrukturyzacji sektorowych	119

Część II. Działania rządu **127** |

A) Raporty Ministerstw i Urzędów	129
1. Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	129
2. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	151
3. Ministerstwo Spraw Zagranicznych	163
4. Urząd Komitetu Integracji Europejskiej	181
5. Ministerstwo Obrony Narodowej	191
6. Ministerstwo Sprawiedliwości	203
7. Ministerstwo Zdrowia	219
8. Ministerstwo Edukacji Narodowej	235
9. Komitet Badań Naukowych	261

10. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.....	271
11. Ministerstwo Gospodarki	281
12. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	291
13. Ministerstwo Finansów	337
14. Ministerstwo Skarbu Państwa	373
15. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	381
16. Ministerstwo Środowiska	397
17. Ministerstwo Budownictwa i Rozwoju Regionalnego	409
18. Ministerstwo Transportu	413
19. Ministerstwo Łączności	429
B) Działalność legislacyjna rządu	439
PODSUMOWANIE	553
ANEKSY	557

1. Kierownictwo i zatrudnienie w resortach	559
2. Lista Raportów Urzędów Centralnych i Agencji Rządowych	595

WPROWADZENIE

Rząd pod kierownictwem Prezesa Rady Ministrów Jerzego Buzka powołany został 31 października 1997 r. jako rząd koalicji Akcji Wyborczej Solidarność i Unii Wolności, zawiązanej 17 października 1997 r. w następstwie wyborów parlamentarnych z 21 września 1997 r. Jedenastego listopada rząd uzyskał w Sejmie wotum zaufania, dysponując większością parlamentarną wynoszącą 262 mandaty (202 AWS i 60 UW). Rząd pod kierownictwem premiera Jerzego Buzka pełnił swą funkcję przez całą kadencję parlamentu, to znaczy od końca 1997 r. do września 2001 r. Tego właśnie okresu dotyczy niniejszy Raport. Raport składa się z dwóch części. W pierwszej – która prezentuje elementy stanu państwa – przedstawione są oceny czterolecia w wybranych lecz bardzo istotnych sferach działalności państwa i życia społeczeństwa. Są to oceny dokonane w oparciu o materiały przygotowane przez resorty bądź przez wysokich urzędników administracji, a także przez instytucje, które działały dla rządu (Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej). Oceny stanu państwa w innych dziedzinach, jak i uzupełnienie tych ocen, znaleźć można w drugiej części raportu. Składa się ona z dwóch bloków. W pierwszym, złożonym ze sprawozdań z działalności ministerstw i Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej oraz Urzędu Komitetu Badań Naukowych, opisana jest działalność koncepcyjna (programy, analizy, raporty), podstawowe decyzje podjęte w czterolecie, zmiany jakie w sferze objętej kompetencją resortu nastąpiły w wyniku jego działań, wkład w dostosowywania do członkostwa w Unii Europejskiej, sukcesy i porażki. Sprawozdania pomyślane są tak, by były użytecznym materiałem informacyjnym dla ministrów nowego rządu. Chodzi o utrzymanie maksymalnej ciągłości prac i o to by praca wcześniej wykonana, która może być użyteczna nie została zapomniana.

Na drugi blok składa się legislacyjna działalność rządu, to znaczy wyszczególnienie w układzie resortowym ustaw, które zostały opracowane, przekazane do Sejmu, uchwalone, odrzucone, obłożone wetem Prezydenta, a także wykaz ustaw przygotowywanych. Na ogół towarzyszy im krótki opis istoty sprawy. Raport zakończony jest podsumowaniem.

Raporty pozostałych instytucji administracji państwowej - ich lista zawarta jest w Aneksie do tego tomu - w uporządkowanej postaci przekazano do Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Odrębny aneks zawiera zestawienie kierownictwa i zatrudnienie w poszczególnych resortach.

Redaktor

Część I

Stan państwa

TŁO POLITYCZNE I GOSPODARCZE

Gabinet Jerzego Buzka rozpoczął swą misję po rządach SLD-PSL, które przypadły na okres bardzo dobry gospodarczo. Był on owocem pierwszych, trudnych lat transformacji, a także zbiegu okoliczności korzystnych, lecz nietrwałych, takich jak niż demograficzny, sprzyjający spadkowi bezrobocia, korzystna dla Polski, asymetryczna redukcja ceł na dobra przemysłowe w handlu z Unią Europejską, eksplozja handlu przygranicznego, sztuczna koniunktura w handlu z Federacją Rosyjską. Tej sprzyjającej sytuacji rządy SLD i PSL nie wykorzystały dla racjonalizacji i zrównoważenia finansów publicznych. Nie skorzystały z niej także dla – pilnej już wtedy – przebudowy sektorów gospodarki i sfery społecznej, które zachowały kształt z czasów PRL, nie dostosowany do nowych warunków. Przeciwnie, był to okres narastania ekonomicznych zagrożeń, kryzysu nie zreformowanych sektorów, potencjału destabilizacji finansowej w gospodarce. Potwierdzeniem było załamanie bilansu obrotów bieżących z zagranicą. W roku 1995 miał on nadwyżkę równoważną 4,6% PKB, a w roku następnym deficyt równoważny 1,01% PKB. Choć deficyt narastał dalej, nigdy później załamanie nie było tak ostre. W roku 1997, po 3 latach u władzy, ostatni rząd koalicji SLD-PSL, na krótko przed wyborami, podjął temat reform społecznych, a także działania mające na celu oddalenie groźby kryzysu gospodarczego.

Rząd Jerzego Buzka rozpoczął pracę wraz z pierwszą falą wyżu demograficznego z lat osiemdziesiątych wchodzącą na rynek pracy, a także wobec bliskiego już spłacania wysokich rat z tytułu zagranicznego zadłużenia PRL. Na początek jego urzędowania przypadło podjęcie przez Unię Europejską decyzji o negocjacjach z najlepiej przygotowanymi do członkostwa krajami Europy Centralnej, a także decydująca i – jak się okazało – bardzo trudna batalia o przyjęcie Polski do NATO. Rząd rozpoczął pracę tuż po największej od dziesięcioleci powodzi, która przyniosła wielkie straty, dotknęła znaczne obszary kraju i obnażyła niesprawność państwa w walce z tym zagrożeniem, wreszcie tuż po wejściu w życie konstytucji kwietniowej z 1997 r., co wymagało dostosowania do niej systemu prawa. Te okoliczności i wydarzenia oraz brzemienne w zagrożenia opóźnienia reform, zaistniałe za koalicji SLD-PSL, określiły w poważnym stopniu działania rządu na początku jego pracy, a także priorytety na całą kadencję.

Kolejne czynniki, które miały wielki wpływ na pracę rządu, a wystąpiły już w podczas jego urzędowania i – co do swej skali, były zaskoczeniem – to po pierwsze wyczerpanie się źródeł nadzwyczajnej koniunktury połowy lat dziewięćdziesiątych, której kres zbiegł się z tzw. kryzysem rosyjskim. Niższe tempo wzrostu PKB skłoniło najpierw Radę Polityki Pieniężnej do pięciu obniżek stóp procentowych (z 24,5% w kwietniu 1998 r. – stopa redyskonta weksli – do 15,5% w styczniu 1999 r.). Kiedy okazało się, że obniżki te, podnosząc tempo wzrostu PKB, jeszcze bardziej zaostrzają wspomniane napięcia w gospodarce (czyli ją przegrzewają), RPP trzykrotnie podwyższyła stopy procentowe (z 15,5% w październiku 1999 r. do 21,5% od sierpnia 2000 r.). Ta polityka doprowadziła do znacznego spadku inflacji i deficytu na rachunku obrotów bieżących kosztem drastycznego obniżenia tempa wzrostu PKB (z 6,2% w ostatnim kwartale roku 1999 r. do 2,3% w pierwszym kwartale 2001 r. I i 0,9% w drugim). Tak drastyczny spadek aktywności gospodarczej utrudnił poważnie realizację już wprowadzonych reform i przez to także pogorszył ich społeczny odbiór, przyczynił się do załamania nastrojów społecznych poczynając od początku roku 1999 r., kiedy zaczęła ponownie wzrastać stopa bezrobocia, wreszcie wzniosł swój wkład w groźbę kryzysu finansów publicznych.

Drugi czynnik, który pojawił się po utworzeniu rządu, to były spory i konflikty w koalicji, a także w AWS. Doprowadziły one najpierw do rozpadu koalicji w połowie roku 2000 r., a następnie do podziału samej AWS na kilka ugrupowań zajmujących, wraz ze zbliżaniem się wyborów, postawę coraz bardziej opozycyjną, a nawet wrogą wobec rządu. Spory w koalicji, głównie programowe (o reformę podatkową, o powszechne uwłaszczenie itp.) spowodowały niemal od początku kadencji brak zwartości i dyscypliny w działaniu większości sejmowej i narastającą liczbę przypadków głosowania przeciw partnerowi koalicyjnemu i przeciw rządowi, często wspólnie z opozycją. Był to także jeden z najważniejszych czynników sprawczych upadku autorytetu koalicji i tworzących ją partii w oczach opinii publicznej. Po zerwaniu koalicji przez Unię Wolności, rząd stracił formalną większość parlamentarną, stał się mniejszościowym rządem AWS. Odejście partnera nie poprawiło jednak zwartości i dyscypliny zmniejszonej bazy parlamentarnej rządu. Przeciwnie, procesy dezintegracji nasiliły się wewnątrz AWS i doprowadziły do jej podziału. Na kilka miesięcy przed wyborami podział ten wystąpił także w Radzie Ministrów, w której znaleźli się przedstawiciele partii konkurujących ze sobą w wyborach. Działania Premiera pozwoliły jednak utrzymać w rządzie wymagany poziom współpracy.

Przedstawione wyżej okoliczności, całkowicie lub w dużej mierze od samego rządu niezależne i w większości przypadków niekorzystne, tworzą grupę uwarunkowań, która w ogromnej mierze przesądziła o tym, że części zamierzeń koalicji AWS-UW nie zrealizowano, że poważnemu utrudnieniu uległa realizacja znacznej części tych, które podjęto, że cieniem na wszystko niemal co rząd zrobił rzuciło się ogólne pogorszenie nastroju Polaków. Pogorszenie, dla którego były istotne powody, głównie wzrost bezrobocia, lecz także wzmagane przez agresywną propagandę partii opozycyjnych, w tym SLD i bliskich mu mediów, również opanowanych przez zwolenników Sojuszu mediów publicznych. Przekazywanie opinii publicznej i utrwalanie w jej świadomości przekonania, że po czterech latach rządów AWS-UW, a potem samej AWS, Polska znalazła się w stanie totalnego kryzysu - jest przekazywaniem kłamstwa. Groźne dla kraju, bo w ten sposób przeciera się drogę dla sił skrajnych, najbardziej nieodpowiedzialnych, nie mających skrupułów, by grać na ludzkich troskach. Groźne także dla następnego rządu, bo jeśli się wmówi ludziom, że wszystko jest złe i wszędzie jest źle, i to za sprawą złego starego rządu, to zostając nowym rządem bierze się na siebie zobowiązania ponad siły, nawet gdyby nie padały obietnice wypowiedziane wprost. Wskazanie na zewnętrzne w stosunku do rządu warunki, które wpłynęły na jego działania i ich skutki, nie ma na celu kamuflowania błędów, lecz przedstawienie obrazu rzetelnego, który jest splotem dobrych i błędnych działań rządu z konsekwencjami okoliczności, które od niego nie zależały lub zależały w niewielkim stopniu. Pomijanie którejs z stron daje wizerunek nieprawdziwy. W niniejszym Raporcie starano się tej deformacji uniknąć.

POZYCJA MIĘDZYNARODOWA POLSKI

Od 1989 r. polską politykę zagraniczną charakteryzowała stabilność celów i zadań oraz konsekwencja w ich realizowaniu przez kolejne rządy, partie parlamentarne i urzędujących prezydentów. Priorytetem stało się członkostwo w Unii Europejskiej i NATO, rozwój stosunków i współpracy z 7 nowymi państwami sąsiadującymi z Rzeczpospolitą Polską oraz umacnianie pozycji Polski w regionie.

U progu obecnego dziesięciolecia podstawowe zadania dyplomacji polskiej to:

- polityczne i wojskowe integrowanie RP z NATO,
- członkostwo w UE najpóźniej w 2004 r.,
- dobre stosunki z krajami sąsiedzkimi,
- współpraca z członkami UE i NATO,
- kontakty z krajami europejskimi spoza UE i NATO i z krajami pozaeuropejskimi,
- aktywna obecność w OBWE, ONZ, OECD, RE, Grupie Wyszehradzkiej, ISE, Radzie Państw Morza Bałtyckiego i innych strukturach regionalnych,
- wzmacnianie pozycji RP w regionie i w świecie.

Polska a Unia Europejska (UE)

Zadaniem stojącym przed Polską jest zakończenie negocjacji z Unią Europejską tak by uzyskać członkostwo najpóźniej w 2004r. Rozpoczynając negocjacje rząd Polski stanął przed dylematem; czy szybko kończyć negocjacje akcesyjnych, kosztem jakości uzyskanych od Unii ustępstw, czy dążyć jak najlepszych warunków członkostwa, co mogło wydłużyć negocjacji i wzmocnić w kraju nastroje niechętnie Unii. Rząd Premiera Jerzego Buzka przyjął założenie, że Polska może wejść do UE wtedy, gdy w stopniu istotnym uwzględnione zostaną jej postulaty, w tym wnioski o okresy przejściowe, gdy będzie przygotowana do członkostwa, a UE przygotowana do poszerzenia. Zarazem rząd dążył do przyspieszenia prac dostosowawczych i zabiegał o wyznaczenie przez Unię bliskiego terminu przyjęcia nowych członków. Przekonywano też kraje Unii, że członkostwo Polski i państw Europy Środkowej przyniesie Unii korzyści gospodarcze, wzmocni jej pozycję w świecie, zakończy jednoczenie Europy po upadku Muru Berlińskiego.

Na samo członkostwo w Unii rząd patrzył nie tylko przez pryzmat korzyści gospodarczych. Równie ważna jest perspektywa udziału w przełamywaniu podziałów w Europie, w dyplomacji prewencyjnej, we wspólnej europejskiej polityce zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony, w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, w pogłębianiu integracji europejskiej.

Przyjęcie Narodowej Strategii Integracji (NSI) ukształtowało jednolite stanowisko Polski i skoordynowało politykę wobec UE. Doprowadzono do dobrej współpracy między rządem a parlamentem w działaniach legislacyjnych. Przyjęto założenie, że tylko solidnie przygotowany kraj odegra w Unii znaczącą rolę i wpłynie na kształt wspólnej polityki i działań. Przygotowano ekspertyzy dotyczące korzyści i kosztów członkostwa, przy różnych wariantach negocjacyjnych, zanalizowano istniejące traktaty akcesyjne i doświadczenia krajów UE z początków ich członkostwa, przejrzano zagrożenia wynikające ze złego przygotowania albo z odstąpienia od postulatów negocjacyjnych. Przyspieszono dostosowania sektorowe, podkreślając jednak mocno, że transformacja gospodarcza nie jest ceną członkostwa w UE ponieważ reformy należałoby i tak wprowadzić ponosząc ich koszty. Tymczasem korzyści ekonomiczne integracji znacznie przewyższają koszty dostosowań.

Rząd liczył się z tym, że wraz z postępem w negocjacjach i przechodzeniem do trudnych rozdziałów kraje UE wyraźniej artykułować będą partykularne interesy. Przed rządem stało trudne zadanie zapobieżenia wrażeniu, że z winy Polski doszło do spowolnienia negocjacji, gdy tymczasem rozpoczęto je w obszarach naruszających interesy sektorowe poszczególnych grup społecznych państw UE. To zaś powodowało - ograniczenie pola do kompromisów i bardziej nieprzejednaną postawę negocjatorów z krajów Unii, wydłużającą negocjacje. Wśród kandydatów do członkostwa trwa też, zbędna zdaniem Polski, rywalizacja o zamknięcie jak największej liczby rozdziałów, co wzmacnia w społeczeństwie polskim poczucie oddalania się daty członkostwa naszego kraju w UE. Tymczasem duża liczba zamkniętych rozdziałów może świadczyć zarówno o braku poważnych problemów negocjacyjnych jak i o politycznej decyzji rządu danego kraju, by szybko zaakceptować warunki Unii, często bez względu na długoterminowe skutki dla kraju. Polska jako duży kraj europejski, broniący interesu narodowego i stawiający na dobre przygotowanie do członkostwa, siłą rzeczy nie przoduje w liczbie zamkniętych rozdziałów, mimo kompromisowych zmian stanowisk negocjacyjnych. Polska nie chciała uczestniczyć w grze interesów obecnych państw członkowskich UE - opowiadaliśmy się za rozwiązaniami służącymi całej, już poszerzonej, Unii.

Rząd wyszedł z założenia, że Polska, już jako kraj ubiegający się o członkostwo w musi mieć prawo głosu w dyskusji o przyszłości integracji europejskiej. Zasadnicze zmiany w instytucjonalnym porządku Unii, dokonane z pominięciem opinii tych, którzy wkrótce będą częścią tego porządku, mogłoby zwiększyć tzw. deficyt demokratyczny w UE. Dlatego też Polska włączyła się w przygotowania konferencji międzyrządowej w Nicei, a obecnie uczestniczy w wypracowaniu stanowiska przed kolejną IGC, mającą wzmocnić powiązania integracyjne w UE. Polskie stanowisko cechuje pragmatyzm - zmiany w architekturze instytucji europejskich musi poprzedzić dokładne określenie celów, którym te zmiany miałyby służyć.

Większość państw członkowskich UE oraz Komisja Europejska z uznaniem przyjęły deklarację premiera J. Buzka wygłoszoną w grudniu 2000 r. i jej rozwinięcie w dokumencie *Traktat z Nicei - polski punkt widzenia*. Stwierdza się w nim, że silna Komisja Europejska i mający właściwe prerogatywy Parlament Europejski są gwarancją, że decyzje instytucji europejskich uwzględniać będą wspólne dobro państw członkowskich. Dobrze oceniono też w stolicach państw UE opracowanie MSZ „Polityka wschodnia UE w perspektywie jej rozszerzenia o państwa Europy Środkowo Wschodniej - polski punkt widzenia”: Polska już obecnie wnosi wkład do kształtowania polityki wschodniej rozszerzonej UE. Dwudziestego trzeciego kwietnia 2001 roku odbyła się w Warszawie konferencja o przyszłości Europy po roku 2004, zorganizowana wspólnie przez Przewodnictwo Szwecji w Radzie UE i MSZ RP. Było to pierwsze od Rady Europejskiej w Nicei spotkanie, które zgromadziło tak wielu wybitnych przedstawicieli instytucji europejskich, państw członkowskich, ekspertów ze środowisk akademickich i organizacji pozarządowych. Polska opowiedziała się za przyjęciem takich reform w UE, które poprawią skuteczność jej działania, wzmocnią integrację, a zarazem zachowają specyfikę krajów członkowskich, oraz zapewnią im reprezentację w instytucjach UE. W takiej wspólnotocie, bogatej różnorodnością, jest miejsce Polski. Celem Polski były takie zmiany w UE, by skutecznie kształtowała ona swe otoczenie międzynarodowe i dysponowała mechanizmami, pozwalającymi wpływać stosunki globalne. Polska opowiedziała się za wspólnotową metodą integracji, gdyż gwarantuje ona postęp integracji, w granicach wyznaczonych przez rządy państw członkowskich, które zachowują środki umożliwiających im ochronę interesów narodowych. Zanim nowe kraje członkowskie nabiorą doświadczenia i opanują procedury współpracy obowiązujące w UE, będą mogły liczyć na wsparcie i tak zwaną

pamięć instytucjonalną Komisji Europejskiej, która oznacza nie tylko znajomość procedur, ale też pełną świadomość podejmowanych lub zaniechanych decyzji.

Polska a Sojusz Północnoatlantycki (NATO)

W ostatnim dziesięcioleciu poprawiło się bezpieczeństwo międzynarodowe. Znikła groźba globalnego konfliktu nuklearnego, ucichają wojny między państwami, nieliczne konflikty toczą się z dala od Polski. Rządowi Jerzego Buzka przypadło w udziale wprowadzenie Polski do NATO. Wchodząc do najpotężniejszego dziś sojuszu Polska, umocniła gwarancje swego bezpieczeństwa. NATO, decydując o przyjęciu nowych członków uznało, że porządek w Europie nie może być oparty na równowadze strachu i narzucanych stref wpływów. Zamknięto epokę jałtańską. Trwale zakorzeniono Polskę w jej kręgu cywilizacyjnym i politycznym. Dzięki staraniom rządu – do obronnego sojuszu państw demokratycznych weszliśmy na pełnych prawach.

Dostosowanie do standardów NATO wymagało determinacji oraz wysiłku i nadal stanowi duże wyzwanie dla państwa oraz sił zbrojnych. Wojsko Polskie stało się ważnym składnikiem wojsk sojuszniczych. Polscy żołnierze i oficerowie uczestniczą w misjach IFOR i SFOR w Bośni oraz *Partnerstwie dla Pokoju*. Polscy dyplomaci i eksperci wojskowi brali udział w pracach nad nową koncepcją strategiczną NATO. Polska zabiegała o to, by Sojusz – zgodnie z art. 10 Traktatu Waszyngtońskiego – utrzymał otwarte drzwi, a by kraje sąsiednie o wspólnym z nami losie historycznym znalazły się w Sojuszu. Dlatego cieszy fakt, że w Pradze otwarta zostanie kolejna runda poszerzenia NATO. Rząd polski wspiera euroatlantyckie aspiracje Słowacji i Litwy, a także Łotwy, Estonii i Słowenii. Dobre stosunki Polski z Rosją są dowodem, że członkostwo w Sojuszu nie jest dla nich przeszkodą.

Decyzja Unii Europejskiej o wypracowaniu wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony oraz stworzeniu będących do jej dyspozycji sił zbrojnych była zgodna z polskimi oczekiwaniami. Bardzo ważne jest, by *Wspólna Europejska Polityka Bezpieczeństwa i Obrony* (CESDP) była wiarygodna. W tym celu niezbędna jest wspólna ocena stanu bezpieczeństwa i zagrożeń, skuteczne siły zbrojne, wspólne ćwiczenia, szkolenia, wspólna logistyka i planowanie, jak też odpowiednie środki finansowe. Wreszcie, co szczególnie ważne, konieczna jest wola polityczna, by skutecznie korzystać z sił zbrojnych w sytuacjach, które będą tego wymagać. Osiągnięcie zadowalającego stanu rzeczy w tych kwestiach wymagać będzie od Unii

znaczących wysiłków i przebycia długiej drogi. Stając się członkiem UE, Polska winna wnieść znaczący wkład do europejskiej polityki bezpieczeństwa.

Rząd polski od czasu pojawienia się *konceptji Europejskiej Tożsamości w Dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony* (ESDI) wspierał jej tworzenie, przy założeniu, że podstawą obrony państw europejskich w razie ataku z zewnątrz pozostaje NATO, gdyż tylko Sojusz ma odpowiednie uzbrojenie, siłę uderzenia i odstraszania oraz wywiad i środki transportu. Przyszłe wojska europejskie uzupełniałyby działania NATO. Polska opowiadała się za ustaleniem reguł współpracy między NATO i Unią, zapewniających szeroką kooperację obu organizacji w dziedzinie bezpieczeństwa; za maksymalnym wykorzystaniem doświadczeń Sojuszu w dziedzinie technicznej ekspertyzy, planowania, oraz politycznego consensusu, dla podjęcia właściwych decyzji o zachowaniu w sytuacji kryzysowej. Rząd polski zabiegał o zapewnienie RP i innym nieunijnym członkom NATO możliwości współpracy w strukturach powołanych w ramach CESDP, np. przez zaangażowanie oficerów łącznikowych w prace Sztabu Wojskowego UE czy w regularne prace Komitetu Wojskowego UE z udziałem państw członkowskich Unii i 6 państw kandydujących do członkostwa. Polska popierała założenia dotyczące rozwoju zdolności UE do przeciwdziałania kryzysom, zakładając że proponowane rozwiązania będą wzmacniały i harmonizowały działania Unii Europejskiej i NATO, że poprzez wzmocnienie europejskiego filaru bezpieczeństwa będą zarazem umacniały więzi transatlantyckie i zaangażowanie USA w bezpieczeństwo europejskie. Naszym celem było tworzenie warunków do operacji wojskowych podejmowanych przez Unię Europejską w sytuacjach wymagających reakcji, jeżeli nie będzie w nie zaangażowane NATO jako całość. Mając to na uwadze, zabiegaliśmy o nadanie współpracy UE z NATO maksymalnie harmonijnego i instytucjonalnie zdefiniowanego charakteru. Wierna swemu europejskiemu powołaniu oraz mając w pamięci doświadczenia historii, Polska będzie aktywnym i niezawodnym uczestnikiem europejskiego wysiłku w sferze bezpieczeństwa.

Polska a Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ)

Rząd polski przyjął założenie, że ONZ jest obecnie potrzebna społeczności międzynarodowej bardziej niż kiedykolwiek przedtem. W dobie postępującej szybko globalizacji zagraża niebezpieczeństwo, że nie tylko o najważniejszych, ale o wszelkich kwestiach międzynarodowych będzie decydowała coraz mniejsza liczba państw. Musi

więc istnieć forum, właśnie ONZ, na którym problemy będą dyskutowane, a decyzje o ich rozwiązywaniu podejmowane demokratycznie. Globalne procesy wymagają globalnej odpowiedzialności. ONZ niepowinna zastępować rządów państw członkowskich, ale może pełnić rolę sumienia społeczności międzynarodowej i stymulatora oraz katalizatora wspólnych globalnych działań państw. Rząd polski wskazywał, że utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa wymaga by ONZ przeszło od „kultury reagowania” do „kultury prewencji”. Popieraliśmy reformę Rady Bezpieczeństwa ONZ, która nadałaby jej bardziej reprezentatywny charakter oraz wzmocniła skuteczność i przejrzystość jej działań. Priorytetowym postulatem rządu było przyznanie w składzie niestałych członków Rady dodatkowego miejsca dla grupy regionalnej państw Europy Wschodniej. Rząd polski przywiązywał duże znaczenie do problematyki interwencji z pobudek humanitarnych, gdy masowo łamane są i naruszane prawa człowieka, a dane państwo nie może albo nie chce chronić swoich obywateli. W tym celu Polska wspierała prace Komisji ds. Interwencji i Suwerenności Państwowej, której zadaniem miało być zdefiniowanie, kiedy ONZ mogłaby działać w obronie wspólnego człowieczeństwa. Rząd solidarnościowy lansował na forum ONZ „zasadę solidarności” na której powinien być budowany nowy ład światowy, zorientowany na człowieka, jego prawa, bezpieczeństwo i rozwój. Wnosząc duży wkład w operacje pokojowe, Polska zabiegała o zwiększenie ich efektywności, usprawnienie procesu decyzyjnego i systemu finansowania, przywiązywanie większej wagi do działań prewencyjnych oraz kładzenie nacisku na lepsze współdziałanie ONZ z organizacjami regionalnymi. Polska wysoko oceniła postulaty Raportu Brahimiego i wezwała do ich realizacji, co zaowocowałoby podniesieniem rangi operacji pokojowych w działalności ONZ. Popieraliśmy również wysiłki na rzecz wzmocnienia sił szybkiego reagowania ONZ (UNSAS). W ramach tego systemu chcemy kontynuować działalność w Wielonarodowej Brygadzie Sił Szybkiego Reagowania ONZ (SHIRBRIG), która może być uważana za modelowy przykład dla podobnych inicjatyw wielonarodowych.

Polska była aktywna na każdym forum Narodów Zjednoczonych poświęconym prawom człowieka. Idea upowszechniania i umacniania demokracji przyświecała Polsce, gdy z takimi państwami, jak: Chile, Czechy, Indie, Republika Korei, Mali i USA, zdecydowała o zorganizowaniu międzynarodowej konferencji *Ku wspólnotnie demokracji*. Przywiązujemy duże znaczenie do kontynuacji tej inicjatywy. Współczesna koncepcja praw człowieka różni się od tradycyjnej. W obecnych czasach przestrzeganie

katalogu praw człowieka zawartego w *Karcie Narodów Zjednoczonych* oraz *Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka* staje się warunkiem uczestnictwa państw w obrocie międzynarodowym, zaufania i szacunku społeczności międzynarodowej. Poważne i masowe łamanie praw człowieka powinny być potępione, a dopuszczający się tych przestępstw winni być karani. Dlatego Polska popierała działalność międzynarodowych trybunałów ds. zbrodni w byłej Jugosławii i w Ruandzie. Polska popierała też powołanie Międzynarodowego Trybunału Karnego, uważając że będzie to sprzyjać umocnieniu praworządności międzynarodowej i wspierać ONZ w utrzymaniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Polska kończy obecnie proces ratyfikacji statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego. Powodem satysfakcji dla Rzeczypospolitej było zawarcie *Konwencji o zwalczaniu międzynarodowej przestępczości zorganizowanej* (Konwencja z Palermo). Obecnie kończy się proces jej ratyfikacji. Przed kilkoma laty ideę tej konwencji zgłosił prezydent RP na forum Zgromadzenia Ogólnego ONZ.

Polska a Organizacja Współpracy Ekonomicznej i Rozwoju (OECD)

Członkostwo w OECD oznaczało uznanie osiągnięć transformacji i włączenie Polski do grona rozwiniętych państw świata. Członkostwo Polski w OECD poprawiało wizerunek naszego kraju w oczach zagranicznych partnerów, zwłaszcza inwestorów. Jesteśmy postrzegani jako państwo praworządne, demokratyczne i stabilne, wdrażające zasady gospodarki rynkowej. Dzięki temu łatwiejszy stał się dostęp do preferencyjnych linii kredytowych udzielanych przez międzynarodowe instytucje finansowe.

Przeprowadzane przez OECD przeglądy polskiej gospodarki i kierunków reform są ważne dla naszej wiarygodności międzynarodowej, ponieważ uważa się je za miarodajne i rzetelne źródło informacji o rozwoju ekonomicznym i perspektywach. Służą one też pośrednio jako punkt odniesienia dla oceny naszego dostosowania do wymogów integracji europejskiej.

Polska a współpraca regionalna

Do priorytetów polityki zagranicznej należał rozwój współpracy regionalnej w ramach powstałych na początku lat dziewięćdziesiątych struktur tzw. nowego regionalizmu (Rada Państw Morza Bałtyckiego, Inicjatywa Środkowoeuropejska, CEFTA). Współpracę tę Polska uważała za drogę do likwidowania podziałów

i stereotypów, do kształtowania bezpiecznego środowiska regionalnego i nowych powiązań w sferach życia państwowego, a także za ułatwienie przyszłej integracji z szerszymi strukturami, do których aspiruje. Duże znaczenie wiązaliśmy z rozbudową infrastruktury, współpracą w telekomunikacji, ochronie środowiska, turystyce, ale także w zwalczaniu nowych zagrożeń, jak zorganizowana przestępczość międzynarodowa i przemyt narkotyków, zapobieganie katastrofom ekologicznym.

Szczególne znaczenie ma współpraca w ramach Rady Państw Morza Bałtyckiego, w której uczestniczą kraje Unii Europejskiej i stowarzyszone z Unią, członkowie i przyszli członkowie NATO, kraje neutralne oraz Federacja Rosyjska. Dobry bilans ma za sobą CEFTA, która stała się ważnym instrumentem współpracy gospodarczej w Europie Środkowej. Świadczy o tym stały wzrost liczby jej członków i chęć przystąpienia kolejnych państw, jak też poszerzający się zasięg współpracy. Nie oznacza to jednak, że CEFTA jest już konstrukcją kompletną i nie wymaga ulepszeń. Rozwijała się współpraca w Grupie Wyszehradzkiej. 9 czerwca 2000 r. podpisano umowę o stworzeniu Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego, który będzie udzielał pomocy w umacnianiu współpracy krajów członkowskich.

Ugrupowania regionalne tworzą ramę dla kooperacji krajów Europy Środkowej i Wschodniej, opartej na nowych, równoprawnych podstawach i realizowanej w duchu dobrego sąsiedztwa. W warunkach środkowoeuropejskich istotną dziedziną aktywności, w tym Inicjatywa Środkowoeuropejska (IŚE), jest upowszechnianie wartości demokratycznych, ochrona i utwierdzanie praw oraz wolności ludzkich, w tym praw mniejszości. Przez taką współpracę, także w dziedzinie cywilnych środków budowy zaufania (np. współpraca służb obrony cywilnej, współdziałanie w zwalczaniu zorganizowanej przestępczości), IŚE może być istotnym elementem nowej architektury bezpieczeństwa europejskiego, podkreślając znaczenie regionu w stosunkach ogólnoeuropejskich.

Polska a Rada Europy i Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE)

Rząd polski w Radzie Europy (RE) zabiegał o rozszerzanie obszarów rzeczywistej demokracji, większe poszanowanie praw człowieka, lepsze zwalczanie przestępczości, ochronę słabszych i upośledzonych. Wzmoczoną aktywność wykazywaliśmy w dziedzinach, w których mamy doświadczenie, jak np. budowa demokracji w państwie

postkomunistycznym. Nie brakło aktywności Polski w przygotowywaniu rozwiązań dotyczących nielegalnej migracji, uchodźców oraz osób ubiegających się o azyl. Wyrazem uznania dla roli Polski w regionie i w Europie stało się powierzenie jej przewodnictwa w OBWE w 1998 r. Polskie przewodnictwo skupiło się na dyplomacji prewencyjnej, zapobieganiu konfliktom i ich likwidowaniu, na działaniach wzmacniających demokratyczne instytucje, poszanowanie praw człowieka i konsolidację nowego porządku w Europie. Sukces przewodnictwa w OBWE wzmocnił pozycję Polski w świecie i pokazał sprawność polskiej administracji w zarządzaniu dużą organizacją międzynarodową. Taką też rolę spełniła konferencja *Ku wspólnocie demokracji*.

Stosunki Polski z Federacją Rosyjską

Szczególną uwagę rząd poświęcał stosunkom z państwami leżącymi na wschód od Polski. Złożoność i skala problemów związanych z wyswobodzeniem się tych państw z pozostałości po komunizmie nie ułatwiały zadania. Polska wykazywała zrozumienie dla trudności, z jakimi zmagali się sąsiedzi na wschodzie, i starała się przez rozwój stosunków dwustronnych oddziaływać na ewolucję sytuacji w tej strefie. Nasza polityka była ukierunkowana na włączenie zainteresowanych krajów do współpracy z instytucjami europejskimi, na rozszerzanie zasięgu euroatlantyckich wartości.

Rząd polski doceniał znaczenie transformacji dokonującej się w Rosji. Polska potrzebuje demokratycznej, stabilnej i dostatniej Rosji, formułującej swe cele w języku dobrego sąsiedztwa. Obu narodom, Polakom i Rosjanom, winno zależeć na tym, by nasze stosunki były przyjazne, równoprawne i pełne wzajemnego szacunku, jak głosi traktat podpisany w Moskwie 22 maja 1992 r. Stosunki polsko-rosyjskie, których stan od lat był niezadowolający, ociepliły się po wizycie ministra Władysława Bartoszewskiego w Moskwie w 2001 r. i w wyniku ożywienia kontaktów między premierami i prezydentami obu państw. Rozpoczęła się historyczna zmiana w relacjach RP z FR, której znaczenie trudno przecenić. Jesteśmy w połowie drogi. Polska chce dobrego sąsiedztwa z Rosją w nowej sytuacji politycznej, gdy jest członkiem NATO i zabiega o członkostwo w UE. Ani jedno, ani drugie nie jest wymierzone w Rosję. Przeciwnie, rząd polski uznaje, że trwałe bezpieczeństwo w Europie wymaga konsultacji z Federacją Rosyjską i wysłuchania jej głosu, jednak bez prawa weta FR wobec suwerennych decyzji krajów członkowskich Sojuszu. Przynależność Polski do

zachodnich sojuszy i wspieranie przez nią niepodległości oraz orientacji europejskiej państw powstałych po rozpadzie ZSRR, nie powinny przeszkadzać w rozwoju stosunków gospodarczych i kulturalnych między Rosją i Polską. Podjęto więc starania, by dialog polityczny, ożywiony w 2001 r., przerodził się we współpracę w rozwiązywaniu wspólnych problemów gospodarczych i politycznych. Wynik naszych zabiegów zależy w dużej mierze od Rosji. Polska oczywiście zamierza w stosunkach z Rosją chronić swoje interesy, wskazując na obszary mogące przynieść korzyści obu stronom. Rząd polski oczekuje, że Rosja dostrzeże długofalowy interes w stosunkach z Polską, przez którą prowadzi szlak tranzytowy z Rosji na zachód dla ropy, gazu czy energii elektrycznej. Nasze interesy skłaniają nas też do uczestnictwa w formowaniu polityki wschodniej NATO i Unii Europejskiej. Możemy do niej wnieść znajomość Europy Wschodniej i doświadczenie. Liczymy na wzrost handlu między Rosją a Unią Europejską, z czego i Polska odniesie korzyść. Będziemy korzystać z możliwości, jakie stwarza inicjatywa Północnego Wymiaru Unii. Leży też zarówno w naszym interesie, jak i w interesie kontynentu, sprzężenie inicjatyw Wymiaru Północnego z inicjatywami komunikacyjnymi i przesyłowymi na linii Morze Czarne-Morze Bałtyckie. Wszystko to sprawia, że w stosunkach gospodarczych i handlowych nasz kraj może być ważnym ogniwem łączącym gospodarki Unii Europejskiej i Federacji Rosyjskiej. Wspieraliśmy starania Federacji Rosyjskiej o przystąpienie do Światowej Organizacji Handlu (WTO).

Stosunki Polski z Ukrainą

Polska działała na rzecz wypełniania treścią strategicznego partnerstwa z Ukrainą. Polityka wobec Ukrainy od momentu uznania jej niepodległości zmierzała do tego, by maksymalnie wykorzystać szansę, jaką obu naszym państwom stworzyła historia: wesprzeć i umocnić niepodległość Ukrainy, stworzyć więzy oparte na pojednaniu, partnerstwie, korzystnej współpracy. Udzielaliśmy Ukrainie wsparcia w przyspieszaniu transformacji i przeprowadzaniu reform wewnętrznych oraz w zaangażowaniu państw i instytucji zachodnich w te procesy, w pozyskiwaniu ich zainteresowania dla stabilnej, pro-europejskiej i suwerennej Ukrainy. Było jednak oczywiste, że pomoc zewnętrzna może mieć tylko uzupełniające znaczenie dla przebiegu reform, które wymagają czasu i, przede wszystkim, silnej woli politycznej elit oraz społecznego poparcia. Dziesięć lat to bardzo niewiele w historii niepodległości i dlatego rządu polskiego nie zaskakiwała skala problemów, z jakimi borykali się ukraińscy sąsiedzi. Mając na uwadze znaczenie

Ukrainy, nie tylko z perspektywy sąsiedztwa z Polską, rząd zabiegał o jak największe zainteresowanie USA i Unii Europejskiej dla utwierdzenia Ukrainy w jej europejskim wyborze.

Stosunki Polski z Niemcami

Polska w minionym dziesięcioleciu uważała stosunki polsko-niemieckie za ważny składnik naszego zbliżania się do Europy, gdyż pojednanie polsko-niemieckie i bliska współpraca – przełom we wzajemnych stosunkach – tworzą nową jakość w jednoczeniu Europy. Rząd premiera Jerzego Buzka wyszedł z założenia, że w interesie obu państw leży wzmocnienie politycznego partnerstwa i nadszedł czas nowego zdefiniowania polsko-niemieckiej wspólnoty interesów. Podjęto wysiłek, by wydarzenia w stosunkach polsko-niemieckich nie były przypadkową mozaiką, lecz realizacją scenariusza ze sprecyzowanym efektem końcowym. Zdano sobie sprawę, że wyczerpała się formuła pojednania jako podstawa i motywacja w stosunkach niemiecko-polskich. Niemcy są mocarstwem kontynentalnym, świadomym swej roli w Europie i zaangażowanym w wiele działań na arenie międzynarodowej. Niemcy stają się coraz bardziej pożądanym partnerem europejskim dla USA, Federacji Rosyjskiej czy państw Azji. W obliczu pewnego ochłodzenia w specjalnych stosunkach Niemiec i Francji, Niemcy wydają się bardziej zainteresowane „strategicznym partnerstwem” z Polską – członkiem NATO, jednym z najważniejszych europejskich partnerów handlowych RFN, krajem, który w Radzie UE miał będzie 27 głosów. Rząd Jerzego Buzka wykorzystał fakt, że zbliżenie Niemiec z Polską, w odróżnieniu od osi z Francją, nie jest „zbliżeniem na siłę”, narzuconym odgórnie, a wyraża wolę partnerskiej, wręcz sojuszniczej współpracy, korzystnej dla obu stron. Rząd dążył do „europeizacji” dialogu polsko-niemieckiego, gdyż w tej formule jest szansa jego ożywienia i uczynienia bardziej rzeczowym.

Polski rząd wykorzystał pragmatyzm rządu Niemiec do rozwiązywania trudnych spraw bilateralnych, np. odszkodowań i pomocy dla byłych więźniów obozów hitlerowskich i robotników przymusowych, do zwiększenia finansowania współpracy młodzieżowej, do stworzenia podwalin pod Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej „Przyszłość” i do uregulowania kwestii przesiedleńców oraz świadczenia usług przez obywateli polskich na terenie Niemiec.

W stosunkach z Niemcami stoi przed Polską zawsze ten sam dylemat: czy przyjąć rolę doświadczonego przez historię sceptyka, który powinien ostrzegać przed wielkim sąsiadem, czy decydować się na daleko idącą, zaawansowaną współpracę. Rząd Jerzego Buzka wybrał – Polacy i Niemcy mają dobrą perspektywę współżycia w pojednaniu i porozumieniu. Polska nie ma dziś powodu, by należeć do grupy sceptyków w stosunku do Niemiec. Nadszedł czas, by Polska i Niemcy przestały absorbować sobą Europę i zaczęły działać wspólnie na rzecz Europy. Wolność i prawda dla Polaków w demokracji i Niemców w jedności oznacza sprostanie odpowiedzialności europejskiej – nie oddzielnie, lecz wspólnie. Świadomość tej wspólnoty w odpowiedzialności europejskiej nadaje relacjom między RP a Niemcami nowy dynamizm i jakość – w interesie sąsiadów, w interesie regionu, w interesie Europy.

Bardzo bliska współpraca dwustronna nie oznacza porzucenia idei Współpracy Weimarskiej. Rząd uważa Współpracę Weimarską za wyraz szczególnych stosunków RP z Niemcami i Francją, za inicjatywę zorientowaną

na przyszłość, zapewniającą dobrą współpracę 3 wielkich państw europejskich w rozszerzonej UE. Współpracę Weimarską uznano za ważny środek realizacji celów polskiej polityki zagranicznej, pozwalający na rozszerzenie „motoru Europy” o Polskę. Współpraca Weimarska stanowi jeden z kluczowych elementów budowania regionalnej i europejskiej pozycji Polski. Nową inicjatywą rządu premiera Jerzego Buzka była tzw. decentralizacja Weimaru, tj. zachęcenie do współpracy trójstronnej przedstawicieli społeczności lokalnych.

Stosunki Polski z Francją

Od początku lat dziewięćdziesiątych rosną kontakty i umacnia się współpraca polsko-francuska. Rok 2000 wykazał, że ze względu na swój potencjał, Polska jest dla Francji najatrakcyjniejszym krajem w Europie Środkowo - Wschodniej dla lokowania inwestycji. Francja jest obecnie pierwszym inwestorem zagranicznym w RP. Jednak mimo formalnie dobrego klimatu w stosunkach polsko-francuskich, dialog między obu krajami nie przynosił Polsce oczekiwanych korzyści politycznych i gospodarczych. Francja zajęła nieprzychylnie stanowisko w sprawie udziału RP w dyskusji o ESDP, w planie odbudowy i stabilizacji Bałkanów, w dialogu UE-Azja i UE-Afryka.

Częste wizyty na najwyższych szczeblach, nie były rzeczywistym dialogiem dwóch partnerów. Nie pozwoliły jasno wyeksponować wspólnoty interesów Polski

i Francji w Europie ani dwustronnie, ani w ramach Trójkąta Weimarskiego. Zdaniem Francji, dopóki Polska nie będzie członkiem UE – jej głos liczył się będzie w ograniczonym stopniu. Francja krytycznie odbiera stanowisko RP wobec budowy wspólnego europejskiego systemu obrony, uznając je za zbyt proamerykańskie. Wreszcie Francja uważa Polskę za kraj relatywnie słaby ekonomicznie i militarnie, co obniża znaczenie RP we francuskich planach politycznych i utrudnia budowanie z nią partnerskich stosunków. Niemniej jednak elity francuskie powoli zdają sobie sprawę z czołowej roli naszego kraju w Europie Środkowej, stąd też Polska ma szansę wyłonić się w przyszłości jako najważniejszy partner Francji w regionie. Rząd polski w rozmowach z partnerami francuskimi, starał się wyjaśnić możliwie wszystkie wątpliwości, jakie zaistniały w stosunkach polsko-francuskich, uzyskać jasne określenie pozycji i roli Polski w europejskiej polityce Francji i otrzymać publiczne potwierdzenie przez stronę francuską woli jej większego zaangażowania w kontynuowanie i rozwijanie współpracy weimarskiej na różnych szczeblach.

Stosunki Polski ze Stanami Zjednoczonymi

Wśród najważniejszych partnerów Polski, Stany Zjednoczone w największym stopniu uważają RP za istotnego partnera i sojusznika oraz wychodzą naprzeciw polskim koncepcjom regionalnym. Dowiodła tego także wizyta prezydenta George'a W. Busha w Warszawie. Bliskie stosunki ze Stanami Zjednoczonymi były jednym z najmocniejszych atutów naszej polityki zagranicznej; chodzi nie tylko o potęgę USA, lecz i wartości, jakie wyznaje. Popieraliśmy konsekwentnie aktywną polityczną i militarną obecność USA w Europie, uważając że nie trzeba oddalać się od Europy, aby być blisko Ameryki. Polska zabiegała o rozwój stosunków dwustronnych w sferze wojskowej i większe zaangażowanie USA w Europie Środkowej i Wschodniej. Dobrym tego przykładem jest *Program Stypendialny im. Kirklanda dla państw Europy Wschodniej*, realizowany przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności. Rząd Jerzego Buzka starał się też zwiększyć obecność polskich producentów na rynku amerykańskim oraz utrzymać wysoką dynamikę inwestycji amerykańskich w Polsce. Dzięki zaangażowaniu MSZ uruchomiono program badań w archiwach amerykańskich celem ustalenia wkładu wywiadu Armii Krajowej w zwycięstwo aliantów nad hitlerowskimi Niemcami.

W stosunkach ze Stanami Zjednoczonymi celem było doprowadzenie do silniejszego związania interesów amerykańskich z Polską i Europą Środkową. Jednocześnie rząd umacniał pozycję Polski jako głównego partnera USA w regionie, w nadziei że współpraca polsko-amerykańska może zachęcić inne kraje, by coraz szerzej, wspólnie z Polską, podejmować problemy Europy Środkowej i Wschodniej. Takie było m.in. przesłanie podpisanej jesienią 1998 r. deklaracji o współpracy w procesie transformacji między Polską, USA i Ukrainą.

Ze względu na „specjalne stosunki” RP z USA, rząd polski, podobnie jak brytyjski, wielokrotnie odpierał krytykę państw europejskich, zarzucających Polsce rolę konia trojańskiego USA. Polska konsekwentnie podkreślała, że nie ma sprzeczności między dobrymi stosunkami z USA a dobrymi stosunkami z UE. Silna pozycja RP w USA wzmacnia jej pozycję jako przyszłego członka UE. Polska rozwijała doskonałe stosunki z USA zachowując, jako priorytet swej polityki zagranicznej, wejście do UE. Jednak wtedy, gdy interes Polski nie był zgodny z interesem niektórych państw UE, a zbiegał się z interesem USA, rząd polski działał zgodnie z polską racją stanu. Należy też pamiętać, że wśród członków UE często nie ma zgody w ważnych sprawach – UE to związek państw narodowych. Respektowanie różnorodności członków i poszanowanie ich interesów narodowych to siła Unii Europejskiej. Zarzuty niektórych państw członkowskich wobec Polski o zbytnią zgodność poglądów z administracją USA uznać należy za niesprawiedliwe i nieuzasadnione.

Stosunki Polski z Wielką Brytanią, Holandią i Hiszpanią

Wielka Brytania znalazła się, obok Niemiec i Francji, wśród najważniejszych partnerów europejskich Polski, wspierających nasze dążenia do integracji ze strukturami zachodnimi. Do szczególnie bliskiej współpracy doszło w dziedzinie bezpieczeństwa i obronności. Był to wynik zbieżności interesów i wagi przywiązywanej przez oba kraje do efektywności Sojuszu i stosunków transatlantyckich, a także wskutek tego, że Wielka Brytania jest najważniejszym europejskim członkiem NATO. Rozwinęła się też współpraca trójstronna Polski, Wielkiej Brytanii i Ukrainy – początkowo wojskowa, następnie rozszerzona o tematykę dotyczącą Unii Europejskiej, samorządności lokalnej, wolnych mediów, reform systemu edukacji, zwalczania korupcji itp. Konserwatywne i laburzystowskie rządy popierały poszerzenie UE o Polskę. Oba kraje łączyło podobne podejście do reformy Wspólnej Polityki Rolnej (CAP) Unii.

Z Holandią współpracowaliśmy w ramach Konferencji Utrechckiej, której celem była wymiana poglądów i doświadczeń o dochodzeniu przez Polskę do członkostwa w Unii. Zintensyfikowano też współpracę z Hiszpanią, która będzie przewodniczącym Rady UE w I połowie 2002 r., w okresie decydujących dla Polski negocjacji warunków członkostwa w Unii. Wskutek działań rządu Hiszpania zapewniła o poparciu dla aspiracji Polski, mimo obaw że wejście do Unii krajów Europy Środkowej spowoduje utratę części środków z funduszy strukturalnych i spójności.

Stosunki z krajami pozaeuropejskimi

Bliski Wschód i Afryka:

W minionych 4 latach rząd polski umacniał powiązania z naftowymi monarchiami Zatoki Perskiej, głównie z Arabią Saudyjską. Jednocześnie nasilono kontakty z krajami wychodzącymi z izolacji: Algierią, Libią i Iranem, które w przeszłości ważni partnerzy gospodarczy Polski – roszą nadzieje na korzystną współpracę. Względy ekonomiczne skłaniały też do działań na rzecz naprawy stosunków z Irakiem.

Umacniała się istotna pozycja Izraela w stosunkach Polski z krajami regionu. Znajdowała ona oparcie w dynamicznym wzroście obrotów handlowych, w tym eksportu: do 1998 r. wynosił on 20 milionów USD, a w roku 2000 przekroczył 140 milionów. Jednoczenie rozwijał się polsko-izraelski dialog polityczny. Dokonano postępu w oddzielaniu spraw polsko-izraelskich od polsko-żydowskich. Utrzymanie zasady zrównoważonego podejścia do stron konfliktu arabsko-izraelskiego dyktowało potrzebę zaangażowania w poszukiwanie środków politycznego uregulowania konfliktu na Bliskim Wschodzie. Wyrażało się ono m.in. w sondażowych podróżach na Bliski Wschód ministra Bronisława Geremka (lipiec 1999 r.) i ministra Władysława Bartoszewskiego (listopad 2000 r.), a także w goszczeniu szeregu polityków z regionu.

Ożywiły się stosunki z krajami Afryki Subsaharyjskiej, czego przejawem były wizyty w Polsce prezydentów Nigerii i Mali. Powołanie przy MSZ w sierpniu 2001 r. Rady ds. Afryki świadczy o wadze problematyki afrykańskiej w polityce zagranicznej RP. Czynnikiem wspomagającym politykę zagraniczną Polski były w ostatnim okresie stosunki międzyparlamentarne, zwłaszcza na Bliskim Wschodzie. Inicjatywy parlamentarne rozszerzyły kontakty polityczne z krajami tego regionu.

Daleki Wschód i Azja południowo-wschodnia

Na stosunki Polski z krajami Azji wpływały warunki obiektywne oraz okoliczności wynikające z obecnego etapu naszej polityki zagranicznej. Czynnikiem obiektywnym jest olbrzymie wewnętrzne zróżnicowanie kontynentu azjatyckiego pod względem tradycji kulturowych i politycznych, poziomu rozwoju gospodarczego i sytuacji politycznej. Z jednej strony utrudnia to prowadzenie jednolitej polityki wobec regionu, uniemożliwia np. stosowanie jednego modelu promocji wobec krajów Azji. Z drugiej strony, bogactwo tradycji i kultury oraz ich odmienność od realiów polskich są źródłem wzajemnej fascynacji, stymulującej kontakty.

Mimo rozwoju środków transportu i telekomunikacji, odległość nadal poważnie ogranicza kontakty Polski z krajami Azji i Pacyfiku. Utrudnia wymianę kulturalną (koszty transportu np. orkiestr czy wystaw są bardzo wysokie), promocję handlową (koszty organizacji targów, wystaw lub podróży grup przedsiębiorców), a nawet regularny dialog polityczny na wysokim szczeblu (czas potrzebny politykom na podróż do oddalonego regionu jest okresem nieobecności w kraju). Z drugiej strony oddalenie sprawia, że z krajami Azji nie mamy problemów spornych.

Ważną okolicznością jest olbrzymi deficyt w naszych obrotach handlowych z krajami Azji i Pacyfiku. Na obszar ten przypada około 24% deficytu polskiego handlu zagranicznego, podczas gdy stanowi on niewielki procent całości naszych obrotów. Utrwalenie się deficytu zagraża naszemu bilansowi obrotów i obciąża rozwój gospodarczy kraju. W tej sytuacji głównym zadaniem naszej dyplomacji wobec krajów Azji jest utrzymanie dialogu politycznego i kontaktów w różnych dziedzinach (w tym w nauce i kulturze), w stopniu pozwalającym bronić naszych interesów ekonomicznych, głównie przez promocję polskiego eksportu i przyciąganie kapitału inwestycyjnego z wybranych krajów.

Ameryka Łacińska:

Ameryka Łacińska pozostaje ważnym obszarem działania dla polskiej polityki zagranicznej. Między Polską a państwami Ameryki Łacińskiej nie ma sporów, a nasze kontakty na wysokim szczeblu oraz konsultacje między Ministerstwami Spraw Zagranicznych są regularne i korzystne dla obu stron.

Nasze zainteresowanie Ameryką Łacińską zwiększa obecność środowisk polonijnych niemal wszystkich państwach tego regionu. Pogłębianie kontaktów z tymi środowiskami pozostaje ważnym elementem naszej polityki. Dostęp do polskiej kultury

pomaga środowiskom polonijnym w pielęgnowaniu tradycji i w utrzymaniu tożsamości narodowej. Polonia pielęgnując tradycje narodowe, a zarazem – uczestnicząc w życiu społecznym, politycznym i gospodarczym krajów Ameryki Łacińskiej – może wspomóc Polskę w rozszerzaniu jej kontaktów kulturalnych i gospodarczych w regionie. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej postawi nowe wyzwania przed naszą polityką wobec Ameryki Łacińskiej. Unia intensywnie współpracuje z tym regionem. W 1999 r. w Rio de Janeiro odbył się I Szczyt Szefów Państw i Rządów Unii Europejskiej oraz Ameryki Łacińskiej. Kolejne spotkanie odbędzie się w czerwcu 2002 r. w Madrycie. Unia prowadzi rozmowy z MERCOSUR w sprawie utworzenia najpóźniej w 2005 r. strefy wolnego handlu obejmującej oba ugrupowania. Podobne rozmowy Unia prowadzi z Chile, a z Meksykiem odpowiednie porozumienie zostało już zawarte. Polska pozytywnie ocenia działania Unii w Ameryce Łacińskiej i jest gotowa się do nich przyłączyć. Oceniamy, że zintensyfikuje to nasze stosunki polityczne, gospodarcze i kulturalne z krajami Ameryki Łacińskiej. Premier Jerzy Buzek zabiegał o udział RP w szczycie UE-AŁ w Madrycie w 2002 r. i uzyskał zapewnienie Premiera Jose M. Aznara o poparciu Hiszpanii dla naszej prośby.

Podsumowanie

Rząd premiera Jerzego Buzka konsekwentnie prowadził politykę zagraniczną wyrażającą polską rację stanu i polskie interesy. Nakreślona przez rząd hierarchia celów pozostaje aktualna także przy formułowaniu polityki zagranicznej kolejnego rządu. Polska odniosła szereg sukcesów: w zapewnieniu bezpieczeństwa zewnętrznego, w zapewnieniu bezpieczeństwa wewnętrznego, w tworzeniu warunków dynamicznego i rozwoju gospodarczego, w umacnianiu instytucji demokratycznych i państwa prawa, w stosunkach z głównymi partnerami i sojusznikami, a także z krajami pozaeuropejskimi, w szeroko pojętej współpracy międzynarodowej na rzecz pokoju, demokracji i praw człowieka, w dyplomacji gospodarczej, w rozwoju stosunków dyplomatycznych i opieki konsularnej oraz w dziedzinie prawno-międzynarodowej.

Odnieśliśmy też pewne niepowodzenia, a niektórych spraw nie udało się doprowadzić do zakończenia. Bilans rządów premiera Jerzego Buzka w dziedzinie polityki zagranicznej jest pozytywny. Wzrosła pozycja i rola Polski w świecie. Powoli nasz kraj staje się liderem państw Europy Środkowej, który z Francją, Wielkiej

Brytanią, Niemcami, Włochami i Hiszpanią, po osiągnięciu członkostwa w UE, stworzy „wielką szóstkę”, w dużej mierze decydującą o przyszłości kontynentu. Naszym atutem pozostaną jednocześnie „specjalne stosunki” między RP a USA, co wzmacnia pozycję Polski w NATO, w UE i w świecie. Dobrosąsiedzkie stosunki z krajami graniczącymi z RP, brak problemów z mniejszościami narodowymi, stabilna sytuacja gospodarcza i polityczna czynią z Polski kraj udanej transformacji ustrojowej – z państwa totalitarnego ku państwu wolności, demokracji i gospodarki rynkowej.

(Opracowano na podstawie materiałów MSZ)

DROGA DO UNII EUROPEJSKIEJ

Negocjacje Akcesyjne i perspektywy członkostwa

Na okres sprawowania władzy przez rząd premiera Jerzego Buzka przypadł kluczowy etap procesu integracji Rzeczypospolitej Polskiej z Unią Europejską. Rząd powstał bezpośrednio przed podjęciem przez Unię Europejską zasadniczych decyzji dotyczących rozszerzenia, w tym przede wszystkim decyzji o rozpoczęciu negocjacji akcesyjnych z najlepiej przygotowanymi państwami spośród ubiegających się o członkostwo.

Przez 4 lata działania rządu koncentrowały się na intensyfikacji dostosowań gospodarczych i prawnych do wymogów członkostwa w Unii Europejskiej, realizując zobowiązania Premiera, który w *exposé* wygłoszonym w Sejmie 10 listopada 1997 r. stwierdził, że „zapowiedź rychłego rozpoczęcia negocjacji z wybranymi krajami i wymienianie w tej grupie Polski jest dla nas zobowiązaniem do koordynacji działań i przyspieszenia procesów dostosowawczych”.

Równolegle do intensyfikacji działań w kraju, rząd działał aktywnie na zewnątrz, utrzymując kontakty z przedstawicielami instytucji unijnych i państw członkowskich oraz konsekwentnie zabiegając o szybkie tempo negocjacji akcesyjnych i określenie ram czasowych procesu rozszerzenia. Determinacja rządu, obok innych czynników, przyczyniła się do podjęcia na spotkaniach Rady Europejskiej w Nicei i Göteborgu decyzji, które potwierdziły nieodwracalność procesu rozszerzenia.

Już w grudniu 1997 r. Rada Europejska w Luksemburgu podjęła kluczową decyzję o rozpoczęciu wiosną 1998 r. negocjacji akcesyjnych z Polską i 5 innymi państwami kandydującymi do Unii Europejskiej. Umieszczenie Polski w pierwszej grupie państw kandydujących było rezultatem pozytywnej oceny przygotowań i spełniania polityczno-gospodarczych kryteriów członkostwa w UE, zawartej w opinii Komisji Europejskiej o polskim wniosku o członkostwo w UE z lipca 1997 r. Realizacja decyzji luksemburskich przypadła prezydencji brytyjskiej: 30 marca 1998 r. rozpoczął się tzw. proces akcesyjny, obejmujący 11 państw kandydujących, a 31 marca tego roku odbyło się 6 konferencji międzyrządowych na szczeblu ministerialnym,

inaugurujących negocjacje akcesyjne z Polską i pozostałymi krajami grupy luksemburskiej.

Rząd z zadowoleniem przyjął formułę poszerzania UE, która – nie dyskryminując żadnego z kandydatów – pozwoliła rozpocząć rokowania z państwami najlepiej przygotowanymi. Po oficjalnym otwarciu negocjacji, 3 kwietnia 1998 r. rozpoczęto tzw. *screening*, czyli przegląd legislacji wspólnotowej pod kątem dostosowania do niej prawodawstwa polskiego. 10 listopada 1998 r. odbyła się sesja negocjacyjna na szczeblu ministerialnym, podczas której rozpoczęto tzw. właściwe negocjacje w 7 obszarach *acquis*, w których zakończono *screening*.

Pierwszą próbę sprecyzowania ram czasowych procesu rozszerzenia podjęła Rada Europejska w Helsinkach w grudniu 1999 r. W dokumencie końcowym stwierdzono, że Unia powinna być gotowa do przyjęcia nowych członków pod koniec 2002 r., o ile będą oni w stanie przyjąć zobowiązania wynikające z członkostwa i zakończą negocjacje akcesyjne. Jednocześnie Rada zobowiązała się do dołożenia starań, by zakończyć konferencję międzyrządową w sprawie reformy instytucjonalnej Unii do grudnia 2000 r. Decyzje z Helsinek, mimo że nie wyznaczały wiążącego terminu zakończenia negocjacji ani przyjęcia nowych członków, miały istotne znaczenie. Oznaczały one, że deklaracyjny termin osiągnięcia przez Unię Europejską gotowości do przyjęcia nowych członków jest zbieżny z wyznaczoną przez rząd Rzeczypospolitej Polskiej datą osiągnięcia gotowości do członkostwa – 1 stycznia 2003 r. Data ta stała się czynnikiem konsolidującym polskie przygotowania do członkostwa oraz pożytecznym instrumentem nacisku na stronę unijną.

Decyzje helsińskie potwierdziła Rada Europejska w Nicei w grudniu 2000 r. Szefowie państw i rządów osiągnęli porozumienie w sprawie reformy instytucjonalnej Unii Europejskiej i uzgodnili tekst *Traktatu Nicejskiego*, kończąc tym samym obrady konferencji międzyrządowej, zainaugurowanej 14 lutego 2000 r. Uzgodnienie reformy instytucjonalnej miało istotne znaczenie dla krajów kandydujących. Spełniało warunek konieczny dla kontynuowania procesu rozszerzenia UE i w istotny sposób przybliżyło osiągnięcie gotowości Unii do przyjęcia nowych członków z końcem 2002 r. W Nicei, ponadto, Rada Europejska zaakceptowała zaproponowaną przez Komisję Europejską strategię rozszerzenia, której głównym elementem było wyznaczenie harmonogramu negocjacji (tzw. mapy drogowej). Strategia zawierała sekwencję działań dotyczących

negocjacji na 3 kolejne prezydencje i wyrażała nadzieję, że nowi członkowie będą uczestniczyli w wyborach do Parlamentu Europejskiego, w czerwcu 2004 r.

Postanowienia z Helsinek i Nicei zostały doprecyzowane na szczycie UE w Göteborgu w czerwcu 2001 r. Rada Europejska uznała, że pod warunkiem utrzymania postępu w spełnianiu kryteriów akcesyjnych, „mapa drogowa” powinna umożliwić zakończenie negocjacji z tymi państwami, które będą gotowe do końca 2002 r. Jednocześnie stwierdziła ona, że celem Unii jest udział państw kandydujących w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2004 r., jako pełnoprawnych członków. Polska z satysfakcją przyjęła te postanowienia, bo tym samym został zrealizowany postulat sprecyzowania ram czasowych przyjmowania nowych członków, podnoszony przez rząd Rzeczypospolitej Polskiej od rozpoczęcia negocjacji.

U progu prezydencji belgijskiej Polska zakończyła rozmowy w 17 obszarach negocjacyjnych będących przedmiotem rokowań. Rząd RP deklarował i podtrzymuje wolę realizacji ambitniejszego harmonogramu negocjacyjnego niż zaproponowany przez Komisję Europejską w „mapie drogowej”, i opowiada się za jak najwcześniejszym podjęciem rozmów w obszarach o największych konsekwencjach finansowych dla procesu akcesyjnego. Wraz z postępowaniem negocjacji, rząd korygował niektóre wnioski o okresy przejściowe, uznając iż weryfikacja stanowisk jest nieodłącznym elementem negocjacji. Jednocześnie, rząd konsekwentnie stał na stanowisku, że postęp w negocjacjach nie może być warunkowany wyłącznie gotowością kandydatów do ustępstw, i oczekiwał podobnej elastyczności ze strony unijnych partnerów.

Przygotowania do członkostwa w UE – wymiar zewnętrzny

W ocenie rządu, wyznaczenie kalendarza negocjacji dopełniło zobowiązań podjętych przez państwa członkowskie - osiągnięcia przez Unię Europejską gotowości do przyjęcia nowych członków z końcem 2002 r. Najważniejszymi elementami owej gotowości było uzgodnienie podczas szczytu w Berlinie, w marcu 1999 r., pakietu reform składających się na *Agendę 2000* oraz pomyślne zakończenie konferencji międzyrządowej w sprawie reformy instytucjonalnej i podpisanie *Traktatu Nicejskiego*. Polska prezentowała stanowisko wobec wszystkich kwestii będących przedmiotem obrad konferencji. Z satysfakcją należy odnotować, że głos ten był brany pod uwagę.

W wyniku *Traktatu Nicejskiego*, Polska ma zapewnione należne jej – z racji potencjału ludnościowego – miejsce w instytucjach europejskich. Ustępujący rząd skutecznie zadbał, by przyjęte w Nicei rozwiązania - szczególnie w kwestii podziału głosów w Radzie UE - były dla Polski korzystne. W połowie roku 2001 przedstawiciele rządu uczestniczyli aktywnie w dyskusji na temat przyszłości Unii Europejskiej, co sprawiło, że polski głos w tej sprawie stał się słyszalny.

Ze szczególnym zadowoleniem rząd przyjął uzgodnienie przez szefów państw i rządów *Deklaracji w sprawie przyszłości Unii Europejskiej*, którą dołączono do *Traktatu Nicejskiego*. Dla państw kandydujących *Deklaracja* ma istotne znaczenie, stwierdza bowiem, że z zakończeniem konferencji międzyrządowej spełniony został warunek mówiący o konieczności przygotowania instytucji unijnych do rozszerzenia. Ponadto *Deklaracja* uniezależnia dyskusję w sprawie dalszych zmian instytucjonalnych i innych reform o charakterze traktatowym od przebiegu procesu rozszerzenia. Rząd z zadowoleniem przyjął zawartą w *Deklaracji* gwarancję uczestnictwa państw kandydujących, z którymi zostaną zakończone negocjacje, w kolejnej konferencji międzyrządowej w 2004 r. Polska już teraz aktywnie włączyła się w przygotowania do tej konferencji, odpowiadając na wezwanie przywódców UE, wyrażone podczas spotkania w Nicei, do prowadzenia pogłębionej debaty o przyszłości Unii Europejskiej, z udziałem jak najszerszych kręgów opinii publicznej i państw kandydujących.

W ostatnim czteroleciu w Unii Europejskiej zachodziły procesy pogłębiające integrację państw członkowskich. Do uczestnictwa w niektórych z nich zaproszono państwa kandydujące. Wyrazem tego było np. podpisanie przez rząd RP i Komisję Europejską, w lutym 2000 r., wspólnej oceny średnioterminowych priorytetów polityki gospodarczej Polski. Również Rada Europejska w Göteborgu zaprosiła kraje kandydujące do uwzględnienia w swych politykach narodowych celów Unii o charakterze gospodarczym, społecznym i ekologicznym, które – jak zapowiedziano – począwszy od wiosny 2003 r. będą oceniane w corocznym raporcie Komisji Europejskiej. Jako pozytywny przykład takiego uwzględnienia, wskazano na zamiar podjęcia przez kraje kandydujące unijnej inicjatywy „*eEurope+*”.

Podczas prezydencji szwedzkiej rozpoczęto spotkania z krajami kandydującymi w ramach tzw. dialogu ekonomicznego. Dotyczy on polityki makroekonomicznej oraz stabilności finansowej i jest instrumentem wspierającym przebieg procesu rozszerzenia.

W drugiej połowie 2001r. omawiany będzie z kandydatami pakiet przedakcesyjnych programów gospodarczych, w tym dokument dotyczący Polski.

Rząd włączył się w debatę nad polityką spójności, która będzie realizowana w ramach kolejnej perspektywy finansowej, rozpoczynającej się w 2007 r. Dyskusję na ten temat zainicjowała Komisja Europejska po przyjęciu w styczniu 2001 r. *II Raportu nt. spójności społeczno-gospodarczej*. Ważnym elementem debaty było *Forum Spójności*, zorganizowane przez Komisję w Brukseli w maju 2001 r. Biorący w nim udział, Premier Jerzy Buzek przedstawił oczekiwania Polski w zakresie przyszłej polityki spójności. Przyjęty przez Komisję Europejską, Raport stał się punktem odniesienia dla refleksji na temat stanowiska polskiego w kontekście nieodległych już decyzji, w podejmowaniu których Polska ma szansę uczestniczyć jako pełnoprawne państwo członkowskie.

Jednym z wielu wyzwań stojących przed rządem RP w związku z procesem integracji było skoordynowanie polityki zagranicznej z działaniami Unii Europejskiej, podejmowanymi w ramach *Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa* (WPZiB). W omawianym okresie współpraca państw członkowskich w tej dziedzinie była bardzo intensywna.

Odpowiadając na przemiany zachodzące w ramach WPZiB, rząd w stanowisku negocjacyjnym przedstawionym UE we wrześniu 1998 r. zadeklarował szereg działań, których realizacja potwierdziła zgodność polskiej polityki zagranicznej z WPZiB, akceptację celów politycznych oraz udział w działaniach niezbędnych dla ochrony wspólnych interesów państw członkowskich. Kraje członkowskie i Komisja Europejska szczególnie wysoko oceniły zaangażowanie i poparcie Polski dla działań Unii na rzecz rozwiązania konfliktu bałkańskiego. W debacie na temat WPZiB, Polska występowała jako rzecznik współpracy Unii z Rosją i Ukrainą. Rząd RP zabierał także głos w zainicjowanej przez kraje członkowskie dyskusji o współpracy pomiędzy Unią a obwodem kaliningradzkim oraz o rozwoju inicjatywy *Wymiaru Północnego*.

W toku przygotowań do członkostwa wiele uwagi poświęcono współpracy regionalnej, zwłaszcza w ramach Inicjatywy Środkowoeuropejskiej i Rady Państw Morza Bałtyckiego. Tradycyjnie istotną rolę pełniły także spotkania w ramach Trójkąta Weimarskiego, poświęcone przede wszystkim współpracy Polski, Niemiec i Francji w procesie akcesji. Polska prowadziła współpracę dwustronną z pozostałymi krajami członkowskimi, rozwijała dialog polsko-rosyjski oraz współpracę gospodarczą i dialog

polityczny z Ukrainą, potwierdzając tym, że wniesie do Unii Europejskiej przyjazne i uregulowane stosunki z sąsiadami, aktywność we współpracy regionalnej oraz istotny wkład w umacnianie pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego. Wykorzystując doświadczenia ze współpracy podczas negocjacji akcesyjnych i procesu stowarzyszenia, wypracowano instytucjonalną bazę polsko-unijnego dialogu politycznego.

Prace instytucji stowarzyszenia

Lata 1997-2001 to czas intensywnego funkcjonowania organów stowarzyszenia nadzorujących realizację Układu Europejskiego: Rady Stowarzyszenia, Komitetu Stowarzyszenia i Podkomitetów oraz Parlamentarnej Komisji Wspólnej RP-UE.

Coroczne posiedzenia Rady Stowarzyszenia służyły politycznej ocenie realizacji przez Polskę i Wspólnoty Europejskie zobowiązań przyjętych w umowie o stowarzyszeniu. Przebieg wszystkich posiedzeń był pomyślny. Za każdym razem obie strony uznawały, że oprócz pewnych spraw technicznych wymagających dalszych prac, nie ma w stosunkach dwustronnych kwestii konfliktowych. Przeciwnie, obie strony podkreślały zawsze dobrą współpracę dwustronną.

Rada Stowarzyszenia podjęła 14 decyzji, głównie umożliwiających Polsce udział w programach wspólnotowych. Decyzje Rady Stowarzyszenia modyfikowały również niektóre zapisy Układu Europejskiego. Warto też odnotować przyjęcie przez Radę Stowarzyszenia decyzji o przedłużeniu 5-letniego okresu stosowania przez Polskę pomocy publicznej (maj 2001 r.).

W trakcie corocznych posiedzeń Komitetu Stowarzyszenia obie strony omawiały szczegółowo realizację procesu stowarzyszenia oraz tzw. Wzmocnionej Strategii Przedczłonkowskiej, której zasadnicze elementy stanowią *Partnerstwo dla Członkostwa* i *Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa w UE*. Przedmiotem dyskusji były wszystkie sektory gospodarki, a także kwestie społeczne, zatrudnienie, współpraca kulturalna, ochrona środowiska itd. Do najważniejszych tematów będących przedmiotem prac Komitetu Stowarzyszenia można zaliczyć kwestie restrukturyzacji polskiego sektora stalowego, certyfikacji i oceny zgodności oraz rolnictwo.

Prace organów Stowarzyszenia pozwoliły na zawarcie ze stroną wspólnotową kilku istotnych porozumień. Do najważniejszych należy zaliczyć:

- porozumienie w sprawie liberalizacji handlu artykułami rolnymi (2000 r.), powszechnie uznane za najlepsze ze wszystkich wynegocjowanych przez państwa stowarzyszone;
- porozumienie w sprawie liberalizacji handlu produktami rybołówstwa (2001 r.); w 2001r uzgodnione zostały zasady liberalizacji handlu RP-UE produktami rybołówstwa.

Prace organów Stowarzyszenia dowiodły, że współpraca RP-UE wykracza poza ścisłe ramy Układu Europejskiego i negocjacji akcesyjnych, umożliwia także rozszerzenie sfer współpracy dwustronnej. Przykładem jest podjęcie przez Radę Stowarzyszenia decyzji o utworzeniu Wspólnego Komitetu Konsultacyjnego RP - Komitet Ekonomiczno-Społeczny UE, z udziałem po stronie polskiej przedstawicieli pracodawców, związków zawodowych, organizacji konsumenckich. Finalizowane są prace, które umożliwią Radzie Stowarzyszenia podjęcie wraz z Komitetem Regionów decyzji o utworzeniu także Wspólnego Komitetu Konsultacyjnego. Utworzenie obu ciał dowodzi, że współpraca z Unią realizowana jest nie tylko na szczeblu politycznym, centralnym, ale także na szczeblu lokalnym, z udziałem partnerów społecznych.

Współpraca parlamentarzystów w ramach Parlamentarnej Komisji Wspólnej RP i UE potwierdziła znaczenie tego forum dla konsultacji nt. przebiegu procesu rozszerzenia. *Deklaracje i Zalecenia* przyjmowane przez Komisję były dla rządu ważnymi wskazówkami w realizacji polityki integracyjnej. W *Deklaracjach i Zaleceniach* przyjętych podczas XV posiedzenia PKWRPiUE, które odbyło się w Warszawie w czerwcu 2001 r., członkowie Parlamentarnej Komisji wskazali na znaczny postęp w transpozycji *acquis communautaire* do prawodawstwa polskiego.

Działania dostosowawcze

Do priorytetowych działań rządu w procesie integracji z Unią Europejską w okresie minionych 4 lat należało przyspieszenie działań dostosowawczych, w tym prac związanych z dostosowaniem polskiego prawa do prawa wspólnotowego. W 1998 r. Rada Ministrów podjęła decyzję o stworzeniu nowego instrumentu koordynowania procesów adaptacyjnych i integracyjnych, w postaci *Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej (NPPC)*. Tym samym *NPPC* stał się podstawowym instrumentem rządu służącym programowaniu dostosowań do wymogów członkostwa w UE. Dostosowania te objęły zarówno harmonizację legislacji, budowę instytucji, jak i inne dodatkowe działania niezbędne dla

wzmocnienia zdolności administracyjnej do transpozycji, wdrażania i egzekwowania prawa. Pierwszy *Narodowy Program* został opracowany w roku 1998 i był w kolejnych latach 3-krotnie modyfikowany. Ostatnia aktualizacja *NPPC* została dokonana w czerwcu 2001 r. Kolejne modyfikacje *NPPC* wynikały z postępów prac dostosowawczych, powstawania nowego *acquis communautaire* oraz przebiegu negocjacji akcesyjnych.

Jednocześnie rząd wypracował skuteczny mechanizm monitorowania realizacji priorytetów ujętych w *Narodowym Programie*. Ocena realizacji priorytetów była dokonywana corocznie w formie *Raportu* przygotowanego na podstawie sprawozdań opracowywanych przez właściwe ministerstwa i urzędy centralne. *Raport* ten był przedkładany Komitetowi Integracji Europejskiej wraz z wnioskami i projektami odpowiednich decyzji. Opracowano 3 *Raporty* z realizacji *NPPC*, odpowiednio za lata 1998, 1999 i 2000.

Miarą postępu osiąganego przez Polskę w wypełnianiu kryteriów członkostwa były w ostatnich latach *Raporty Okresowe* przygotowywane przez Komisję Europejską. Pierwszy *Raport* Komisja przyjęła 4 listopada 1998 r. Rząd z dużym zadowoleniem przyjmował kolejne dokumenty Komisji, stanowiły one bowiem jednoznaczne potwierdzenie intensyfikacji i konsolidacji procesu dostosowania polskiej gospodarki i systemu prawnego do wymogów członkostwa w Unii.

Oceny uzyskiwane w *Raportach Okresowych*, na tle ocen pozostałych kandydatów, można uznać za pozytywne. Potwierdziły one, że w przypadku Polski, bardziej niż w przypadku innych kandydatów, dobre oceny zaawansowania działań dostosowawczych nie mają bezpośredniego przełożenia na liczbę i tempo zamykanych rozdziałów negocjacyjnych. W rozmowach akcesyjnych, niezależnie od postępu procesu dostosowawczego, intencją rządu było bowiem i jest nadal wynegocjowanie jak najkorzystniejszych warunków członkostwa, co w niektórych obszarach wiąże się z koniecznością uzyskania zgody krajów członkowskich na odłożenie w czasie pełnego wdrożenia prawa UE. Dotyczy to zwłaszcza dziedzin wymagających dokonania znaczących inwestycji finansowych przez budżet państwa i podmioty gospodarcze.

W swoich *Raportach* Komisja wysoko oceniała realizację programu, w którym rząd założył osiągnięcie przez Polskę gotowości do członkostwa w Unii Europejskiej do końca 2002 r. W świetle ocen Komisji, Polska przez ostatnie lata nie miała problemów z wypełnianiem kryteriów politycznych członkostwa, nie odnotowując – w odróżnieniu

od większości kandydatów – sporów terytorialnych czy problemów z mniejszościami narodowymi. Z uznaniem spotkały się postępy w tworzeniu apolitycznej służby cywilnej czy też poparcie akcji i działań UE podejmowanych w ramach WPZiB.

Równie dobre oceny uzyskiwała Polska za dostosowania gospodarcze. W ubiegłorocznym *Raporcie Okresowym* Komisja stwierdziła, że Polska utrzymuje stabilność makroekonomiczną; podkreśliła szybkie tempo prywatyzacji oraz odnotowała postęp w restrukturyzacji tak wrażliwych sektorów, jak górnictwo czy przemysł obronny. Zwróciła uwagę na wysoki stopień integracji gospodarki polskiej z UE, wyrażającej się poziomem obrotów handlowych i wysokością przepływów kapitałowych. Komisja uznała, że Polska posiada funkcjonującą gospodarkę rynkową, która w najbliższej przyszłości będzie zdolna sprostać presji konkurencji i siłom rynkowym wewnątrz UE. Tym samym Polska znalazła się – obok Węgier i Estonii – w gronie krajów kandydujących z Europy Środkowej i Wschodniej najbliższych spełnienia ekonomicznych kryteriów członkostwa w Unii. Komisja potwierdziła także, że Polska - utrzymując w ostatnich latach wysokie tempo rozwoju gospodarczego - najlepiej poradziła sobie ze skutkami kryzysów gospodarczych o międzynarodowym zasięgu, których skutki pod koniec lat dziewięćdziesiątych odczuli wszyscy kandydaci z krajów Europy Środkowej i Wschodniej.

Oprócz zjawisk pozytywnych, charakteryzujących procesy gospodarcze, występowały również niekorzystne, w tym przede wszystkim wzrost bezrobocia. W odniesieniu do sytuacji na rynku pracy, należy zaznaczyć, że w 2000 r. eksperci polscy i eksperci Komisji Europejskiej dokonali Przeglądu Polityki Zatrudnienia (*Employment Policy Review*). Jego efektem było podpisanie 29 stycznia 2001 r. przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej oraz Komisarza ds. Zatrudnienia i Spraw Socjalnych, Wspólnej Oceny Założeń Polskiej Polityki Zatrudnienia (*Joint assessment of employment priorities in Poland*). Głównym celem tego przedsięwzięcia jest zidentyfikowanie wyzwań stojących przed Polską, przedstawienie zamierzeń rządu w zakresie polityki zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu oraz ocena zgodności polskiej polityki zatrudnienia z rekomendacjami Unii Europejskiej, a w konsekwencji usprawnienie działań aktywizujących rynek pracy.

Nieco gorzej w *Raportach* Komisji i własnej ocenie rządu wypadła początkowo ocena procesu dostosowywania polskiego prawodawstwa do prawa wspólnotowego. Dlatego też rząd podjął wiele inicjatyw przyspieszających proces legislacyjny. Znaczące

przyspieszenie nastąpiło wraz z zawarciem z inicjatywy rządu, w dniu 10 lipca 2000 r., trójporozumienia między Marszałkiem Sejmu RP, Marszałkiem Senatu RP oraz Prezesem Rady Ministrów, dla przyspieszenia procesu dostosowania prawa polskiego do prawa Unii Europejskiej. Rząd oraz parlament zobowiązały się w nim do intensyfikacji współpracy i koordynacji działań mających na celu wdrożenie *acquis communautaire*, potwierdzając tym samym istnienie politycznego konsensusu w sprawie członkostwa Polski w UE.

Opierając się na zawartym porozumieniu, stworzono mechanizm ściślejszego monitorowania legislacyjnych prac dostosowawczych i nadano odpowiednią rangę procesowi stanowienia prawa transponującego prawo wspólnotowe w samym parlamencie. Działania rządu zostały z uznaniem odnotowane przez Komisję Europejską w ubiegłorocznym *Raporcie Okresowym*. Utrzymując wysokie tempo prac, do połowy bieżącego roku rząd edukacji zrealizował – przygotowany w oparciu o *Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa w UE* oraz stanowiska negocjacyjne – przyjęty przez Radę Ministrów w listopadzie ubiegłego roku harmonogram przyjmowania projektów ustaw dostosowawczych. Do czerwca 2001r. rząd wykonał program, którego realizacja miała się pierwotnie zakończyć w IV kwartale. W okresie od lipca 2000 r. do początku sierpnia 2001 r. rząd przyjął 180 projektów ustaw dostosowawczych. Sejm uchwalił 149 ustaw, co było możliwe za sprawą przydania Komitetowi Integracji Europejskiej nowej roli w zakresie przygotowywania tzw. ustaw europejskich, wspomnianego wyżej trójporozumienia i modyfikacji regulaminu Sejmu, która umożliwiła przyspieszenie prac nad projektami ustaw transponującymi prawo unijne. Należy podkreślić, że pomimo zbliżającego się terminu wyborów parlamentarnych, zarówno rząd, jak i parlament kontynuują prace związane z wdrażaniem dorobku prawnego Wspólnot do systemu prawa polskiego. W drugiej połowie 2001r., mając także na względzie konieczność skutecznego wdrożenia przygotowanych ustaw, rząd koncentruje działalność legislacyjną na przyjęciu około 200 aktów wykonawczych.

Rząd dokonał także istotnego postępu w przygotowaniu do współpracy z krajami członkowskimi i instytucjami UE w ramach obszaru *wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne* oraz w wypełnieniu zobowiązań negocjacyjnych w tej dziedzinie. Stan zaawansowania działań dostosowawczych pozwala oczekiwać zamknięcia negocjacji jeszcze w 2001r.

Do najważniejszych działań legislacyjnych dostosowujących prawo polskie do *acquis communautaire* w obszarze *wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne* należy zaliczyć przyjęcie przez Sejm, w kwietniu 2001r., znowelizowanej ustawy o cudzoziemcach, która instytucjonalizuje działania wobec repatriantów i uchodźców, tworzy ramy dla utworzenia Krajowego Systemu Informatycznego oraz uproszczenia i ujednoczenia systemu wizowego. Kontynuowano prace prawno-organizacyjne związane z przygotowaniem Polski do włączenia do Systemu Informacyjnego Schengen.

Rząd podjął także szereg działań na rzecz zapewnienia właściwej ochrony i infrastruktury granicy wschodniej, która po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej stanie się zewnętrzną granicą Unii. Tym samym znacząco poprawiono skuteczność walki z przestępczością zorganizowaną oraz z nielegalną imigracją. Wskutek tych działań prawo polskie jest obecnie zgodne ze wspólnotowym porządkiem prawnym w obszarze zarządzania granicą zewnętrzną. W dziedzinie kontroli granicznej przepisy dotyczące służby granicznej i prowadzenia działań granicznych nie odbiegają od standardów Schengen i nie wymagają już zasadniczych zmian. Zasadnicze znaczenie miało przyjęcie w czerwcu 2000 r. dokumentu *Polska - Strategia zintegrowanego zarządzania granicą*, definiującego zadania w zakresie zarządzania granicą wschodnią oraz harmonogram ich realizacji.

Polskie ustawodawstwo jest również zasadniczo zgodne z prawem unijnym w dziedzinie walki z przestępczością zorganizowaną, oszustwami i korupcją. Wprowadzenie tej części wspólnotowego porządku prawnego zakończy się do 31 grudnia 2002 r., z wyjątkiem wszystkich aktów prawnych odnoszących się do Europolu; do tej organizacji Polska będzie mogła przystąpić dopiero po uzyskaniu członkostwa w UE.

Zgodnie z harmonogramem *Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa*, polski system wizowy będzie w pełni spójny z systemem wspólnotowym do końca 2002 r. Polskie prawo w dziedzinie polityki azylowej już obecnie jest zgodne z *acquis* w tym obszarze.

Należy oczekiwać, że – oceniając dokonania minionego roku w tegorocznym *Raporcie Okresowym* – Komisja Europejska potwierdzi zaawansowanie procesu dostosowawczego oraz pozycję Polski w gronie kandydatów dobrze przygotowanych do członkostwa.

Pomoc zagraniczna

W latach 1997-2001 nastąpiły zasadnicze zmiany w skali, charakterze i celach pomocy pozyskiwanej przez Polskę. Wskutek zaawansowania transformacji gospodarczej i stabilizacji sytuacji makroekonomicznej, niektórzy dawcy pomocy bilateralnej uznali, że Polska może kontynuować reformy bez zewnętrznej pomocy bezzwrotnej. Tym samym pomoc udzielana przez Unię Europejską w ramach programu PHARE uzyskała dominujące znaczenie w pomocy bezzwrotnej.

Jednocześnie nastąpiła głęboka reorientacja głównego celu pomocy UE. Począwszy od 1998 r., cel wspierania przemian strukturalnych został zastąpiony przez wspieranie samego procesu akcesyjnego. Nastąpiło zasadnicze zbliżenie formuły udziału Polski w wykorzystaniu środków pomocy do zasad obowiązujących w Unii Europejskiej. Ze swej strony rząd dokonał istotnego postępu w tworzeniu podstaw prawno-administracyjnych prowadzenia polityki regionalnej, zgodnych z zasadami obowiązującymi w Unii Europejskiej, przyjmując m.in. ustawę o zasadach wspierania rozwoju regionalnego. Podjęto również działania mające na celu budowę systemu instytucjonalnego, umożliwiającego efektywną absorpcję środków z budżetu wspólnotowego po akcesji. Opracowany został *Wstępny Narodowy Plan Rozwoju*, określający główne kierunki i priorytety polityki spójności społeczno-gospodarczej Polski do roku 2002. Trwają prace nad *Narodowym Planem Rozwoju* do roku 2006.

W 2000 r. Unia Europejska wprowadziła 2 nowe programy pomocy dla Polski i innych krajów kandydujących – ISPA i SAPARD, których celem jest wsparcie przygotowań do członkostwa w obszarach transportu, ochrony środowiska i rolnictwa.

W latach 1997-2001 wydatnie wzrosła wysokość pomocy przyznawanej Polsce przez UE. Kwoty przyznane w ramach PHARE wzrosły ze 148 mln euro w 1997 r. do 484 mln euro w 2000 r. W ramach programu ISPA, w 2000 r. Polska uzyskała 348 mln euro. W ramach programu SAPARD przewidziano dla Polski, począwszy od 2000 r., coroczny budżet w wysokości 171 mln euro. Uzyskanie w ramach PHARE 2000 rekordowej kwoty pomocy oraz wysokie oceny Komisji Europejskiej – na tle pozostałych krajów kandydujących – wykorzystania przyznanej pomocy stanowią potwierdzenie stworzenia przez rząd systemu sprawnej koordynacji i współpracy międzyresortowej w odniesieniu do pozyskiwania i wykorzystania pomocy przedakcesyjnej.

Opinia publiczna

Rząd przykładął dużą wagę do informowania społeczeństwa o procesie integracji Polski z Unią Europejską. Mając na uwadze potrzebę nadania działaniom w tej dziedzinie większej spójności oraz zapewnienia im odpowiedniego wsparcia finansowego, w maju 1999 r. zainicjowany został *Program Informowania Społeczeństwa. Integracja Polski z Unią Europejską* (PIS), w którym rząd postawił sobie za cel uzyskanie świadomego poparcia polskiego społeczeństwa dla członkostwa Polski w UE oraz wzrost wiedzy obywateli o działaniach rządu na rzecz integracji naszego kraju z Unią.

Rząd podjął szereg działań zmierzających do włączenia w przygotowania do członkostwa przedstawicieli jak najszerzej reprezentacji partnerów społecznych i organizacji pozarządowych. Istotną rolę w tym zakresie pełniła Narodowa Rada Integracji Europejskiej, powołana w listopadzie 1999 r. jako organ opiniodawczo-doradczy działający przy Premierze-Przewodniczącym Komitetu Integracji Europejskiej. Zadaniem Rady jest m.in. konsultowanie procesu dochodzenia Polski do członkostwa w UE, inicjowanie dialogu społecznego w dziedzinie integracji europejskiej oraz wypracowywanie społecznego porozumienia w sprawie strategii integracyjnej. Rada zainicjowała również działalność środowiskowych rad konsultacyjnych ds.: strategii informacyjnej, wsi, samorządu terytorialnego oraz młodzieży.

Wychodząc naprzeciw potrzebie rzeczowej i obiektywnej dyskusji nt. wszystkich aspektów przystępowania Polski do UE, w odpowiedzi na *Uchwałę Sejmu RP w sprawie przygotowań do członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w UE*, w lipcu 2000 r. Rada Ministrów przyjęła *Raport w sprawie korzyści i kosztów integracji Rzeczypospolitej Polskiej z Unią Europejską*. Przygotowany bilans objął orientacyjne koszty już poniesione przez państwo polskie w procesie przedakcesyjnym, próbę zestawienia uzyskanych korzyści, a także szacunki wysokości niezbędnych nakładów oraz korzyści, jakie poniesiemy i uzyskamy w przyszłości. Mimo swoich niedoskonałości, dokument ten może już dziś stanowić element rzeczowej dyskusji o kosztach i korzyściach członkostwa w UE. Przygotowanie bardziej precyzyjnego bilansu będzie możliwe dopiero po zakończeniu negocjacji akcesyjnych, kiedy podjęte zostaną decyzje dotyczące kluczowych obszarów negocjacyjnych.

Realizowane od kilkunastu miesięcy działania edukacyjno-informacyjne zaowocowały zintensyfikowaniem debaty społecznej na temat integracji europejskiej i przyczyniły się do zahamowania obserwowanego w ostatnich kilku latach spadku poparcia społeczeństwa polskiego dla członkostwa w UE. Ustabilizowało się ono na poziomie 55-60%.

Dostrzegając fakt, że idea rozszerzenia Unii nie cieszy się dostatecznym poparciem opinii publicznej w krajach członkowskich, rząd przyjął w czerwcu 1999 r. *Program ramowy promocji zagranicznej procesu akcesji RP do UE*. Jego celem jest promowanie wizerunku Polski, jako kraju spełniającego kryteria członkostwa w UE, wnoszącego nowy dynamizm do procesu integracji europejskiej, a także wyjaśnianie naszych postulatów negocjacyjnych, których niezrozumienie jest często spowodowane brakiem informacji lub niewłaściwą interpretacją naszego stanowiska.

Sprawy nie załatwione

Wśród głównych niedociągnięć w minionych 4 latach należy wymienić opóźnienia we wprowadzaniu *acquis communautaire* w pierwszym okresie funkcjonowania rządu oraz początkowe problemy w koordynacji międzyresortowej, które w 1998 r. skutkowały uzyskaniem z programu PHARE mniejszej pomocy niż była możliwa.

Najważniejsza kwestia związana z realizacją Układu Europejskiego, której nie udało się pomyślnie zakończyć, to przejście do drugiego etapu stowarzyszenia. Polska nie wprowadziła zasady jednakowego traktowania producentów unijnych z krajowymi (zasady traktowania narodowego) w niektórych dziedzinach działalności gospodarczej. Mimo przedstawienia przez Radę Ministrów projektów odpowiednich ustaw, Sejm nie zaakceptował rządowych propozycji nowelizacji ustawy o radiofonii i telewizji oraz ustawy o grach losowych i zakładach wzajemnych.

Realizacja zadań integracyjnych napotykała także na trudności wynikające z ograniczonych możliwości zwiększenia zatrudnienia oraz poprawy warunków płacowych dla wysoko kwalifikowanych pracowników uczestniczących w procesie integracji europejskiej. Kwestia ta wymaga kompleksowego rozwiązania - przygotowania kadry polskich specjalistów do pracy w instytucjach UE.

Na obecnym etapie negocjacji za nie satysfakcjonujący należy uznać brak zgody krajów członkowskich na proponowane przez stronę polską przyspieszenie rozmów w obszarach mających największe konsekwencje finansowe dla procesu akcesyjnego, w tym przede wszystkim w *rolnictwie, polityce regionalnej, budżecie i finansach*. Przyjęcie tej propozycji umożliwiłoby dokonanie po obu stronach modyfikacji niektórych stanowisk pod kątem poszukiwania rozwiązań kompromisowych i przygotowania przyszłych rozwiązań pakietowych.

(opracowano na podstawie materiałów Komitetu Integracji Europejskiej)

SYTUACJA GOSPODARCZA

Skrótowną analizę polskiej gospodarki od końca 1997 r. do połowy roku 2001 postanowiliśmy skupić na jej dynamice. Przemawiają za tym następujące racje.

Na ogół przyjmuje się, że celem działalności gospodarczej demokratycznego państwa i jego polityk pozostaje kreowanie i wspieranie możliwie wysokiego wzrostu dobrobytu i bezpieczeństwa mieszkańców kraju. Przy takim założeniu wzrost gospodarczy – zrównoważony, racjonalny i zgodny z demokratycznie wyrażonymi preferencjami – jest naczelnym kryterium efektywności gospodarek i trafności polityk.

Wychodząc z takich przesłanek, za właściwość podstawową polskiej gospodarki w analizowanym okresie musieliśmy przyjąć spadającą dynamikę. W tej części Raportu omawiamy, skrótowo, przebieg tego procesu, jego następstwa, przyczyny, a także szansę odwrócenie tej tendencji w najbliższych latach.

Spowolnienie gospodarczego wzrostu i jego następstwa

Roczna stopa realnego wzrostu PKB, wynosząca w trzyleciu 1995-1997 średnio 6,7 % i będąca w tym czasie jedną z najwyższych na świecie, spadła w 1998 r. do 4,8%, w 1999 r. do 4,1%, w 2000 r. do 4,0%, a w pierwszym kwartale 2001 r. – do 2,3%, z dużym prawdopodobieństwem utrzymywania się na niskim poziomie w kolejnych kwartałach i miesiącach. Wraz z tym niekorzystnie zmieniały się i zmieniają inne wielkości i wskaźniki sprzężone ze wzrostem PKB. Najważniejsze z nich to:

- Ponowny i coraz dotkliwszy wzrost bezrobocia. Od 1999 r. stopa bezrobocia zbliżyła się do 16%, a liczba zarejestrowanych bezrobotnych – do 3 milionów. Wśród nie znajdujących pracy niebezpiecznie wzrosły udziały: bezrobocia długotrwałego, bezrobotnych, którzy utracili prawo do pobierania zasiłku, a także ludzi młodych, w wieku do 24 lat. W niektórych regionach kraju bezrobocie jest bliskie katastrofie społecznej. Niskie i spadające tempo wzrostu nie jest jedyną przyczyną nadmiernego bezrobocia, ale prawie zawsze jest przyczyną dominującą.
- spadająca gwałtownie dynamika inwestycji. Jej powiązania z gospodarczym wzrostem są silne i dwukierunkowe. Z jednej strony dynamika inwestycji to zasadniczy czynnik wzrostu działający na podaż i popyt, z drugiej zaś – od tempa wzrostu zależy zdolność

do oszczędzania i powstawania zasobów inwestycyjnych oraz skłonność podmiotów rynkowych do inwestowania i podejmowania ryzyka. Dynamika inwestycji, wynosząca w latach 1994-1998 średnio w roku 16,4%, drastycznie się obniżyła: do 5,9% w 1999 r. i około 2% w 2000 r. (w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 49 osób). Spadek ten następował pomimo stosunkowo wysokich bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz znacznego wzrostu pożyczek zaciąganych przez podmioty krajowe za granicą.

- Rosnące napięcia w finansach publicznych, a ostatnio gwałtowne powiększanie się deficytów budżetowych. Przyczyny są oczywiste, a poddanie ich ekonomicznie racjonalnej kontroli jest trudne, niekiedy nieosiągalne. Malejący wzrost gospodarczy redukuje istotne źródła dochodów publicznych, potęgując równocześnie presję na powiększanie publicznych wydatków, w tym na zwiększenie długu publicznego i kosztów jego obsługi. W obecnej gospodarce polskiej wzrost deficytowości budżetu uwidocznił się wyraźnie od roku 2000. Deficyt w relacji do PKB oficjalnie zwiększył się z 2,0% do 2,2% w 2000r. i będzie nadal rósł, osiągając w latach 2001 i 2002 wskaźniki znacznie wyższe i dla perspektyw gospodarczych bardziej niebezpieczne.

- Pogarszające się warunki bytowe ludności. Spowolnienie dynamiki gospodarczej i konsekwencje tego procesu odbiły się negatywnie na dochodach i wydatkach ludności, stopniu ich zróżnicowania oraz na nastrojach społeczeństwa. Roczna stopa wzrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia realnego brutto w dominującym sektorze przedsiębiorstw, kształtująca się w latach 1995-1997 w przedziale 3 – 5 %, spadła w roku 2000 do 1,3% , a w kwietniu 2001 r. była o 1,3% niższa niż rok wcześniej. W tymże kwietniu o 1,5 % w skali rocznej obniżyła się siła nabywcza przeciętnej pozarolniczej emerytury i renty brutto, i także o 1,5 % – renty i emerytury rolników indywidualnych. W trudnych warunkach bytowych pozostawały coraz liczniejsze rodziny bezrobotne oraz niektóre grupy ludności wiejskiej. W zamówionej przez rząd Diagnozie Społecznej 2000 (Warszawa, lipiec 2000), autorzy na podstawie szerokich badań stwierdzili, że w 2000r. „Zadowolenie z sytuacji finansowej własnej rodziny jest najniższe od 1994 roku” (s.4).

Osiągnięcia gospodarki

W omawianym okresie gospodarka miała także osiągnięcia, które w perspektywie mogą pomóc w przywróceniu stosunkowo wysokiego wzrostu. Po pierwsze, mimo zagrożeń płynących z zewnątrz i zrodzonych przez politykę ekonomiczną, gospodarka w latach 1998-2001 nie uległa recesji. W najslabszym 2001r. rozwijała się nadal w tempie około 2%, jakie niejeden kraj zachodnioeuropejski uznałby za satysfakcjonujące. W latach 1994-1999 gospodarka polska miała najwyższe tempo wzrostu wśród 14 postkomunistycznych krajów Europy Środkowej i Wschodniej. W ostatnich latach przewaga Polski pod tym względem malała, jednak w roku 2000 gospodarka w Polsce nadal rosła szybciej niż np. w Bułgarii, Rumunii, Czechach i Słowacji. Po drugie, nastąpiło przyspieszenie już wcześniej wysokiego wzrostu wydajności pracy; w przemyśle wzrosła ona o 9,2% w 1999r. i o 14,3% w 2000 r. Wyniki I kwartału 2001r. wskazują, że i w bieżącym roku wzrost wydajności będzie wysoki. Następuje on w wyniku współdziałania różnych innowacji, które są zasadniczą drogą poprawy konkurencyjności firm i zdolności gospodarki do wzrostu przy niskiej inflacji. Tych walorów szybko rosnącej wydajności pracy nie podważają jej uboczne cechy: coraz większe trudności zdobycia pracy i oszczędności wymuszane na firmach w walce o przeżycie w sytuacji ograniczonego popytu rynkowego. Po trzecie, z przyspieszoną restrukturyzacją firm, głównie prywatnych, wiąże się zwiększona dynamika eksportu i poprawa bilansu handlowego. Pomimo niekorzystnych relacji cen, wpływy z eksportu (w USD) wzrosły w 2000 r. o 7,3% i o 5,5 punktów procentowych szybciej niż wzrost importu. Dalsze wzmocnienie tego korzystnego zwrotu nastąpiło w pierwszych miesiącach 2001r. W rezultacie ujemne saldo płatności towarowych, po kilkuletnim niepokojącym wzroście, obniżyło się z 14,4 miliarda USD w 1999 r. do 13,2 miliardów USD w rok później. W okresie styczeń-maj 2001 r. saldo to było niższe niż rok wcześniej o 1,4 miliarda USD. Po czwarte, dzięki stanowczej, ale dotkliwej polityce pieniężnej i poprawie bilansu handlowego, zostały znacząco złagodzone niebezpieczne zagrożenia zewnętrznej i wewnętrznej równowagi gospodarki. Narastający od kilku lat deficyt płatniczych obrotów bieżących osiągnął w I kwartale 2000 r. bardzo niepokojący poziom 8,2% w relacji do PKB. W skali całego ubiegłego roku spadł jednak do 6,2%, a w I kwartale 2001r. – do 5,2%. Przy stosunkowo wysokich publicznych rezerwach dewizowych (27,1 miliarda USD w marcu 2001r.) i bezpośrednich inwestycjach zagranicznych (około 8,3 miliarda USD w ujęciu

płatniczym w 2000r.), deficyt ten – jeśli wynosi około 5% PKB – nie stwarza zagrożenia kryzysem finansowym. Drugie z zagrożeń to ponad 10-procentowy wzrost cen konsumpcyjnych w 2000 r., który przerwał trwający od 1990 r. spadek inflacji. W roku 2001 inflacja ponownie zaczęła spadać – od lutego w przeliczeniu rocznym nie przekracza 5-6 % z tendencją zniżkową i szansą jej trwania w latach następnych, co przewidują zarówno prognozy urzędowe, jak i niezależne. Po piąte, w nie sprzyjających warunkach, wywołanych zwłaszcza spowolnieniem gospodarczej dynamiki i napięciami budżetowymi, wdrożono 4 rozległe i trudne reformy ustrojowe: emerytalno-rentową, samorządu terytorialnego, opieki zdrowotnej i edukacyjną. Reformy, kierunkowo słuszne i opóźnione, ale nie dość dobrze przygotowane, rozłożone w czasie i realizowane, przyniosły dotąd nie tyle zapowiadane korzyści, ile zamieszanie, niezadowolenie i krytykę. Po naprawie błędów w koncepcji i realizacji mogą jednak stać się ważnym bodźcem wzrostu i cennym elementem rzeczywistości społecznej. Wreszcie po szóste, za osiągnięcie czterolecia należy uznać przyspieszoną prywatyzację i restrukturyzację sektora bankowego. Sieć bankowa, w okresie PRL skrajnie upaństwowiona oraz zacofana technologicznie i organizacyjnie, przekształciła się w jeden z najlepiej rozwiniętych i funkcjonujących sektorów gospodarki rynkowej.

Przyczyny słabnięcia dynamiki gospodarczej

O spowolnieniu gospodarki w omawianych latach zdecydowały:

1. przyczyny odziedziczone po poprzednich stadiach transformacji;
2. przyczyny zewnętrzne;
3. przyczyny „zawinione” lub – trafniej – sprowokowane przez polityki państwa i jego organów, przede wszystkim strukturalne, pieniężne i fiskalne.

Wymieniając jednym tchem te grupy przyczyn nie sugerujemy, że ich wpływ na wzrost gospodarczy był równoważny. Uważamy (nie bez różnicy zdań odnośnie szczegółów), że rola dominująca przypadła politykom państwowym.

Ad.1. Przyczyny „odziedziczone”

Pod względem doraźnych efektów ekonomicznych i społecznych, trzylecie 1995-1997 można uznać za „złoty okres” polskiej transformacji. Dokonana wcześniej znaczna przebudowa ustrojowa i techniczno-organizacyjna, wraz z pomyślnym stanem otoczenia zewnętrznego, przyniosła wysokie tempo wzrostu produkcji, inwestycji i konsumpcji. Średnioroczne realne tempo wzrostu PKB wyniosło 6,7% i było w tym

okresie jednym z najwyższych w gospodarce światowej. Wyższe tempo niż polskie wśród krajów „o wschodzących gospodarkach rynkowych” miały jedynie „tygrysy” Wschodniej Azji, Chiny, Indie i nieliczne kraje latynoamerykańskie, a w grupie krajów OECD – tylko Irlandia i Turcja. Wysoka dynamika gospodarcza pozwoliła na istotną redukcję bezrobocia i znaczną poprawę sytuacji dochodowej ludności. Wzrost gospodarczy, podobnie jak w kilku latach poprzednich, następował równoległe z nie słabnącym obniżaniem się inflacji.

Zarazem jednak zaczęły niepokojąco narastać objawy „przegrzania” gospodarki, czyli wzrostu przewyższającego jej potencjał. Zdaniem większości Rady, zdecydowały o tym zaniechania, opóźnienia i niekonsekwencje, przede wszystkim w:

- a) prywatyzowaniu i restrukturyzacji podmiotów publicznych, zwłaszcza instytucji finansowych oraz dużych przedsiębiorstw, nie mających szans na osiągnięcie rynkowej konkurencyjności;
- b) deregulowaniu i odpolitycznianiu gospodarki, w tym zarządzanych nieefektywnie przedsiębiorstw publicznych, usztywnionego rynku pracy i systemu świadczeń społecznych, a także systemów: emerytalno-rentowego, opieki zdrowotnej i administracji publicznej na jej wszystkich szczeblach;
- c) racjonalizacji polityki fiskalnej i finansów publicznych, celem uczynienia publicznych dochodów i wydatków maksymalnie „życzliwymi” wobec gospodarczej stabilności i dynamizmu;
- d) restrukturyzacji przeludnionego i nisko wydajnego rolnictwa i całej związanej z nim ludności wiejskiej.

Opóźnienia te były głównym źródłem tzw. „płytkich rezerw wzrostu” transformującej się gospodarki, a w tym:

- obniżonej przejściowo kapitałochłonności wzrostu, bazującej na nieczynnych zasobach tanich środków trwałych, częściowo zdatnych do ponownego wykorzystania;
- braku na powstałych „prawdziwych” rynkach sieci podmiotów gospodarczych „nowego typu”, głównie prywatnych;
- niedrogich i łatwych przy istniejącym poziomie wiedzy możliwościach wyposażania krajowych firm w importowane technologie i dokonania pierwszego kroku w przewyżnianiu zacofania pod względem jakości i wydajności;
- przeprowadzonej na progu transformacji głębokiej dewaluacji złotego na zliberalizowanym walutowym rynku, co przejściowo zwiększyło opłacalność eksportu.

Wraz z wyczerpywaniem się tych rezerw gospodarka pod koniec trzylecia 1995-1997 traciła zdolność do wysokiego zrównoważonego wzrostu połączonego ze spadkiem inflacji. Potwierdzeniem tego stało się pojawienie w 1996 r. wyraźnie ujemnego salda na rachunku płatniczym obrotów bieżących i niebezpieczne posuwanie się po tej drodze do 2000 r.

Ad. 2 Przyczyny zewnętrzne

W tej grupie przyczyn, poza zmianami koniunktury ekonomicznej u partnerów rynkowych, mieszczą się: zasady gospodarczej współpracy z zagranicą oraz warunki klimatyczne.

W omawianym okresie zewnętrzne, rynkowe otoczenie polskiej gospodarki kształtowało się z niewielką przewagą zjawisk niekorzystnych, takich jak:

- dotkliwe, dla niektórych regionów i gałęzi, załamanie gospodarki rosyjskiej w połowie 1998 r., z towarzyszącą poważną dewaluacją rubla i recesją. Skutki tego częściowo przeniosły się na kilka lat następnych, dotknęły silnie inne postsowieckie republiki i stały się znaczącym hamulcem wzrostu polskiej gospodarki;
- relatywnie niska w czterolecie – wyjątkiem roku 2000 – dynamika gospodarki niemieckiej, najważniejszego partnera handlowego gospodarki polskiej.

Negatywny wpływ na dynamikę polskiej gospodarki wywierały też kryzysy w Japonii i innych wyróżniających się dotąd wysoką dynamiką krajach południowo-wschodniej Azji i Ameryki Łacińskiej, a w stopniu mniejszym - także niektórych (poza Niemcami) gospodarek zachodnioeuropejskich.

Pozytywnie na polską gospodarkę wpłynęły natomiast: szczególnie wysoki w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych wzrost gospodarki USA i jego odbicie w gospodarce światowej; wysoki wzrost wielkich gospodarek azjatyckich (Chin oraz Indii), szybka poprawa koniunktury w azjatyckich „tygrysach”, szczególnie jednak stosunkowo dobra w latach 1999-2000 koniunktura większości gospodarek zachodnioeuropejskich.

W zasadach współpracy z zagranicą trwała w omawianych latach niezbyt silna, ale wyraźna liberalizacja. Wzmacniało ją sukcesywne usuwanie barier taryfowych, pozataryfowych i interwencyjnych w stosunku do krajów UE, wraz z przygotowywaniem się Polski do integracji z Unią. Nie brakło przy tym oddziaływań trudnych, niekiedy kontrowersyjnych, jednak *per saldo* liberalizacja dobrze służyła dynamice polskiej gospodarki.

Dodajmy wreszcie, że w czterolecie gospodarce dotknęły dwie silne powodzie i jedna dotkliwa susza. Przyniosły one znaczne straty w działalności produkcyjnej i pociągnęły duże dodatkowe wydatki publiczne na łagodzenie cierpień ludności, odbudowywanie infrastruktury gospodarczej i społecznej oraz wzmacnianie zabezpieczeń przed klęskami.

Ad. 3. Przyczyny wywołane przez politykę

3.1. Obszar polityki strukturalnej

Strukturalne hamulce wzrostu nie zostały radykalnie usunięte, a pojawiły się nowe. Podejmowane na tym polu kierunkowo słuszne działania były niekonsekwentne i niepełne, jak zmiany podatkowe bądź nie najlepiej przygotowane i realizowane, jak wspomniane 4 reformy ustrojowe. Obszary kluczowe: prywatyzacja publicznego majątku oraz ingerencja państwa w mechanizmy rynkowe nabrały typowych ułomności transformacji – upolitycznienia i przeregulowania oraz trudnych w takich czasach do uniknięcia: skłonności do działań nielegalnych, korupcji i nepotyzmu.

W prywatyzacji zaowocowało to koncentracją na operacjach o wysokich efektach finansowych i małą skalą ilościową (rzeczową), co bezzasadnie tłumaczone jest koniecznością poprzedzenia prywatyzacji skomplikowaną i kosztowną restrukturyzacją. W końcu 2000 r. działało wciąż 2 268 przedsiębiorstw państwowych i 764 spółki prawa handlowego z wyłącznym udziałem skarbu państwa, nie licząc spółek, w których państwo pozostaje udziałowcem z istotnymi uprawnieniami. Od strony ilościowej tempo prywatyzacji bezpośredniej, zwłaszcza pośredniej, w trzyleciu 1998-2000 było znacznie niższe od nie odznaczającego się wysoką dynamiką poprzedniego trzylecia. Udział sektora prywatnego w przeciętnym zatrudnieniu w przemyśle wzrósł z 63,0% w 1997 r. do 68,8% w 1999 r. W I kwartale 2001 r. był on zaledwie o 3 punkty procentowe wyższy niż rok wcześniej. Niemal całkowicie poza prywatyzacją znalazły się tak ważne gałęzie, jak: hutnictwo stali, energetyka, kopalnie węgla, przemysł zbrojeniowy, czy transport kolejowy.

Gdy chodzi o ingerencję w mechanizmy rynku, polityka strukturalna prowadziła do licznych drobiazgowych regulacji, najczęściej nieefektywnych, oraz do kosztownych przerostów zbiurokratyzowanej i upolitycznionej publicznej administracji gospodarczej. Osłabiała to inicjatywę i zdolność dostosowywania się podmiotów ekonomicznych do rynku. Ze szczególną siłą ograniczenia te działały na przedsiębiorstwa publiczne.

Upolitycznienie, przeregulowanie, paternalizm i ograniczenia prywatyzacyjne czyniły z nich „chorego człowieka” gospodarki.

Dziedziną, w której istnieją silne ograniczenia hamujące wzrost i zatrudnienie, jest rynek pracy. Rynek ten, usztywniony przez gąszcz dyrektyw kodeksu pracy ukształtował się w latach PRL-u oraz w początkach transformacji i pozostawał bez większych zmian po 1997 r. Rząd obecny kilkakrotnie próbował częściowej choćby liberalizacji rynku. Próby te były torpedowane w parlamencie z pobudek populistycznych i partykularnych. Ograniczenia rynku pracy wprowadzano zwykle z pobudek szlachetnych, by chronić interesy pracownicze. Jednak przy wysokim i rosnącym bezrobociu oraz nikłych przyrostach miejsc pracy, ograniczenia te były szkodliwe, broniąc jednostronnie interesów zatrudnionych oraz tradycyjnych pozycji związków zawodowych.

3.2. Rola polityki fiskalnej

Ocena wpływu polityki fiskalnej, a także pieniężnej, na dynamikę gospodarki nie jest prosta. Oddziaływania pozytywne krzyżują się z negatywnymi; w czterolecie zmieniały się i zasady, i ilościowe instrumenty tych polityk.

W polityce fiskalnej sprzyjał wzrostowi stosunkowo niewielki i lekko malejący deficyt budżetowy oraz tzw. deficyt ekonomiczny, utrzymujące się w latach 1998-2000. Dzięki temu oszczędności prywatne w umiarkowanym tylko stopniu absorbowane były na cele publiczne, zwłaszcza nieprodukcyjne. Posunięciem korzystnym dla wzrostu było obniżenie stawki podatku dochodowego od osób prawnych, z 30% do 28%, nie sprzyjały zaś wzrostowi struktura wydatków budżetowych oraz niska dyscyplina i racjonalność w wydawaniu publicznych pieniędzy, w tym szczególnie rozbudowa instytucji pozabudżetowych (fundacji, agencji), niejednokrotnie o *quasi*-podatkowych dochodach, których wydatki nie podlegają pełnej kontroli parlamentu. Nagminną praktyką tych formalnie pozabudżetowych instytucji stało się zaciąganie pożyczek, w końcowym rachunku obciążających budżet państwowy.

Z upływem czasu obraz ten zmieniał się na gorsze. Zamiast dostosowywania się do malejącego wzrostu gospodarczego i kurczącej się bazy podatkowej, władze fiskalne – rząd i parlament – umacniały zasadę obligatoryjnej waloryzacji świadczeń budżetowych, głównie socjalnych, i wprowadzały nowe świadczenia obciążające budżet.

W latach 1998 i 1999 udawało się uniknąć większych kłopotów budżetowych; następowała nawet lekka redukcja deficytów w relacji do PKB, w dużym stopniu dzięki nadzwyczajnym dochodom z tytułu opłat koncesyjnych, a także dzięki manipulacjom finansowym. W 2000 r. deficyt budżetowy w stosunku do PKB zwiększył się z 2,0% do 2,2%. W 2001 r. nastąpiło przyspieszenie tej nowej tendencji. W korekcie ustawy budżetowej na początku 2001 r. przyjęto deficyt w wysokości 2,6% PKB, a w sierpniu 2001 r. pojawiła się konieczność o wiele znaczniejszego powiększenia deficytu, o 8,6 miliarda zł – do 3,7% PKB. Równocześnie w pracach nad budżetem roku 2002 zarysowała się wręcz katastrofa – perspektywa deficytu przekraczającego 80 miliardów złotych, a więc wielkość znacznie powyżej możliwości sfinansowania, stwarzająca ryzyko utraty przez Polskę wiarygodności na rynkach międzynarodowych, o groźnych skutkach dla inwestycji zagranicznych, gospodarczego wzrostu i pozycji złotego. Tego niebezpiecznie rosnącego deficytu nie można wyjaśnić, przynajmniej do 2001 r., potrzebą wspierania zbyt niskiego krajowego popytu dla przeciwdziałania słabnącej dynamice gospodarczej. W latach tych występował bowiem równie niepokojący dla stabilizacji deficyt płatniczych obrotów bieżących, czemu Rada Polityki Pieniężnej usiłowała zapobiegać za pomocą wysokich stóp procentowych i ograniczeń popytu.

3.3 Polityka monetarna

Oddziaływanie na gospodarkę w celu umacniania jej wewnętrznej i zewnętrznej równowagi finansowej, a wraz z tym umacniania wartości złotego, to zasadnicze konstytucyjne i ustawowe zadania Narodowego Banku Polskiego, a przede wszystkim Rady Polityki Pieniężnej. W 1997 r. oznaczało to przeciwdziałanie deficytowi płatniczych obrotów bieżących, który już wtedy wyniósł w skali roku 3,0% w relacji do PKB i niebezpiecznie rósł dalej. Bank posłużył się narzędziami, którymi dysponował, głównie stopą procentową od swoich środków, ale także operacjami interwencyjnymi i stopami rezerwy obowiązkowej banków. Narzędzia te miały obniżyć popyt dla „schłodzenia” wzrostu gospodarczego, w danych warunkach nadmiernego.

Takie równoważenie gospodarki tworzy sytuację niezwykle złożoną i nie do końca rozpoznaną, co ogranicza precyzję przewidywania skutków uruchamianych działań. Toczą się spory, czy w tych działaniach ważniejsza jest rzetelna wiedza czy intuicja, czy łut szczęścia. Są to ponadto działania społecznie kosztowne, polegają na tłumieniu aktywności gospodarczej z wszystkimi dotkliwymi konsekwencjami. W szczególności powodują: ostrą redukcję inwestycji – jednego z najważniejszych

czynników rozwoju gospodarki; napięcia w budżecie państwa i w całym sektorze finansów publicznych, a także w społeczeństwie; również nadmierną aprecjację krajowego pieniądza hamującą eksport.

Jednak działań tych nie można było uniknąć. Uchylenie się od niepopularnych monetarnych interwencji i ograniczeń popytu prowadziłyby – w zaistniałej sytuacji – do finansowej destabilizacji. W końcu okoliczności wymusiłyby restrykcje, tyle że opóźnione, byłyby bardziej drastyczne i dla wzrostu gospodarczego dotkliwsze.

Podkreślaliśmy już, że monetarne oddziaływania stabilizacyjne były początkowo łagodne. Do końcowych miesięcy 1999 r. główne narzędzie – stopy procentowe od środków NBP, lombardową i redyskontową - sukcesywnie obniżano. Przypuszczalnie przyczyniał się do tego fakt, że monetarnym restrykcjom towarzyszyły realne posunięcia zmierzające do przewyższania deficytów budżetowych. W latach 1997-1999 oficjalnie było wykazywane ich obniżanie.

Do 2000 r. monetarne i fiskalne poczynania nie przynosiły oczekiwanych rezultatów. Ujemne saldo na rachunku obrotów bieżących nadal rosło – w 1999 r. wyniosło w relacji do PKB 7,5%, a w I kwartale 2000 r. osiągnęło alarmujący poziom 8,2% PKB. Co więcej, w 2000 r. załamała się realizowana dotąd z niemałym powodzeniem polityka obniżania inflacji. W lutym 2000 r. roczny wskaźnik wzrostu cen i usług konsumpcyjnych wyniósł 110,1 i był wyższy niż w miesiącach poprzednich. W lipcu wzrósł nawet do 111,6, a w całym roku 2000 osiągnął 110,1, prawie o 3 punkty procentowe powyżej wskaźnika z roku 1999. Przyczyny wzrostu zagrożeń stabilizacji w 2000 r. były liczne i różne, a za główne należy uznać:

- ponad 4-procentowy wzrost gospodarczy, wciąż niestety przewyższający jego bezpieczny (zrównoważony) poziom;
- zbyt słabe działania stabilizacyjne państwa, w tym nie tyle łagodne obniżanie restrykcyjnych stóp procentowych w 1998 r., co zwrot w polityce fiskalnej w kierunku coraz wyższego, nie zawsze ujawnianego, deficytu budżetu państwa i całości finansów publicznych;
- niekorzystne relacje cen w handlu zagranicznym, zwłaszcza szokowe wzrosty cen ropy naftowej i innych surowców energetycznych.

Na zagrożenie stabilizacji 2000 r. NBP zareagował znacznym ponownym podwyższeniem stóp procentowych. Od listopada 1999 r. do października 2000 r. stopa lombardowa i redyskontowa zostały podniesione o 6 punktów procentowych, do bardzo wysokiego poziomu, odpowiednio 23% i 21,5%. Ruch ten bez wątplenia odegrał

niemałą rolę w dalszym dotkliwym spowolnieniu dynamiki gospodarczej: do 2,4% w IV kwartale 2000 r. i 2,3% w I kwartale 2001 r. w porównaniu z dynamiką sprzed roku. Z drugiej strony restrykcyjna polityka pieniężna odniosła znaczący sukces – w I połowie 2001 r. przewyżczono oba główne zagrożenia stabilizacji – wysoki i do niedawna rosnący deficyt płatniczych obrotów bieżących oraz ponowny wzrost inflacji.

Po uzyskaniu poprawy stabilizacyjnej Rada Polityki Pieniężnej wróciła do łagodzenia ograniczeń popytu polityką „małych kroków”. Od marca do drugiej połowy sierpnia 2001 r., mimo gwałtownie pogarszającej się sytuacji budżetowej, czterokrotnie obniżyła stopy procentowe. W sumie nie tak mało, gdyż do 18,5% w przypadku stopy lombardowej i 17,0% – stopy redyskontowej (refinansowej), ale wciąż powyżej „łagodzącego szczytu” ze stycznia 1999 r. Są to nadal stopy bardzo wysokie i – doraźnie – silnie tłumiące wzrost gospodarczy.

Za tę twardą ostrożność i długookresową orientację Rada Polityki Pieniężnej jest ostro krytykowana przez profesjonalne i polityczne koła krajowe i zagraniczne. Zarzuca się jej krańcową ortodoksję, zamykanie oczu na realia ekonomiczne i niedolę społeczną, niedocenianie faktu, że wzrost gospodarczy jest już niżej tego poziomu, który mógłby osiągnąć bez narażenia równowagi gospodarczej, co oznacza, że nawet znacznie wyższy wzrost popytu nie musiałby rujnować finansowej stabilizacji. Zarzuca się też Radzie, że błędnie przedkłada paropunktowy spadek inflacji nad kilkupunktowe przyspieszenie gospodarczego wzrostu i pasmo jego pożądaných efektów. W tym sporze nie zajmujemy tutaj stanowiska. Zasadnicze różnice zdań występują w obrębie Rady. Jesteśmy natomiast zgodni, że profesjonalna debata, życzliwa i bez politycznych emocji, mogłaby wiele kwestii wyjaśnić, usunąć nieporozumienia. Jednak wszystko to może zblednąć wobec skali ekonomicznych i społeczno-politycznych zagrożeń, wpływających z niewątpliwie głębokiego kryzysu finansów publicznych.

(Rada Strategii Społeczno – Gospodarczej przy Prezesie Rady Ministrów)

SYTUACJA SPOŁECZNA I SOCJALNA

1. Symbolicznego znaczenia nabrała letnia powódź 2001 r. Oprócz ludzkich nieszczęść, związanych ze skutkami żywiołu, była to weryfikacja funkcjonowania władz publicznych w Polsce. Ważne było też porównanie działań rządu Jerzego Buzka z działaniami rządu Włodzimierza Cimoszewicza podczas powodzi 1997 r.

Cztery lata wcześniej władza zachowała się arogancko, decyzje były spóźnione i słabo skoordynowane, natomiast sytuacja budżetu i bardzo dobra koniunktura w gospodarce pozwalała uruchomić pomoc na dużą skalę. Podczas powodzi 2001r. i tak wielki, jak na aktualne możliwości budżetu, wysiłek finansowy państwa uzupełniał inne działania rządu. Były one prowadzone sprawnie, szybko podejmowano decyzje, sprawdziły się efekty reformy administracyjnej kraju, rząd pokazał odpowiedzialność i wrażliwość na sprawy społeczne.

Te dwa wydarzenia skłaniają do zadaniu pytania: jak zmieniła się sytuacja społeczna w okresie rządów Jerzego Buzka i najpierw koalicji AWS - UW, a później samodzielnych działań AWS?

2. Najpierw trzeba spojrzeć na wyzwania, przed jakimi stanął rząd u początku swej misji:
- należało jak najszybciej dokończyć reformę emerytalną, obniżając na przyszłość poziom zagrożeń, wynikający z uwarunkowań demograficznych i niezbilansowania się funduszy ubezpieczeniowych;
 - należało dokonać restrukturyzacji przestarzałych i źle zorganizowanych sektorów przemysłowych (górnictwa, hutnictwa, przemysłu zbrojeniowego, PKP), których kondycja się pogarszała. Rządy SLD-PSL naprawy tych sektorów nie dokonały, w obawie przed sprzeciwem grup zawodowych mających silne reprezentacje związkowe i kulturowo przywiązanych do własnego zawodu;
 - należało, także wskutek wcześniejszych zaniechań, rozpocząć modernizującą systemy szkolnego, by dostosować go do współczesnych wymogów cywilizacyjnych i potrzeb rynku pracy. Wykształcenie otwiera bowiem drogę awansu, oddala groźbę ubóstwa, sprzyja wyrównywaniu społecznych różnicowań;
 - należało dokończyć reformę systemu ochrony zdrowia, tak by uzyskać poprawę usług, zwiększyć ich dostępność, zrationalizować wydatki, czyniąc je bardziej efektywnymi;

- należało stabilizować sytuację na rynku pracy oraz przygotować się do wyzwań związanych z wyzmem demograficznym wchodzącym na rynek pracy czy potrzebą dokonywania przesunięć w zatrudnieniu do sektorów nowocześniejszych i rozwojowych.

Pierwsze efekty transformacji pokazywały zagrożenia dotyczące niedostatku czy nadmiernego zróżnicowania społecznego, co wymagało zdefiniowania na nowo celów polityki społecznej, w tym i rodzinnej oraz nastawionej na pomoc osobom najsłabszym, o niepełnej sprawności. Obok bowiem klasycznej biedy, pojawiło się zagrożenie ubóstwem o charakterze strukturalnym.

Transformacja ujawniła również potrzebę decentralizacji zadań państwa w sferze społecznej. Chodziło o wzmocnienie roli i współodpowiedzialności samorządów i organizacji pozarządowych za politykę społeczną. Nowego kształtu wymagał dialog społeczny, by nabrał cech dialogu obywatelskiego, ważnego elementu demokracji.

Zadań stojących w 1997 r. przed rządem Jerzego Buzka było więc wiele i był to rząd, który chciał je podjąć i podjął.

3. Wydatki socjalne są pochodną potrzeb społecznych, ustawowych zobowiązań państwa i możliwości ekonomicznych kraju. W latach 1997 - 2001 cieniem na sferze socjalnej kładło się osłabienie tempa rozwoju gospodarczego. Udział wydatków na cele socjalne w PKB spadł o około 2%. Przyczyniły się do tego głównie oszczędności ZUS w wydatkach na emerytury, renty i zasiłki, w tym chorobowe, a także KRUS w ubezpieczeniu rolników. Spadek ten był więc także skutkiem porządkowania i uszczelniania systemu niezbędnego dla wzmacniania dyscypliny budżetowej i zmiany hierarchii wydatków państwa, na rzecz wydatków rozwojowych. Niemniej zmniejszenie wydatków z Funduszu Pracy o 0,4% PKB (przy spadającym tempie wzrostu PKB i znacznym wzroście bezrobocia), a także na ochronę zdrowia, oraz brak wyraźnego zwiększenia wydatków na edukację, świadczą że potrzeby te nie zyskały wiele z efektów finansowych porządkowania sfery socjalnej.

4. Sfera ubóstwa i niedostatku. Jednym z mierników ubóstwa jest minimum egzystencji (IV kwartał 2000 r. – wydatki gospodarstwa 1-osobowego 317 zł, a 4-osobowego z dwojgiem dzieci do 14 lat – 856 zł miesięcznie), obejmujące wydatki na potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone. Konsumpcja poniżej tej granicy prowadzi do biologicznego wyniszczenia. Otóż w 2000 r. linia ta wydzielała 8,1% społeczeństwa,

a w połowie lat dziewięćdziesiątych 4,3 %. Wskaźniki dla mieszkańców miast i wsi wynosiły w 2000 r. odpowiednio w 5% i 13%. Niepokoi również wzrost sfery niedostatku, zbliżanie się części społeczeństwa do granicy minimum socjalnego, poniżej której sytuuje się przeszło 54% osób.

Podstawową przyczyną rozszerzenia się skali niedostatku i ubóstwa jest rosnące bezrobocie i konieczność życia z dochodów o charakterze niezarobkowym. W badaniu *Diagnoza społeczna 2000* wystąpiło aż 6% rodzin, w których były osoby bezrobotne i jednocześnie ani jedna osoba nie pracowała. Jedna trzecia spośród nich utrzymywała się wyłącznie z zasiłków, a 69% tego typu gospodarstw było zadłużonych (najczęściej do wysokości 1 – 3 miesięcznych dochodów). W gospodarstwach domowych, w skład których wchodziła przynajmniej 1 osoba bezrobotna, w 2000 r. stopa ubóstwa skrajnego wynosiła około 20%.

Istotnym czynnikiem sprzyjającym ubóstwu jest niskie wykształcenie. Badania odsłaniają ponadto dysproporcje pomiędzy regionami kraju. W miastach powyżej 500 tysięcy mieszkańców, w sferze ubóstwa żyje 1,5% populacji, a 10-krotnie więcej w regionie świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim. Dochody gospodarstw w województwie mazowieckim były o około 20% wyższe niż przeciętne, natomiast w świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim niższe od przeciętnych o blisko 17%.

Wielkim zagrożeniem jest stałe ubóstwo dzieci, szczególnie do lat 14. W tym przedziale wieku prawie co 8. dziecko żyło w gospodarstwach domowych o poziomie wydatków niższym od minimum egzystencji (wśród osób w wieku powyżej 65 lat co 25. osoba żyje w takich warunkach).

5. Dochody i ich zróżnicowanie. Z punktu widzenia dochodów gospodarstw domowych oraz wynagrodzeń, lata 1997 - 2000 składają się z dwu okresów. Pierwszy – gdy przy wysokim jeszcze tempie wzrostu gospodarczego wzrosły także o 12% dochody realne gospodarstw domowych, i okres drugi – gdy dochody realne spadały o 0,1% w roku 1999 i 1,1% w roku 2000. Najsilniejszy był wzrost dochodów realnych w gospodarstwach pracujących na własny rachunek (18%), mniejszy w gospodarstwach pracowników (14%), a nikły w gospodarstwach rolników indywidualnych i osób żyjących z niezarobkowych źródeł dochodowych.

Jednym z czynników określających dochody jest polityka wynagrodzeń prowadzona przez państwo, samorządy oraz przedsiębiorstwa. W latach 1997-2001

wynagrodzenia realne wzrosły w gospodarce o 17,5%, w tym w sektorze przedsiębiorstw o 14,2%, a w sferze budżetowej o 26,7 %, przez co płace w tej sferze osiągnęły w roku 2000 poziom 94% poziomu wynagrodzeń w sektorze przedsiębiorstw. Wzrost wynagrodzeń w sferze budżetowej spowodowało przesunięcie dużych grup pracowników wynagradzanych z budżetu do sfery samorządu (edukacja i usługi zdrowotne). Nastąpiło obniżenie płacy minimalnej, wskutek zmiany sposobu jej ustalania. Spotkało się to z dezaprobatą związkowych partnerów społecznych. W roku 1997 wynagrodzenie minimalne stanowiło 40% przeciętnego wynagrodzenia, a w roku 2000 – 36%. W roku 2000 spadła też realna wartość emerytur i rent (do 97,7% poziomu z roku poprzedniego). Było to skutkiem zmian w systemie waloryzacji i niekorzystnego zbiegu przedziałów czasowych, które uruchamiają waloryzację.

Zróźnicowanie dochodów gospodarstw domowych, mierzone relacją dochodu 20% gospodarstw najbogatszych do dochodu 20% gospodarstw najuboższych, wykazało że największe zróźnicowanie dochodów w gospodarstwach pracowniczych oraz emerytów i rencistów występowało w 1997 r. i wynosiło odpowiednio 5,1 oraz 4,4 razy. W latach 1998-1999 zmalało do 4,6 razy w przypadku gospodarstw pracowniczych oraz 3,7 razy w gospodarstwach emerytów i rencistów, by znów wzrosnąć w 2000 r. do 5,0 razy w gospodarstwach pracowniczych i 4,2 razy – emeryckich i rencistów. Oznacza to, że na 20% najbogatszych gospodarstw domowych pracowniczych przypadało 40% łącznych dochodów tej grupy gospodarstw, natomiast na 20% gospodarstw najuboższych – 8%. W gospodarstwach emerytów i rencistów wskaźniki te wynosiły odpowiednio: 36% i 9%. Nie zmniejszyły się więc w latach 1997 - 2001 zróźnicowania dochodowe.

Sytuacja dochodowa polskich rodzin była odbiciem stanu gospodarki. O ile pierwsze 2 lata kadencji pozwalały na stabilizację osiągniętych poziomów życia, to 2 ostatnie lata lekko pogorszyły warunki życia, szczególnie w grupach najuboższych, najbardziej podatnych na osłabienie zasilania dochodowego z powodu braku pracy, wieku, wielkości rodziny, miejsca pracy i życia.

6. Pomocą społeczną objęte są 2 miliony świadczeniobiorców, co razem z rodzinami stanowi około 6 milionów osób, czyli 15,5% społeczeństwa. Liczba pobierających świadczenia wzrosła od 1997 r. jedynie o 110 tysięcy osób. Wynika to najprawdopodobniej stąd, że wiele osób potrzebujących okresowego wsparcia nie

otrzymuje go ze względu na szczupłość środków finansowych budżetów: centralnego i samorządowych.

Wraz z reformą administracyjną i przejmowaniem przez samorzady zadań (kolejne, nowe rozwiązanie legislacyjne wspierające ten proces jest w końcowej fazie procesu legislacyjnego) z zakresu pomocy społecznej, zmienia się sposób ich finansowania. Odwróciły się proporcje: w 1997 r. budżet centralny finansował 57% świadczeniobiorców, a samorządowy 43%, w roku 2000 zaś odpowiednio: 48% i 52%. W kolejnych latach rosły też nakłady na pomoc społeczną, choć rok 1999 *de facto* był rokiem spadku nakładów.

Nie zmieniły się wydatki na zasiłki pieniężne i pomoc w naturze (około 1 800 milionów złotych), choć w tej sferze jest najwięcej przemyślanych zmian w polityce. O 28,5% wzrosły wydatki na świadczenia obligatoryjne i objęty przeszło 500 tysięcy osób w 2000 r. O właściwym wyborze priorytetów świadczy skupienie tej pomocy na odbiorcach renty socjalnej, czyli osobach w wieku powyżej 18 lat niezdolnych do pracy z powodu inwalidztwa, ubogich kobietach w ciąży lub wychowujących małe dzieci, osobach ubogich niezdolnych do pracy korzystających z zasiłków wyrównawczych, opiekunach dzieci niepełnosprawnych korzystających z zasiłków stałych. W trudnej społecznie i finansowo sytuacji nastąpił spadek o 36% nakładów na zasiłki okresowe, co wpłynęło na położenie bezrobotnych oraz rodzin potrzebujących bieżącej interwencji dochodowej; równocześnie jednak lepiej dostosowano działania i nakłady do potrzeb grup będących w najgorszej życiowo sytuacji.

Poprawę w ukierunkowywaniu świadczeń i pomocy przeznaczonej dla niepełnosprawnych zanotowano także w funkcjonowaniu PFRON. Wzrosła nieco liczba niepełnosprawnych objętych programami aktywizacji poprzez zatrudnienie, terapię zajęciową, korzystanie z likwidacji barier architektonicznych, szkoleń. Znacząco zwiększyła się liczba osób objętych programami specjalnymi (lepiej dostosowanymi do potrzeb różnych środowisk). Spadła natomiast niestety (a wiąże się to z sytuacją na rynku pracy) liczba nowo utworzonych stanowisk pracy i osób niepełnosprawnych na nich zatrudnianych. Generalnie trzeba powiedzieć, że system wsparcia niepełnosprawnych, po zmianach eliminujących nadużycia w funkcjonowaniu zakładów pracy chronionej, zaczął wreszcie spełniać swoje funkcje.

Zbudowano też nowe elementy systemu, wzmocniono oddziaływanie na rodziny, szczególnie wielodzietne (m.in. przez jednorazowe dopłaty do zasiłków rodzinnych),

wprowadzono instytucję rodziny zastępczej; liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych (pomoc psychicznie chorym) wzrosła o 28%.

Nie wszystkie promowane przez rządzącą większość (głównie w parlamencie) instrumenty wspierania rodziny są efektywne. Chodzi o rozciągnięcie prawa do otrzymywania zasiłków z tytułu wielodzietności na rodziny o wysokich dochodach. Także sposób ich przyznawania bez rozpoznania sytuacji rodziny powodował marnotrawstwo środków, kiedy np. wsparcie dla dzieci wykorzystywano na inne cele (szczególnie w rodzinach alkoholików). Nie odbyła się debata o modelu rodziny, o zachętach do posiadania drugiego dziecka, tak by sprostać w przyszłości wymogom demograficznej równowagi. Skupiono się na pomocy rodzinom wielodzietnym żyjącym w niedostatku, zamiast na wzbogaceniu instrumentarium polityki rodzinnej.

Czterolecie przyniosło więc wiele zmian w sferze pomocy społecznej, zwiększając jej skuteczność w odniesieniu do grup będących w najtrudniejszej sytuacji. Dalszy postęp wymaga jednak poprawy ogólnej sytuacji gospodarczej i szans zdobycia pracy.

7. W ubezpieczeniach społecznych wprowadzono jednolity system emerytalno-rentowy, z jednolitą podstawą prawną uzyskiwania uprawnień dla wszystkich grup zawodowych i pracowników (pozostały nieliczne wyjątki), z jednolitym wiekiem przechodzenia na emeryturę, z podzieloną składką na różne fundusze, tak by można je było rozliczać samodzielnie (emerytury, renty, ubezpieczenia chorobowe i wypadkowe), oraz podzieloną na część płaconą przez pracodawcę i pracownika.

Kluczowe dla reformy było wprowadzenie obowiązku oszczędzania w funduszach emerytalnych dla osób urodzonych po 1969 r. i takiej możliwości dla osób urodzonych między rokiem 1949 a 1968. Stworzyło to drugie źródło finansowania przyszłej emerytury, oprócz tradycyjnego źródła z formuły solidarności międzypokoleniowej. Dla wzmocnienia bezpieczeństwa systemu w okresie szczególnych napięć demograficznych po roku 2009, utworzono fundusz rezerwy demograficznej.

Celem reformy było stworzenie bezpiecznego na przyszłość (w takim kierunku idą rozwiązania w wielu krajach, sugerowane m.in. przez Bank Światowy) modelu emerytalnego, który z jednej strony dawałby godziwe świadczenia powiązane z wysiłkiem indywidualnego oszczędzania, z drugiej zaś – przez wymuszenie długookresowych oszczędności sprzyjał wysokiemu tempu rozwoju gospodarczego.

W toku reformy powstało 18 funduszy emerytalnych, z których 3 główne zdobyły 60% rynku. Fundusze mają 10 milionów członków. Wartość zarządzanych przez nie aktywów w końcu 2000 r. wynosiła 10 miliardów złotych. Większość pieniędzy fundusze inwestują w obligacje skarbowe (około 60%) oraz w akcje polskich spółek. Rola Otwartych Funduszy Emerytalnych we wzmacnianiu polskiego rynku kapitałowego będzie rosła.

Znaczenia nowego modelu emerytalnego nie przekreślają przejściowe trudności, związane ze słabością organizacyjną i informatyczną ZUS. Latem 2001 r. około 80% bieżącej składki było przekazywane do OFE, a od wczesnej jesieni winna być przekazywana prawie całość. Rozpoczęte winno być też uzupełnianie danych i składek na indywidualnych kontach ubezpieczonych. W najbliższych miesiącach zaległe składki w wysokości 3,5 miliarda złotych winny trafić z ZUS do OFE.

W celu osiągnięcia pełnych efektów reformy emerytalnej niezbędne jest zakończenie prac i rozwiązanie sprawy emerytur pomostowych, czyli wsparcia dla pracujących w szczególnych warunkach, którzy nie mogą, ze względów zdrowotnych, wykonywać już tej pracy, nie podejmą innej, by zyskać staż i osiągnąć wiek niezbędny do uzyskania emerytury. Toczą się także prace nad modelem funkcjonowania zakładów emerytalnych, które w przyszłości będą wypłacać emerytury, oraz nad instytucją krajowego aktuarusza. Nie spełniły jak dotąd oczekiwań pracownice programy emerytalne – do połowy 2001r. zarejestrowano zaledwie około 40 programów obejmujących kilkanaście tysięcy osób.

Porządkowanie zabezpieczenia społecznego widoczne jest w sferze rent inwalidzkich i zasiłków chorobowych. Zwiększone funkcje orzecznika i precyzja zapisów ustawowych dotyczących zasiłków chorobowych dały znaczne efekty. Prawie o 100 tysięcy spadła liczba uprawnionych do rent (z 2,72 do 2,62 miliona osób), co przyniosło znaczące oszczędności. Natomiast o ponad 25% (a w przypadku osób pracujących na własny rachunek – o 50%) spadła liczba dni choroby opłacanych z zasiłku, co w roku 2000 obniżyło wydatki na ten cel o 1,2 miliarda złotych w stosunku do roku 1999 (nadal jednak są to ponad 3 miliardy złotych). W ciągu 2 lat racjonalizacja systemu rent i zasiłków chorobowych przyniosła 2,4 miliarda złotych oszczędności. Nadal jednak mamy zbyt wielu tzw. młodych emerytów – tylko 58,9% emerytów ma 65 lat i więcej, aż 17% jest w wieku poniżej 59 lat.

Poprawa ściągalności składek w ZUS, lepsze zbilansowanie funduszy ubezpieczeniowych (zmaląła nieco – oscylując wokół 5 miliardów złotych – dotacja z budżetu do ZUS, nie licząc dotacji uzupełniającej z prywatyzacji, jako wyrównanie utraty przez ZUS składek przekazywanych do OFE) nie uchroniły przed obniżeniem relacji emerytur do przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce. Stało się tak wskutek zmiany sposobu wyliczania emerytury i renty rodzinnej, przez branie pod uwagę większej liczby lat pracy i uzyskiwanych zarobków, lepiej odzwierciedlającej karierę zawodową.

Poprawy wymaga system zasiłków. Przykładowo – wydatki z funduszu alimentacyjnego w latach 1997-2000 wzrosły 2-krotnie (do ponad 1 miliarda złotych), gdy relacja wpływu należności od osób zobowiązanych do alimentacji w stosunku do wydatków znacznie się pogorszyła. Wysokie nakłady na inne świadczenia, wobec trudności w finansach publicznych nakazywałyby zmianę modelu. Trzeba jednak pamiętać o zobowiązaniach ustawowych i o tym, że w systemie ubezpieczeniowym wpłaty i wypłaty stanowią przedmiot swoistej umowy społecznej, która dotyczy ponad 13 milionów osób korzystających z ubezpieczeń.

8. Praca – czy ją mamy, czy nie – to podstawowy wyznacznik statusu społecznego. Sytuacja na rynku pracy rzutuje na całość spraw społecznych. W 1997 r. stopa bezrobocia wynosiła 10,3%, w połowie roku 2001 – 15,8, a według badania aktywności ekonomicznej ludności (BAEL, za I kwartał 2001 r.) ponad 18%. Prawie 2 850 tysięcy bezrobotnych to wielki problem ekonomiczny i społeczny. Bezrobocie wzrosło, lecz jego obraz i charakterystyka pozostały nie zmienione. Pracy nie ma około 45% osób mieszkających na wsi; spadł co prawda udział bezrobotnych kobiet – z 60% w 1997 r. do 55% w 2000 r. – ale nadal istnieje dysproporcja w możliwościach znalezienia pracy. Przeszło 30% bezrobotnych to osoby w wieku 18 - 24 lata. Prawie 70% bezrobotnych to osoby z wykształceniem podstawowym i niepełnym podstawowym (około 34%) oraz zawodowym.

Jedną z cech bezrobocia jest olbrzymie zróżnicowanie terytorialne (bezrobocie jest 2,5 razy wyższe w województwie warmińsko-mazurskim niż w mazowieckim), widoczne także w przekroju powiatów. Tutaj różnica rozpiętości pomiędzy rokiem 1997 a 2000 zmalała (w 1997 r.: Łobez – 31,4%; Warszawa – 1,5%; w 2000r. : Świdwin – 33,6%; Warszawa – 3,3%), ale wyłącznie wskutek ogólnego pogorszenia sytuacji, także na warszawskim rynku pracy.

Znaczna część bezrobotnych (44% w połowie 2001 r., 34 % w 1997 r., 44% kobiet, 36 % mężczyzn), pozostaje bez pracy ponad rok. O długotrwałości bezrobocia w pewnych grupach społecznych świadczy też fakt, że ponad 65% osób rejestruje się jako bezrobotne po raz kolejny. Tylko 20% bezrobotnych ma prawo do zasiłku (nie licząc uprawnionych do zasiłków i świadczeń przedemerytalnych), co powoduje, że większość będących bez pracy pozyskuje środki do życia z pomocy społecznej (zwykle jednorazowe) lub z pracy dorywczej, nielegalnej.

W minionym czteroleceniu obniżył się wskaźnik zatrudnienia; wynosi on 46% (w krajach wysoko rozwiniętych powyżej 60%). Różnicę między rokiem 1997 a 2000 (w roku 2001 jest jeszcze gorzej) pokazuje proporcja napływów do bezrobocia i odpływów z bezrobocia. W 1997 r. napływ wyniósł 2 051 316 osób, a odpływ 2 584 393 osoby; w 2000 r.: napływ – 2 475 876 osób, odpływ 2 123 005 osób. Urzędy pracy w 1997 r. miały 915 827 ofert pracy, a w 2000 r. – 607 705 ofert.

O sytuacji w sferze zatrudnienia świadczy i to, że niemal 44% bezrobotnych (BAEL, I kwartał 2001) utraciło pracę wskutek likwidacji stanowiska lub zakładu pracy. Nie przyrasta też miejsc pracy w usługach, a nawet zwiększyły się tam redukcje zatrudnienia. Mimo wzrostu udziału zatrudnienia w sektorze prywatnym w latach 1997-2001, z 60% do 67%, i w tym sektorze nie przybywa miejsc pracy, a co najbardziej bolesne – nie przybywa ich w małych i średnich przedsiębiorstwach.

W analizowanym okresie zmniejszył się udział dotacji z budżetu państwa do Funduszu Pracy (aż do 12%). Początkowo rosły wydatki na formy aktywne, jednak od 1998 r. malały w przeliczeniu na zarejestrowanego bezrobotnego (w latach 1998-2000 w porównaniu z okresem 1994-1997 wynosiły one odpowiednio: 18% i 13,5% w stosunku do całości wydatków Funduszu Pracy). Działaniami wspomagającymi znalezienie pracy wsparto w tym czasie 1 034 227 bezrobotnych (ponad 385 tysięcy ukończyło szkolenia, ponad 390 tysięcy znalazło pracę subsydiowaną w ramach prac interwencyjnych, ponad 230 tysięcy zatrudniono przy robotach publicznych, a niemal 24,5 tysiąca otrzymało pożyczki na podjęcie działalności gospodarczej), równocześnie udzielono pomocy w postaci różnych form aktywizacji prawie 700 tysiącom absolwentów.

Spadł znacznie (z 32 % w roku 1997 do 14,4 % w roku 2000) udział wydatków z Funduszu Pracy na roboty publiczne, wskutek bardzo niskiej skuteczności tej formy zwalczania bezrobocia, jeśli chodzi o szansę powrotu objętych nią do zatrudnienia

stałego. Wielkim problemem staje się wzrost wydatków na dezaktywizację osób (często stosunkowo młodych) wskutek restrukturyzacji. Wydatki na świadczenia i zasiłki przedemerytalne stanowiły w 1997 r. 6,4% ogółu wydatków Funduszu Pracy, a w 2000 r. – już 32%. Według szacunków, w 2001 r. nakłady na ten cel wyniosą około 3 miliardy złotych, a w 2002 r. mogą osiągnąć 4 miliardy złotych i dotyczyć około 350 tysięcy osób.

Drugą falę bezrobocia w Polsce wywołało wiele czynników. Restrukturyzacja tradycyjnych sektorów przemysłowych (restrukturyzacja rolnictwa dopiero przed nami, a tam bezrobocie ukryte wynosi od 600 tysięcy do miliona osób) przesunęła na rynek pracy wiele osób nie zawsze spełniających oczekiwania pracodawców. Na rynek pracy zaczął wchodzić wyż demograficzny, 1,8 miliona osób do 2005 r. W najbliższym czasie podejmie też pracę wiele osób spośród tych, które jej nie zaczęły w ostatnich 4 latach, bo uznały za konieczne wydłużenie czasu nauki i zdobycie wyższych kwalifikacji (czyli 600 tysięcy osób). Spadające tempo wzrostu gospodarczego, zbyt radykalne dławienie inflacji i wynikający stąd drogi kredyt ugodziły szczególnie małe i średnie przedsiębiorstwa, stanowiące wcześniej obfite źródło nowych miejsc pracy. Złą rolę odgrywa także mała elastyczność rynku pracy. Uelastycznienie prawa pracy, przy zachowaniu przecież ochrony podstawowych praw pracowniczych na europejskim poziomie, wsparłoby wzrost zatrudnienia w małych i średnich firmach.

Wśród czynników, które pogorszyły stan rynku pracy, są też uboczne skutki reform oraz słabości polityki społecznej i rozwojowej państwa. Szanse absolwentów szkół – oprócz wysokich kosztów zatrudnienia, szczególnie pozapłacowych (co dotyczy wszystkich zatrudnianych) – pogorszyło opóźnienie reformy edukacyjnej, za co odpowiedzialność ponosi poprzedni gabinet. Na rezultaty obecnej reformy trzeba poczekać, a tymczasem ponad 4 miliony uczniów powoli wkraczają na rynek pracy, kończąc naukę w dotychczasowym systemie szkolnym.

Reforma emerytalna zlikwidowała większość możliwości wcześniejszego uzyskiwania emerytury. Jednak presja w tym kierunku jest tak silna, że powstał system wcześniejszych faktycznie emerytur (świadczenia i zasiłki przedemerytalne), obciążający nie ubezpieczenia społeczne, ale Fundusz Pracy, przez co traci on zdolność do finansowania bardziej aktywnej polityki przeciwdziałania rosnącemu bezrobociu.

Reforma decentralizująca państwo, przesuująca część odpowiedzialności za rynek pracy na samorządy, choć oczekiwana i konieczna, przyszła w nieodpowiednim

momencie. Nastąpiła dekoncentracja wydatków i, przy ogólnym braku środków, pogorszenie struktury wydatków oraz zaburzenia w dystrybucji. Jeśli środki dla powiatów zależą od występującego w nich bezrobocia, osłabia to dbałość samorządów o zatrudnienie. Nie potwierdziło się przekonanie, że samorzady skierują więcej środków na pomoc bezrobotnym. Przypisanie służbom zatrudnienia nowych funkcji ze sfery zadań społecznych spowodowało, że zaniedbały one pośrednictwo pracy. Wreszcie podległość służb zatrudnienia samorządom powiatowym utrudnia samorządom wojewódzkim, odpowiedzialnym za regionalną politykę rozwojową, wpływ na politykę rynku pracy.

Błędnym rozwiązaniem – w ramach reformy ochrony zdrowia – było przyznanie bezrobotnym prawa do ubezpieczenia zdrowotnego. Wskutek tego tylko w pierwszych miesiącach 1999 r. prawie 300 tysięcy osób zarejestrowało się jako bezrobotne jedynie w celu zyskania dostępu do systemu ochrony zdrowia, a w późniejszym okresie liczba ta prawdopodobnie rosła.

Splot spadku tempa wzrostu gospodarczego, presji wyżu demograficznego, restrukturyzacji, zbyt rygorystycznej polityki pieniężnej i kredytowej, nieelastycznego prawa pracy, słabej spójności między reformami ustrojowymi a polityką rynku pracy, spadku zaangażowania budżetu państwa w bezpośrednią walkę z bezrobociem w okresie jego przyrostu – wszystko to wpłynęło na wzrost bezrobocia, na powstanie drugiej fali bezrobocia od początku procesu transformacji.

9. W tak trudnym okresie dialog społeczny był potrzebny szczególnie. Pracująca intensywnie od połowy lat dziewięćdziesiątych Komisja Trójstronna straciła jednak na znaczeniu. Przyczyną była polityzacja związków zawodowych, które od pracy w Komisji wolały lobbing w parlamencie przez swoich przedstawicieli. Forum Komisji Trójstronnej zaczęło odzwierciedlać konflikty i napięcia w parlamencie między ugrupowaniem rządzącym i będącym w opozycji. W rezultacie Komisja utraciła zdolność do podejmowania decyzji i faktycznie zawiesiła działalność, szczególnie że przestał w niej pracować OPZZ.

Ujawniły się także konflikty wśród pracodawców. Powodem była dynamicznie rozwijająca się Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych (zrzesza pracodawców zatrudniających około 450 tysięcy pracowników), której obecność w różnych przedstawicielstwach kwestionował lider Konfederacji Pracodawców Polskich (zrzeszającej firmy zatrudniające około 1 miliona pracowników). Spór ów spełnił też

pozytywną rolę, gdyż wzmocnił pozycję pracodawcy w ogóle, tym bardziej że najnowsze rozwiązania legislacyjne obdarzyły statusem organizacji pracodawców Związek Rzemiosła Polskiego, pełniący istotną funkcję wśród małych firm.

Krystalizacja pozycji pracodawców, prace sejmowe nad lepszą reprezentatywnością związków zawodowych w zakładzie i na poziomie krajowym – uporządkowały wiele spraw; umożliwiły powstanie nowego modelu Komisji Trójstronnej, prawnie usytuowanej w ustawie przy Premierze. Jest to ważny element dorobku obecnego rządu, gdyż pozwala uregulować na przyszłość funkcje i rolę Komisji Trójstronnej.

Przez cały okres 1997-2001 toczył się dialog między partnerami społecznymi na niższych szczeblach. Związki zawodowe działają w około 45% zakładów pracy, choć tylko w 9% przedsiębiorstwach powstałych w latach dziewięćdziesiątych jako prywatne. Według danych pochodzących z samych związków zawodowych, OPZZ liczy około 3,2 miliona członków, a NSZZ Solidarność – 1,3 miliona. Ponadto działa około 300 federacji związkowych i 273 ogólnokrajowe organizacje związkowe, w skali kraju funkcjonuje więc około 7 tysięcy odrębnych związków zawodowych. Dialog dotyczył wielu spraw o charakterze sektorowym. Działały zespoły trójstronne, zajmujące się restrukturyzacją branż i gałęzi przemysłu. Opracowano i wdrożono wiele pakietów socjalnych, dotyczących m.in.: górnictwa, kolei, hutnictwa, przemysłu zbrojeniowego. Pozwoliło to na radykalne przekształcenia tych branż, także na redukcję zatrudnienia z zastosowaniem osłon socjalnych, które objęły 250-300 tysięcy osób. Przygotowano raporty i rozwiązania dotyczące zmian w przemyśle lekkim, a także prywatyzacji sektora energetycznego, mięsnego i spirytusowego.

Kilkakrotnie wszczynano rozmowy na szczeblu centralnym o porozumieniu na rzecz tworzenia miejsc pracy. Nadal porozumienia brak, ale wydaje się, że strony dojrzały do podpisania swoistego „paktu na rzecz pracy”. Przez niemal półtora roku negocjowano z partnerami społecznymi uczestniczącymi w rozwiązywaniu problemów rolnictwa i wsi „pakt na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich”. Porozumienie o kapitalnym znaczeniu jest gotowe i tylko napięcia przedwyborcze uniemożliwiły podpisanie dokumentu, który otwiera współpracę w restrukturyzacji wsi polskiej. Drobnym efektem prac nad tym paktem jest powołanie wspólnego przedstawicielstwa polskich organizacji rolniczych przy Unii Europejskiej.

Lata 1997-2001 były okresem wielu akcji protestacyjnych; uwzględniając skalę reform i restrukturyzacji, napięcia społeczne nie były nadmierne. Najostrzej protestowali rolnicy, blokując drogi w lutym i maju 1999 r., górnicy w związku z restrukturyzacją, pracownicy przemysłu zbrojeniowego w związku z kryzysem ich firm czy pracownicy służby zdrowia i nauczyciele (powodem były zmiany wynikające z reform tych dziedzin, które osłabiały poczucie pewności zatrudnienia i wzrostu wynagrodzeń). Najbardziej dramatyczne, aż do długotrwałych okupacji budynków publicznych, były akcje pielęgniarzek.

Był to też okres rosnącego znaczenia nie tylko dialogu społecznego, ale i obywatelskiego. Mimo że nie znowelizowano w tym czasie dostatecznie przepisów o organizacjach pozarządowych, by można je wspierać finansowo, to ich znaczenie rosło, szczególnie przy podziale odpowiedzialności za politykę społeczną między rząd i samorządy. 35 tysięcy organizacji pozarządowych, dających pracę niemal 100 tysiącom ludzi, podejmowało wiele zadań w sferze oświaty, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, pracy na rzecz rodziny i dzieci, kultury, ochrony środowiska. Zadaniem na przyszłość jest uregulowanie kwestii prawnych, dotyczących roli organizacji *non-profit*, a także wzmocnienia ich sytuacji finansowej, m.in. poprzez przejrzystość dostępu do środków publicznych, w tym także i tych, które będą płynęły do Polski z Unii Europejskiej w okresie przedakcesyjnym. W rozwiązywaniu wielu spraw społecznych rola dialogu obywatelskiego będzie rosła.

Podsumowanie

Zmiany sytuacji społecznej w latach 1997-2001 były pochodną reform w niektórych dziedzinach sfery społecznej oraz echem osłabienia wzrostu gospodarczego. Reformy: emerytalna i ochrony zdrowia wyniknęły z faktu, że niezbędne było zwiększenie efektywności działania tych dziedzin. Reforma edukacyjna uruchomiła przemiany modelu kształcenia; będzie istotnym czynnikiem rozwoju, przyczyni się do odrobienia zapóźnień cywilizacyjnych, ułatwi zmniejszanie nierówności społecznych i osłabi groźbę wykluczenia społecznego dużych grup.

Splot czynników obiektywnych, gorszej koniunktury i ubocznych skutków reform powiększył skalę ubóstwa i rozmiary bezrobocia. System pomocy społecznej w Polsce

pozwała reagować na ubóstwo związane z różnymi rodzajami indywidualnego i rodzinnego nieprzystosowania – a ostatnie 4 lata pozwoliły na prawidłową hierarchizację zadań. Nie są natomiast możliwe do wprowadzenia w stopniu zadowalającym instrumenty reakcji bieżącej, ze względu na brak środków finansowych w pomocy społecznej zarówno z budżetu centralnego, jak i samorządowych. Bez skutecznej pomocy mogą więc pozostać ci, którzy popadają w trudne sytuacje ze względów związanych z transformacją, np. grupy społeczne tracące pracę.

Podobnie jest z bezrobociem, gdzie realną odpowiedzią byłoby przyspieszenie rozwoju gospodarczego, tym bardziej że wśród bezrobotnych obecnej fali widać wszystkie negatywne cechy odziedziczone po minionym modelu gospodarki i systemie edukacji, a także dysproporcje między regionami z okresu realnego socjalizmu. Szczególnie mocno – jak w soczewce – widać to w środowisku wiejskim. Znaczna jego część, od dawna zacofana cywilizacyjnie, cofnęła się jeszcze bardziej. Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej jest niezbędnym warunkiem kojarzenia rozwoju gospodarczego ze społecznym. Zagrożenia, o których tu mowa, są uwarunkowane obiektywnie, lecz dobra polityka społeczna może ich skutki neutralizować, a na dłuższą metę – eliminować przyczyny.

W ocenie sytuacji społecznej trzeba odróżniać nastroje od faktów. Nastroje są funkcją faktów i klimatu w szeroko pojętej komunikacji społecznej. Klimat ów wzmaga poczucie utraty bezpieczeństwa nawet wówczas, gdy np. widać efekty prac policji. Wzrost złych nastrojów społecznych pogłębia kryzys zaufania do władz, za co odpowiedzialność ponosi cała klasa polityczna. Poza sferą nastrojów i faktów ważnych dzisiaj znajduje się wielki wkład rządu Jerzego Buzka w reformowanie państwa we wszystkich jego wymiarach. Minione 4 lata były czasem transformacji w sferze społecznej, prowadzącej od przestarzałego modelu państwa fikcyjnie opiekuńczego ku modelowi odpowiadającemu społeczeństwu, w którym ludzie są zapobiegliwi, wykształceni, a zarazem solidarnie ze sobą współpracują. By tę wizję realizować, trzeba odwagi, wyobraźni i pracy. Fundamenty pod to zbiorowe budowanie przygotowano.

(oprac. Dr Michał Boni, na podstawie materiałów MPiPS)

STAN PORZĄDKU PUBLICZNEGO

Struktura przestępczości w latach 1997 - 2000

Przestępstwa stwierdzone i ich wykrywalność

Od 1997 r. do I półrocza 2001r. wykrywalność sprawców przestępstw najbardziej dolegliwych społecznie¹ kształtowała się następująco:

1997 r. – 53,5%

1998 r. – 50,5%

1999 r. – 45%

2000 r. – 50,6%

styczeń - lipiec 2001 r. – 55,9%

Według danych policyjnych, w 2000 r. w Polsce odnotowano 1 266 910 przestępstw (13 % więcej niż w 1999 r.) i wszczęto 1 169 185 postępowań przygotowawczych (o 8% więcej niż w 1999 r.). Stwierdzono 1 133 162 przestępstwa kryminalne (o 11% więcej niż w 1999 r.) oraz 84 260 przestępstw gospodarczych (o 40% więcej niż w 1999 r.).

W 2000 r. wzrosła wykrywalność przestępstw. Policja wykryła 47,8% sprawców wszystkich przestępstw, czyli o blisko 3% więcej, niż w roku poprzednim. Wykrywalność przestępstw kryminalnych w 2000 r. wyniosła 42,3% i była o 2% wyższa niż w roku poprzednim. Policja osiągnęła lepszą wykrywalność niż rok wcześniej niemal we wszystkich kategoriach.

Podejrzani

W 2000 r. aż o 44,8% (z 16 323 w 1999 r. do 23 642 w 2000 r.) wzrosła liczba osób, wobec których zastosowano tymczasowe aresztowanie. Lepsza wykrywalność pozwoliła na przedstawienie zarzutów większej liczbie przestępców – w 1999 r. zarzuty przedstawiono 311 598 osobom dorosłym, w 2000 r. – 348 930 podejrzanym w wieku powyżej 17 lat.

¹ Zabójstwo, uszczerbek na zdrowiu, bójka lub pobicie, przestępstwa przeciwko funkcjonariuszowi publicznemu lub organowi państwowemu, zgwałcenie, kradzież rozbójnicza, rozbój i wymuszenie rozbójnicze, kradzież z włamaniem, kradzież cudzej rzeczy (w tym kradzież samochodu), oszustwo o charakterze kryminalnym, fałszerstwo o charakterze kryminalnym, przestępstwa z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, przestępstwa korupcyjne, przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu, przestępstwa przeciwko własności intelektualnej, przestępstwa akcyzowe, pozostałe przestępstwa z K.K.S, oszustwo o charakterze gospodarczym, przestępstwa drogowe.

Przestępczość nieletnich

W 2000 r. policja ujawniła 56 345 nieletnich, którym udowodniono dokonanie 76 442 czynów karalnych. W porównaniu z rokiem poprzednim, liczba czynów popełnionych przez nieletnich wzrosła o 8,8%, a liczba nieletnich sprawców – o 7 %.

Nieletni popełnili 6% ogółu przestępstw, a ich udział wśród sprawców wyniósł 13,9%. Byli oni sprawcami 1,3% zabójstw, 17,7% uszczerbków na zdrowiu, 12,4% bójek, 8% zgwałceń, 24,1% rozbojów, kradzieży i wymuszeń rozbójniczych, 21,9% przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. We wszystkich przestępstwach nieletnich, związanych z przemocą (prócz zabójstw), zanotowano zdecydowany wzrost w stosunku do roku poprzedniego. W 2000 r. w 31 policyjnych izbach dziecka przebywało 17 116 nieletnich. W porównaniu z 1999 r. nastąpił spadek ogólnej liczby nieletnich zatrzymanych (o 213 osób), co stanowi wskaźnik 1,2%. Spośród zatrzymanych w policyjnych izbach dziecka w 2000 r. - 58,6% (10 035 nieletnich) stanowili sprawcy czynów karalnych, 26,5% (4 533 osoby) zatrzymano w związku z brakiem opieki, a 14,9% (2 548 nieletnich) z uwagi na doprowadzenie na polecenie sądu i prokuratury.

Wybrane kategorie przestępstw

Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu

Od 1997 r. do pierwszego półrocza roku 2001 liczba zabójstw była następująca:

1997 r. – 1 093 zabójstwa, wykrywalność sprawców – 86,4%;

1998 r. – 1 072 zabójstwa, wykrywalność sprawców – 86,3%;

1999 r. – 1 121 zabójstw, wykrywalność sprawców – 85,7%;

2000 r. – 1 268 zabójstw, wykrywalność sprawców – 87,0%;

styczeń - lipiec 2001 r. – 751 zabójstw, wykrywalność sprawców – 89,5%.

W 2000 r. stwierdzono 1 268 zabójstw (o 21,1% więcej niż w 1999 r.). Ta kategoria przestępczości stanowiła 1,3% ogółu przestępstw stwierdzonych. Wykrywalność wyniosła 87%, o 1,3 % więcej niż w roku poprzednim. W 379 przypadkach (30%) nie ustalono motywu zabójstwa, w 300 sprawach (24%) motywem były nieporozumienia rodzinne, 142 zabójstwa miały charakter rabunkowy (11%), w 20 przypadkach stwierdzono pobudki seksualne (2%). Odnotowano 13 przypadków (1%) zabójstw na zlecenie. Pozostałe zabójstwa miały inny motyw. W tej kategorii mieści się grupa zabójstw motywowanych porachunkami przestępczymi. Na ogólną liczbę zabójstw,

166 (13%) popełniono przy użyciu broni palnej, a 482 (38%) przy pomocy niebezpiecznych narzędzi lub urządzeń. Sprawcy 589 zabójstw (46%) działali pod wpływem alkoholu.

W okresie od 1997 r. do pierwszego półrocza 2001 r. liczba przypadków uszkodzeń ciała kształtowała się następująco:

1997 r. – 20 506 przypadków, wykrywalność sprawców – 91,1%;

2000 r. – 18 492 przypadków, wykrywalność sprawców - 89,7%;

styczeń – lipiec 2001 r. – 9 283 przypadków wykrywalność sprawców – 89,9%.

W okresie od 1996 r. do I półrocza 2001 r. liczba stwierdzonych bójek i pobić kształtowała się następująco:

1996 r. – 11 575 przestępstw, wskaźnik wykrywalności – 81,6%;

2000 r. – 14 363 przestępstw, wskaźnik wykrywalności – 78,4%;

styczeń – lipiec 2001 r. – 7851 przestępstw, wskaźnik wykrywalności – 78,7%,

Przestępczość zorganizowana

Na terenie Polski w 2000 r. działało 405 grup przestępczych liczących łącznie 4 201 osób. Dla porównania - w 1999 r. stwierdzono 423 grupy (o 3,5% więcej niż w 2000 r.), składające się z 4 781 członków (o 12 % liczniejsze niż w 2000 r.).

W 2000 r. najwięcej zorganizowanych grup przestępczych stwierdzono na terenie województw: lubuskiego – 41, kujawsko-pomorskiego – 31, śląskiego – 28, małopolskiego – 25 oraz pomorskiego – 24. W 2000 r. zlikwidowano 158 grup (czyli 39%).

Można wyróżnić 2 podstawowe rodzaje grup przestępczych działających na terenie Polski:

- grupy bezpośrednio zagrażające obywatelom, popełniające przestępstwa przeciw życiu i zdrowiu,

- struktury przestępcze wyspecjalizowane w działalności na szkodę Skarbu Państwa, instytucji bankowych i podmiotów gospodarczych.

Najczęstsze kategorie przestępstw popełnionych przez rozpoznane grupy, w sprawach prowadzonych przez Centralne Biuro Śledcze stanowiły:

- przemysł, handel i dystrybucja narkotyków;
- przemysł i handel bronią oraz materiałami wybuchowymi;
- wymuszenia haraczy i napady rabunkowe z bronią, m.in. na TIR-y;
- wyłudzenia podatku VAT;
- zabójstwa na zlecenie.

W trakcie czynności w 2000 r. ujawniono, że w wyniku działalności zorganizowanych struktur przestępczych:

- Skarb Państwa poniósł straty na kwotę 110 559 258 złotych,
- wyłudzone nienależne zwroty podatku VAT w kwocie 114 194 449 złotych,
- dokonano oszustw oraz wyłudzone mienie i kredyty w wysokości 55 457 468 złote, 10 915 350 USD i 1 000 000 DM. Szacunkowa wartość zabezpieczonego mienia (samochody, konta bankowe i inne) wyniosła 56 923 934 złotych. Odzyskano mienie o wartości 350 817 069 złotych (głównie sprzęt RTV, AGD oraz samochody). W 2000 r. prowadzono około 300 postępowań przygotowawczych w związku ze zorganizowaną przestępczością narkotykową, w wyniku czego zabezpieczono m.in. 2 649 000 porcji amfetaminy, heroiny i kokainy oraz 41 400 porcji opium, o łącznej wartości rynkowej 45 343 140 złotych. W wyniku 53 postępowań przygotowawczych w sprawie przemytu zabezpieczono papierosy o wartości 15 271 000 złotych, alkohol na łączną kwotę 16 880 650 złotych, środki odurzające o łącznej wartości około 62 000 000 złotych oraz inne towary na kwotę nie niższa, niż 1 000 000 złotych. W 2000 r. prowadzono 238 postępowań dotyczących korupcji; w 139 przypadkach wystąpiono do sądu z wnioskiem o sporządzenie aktu oskarżenia.

Najważniejszą tendencją w 2000 r. jest wieloprzestępcza działalność grup kryminalnych, a także wchodzenie w obszar nielegalnej i legalnej działalności gospodarczej, związanej z wyłudzeniami finansowymi oraz towarowymi, wprowadzaniem zysków z przestępstw do legalnego obrotu gospodarczego.

W 2000 r. nasiliły się uprowadzenia dla okupu (w tym nieletnich). Sprzyja temu ich nieskomplikowany *modus operandi*, przy wysokich zyskach. Znaczna część dochodów z tego procederu idzie na koszty ukrywania liderów rozbitych grup przestępczych oraz na organizację nowych przestępstw.

Wobec rosnącego zainteresowania grup przestępczych wykorzystaniem obrotu gospodarczego do inwestowania i legalizacji zysków oraz oszustwami gospodarczymi

na wielką skalę, w Centralnym Biurze Śledczym Komendy Głównej Policji powołano pion specjalizujący się w ich rozpoznawaniu i zwalczaniu.

Do najważniejszych dziedzin gospodarki zagrożonych zorganizowaną przestępczością należy sektor paliwowy – nielegalny obrót tzw. benzyną do pirolizy, odsprzedaż rafineriom tzw. zużytego oleju i wykorzystywanie dopłat z tytułu ochrony środowiska. Do „prania brudnych pieniędzy” wykorzystywane są, obok instytucji finansowych (m.in. ubezpieczeniowych), także placówki rozrywkowo-gastronomiczne (w tym kasyna gry, restauracje) i hurtownie towarów.

Terroryzm kryminalny

Liczba przestępstw kryminalnych popełnionych z użyciem materiałów i urządzeń wybuchowych lekko spada. W 2000 r. odnotowano ich 161 (1999 r. - 186). Miejscem dokonania zamachu były: samochody - 37 przypadków (w 1999 r. - 46), posesje prywatne - 30 (w 1999 r. - 28), bloki mieszkalne i ich okolice - 19 (w 1999 r. - 20) oraz sklepy - 13 (w 1999 r. - 11). W 2000 r. na skutek eksplozji zginęło 16 osób (w 1999 r. - 21), a 51 odniosło obrażenia (w 1999 r. - 47). Zatrzymano łącznie 227 osób podejrzanych o popełnienie tych przestępstw (w 1999 r. - 221), tymczasowo aresztowano 119 osób (w 1999 r. - 122). Ujawniono i rozbrojono 46 urządzeń wybuchowych oraz 53 atrapy. Odnotowano 1 248 fałszywych powiadomień o podłożeniu urządzeń wybuchowych (w 1999 r. - 1 950). Odzyskano 666,29 kg różnego rodzaju materiałów wybuchowych (w 1999 r. - 562,9 kg).

Przestępczość narkotykowa

Od 1997 r. do I półrocza roku 2001 liczba przestępstw stwierdzonych z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii wyniosła odpowiednio:

1997 r. – 7 915 przestępstw, wskaźnik wykrywalności – 98,0%;

2000 r. – 19 649 przestępstw, wskaźnik wykrywalności – 98,5%;

styczeń - grudzień 2001 r. – 16 522 przestępstwa, wskaźnik wykrywalności – 98,6%.

W 2000 r. policja zatrzymała i przedstawiła zarzuty o popełnienie przestępstw narkotykowych 5 285 osobom dorosłym oraz skierowała do sądu rodzinnego materiały dowodowe dotyczące przestępstw narkotykowych popełnionych przez 1 354 nieletnich. Zlikwidowano 14 wytwórni amfetaminy i przejęto ponad 330 kg narkotyków. Tymczasowo aresztowano 400 osób z grup przestępczych związanych z narkobiznesem.

Na rynku narkotykowym dominują narkotyki z grupy *canabis* oraz amfetamina, a także nowe odmiany narkotyków syntetycznych, co wskazuje na rosnącą inwencję osób zaangażowanych w ten przestępczy proceder (wytwarzanie amfetaminy metodą krystalizacji). W 2000 r. zlikwidowano kilka profesjonalnych upraw marihuany i haszyszu na skalę przemysłową oraz 14 laboratoriów o dużej wydajności, produkujących amfetaminę i jej pochodne (w 1999 r. – 8). Świadczy to o zdolności grup przestępczych do masowej produkcji, wykorzystującej wydajne maszyny do tabletkowania. Utrzymuje się przemyt znacznej ilości heroiny „szlakiem bałkańskim” z udziałem obywateli Rzeczypospolitej Polskiej. Pojawił się też nowy kanał przerzutu „białej heroiny” – „szlakiem jedwabnym”, z Azji południowo -wschodniej przez Rosję i Polskę – do Niemiec. Krajowe grupy przestępcze, zajmujące się handlem narkotykami, posiadają liczne powiązania międzynarodowe, w szczególności z krajami skandynawskimi. Poza granicami kraju zatrzymano 164 obywateli RP (Niemcy – 65, Włochy – 11, Austria i Bułgaria – po 9).

Przestępczość gospodarcza

Od 1997 r. do I półrocza 2001 r. liczba stwierdzonych przestępstw gospodarczych wynosiła odpowiednio:

1997 r. – 82 296, wskaźnik wykrywalności – 83,5%;

2000 r. – 84 260; wskaźnik wykrywalności – 96,8%;

styczeń - lipiec 2001 r. – 61 426; wskaźnik wykrywalności – 97,2%.

Najczęstsze przestępstwa tej kategorii to oszustwo gospodarcze (31 200 przestępstw stwierdzonych), fałszerstwo gospodarcze (13 947), przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu (12 200), przestępstwa przeciwko własności intelektualnej (5 783), przywłaszczenia gospodarcze (5 400) oraz przestępstwa z kodeksu karnego skarbowego (związane z podatkiem akcyzowym, dewizowe, celne, podatkowe, z zakresu gier losowych), których statystyki policyjne odnotowały łącznie 4 160. Szczególnie wysoki wzrost odnotowano w oszustwach i przestępstwach przeciwko obrotowi gospodarczemu. Ujawnione straty wyniosły 963 510 229 złotych i były wyższe o 530 216 979 złotych niż w 1999 r. Odzyskano mienie wartości 42 651 842 złotych.

Przestępczość korupcyjna

Od 1997 roku do I półrocza 2001 r. liczba stwierdzonych przestępstw korupcyjnych wynosiła odpowiednio:

1997 r.² – 1 442, wskaźnik wykrywalności – 99,4%;

2000 r. – 1 899, wskaźnik wykrywalności – 97,1%;

styczeń - lipiec 2001 r. – 1 449, wskaźnik wykrywalności – 97,5%.

W 2000 r. ujawniono 794 przekupstwa (w 1999 – 474), 557 przypadków nadużycia uprawnień (w 1999 r. – 408), 491 przypadków sprzedajności, (w 1999 r. – 287) oraz 57 przypadków płatnej protekcji (w 1999 r. – 177). Utrzymywało się zagrożenie korupcją w większości dziedzin życia społecznego i gospodarczego. Najczęściej łapownictwo, płatna protekcja czy nadużycie funkcji towarzyszyły przestępczości gospodarczej. Statystyka tych przestępstw i analiza postępowań przygotowawczych wskazują, że zagrożenie korupcją jest znaczne, a liczba postępowań karnych nie odpowiada jej faktycznym rozmiarom. Wynika to z obiektywnych trudności w procesowym dokumentowaniu zdarzeń oraz z nie wystarczającej liczby policjantów zaangażowanych w zwalczanie tego rodzaju przestępczości.

Przestępstwa przeciwko mieniu

Od 1997 r. do I półrocza 2001 r. liczba stwierdzonych przestępstw przeciwko mieniu wynosiła odpowiednio:

1997 r. – 59 1767, wykrywalność – 32,7%;

2000 r. – 309 846, wykrywalność – 26,9%;

styczeń - lipiec 2001 r. – 378 723, wykrywalność – 29,0%.

Ta grupa przestępstw niezmiennie dominuje w strukturze przestępczości kryminalnej w Polsce. W porównaniu z 1999 r. znacząco wzrosła liczba drobnych kradzieży w sklepach, kradzieży tablic rejestracyjnych, telefonów komórkowych, zewnętrznych akcesoriów samochodowych itp. Odnotowano 364 786 kradzieży z włamaniem, o 1,2% mniej, niż w 1999 r. Ich wykrywalność wyniosła 23,3%, tyle samo co rok wcześniej.

Po raz pierwszy od kilku lat liczba kradzieży i kradzieży samochodów spadła – z 71 543 w 1999 r. do 68 062 w 2000 r. Wykrywalność tej kategorii czynów była nieznacznie wyższa niż w 1999 r. i wyniosła niecałe 9%.

² Dotyczy art. 239 – 240 kk. sprzedajność, art. 241 kk. przekupstwo, art. 244 kk. płatna protekcja, art. 246 kk. nadużycie uprawnień przez funkcjonariusza publicznego. Od września 1998 r. według nowego kodeksu karnego: art. 228 kk. sprzedajność, art. 229 kk. przekupstwo, art. 230 kk. płatna protekcja, art. 231 kk. nadużycie uprawnień.

W porównaniu z 1999 r., do 53 533 (o 19,6%) wzrosła liczba rozbojów, kradzieży rozbójniczych i wymuszeń. Ich wykrywalność wyniosła 53,7% i była o 1,1% wyższa niż w 1999 r. W przypadku wymuszeń rozbójniczych („ściągnięcia haraczu”) wykrywalność wyniosła 91,7%, o 1,2% więcej, niż w 1999 r. Jednak nie wszystkie przestępstwa z tej kategorii obywatele zgłaszają policji. Duży wpływ na ocenę zagrożenia kradzieżami ma zabór dzieł sztuki i dóbr kultury narodowej. W 2000 r. popełniono 972 takie przestępstwa (o 8% mniej niż w 1999 r.). Przedmiotem zaboru były: obrazy (341 przypadków), rzeźby (128), świeczniki (88), zegary (21). Pozostałe przypadki dotyczyły kolekcji numizmatów, naczyń liturgicznych, starodruków, zabytkowej broni palnej i białej, wyrobów ze srebra, złota i porcelany. Wykrywalność tej kategorii przestępstw wyniosła 27,6% i była o 3,5% wyższa niż w 1999 r.

Przestępczość graniczna

Od 1997 r. do I półrocza 2001 r. liczba nielegalnych przekroczeń granicy wyniosła odpowiednio:

1997 r. – 4 744 osoby;

2000 r. – 9 994 osób;

styczeń - lipiec 2001 r. – 3 676 osób.

Polska coraz częściej traktowana jest przez cudzoziemców jako państwo pobytu. Świadczy o tym rosnąca liczba wniosków cudzoziemców o status uchodźcy, prawo pobytu lub osiedlenia. Część przedostaje się potem nielegalnie do Niemiec, korzystając z pomocy profesjonalnych przemytników. Straż Graniczna rejestruje wzrost przestępczości pospolitej wśród cudzoziemców przybyłych z obszaru byłego Związku Radzieckiego, łącznie z przypadkami terroru kryminalnego. Najpoważniejszą przestępczością graniczną jest nielegalna migracja przez terytorium Polski. Liczba nielegalnych przekroczeń granicy przez cudzoziemców była w 2000 r. następująca (w nawiasach wzrost w stosunku do 1999 r.): Ukraina 1 081 (73%), Rosja 751 (246%), Mołdowa 645 (67,5%), Azerbejdżan 228 (208%). Zauważalny był także wzrost liczby zatrzymań obywateli Białorusi, Litwy i Armenii. Zwraca uwagę znaczna w 2000 r. liczba zatrzymań cudzoziemców. na przejściach granicznych (wzrost o 55% w porównaniu z 1999 r.), w tym usiłujących przekroczyć granicę na podstawie sfalszowanych dokumentów paszportowych (wzrost o 93,6%) lub wiz oraz przez ominięcie kontroli granicznej (wzrost o 59%). W 2000 r. odmówiono wjazdu na terytorium RP 57 627 cudzoziemcom (wzrost o 13,7%), głównie z powodu

niezgodności rzeczywistego celu podróży z deklarowanym (wzrost o 53%), braku środków płatniczych (wzrost o 40,3%) i braku polskiej wizy (wzrost 3,6%). Cudzoziemcy, których nielegalne przekraczanie granicy państwowej miało potencjalne podłoże migracyjne (5 503 osób) stanowili 85% ogółu osób zatrzymanych. Na wschodnim odcinku granicy nastąpił wzrost zatrzymań obywateli państw azjatyckich - z 164 do 275, czyli o 72,1%, w tym na granicy z Ukrainą - ze 100 do 214. Na odcinku zachodnim zarejestrowano w 2000 r., podobnie jak i w 1999 r., spadek liczby zatrzymywanych obywateli państw azjatyckich (bez azjatyckiej części byłego ZSRR), z 1 394 do 886. Spadła liczba zatrzymanych na tym odcinku granicy cudzoziemców z Afganistanu, Sri Lanki, Indii, Pakistanu, wzrosła natomiast z Wietnamu i Chin. Z ogólnej liczby 252 grup liczących 1 895 nielegalnych emigrantów, aż 211 grup z 1 524 nielegalnymi emigrantami zatrzymano na zachodnim odcinku granicy. W grupach tych było o 46,8% mniej obywateli państw azjatyckich, ale o 305% więcej obywateli z byłego ZSRR (głównie Federacji Rosyjskiej i Ukrainy). W 2000 r. Niemcy odesłali (readmitowali) do Polski 2 318 nielegalnych imigrantów, tj. 51% ogólnej liczby odesłanych w 1997 r., kiedy było ich najwięcej. Liczba odesłanych jest znacznie niższa niż liczba nielegalnych imigrantów wydalonych z Niemiec do Czech i Austrii. Potwierdza to rosnącą skuteczność polskiej Straży Granicznej, dobrze ocenianej za efekty i wzajemną współpracę przez niemiecki Bundesgrenzschutz (Straż Graniczną). We współdziałaniu z policją, urzędami pracy i urzędami celnymi, Straż Graniczna wykrywała cudzoziemców nielegalnie przebywających, pracujących i prowadzących działalność gospodarczą w Polsce bez zezwolenia. W roku 2000 zatrzymano 3 348 cudzoziemców (w 1999 r. – 5 102), z czego 2 497 osób wydalono (3 612 w 1999 r.), 500 osadzono w aresztach deportacyjnych, ośrodkach strzeżonych itp. (641 w 1999 r.). Tylko 102 spośród zatrzymanych znalazło się na terytorium RP wskutek nielegalnego przekroczenia granicy. Najwięcej spośród zatrzymanych było obywateli Ukrainy (35,8%), Bułgarii, Rumunii, Armenii, Białorusi, Mongolii, Rosji, Wietnamu i Mołdowy. Ukraińcy należeli również do najliczniejszej grupy cudzoziemców, którzy usiłowali zalegalizować pobyt, fałszując stemple kontroli granicznej. Potwierdza to wzrost zainteresowania Ukraińców nie tylko migracją tranzytową do RFN, lecz także zarobkowym pobyt w Polsce. Straż Graniczna walczy z przemytem towarów objętych akcyzą (alkohol, papierosy), materiałów audiowizualnych (płyty CD, kasety), narkotyków, środków psychotropowych, a także z wprowadzaniem na polski obszar celny samochodów z pominięciem cel i podatków, przemytem kradzionych

samochodów. W 2000 r. zatrzymano nieco więcej samochodów – 1 448 (w 1999 r. – 1 443). Mniej samochodów zatrzymano w przejściach granicznych – 916 (949 w 1999 r.), a więcej poza kontrolą ruchu granicznego, głównie podczas działań w strefie nadgranicznej – 532 (494 w 1999 r.). Zmalała liczba samochodów zatrzymanych na granicy z RFN – 368 (374 w 1999 r.), a także ujawnionych ogólnie na odcinku wschodnim – 685 (839 w 1999 r.). Wzrost liczby przemyconych pojazdów odnotowano na granicy z Litwą, Rosją, Słowacją, Czechami i na przejściach morskich. W proceder ten zaangażowanych było 1 045 osób (1 336 w 1999 r.), w tym m.in. 310 obywateli RP (304 w 1999 r.), 241 - Ukrainy (469 w 1999 r.), 140 - Białorusi (190 w 1999 r.). Najwięcej samochodów zatrzymano na granicy z Ukrainą i RFN. Większość samochodów pochodziła z kradzieży, pozostałe sprowadzane były do Polski z pominięciem stosownych opłat. W 2000 r. Straż Graniczna wszczęła 9 979 postępowań przygotowawczych. Zarzuty przedstawiono 7 289 podejrzanym (6 796 w 1999 r.). Wśród podejrzanych było 3 913 obywateli RP (4 111 w 1999 r.). W 2000 r. nastąpił znaczny wzrost (o 70,19%) liczby zakończonych postępowań przygotowawczych. Spośród nich 62,25% stanowiły postępowania o przestępstwa związane z nielegalnym przekroczeniem granicy państwowej i fałszerstwem dokumentów lub użyciem ich jako autentycznych. Zmniejszyła się liczba postępowań przygotowawczych zakończonych umorzeniem wobec niewykrycia sprawcy przestępstwa; stanowiły one 10,29% ogółu zakończonych postępowań przygotowawczych (12,32% w 1999 r.). Najwięcej umorzeń wobec niewykrycia sprawcy przestępstwa zanotowano w kategorii fałszerstw dokumentów lub posługiwania się nimi jak autentycznymi – 54,19 % ogółu zakończonych postępowań.

Zagrożenia dla bezpieczeństwa powszechnego

W 2000 r. jednostki Państwowej Straży Pożarnej interweniowały 269 845 razy, w tym 135 889 zdarzeń stanowiły pożary – 50,3% interwencji (w 1999 r. Straż Pożarna zanotowała 250 168 interwencji, w tym 136 284 pożarów – 54,5 % interwencji).

Najwięcej pożarów odnotowano w rolnictwie (28 tysięcy rocznie), leśnictwie (12 tysięcy. Były to zazwyczaj pożary niewielkie), a także w obiektach mieszkalnych (23 tysiące pożarów).

Wśród innych zagrożeń dominują wypadki komunikacyjne (są drugą, po pożarach, przyczyną interwencji – 27,5 tysiąca), katastrofy techniczne, chemiczne i ekologiczne, awarie w obiektach przemysłowych (2,5 tysiąca interwencji), a także klęski żywiołowe, np. powodzie (m.in. 2 tysiące lokalnych podtopień), zatory lodowe, silne i porywiste wiatry. Coraz poważniejszym problemem staje się skażenie chemiczne wynikłe z wypadków drogowych.

Około 90% interwencji ratowniczych związanych z wyżej wymienionymi zagrożeniami prowadzą samodzielnie jednostki Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. W pozostałych przypadkach są wspomagane siłami spoza struktur systemu.

Pożary w rolnictwie

Pożary w rolnictwie stanowią od kilkunastu lat najliczniejszą grupę pożarów. Największe ich nasilenie występuje wiosną, kiedy masowo wypalane są trawy i nieużytki rolne. W 2000 r., na kwiecień i maj przypadła jedna trzecia wszystkich pożarów w roku, z tego ponad 50% stanowiły pożary upraw, traw i nieużytków.

Pożary lasów

Według statystyk, corocznie w Polsce wybucha od kilku do kilkunastu tysięcy pożarów w lasach. Ze względu na intensywność zalesienia, największe zagrożenie występuje na zachodnich i północno-wschodnich terenach kraju.

W ostatnich latach radykalnie zmniejszyła się liczba pożarów znacznych rozmiarów. Połowa dekady (lata 1994-1996) to prawie 10 gigantycznych pożarów leśnych rocznie, natomiast w ostatnich latach (1998-2000) liczba ta spadła do 2.

Zagrożenia powodziowe oraz skażenie wody

W Polsce rejestruje się corocznie około 2 tysiące lokalnych podtopień związanych z przyborem wód w rzekach oraz znaczną liczbę zagrożeń spowodowanych intensywnymi opadami deszczu (w 2000 r. – 12,5 tysiące przypadków), wymagających interwencji jednostek straży pożarnej. Największe zagrożenia powodziowe występują w południowej i południowo-wschodniej Polsce. Szczególne zagrożenie stwarzają rzeki znajdujące się w dorzeczu górnej Odry, Wisły, Sanu i Bugu. Oprócz powodziowego, na rzekach występuje również zagrożenie zanieczyszczeniem wody spowodowanym niekontrolowanym odprowadzaniem ścieków przemysłowych, bardzo często powiązane

z awariami technicznymi. Wypadki i katastrofy w transporcie drogowym i kolejowym stwarzają poważne zagrożenie przedostawania się materiałów niebezpiecznych do wód powierzchniowych i gruntowych. W ostatnich latach liczba tego rodzaju zdarzeń wzrasta (z 376 w 1998 r. do 532 w 2000 r.).

Zagrożenia w transporcie drogowym i kolejowym

Katastrofy i wypadki komunikacyjne są drugą, po pożarach, grupą zdarzeń. W latach 1998-2000 prowadzono około 27,5 tysiące interwencji rocznie. W około 5% wypadków drogowych doszło do powstania zagrożenia chemicznego lub ekologicznego. Rośnie liczba przewozów (transportu) materiałów niebezpiecznych przez terytorium Polski. Odbywają się często trasami biegnącymi w pobliżu dużych skupisk ludzkich, niejednokrotnie przez miasta.

Zagrożenia związane z transportem drogowym będą rosły wskutek:

- intensywnego rozwoju transportu samochodowego,
- położenia Polski na skrzyżowaniu międzynarodowych szlaków komunikacyjnych,
- braku odpowiedniej infrastruktury drogowej, w tym autostrad, specjalnych parkingów dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne, a także z powodu uszkodzonej nawierzchni jezdni itd.,
- wysokiego stopnia zużycia technicznego pojazdów wykorzystywanych do transportu przez niektórych przewoźników oraz nieprzestrzegania krajowych i międzynarodowych wymogów bezpieczeństwa.

Spada systematycznie przewóz towarów koleją, ale zagrożeń związanych z przewozem materiałów niebezpiecznych to nie zmniejsza, na skutek:

- zdecydowanie większej niż w transporcie samochodowym masy jednostkowej przewożonych substancji i materiałów,
- przebiegu tras kolejowych przez tereny gęsto zaludnione,
- zużycia taboru kolejowego,
- osłabienia jakości ochrony transportu oraz nasilenia kradzieży materiałów i towarów, w tym substancji niebezpiecznych.

Reasumując – poziom zagrożenia związanego z transportem materiałów niebezpiecznych i grupowym przewozem ludzi jest nadal bardzo wysoki, a jego obniżenie będzie możliwe dopiero po poprawie stanu szlaków komunikacyjnych oraz wybudowaniu nowych, wraz z odpowiednim zapleczem. Kolejnym warunkiem podniesienia bezpieczeństwa jest dokładne egzekwowanie konwencji

międzynarodowych ADR i RID, dotyczących kolejowego i drogowego transportu materiałów niebezpiecznych.

Zagrożenia awariami przemysłowymi

Liczba wypadków w obiektach produkcyjnych z udziałem substancji chemicznych utrzymuje się na poziomie około 1,5 tysiąca rocznie. Największe ich nasilenie występuje w południowej części kraju i pozostaje w ścisłym związku z uprzemysłowieniem tych obszarów. Straż pożarna podejmuje średnio 2,5 tysiąca interwencji rocznie w związku z pożarami w obiektach przemysłowych. W 2000 r. nastąpił wzrost liczby awarii chemicznych – do ponad 2 000 przypadków. Jednymi z bardziej charakterystycznych zdarzeń w obiektach przemysłowych są awarie rurociągów, których liczba systematycznie rośnie (w ostatnich latach średnio o 22% w pożarach i o 53% w awariach i wypadkach – dane z ostatnich 3 lat).

(opracowano na podstawie materiałów MSWiA)

STAN EDUKACJI SPOŁECZEŃSTWA

Oświata i szkolnictwo wyższe od 1989 r. przechodzą daleko idące zmiany, zarówno jeśli chodzi o prawo i organizację, jak i o merytoryczne programy edukacyjne. Prawna podstawa przemian w pierwszym okresie została określona w ustawach: o szkolnictwie wyższym z 1990 r. oraz o systemie oświaty z 1991 r. Ich istota sprowadzała się do odpolitycznienia edukacji wszystkich szczebli, zagwarantowania bezpośredniego wpływu społeczności lokalnych na działalność szkół i placówek oświatowych, nowego określenia uprawnień nauczycieli, przywrócenia autonomii szkołom wyższym oraz likwidacji monopolu państwa na zakładanie i prowadzenie szkół. Od 1990 r. rozpoczął się proces przejmowania szkół przez samorządy, co spowodowało wyraźną poprawę ich warunków pracy, a także szybkie powstawanie uczelni niepaństwowych. Wystąpiły istotne zmiany na mapie edukacyjnej Polski, choć w latach 1994-1996 – głównie wskutek żądań PSL, proces przejmowania szkół, zwłaszcza wiejskich, przez gminy został zahamowany.

Na uwagę zasługują zmiany w szkolnictwie wyższym, stanowiące konsekwencję ustawy z 1990 r. Autonomia uczelni, likwidacja limitów przyjęć, możliwość tworzenia uczelni niepaństwowych, a także zaocznego, spowodowały bardzo szybki wzrost liczby studiujących: z około 390 tys. w 1990 r. do ponad 1 mln w 1997 r., w tym około tys. w uczelniach niepaństwowych. Ukazuje to jak ogromna była zapotrzebowanie na kadry z wykształceniem wyższym. Prawda, że znaczna ich część mogła zostać zaspokojona przez kształcenie w systemie zaocznym i odpłatnie, także w uczelniach państwowych. Niemniej społecznie było to zjawisko korzystne; wykształcenie stało się poszukiwaną wartością dającą bezpieczeństwo pracy. Jako kraj zaczęliśmy odrabiać zaległości narosłe w latach PRL, zarówno jeśli chodzi o wykształcenie na poziomie średnim (zwłaszcza ogólnokształcącym), jak – przede wszystkim – na poziomie wyższym, trzeba bowiem pamiętać, że w 1990 r. tylko 6% Polaków legitymowało się dyplomem szkoły wyższej, co plasowało nas na szarym końcu krajów europejskich!

Korzystne zmiany w oświacie były faktem, ale nadal istniały nierówności w dostępie do edukacji, niski był prestiż zawodu nauczyciela pogłębiało się niedostosowanie struktury szkół i programów nauczania do potrzeb reformujących się dziedzin życia. Widoczna była potrzeba systemowych rozwiązań obejmujących cały obszar edukacji.

Toteż konieczność reformy edukacji była oczywista dla wszystkich, którzy obserwowali nieprzygotowanie jej struktur do zmian demograficznych, brak korelacji programów kształcenia ze zmieniającym się rynkiem pracy (np. problem wąkospecjalistycznego kształcenia zawodowego) i nowymi potrzebami społeczno-gospodarczymi, stale odnawiające się problemy finansowe oświaty (przysłowiowe już zadłużenie!), wynikające przede wszystkim ze scentralizowanego systemu zarządzania, wreszcie zepchnięcie zawodu nauczyciela – materialnie i prestiżowo – na niski szczebel. Również w szkolnictwie wyższym zostały ujawnione zjawiska związane z finansami, liczebnością kadr dydaktycznych i jakością kształcenia, które wymagały nowych rozwiązań prawnych i organizacyjnych.

W latach 1992-1993 przygotowano koncepcję reform oświatowych (program *Dobra nowoczesna szkoła*) i sformułowano główne postulaty dotyczące szkolnictwa wyższego – a więc działania reformujące cały obszar edukacji. Jednak przez kilka lat prac systemowych nie podjęto, ograniczając się do pewnych retuszy prawa i niektórych struktur oświaty. Systematyczne prace nad koncepcją nowego prawa o szkolnictwie wyższym podjęło praktycznie środowisko akademickie; przyniosło to realny wynik w postaci założeń do nowej ustawy.

Jesienią 1997 r. zagadnienie poziomu wykształcenia społeczeństwa – a więc szerokiego dostępu do edukacji na poziomie średnim, a zwłaszcza wyższym oraz jakości kształcenia – znalazły się wśród priorytetów rządu. Dał temu wyraz premier Jerzy Buzek w swym *expose* 11 listopada 1997 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej od listopada 1997 r. podjęło prace nad koncepcją reformy całego systemu edukacji – „od przedszkola po doktorat” – jak to określił Minister Mirosław Handke.

Było dla nas oczywiste, że tylko zreformowana edukacja może się stać podstawą społecznego i gospodarczego rozwoju Polski, a także sprostać wyzwaniom wynikającym z rywalizacji międzynarodowej i procesów integracyjnych w Europie. Narzucało to nie tylko konieczność, ale i rozmiary oraz kalendarz reformy całego obszaru edukacji narodowej.

Generalne założenia reformy zostały zaprezentowane 28 stycznia 1998 r. w Poznaniu, a projekt reformy Ministerstwo Edukacji Narodowej przedstawiło do publicznej debaty 25 maja 1998 r. w Krakowie. Tym samym rozpoczęty został drugi, trwający obecnie, etap reformy, obejmującej wszystkie szczeble edukacyjne i prowadzącej do głębokich zmian struktur, organizacji, programów, finansowania i zarządzania, a także w korpusie nauczycielskim.

Celem tego programu reform stało się zwiększenie dostępu do wykształcenia (poprzez wyrównywanie szans edukacyjnych w środowiskach wiejskich i małomiasteczkowych), a tym samym stworzenie warunków do rzeczywistego upowszechniania wykształcenia średniego i wyższego. Za pilne zadanie uznano podnoszenie poziomu jakości edukacji na wszystkich etapach oświatowych i w szkolnictwie wyższym.

Podstawą prawną reformy na polu oświaty stanowią zmienione ustawy o systemie oświaty oraz Karcie Nauczyciela, nad którymi prace legislacyjne rozpoczęto wiosną 1998 r.

Realizację reformy rozpoczęliśmy 1 września 1999 r. Powstały nowe typy szkół: podstawowa (6 lat nauki) oraz gimnazjum (3 lata), którego jednym z podstawowych zadań jest wyrównywanie poziomu nauczania i przygotowanie do nauk w szkołach ponadgimnazjalnych. Te ostatnie: liceum profilowane (3-letnie) oraz szkoły zawodowe (2–3 lata nauki) rozpoczną działalność w 2002 r., a w 2005 r. absolwenci gimnazjów, a następnie liceów profilowanych, przystąpią do egzaminu maturalnego. Tym samym zamknięty zostanie etap pełnej zmiany ustroju szkolnego.

Szkolnictwo polskie zmienia się – sieć szkół uległa reorganizacji i konsolidacji, zmniejszyła się liczba szkół podstawowych (do około 13 500), w 1999 r. utworzono 6 411 gimnazjów. Zmiana struktury nauczania zmierza do objęcia nauką w liceach profilowanych 78% młodzieży kończącej gimnazja, a 22% uczyć się będzie w pogimnazjalnych szkołach zawodowych (obecnie jeszcze około 65%), systematycznie rośnie liczba nauczycieli legitymujących się wykształceniem wyższym (obecnie około 85%). Do tego dochodzą nowe programy nauczania i znaczna swoboda nauczycieli w tworzeniu tych programów. Reformie programowej towarzyszy nowy system zewnętrznego oceniania wyników nauki (nadzorowany przez Centralną Komisję Egzaminacyjną). Rośnie wpływ rodziców na pracę szkoły. Zracjonalizowano system zarządzania i finansowania oświaty, nastąpiło równouprawnienie szkół państwowych i niepaństwowych w korzystaniu ze środków finansowych.

Nowe programy i nowe podręczniki mają na celu kształcenie umiejętności. Służy temu także edukacja informatyczna, od 1999 r. realizowana przez program *Internet w każdym gimnazjum*, który przyniósł już 5 800 pracowni internetowych; realizowany jest program *Pracownia internetowa w każdej szkole*. Zmiana sieci szkół zmieniła drogę ucznia do szkoły – wymagało to rozwiązań zapewniających bezpieczeństwo dzieci (w tym organizację dowozu specjalnymi autobusami szkolnymi) i wiązało się z koniecznością przekonywania środowisk lokalnych do akceptacji nowej szkoły jako

edukacyjnie korzystnej dla uczniów. Równoległe trwały prace nad przystosowaniem polskich przepisów – prawa do nauki, uznawania kwalifikacji zawodowych, warunków zatrudnienia – do wymogów Unii Europejskiej.

Istotnym elementem reformy stała się zmiana statusu zawodowego nauczycieli – obok nowej struktury szkół oraz programów nauczania był to podstawowy warunek, od którego zależało powodzenie przebudowy polskiej oświaty. Określone i wprowadzone w życie zostały nowe wymagania dotyczące kwalifikacji i awansu zawodowego oraz programu zmiany zasad i poziomu wynagrodzeń. Zerwano tym samym z utrwalonym od lat przekonaniem, że zawód nauczyciela musi być źle wynagradzany. I choć na tym tle doszło w 2000 r. do istotnych napięć w środowiskach nauczycielskich i samorządowych, w związku ze zbyt niskim początkowo oszacowaniem kosztów reformy, to przecież ostatecznie wdrożono system poprawy płac i stworzono rzeczywiste warunki do egzekwowania jakości nauczania.

Reforma tak wrażliwego społecznie obszaru, jakim jest edukacja, siłą rzeczy wywołała żywą reakcję w społeczeństwie, ogromne zainteresowanie grup zawodowych (zwłaszcza środowisk nauczycielskich), rodziców, samorządów, organizacji społecznych i politycznych. Ujawniały się spontaniczne reakcje nauczycieli i rodziców związane przeważnie ze zmianą sieci szkół, przekształceniami ich struktury, nowymi programami nauczania. Znajdowało to wyraz zarówno w opiniach akceptujących założenia, kierunek zmian oraz kalendarz realizacji poszczególnych etapów reformy, jak w obawach, niejednokrotnie systematycznie i w złej wierze podsycanych, np. co do bezpieczeństwa zawodowego nauczycieli oraz bezpieczeństwa uczniów w nowych strukturach szkolnych. Widać to także ostatnio w wypowiedziach kontestujących program nowej matury i reformy szkolnictwa zawodowego.

Zmiany w szkolnictwie wyższym po 1990 r. przyniosły poszerzenie oferty edukacyjnej uczelni państwowych, szybki proces tworzenia uczelni niepaństwowych, a zwłaszcza dynamiczny wzrost liczby studiujących. O ile w 1989 r. studiowało ogółem w Polsce około 390 tys. osób, to w 1997 r. mieliśmy już 1 082 657 studentów, a w roku akademickim 2000/2001 liczba studiujących na polskich uczelniach sięgnęła 1 572 533 osób, z tego 472 tys. w szkołach niepaństwowych. Przyniosło to wzrost skolaryzacji brutto z 12,9% w 1990 r. do 40,8% w połowie roku 2001 r.

Wzrost liczby studiujących jest niemałym osiągnięciem, jednakże uzyskany został przede wszystkim dzięki rozwojowi studiów niestacjonarnych: zaocznych i wieczorowych, przeważających zwłaszcza w uczelniach niepublicznych. Tu wracamy

do problemu jakości kształcenia, która jest trudna do zapewnienia, jeśli kontakt studenta z uczelnią jest sporadyczny.

Pomimo poważnego wysiłku i kilkakrotnego wzrostu studiujących, nadal poziom wykształcenia osób dorosłych (w wieku 19-64 lat) jest niższy niż w wielu krajach europejskich czy Stanach Zjednoczonych lub Japonii. W 1990 r. wynosił tylko 6%, co plasowało Polskę na końcu listy krajów europejskich, w połowie roku 2001 było to już 11%, ale średnia w krajach OECD sięga 14%. Podobnie znacznie niższe mamy wskaźniki dotyczące wykształcenia ponadpodstawowego (tylko 54% osób).

Doświadczenia wynikające z praktycznego stosowania ustawy z 1990 r. ukazały pilną potrzebę wprowadzenia procedur chroniących poziom kształcenia i uprawiania nauki w szkołach wyższych oraz instrumentów zapewniających skuteczny nadzór nad uczelniami.

O nowym prawie o szkolnictwie wyższym mówiło się już od 1994 r., a dyskusje w środowisku akademickim przyniosły nie tylko koncepcję zmian, ale także propozycje rozwiązań ustawowych. Na początku 1998 r. zostały podjęte prace nad prawem o szkolnictwie wyższym, obejmującym wszystkie aspekty działania uczelni, nadzoru administracji państwowej, finansowania szkolnictwa oraz procedur akademickich dotyczących stopni i tytułu naukowego.

Dyskusja w środowisku akademickim ujawniała w kilku przypadkach znaczne różnice interesów, np. między uczelniami państwowymi a niepaństwowymi oraz grupami pracowników (sprawy zatrudnienia i płace). Jesienią 1999 r. orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego, uznające za zgodne z konstytucją pobieranie opłat za studia w systemie niestacjonarnym w uczelniach państwowych, ostudziło „temperaturę polityczną”, która utrudniała pracę nad tą ustawą. Wiosną 2000 r. dyskusję nad Prawem o szkolnictwie wyższym podjęły Komitety Rady Ministrów, jednakże latem, w czasie ujawnionych problemów finansowych związanych z Kartą Nauczyciela, prace te zostały przerwane. Dopiero w kwietniu 2001 r. Rada Ministrów przyjęła i skierowała do Sejmu projekt ustawy nowelizującej ustawę o szkolnictwie wyższym z 1990 r., która została uchwalona przez Sejm 20 lipca 2001 r. Jej najistotniejsze rozwiązania to: utworzenie Państwowej Komisji Akredytacyjnej – nowatorskie w Polsce rozwiązanie, niezbędne dla utrzymania poziomu kształcenia w szkołach wyższych, tworzące jednolity system oceny pracy uczelni, a tym samym mające wpływ na wartość dyplomów ukończenia studiów, oraz wprowadzenie systemowego rozwiązania problemu płac, które zmierza do poprawy wynagrodzeń.

Równoległe do prac nad nowym prawem zachodziły istotne zmiany w strukturze szkolnictwa wyższego. W 1998 r. rozpoczęto tworzenie państwowych wyższych szkół zawodowych – pracują już 23 takie uczelnie w ośrodkach bez tradycji akademickich; kształcą one na poziomie licencjatu i ułatwiają dostęp do wykształcenia młodzieży z mniejszych ośrodków miejskich i wsi. Stopień zaangażowania samorządów lokalnych, które partycypują w tworzeniu i utrzymaniu infrastruktury dydaktycznej, dowodzi że placówki te mają znaczenie dla rozwoju regionalnego. Daje to także gwarancje trwałości działania państwowych uczelni zawodowych, w których obecnie kształci się już około 40 tys. studentów.

Istotne zmiany zachodzą także w uczelniach akademickich, które tworzą nowe kierunki. Realizując koncepcję konsolidowania potencjału akademickiego utworzono 4 nowe Uniwersytety: Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Rzeszowski i Zielonogórski, oraz Akademię Techniczno-Humanistyczną w Bielsku-Białej.

Problem barier ekonomicznych utrudniających dostęp do studiów, zwłaszcza dla młodzieży spoza dużych ośrodków akademickich, nadal należy do najpoważniejszych. System stypendiów socjalnych łagodzi tylko część trudności. Od 2001 r. prawo do pomocy stypendialnej z budżetu państwa rozciągnięto także na studentów uczelni niepaństwowych, kształcących się w trybie stacjonarnym. Od 1998 r. Na mocy ustawy o pożyczkach i kredytach studenckich, z kredytów na preferencyjnych warunkach korzysta już ponad 150 tys. studentów.

W latach 1997-2001 dokonano także poważnego wysiłku inwestycyjnego: środki budżetowe – znacząco większa niż w latach poprzednich (w 1998 r. na inwestycje przeznaczono trzykrotnie więcej niż w 1997 r.) – pozwoliły na taką ich alokację, dzięki której w krótkich cyklach inwestycyjnych możliwe było oddanie do użytku znacznej liczby obiektów dydaktycznych, znacznie poprawiających warunki kształcenia i prowadzenia badań naukowych, bibliotek i domów studenckich. W tym programie znajdują się także inwestycje wieloletnie, np. „Morasko” UAM w Poznaniu i „Kampus 600-lecia Odnowienia UJ”.

Przedstawiony przegląd najważniejszych działań w obrębie oświaty i szkolnictwa wyższego ukazuje zarówno obszar zmian, jak i głębokość reform. Oświata weszła w proces zmian ustrojowych, programowych i kadrowych, które doprowadzą do rzeczywistych przeobrażeń edukacyjnego społeczeństwa polskiego, niezbędnych dla rozwoju kraju. Szkolnictwo wyższe otrzymało instrumenty chroniące jakość kształcenia

i pozwalające na prowadzenie polityki kadrowej służącej podnoszeniu poziomu dydaktycznego, naukowego i organizacyjnego pracy polskich uczelni.

Reforma edukacji, podjęta w 1998 r. i realizowana etapami, wprowadzana jest konsekwentnie.

(Opracowano na podstawie materiału ministra Jarzego Zdrady)

STAN ZDROWOTNY SPOŁECZEŃSTWA

Podstawowe kryteria oceny systemu ochrony zdrowia obejmują: stopień poprawy stanu zdrowia, stopień zaspokojenia oczekiwań obywateli wobec systemu ochrony zdrowia oraz zakres różnic w stanie zdrowia i dostępie do jego ochrony pomiędzy grupami społecznymi. W niniejszym raporcie przedstawiono dane dotyczące stanu zdrowia oraz zaspokojenia oczekiwań społecznych wobec systemu ochrony zdrowia.

Stan zdrowia ludności

Bezwzględna liczba zgonów

Podstawową informacją statystyki umieralności jest bezwzględna liczba zgonów w danej populacji. W poprzednich 40 latach liczba zgonów stale wzrastała, głównie wskutek wzrostu liczby i starzenia się ludności. Od 1991 r. umieralność ogólna w Polsce spada. W 1990 r. odnotowano 390 343 zgony, w roku następnym dużo więcej, bo 405 716 zgonów, po czym do 1998 r. liczba zgonów systematycznie się zmniejszała (375 354). W 1999 r. wystąpił liczba zgonów wzrosła do 381 415, w roku następnym znacznie spadła (do 368 028). Zatem w latach 1997-2000 spadek liczby zgonów, który wystąpił wraz z przemianami lat dziewięćdziesiątych, został w zasadzie utrzymany.

Bezwzględna liczba zgonów, mimo że bardzo istotna dla całości obrazu, nie dostarcza wniosków dla polityki zdrowotnej, a jedynie podstawę do dalszych analiz. Więcej mówi współczynnik umieralności, czyli stosunek liczby zgonów na danym terytorium (najczęściej w ciągu roku) do liczby ludności. Informuje on o natężeniu umieralności w danej populacji, nazywany jest też współczynnikiem natężenia zgonów. W Polsce współczynnik umieralności ogólnej (obliczany na 100 tysięcy ludności) w latach 1995 - 1999 systematycznie spadał. W 1995 r. wynosił 1 247, a w 1999 r. obniżył się do 923. Natężenie umieralności było wyższe wśród mężczyzn niż wśród kobiet. W latach 1995-1999 współczynnik dla mężczyzn spadł z 1 356 do 1 117, natomiast dla kobiet z 1 165 w roku 1995, 1 094 w roku 1998 do 751 w 1999 r.

Obraz umieralności w Polsce nie odbiega od innych krajów Europy, z tym że istnieje różnica w natężeniu zgonów pomiędzy bogatszymi krajami „ustabilizowanych demokracji zachodnich” a krajami byłego bloku socjalistycznego. Na tle tych ostatnich sytuacja w Polsce należy do najlepszych. Sytuujemy się zaraz za Czechami i znacznie

przed Węgrami. W Polsce współczynnik umieralności wynosił 1 077 w roku 1994 i 971 w roku 1998 (w Czechach odpowiednio 1 033 i 922 a na Węgrzech 1 257 i 1 183). Najniższy współczynnik umieralności ogólnej odnotowano we Francji - 640 w roku 1994 i 633 w roku 1996. Warto zauważyć, że porównujemy tutaj surowe współczynniki umieralności, co powoduje, że populacje młodsze (np. Polska) oceniane są lepiej niż by to wynikało z rzeczywistych przesłanek, nie bierze się bowiem pod uwagę naturalnego zjawiska, jakim jest większa liczba zgonów w populacjach starszych wiekiem.

Przeciętne dalsze trwanie życia

Pochodną umieralności jest wskaźnik przeciętnego dalszego trwania życia, który wyraża średnią liczbę lat, jaką ma jeszcze do przeżycia osoba w danym wieku. Lata dziewięćdziesiąte w Polsce, po stagnacji lat 1960-1989, to okres ciągłego – z wyjątkiem roku 1991 – wzrostu średniego dalszego trwania życia. W roku 2000 odnotowano znaczny sukces – przeciętna długość życia osiągnęła 70 lat dla mężczyzn i 78 lat dla kobiet. W porównaniu do roku 1999, jest to wydłużenie o około 1 rok dla mężczyzn i 0,5 roku dla kobiet. W stosunku do 1990 roku średnie trwanie życia mężczyzn wzrosło o ponad 3 lata, a kobiet – o 2,5 roku. Poprzednio na osiągnięcie takich przyrostów potrzeba było dla kobiet 20, a dla mężczyzn – 30 lat.

Na długość średniego trwania życia wpływają zgony w różnym wieku, w tym dzieci (zwłaszcza niemowląt) i młodzieży. W Polsce do pełnoletności nie dożywa 1,4% chłopców i 1,1% dziewcząt, krócej niż 30 lat żyje 2,8% mężczyzn i 1,5% kobiet. Krócej niż wynosi średnie trwanie życia żyje 43% mężczyzn i 40% kobiet. Przewaga długości życia kobiet, wyrażająca się różnicą 8,3, lat wynika z wysokiej umieralności mężczyzn we wszystkich grupach wieku, szczególnie wysokiej w wieku aktywności zawodowej. Według ostatnich danych na temat trwania życia, na 39 sklasyfikowanych państwach w Europie, Polska zajmuje 26 miejsce w przypadku mężczyzn i 23 w przypadku kobiet. Od ścisłej czołówki (Islandia, Szwajcaria, Szwecja, Francja) dzieli nas wciąż duży dystans: u mężczyzn 7-8 lat życia, u kobiet 4-5 lat. Przeciętne trwanie życia wydłuża się we wszystkich krajach Europy. Jednak dla byłych państw socjalistycznych dopiero lata dziewięćdziesiąte są okresem sukcesów podobnych do zapoczątkowanych 20 lat wcześniej w krajach najbardziej rozwiniętych.

Umieralność niemowląt

Jednym z najbardziej czułych mierników zdrowia populacji jest współczynnik umieralności niemowląt, czyli liczba zgonów niemowląt w danym okresie na 1 000 żywo urodzonych dzieci w tym czasie. W Polsce odnotowano w ostatnich latach gwałtowny spadek tego współczynnika z 15,1 w 1994 r. do 10,2 w 1997 r. i 8,2 w 2000 r. Na Węgrzech w tym czasie współczynnik ten spadł z 11,5 do 8,9 w 1999 r. W Czechach utrzymywał się zawsze na niższym poziomie niż w pozostałych krajach byłego bloku socjalistycznego i w 1998 r. wyniósł 5,2. Niski był również w rozwiniętych krajach Europy: we Francji 4,7 w 1997 r., a w 1998 roku 4,7 w Niemczech i 5,7 w Wielkiej Brytanii. Uważa się, że zmniejszenie współczynnika umieralności niemowląt ma granice, które prawdopodobnie w krajach europejskich są już osiągnięte

Potencjalne Utracone Lata Życia

Potencjalne utracone lata życia (*Potential Years of Life Lost – PYLL*) to najprostszy miernik czasu utraconego na skutek przedwczesnej umieralności. Potencjalny limit życia wybrany jest arbitralnie, a czas trwania życia utraconego na skutek zgonu to potencjalny limit życia minus wiek, w którym nastąpił zgon.

W praktyce wykorzystuje się wiele potencjalnych limitów życia, zaczynając od 60, a kończąc na 85 latach. Wybór górnego limitu jest arbitralny, często oparty na ograniczonych argumentach statystycznych. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) w swoich obliczeniach posługuje się limitem 70 lat. W Polsce populacja ma dwukrotnie więcej potencjalnych lat przeżycia „do odzyskania”, niż ma to miejsce np. w Japonii czy Szwecji. Drogą do „odzyskania” tych lat jest zniwelowanie przedwczesnej umieralności z rozmaitych przyczyn, przy czym za przedwczesne w tym przypadku uznajemy limit 70 lat. Polska zaczęła poprawiać swoje wskaźniki na początku lat dziewięćdziesiątych, po okresie stagnacji trwającym przez całe lata siedemdziesiąte i osiemdziesiąte.

Umieralność według przyczyn

Choroby cywilizacyjne

Od dłuższego czasu w strukturze zgonów według przyczyn połowę ogólnej liczby zgonów (51% w 1996 r. i 48% w 1999 r.) powodują choroby układu krążenia. Kolejne około 20% zgonów wywołują nowotwory i ten odsetek ciągle wzrasta. Wskazują na to dane za rok 1999 r., kiedy nowotwory były sprawcami 22% wszystkich zgonów (o 1,2% – ponad 3 500 przypadków – więcej niż w roku 1996). 7,2% zgonów spowodowały wypadki i zatrucia, którym w przeważającej większości ulegają mężczyźni. Te trzy przyczyny powodują blisko 77% zgonów. Oznacza to, że ponad trzy czwarte zgonów w Polsce jest konsekwencją tzw. chorób cywilizacyjnych.

Choroby układu krążenia, powodujące połowę zgonów w Polsce, są największym zagrożeniem zdrowia i życia osób dorosłych. Częściej umierają na nie mężczyźni niż kobiety. Do najważniejszych tego rodzaju chorób, które są przyczynami zgonów należą: choroba niedokrwienna serca, w tym ostry zawał serca, oraz osobno klasyfikowana miażdżyca, choroby naczyń mózgowych i choroba nadciśnieniowa. Umieralność z powodu chorób układu krążenia zawsze była w Polsce niższa niż przeciętna w Europie Środkowej czy Wschodniej. Natomiast w porównaniu z krajami Europy Zachodniej sytuacja wygląda gorzej.

Na drugim miejscu wśród przyczyn zgonów są nowotwory złośliwe. Od połowy lat osiemdziesiątych w Polsce wzrasta powodowana przez nie intensywność umieralności. Natężenie umieralności mężczyzn z tego powodu jest bardzo wysokie; przekracza średni poziom rejestrowany w krajach Europy Środkowej, Unii Europejskiej, a także w krajach powstałych po rozpadzie byłego ZSRR i ciągle rośnie. Częściej umierają mężczyźni niż kobiety, ale intensywność umieralności polskich kobiet także się zwiększa, a najwyższą ich umieralność powodują nowotwory złośliwe sutka (u mężczyzn – nowotwory płuc);

Trzecią w kolejności przyczyną zgonów są urazy i zatrucia. We wszystkich krajach europejskich notuje się zdecydowanie więcej spowodowanych nimi zgonów mężczyzn niż kobiet z tego powodu. W minionym 25-leciu poziom umieralności w Polsce z powodu urazów i zatruc był wyższy niż w innych krajach europejskich, natomiast w ostatnich latach był niższy niż w całej Europie Środkowej. Od połowy lat dziewięćdziesiątych można zaobserwować spadek liczby bezwzględnej zgonów

w wyniku urazów i zatruc. Obniża się także współczynnik umieralności na 100 tysięcy ludności.

Choroby zakaźne

Kolejnym źródłem oceny sytuacji epidemiologicznej są dane o chorobach zakaźnych. Jak wynika ze statystyk umieralności, stanowią one malejący problem zdrowotny i – w przeciwieństwie do wielu tzw. chorób cywilizacyjnych, – systemy opieki zdrowotnej znajdują na nie dość łatwo odpowiedź. Choroby zakaźne są więc „do uniknięcia”, jeśli system działa skutecznie w sferze profilaktyki i leczenia.

Gruźlica

W latach 1994-2000 spadała rejestrowana zapadalność na gruźlicę. W 1994 r. zarejestrowano 16 653 zachorowania, a w 2000 – 11 477 zachorowań. Współczynnik zapadalności obniżył się z 43,2 w 1994 r. do 29,7 zachorowań na 100 tysięcy ludności w 2000 r. W latach 1994-1999 systematycznie spadała liczba leczonych z powodu gruźlic (z 18 506 do 14 516). Jednak w 2000 r. wzrosła liczba chorych zarejestrowanych w poradniach gruźlicy i chorób płuc (z 14 516 w 1999 r. do 14 895 w 2000 r.), a współczynniki odpowiednio: z 37,6 w 1999 r. do 38,5 w 2000 r. Przy spadającej zapadalności może to być oznaka większej dbałości o włączenie wszystkich przypadków do leczenia i/lub dłuższy jego okres przypadający na danego chorego.

Wirusowe zapalenie wątroby typu B

Jednym z poważniejszych schorzeń jest wirusowe zapalenie wątroby typu B. WZW typu B wywołuje często poważne odległe konsekwencje, takie jak marskość wątroby czy nowotwór wątroby. W porównaniu z innymi krajami Europy, zapadalność na WZW B jest w Polsce wciąż dość wysoka, lecz stale maleje – współczynnik zapadalności w roku 1988 wynosił 37,4; w 1997 r. – 12,2, a w roku 1999 – 9,1 i nadal spada. Średnia zapadalność obliczona dla wszystkich krajów europejskich w 1997 r. wynosiła 17,4. Najwyższą zapadalność na WZW B rejestruje się w Rumunii, a najniższą w Szwecji.

Grypa

Grypa jest schorzeniem dość banalnym, ale dla niektórych groźnym. W ostatnich latach epidemie grypy występowały w Polsce w latach 1996 i 1999.

Spoleczna ocena działania systemu ochrony zdrowia

Znacznie gorsze wyniki, niż w dziedzinie stanu zdrowia, system ochrony zdrowia osiąga w uzyskiwaniu zadowolenia użytkowników. Zarówno przed, zainicjowaniem jak i w okresie realizacji reformy badano opinię społeczną o systemie ochrony zdrowia i efektach reformy. Na szerszą skalę badania rozwinięto w połowie roku 2000, gdy okazało się, że społeczeństwo wyraża opinie bardzo negatywne. Przed rozpoczęciem reformy, w roku 1997 (CBOS, 11-16 grudnia 1997 r.), 77 % badanych wskazywało na pilną potrzebę zmian w systemie. W tym czasie (CBOS, 12-17 marca 1998 r.) negatywnie oceniało go 52% badanych.

Reforma ochrony zdrowia, pogorszyła oceny. Jeszcze bardziej niż wcześniej przeważa opinia, że publiczna służba zdrowia funkcjonuje źle („raczej źle” i „zdecydowanie źle” w kolejnych pomiarach: 10 2000 – 66%; 12 2000 – 64%; marzec 2001 – 82%). Po pewnej poprawie ocen odnotowanej w dwóch pomiarach z drugiej połowy roku 2000, trzeci pomiar w marcu 2001 był znów gorszy. Odsetek ocen pozytywnych („zdecydowanie dobrze” i „raczej dobrze”) jest znacznie mniejszy niż w stosunku do grudnia 2000 r. z 26% do 16%), natomiast wzrost w kategorii „zdecydowanie źle” wynosi aż 18 punktów procentowych (z 24% do 42%).³

Badanie oceny społecznej przeprowadza się na reprezentatywnych grupach ankietowanych, bez względu na to, jak świeże są ich doświadczenia w kontaktach z ochroną zdrowia. Charakterystyczne, że opinie osób korzystających ze świadczeń zdrowotnych w ostatnim czasie są wyraźnie lepsze (31 % krytycznych), niż osób opierających swoje opinie na relacjach osób trzecich lub relacjach mediów (ponad 66% krytycznych – na podstawie badań Pentora z 2000 r.)⁴.

Przed wprowadzeniem reformy i w okresie jej realizacji prowadzono badania dotyczące oceny jakości i dostępności świadczeń, co jest miarą innego rodzaju niż ocena systemu, ale w tym kontekście godną uwagi. W świetle tych badań (CSIOZ we współpracy z CBOS, 1998 r., 1999 r. i listopad 2000 r.), zaraz po wprowadzeniu reformy lekko pogorszyły się oceny dostępności do lekarza ogólnego (tzw. lekarza pierwszego kontaktu) oraz znacznie – oceny dostępu do usług większości lekarzy

³ CBOS *indywidualny wywiad kwestionariuszowy (w ramach projektu „omnibus”)*

⁴ *„Analiza porównawcza oraz symulacja w polskim systemie ochrony zdrowia”* Cap Gemini Ernst&Young, Warszawa, kwiecień 2001 r.

specjalistów. To drugie zjawisko było jednym z oczekiwanych i ważnych efektów reformy, wobec uprzedniego nadużywania świadczeń specjalistycznych. Oceny o trudnym dostępie do specjalistów nie mogą więc być mechanicznie uważane za braki reformy, ponieważ mogą być też jej skutkiem pozytywnym. Ocena dostępności wizyty u lekarza ogólnego w dniu zgłoszenia uległa pogorszeniu w 1999 r. i pozostała na tym samym poziomie w roku następnym. Jeśli chodzi o specjalistów – ocena dostępu do większości z nich jest z roku na rok gorsza; dotyczy to ginekologów, kardiologów, dermatologów, ortopedów, neurologów i reumatologów. Wyjątek stanowią pediatrzy; do nich ocena dostępu uległa niewielkiej poprawie, oraz okuliści i stomatolodzy – po lekkim załamaniu w 1999 r. są obecnie dostępni na poziomie zbliżonym do tego sprzed reformy.

W porównaniu z rokiem 1999, w roku 2000 dla większości rozpatrywanych aspektów funkcjonowania opieki zdrowotnej nastąpiła nieznaczna poprawa ocen (wzrost odpowiedzi pozytywnych o 2-3 punkty procentowe), co oznacza – w stosunku do roku 1998 – pewne zahamowanie tendencji do ocen coraz gorszych (publiczna opieka zdrowotna: „sprawnie funkcjonuje”: 44% – 1998, 40% – 1999 i 42% – 2000; „daje poczucie bezpieczeństwa”: 49%, 40% i 43%).

Porównując wskaźniki społecznej oceny systemu ochrony zdrowia w Polsce i w niektórych krajach OECD (dane, dla Polski pochodzą z badania przeprowadzonego w 2000 r., dla pozostałych krajów – z 1996 r.) odnotowujemy, że liczba bardzo zadowolonych lub dość zadowolonych lokuje Polskę w tej samej grupie co Włochy i Grecję, wobec wyraźnie sprecyzowanej grupy społeczeństw o wysokim poziomie zadowolenia, takich jak Francja i Niemcy. Mieszkańcy Wielkiej Brytanii mają już jednak bardziej ambiwalentny stosunek do swojego systemu opieki zdrowotnej.

Wskaźnik zadowolenia przyjmuje bardzo zróżnicowany rozkład zależnie od środowiska społecznego, którego dotyczy. W warunkach polskich obserwujemy paradoksalne zjawisko częstszego i większego zadowolenia w środowiskach, w których poziom zaspokojenia potrzeb zdrowotnych mierzony miarami bardziej „technicznymi” jest niższy, dotyczy to zwłaszcza środowisk wiejskich, gorzej zarabiających oraz emerytów. Pomiar przytoczony powyżej⁵ (CBOS na zlecenie CSIOZ, wrzesień 2000 r.) świadczy o pewnym wyrównywaniu się tych różnic (co z kolei może być efektem wyraźniejszej obecności w środkach masowego przekazu sygnałów krytycznych) oraz

⁵ CBOS: *Komunikaty z badań: BS/50/50/98, BS/56/56/98, BS/59/59/98, W-wa wrzesień 2000 r., CSIOZ (COiEOZ): Warszawa*

rozpowszechniania się wyższych wymagań na wszystkie środowiska, nie tylko najlepiej wykształcone i zamożne.

Podsumowanie

Przytoczone wyżej wyniki wskazują na dwa aspekty działania systemu ochrony zdrowia: poprawę wskaźników zdrowotnych oraz zadowolenia społeczeństwa z działania systemu. Oba parametry są obecnie wymieniane przez Światową Organizację Zdrowia jako elementy oceny systemów. We wcześniejszych opracowaniach WHO pomijało ocenę systemu przez pacjentów. Skutkiem tego w wielu krajach, w tym w Polsce, przy projektowaniu systemu ochrony zdrowia pomijano aspekt odbioru społecznego, koncentrując się na wynikach zdrowotnych i wyborze form organizacyjnych. Zwrócenie uwagi na opinię i satysfakcję jest wynikiem zjawiska, które można nazwać „konsumeryzmem w opiece zdrowotnej”. Polega ono na zmianie pozycji odbiorcy usług zdrowotnych; z biernej i oczekującej postawy pacjenta do aktywnej i wymagającej pozycji klienta. Fakt, że cele reformy w całym okresie – przedtem jej przygotowywania, a potem realizacji – nie zostały dobrze określone w kategoriach odbioru społecznego, zaciążył – jak się wydaje – na całej strategii wprowadzania i monitoringu reformy.

Pomijając fakt, że osoby bezpośrednio stykające się z jednostkami opieki zdrowotnej mają lepsze zdanie o opiece zdrowotnej niż te, które oparły swoje opinie jedynie na relacjach, reforma opieki zdrowotnej w Polsce „przegrała” w sferze marketingu. Zmiany, nawet jeśli przyniosły obywatelom pozytywne efekty, nie zostały odpowiednio przedstawione. Obywatele są zagubieni w systemie, co wynika między innymi z niedostatecznej informacji w mediach oraz w jednostkach opieki zdrowotnej. Efekt ten, wzmocniony dodatkowo niechęcią lekarzy i personelu medycznego do reformy, zaowocował bardzo negatywnymi opiniami o systemie, pomimo wielu oczywistych pozytywów reform. Należy mieć nadzieję, że w nadchodzących latach uda się wykorzystać pozytywne mechanizmy, jakie wprowadzono w ochronie zdrowia, co zmieni opinię społeczną o systemie ochrony zdrowia.

(Opracowano na podstawie materiałów MZ)

STAN ŚRODOWISKA NATURALNEGO

Dziedzictwo niszczyielskiej w stosunku do środowiska tzw. gospodarki planowej było zatrważające. Jednym z podstawowych zadań Ministerstwa Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, po zmianie systemu politycznego i gospodarczego, było opracowanie skutecznej polityki ekologicznej państwa, stworzenie dobrego systemu ochrony środowiska i usunięcie jego dewastacji.

Lata 1997-2001 były okresem intensywnej realizacji tej polityki. Równocześnie postanowiono przygotować nową generację programów, tworzących wizję ekologicznie zrównoważonego rozwoju Polski do 2025 roku. Powstały trzy dokumenty przyjęte przez Radę Ministrów: *Polityka Ekologiczna Państwa* (przyjęta 13 czerwca 2000 r.), *Strategia Rozwoju Energetyki Odnawialnej* (przyjęta 5 września 2000 r.) i *Polska 2025 – długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju* (opracowana wspólnie z RCSS i przyjęta 26 lipca 2000 roku).

Poważny wpływ na stan środowiska miała harmonizacja prawa z przepisami Unii Europejskiej. Stopniowo wprowadzano zaostrome kryteria oceny stanu środowiska, które w przeważającej większości zaczynają być dotrzymanywane. W latach 90-tych systematycznie rosły inwestycje w ochronę środowiska w Polsce. W 1988 r. zainwestowano 0,5 miliarda USD, dziesięć lat później 2,6 miliarda USD w 1998 r. (1,6% PKB).

Tab. Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska w latach 1997-2000

Wyszczególnienie	1997	1998	1999	2000
Wydatki nominalne mln zł	7354	9019	8585	6600
Wydatki w cenach stałych (2000 r) mln zł.	9713	10654	9452	6600
Wydatki w mln USD	2242	2584	2164	1518

Efektywnie wykorzystywane są środki z bezzwrotnej pomocy zagranicznej w tym z największego z funduszy jakim jest ISPA (Przedakcesyjny Instrument Polityki Strukturalnej). W ramach tego funduszu w roku 2000 przyznane zostało Polsce 174 mln euro na 10 dużych projektów infrastrukturalnych z zakresu gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami, a w roku 2001 – 168 mln euro na 8 projektów. Dalsze projekty są w trakcie rozpatrywania.

Realizacja polityki ekologicznej w latach 1998-2001 doprowadziła do istotnego zmniejszenia presji na środowisko i znacznej poprawy jego stanu. Jakkolwiek jest to stan ciągle daleki od standardów Unii Europejskiej i OECD, to pod wieloma względami osiągnął on poziom porównywalny z niektórymi krajami zachodnioeuropejskimi. Poprawa kondycji środowiska w Polsce zauważalna jest również za granicą, także w krajach sąsiedzkich. Szczególnie doceni się ochronę zasobów przyrodniczych uznawanych za nasz wkład do Unii Europejskiej. Mimo tego, nadal pozostało wiele „gorących problemów ekologicznych”, np., emisja związana z intensywnym rozwojem motoryzacji.

Stan powietrza.

W latach 1997-2001 systematycznie spadała emisja zanieczyszczeń, co pokazuje wykres. Emisja w przeliczeniu na 1 mieszkańca jest ciągle wyższa niż w większości rozwiniętych krajów, lecz również maleje. Emisja tlenków siarki na 1 mieszkańca wyniosła w Polsce w 1999 61 kg, wobec przeciętnej dla Unii Europejskiej 27 kg. Jednak sytuacja w Polsce jest lepsza niż w Republice Czeskiej (68 kg) i Stanach Zjednoczonych (63 kg).

Wielkość emisji tlenków azotu w Polsce (30 kg na 1 mieszkańca) zbliżona jest do średniej Unii Europejskiej (31 kg) i znacznie niższa od przeciętnej dla krajów OECD (40 kg). Pod względem emisji dwutlenku węgla na 1 mieszkańca (9,06 tony) Polska plasuje się w pobliżu średniej dla Unii Europejskiej (8,58) tony i poniżej przeciętnej dla krajów OECD (11,18 tony na 1 mieszkańca).

Przykładem osiągnięć jest region zwany wcześniej „Czarnym Trójkątem” (południowo-zachodni region kraju), który był jednym z najbardziej zanieczyszczonych obszarów Europy. Dzięki wspólnym działaniom Polski, Czech i Niemiec, w latach 1989-2000 zredukowano emisję zanieczyszczeń o 70 - 90 %, doprowadzając jakość powietrza do norm europejskich.

Polska wypełnia też zobowiązania wynikające z konwencji i protokołów międzynarodowych, np. – zgodnie z Ramową Konwencją ONZ na temat zmian klimatu – stabilizując i redukując emisję gazów cieplarnianych przez wprowadzanie technologii energooszczędnych i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

Jakość wód

Dzięki uruchamianiu corocznie ponad 300 - 400 dużych oczyszczalni ścieków i budowie sieci kanalizacyjnych, poprawia się jakość wód powierzchniowych. Systematycznemu spadają ładunki zanieczyszczeń odprowadzanych do Morza Bałtyckiego. Dzięki tym działaniom oraz uporządkowaniu gospodarki wodnej miejscowości nadmorskich, w 1999 i 2000 r. znacznie poprawił się stan sanitarny plaż, pozwalając na otwarcie wszystkich kąpielisk na Wybrzeżu środkowym i zachodnim.

Powszechnie panuje opinia, że wyniki Polski znacznie odbiegają od europejskich standardów gdy chodzi o oczyszczanie ścieków komunalnych. Tymczasem, mimo zapóźnienia, sytuacja jest u nas lepsza niż w niektórych krajach Unii Europejskiej. W Polsce około 47% populacji jest podłączone do publicznych oczyszczalni ścieków. Szereg państw europejskich ma gorsze wskaźniki niż Polska: Belgia 27%; Portugalia 21%, Węgry 32%. Średnia dla krajów Unii Europejskiej wynosi 73%.

Gospodarka odpadami

Polska nadal należy do krajów o największej w Europie ilości wytwarzanych odpadów. Ich źródłem są: górnictwo węglowe, wydobywanie surowców mineralnych, przemysł energetyczny i hutnictwo. Mimo wzrostu ilości odpadów wykorzystywanych (2000 r. – 77%), rośnie też ilość odpadów składowiskach. Około 97% odpadów komunalnych ulega wywózce na składowiska (dla porównania: Hiszpania, Francja, Niemcy – 50 - 80%, Dania, Szwajcaria, Szwecja – 20 - 40%). Postęp jest więc niewystarczający. Dlatego w ramach harmonizacji prawa z przepisami Unii Europejskiej wprowadza się nowe regulacje, które zdecydowanie poprawią sytuację: zmniejszą ilość wytwarzanych odpadów, jak też podwyższą stopień recyklingu, przez co wpłyną na ograniczenie ilości wywożonych odpadów na składowiska.

Ochrona przyrody i leśnictwo

Korzystnie na tle krajów Unii Europejskiej przedstawia się stan przyrody. Systematycznie rośnie powierzchnia podlegająca różnym formom ochrony. W lipcu 2001 r. Utworzono kolejny, 23. Park Narodowy „Ujście Warty”; powiększono również Białowieski Park Narodowy.

Choć obszary o wyższym statusie ochronnym stanowią około 9,3% powierzchni Polski, nieco mniej niż w Unii Europejskiej (11,5%), a lasy pokrywają zaledwie około

29% powierzchni, przy średniej dla UE 36%, to zanieczyszczenie obszarów wiejskich jest niskie. Zużycie nawozów azotowych na km² gruntów ornych wynosi 7 ton, gdy przeciętna w Unii Europejskiej 11 ton (Holandia – 38 ton). Zużycie pestycydów w tonach na km² wynosi w Polsce 0.1 i jest 4-krotnie niższe niż przeciętna w Unii Europejskiej (Holandia i Belgia 1.1). Polskie obszary wiejskie należą do najczystszych w Europie.

Geologia

Ochrona zasobów geologicznych jest jednym z najważniejszych wyzwań w warunkach gospodarki rynkowej. Poprzez nowe regulacje prawne dążono z powodzeniem do zapewnienia zrównoważonego wykorzystania zasobów geologicznych. Stworzono też sprawny system koncesyjny o czym świadczy, wydanie 107 koncesji na poszukiwanie i eksploatację węglowodorów, dla firm z udziałem kapitału zagranicznego (łącznie powierzchnia objęta pracami około 70 tysięcy km²).

Gospodarka wodna

W mijającym czteroleciu *Gospodarka wodna* zyskała status odrębnego działu administracji. Zakończono realizację inwestycji centralnych: budowę zespołu zbiorników wodnych Czorsztyn- Niedzica - Sromowce Wyżne, na Dunajcu, prace na Polderze Buków na Odrze, budowę śluzy Czersko Polskie na Brdzie w Bydgoszczy, budowę stopnia wodnego Dwory na Wiśle. Do końca roku 2001 zakończone zostaną inwestycje wieloletnie: budowa stopnia wodnego Sosnówka na potoku Czerwonka, budowa zbiornika wodnego Kozielno na Nysie Kłodzkiej. Zakończono realizację 8 inwestycji resortowych jednostek budżetowych gospodarki wodnej. Zakończono modernizację zbiornika wody pitnej Wisła-Czarne.

Kadencja rządu rozpoczęła się po wielkiej katastrofalnej powodzi 1997 r., w związku z czym znaczny wysiłek skierowany został na usuwanie jej skutków i poprawę zabezpieczeń przed powodzią. Opracowano *Narodowy Program Odbudowy i Modernizacji terenów objętych powodzią*. W ramach rezerwy celowej budżetu Państwa na usuwanie skutków powodzi wyremontowano wiele obiektów hydrotechnicznych i podjęto prace związane z budową nowoczesnego systemu osłony przeciwpowodziowej.

W celu zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom rejonów doliny Wisły poniżej Włocławka i zabezpieczenia stopnia wodnego Włocławek podjęto decyzję o budowie zapory w Nieszawie.

Sukcesem jest uchwalenie *Ustawy Prawo wodne*, która usprawni gospodarkę wodną w Polsce a także dostosuje prawo w tym zakresie do dyrektyw Unii Europejskiej. Ustawa będzie miała duże znaczenie dla zarządzania gospodarką wodną w układzie zlewniowym.

Komunikacja społeczna i edukacja ekologiczna

W skali europejskiej edukacja ekologiczna i społeczny udział w ochronie środowiska są od dłuższego czasu priorytetem. W roku 1998 w Ministerstwie Środowiska powstało Biuro Edukacji i Komunikacji Społecznej. Wspiera ono instytucje i organizacje zajmujące się edukacją ekologiczną, inicjujące i promujące działalność edukacyjną m.in. przez wydawnictwa i organizację cyklicznych imprez dających przegląd inicjatyw edukacyjnych. Z inicjatywy Ministerstwa Środowiska powstał dokument *Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej - „Przez Edukację do Zrównoważonego Rozwoju”*, przyjęty także przez MEN, a następnie *Narodowy Program Edukacji Ekologicznej*. W 1999 r. także z inicjatywy Ministerstwa Środowiska powstał *Międzyresortowy Program Edukacyjny na rzecz Ochrony Krajobrazu Historycznego „Świadome Kształtowanie Krajobrazu i Ochrona Krajobrazu Historycznego”*. W ostatnich latach rozwija się ożywiona współpraca z organizacjami ekologicznymi, również przez włączanie ich przedstawicieli do wszystkich ciał doradczych ministra.

Edukacja ekologiczna i udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji dotyczących środowiska są przedmiotem podpisanej w 1998 r. w Aarhus przez ministrów środowiska Europy, w tym Polski, *Konwencji o Dostępie do Informacji, Udziale Społeczeństwa w Podejmowaniu Decyzji Dotyczących Środowiska*. W 2001 r. Parlament ratyfikował *Konwencję*. Dzięki inicjatywie Ministerstwa Środowiska wydano ustawę o dostępie do informacji o środowisku i jego ochronie oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, inspirowaną Konwencją, gwarantującą obywatelom szeroki dostęp do informacji o środowisku, partycypację w decyzjach dotyczących środowiska i dostęp do wymiaru sprawiedliwości w kwestiach środowiska. Zgodnie z wymogami *Konwencji z Aarhus* oraz wspomnianej wyżej ustawy, w Ministerstwie

Środowiska powołano Centrum Informacji o Środowisku. Opracowano też strategię systemu informacyjno-informatycznego *Środowisko 2000*.

(Opracowano na podstawie materiałów Ministerstwa Środowiska)

STAN REFORM SPOŁECZNYCH

W sejmowym *expose* ogłoszonym 10 listopada 1997 r. premier Jerzy Buzek zapowiadał przeprowadzenie reform: podziału administracyjnego państwa połączonej z jego decentralizacją; systemu emerytalno-rentowego; systemu ochrony zdrowia oraz systemu edukacji. Potrzeba tych reform i ich generalny kierunek były uznawane przez główne partie polityczne. Część podstaw prawnych przygotował rząd Włodzimierza Cimoszewicza, lecz dopiero rząd koalicji AWS-UW postanowił reformy wprowadzić i to postanowienie wykonał. Istotnym sferom życia publicznego nadano nowy kształt, odchodząc od rozwiązań odziedziczonych po PRL, cechujących się marnotrawstwem środków oraz złym wykonywaniem przypisanych im funkcji i usług publicznych.

Reforma samorządowa

W grudniu 1997 r. rozpoczęto drugi etap reformy samorządowej, zainicjowanej w roku 1990 utworzeniem samorządowych gmin. Reforma miała wzmocnić rząd przez oddzielenie funkcji politycznych od funkcji z zakresu administracji publicznej oraz wzmocnić wspólnoty lokalne przez przekazanie im kompetencji w zaspokajaniu potrzeb zbiorowych na szczeblu lokalnym. Przyjęto trójszczeblowy podział terytorialny państwa i dokonano następującego podziału kompetencji:

1. gmina - kompetencje ustawowe, w zasadzie bez zmian;
2. powiat - kompetencje ówczesnej administracji rejonowej ogólnej i specjalnej oraz większość kompetencji dzisiejszych województw;
3. województwo - reszta kompetencji ówczesnych wojewodów, większość administracji ponadwojewódzkich nie zespolonych oraz część uprawnień Centrum, z podziałem tychże między samorząd wojewódzki a wojewodę rządowego.

Ocena

W wyniku reformy powstało 16 województw rządowo-samorządowych oraz 373 samorządowe powiaty, w tym 65 grodzkich. W roku 2000 rząd analizował akty prawne wprowadzone 1 stycznia 1999 r., w celu usunięcia regulacji stwarzających problemy. W rezultacie powstały nowe regulacje i nowelizacje istniejących. Reforma samorządowa jest najlepiej odbieraną spośród czterech reform strukturalnych przeprowadzonych przez rząd. Jej wprowadzenie dało szansę efektywnego działania

administracji publicznej i sprzyja, budowie państwa obywatelskiego. Uruchomiony został znaczny potencjał intelektualny i społeczny zwłaszcza na szczeblu województw. Ich większy rozmiar sprawił, że powstał podmiot polityki regionalnej zdolny do partnerstwa z rządem. Nowy podział terytorialny jest w zasadzie poprawny. Liczba wniosków o zmiany jest niewielka. Nie ma podstawy do dokonywania zasadniczych zmian. Ustrój powiatu jest zasadniczo spójny. Zasadnicze propozycje korekt dotyczą regulacji odnoszących się do służb zespolonych, inspekcji i straży. Podobnie spójny jest także ustrój województwa samorządowego. Przechodzenie od zarządzania krajem z 49 ośrodków do zarządzania z 16 ośrodków przebiega pomyślnie. Łączne zatrudnienie w urzędach wojewódzkich znacznie spadło.

Główne problemy

Generalnie pozytywna ocena reformy nie oznacza, że brak jest problemów. Nie nastąpiła decentralizacja finansów publicznych odpowiadająca decentralizacji zadań i kompetencji. Dochody samorządu powiatowego i wojewódzkiego są zbyt silnie uzależnione od uznaniowych decyzji administracji rządowej. Słabość finansowa województw i powiatów powoduje, że ciągle zbyt silna jest pozycja wojewody, ponieważ jest on dysponentem znacznych środków publicznych. Z tego powodu w kontraktach wojewódzkich jest zbyt wiele zadań drobnych, a liczba urzędników wojewody jest nadmierna.

W powiatach połączono samodzielność kompetencyjną z niedostatkami samodzielności finansowej. Ponadto środki przekazywane są im z wielu źródeł, a porozumienie z różnymi agencjami jest trudne. Powiaty na razie nie stały się ośrodkami skupiającymi i wspierającymi współpracę samorządów lokalnych, nie wpłynęły więc znacząco na działanie gmin. Negatywną stroną reformy jest podział na powiaty grodzkie – zwykle zasobne, otoczone przez powiaty ziemskie – często ubogie. Należy więc dążyć do eliminacji tego podziału przez łączenie powiatów, których jest zbyt dużo.

Gdy chodzi o oświatę, powiaty raczej administrują niż zarządzają zadaniami oświatowymi. Wynika to w dużej mierze ze słabości i braku doświadczeń samodzielnego działania lokalnych elit, w tym kadry nauczycielskiej. Jest jednak wiele przypadków pozytywnych i ich liczba rośnie.

Wiele problemów występuje w realizacji zadań własnych powiatu w zakresie ochrony zdrowia. Ciężarem dla wielu powiatów jest przypisanie im zbyt dużych

szpitali, które powinny znaleźć się w gestii województwa. Trudne problemy stwarza restrukturyzacja dużych ZOZ, pociągająca znaczne zwolnienia pracowników. Niedobre są też stosunki z Kasami Chorych, na które powiat nie ma wpływu. Dobrze przebiega prywatyzacja podstawowej opieki zdrowotnej, przez co poprawia się dostępność świadczeń i rośnie dyspozycyjność lekarzy.

(Na podstawie materiału Departamentu Analiz Kancelarii PRM)

Reforma systemu emerytalnego

Reforma emerytalna miała na celu oddalenie groźby załamania systemu emerytalnego, poprzez wprowadzenie systemu stabilnego, opartego głównie na indywidualnym oszczędzaniu, i pozbawionego przywilejów grupowych. W jej wyniku, jako drugi filar systemu, powstało 21 otwartych funduszy emerytalnych zarządzanych przez 21 powszechnych towarzystw emerytalnych (obecnie, po połączeniach, jest 20 OFE i tyleż PTE). W połowie 2001 roku aktywa netto funduszy wynosiły 13,3 miliarda złotych, a do drugiego filara zgłosiło się 10,5 miliona członków. Od tej strony reforma emerytalna jest dużym sukcesem. Jest ona też bardzo pozytywnie odbierana przez organizacje międzynarodowe – Unię Europejską, OECD oraz Bank Światowy. Według ostatniego przeglądu Polski, przygotowanego przez OECD, przyszły wzrost gospodarczy Polski wskutek przekształcenia w kapitał składki emerytalnej II i III filara będzie istotnie przyspieszony.

Prawne podstawy reformy tworzą ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, o systemie ubezpieczeń społecznych (wraz z nowelizacjami dostosowującymi do reformy emerytalnej), o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego z tytułu choroby i macierzyństwa.

Rząd uczestniczył też aktywnie w pracach nad nowelizacją ustawy o pracowniczych programach emerytalnych, której celem było stworzenie racjonalnych podstaw funkcjonowania tego elementu systemu emerytalnego. Po uchwaleniu nowelizacji rozpoczęty został proces licencjonowania pracowniczych programów emerytalnych. Do połowy roku 2001 powstało ich 58.

W Sejmie znajduje się ustawa o zakładach emerytalnych. Jej dalszy tok legislacyjny został wstrzymany, głównie ze względu na wątpliwości dotyczące kosztów oraz zasad wypłaty świadczeń emerytalnych z II filara. Obecnie rozważane są alternatywne możliwości stworzenia systemu wypłat emerytur kapitałowych.

Problemy z wdrażaniem reformy

Podstawowym problemem był brak przygotowania organizacyjnego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz pracodawców do wprowadzanych zmian, co w pewnym stopniu było związane z krótkim okresem *vacatio legis* wprowadzanych ustaw. Główne przyczyny problemów z wdrażaniem reformy to:

- brak funkcjonującego systemu informatycznego w ZUS, obsługującego indywidualne konta ubezpieczonych;
- nowe wymagania dotyczące informacji o ubezpieczonych, powodujące często przekazywanie błędnych informacji przez pracodawców;
- brak bieżącej informacji dotyczących przekazywanych składek przez pracodawców.

W konsekwencji, w 1999 roku wydatnie spadła ściągalność składek na ubezpieczenia społeczne, co doprowadziło do deficytu w Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i konieczności zaciągania pożyczek z budżetu państwa oraz z banków komercyjnych. W początkowych miesiącach również niewielka część należnych składek przesyłana była do otwartych funduszy emerytalnych.

W celu wyeliminowania tych problemów:

- wdrożono w ZUS plan naprawczy oraz plan strategiczny, których celem było zwiększenie ściągalności składek, poprawa jakości informacji, jak również daleko idące zmiany organizacyjne w instytucji;
- przyjęto kilka nowelizacji ustaw związanych z systemem ubezpieczeń społecznych, w celu usprawnienia organizacji przepływu składki i informacji. Do podstawowych zmian należy m.in. wprowadzenie obowiązku:
 - a. elektronicznego przekazywania informacji do ZUS dla pracodawców zatrudniających powyżej 20 osób;
 - b. przekazywania składek za pośrednictwem przelewu bankowego;
 - c. ubezpieczenia społecznego umów-zleceń oraz umów o dzieło zawieranych z własnym pracodawcą;
 - d. ubezpieczenia społecznego wszystkich umów-zleceń;
- przyspieszono prace nad budową systemu informatycznego i nad głównymi modułami, tak by wdrożenie systemu nastąpiło w 2001 roku.

W efekcie wprowadzonych zmian poprawiła się sytuacja finansowa FUS i w 2001 roku zostały spłacone wszystkie zaciągnięte kredyty w bankach komercyjnych. Przekaz

składek do funduszy emerytalnych utrzymuje się na poziomie około 70-80%; nadal trwają prace nad korektą błędów umożliwiającą przekazanie zaległych składek.

Sukcesem w realizacji reformy jest wdrożenie i funkcjonowanie systemu emerytalnego, który docelowo ma zapewnić stabilność i brak zależności od dotacji z budżetu państwa. Wprowadzenie II filara pozwala na zwiększenie oszczędności długookresowych w gospodarce, co sprzyja stabilizacji rynku finansowego w Polsce.

Największą porażką jest brak postępu w pracach nad ustawą o emeryturach pomostowych. Miała ona być istotną częścią pakietu ustaw związanych z reformą emerytalną. Jej głównym celem było stworzenie systemu zastępującego system emerytur wcześniejszych, specjalnymi świadczeniami otrzymywanymi od momentu zakończenia pracy do osiągnięcia wieku emerytalnego. System ten ma być wprowadzony dla części prac wykonywanych w szczególnych warunkach oraz o szczególnym charakterze, ustalonych na podstawie opinii ekspertów medycyny pracy.

Założenia do ustawy przedstawiono przedstawicielom związków zawodowych oraz organizacjom pracodawców, w celu ich dyskusji i negocjacji. Rozmowy z partnerami społecznymi toczyły się w 1999 i w 2000 roku i nie doprowadziły do porozumienia. Obecnie toczą się prace nad szacowaniem kosztów proponowanych rozwiązań, które mają stanowić podstawę dalszych rozmów.

(Na podstawie Raportu MPiPS)

Reforma opieki zdrowotnej

Jest zbyt wcześnie by ocenić – przy pomocy wskaźników zdrowotności, zachorowalności i dostępności do świadczeń – zmiany w bezpieczeństwie zdrowotnym obywateli, którego poprawa była głównym celem reformy. Realizacja szczegółowych celów reformy wygląda następująco;

Upodmiotowienie pacjenta powoli się poprawia, dzięki rosnącej świadomości, że pacjent to klient który „płaci składki i wymaga”.

Efektywność finansowania – lepsze jest wykorzystanie środków, zahamowano lawinowe narastanie zobowiązań. Zobowiązania budżetu państwa z tytułu ochrony zdrowia spadły, system kas chorych jest zbilansowany.

Restrukturyzacja bazy materialnej i organizacyjnej lecznictwa jest zbyt powolna. Realizowane są, z centralnym wsparciem, regionalne programy restrukturyzacyjne.

Poprawa warunków pracy – bez wzrostu nakładów, przy obecnym stanie zatrudnienia, istotny wzrost płac pracowników ochrony zdrowia jest niemożliwy. Jednak znacznej grupie pracowników podstawowej opieki zdrowotnej (poz) reforma dała istotny wzrost dochodów.

Powszechność ubezpieczeń zdrowotnych jest zachowywana. Sukcesywnie rozszerza się grono osób uprawnionych do świadczeń w ramach poz.

Solidaryzm ubezpieczonych jest realizowany przez wyrównanie finansowe, oraz regułę zabraniającą uzależnić ubezpieczenia od indywidualnego ryzyka zdrowotnego. Sprawiedliwość przejawia się także w ustawowo gwarantowanej równości dostępu do świadczeń oraz w założeniach solidaryzmu społecznego, w postaci finansowania systemu z powszechnych składek w wysokości związanej z dochodami obywateli,

Rozdzielenie funkcji płatnika i realizatora świadczeń w większości kas chorych jest realizowane.

Zmiany w organizacji opieki zdrowotnej – trudno ocenić efekty oddzielenia lecznictwa stacjonarnego od otwartego. Pozytywne są prace nad docelową siecią szpitali i wzrost znaczenia podstawowej opieki zdrowotnej, a także rozwój rynku świadczeniodawców – powstanie wielu niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej (ZOZ), indywidualnych i grupowych praktyk lekarskich i pielęgniarskich, w szczególności w podstawowej opiece zdrowotnej, a także zakładów opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych.

Lekarz rodzinny – powszechność wymogu posiadania przez lekarzy pierwszego kontaktu (lpk) aktywnej listy podopiecznych powoduje, że to oni najpełniej odczuwają wpływ wprowadzenia zasady wyboru lekarza przez pacjenta.

Wymóg skierowania od lekarza, jako sposób ograniczenia liczby zbędnych usług lekarzy specjalistów. Ograniczenia w korzystaniu z usług specjalistów przez obowiązek posiadania skierowania wynikało z nadużywania świadczeń specjalistycznych. Efektem ograniczenia był wzrost liczby pacjentów załatwianych przez lpk, przy spadku konsultacji specjalistycznych i badań diagnostycznych, co często odbierano jako ograniczenie dostępu do świadczeń.

Rynek w opiece zdrowotnej. Kontraktowanie świadczeń jest realizowane powszechnie w celu ograniczenia wzrostu liczby świadczeń nieuzasadnionych, szczególnie w szpitalach. Kasy chorych miały duże problemy z prawidłowym określeniem zapotrzebowania na świadczenia. Konkursy ofert nie zawsze były skuteczne, konkurencja między świadczeniodawcami dotyczyła głównie opieki

ambulatoryjnej. W lecznictwie szpitalnym często była niemożliwa do przyjęcia lub niewygodna dla samych świadczeniodawców.

Działanie nowego systemu dzieli się na dwa okresy:

- Pierwszy to rok 1999 – wstępna, bardzo trudna faza reformy. Charakterystyczna dla tego okresu była przejściowość niektórych rozwiązań: umowy ze wszystkimi świadczeniodawcami, sprawa „trzynastek” w publicznych ZOZ czy przekazywanie składek do kas według ustalonego klucza podziału (klucz podziału, na skutek słabej identyfikacji składki przez ZUS, obowiązuje również w latach 2000-2001). Pierwszy etap reformy był źle oceniony przez pacjentów i świadczeniodawców, cechował się niedostatkami rzetelnej i aktualnej informacji o reformie, pośpiechem organizacyjnym i powstaniem w miejsce brakujących uregulowań prawnych rozwiązań tymczasowych, np. promes.

W 1999 r. sukcesywnie identyfikowano problemy i zagrożenia, regulowano system w oparciu o nowelizacje ustawy o puz i przepisy wykonawcze. Ważnym problemem (szczególnie w I kwartale) były niższe od planowanych przychody kas chorych, w wyniku niewystarczającej ściągalności składki, nieprzygotowania organizacyjnego ZUS oraz miesięcznego przesunięcia opłacenia składki przez niektórych płatników.

W roku 2000 kasy chorych były lepiej przygotowane organizacyjnie, a zarazem bardziej upolitycznione, szczególnie rady kas chorych. W kilku przypadkach istniały wątpliwości, czy członkowie rad kas są przygotowani do pełnienia funkcji. Zdecydowanie wzrosły wpływy ze składek na ubezpieczenie zdrowotne. Negatywnym zjawiskiem był i jest brak możliwości identyfikacji ubezpieczonego oraz składki w ZUS. Pieniądze wpływające do ZUS są nadal przekazywane do kas chorych według klucza podziału, jako tzw. zaliczka, a nie według założeń reformy – zgodnie z wpływami ze składek od osób należących do danej kasy. Nowym problemem były trudności i opóźnienia w zawieraniu umów na rok 2000, i w mniejszym stopniu na rok 2001, które na szczęście nie miały istotnego wpływu na dostępność do świadczeń.

Po 30 miesiącach od wprowadzenia reformy można powiedzieć, że system się doskonalą, powszechne ubezpieczenie zdrowotne osiągnęło równowagę finansową, a większość niedogodności okresu przejściowego wyeliminowano. W chwili obecnej należy skoncentrować wysiłki na pracach, których celem będzie identyfikacja i ograniczenie zagrożeń w latach następnych.

Zagrożenia dla systemu

1. Głównym zagrożeniem jest wzrost kosztów, przekraczający możliwości finansowe państwa i obywateli. Jego przyczyny to rosnące koszty refundacji leków, powszechne stosowanie nowych, drogich technologii i konieczność dostosowania bazy lecznictwa do standardów zachodnioeuropejskich oraz niezbędnych podwyżek wynagrodzeń personelu. Ponadto rosną koszty obsługi systemu, w tym koszty ewidencji, poboru i przekazywania składki, koszty transakcji – zawierania i monitorowania umów. Wzrost kosztów opieki zdrowotnej może być także wynikiem pobudzania popytu przez świadczeniodawców, w wyniku nadmiernego stosowania modelu opłacania świadczeń „za usługę”. W przypadku utrzymywania przerostów bazy w stosunku do potrzeb należy uwzględnić koszty jej utrzymywania i odłożone, ale nieuniknione koszty restrukturyzacji.

2. Drugim istotnym zagrożeniem jest potencjalna nierówność w dostępie do świadczeń zdrowotnych, wywołana przez regionalne zróżnicowanie wskutek braku jednolitego modelu organizacji i finansowania świadczeń. Innymi przyczynami nierówności może być niedostateczne wyrównywanie ryzyka zdrowotnego ubezpieczonych między kasami chorych – niedostatek solidaryzmu społecznego oraz ograniczenie dostępu do świadczeń objętych współpłaceniem (np. leki) wskutek ubożenia niektórych grup społecznych. Dużym i realnym zagrożeniem jest przedłużający się brak identyfikacji składek przez ZUS i związane z tym utrwalanie się rozwiązań tymczasowych w dystrybucji składki, takich jak stosowany obecnie klucz.

Informacje o realizacji reformy ochrony zdrowia zawiera także Raport Ministerstwa Zdrowia.

(Na podstawie Raportu UNUZ)

Reforma Oświaty

Realizację reformy rozpoczęliśmy 1 września 1999 r. Powstały nowe typy szkół: podstawowa (6 lat nauki) oraz gimnazjum (3 lata), którego jednym z podstawowych zadań jest wyrównywanie poziomu nauczania i przygotowanie do nauk w szkołach ponadgimnazjalnych. Te ostatnie: liceum profilowane (3-letnie) oraz szkoły zawodowe (2-3 lata nauki) rozpoczną działalność w 2002 r., a w 2005 r. absolwenci gimnazjów,

a następnie liceów profilowanych przystąpią do egzaminów maturalnych. Tym samym zamknięty zostanie etap pełnej zmiany ustroju szkolnego.

Szkolnictwo polskie zmienia się, sieć szkół uległa reorganizacji i konsolidacji, zmniejszyła się liczba szkół podstawowych do około 13 500, utworzono w 1999 r. 6 411 gimnazjów. Zmiana struktury nauczania zmierza do objęcia nauką w liceach profilowanych 78% młodzieży kończącej gimnazja, a 22% uczyć się będzie w pogimnazjalnych szkołach zawodowych (obecnie jeszcze około 65%), systematycznie rośnie liczba nauczycieli legitymujących się wykształceniem wyższym (obecnie około 85%). Do tego dochodzą nowe programy nauczania i znaczna swoboda nauczycieli w tworzeniu tych programów. Reformie programowej towarzyszy nowy system zewnętrznego oceniania wyników nauki (nadzorowany przez Centralną Komisję Egzaminacyjną). Rośnie wpływ rodziców na pracę szkoły. Zracjonalizowany został system zarządzania i finansowania oświaty, nastąpiło równouprawnienie szkół państwowych i niepaństwowych w korzystaniu ze środków finansowych.

Nowe programy i nowe podręczniki mają na celu kształcenie umiejętności. Służy temu także edukacja informatyczna. Od 1999 r. realizowana przez program *Internet w każdym gimnazjum*, który przyniósł już 5 800 pracowni internetowych, a obecnie realizowany jest program *pracownia internetowa w każdej szkole*. Zmiana sieci szkół zmieniła drogę ucznia do szkoły – wymagało to rozwiązań zapewniających bezpieczeństwo dzieci (w tym organizacji dowozu specjalnymi autobusami szkolnymi) i wiązało się w niejednym przypadku z koniecznością przekonywania środowisk lokalnych do akceptacji nowej szkoły jako edukacyjnie korzystnej dla uczniów. Równolegle trwały prace nad przystosowaniem polskich przepisów prawa do nauki, uznawania kwalifikacji zawodowych, warunków zatrudnienia do wymogów Unii Europejskiej.

Istotnym elementem reformy stała się zmiana statusu zawodowego nauczycieli – obok nowej struktury szkół oraz programów nauczania był to podstawowy warunek, od którego zależało powodzenie przebudowy polskiej oświaty. Określone i wprowadzone w życie zostały nowe wymagania dotyczące kwalifikacji i awansu zawodowego oraz programu zmiany zasad i poziomu wynagrodzeń. Zerwano tym samym z utrwalonym od lat przekonaniem, że zawód nauczyciela a musi należeć do grupy źle wynagradzanych. I choć na tym tle doszło w 2000 r. do istotnych napięć w środowiskach nauczycielskich i samorządowych w związku ze zbyt niskim początkowo oszacowaniem kosztów tej reformy, to przecież ostatecznie wdrożony

został system poprawy płac i stworzono rzeczywiste warunki do egzekwowania jakości nauczania.

Reforma tak wrażliwego społecznie obszaru, jakim jest edukacja, siłą rzeczy wywołała żywą reakcję w społeczeństwie, ogromne zainteresowanie grup zawodowych (zwłaszcza środowisk nauczycielskich), rodziców, samorządów, organizacji społecznych i politycznych. Ujawniały się spontaniczne reakcje nauczycieli i rodziców związane przeważnie ze zmianą sieci szkół, przekształceniami ich struktury, nowymi programami nauczania. Znajdowało to wyraz zarówno w opiniach akceptujących założenia, kierunek zmian oraz kalendarz realizacji poszczególnych etapów reformy, jak i w wyrażanych obawach, niejednokrotnie systematycznie i w złej wierze podsycanych, np. co do bezpieczeństwa zawodowego nauczycieli oraz bezpieczeństwa uczniów w nowych strukturach szkolnych. Widać to także ostatnio w wypowiedziach kontestujących program nowej matury i reformy szkolnictwa zawodowego.

(Na podstawie materiału ministra Jerzego Zdrady i Raportu MEN)

STAN RESTRUKTURYZACJI SEKTOROWYCH

W *expose* z 11 listopada Premier Jerzy Buzek zapowiadał, że "Stworzymy warunki dla restrukturyzacji przedsiębiorstw z kluczowych branż przemysłowych umożliwiając przystosowanie ich do warunków rynkowych i do uzyskania trwałej rentowności". Rząd AWS- UW podejmował więc bardzo kosztowne finansowo, trudne społecznie i pilne, bo odkładane przez koalicję SLD-PSL zadanie przebudowy ukształtowanych w okresie PRL sektorów przemysłu wydobywczego i ciężkiego, a także transportu kolejowego. Chodziło o oddalenie narastającego kryzysu tych sektorów i złagodzenia skutków tego kryzysu dla finansów państwa i gospodarki. W minionych 4 latach dokonano przełomowego postępu w restrukturyzacji sektora węgla kamiennego, znacznego postępu w restrukturyzacji hutnictwa żelaza i stali. Przygotowano też koncepcje i zapoczątkowane restrukturyzacje PKP i sektora zbrojeniowego. Niżej przedstawiono w skrócie rezultaty przebudowy górnictwa i hutnictwa.

Górnictwo Węgla Kamiennego

Restrukturyzacja finansowa

W końcu 1997 roku łączny stan zobowiązań podmiotów w górnictwie wynosił 13,3 mld zł, natomiast na 31.12.2000 r. - 22,1 mld zł. W ramach postępowania oddłużeniowego spółki węglowe, kopalnie – spółki oraz przedsiębiorstwa robót górniczych przedłożyły w 1999 r. do restrukturyzacji finansowej zobowiązania na łączną kwotę 11 093,5 mln zł . W latach 1999-2000 restrukturyzacją objęto zobowiązania w łącznej kwocie 2 088,5 mln zł, co stanowiło 18,8% ogółu zobowiązań przedstawionych we wnioskach oddłużeniowych.

Likwidacja zdolności produkcyjnych

W latach 1998 - 2000 zmniejszono łączne zdolności produkcyjne górnictwa o równowartość wydobycia 26,18 mln. ton rocznie (w 1997r. wydobyto 130,8 mln ton). Program rządowy zakładał spadek wydobycia o 24,55 mln, ton rocznie.

Zakończono wydobycie w 12 kopalniach całkowicie likwidowanych oraz w 9 kopalniach częściowo likwidowanych. Ubytek zdolności produkcyjnych

w kopalniach całkowicie likwidowanych wyniósł 12,4 mln ton rocznie, a w kopalniach częściowo likwidowanych 6,0 mln ton rocznie.

Dalsze zmniejszenie zdolności produkcyjnych uzyskano poprzez likwidację rejonów, pól i poziomów (o 3,86 mln ton rocznie) oraz przez skrócenie długości frontu eksploatacyjnego w kopalniach czynnych (o 3,92 mln ton rocznie).

Restrukturyzacja zatrudnienia

W końcu 2000 r. zatrudnienie w górnictwie węgla kamiennego wyniosło 155,0 tys. osób, (w 1997 r. zatrudnionych było 243,3 tys. pracowników). W ciągu 3 trzech lat realizacji programu zatrudnienie obniżyło się o 88 272 osoby, tj. o 36,3%.

Z instrumentów Górniczego Pakietu Socjalnego (GSP) skorzystało:

- w 1998 r. – 24,9 tys. osób,
- w 1999 r. – 24,4 tys. osób,
- w 2000 r. – 11,9 tys. osób.

W latach 1998 - 2000 z instrumentów GPS skorzystało łącznie 61,2 tys. pracowników kopalń, tj. o 8,2 tys. więcej niż zakładał program rządowy.

Finansowanie reformy

W 1998 r. na restrukturyzację górnictwa węgla kamiennego z budżetu państwa wydano 1 008,0 mln zł, a w 1999 r. - 1 701,0 mln zł, przy założonej w rządowym programie reformy kwocie w wysokości 1 792,0 mln zł. W 2000 r. na realizację reformy wydano 1 650,0 mln zł, o 114,0 mln zł mniej niż założono w programie rządowym.

W ciągu 3 lat na reformę górnictwa węgla kamiennego przeznaczono środki finansowe w wysokości 4 359,0 mln zł, przy zakładanych w programie 4 310,0 mln zł.

Sprzedaż węgla kamiennego

Sprzedaż węgla spadła ze 132,6 mln ton w 1997 r. do 101,0 mln ton w 2000r., tj. o 31,6 mln ton, czyli o 23,8 %, przy czym na rynku krajowym spadek wyniósł 24,0 mln ton, a w eksporcie 7,6 mln ton.

Ceny zbytu, koszt i wynik ze sprzedaży

Średnia cena zbytu węgla wynosiła:

w roku 1998 – 121,55 zł/t

w roku 1999 – 117,80 zł/t

w roku 2000 – 131,91 zł/t

I kw.2001 – 143,00 zł/t

Średni jednostkowy koszt sprzedanego węgla wynosił:

w roku 1998 – 144,16 zł/t

w roku 1999 – 130,90 zł/t

w roku 2000 – 129,54 zł/t

I kw.2001 – 135,14 zł/t

Średni jednostkowy wynik ze sprzedaży węgla (akumulacja):

w roku 1998: - 22,61 zł/t

w roku 1999: - 13,10 zł/t

w roku 2000: + 2,37 zł/t

I kw.2001: + 7,86 zł/t

Wyniki finansowe.

Wynik finansowy ze sprzedaży węgla wynosił:

w roku 1998: - 2 578,0 mln zł

w roku 1999: - 1 424,8 mln zł

w roku 2000: 238,7 mln zł

I kw.2001: 201,4 mln zł

Wynik finansowy netto górnictwa węgla kamiennego wynosił:

w 1998r. Przewidywany: -3 117,5 mln zł

uzyskany: -4 276,2 mln zł

w 1999r. Przewidywany: -3 301,8 mln zł

uzyskany: -3 447,3 mln zł

w 2000r. Przewidywany: -1 815,5 mln zł

uzyskany: -1 614,8 mln zł

I kw.2001r.uzyskany: -201,6 mln zł

Regulowanie bieżących zobowiązań:

- Wobec ZUS

	<i>należna składka</i>	<i>dokonana wpłata</i>	<i>realizacja</i>
w roku 1999	2 269,5 mln zł	1 391,7 mln zł	61,3%
w roku 2000	2 049,3 mln zł	1 445,5 mln zł	70,5%
I kw.2001	802,1 mln zł	811,6 mln zł	101,2%

- Podatek dochodowy od osób fizycznych

	<i>należna składka</i>	<i>dokonana wpłata</i>	<i>realizacja</i>
w roku 2000	730,0 mln zł	754,9 mln zł	103,4%
I kw.2001	302,7 mln zł	303,7 mln zł	100,4%

- Podatek VAT

	<i>należna składka</i>	<i>dokonana wpłata</i>	<i>realizacja</i>
w roku 2000	1 834,8 mln zł	1 109,0 mln zł	60,4%
I kw.2001	495,8 mln zł	460,9 mln zł	90,3%

- Składki należne PEFRON

	<i>należna składka</i>	<i>dokonana wpłata</i>	<i>realizacja</i>
w roku 2000	67,0 mln zł	7,4 mln zł	10,8%
I kw.2001	17,1 mln zł	5,3 mln zł	30,8%

- Opłaty i kary za gospodarcze korzystanie ze środowiska

	<i>należna składka</i>	<i>dokonana wpłata</i>	<i>realizacja</i>
w roku 2000	249,9 mln zł	6,0 mln zł	2,4%
I kw.2001	27,2 mln zł	1,0 mln zł	3,8%

- Opłata eksploatacyjna

	<i>należna składka</i>	<i>dokonana wpłata</i>	<i>realizacja</i>
w roku 2000	212,4 mln zł	75,8 mln zł	35,3%
I kw.2001	48,3 mln zł	28,7 mln zł	59,5%

- Podatek od nieruchomości

	<i>należna składka</i>	<i>dokonana wpłata</i>	<i>realizacja</i>
w roku 2000	197,3 mln zł	224,8 mln zł	113,9%
I kw.2001	63,3 mln zł	63,3 mln zł	100,1%

(Ministerstwo Gospodarki)

Restrukturyzacja Hutnictwa Żelaza i Stali

30 czerwca 1998 r. Rada Ministrów przyjęła Program Restrukturyzacji Przemysłu Hutnictwa Żelaza i Stali. 5 czerwca 2001 roku przyjęto jego zaktualizowaną wersję. Aktualizacja programu stała się konieczna ponieważ pogorszyła się sytuacja ekonomiczno – finansowa hut i zmieniły się uwarunkowania rynku. Celem programu jest osiągnięcie konkurencyjności wyrobów hutniczych na rynku polskim, regionalnym i światowym, przy zapewnieniu godnych warunków pracy pracownikom, poszanowanie środowiska naturalnego i przestrzeganie reguł otwartego rynku.

W ramach konsolidacji Program przewiduje utworzenie spółki Polskie Huty Stali S.A. przez połączenie Hut Cedler, Florian, Katowice i Sędzimir. Konsolidacja jest alternatywą dla prowadzonych procesów prywatyzacyjnych. Restrukturyzacja będzie wsparta ustawą o restrukturyzacji hutnictwa żelaza i stali.

Likwidacja zdolności produkcyjnych

W wyniku restrukturyzacji zlikwidowano:

- 8 baterii koksowniczych, zmniejszając zdolności produkcyjne o 2,3 mln ton,
- 7 taśm spiekalniczych. Zdolności produkcyjne spadły o 3,6 mln ton,
- 5 wielkich pieców. Spadek zdolności produkcyjnych wyniósł na 1,8 mln ton,
- 47 pieców martenowskich. Zdolności produkcyjne spadły o 7,8 mln ton,
- 7 pieców elektrycznych Spadek zdolności produkcyjnych wyniósł 0,5 mln ton,
- 4 walcownie zgniatacz i 2 walcownie ciągłe kęsów,
- walcownię dużą o zdolności 1,4 mln ton
- 6 walcowni średnich, małych i walcówki,
- 3 walcownie blach (gruba, uniwersalna, cienka).

Modernizacje

Od początku restrukturyzacji wydano około 3 mld USD na inwestycje poprawiające warunki pracy, jakość wyrobów hutniczych oraz usunięcie zagrożeń ekologicznych. W rezultacie uruchomiono szereg nowoczesnych inwestycji w części surowcowej i przetwórczej, uzyskując wskaźnik udziału procesu ciągłego odlewania stali na poziomie krajów rozwiniętych.

Restrukturyzacja finansowa.

Restrukturyzacja finansowa była dotychczas prowadzona na zasadach ogólnych, drogą uzgodnień indywidualnych z wierzycielami. Projekt ustawy o restrukturyzacji hutnictwa żelaza i stali zakłada, że restrukturyzacji finansowej podlegać będą zobowiązania hut wobec:

- 1) budżetu państwa - z wyjątkiem zobowiązań z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych,
- 2) Funduszu Pracy - z tytułu składek,
- 3) Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych – z tytułu składek,
- 4) Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych - z tytułu wpłat,
- 5) Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz właściwych wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej z tytułu opłat i kar w częściach dotyczących tych funduszy,
- 6) powiatu i gminy – z tytułu opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska i kar za nieprzestrzeganie wymogów ochrony środowiska, należnych powiatowi i gminie,
- 7) Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – z tytułu należnych składek na ubezpieczenia społeczne.

Restrukturyzacja polegać będzie mogła na odroczeniu terminu spłaty, rozłożeniu na raty, umorzeniu części lub całości zobowiązań a także ich zamianie na akcje lub udziały. Przewiduje się przeprowadzenia restrukturyzacji finansowej wobec instytucji budżetowych i para budżetowych przez:

- odroczenie spłaty zobowiązań głównych oraz odsetek do końca 2005 r.,
- ratalną spłatę odroczonej zobowiązań, począwszy od stycznia 2006 r. w okresie pierwszych 2 lat w wysokości 20%, a w okresie następnych 3 lat pozostałe 80% zobowiązań.

Zadłużenie hut wobec instytucji budżetowych i parabudżetowych przekracza 1,2 mld zł ale należy pamiętać, że w strukturze zadłużenia stanowi to tylko nieco ponad 14%, przy tym tylko część tej kwoty może być objęta postępowaniem restrukturyzacyjnym.

Struktura zadłużenia przedstawia się następująco:

- ZUS 37%,
- Ochrona środowiska 20%,
- Podatki lokalne 9%,
- VAT 5%,
- PFRON 2%,
- Podatki osobiste 2%,
- Odsetki 25%.

Restrukturyzacja zatrudnienia

U progu lat dziewięćdziesiątych hutnictwo miało zróżnicowane zdolności wytwórcze wykraczające poza produkcję hutniczą oraz nadmierne zatrudnienie sięgające 150 tys. osób. W wyniku dostosowywania potencjału wytwórczego do gospodarki rynkowej ograniczono działalność poza hutniczą i zmniejszono zatrudnienie do 78 tys. osób w 1998 roku. Według szacunków zarządów hut, planuje się dalsze zmniejszenie zatrudnienia do około 30,6 tys. pracowników w 2003 r. Największa zmiana nastąpiła w latach 1999 –2000, to znaczy po wejściu w życie “Hutniczego Pakietu Socjalnego (HPS)”, przyjętego 7 stycznia 1999 roku przez przedstawicieli rządu, pracodawców oraz związków zawodowych działających w hutnictwie.

W hutach objętych Programem restrukturyzacji zatrudnienia spadło w 1999 r. o 24,5 tys. osób, do 55,2 tys. osób. Główną formą redukcji zatrudnienia było przechodzenie pracowników do wydzielonych spółek. Dotyczyło to 11,4 tys. osób.

Łączne koszty redukcji zatrudnienia wyniosły 144,4 mln zł, w tym:

- Dotacja budżetowa Ministra Gospodarki do osłon socjalnych redukcji zatrudnienia wyniosła 40 mln zł, przy czym w 1999 r. wypłacono 39 mln zł, a pozostały 1 mln zł w I kw. 2000 r. Struktura dotacji była następująca:

- odprawy na świadczenia i zasiłki przedemerytalne – 22,7 mln zł,
- odprawy bezwarunkowe –17,1 mln zł,
- kontrakty szkoleniowe – 0,2 mln zł.

W hutach objętych Programem zatrudnienie w 2000 r. spadło o dalsze 18 tys. osób. Przejścia do wydzielonych spółek objęły 8,8 tys. pracowników, a przejścia na emerytury i renty 0,6 tys. osób.

Z hutniczego pakietu socjalnego skorzystało 5,6 tys. osób. Łączne koszty osłon socjalnych związanych z redukcją zatrudnienia wyniosły około 200 mln zł. Dotacja budżetowa Ministra Gospodarki przeznaczona została na dofinansowanie:

- odpraw na świadczenia i zasiłki przedemerytalne – 10,3 mln zł,
- nagród jubileuszowych – 1,5 mln zł,
- jednorazowych odpraw bezwarunkowych – 21,4 mln zł,
- kontraktów szkoleniowych i odpraw warunkowych – 1,5 mln zł.

Niezależnie od tego, w 2000 roku restrukturyzację zatrudnienia sektora stalowego dofinansowano kwotą 11,0 mln zł uzyskaną ze środków pomocowych PHARE, i przeznaczoną na współfinansowanie aktywnych form pomocy udzielanej pośrednio i bezpośrednio zwalnianym pracownikom hut.

(Ministerstwo Gospodarki)

Restrukturyzacja Polskich Kolei Państwowych

Podstawą restrukturyzacji PKP jest ustawa z 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego PKP oraz znowelizowana ustawa z 27 czerwca 1997 r. o transporcie kolejowym. Te 2 ustawy stworzyły podstawy prawne do:

- wyodrębnienia spółki państwowej do zarządzania siecią infrastruktury oraz przewoźników działających na zasadach komercyjnych a także innych, pomocniczych spółek, świadczących usługi związane z kolejnictwem;
- przekazania uprawnień do organizowania regionalnych pasażerskich przewozów kolejowych samorządom województw;
- dotowania deficytowych przewozów pasażerskich o zasięgu regionalnym i międzywojewódzkim (poza przewozami kwalifikowanymi) i utrzymania dotacji do inwestycji na liniach o państwowym znaczeniu oraz dotacji przedmiotowej;

W ramach nowelizacji ustawy z 27 czerwca 1997 r. o transporcie kolejowym dostosowującej przepisy do prawa Unii Europejskiej, Minister Transportu i Gospodarki Morskiej otrzymał uprawnienia regulatora rynku kolejowego. Wcześniej powołano dwie niezależne instytucje - Głównego Inspektora Kolejnictwa i Transportowy Dozór Techniczny. 1 stycznia 2001 r. przedsiębiorstwo PKP przekształcono w spółkę akcyjną, której jedynym akcjonariuszem jest Skarb Państwa. Restrukturyzacja PKP jest w toku.

(Ministerstwo Transportu)

Część II

Działania Rządu

A. Raporty Ministerstw i Urzędów

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

Główne zadania Kancelarii w latach 1997-2001

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów zapewnia obsługę Rady Ministrów, Prezesa Rady Ministrów, wiceprezesów Rady Ministrów, stałych komitetów Rady Ministrów, powołanych przez Radę Ministrów pełnomocników rządu oraz innych organów pomocniczych i opiniodawczo-doradczych Rady Ministrów i Prezesa Rady Ministrów, a także komisji wspólnych.

Przedstawiając program rządu w *expose* z 10 października 1997 r., Prezes Rady Ministrów Jerzy Buzek zapowiedział szereg działań z udziałem lub współudziałem Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Wśród nich zaś:

- koordynowanie zadań administracji rządowej w dziedzinie oświaty, kultury, zdrowia i pomocy społecznej oraz nadzór nad działaniami Pełnomocnika Rządu ds. reformy zabezpieczenia społecznego;
- akceptację projektów ustaw i rozporządzeń w zakresie poszczególnych reform społecznych oraz identyfikację zagrożeń, mogących mieć wpływ na proces reform;
- zapewnienie zaplecza społecznego dla wdrażania reform ustrojowych;
- wprowadzenie polityki prorodzinnej;
- koordynowanie działań w rządzie i poza nim, prowadzonych na rzecz reformy administracji;
- obsługę rządowej komisji, mającej za zadanie przegląd przepisów prawnych pod kątem odbiurokratyzowania gospodarki;
- przyspieszenie negocjacji z Unią Europejską;
- przywrócenie apolityczności służb specjalnych;
- realizację zadań odbudowy terenów dotkniętych klęską powodzi;

- nadzór nad realizacją zapisów Konkordatu.

Realizacji tych zadań służyło powołanie pełnomocników rządu, wyposażenie ich w instrumenty prawne oraz powierzenie Kancelarii Prezesa Rady Ministrów roli ich zaplecza organizacyjnego i merytorycznego. W Kancelarii urzędowali ministrowie bez teki, w tym Minister, członek Rady Ministrów - Koordynator Służb Specjalnych. Kancelaria zapewnia także obsługę gabinetom politycznym Prezesa i wiceprezesów Rady Ministrów oraz powoływanym przez Prezesa Rady Ministrów komisjom, radom i zespołom o charakterze opiniodawczo - doradczym.

Prace analityczne

Poprawa bezpieczeństwa obywateli

Wykorzystując doświadczenia powiatów i Komendy Głównej Policji przygotowano *Miniporadnik konstruowania powiatowych programów podnoszenia poziomu bezpieczeństwa obywateli*. Stanowi on kompendium wiedzy dla starostów i ich służb o tworzeniu profesjonalnych programów poprawy bezpieczeństwa w powiecie, integrujących i aktywizujących lokalną społeczność.

Poprawa współpracy administracji z organizacjami pozarządowymi

Opracowano 2 raporty o współpracy administracji rządowej z organizacjami pozarządowymi:

- *Współpraca administracji rządowej z organizacjami pozarządowymi w 2000 r.*, o realizacji konstytucyjnej zasady pomocniczości po reformie administracyjnej. Przedstawiono obszary, formy współpracy i zaangażowane środki budżetowe;
- *Współpraca administracji rządowej z organizacjami pozarządowymi w 2001 r.*, ze szczególnym uwzględnieniem prawa organizacji pozarządowych do informacji o działalności organów władzy publicznej „R” (Rządowej). Skupiono się na analizie realizacji art. 61 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w odniesieniu do organizacji pozarządowych. Raport ma charakter instruktażowy.

Współpraca z samorządem terytorialnym

- *Strategia Rozwoju Ziemi Oświęcimskiej* – realizowana z inicjatywy Premiera od 1999 r. Celem programu jest rozładowanie napięć związanych z tragiczną spuścizną.

Stanowi przykład współpracy administracji rządowej i samorządów przy realizacji projektów związanych z ważnymi interesami Polski. Oprócz strategii opracowano projekty operacyjne, podstawę wieloletniego programu inwestycyjnego.

- *Zagospodarowanie dziedzictwa kulturowego Twierdzy Modlin: rozwój społeczno-gospodarczy ziemi nowodworskiej* – program stworzył model współdziałania administracji rządowej, samorządów oraz organizacji obywatelskich przy realizacji przedsięwzięć łączących ochronę dziedzictwa kulturalnego i rozwój społeczno-gospodarczy gminy i powiatu. Opracowano *Strategię Rozwoju Ziemi Nowodworskiej* z wykorzystaniem walorów twierdzy „Modlin”.

Promocja aktywności obywatelskiej

W 1999 r. rozpoczęto realizację programu *Pro Publico Bono*, promującego aktywność obywatelską oraz dorobek ludzi i organizacji podejmujących działania obywatelskie. Konkurs przeprowadzony w 1999 r. z inicjatywy Prezesa RM, miał być inicjatywą jednorazową, jednak ze względu na duże zainteresowanie organizacji obywatelskich został powtórzony w roku 2000. Od 2001 r. realizowany jest pod patronatem Rzecznika Praw Obywatelskich.

Promowanie wartości patriotycznych

Dla uczczenia 80 rocznicy odzyskania niepodległości ogłoszono w 1998 r. we współpracy z Komitetem Głównym Olimpiady Historycznej, program *Niepodległa Rzeczpospolita*. Skierowany jest on do uczniów szkół średnich w celu promowania wiedzy o walce Polaków o niepodległość oraz myślenia historycznego. W 2 edycjach konkursu uczestniczyło około 180 uczniów. Nagrodę główną w I edycji stanowił miesięczny staż w Instytucie Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku, w II edycji – dziesięciodniowy staż w Londynie.

Wspierania inwestycji w edukację, badania naukowe i infrastrukturę

Realizacja (we współpracy z właściwymi ministrami) inicjatywy *Premiera 4+4+2 – Gospodarka oparta na wiedzy w Polsce*. Nawiązuje ona do inicjatywy Premierów Wielkiej Brytanii, Holandii, Szwecji i Niemiec, którzy opowiedzieli się za przekształceniem gospodarki Europy w najbardziej dynamiczną w świecie gospodarkę

opartą na wiedzy. Inicjatywa realizowana jest przez: uruchamianie badań naukowych, inicjowanie debat środowiskowych, międzynarodowe konferencje ekspertów.

Diagnozowanie zadań edukacyjnych w kontekście wyzwań cywilizacyjnych

W Dniu Edukacji Narodowej 2000 r. Premier zaproponował ogólnonarodową dyskusję na ten temat. Przygotowano projekt programu *Edukacja dla Rozwoju*, a grupa osób zaproszonych przez Prezesa RM do współpracy opracowała *Deklarację obywatelską - Edukacja dla Rozwoju*. Zaproponowane w deklaracji działania są poddawane dyskusji w trakcie debat publicznych pod wspólnym hasłem *Edukacja dla Rozwoju*. Realizacja działań następuje również poprzez wsparcie takich inicjatyw, jak rządowy program *Mała Szkoła*, którego założenia są wypełniane przez organizacje obywatelskie .

Analiza działań podmiotów publicznych

W zakresie reform sektora publicznego: przygotowano założenia i nadzorowano przygotowanie przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową *Raportu o stanie i możliwościach przekształceń państwowych funduszy celowych i agencji rządowych*; monitorowano realizację 4 reform społecznych – wyniki zawierają dokumenty: „Reformy po roku”. „Informacja o wynikach badań naukowych w zakresie średnio – długookresowych skutków 4 reform społecznych”, a także finansowanego przez KPRM projektu *Diagnoza społeczna 1999*, przygotowanego przez Polskie Towarzystwo Statystyczne; analizowano reformę administracji publicznej, m.in. w ramach projektu zamawianego w KBN *Analiza procesów wdrażania i skutków reformy terytorialnej organizacji kraju* (wyniki zawarto w publikacji: *Reforma terytorialnej organizacji kraju*, Uniwersytet Warszawski, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2001). Od 1999 r. przygotowywano wdrożenie w administracji publicznej systemów zarządzania jakością. Uruchomiono program, prowadzono szkolenia, opracowano procedurę i schemat wdrożeń na szczeblu administracji samorządowej i rządowej. Dokonano adaptacji na użytek polskiej administracji modeli zarządzania przez jakość stosowanych w administracji krajów UE.

Poprawa pracy rządu

Od 1999 r. pracowano nad *Kartą Zasad Korpusu Służby Politycznej Rządu RP*, (komplementarną z *Kodeksem Etyki Służby Cywilnej*). Projekt Karty, procedury jej egzekucji i wdrożenia oczekują na decyzję polityczną o wprowadzeniu w życie.

Najważniejsze decyzje Kancelarii Prezesa Rady Ministrów

Usprawnianie działalności legislacyjnej Premiera i Rady Ministrów

W chwili rozpoczęcia prac rządu, obsługę prawno-legislacyjną Rady Ministrów i Prezesa Rady Ministrów zapewniał Departament Legislacyjny, zmieniony w czerwcu 1999 r. na pozostające w strukturze Kancelarii Centrum Legislacyjne Rządu.

Z dniem 1 stycznia 2000 r. rozpoczęło działalność Rządowe Centrum Legislacji, samodzielna jednostka organizacyjna, zapewniająca koordynację działalności legislacyjnej Rady Ministrów, Prezesa Rady Ministrów i innych organów administracji rządowej. Centrum zapewnia obsługę prawną Rady Ministrów. Jego utworzenie jest realizacją koncepcji wyodrębnienia wyspecjalizowanej jednostki, świadczącej obsługą prawną całemu rządowi. W praktyce jednak RCL nie do końca spełnia związane z jego powstaniem nadzieje.

Usprawnianie pracy Kancelarii

W okresie 1998-2000 dwukrotnie przyjmowano nowy Statut Kancelarii (23 sierpnia 1999 r. i 28 lipca 2000 r.). Celem zmian było podkreślenie obsługi Prezesa Rady Ministrów, jako głównej misji Kancelarii. Wprowadzono odpowiadający temu celowi nowy Regulamin Organizacyjny Kancelarii.

Poprawiło się poważnie zabezpieczenie Kancelarii. Wprowadzono nowy system ochrony, uruchomiono elektroniczny system kontroli dostępu, przygotowano od strony technicznej rozwiązania przewidziane ustawą o podpisie elektronicznym, uruchomiono nową kancelarię tajną oraz kancelarie NATO i UZE. Duży postęp nastąpił w informatyzacji Kancelarii – wprowadzono sieć komputerową i zapewniono każdemu pracownikowi Kancelarii komputer o parametrach technicznych pozwalających na korzystanie z sieci.

Zmiany w latach 1997 – 2001

Przygotowanie i monitorowanie reform społecznych

A. Wraz z powstaniem rządu powołano Ministra-członka Rady Ministrów Teresę Kamińską. Do jej zadań należało inicjowanie i koordynowanie prac administracji rządowej dotyczących reform oświaty, kultury, zdrowia i pomocy społecznej, zwanych „reformami społecznymi” oraz nadzór nad Pełnomocnikiem Rządu ds. Wprowadzenia Powszechnego Ubezpieczenia Zdrowotnego. Przy Ministrze koordynatorze działań Międzyresortowy Zespół ds. Reform Społecznych. Jego zadaniem było akceptowanie projektów ustaw i rozporządzeń dotyczących reform społecznych oraz przeciwdziałanie powstającym w czasie ich realizacji zagrożeniom.

B. Wdrożeniu reformy administracyjnej służyło ustanowienie Pełnomocnika Rządu ds. Reform Ustrojowych Państwa. Został nim Michał Kulesza, sekretarz stanu w Kancelarii. Do jego zadań należało przygotowanie koncepcji reform ustrojowych i koordynacja ich realizacji, zwłaszcza inicjowanie i koordynowanie prac nad przebudową ustroju terytorialnego oraz struktur administracji publicznej i zmiany zasad jej funkcjonowania. Opracowanie i udział we wdrożeniu reformy ustrojowej państwa stanowi jeden z większych sukcesów Kancelarii.

C. Powołano Pełnomocnika Prezesa Rady Ministrów ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi. Do jego zadań należało ustanowienie współpracy i długofalowego partnerstwa sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego oraz włączenie organizacji pozarządowych w proces przemian ustrojowych. Platformą współpracy z trzecim sektorem stał się Zespół Roboczy ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi. Po zakończeniu misji Pełnomocnika, pieczę nad kontaktami z organizacjami pozarządowymi przejął Wiceprezes Rady Ministrów odpowiedzialny za społeczną sferę działań rządu. Zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów 31 stycznia 2000 r. powołano zespół ds. pozycji ustrojowej sektora pozarządowego w Polsce. Najważniejszym efektem jego prac było przygotowanie projektu ustawy o działalności organizacji pozarządowych i ich współpracy z organami administracji publicznej. Projekt jest w uzgodnieniach międzyresortowych.

Wprowadzenie nowej polityki prorodzinnej

Celowi temu służyło ustanowienie Pełnomocnika Rządu ds. Rodziny. Został nim sekretarz stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Do zadań Pełnomocnika należy inicjowanie i koordynowanie polityki państwa wobec rodziny. W związku z szerszym i bardziej interdyscyplinarnym podejściem do problematyki rodziny, praw kobiet i dzieci, zlikwidowano instytucje Pełnomocnika ds. Kobiet i Rodziny oraz Pełnomocnika ds. Dzieci. Zgodnie z zapisami w umowie koalicyjnej, polityka na rzecz rodziny miała zmierzać do poprawy poziomu jej życia oraz poszerzenia praw i zwiększenia samodzielności ekonomicznej. W tym celu przejrzano przepisy prawne z myślą o wprowadzeniu zmian w systemie podatkowym, zasiłku rodzinnym i systemach pomocy rodzinie, a także w prawie pracy – chodziło o wprowadzenie pięciodniowego tygodnia pracy. Założono stopniowe zwiększenie, z udziałem samorządów, pomocy dla dzieci uboższych w szkołach oraz dla rodzin wielodzietnych. Istotnym dokumentem diagnozującym sytuację demograficzną i kondycję rodziny, na podstawie którego opracowano program polityki prorodzinnej, był *Raport o sytuacji polskich rodzin*. Kontynuowano też prace poprzedników Pełnomocnika – program *Przeciw przemocy - wyrównać szansę*. W jego ramach powstawały ośrodki interwencji kryzysowej dla rodzin dotkniętych przemocą oraz szkolono kadre zapewniającą tę pomoc. Realizowano również we współpracy z administracją rządową i samorządową *Krajowy program na rzecz kobiet*, zmierzający do wyrównywania szans kobiet i mężczyzn, zwłaszcza na rynku pracy. Częścią tych działań jest dostosowywanie prawa do wymagań Unii Europejskiej w zakresie równego statusu kobiet i mężczyzn. Śledzono także realizację zapisów Konwencji praw dziecka oraz zobowiązań podjętych przez Polskę na Konferencji Narodów Zjednoczonych w Pekinie (realizacja Platformy Pekinńskiej).

Przyspieszenie negocjacji z Unią Europejską

Ustanowiono Pełnomocnika Rządu ds. Negocjacji o Członkostwo Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej, zwanego Głównym Negocjatorem. Jest nim sekretarz stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów Jan Kułakowski. Przygotowuje on koncepcje, koordynuje negocjacje o członkostwo Polski w Unii oraz negocjuje traktatu między Rzeczypospolitą a państwami Unii Europejskiej o członkostwie Polski w Unii (Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie

ustanowienia Pełnomocnika Rządu ds. Negocjacji o Członkostwo Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej z 24 marca 1998 r – Dz U Nr 39, poz.225 z 1998 r.). Główny Negocjator przewodniczy Zespołowi Negocjacyjnemu złożonemu z 19 członków, najczęściej sekretarzy i podsekretarzy stanu. Jego zadaniem jest przygotowanie stanowisk negocjacyjnych i prowadzenie negocjacji. Negocjacje rozpoczął przegląd zgodności prawa krajowego z dorobkiem prawnym Wspólnot Europejskich. Pierwsza faza rozpoczęła się 27 kwietnia 1998 r., a zakończyła pod koniec 1999 r. Rząd określił datę gotowości Polski do członkostwa na 31 grudnia 2002 r. i data ta jest punktem odniesienia dla negocjacji. Do chwili obecnej Polska przekazała stronie unijnej 29 przewidzianych harmonogramem stanowisk negocjacyjnych. W 16 obszarach negocjacje tymczasowo zamknięto, pozostają otwarte negocjacje w 13 obszarach. Pełnomocnik Rządu przyjął strategię informowania pod nazwą *Zrozumieć negocjacje*. Przewiduje ona współpracę z mediami, kampanie regionalne, działalność wydawniczą, spotkania z organizacjami pozarządowymi i przedstawicielami środowisk społecznych. Przejrzystości procesu negocjacyjnego sprzyja podjęta w styczniu 2000 r. - po przyjęciu wszystkich stanowisk negocjacyjnych – decyzja premiera Jerzego Buzka o opublikowaniu ich treści.

Poprawa stosunków polsko-żydowskich

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów wspierała Prezesa Rady Ministrów w zabiegach o poprawę stosunków pomiędzy narodami polskim i żydowskim. W tym celu współpracowano z organizacjami środowisk żydowskich w Polsce (np. ze Związkiem Gmin Wyznaniowych Żydowskich) i za granicą (np. Auschwitz Jewish Center Foundation). Opracowano też program współpracy z March of the Living International, mający służyć zmianie obrazu Polski u uczestników dorocznego „Marszu Żywych” (w Kancelarii m.in. przygotowano materiały informacyjne). Jego rozszerzeniem był pilotażowy program *Marsz Pamięci i Nadziei* – międzynarodowy edukacyjny program chrześcijańsko-żydowski (realizacja - maj 2001 r.). Ponadto uczestniczono w rozwiązywaniu problemów dotyczących cmentarzy żydowskich, a ostatnio – w przygotowaniach uroczystości 60. rocznicy mordy w Jedwabnem.

Przywrócenie apolityczności służb specjalnych

Dla przywrócenia apolityczności służb specjalnych stanowisko Koordynatora Służb Specjalnych przeniesiono z MSWiA do Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, a koordynatora powołano w skład Rady Ministrów (Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 listopada 1997 r. w sprawie ustalenia szczegółowego zakresu działania Ministra-członka Rady Ministrów Janusza Pałubickiego – Dz U Nr 139, poz. 924 z 1997 . z późn. zm.). Minister – koordynator i zarazem szef Kolegium Służb Specjalnych odpowiada za przygotowanie do integracji ze strukturami Paktu Północnoatlantyckiego w sferze działań legislacyjnych i organizacyjnych. Pod jego nadzorem przygotowano projekt ustawy o ochronie informacji niejawnych oraz ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Stworzenie korpusu służby cywilnej

W grudniu 1997 r. powołano zespół do analizy i oceny tworzenia służby cywilnej, pod przewodnictwem ministra Zbigniewa Derdziuka, zastępcy Szefa KPRM. Wynikiem pracy zespołu był raport analizujący tworzenie służby cywilnej w okresie sierpień 1996 r.-wrzesień 1997 r. Zawarta w nim negatywna ocena systemu służby cywilnej doprowadziła do przedłożenia nowego projektu ustawy o służbie cywilnej. Wdrażaniem tej ustawy zajmuje się Szef Służby Cywilnej.

Odbudowa terenów dotkniętych powodzią

Do odbudowy terenów dotkniętych powodzią powołano – w bezpośrednim zapleczu Premiera – Sekretariat ds. Likwidacji Skutków Powodzi, którego pracami kierował Minister Jerzy Widzyk. W rządowym planie odbudowy za najważniejsze uznano: przywrócenie normalnych warunków życia ludności na terenach klęski, wykonanie najpilniejszych remontów, odbudowę wałów i urządzeń hydrotechnicznych oraz melioracyjnych o podstawowym znaczeniu dla bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, odbudowanie infrastruktury technicznej regionów dotkniętych skutkami powodzi, zbudowanie nowoczesnego systemu osłony przeciwpowodziowej kraju, stworzenie podstaw prawnych dla sprawnego zarządzania w sytuacjach kryzysowych. Zmieniono zasadniczo podejście do tej sprawy, stawiając na ofensywny charakter budżetu. Jedną z pierwszych decyzji rządu premiera Jerzego Buzka było ustalenie, że rezerwy budżetowe nie będą uszczuplane o środki pozyskiwane z innych

źródeł, jak zakładał to poprzedni rząd, a wprost przeciwnie – środki te będą powiększać kwoty przeznaczone na usuwanie skutków powodzi.

Usuwanie skutków suszy

Do usuwania skutków suszy w 2000 r., rząd m.in. powołał Pełnomocnika ds. Usuwania Skutków Suszy. Jego zadaniem było inicjowanie i koordynowanie działań administracji rządowej oraz innych struktur w celu usuwania skutków suszy. 13 czerwca 2000 r. Rada Ministrów przyjęła *Program działań zmierzających do usuwania skutków suszy przygotowany przez Międzyresortowy Zespół ds. Usuwania Skutków Suszy we współpracy z wojewodami*. Program zawierał działania dotyczące łagodzenia skutków suszy w poszkodowanych gospodarstwach rolnych podjęte przed 13 czerwca 2000 r. oraz - propozycje dalszych działań. Kancelaria przeprowadziła kontrole oceny poprawności szacowania strat w rolnictwie, powodowanych klęskami żywiołowymi, które wystąpiły w I półroczu 2000 r. z przeprowadzonych kontroli wynikało, że nie było poważnych uchybień w szacowaniu strat z tytułu suszy.

V Konferencja Stron Ramowej Konwencji ONZ w Sprawie Zmian Klimatu

Sprawy związane z udziałem Polski w tej konwencji powierzono Pełnomocnikowi Rządu ds. Konwencji Klimatycznej. Prowadził on przygotowania do udziału w Konferencji, reprezentował na niej Polskę, przewodniczył Konferencji oraz opiniował projekty aktów normatywnych i innych dokumentów rządowych, realizujących wynikające z Konferencji zobowiązania Polski.

Realizacja zapisów Konkordatu i współpraca z Kościołem katolickim

Realizacja zapisów Konkordatu stała się podstawowym zadaniem Rządowej Komisji Konkordatowej pod przewodnictwem Teresy Kamińskiej, Ministra – Członka Rady Ministrów, obecnie sprawującej funkcję Szefa Gabinetu Politycznego Prezesa Rady Ministrów.

Kontynuowała prace Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu i Episkopatu, w której funkcję współprzewodniczącego pełnił wiceprezes RM Longin Komołowski. Prace komisji dotyczyły m.in. wdrażania reform społecznych, warunków prawnych działalności Kościoła Katolickiego, niektórych kwestii społecznych, np. rynku pracy

i bezrobocia, nowych regulacji związanych z wejściem w życie ustaw: Prawo działalności gospodarczej, Prawo energetyczne, ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym.

W 1999 r. Sekretariat Szefa Kancelarii PRM uczestniczył w przygotowaniach do wizyty Ojca Świętego, Jana Pawła II w Polsce. Składały się na to: obsługa Komisji rządowej ds. przygotowania wizyty papieża Jana Pawła II w Polsce, współpraca z urzędami i instytucjami zaangażowanymi w przygotowania, organizacji spotkania Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu i Episkopatu z delegacją watykańską, organizacja udziału delegacji rządowej w uroczystości pożegnania Ojca Świętego.

Negocjacje o odszkodowaniach dla robotników przymusowych w III Rzeszy

W 1999 i 2000 r. toczyły się główne negocjacje o odszkodowania za przymusową pracę Polaków na rzecz III Rzeszy. Początkowa propozycja Niemiec w sprawie wypłaty odszkodowań obejmowała tylko zmuszanych do pracy więźniów obozów koncentracyjnych, więzień lub gett oraz deportowanych do pracy robotników przymusowych. Odszkodowań nie dostaliby więc pracujący w miejscu zamieszkania. Niemcy proponowali też uzależnienie wysokości odszkodowań od mocy nabywczej miejscowej waluty. Oznaczałoby to, że Polacy dostaliby odszkodowania dużo mniejsze niż obywatele innych państw. Także Polacy zatrudnieni przymusowo u rolników (dziś żyje około 160 tys.) otrzymaliby niższe odszkodowania niż zmuszani do pracy w prywatnych koncernach. Polski rząd stał na stanowisku, że nie jest sprawiedliwe, by dzielić ofiary na lepsze i gorsze zależnie od tego, gdzie pracowały, zażądał więc odszkodowań nie tylko dla więźniów obozów koncentracyjnych, ale także dla przebywających w obozach o rygorze zbliżonym do obozów koncentracyjnych (czyli więzień, tzw. wychowawczych obozów pracy i obozów przejściowych) oraz dla wszystkich robotników przymusowych bez względu na to, gdzie pracowali: w przemyśle prywatnym, państwowym czy u rolników. Zaliczenie do grupy byłych robotników niewolniczych tylko więźniów obozów koncentracyjnych oznaczało, że 42 tys. więźniów innych obozów odszkodowań nie dostanie, a pominięcie przy wypłatach byłych robotników rolnych pozbawiało zadośćuczynienia kolejnych 226 tys. Polaków. W rezultacie bardzo twardych negocjacji, poszkodowani dostaną prawie 2 miliardy marek. Sumy ustalone przez Niemców to ryczałt, niezależny od czasu trwania represji. W przypadku śmierci osoby, której należy się odszkodowanie, przypada ono współmałżonkowi lub dzieciom, pod warunkiem że śmierć nastąpiła po

przystąpieniu Polski do negocjacji (16 lutego 1999 r.). Wg informacji Fundacji Polsko-Niemieckie Pojednanie (dane o 720 tys. represjonowanych) – szacuje się, że około 480 tys. osób to potencjalni odbiorcy świadczenia odszkodowawczego.

Zmiany usprawniające obsługę prac legislacyjnych

Obsługa stałych komitetów RM

Rozporządzeniem Rady Ministrów z 25 listopada 1997 r. (Dz U Nr. 143, poz. 953 z 1997 r.) w miejsce Komitetu Społeczno-Politycznego RM utworzono Komitet Społeczny RM, zachowano Komitet Ekonomiczny RM i Spraw Obronnych RM, zlikwidowano Komitet Rozwoju Regionalnego RM (jego zadania przejął Komitet Społeczny RM). Rozporządzeniem Rady Ministrów z 15 września 1998 r. (Dz U z 22 września 1998 r.) utworzono Komitet Rady Ministrów ds. Polityki Regionalnej i Zrównoważonego Rozwoju.

Prace Rady Ministrów

Od początku III kadencji do 21 czerwca 2001 r. Rada Ministrów skierowała do Sejmu 531 projektów ustaw, w tym 73 pilne. Sejm uchwalił 360 projektów rządowych i odrzucił 11 projektów. Rząd wycofał z prac legislacyjnych 23 projekty, w tym 5 opatrzone klauzulą pilności. W parlamencie trwają prace nad 129 rządowymi projektami ustaw. Prezydent RP zgłosił wniosek o ponowne rozpatrzenie wobec 12 ustaw rządowych, z czego jedną – ustawę z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, uchwalono ponownie, przełamując weto Prezydenta.

W latach 1997-2001 rząd przesłał do Sejmu III kadencji 153 projekty ustaw zawierających przepisy dostosowujące prawo polskie do prawa Unii Europejskiej. Nie można też pominąć projektów, które miały na celu reformę państwa i przygotowanie go do członkostwa w Unii. Spośród projektów dostosowawczych skierowanych do Sejmu, według stanu w dniu 18 czerwca 2001 r.: 112 zostało uchwalonych, 4 odrzucone, a 6 wycofano ze względu na wprowadzenie do nich w toku prac parlamentarnych zmian niezgodnych z intencją rządu. Obecnie Sejm pracuje nad 31 projektami ustaw harmonizujących prawo polskie z prawem unijnym, których inicjatorem jest rząd.

W ramach monitorowania prac parlamentarnych nad projektami ustaw harmonizacyjnych, począwszy od 1999 r. prowadzone są wykazy zawierające informacje na temat procesu legislacyjnego oraz charakterystykę obecnych w projektach regulacji harmonizujących prawo polskie z prawem Unii Europejskiej:

- *Wykaz rządowych projektów ustaw dostosowujących prawo polskie do prawa Unii Europejskiej skierowanych do Sejmu,*

- *Wykaz ustaw dostosowujących prawo polskie do prawa Unii Europejskiej uchwalonych przez Sejm III kadencji w latach 1997 – 2001.*

Statystykę posiedzeń Rady Ministrów i jej stałych Komitetów zawierają poniższe tablice:

Rada Ministrów

Posiedzenia	1997 r.	1998 r.	1999 r.	2000 r.	2001 r.	Razem
Jednodniowe	8	50	44	44	17	163
Dwudniowe	1	8	8	8	6	31
Inne (trzydniowe i więcej)	-	1	2	1	1	5
Razem	9	59	54	53	24	199

Stale Komitety Rady Ministrów

	Komitet Spraw Społecznych	Komitet Polityki Regionalnej i Zrównoważonego Rozwoju	Komitet Ekonomiczny	Komitet Spraw Obronnych Rady Ministrów
od listopada 1997 r.				
Liczba posiedzeń	1	-	2	-
Liczba projektów wniesionych do rozpatrzenia	1	-	54	-
w tym ustawy	1	-	0	-
w tym rozporządzenia		-	42	-

w tym projekty stanowisk rządu wobec poselskich i senackich projektów ustaw		-	0	-
Inne		-	12	-
1998 r.				
Liczba posiedzeń	56	2	53	17
Liczba projektów wniesionych do rozpatrzenia	281	8	375	77
w tym ustawy	65	2	51	6
w tym rozporządzenia	58		118	11
w tym projekty stanowisk rządu wobec poselskich i senackich projektów ustaw	75		45	-
Inne	83	6	161	60
1999 r.				
Liczba posiedzeń	35	7	52	24
Liczba projektów wniesionych do rozpatrzenia	223	37	405	99
w tym ustawy	66	6	60	10
w tym rozporządzenia	40	1	102	12
w tym projekty stanowisk rządu wobec poselskich i senackich projektów ustaw	69	1	61	-
Inne	48	19	182	77
2000 r.				
Liczba posiedzeń	46	8	47	21
Liczba projektów wniesionych do rozpatrzenia	196	26	412	72
w tym ustawy	57	7	78	4
w tym rozporządzenia	41	2	95	11

w tym projekty stanowisk Rządu wobec poselskich i senackich projektów ustaw	41	2	31	-
Inne	57	15	208	57
do 30 VI. 2001 r.				
Liczba posiedzeń	19		23	11
Liczba projektów wniesionych do rozpatrzenia	95		270	42
w tym ustawy	22		34	4
w tym rozporządzenia	14		111	5
w tym projekty stanowisk Rządu wobec poselskich i senackich projektów ustaw	28		19	-
Inne	31		106	33
• Ogółem				
Liczba posiedzeń	156	17	177	73
Liczba projektów wniesionych do rozpatrzenia	796	61	1516	290
w tym ustawy	211	15	223	24
w tym rozporządzenia	153	3	468	39
w tym projekty stanowisk Rządu wobec poselskich i senackich projektów ustaw	213	3	156	-
Inne	219	40	669	227

Współdziałanie Rady Ministrów i Prezesa Rady Ministrów z Sejmem i Senatem

Koordinacja współdziałania Rady Ministrów i Prezesa Rady Ministrów z Sejmem i Senatem należy do zadań Sekretarza ds. Parlamentarnych Rządu, który wykonuje je przy pomocy Departamentu Spraw Parlamentarnych Rządu. W ramach monitorowania procesu legislacyjnego, obejmującego projekty pozarządowe skierowano do właściwych ministerstw 507 wystąpień o przygotowanie propozycji stanowiska rządu wobec

pozarządowych projektów ustaw, nadzorując proces ich przygotowywania. Spośród tych projektów 106 przedłożeń zostało następnie odrzuconych przez Sejm lub wycofanych przez wnioskodawców. Obecnie Sejm rozpatruje 214 pozarządowych projektów ustaw. Do Marszałka Sejmu w okresie podlegającym sprawozdaniu skierowano 331 stanowisk rządu, w tym wobec 68 projektów odrzuconych lub wycofanych.

Według danych z 20 czerwca 2001 r., od początku kadencji Sejmu do rządu skierowano: 6 866 interpelacji, 4 051 zapytań, 299 pytań w sprawach bieżących, 1 782 oświadczenia senatorskie oraz 294 dezyderaty komisji sejmowych.

Obsługa informacyjna Prezesa Rady Ministrów i rządu

Zadania związane z polityką informacyjną realizuje Centrum Informacyjne Rządu, a od lipca 2000 r. – Departament Komunikacji Społecznej.

Obsługa prasowa prac rządu. W latach 1997-2001 Centrum zapewniło m.in. obsługę prasową 228 posiedzeń Rady Ministrów, 183 posiedzeń Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów, 147 posiedzeń Komitetu Społecznego Rady Ministrów.

Obsługa krajowych i zagranicznych wizyt Prezesa RM. W ramach tej obsługi zapewniono obsługę prasową międzynarodowych spotkań Premiera i członków kierownictwa rządu, opracowano tezy do wystąpień i wywiadów Premiera. W ciągu czterech lat CIR obsłużyło około 1500 krajowych i zagranicznych spotkań Premiera.

Przygotowywanie i wydawanie publikacji periodycznych. Wydawany jest miesięcznik „Przegląd Rządowy” i „Biuletyn tygodniowy”, dzienne zapowiedzi prac rządu, publikacje nieperiodycznych (prezentujących wybrane aspekty prac rządu) oraz – dla rządu i Prezesa RM - "Przegląd mediów" zawierający informacje o wydarzeniach politycznych, gospodarczych i społecznych w kraju i za granicą. Łącznie około 6 tys. „Przeglądów mediów” i około 1 tys. różnego rodzaju raportów i opracowań tematycznych.

Comiesięczne informacje o wyniku badań opinii publicznej. Stanowią one podstawę do dyskusji Społecznej Grupy Konsultacyjnej, która opracowuje wnioski i rekomendacje dla bieżącej działalności rządu. Na podstawie sondaży wykonywane są analizy składu elektoratów partii politycznych oraz okazjonalne opracowania wskaźników gospodarczych i demoskopijnych w podziale na województwa.

Strony internetowe KPRM, na których są zamieszczane informacje o pracach Premiera i najważniejszych pracach Rady Ministrów oraz komitetów doradczych Rady Ministrów. Dziennie strony KPRM odwiedza około 1000 internautów.

Zadania z zakresu obronności

Najważniejsze prace w tej dziedzinie dotyczą integracji państwa i sił zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej z NATO, funkcjonowania Prezesa Rady Ministrów i Kancelarii w okresie zagrożenia bezpieczeństwa państwa, kryzysu i wojny oraz opracowania koncepcji i przygotowania kierowniczej kadry administracji publicznej do realizacji zadań obronnych.

Zapoczątkowano procesy dostosowujące państwo, szczególnie siły zbrojne, do standardów NATO. Do 1998 r. komórki organizacyjne KPRM nie miały opracowanych zadań obronnych. Kancelaria nie uczestniczyła w większości przedsięwzięć związanych z planowaniem obronnym. Po przyjęciu Polski do NATO przygotowano nową koncepcję funkcjonowania Prezesa Rady Ministrów na stanowiskach kierowania, powołano zespół ekspertów do rozwiązania problemu zarządzania w sytuacjach kryzysowych, opracowano zadania obronne dla komórek KPRM. Udział KPRM w przeprowadzeniu gry obronnej *KIEROWNICTWO 2000* umożliwiło podpisanie przez Prezesa Rady Ministrów i Prezydenta *Polityczno-strategicznej Dyrektywy Obronnej* stanowiącej podstawę do opracowania zadań operacyjnych dla organów administracji rządowej. Stosownie do procedur obronnych wymaganych przez NATO wprowadzono *Narodowy Kwestionariusz Przygotowań Obronnych*.

Nie uregulowano jeszcze kompetencji naczelných organów państwowych w dziedzinie obronności, co utrudnia realizację zadań. Należy kontynuować opracowywanie rozwiązań z zakresu zarządzania w sytuacjach kryzysowych (kryzys polityczno-militarny, stany nadzwyczajne, zagrożenie kryzysami społecznymi). Doskonalenia, stosownie do wymogów NATO, wymaga planowanie obronne (w tym CPMG na lata 2002-2006), koncepcja *Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego* itp. Ponadto należy

kontynuować przedsięwzięcia związane z przygotowaniem obronnymi w organach administracji rządowej.

Sukcesy i porażki Kancelarii

Sukcesy

W zakresie negocjacji z Unią Europejską

- Rozpoczęcie właściwych negocjacji przed zakończeniem przeglądu (screeningu) we wszystkich obszarach. Dzięki presji wszystkich państw „grupy luksemburskiej”, prezydencja austriacka przyjęła takie podejście w 1998 r. Umożliwiło to znaczne przyspieszenie negocjacji w fazie wstępnej.

- Zgoda strony unijnej na przegląd „nowego *acquis*” za rok 1999, w formie obiegu dokumentów. Pozwoliło to przyspieszyć negocjacje w roku 2000. Tę samą procedurę zastosowano do przeglądu prawa wspólnotowego przyjętego w roku 2000.

- Zamknięcie negocjacji – dzięki umiejętnemu przeformułowaniu wniosku o okres przejściowy – w obszarze *telekomunikacja i technologie informacyjne*.

- Utrzymanie współpracy między krajami „grupy luksemburskiej” (Cypr, Czechy, Estonia, Polska, Słowenia i Węgry), co przyczyniło się do zachowania wizerunku Polski, jako jednego z najbardziej zaawansowanych krajów aspirujących do członkostwa w UE. Było to możliwe przede wszystkim dzięki wzmożeniu wysiłku dostosowawczego Polski.

- Nawiązanie współpracy bilateralnej – dotyczącej negocjacji z UE – z państwami „grupy helsińskiej” (Bułgaria, Litwa, Łotwa, Malta, Rumunia, Słowacja), co przyczyniło się do umocnienia wizerunku Polski jako kraju-lidera w regionie. W tym celu Pełnomocnik odbył wizyty w 5 państwach regionu oraz spotkał się z Głównym Negocjatorem Malty.

- Uzyskanie szeregu kompromisów politycznych wewnątrz kraju, w szczególności w stosunku do trudnych politycznie kwestii (rolnictwo, nabywanie nieruchomości, środowisko, transport, etc.).

- Utrzymanie sprawności administracyjnej w negocjacjach z UE, co przyczyniło się do poprawy wizerunku Polski wśród elit politycznych Państw Członkowskich UE.

- Tymczasowe zamknięcie negocjacji w 16 obszarach.
- Stworzenie mechanizmu konsultacji z opozycją i partnerami społecznymi, które umożliwiło modyfikację stanowisk negocjacyjnych w 5 obszarach, co zwiększa szanse na ich zamknięcie w najbliższym czasie.

W zakresie usuwania skutków powodzi z 1997 r.

Wysiłki włożone w realizację programu odbudowy i modernizacji w zakresie usuwania skutków powodzi z lipca 1997 r. przyniosły oczekiwane rezultaty. W 4 lata po powodzi z całą odpowiedzialnością można stwierdzić, że większość zadań wykonano w całości, a zaawansowanie zadań długookresowych zapewnia kontynuację i zakończenie w bliskim terminie, przy zagwarantowaniu finansowania na poziomie ostatnich 4 lat

W zakresie reform ustrojowych państwa

Przygotowanie założeń i opracowanie reformy ustrojowej państwa oraz udział w jej wdrożeniu. Obok ustaw nowych, przygotowano nowelizację ponad 200 ustaw już obowiązujących, z zakresu różnych dziedzin administracji publicznej. Nastąpiło uporządkowanie organizacji administracji publicznej i struktury podziału administracyjnego państwa oraz znacząca decentralizacja zadań i kompetencji, a także majątku publicznego oraz finansów publicznych.

W zakresie polityki informacyjnej

- Uruchomienie wspólnie z UKIE ciągłego pomiaru stosunku społeczeństwa polskiego do integracji z Unią Europejską.
- Monitoring bieżący oparty na systematyczne badanych opinii publicznej.
- Skomasowanie i opracowanie dokonań rządu w ciągu 4 lat.
- Zainicjowanie i realizowanie w Kancelarii komunikacji internetowej – czatów.
- Zainicjowanie i realizowanie projektu „Laur” Jerzego Buzka, 2001 r.
- Promowanie Premiera przez wiele udanych rekomendacji wydarzeń.
- Uzupełnienie zintegrowanej bazy danych demoskopijnych (CBOS, OBOP, Demoskop, PBS) o dane z kolejnego ośrodka – Pentor.

Inne

W 1999 i 2000 r. prowadzono główne działania negocjacyjne związane z przyznaniem polskim robotnikom przymusowym świadczeń za okres pracy na rzecz III Rzeszy. Koordynatorem tych prac był minister Jerzy Widzyk. Negocjacje, mimo że bardzo trudne, zakończyły się sukcesem. Poszkodowani otrzymają prawie 2 miliardy marek. Sumy ustalone przez Niemców to ryczałt, niezależny od czasu trwania represji. W przypadku śmierci osoby, której należy się odszkodowanie, przypada ono współmałżonkowi lub dzieciom pod warunkiem, że śmierć nastąpiła po przystąpieniu Polski do negocjacji (16 lutego 1999 r.). Fundacja Polsko-Niemieckie Pojednanie zgromadziła dane o 720 tys. represjonowanych Polaków - szacuje, że około 480 tys. osób to potencjalni odbiorcy świadczenia odszkodowawczego. Po raz pierwszy od zakończenia II wojny światowej jej ofiary mają szansę na zadośćuczynienie.

- Kancelaria wzięła udział w przygotowaniu oraz monitorowanie przebiegu wizyty Ojca Świętego Jana Pawła II w Polsce.
- Kancelaria stała się ośrodkiem wypracowywania rozwiązań sytuacji kryzysowych, niejednokrotnie pełniąc rolę mediatora lub negocjatora.

Porażki

Zagrożenia dla procesu negocjacyjnego

A. Wewnętrzne: podstawowym wyzwaniem jest utrzymanie właściwego, wysokiego poziomu dostosowań we wszystkich obszarach negocjacyjnych. Trudności w tym względzie pojawiają się i mogą pojawiać zarówno na poziomie rządowym i administracyjnym, jak i politycznym oraz parlamentarnym. W szczególności należy zwrócić uwagę na następujące obszary: *Rolnictwo*, *Środowisko* i *Rybołówstwo*, a także na stan poparcia dla akcesji Polski do UE wśród elit politycznych oraz utrzymanie sprawności działań rządu w okresie przed wyborami i bezpośrednio po wyborach.

B. Zewnętrzne: podstawowym wyzwaniem będzie uzyskanie odpowiedniego poziomu solidarności politycznej i gospodarczej ze strony wszystkich państw członkowskich UE, w szczególności w odniesieniu do rolnictwa oraz polityki regionalnej i koordynacji instrumentów strukturalnych. Inne zagrożenia to: ewentualne niepowodzenie związane z ratyfikacją traktatu z Nicei do końca 2002 r. przez wszystkie kraje członkowskie UE (traktat ten usuwa ostatnią formalną przeszkodę na drodze do rozszerzenia) oraz niski poziom poparcia dla poszerzenia UE wśród społeczeństw państw członkowskich UE.

W zakresie organizacji Kancelarii

Nie do końca sprawdziła się koncepcja wyodrębnienia Rządowego Centrum Legislacji, jako jednostki zapewniającej obsługę Prezesa Rady Ministrów i Rady Ministrów. Nie zdał w praktyce egzaminu system zakładający „wymianę usług” pomiędzy RCL i KPRM (obsługa prawna w zamian za obsługę logistyczną). W sierpniu 2000 r. Szef Kancelarii ponownie utworzył w KPRM komórkę organizacyjną, zapewniającą obsługę prawną Prezesa Rady Ministrów i Szefa Kancelarii, a w RCL od początku jego istnienia działają komórki ds. kadrowych i budżetowych. Można też ocenić, że RCL w niedostatecznym stopniu stało się aktywnym uczestnikiem procesu legislacyjnego, reprezentującym szersze, pozbawione branżowych partykularyzmów spojrzenie na ważne problemy systemu prawnego, nie stało się też „kuźnią” wzorcowych ustaw.

Inne

Powołana w 1997 r., zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów Rada ds. Informatyki – organ opiniodawczo-doradczy PRM – nie wykonała zadań przypisanych jej zarządzeniem i od 2 lat praktycznie nie funkcjonuje.

Kancelaria nie wypracowała skutecznych mechanizmów, zapewniających Prezesowi Rady Ministrów nadzór nad terminowym przygotowywaniem aktów wykonawczych do ustaw.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Główne cele urzędu w latach 1997 – 2001

1. Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego. Przez ostatnie 10 lat, co roku, Minister Spraw Wewnętrznych przedstawiał raport nt. bezpieczeństwa państwa, który diagnozował sytuację w kraju, jednak nie mówił o możliwościach i warunkach jej poprawy. W 2000 r., MSWiA opracowało spójny program poprawy bezpieczeństwa obywateli. Większość elementów *Krajowego Programu Przeciwdziałania Przestępczości* jest już w realizacji. Wymagane nowelizacje ustaw są już w komisjach sejmowych, rząd zdecydował również o przesunięciu dodatkowych funduszy z rezerwy budżetowej; pozwoliło to na uruchomienie w roku 2001 tak długo oczekiwanego przez policjantów motywacyjnego systemu płac.

2. Reforma administracji publicznej, wprowadzona w życie 1 stycznia 1999 r., ukształtowała nowy ustrój terytorialny Polski. Trójstopniowy podział władzy publicznej pozwolił na przekazanie kompetencji samorządom i decentralizację zadań publicznych.

3. Budowa nowoczesnego systemu zarządzania kryzysowego – powód: niewydolność poprzedniego systemu w trakcie powodzi w 1997 r.

4. Wypełnienie luk prawnych z zakresu działalności publicznej urzędu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji:

a. umowy o współpracy w przypadku katastrof i klęsk żywiołowych lub innych poważnych wypadków oraz wzajemnej pomocy przy usuwaniu ich skutków:

- opracowano i uzgodniono projekty umów z rządami: Republiki Chorwacji i Republiki Słowenii;
- wynegocjowano projekt umowy z Rządem Republiki Białoruś;

- przygotowano do podpisania projekty: umowy z Gabinetem Ministrów Ukrainy, Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji a Ministerstwami Spraw Wewnętrznych Brandenburgii, Meklemburgii - Pomorza Przedniego i Saksonii;
- w toku ratyfikacji są umowy rządowe z: Republiką Słowacji, Republiką Litewską, Republiką Węgierską, Republiką Czeską oraz Federacją Rosyjską;

b. umowy o wzajemnej ochronie informacji niejawnych:

- opracowano projekty umów z rządami: Królestwa Hiszpanii, Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, Królestwa Belgii, Królestwa Niderlandów, Luksemburga, Izraela, Republiki Tureckiej, Republiki Litewskiej, Republiki Czeskiej, Republiki Finlandii, Królestwa Szwecji, Królestwa Norwegii, Królestwa Danii;
- skierowano do Prezesa Rady Ministrów wnioski o udzielenie zgody na rozpoczęcie negocjacji projektów umów z rządami: Republiki Łotewskiej, Republiki Włoskiej, Republiki Greckiej;
- Premier zatwierdził projekty umów z rządami: Republiki Węgierskiej, Republiki Słowackiej, Republiki Francuskiej;
- zakończono negocjacje i przygotowano do podpisania projekty umów z: Gabinetem Ministrów Ukrainy oraz rządem Republiki Estonii;
- w toku ratyfikacji są umowy z: rządem RFN (umowa została podpisana 30 kwietnia 1999 r. w Gdańsku). Umowa między stronami Traktatu Północnoatlantyckiego o ochronie informacji, sporządzona w Brukseli 6 marca 1997 r., została ratyfikowana przez Rzeczpospolitą Polską w marcu 1999 r. (ustawa o ratyfikacji z dnia 18 marca 1999 r. – Dz U Nr 32, poz. 309);

c. umowy o współpracy: w sprawach granicznych; w odprawie granicznej; przy dokonywaniu kontroli osób, towarów i środków transportu przekraczających granicę państwową w ruchu drogowym i kolejowym.

Trwają prace legislacyjne związane z wejściem w życie: umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeską o współpracy w sprawach granicznych, sporządzonej w Pradze 25 maja 1999 r., i umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeską o współpracy w odprawie granicznej, sporządzonej w Pradze 25 maja 1999 r., oraz umowy między rządem Rzeczypospolitej Polskiej a rządem Republiki Litewskiej o zasadach współpracy przy dokonywaniu kontroli osób, towarów

i środków transportu, przekraczających granicę państwową w ruchu drogowym i kolejowym, sporządzonej 14 września 1997 r. w Wilnie;

d. o wspólnej granicy państwowej, stosunkach prawnych na niej obowiązujących oraz o współpracy i pomocy w sprawach granicznych i inne umowy graniczne:

- w czerwcu 1998 r. zakończono prace legislacyjne związane z wejściem w życie umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską o wspólnej granicy państwowej, stosunkach prawnych na niej obowiązujących oraz o współpracy i wzajemnej pomocy w sprawach granicznych, podpisanej w Wilnie 5 marca 1996 r. W Rzeczypospolitej Polskiej ustawa z 26 czerwca 1998 r. o ratyfikacji przedmiotowej umowy została opublikowana w Dz U. Nr 98, poz. 608. Umowa weszła w życie 23 grudnia 1998 r.;

- trwają negocjacje projektu umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białoruś o stosunkach prawnych na polsko-białoruskiej granicy państwowej, współpracy i wzajemnej pomocy w sprawach granicznych;

- zakończono negocjacje projektu umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o oznakowaniu i utrzymaniu wspólnej granicy oraz o powołaniu Stałej Komisji Granicznej;

- umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Słowacką, zmieniająca umowę między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Słowacką o małym ruchu granicznym, sporządzoną w Zakopanem. Dokument ratyfikacyjny umowy został przedłożony do podpisu Prezydentowi RP;

- umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeską o zmianie umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeską o małym ruchu granicznym, sporządzonej w Pradze. Wniosek o ratyfikację umowy jest rozpatrywany przez RM;

- trwają negocjacje projektu porozumienia między rządem Rzeczypospolitej Polskiej, Rządem Federacji Rosyjskiej i Rządem Republiki Litewskiej w sprawie określenia punktu styku granic państwowych;

- opracowano i przygotowano do negocjacji projekt porozumienia między rządem Rzeczypospolitej Polskiej, rządem Republiki Białoruś i rządem Republiki Litewskiej w sprawie określenia punktu styku granic państwowych;

- został opracowany i zatwierdzony przez Prezesa Rady Ministrów projekt porozumienia między rządem Rzeczypospolitej Polskiej, rządem Republiki Białoruś i Rządem Ukrainy w sprawie określenia punktu styku granic państwowych;

- opracowano i przygotowano do negocjacji projekt umowy między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o granicy państwowej, stosunkach prawnych na niej obowiązujących oraz o współpracy i wzajemnej pomocy w sprawach granicznych;
- przygotowano do podpisania projekt umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Słowacką o zmianach przebiegu granicy państwowej i zatwierdzeniu dokumentacji granicznej.

Porozumienia zawierane w formie wymiany not w sprawie przejść granicznych:

Porozumienia i ich projekty w formie wymiany not dotyczące przejść granicznych z rządami: Białorusi (2), Czech (30), Litwy (2), Niemiec (15), Słowacji (10), Ukrainy (7).

e. readmisyjne:

- opracowano i przygotowano do negocjacji projekty umów rządowych ze Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, Republiką Austrii, Republiką Armenii, Kanadą, Republiką Białoruś, Republiką Albanii, Socjalistyczną Republiką Wietnamu, Federacją Rosyjską, Republiką Łotwy, Republiką Słowenii, Republiką Indii, Islamską Republiką Pakistanu, Chińską Republiką Ludową, Mongolią, Republiką Sri Lanki, Algierską Republiką Ludowo-Demokratyczną, Republiką Bangladeszu, Republiką Macedonii;
- wynegocjowano i przygotowano do podpisania projekty umów rządowych z: Republiką Estonii, Republiką Kazachstanu, Republiką Finlandii, Królestwem Hiszpanii;
- podpisano umowę z rządem Irlandii;
- podpisano i weszła w życie umowa z rządem Królestwa Szwecji;

f. umowy rządowe o współpracy w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej:

- opracowano projekt i prowadzone są prace uzgodnieniowe dotyczące projektów umów rządowych z: Arabią Saudyjską, Republiką Włoską, Republiką Mołdowy, Chińską Republiką Ludową, Republiką Czeską (skierowano do zatwierdzenia przez Prezesa Rady Ministrów), Islamską Republiką Iranu, Republiką Kirgizji, Republiką Macedonii, Republiką Malezji, Republiką Turecką, Republiką Grecką, Republiką Łotwy;
- zakończono prace związane z uzgodnieniem projektów umów i uzyskano zgodę Prezesa Rady Ministrów na rozpoczęcie negocjacji z rządami: Republiki Albanii,

Republiki Austrii, Republiki Chile, Republiki Estonii, Republiki Armenii, Republiki Białoruś, Federalnej Republiki Brazylii, Republiki Cypru, Republiki Południowej Afryki, Republiki Peru, Islamskiej Republiki Pakistanu;

- trwają negocjacje umów rządowych z: Królestwem Szwecji, Federacją Rosyjską, Republiką Argentyny, Republiką Bułgarii, Socjalistyczną Republiką Wietnamu, Republiką Federalną Niemiec;

- zakończono negocjacje umów rządowych z: Kazachstanem, Uzbekistanem, Republiką Indii, Republiką Rumunii, Meksykańskimi Stanami Zjednoczonymi;

- trwają prace ratyfikacyjne związane z wejściem w życie umów rządowych z: Republiką Ukrainy, Republiką Finlandii, Republiką Litewską, Królestwem Belgii, Irlandią Tajlandią i Królestwem Hiszpanii;

g. konwencje, wielostronne porozumienia międzynarodowe (m.in. ONZ, Rady Europy):

- zakończono prace legislacyjne związane z przystąpieniem przez Rzeczpospolitą Polską do międzynarodowej konwencji przeciwko braniu zakładników, sporządzonej w Nowym Jorku 18 grudnia 1979 r. Ustawa z dnia 10 września 1999 r. o ratyfikacji przedmiotowej konwencji została opublikowana w Dz U Nr 90, poz. 998;

- zakończono prace legislacyjne związane z ratyfikacją przez Rzeczpospolitą Polską konwencji ramowej o ochronie mniejszości narodowych, sporządzonej w Strasburgu 1 lutego 1995 r. Ustawa z 27 kwietnia 2000 r. o ratyfikacji przedmiotowej konwencji została opublikowana w Dz U Nr 50, poz. 579.

- skierowano wniosek o ratyfikację Konwencji Nr 108 Rady Europy o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych, sporządzonej w Strasburgu 28 stycznia 1981 r. i podpisanej przez Rzeczpospolitą Polską 21 kwietnia 1999 r.;

- trwają prace legislacyjne związane z ratyfikacją Europejskiej Konwencji o Obywatelstwie, sporządzonej w Strasburgu 6 listopada 1997 r. i podpisanej przez Rzeczpospolitą Polską 29 kwietnia 1999 r.;

- przygotowano do podpisania Europejską Konwencję (Nr 101) o kontroli nabywania i posiadania broni palnej przez osoby fizyczne, sporządzoną w Strasburgu 28 czerwca 1978 r.;

- przygotowano do podpisania międzynarodową konwencję o zwalczaniu finansowania terroryzmu, sporządzoną w Nowym Jorku 9 grudnia 1999 r.;

- przygotowano do podpisania Konwencji dotyczącej wydawania poświadczenia obywatelstwa, sporządzoną w Lizbonie 14 września 1999 r.;
- trwa proces ratyfikacji międzynarodowej konwencji w sprawie zwalczania terrorystycznych zamachów bombowych;
- trwają przygotowania do podpisania w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej: protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz handlu ludźmi w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniających Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej; porozumienia między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Organizacją Narodów Zjednoczonych w sprawie udostępniania zasobów dla Specjalnego Oddziału Policji w Kosowie.

h. umowy międzynarodowe

- zakończono negocjacje projektu Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Europejskim Biurem Policji o współpracy w zwalczaniu przestępczości;
 - projekt umowy o Subwencji między Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzeczypospolitej Polskiej a Agencją ds. Handlu i Rozwoju Stanów Zjednoczonych Ameryki. W 2001 r. Rada Ministrów wydała uchwałę nr 17/2001 w sprawie związania Rzeczypospolitej Polskiej przedmiotową umową;
- trwają negocjacje projektu umowy między rządem Rzeczypospolitej Polskiej a rządem Republiki Federalnej Niemiec o współpracy policji i straży granicznych na terenach przygranicznych.

Prace analityczne i studyjne

1. *Bezpieczeństwo i porządek publiczny w Polsce* – dokument przyjęty 6 czerwca 2000 r. przez Radę Ministrów i skierowany do Sejmu. Dokument składał się z 2 części. Część I – *Raport o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego w Polsce* – zawierała m.in. opis zagrożeń występujących w Polsce w latach dziewięćdziesiątych XX w. Część II – *Krajowy Program Przeciwdziałania Przestępczości* – zawierała opis planowanych przedsięwzięć, mających na celu poprawę stanu porządku i bezpieczeństwa publicznego (m.in. utworzenia Centralnego Biura Śledczego Komendy Głównej Policji, technicznej modernizacji służb odpowiedzialnych za szeroko pojęty porządek publiczny i ochronę granic, zwiększenia uprawnień operacyjnych Policji i SG, utworzenia Krajowego Centrum Informacji Kryminalnej, usprawnienia pracy wymiaru sprawiedliwości,

powołania Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, kompleksowej regulacji zagadnień związanych z zarządzaniem kryzysowym, propozycji mających na celu zmniejszenie zagrożeń komunikacyjnych). Zawarte w nim plany działań organizacyjnych, legislacyjnych i ustawodawczych były pierwszą od lat strategiczną koncepcją walki z przestępczością w Polsce. Większość planowanych przedsięwzięć jest sukcesywnie realizowana.

2. Co roku Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji przedkładał rządowi raport o stanie bezpieczeństwa publicznego.

3. Sprawozdanie z przebiegu wdrażania reformy administracji publicznej – materiał przedłożony Radzie Ministrów w listopadzie 1999 r.

4. *Polska administracja publiczna po reformie, Ustrój, kompetencje, liczby* – materiał analityczny w wydaniu książkowym MSWiA, grudzień 1999 r. (materiał szeroko udostępniony jednostkom administracji rządowej i samorządowej).

5. *Miasta na prawach powiatu a powiaty z siedzibą władz w tych miastach* – materiał opracowany dla Sejmowej Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej, marzec 2000 r.

6. Informacja o skutkach obowiązywania ustaw reformujących administrację publiczną – informacja przyjęta przez Radę Ministrów w czerwcu 2000 r., przekazana i przyjęta przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w kwietniu 2001 r.

7. Ocena nowego zasadniczego podziału terytorialnego państwa – informacja przyjęta przez Radę Ministrów 12 grudnia 2000 r. i przekazana Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej.

8. Sprawozdanie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z realizacji ustawy o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców, które Minister przedstawia Sejmowi corocznie, do 31 marca. Wszystkie zostały ocenione pozytywnie.

9. Raport z działalności Rzecznika Praw Ofiar za rok 2000.

10. Coroczne sprawozdania Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z realizacji ustawy o ochronie osób i mienia.

11. Raport o zarządzaniu kryzysowym w Polsce.

12. Raport o Centrach Powiadamiania Ratunkowego.

13. Raport o niektórych zjawiskach związanych z działalnością sekt w Polsce.

Najważniejsze decyzje Urzędu

- 1) Realizacja elementów Krajowego Programu Przeciwdziałania Przeszeczności.
- 2) Opracowanie i wdrożenie Programu 17x5, wymierzonego przeciwko przeszeczności pospolitej:
 - reforma administracji publicznej,
 - utworzenie Urzędu ds. Repatriacji i Cudzoziemców,
 - wprowadzenie nowych dokumentów: dowodów osobistych i paszportów,
 - utworzenie Centralnego Biura Śledczego,
 - uporządkowanie sfery dotyczącej agencji ochroniarskich i detektywistycznych.

Charakterystyka sytuacji w 1997 r.

Do roku 1998 nie opracowywano programów przeciwdziałania przeszeczności. Obiecywano to od początku lat dziewięćdziesiątych, lecz żaden rząd nie opracował i nie wdrożył nowych dowodów osobistych i paszportów. Wielka powódź w 1997 r. udowodniła, że dotychczasowy system zarządzania kryzysowego jest nieefektywny i nieracjonalny. W zakresie zarządzania kryzysowego brakowało podpisanych umów o współpracy w likwidacji skutków klęsk żywiołowych i o pomocy międzypaństwowej. Obecnie takie umowy są podpisane ze wszystkimi sąsiadami.

W policji nie istniała scentralizowana służba do zwalczania przeszeczności zorganizowanej. Dopiero utworzenie Centralnego Biura Śledczego pozwoliło na skuteczną walkę z tego typu przeszecznością.

Do 2000 r. system płac w policji nie był czynnikiem motywacyjnym dla policjantów. Stosowny system stworzono w roku 2000.

Obecnie wprowadzane są również możliwości dodatkowego zarobkowania przez policjantów w samej policji. Do 1997 r. zupełnie nie uporządkowana była sfera dotycząca agencji ochroniarskich i detektywistycznych.

Stopień zbliżenia do wymagań UE

1. W okresie 25 lutego - 1 marca 1999 r. odbyła się wielostronna sesja przeglądu prawa w obszarze *wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne (screening wielostronny)*, a w okresie 15 - 17 marca 1999 r. – dwustronna sesja przeglądu prawa (*screening dwustronny*) w tym samym obszarze.

Polskie stanowisko negocjacyjne, opracowane wspólnie przez Ministerstwo Sprawiedliwości oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, zostało złożone w Brukseli 8 października 1999 r. Otwarcie negocjacji nastąpiło 26 maja 2000 r.

W trakcie negocjacji strona unijna przedstawiła stronie polskiej Wspólne Stanowisko (*Common Position*) w obszarze wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne. W odpowiedzi na nie, w MS i MSWiA przygotowano stanowisko Polski, które zostało przyjęte przez Zespół Negocjacyjny 26 lipca 2000 roku. Polska odpowiedź do Komisji Europejskiej została przesłana 31 lipca 2000 r.

Planowany termin tymczasowego zamknięcia negocjacji w obszarze *wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne* to druga połowa roku 2001.

14 lutego 2001 r. w Brukseli odbyły się konsultacje techniczne w zakresie *wymiaru sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne*, których celem było pogłębienie informacji nt. szczegółowych kwestii związanych z dostosowaniem polskiego ustawodawstwa i rozwiązań organizacyjnych. Jednak nadal nie jest możliwe uzyskanie ze strony UE pewnych informacji o charakterze poufnym, a dotyczących *acquis Schengen*, aktualne stanowisko UE mówi, że informacje takowe zostaną przekazane z chwilą uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii.

2. Polska jest pierwszym krajem z grupy oczekujących na wejście do UE, który został zaproszony do rozmów przedakcesyjnych dotyczących zasad funkcjonowania policji w ramach Europolu. 27 marca 2000 r. Unia Europejska umożliwiła dyrekcji Europolu podjęcie negocjacji dotyczących zawarcia umów stowarzyszeniowych z Polską.

Problemy pozostające do rozwiązania

Kontynuowanie procesu budowania systemu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa oraz systemu zarządzania kryzysowego.

Sukcesy i porażki

Sukcesy

1. Utworzenie Centralnego Biura Śledczego rozpoczęło szeroko zakrojone prace nad tzw. pakietem antykorupcyjnym (współpraca z Amnesty International). Przygotowano i uchwalono tzw. antykorupcyjną ustawę czyszczącą, tj. nowelizację ustawy o policji, prawa o ubezpieczeniach i prawa bankowego.
2. Zmiana statutu ministerstwa i utworzenie departamentów porządku publicznego i bezpieczeństwa powszechnego jako jednostek wprowadzających faktyczną cywilną kontrolę nad służbami. Departamenty te są narzędziem dla cywilnych ministrów w realizowanej przez nich kontroli cywilnej nad służbami.
3. Zintegrowano Państwową Straż Pożarną z Urzędem Zarządzania Kryzysowego i Ochrony Ludności, utworzono Departament Bezpieczeństwa Powszechnego, którego celem jest głęboka restrukturyzacja systemu ratowniczego w Polsce.
4. Opracowano 3-letni program przebrojenia Policji i Straży Granicznej, który pozwoli na zakup broni za prawie 100 milionów złotych.
5. Przygotowano projekt ustawy o informacji kryminalnej, umożliwiającej powołanie Krajowego Centrum Informacji Kryminalnej.
6. Zakończono negocjacje przed przystąpieniem Polski do Europolu.
7. Opracowano projekty ustaw: o BOR, o usługach detektywistycznych, o obrocie specjalnym.
8. Znowelizowano ustawę o broni i amunicji, wydano wszystkie rozporządzenia wymagane przez ustawę ze strony MSWiA.
9. Utworzono urząd ds. repatriacji i cudzoziemców.
10. Znowelizowano ustawę o ochronie osób i mienia, co umożliwi dokładną ocenę faktycznie działających firm ochroniarskich, wprowadza również nowe zasady nabywania koncesji na świadczenie usług ochrony osób i mienia oraz licencji pracownika ochrony lub zabezpieczenia technicznego.
11. Centralna Ewidencja Pojazdów i Kierowców – w ciągu najbliższych 2 lat system ma zacząć funkcjonować.
12. Wprowadzono nowe dowody i paszporty – wykonano to, co nie powiodło się żadnemu rządowi od 1992 r., kiedy zaczęto zapowiadać wymianę dokumentów.

13. Zlikwidowano Nadwiślańskie Jednostki Wojskowe MSWiA; do połowy 2001r. wręczono już około 500 wypowiedzeń stosunku służbowego oficerom Nadwiślańskich Jednostek Wojskowych.

14. Ze wszystkimi sąsiadami Polski zawarto umowy o wzajemnej pomocy w przypadkach katastrof, klęsk żywiołowych i innych poważnych wypadków.

15. W wyniku reformy administracji publicznej, na każdym szczeblu administracji został jednoznacznie określony organ odpowiedzialny za rezultat działań w sferze bezpieczeństwa i porządku publicznego. Samorząd może także pokrywać koszty utrzymania etatów policji czy rewirów dzielnicowych.

16. Odtajniono dokumenty świadczące o tym, że autorzy stanu wojennego zakładali poproszenie ZSRR o interwencję w Polsce pod koniec 1981 r.

17. Podpisano protokół, w którym Rosja i Polska zobowiązują się do wymiany informacji w celu wyjaśnienia tzw. białych plam w historii obu narodów. Wymiana tych informacji ma pomóc polskim i rosyjskim historykom ustalić losy żołnierzy i cywilów zaginionych w latach 1919 - 1950.

18. W MSWiA powołano także wydział ds. sekt, którego zadaniem jest monitorowanie tego zjawiska w Polsce. Ma on opisać zjawisko i ocenić zagrożenia, jakie wynikają z działalności sekt w Polsce.

19. MSWiA, jako pierwszy organ zobowiązany przekazał swoje archiwa do Instytutu Pamięci Narodowej. Skutkiem tego w archiwum MSWiA, spośród dokumentów powstałych przed rokiem 1990, pozostały jedynie plany budynków ministerstwa.

20. Powołanie rzecznika Praw Ofiar.

Porażki

1. Zawetowanie przez Prezydenta ustawy o Głównym Urzędzie Administracji Publicznej.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Główne cele w latach 1997-2001

Najważniejszym celem działalności MSZ jest realizacja polityki zagranicznej państwa (przyjętej w Sejmie po debacie), odzwierciedlająca polską rację stanu i urzeczywistniająca polskie interesy narodowe. W latach 1997-2001 resort spraw zagranicznych, pod kierunkiem dwóch kolejnych ministrów: Bronisława Geremka i Władysława Bartoszewskiego, realizował cele strategiczne wynikające z przyjętej jeszcze na początku lat dziewięćdziesiątych nowej wykładni polskiej racji stanu. Były to: uzyskanie członkostwa w NATO, integracja z UE, odgrywanie ważnej i konstruktywnej roli w regionie.

Przed MSZ postawiono następujące zadania:

- zacieśnienie więzów z NATO jeszcze podczas trwania procesu ratyfikacji Protokołu Akcesyjnego (aby lepiej przygotować się do uczestnictwa w strukturach NATO);
- przyspieszenie prac przygotowawczych, dla podjęcia negocjacji z Unią Europejską (aby skrócić okres kandydacki oraz w pełni i maksymalnie wcześniej korzystać ze współpracy z UE, a także jej funduszy, w celu modernizacji polskiej gospodarki);
- wprowadzenie do debat europejskich na temat integracji „większej wrażliwości i polskiego doświadczenia historycznego”;
- podejmowanie nowych inicjatyw w skali międzynarodowej (taką była np. konferencja *Ku Wspólnocie Demokracji*);
- wzmocnienie procesów demokratycznej rekonstrukcji regionu i budowy nowego porządku europejskiego przez aktywny udział we współpracy regionalnej;
- dalszy wszechstronny rozwój stosunków dwustronnych ze Stanami Zjednoczonymi, Niemcami, Francją i Wielką Brytanią, jako głównymi partnerami Polski, a także zacieśnienie więzi z innymi przyszłymi państwami sojusznymi Polski;
- rozwój dobrych stosunków opartych na zasadach równości i wzajemnych korzyści z Rosją i innymi krajami Europy Wschodniej i Środkowej. Pogłębienie strategicznego partnerstwa z Ukrainą i Litwą oraz budowanie podstaw wspólnoty interesów, zwłaszcza z Republiką Czeską i Węgrami;

- skuteczne sprawowanie przewodnictwa w OBWE;
- otwarcie na nowe kontakty i nowe rynki;
- doprowadzenie do ratyfikacji konkordatu i zachowanie specjalnych więzi ze Stolicą Apostolską;
- promowanie w praktyce międzynarodowej zasady państwa prawa, ochrony praw człowieka i podstawowych wolności;
- utrzymywanie więzi z Polonią i Polakami na całym świecie, promowanie polskiej kultury, aktywny udział w organizacjach międzynarodowych.

Tak nakreślona hierarchia celów uległa w następnych latach tylko niewielkiej modyfikacji.

Po osiągnięciu przez Polskę członkostwa w NATO, na czoło priorytetów wysunęło się w 1999 r. wzmożenie wysiłków na rzecz członkostwa w Unii Europejskiej, zwiększenie zaangażowania w regionie i skierowanie wysiłków dyplomacji na realizację celów gospodarczych. W 2000 r. położono nacisk na poprawę wizerunku Polski w państwach UE dzięki specjalnie przygotowanej promocji, na wzmacnianie strategicznego partnerstwa z Ukrainą, zachowanie politycznej otwartości i gotowości do współpracy z Rosją.

Po objęciu stanowiska, minister Władysław Bartoszewski położył nacisk na kontynuowanie głównych kierunków polityki zagranicznej oraz na zapewnienie konsensusu głównych sił politycznych w Polsce w zakresie polityki zagranicznej. Dyskusja nad *exposé* (6 czerwca 2001 r.) potwierdziła słuszność tych założeń.

Prace analityczne

Informacje przedstawione w Sejmie

- doroczne informacje Ministra Spraw Zagranicznych w Sejmie na temat kierunków i zadań polskiej polityki zagranicznej (15 marca 1998 r., 8 kwietnia 1999 r., 9 maja 2000 r. i 6 czerwca 2001 r.);
- informacja rządu o stanie przygotowań Polski do integracji z Unią Europejską, przedstawiona przez Ministra Spraw Zagranicznych Bronisława Geremka w Sejmie, 19 marca 1998 r.;

- informacja Ministra Spraw Zagranicznych Bronisława Geremka w Sejmie na temat stanowiska Polski w sprawie negocjacji dotyczących zmiany Traktatu CFE (5 marca 1999 r.);
- informacja Rady Ministrów w sprawie zgodności umów międzynarodowych z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r., przedstawiona przez podsekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Jerzego Kranza (19 czerwca 2000 r.); informacja umożliwiła rządowi Rzeczypospolitej Polskiej wywiązać się z obowiązku nałożonego na niego przez art. 241 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- informacja o międzynarodowych reperkusjach wprowadzenia dodatkowych warunków uzyskania prawa do świadczeń reprivatyzacyjnych do rządowego projektu ustawy o reprivatyzacji nieruchomości i niektórych ruchomości osób fizycznych przejętych przez państwo lub gminę miasta stołecznego Warszawy oraz o rekompensatach (informacja umożliwiła zmianę w projekcie ustawy reprivatyzacyjnej).

Dokumenty

- *Kierunki polskiej polityki zagranicznej w 1998 r.* (dokument dla RM);
- *Kierunki polskiej polityki zagranicznej w 1999 r.* (dokument dla RM);
- *Kierunki polskiej polityki zagranicznej w 2000 r.* (dokument dla RM);
- *Zadania polskiej polityki zagranicznej w 2001 r.* (dokument dla RM);
- *Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej (2000 r.)*;
- *Strategia rozszerzenia – polski punkt widzenia* (grudzień 2000 r.);
- *Konferencja Międzyrządowa 2000 – polski punkt widzenia* (czerwiec 2000);
- *Traktat z Nicei – polski punkt widzenia* (15 lutego 2001 r.);
- pierwsze tłumaczenie *Traktatu Nicejskiego*;
- *Stanowisko ws. Karty Praw Podstawowych* (czerwiec 2001 r.);
- raport przygotowany dla Rady Europy (*Niedyskryminacja, ze szczególnym uwzględnieniem walki z nietolerancją i rasizmem*) – wkład do dokumentu Dyrekcji Planowania Strategicznego Rady Europy – przegląd sytuacji w krajach członkowskich;
- *Tryb podejmowania i wykonywania decyzji Rady Stowarzyszenia Polska-Unia Europejska* (umożliwił sprawne przyjmowanie decyzji Rady Stowarzyszenia Polska-UE);
- statut i dokumenty towarzyszące dla Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego (1999-2000);

- uwagi do dokumentu Komisji Europejskiej w sprawie jej stosunków z obwodem kaliningradzkim (6 marca 2001 r.);
- *Polityka Wschodnia UE w perspektywie jej rozszerzenia o państwa Europy Środkowo-Wschodniej* (przekazany ambasadorowi Szwecji w Polsce 13 czerwca 2001 r.).

Ważne wystąpienia Ministra Spraw Zagranicznych

- na forum Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych podczas sesji 52 (1997 r.), 53 (1998 r.), 54 (1999 r.) i 55 (2000 r.);
- na forum Stałej Rady Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie w 1998 r. (min. Bronisław Geremek);
- na forum Rady Ministerialnej OBWE w Oslo 2-3 grudnia 1998 r. (min. Bronisław Geremek);
- *Suwerenność i Prawa Człowieka – Narody Zjednoczone w XXI wieku* (Bronisław Geremek, 29 grudnia 1999 r. na forum Stowarzyszenia Euro-Atlantyckiego);
- *Spojrzenie Polski na Pakt Stabilności dla Europy Południowo-Wschodniej* (Bronisław Geremek, wypowiedź dla „Financial Times” z 10 czerwca 1999 r.);
- na forum konferencji *Ku Wspólnocie Demokracji*, 26 czerwca 2000 r. (Bronisław Geremek);
- *Europejska polityka bezpieczeństwa – polski punkt widzenia* (Władysław Bartoszewski, 11 maja 2001 r., Uniwersytet Warszawski);
- *Przyszły kształt Unii Europejskiej – polski punkt widzenia* (Władysław Bartoszewski, Szkoła Główna Handlowa, 28 maja 2001 r.).

Programy

- *Program promocji Polski w krajach NATO* (1997);
- *Program Ramowy Promocji Zagranicznej Procesu Akcesji RP do UE na lata 2000-2002.*

Założenia

- *Założenia udziału Polski w Pakcie Stabilności dla Europy Południowo-Wschodniej* (dokument zatwierdzony przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej 18 stycznia 2000 r.);
- *Założenia polityki Polski wobec Białorusi* (październik 1998 r.);

- *Założenia polskiej polityki zagranicznej wobec Rosji* (przyjęte przez Radę Ministrów 13 czerwca 2000 r.);
- *Założenia polskiej polityki zagranicznej wobec Ukrainy* (przyjęte przez Radę Ministrów 17 lutego 2001 r.).

Raporty

1. Raporty krajowe przygotowane w związku z konferencjami tematycznymi ONZ:
 - 1999 Kair+5; rozwój a ludność;
 - 2000 Pekin+5; rola kobiet w rozwoju;
 - 2000 Kopenhaga+5; rozwój społeczny;
 - 2001 Stambuł+5; rozwój osiedli ludzkich;
 - 2001; problematyka walki z HIV i AIDS;
2. Raport roczny Grupy Wyszehradzkiej pod polskim przewodnictwem (marzec 2000 r.).

Inne:

- uzasadnienie dla Wspólnej Deklaracji Polsko-Hiszpańskiej (1998 r.), która stała się podstawą do ustanowienia polsko-hiszpańskiego mechanizmu konsultacji w sprawach integracyjnych (1999 r.);
- deklaracja nt. powołania Polsko-Amerykańsko-Ukraińskiej Inicjatywy Współpracy (PAUCI) z października 1998 r.;
- deklaracja *O pomocy eksperckiej i szkoleniowej ze strony Rzeczypospolitej Polskiej dla reform administracyjno-gospodarczych przeprowadzanych na Ukrainie* (z marca 2000 r.);
- promocja wizerunku Polski w Unii Europejskiej (priorytet Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej 3.8.2.2.) 1999 r. i 2000 r. (nowa wersja);
- stanowisko polskie dotyczące Północnego Wymiaru Unii Europejskiej;
- instrukcja na Konferencję Przeglądową Traktatu o Nieprolifracji Broni Jądrowej (NPT), 2000;
- instrukcja na Konferencję Generalną Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej;
- instrukcja na Posiedzenie Plenarne Grupy Dostawców Jądrowych oraz Posiedzenie Nadzwyczajne Grupy Dostawców Jądrowych;

- ramowe stanowisko Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie broni strzeleckiej i lekkiej;
- materiał *Polskie rodziny poza granicami kraju*, włączony ds. ozdania Pełnomocnika Rządu ds. Rodziny z realizacji programu *Polityka prorodzinna państwa* w 1999 r. i w I półroczu 2000 r.;
- poradnik *Polak za granicą* – wydawany corocznie w formie książkowej, opracowywany z udziałem placówek oraz Departamentu Systemu Informacji;
- informacja o stanie realizacji praw osób należących do mniejszości polskich mieszkających w krajach ościennych oraz na Łotwie i w Kazachstanie, w świetle traktatów dwustronnych zawartych przez Polskę;
- coroczne raporty o pracy polskiej służby konsularnej;
- *Roczniki Polskiej Polityki Zagranicznej 1998, 1999, 2000*;
- *Rocznik Polskiej Dyplomacji Kulturalnej 1999*;
- publikacje naukowe Sekcji Wydawnictw MSZ, przygotowane przez pracowników MSZ i specjalistów z zewnątrz, w tym ponad 40 ekspertyz i opinii;
- ponadto materiały dotyczące bieżących problemów w obszarze polityki zagranicznej, sporządzane w departamentach i placówkach zagranicznych (raporty, kwestionariusze, oceny, notatki, analizy).

Zmiany, jakie nastąpiły w sferze stosunków międzynarodowych Polski na skutek działań MSZ

A. Sytuacja w 1997 r. przed zmianą rządu. Fakty istotne dla podejmowanych następnie działań

W lipcu 1997 r., na szczycie Rady Północnoatlantyckiej w Madrycie, Polska wraz z Czechami i Węgrami została zaproszona do rozmów akcesyjnych z NATO. W lipcu 1997 r. powstał w MSZ zespół negocjacyjny, który prowadził rozmowy akcesyjne, zakończone przesłaniem listu ministra Bronisława Geremka (12 listopada 1997 r.) do sekretarza generalnego NATO Javiera Solany. Polska potwierdziła w nim swoją wolę przystąpienia do Sojuszu i przyjęcia wszelkich obowiązków wynikających z członkostwa.

W 1997 r. MSZ uczestniczył w opracowaniu *Narodowej Strategii Integracji* i w powołaniu resortowych zespołów ds. przygotowania negocjacji z UE. Dialog z Unią

w zakresie *Wspólnej Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony* potwierdził zbieżność priorytetów polskiej polityki zagranicznej z priorytetami unijnymi.

W zakresie stosunków dwustronnych potwierdzono wagę polsko-niemieckiego partnerstwa (pierwszy międzyrządowy szczyt polsko-niemiecki odbył się 14 lipca 1997r.), dobry stan stosunków z Francją i Wielką Brytanią, a także Włochami. W 1997 r. osłabiło natomiast znaczenie Trójkąta Weimarskiego jako stymulatora konkretnej współpracy polsko-niemiecko-francuskiej. O rozwoju współpracy między Polską a USA świadczyła wizyta prezydenta Billa Clintona w Warszawie w lipcu 1997 r. W stosunkach z Rosją panował impas wywołany jej sprzeciwem wobec rozszerzenia NATO i rezerwą wobec podejmowania ważnych kwestii dwustronnych. Poziom kontaktów politycznych z Białorusią został obniżony (władze Białorusi dwukrotnie odrzuciły propozycję zorganizowania „okrągłego stołu”), natomiast w stosunkach z Ukrainą osiągnięto dalsze zbliżenie (wspólne oświadczenie prezydentów o porozumieniu i pojednaniu z maja 1997 r.).

W zakresie współpracy regionalnej ujawniły się napięcia w łonie CEFTA na tle polskich starań o ochronę rynku i stosunkowo wolnego tempa liberalizacji handlu.

Polska uczestniczyła aktywnie w pracach ONZ, m.in. jako niestały członek Rady Bezpieczeństwa zajmowała pierwsze miejsce pod względem liczby żołnierzy uczestniczących w operacjach pokojowych ONZ.

Ustawa o cudzoziemcach z 25 czerwca 1997 r. uregulowała sprawy repatriacji, co miało istotne znaczenie z punktu widzenia nasilenia się tendencji emigracyjnych w Kazachstanie.

B. Dokonania w sferze polityki zagranicznej w okresie listopad 1997 r.- czerwiec 2001 r.

Zakończono proces integracji Polski z Sojuszem Północnoatlantyckim, co w zasadniczy sposób zmieniło sytuację w sferze bezpieczeństwa Polski oraz sytuację geopolityczną Europy Środkowej. 12 marca 1999 r. Bronisław Geremek przekazał w Independence akt ratyfikacji *Traktatu Północnoatlantyckiego*. MSZ wprowadził mechanizm stałych konsultacji międzyresortowych w celu koordynacji działań związanych z integracją z NATO. Pogłębiły się związki Polski z Unią Zachodnio - Europejską. Członkostwo w NATO wymagało aktywnego udziału we wszystkich istotnych z punktu widzenia interesów bezpieczeństwa Polski przedsięwzięciach, jak: inicjatywa w zakresie zdolności obronnych (DCI), inicjatywa w zakresie broni

masowego rażenia (WMD), plan działań na rzecz członkostwa (MAP), rozwój wzmocnionego oraz bardziej operacyjnego *Partnerstwa dla Pokoju*, monitorowanie i analiza przebiegu procesu planowania obronnego (negocjacje celów sił zbrojnych, przyjęcie *Wytycznych Ministerialnych NATO' 2000*). Jako członek Sojuszu kontynuowaliśmy, zapoczątkowane w 1998 r., ścisłe współdziałanie z USA i innymi członkami NATO w pracach nad nową *Koncepcją Strategiczną*, a także nad innymi dokumentami konkretyzującymi jej zapisy, opowiadając się za utrzymaniem polityki „otwartych drzwi”. MSZ wniósł wkład w wypracowanie nowych i adaptację istniejących dokumentów i mechanizmów dotyczących systemu bezpieczeństwa europejskiego, kontroli zbrojeń oraz budowy środków zaufania (*Karta Bezpieczeństwa Europejskiego*, przyjęta w Stambule w 1999 r., *Zaadaptowany Traktat o Konwencjonalnych Siłach Zbrojnych w Europie, Implementacja Traktatu o Otwartych Przesztorzach, Dokument Wiedeński 1999, Dokument ws. Broni Lekkiej i Strzeleckiej z 2000 r.*).

Interwencja NATO na Bałkanach i udział polskiego kontyngentu w międzynarodowych misjach w Albanii (AFOR) oraz w Kosowie (KFOR) wymagały zaangażowania służb dyplomatycznych i MSZ w śledzenie wydarzeń, analizowanie ich rozwoju pod kątem interesów bezpieczeństwa RP oraz polskich zobowiązań sojuszniczych, monitorowania sytuacji w krajach sąsiadujących z regionem kryzysowym oraz udzielania pomocy humanitarnej i technicznej tym państwom (ewakuacja ponad 1000-osobowej grupy uchodźców albańskich z Kosowa oraz wsparcie struktur samorządowych w Albanii).

Polska rozpoczęła negocjacje akcesyjne z Unią Europejską (31 marca 1998 r.). Podjęła współpracę z UE w dziedzinie *Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa*, przyłączając się do wspólnych działań i wspólnych stanowisk (np. w kwestii sankcji wobec Jugosławii w 1998 r.). Pogłębiła współpracę w zakresie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych. Starła się wywierać wpływ, na miarę danych jej możliwości, na kształt *Wspólnej Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony*.

Dzięki intensywnym zabiegom polskiej dyplomacji zyskano większe poparcie przywódców państw członkowskich UE dla akcesji Polski do Unii. MSZ realizował 3 ważne priorytety *Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej (NPPC)*: dostosowanie polityki wizowej do systemu wspólnotowego (pkt 24.2.), przygotowanie Polski do funkcjonowania w *ramach Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa* (pkt 27.1), przygotowanie i realizacja programu

promocji Polski w państwach UE (pkt 30.7). Na gruncie wprowadzonej w RP w 1999 r. reformy administracyjnej, MSZ stymulowało proces przygotowania polskich województw (regionów) do działalności w warunkach członkostwa RP w UE (m.in. w zakresie współpracy z instytucjami europejskimi, w tym z Komitetem Regionów UE).

Podczas VII posiedzenia Rady Stowarzyszenia RP-UE, 10 października 2000 r. w Brukseli, Polska zgłosiła postulaty poprawy funkcjonowania tzw. systemu wczesnego ostrzegania o postępowaniach antydumpingowych (które w sposób szczegółowy zostały przedstawione podczas VIII sesji Komitetu Stowarzyszenia RP-UE 27 czerwca 2000 r. w Brukseli). Na tym samym posiedzeniu Rady Stowarzyszenia przyjęty został również projekt decyzji Rady Stowarzyszenia RP-UE w sprawie utworzenia Wspólnej Komisji Konsultacyjnej z Komitetem Regionów UE.

Po podjęciu uchwały przez Radę Ministrów (11 stycznia 2000 r.) w sprawie dostosowania polityki wizowej państwa do wymogów UE, wypowiedziane zostały umowy o ruchu bezwizowym z Azerbejdżanem, Gruzją, Kazachstanem, Republiką Kirgizji, Mołdową, Mongolią, Tadżykistanem i Turkmenistanem (ruch bezwizowy dotyczy jeszcze 5 państw: Kuby, Macedonii, Rosji, Ukrainy i Białorusi).

Polska sprawowała przewodnictwo w OBWE w 1998 r., a jako członek kierowniczej „trójki” (1997-1999) aktywnie uczestniczyła w procesie przygotowania i przyjęcia *Karty Bezpieczeństwa Europejskiego* na szczycie OBWE w Stambule.

MSZ współpracowało z Ministerstwem Gospodarki i z innymi ministerstwami w zakresie zagranicznej polityki ekonomicznej, uzgadniając stanowiska i działania na rzecz polepszenia sytuacji w handlu zagranicznym. MSZ wносиło również wkład w działania zmierzające do dalszej liberalizacji handlu międzynarodowego, zwłaszcza na forum Światowej Organizacji Handlu (WTO), współpracowało z innymi resortami na rzecz realizacji polskich zobowiązań na forum WTO oraz, jako wiceprzewodniczący Międzyresortowego Zespołu ds. Nowej Rundy Wielostronnych Negocjacji Handlowych Światowej Organizacji Handlu, aktywnie uczestniczyło w przygotowaniu stanowiska Polski na III Konferencję Ministerialną WTO w Seattle. Uczestniczyło również w przygotowaniu założeń negocjacyjnych na kolejną rundę negocjacji liberalizacyjnych WTO, a także w pracach samej Konferencji. W Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), MSZ pełniło funkcję współkoordynatora, wspierając wraz z Ministerstwem Finansów działanie krajowego koordynatora, - Ministerstwo Gospodarki. Szczególnie wiele uwagi poświęcano

działaniom w OECD dotyczącym Polski, takim jak przeglądy gospodarki Polski na forum Komitetu Przeglądów Gospodarki i Rozwoju OECD. W związku z wiodącą rolą w budowaniu polskiego systemu pomocy rozwojowej, zgodnego z wymogami OECD, MSZ włączyło się w prace Komitetu Pomocy Rozwojowej OECD, dzięki czemu po raz pierwszy przedstawiono informacje nt. udzielanej przez Polskę pomocy rozwojowej.

Polska była aktywnym członkiem Inicjatywy Środkowoeuropejskiej (IŚE). Zaproponowała m.in. kilka projektów do realizacji w ramach IŚE, np. przekazywania Albanii naszych doświadczeń w zakresie budowy systemu władz lokalnych czy kilka projektów w ramach grupy roboczej ds. nauki i techniki, które znalazły się w przygotowanym w 1999 r. *Planie Działania 2000-2001*. Z inicjatywy Rzeczypospolitej Polskiej powołano grupę roboczą ds. współpracy transgranicznej i międzyregionalnej, której współprzewodniczą Polska i Węgry.

Aktywne zaangażowanie we współpracę bałtycką, nie tylko na płaszczyźnie rządowej (Rada Państw Morza Bałtyckiego), ale także władz lokalnych, samorządowych i grup społecznych, pozwoliło na zacieśnienie związków z państwami skandynawskimi i pozyskanie ich poparcia dla szybkiego rozszerzenia UE o Polskę. Polska przejęła wiodącą rolę w RPMB w dziedzinie bezpieczeństwa cywilnego (ochrona środowiska morskiego, bezpieczeństwo żeglugi, ratownictwo morskie).

Wsparcie, jakiego Polska udzielała państwom bałtyckim w ich aspiracjach do przyszłego członkostwa w NATO, przyczyniło się do przybliżenia tego celu.

Współpraca z Niemcami i Francją w ramach Trójkąta Weimarskiego była nadal ważnym elementem w polityce europejskiej Polski; MSZ starało się o nadanie tej współpracy głębszych treści. W 1998 r. nowa koalicja, która objęła władzę w RFN, po raz pierwszy wpisała w swój program współpracę w ramach Trójkąta Weimarskiego.

Polska starała się rozbudowywać stosunki polsko-niemieckie we wszystkich dziedzinach. Powodzeniem zostały uwieńczone w 2001 r. starania o uzyskanie odszkodowań i pomocy dla byłych więźniów obozów koncentracyjnych i przymusowych robotników. Ważny impuls dla dalszego rozwoju stosunków polsko-niemieckich stanowiły obchody 10. rocznicy zawarcia traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy. W 2001 r. z inicjatywy ministra Władysława Bartoszewskiego powstała polsko-niemiecka grupa „Przyszłość”, której celem jest poszukiwanie nowatorskich przedsięwzięć dwustronnych, wyrażających szczególnie charakter stosunków polsko-niemieckich.

W marcu 1999 r. ministrowie Bronisław Geremek i Jozais J. van Aartsen podpisali memorandum ustanawiające Konferencję Utrechcką, która stała się pożytecznym forum współpracy między Polską a Królestwem Niderlandów i stanowi ważny czynnik w procesie zbliżenia Polski z Unią Europejską.

Ministerstwo podejmowało wysiłki w celu poprawy stosunku Rosji do Polski, wysuwając liczne inicjatywy wymiany wizyt i rozwiązywania spornych problemów dwustronnych.

Polska występowała jako rzecznik zbliżenia Ukrainy z Europą, inicjując m.in. powstanie Stałej Konferencji Polsko-Ukraińskiej ds. Integracji Europejskiej.

MSZ podejmował działania interwencyjne w państwach sąsiednich na rzecz przestrzegania praw mniejszości polskiej (Litwa, Białoruś, Ukraina), osób pochodzenia polskiego (Niemcy) i w sprawie nadania obywatelstwa (Łotwa). Zabiegał z powodzeniem o przestrzeganie porozumień z Ukrainą w sprawie rekonstrukcji Cmentarza Orląt we Lwowie.

W 1999 r. udzielono pomocy Węgrom po powodzi w dorzeczu Cisy oraz Turcji po katastrofalnym trzęsieniu ziemi w okolicach Izmitu. Kontynuowano pomoc humanitarną dla Afganistanu, ofiar huraganu Mitch na Karaibach, uchodźców albańskich z Kosowa.

W 1999 r. Ministerstwo Spraw Zagranicznych współuczestniczyło w pracach związanych z procesami, jakie toczą się przeciwko rządowi polskiemu w Stanach Zjednoczonych, przed sądami federalnymi w Chicago i Nowym Jorku (w sprawie zwrotu nieruchomości).

Umożliwiono konsulom polskim (szczególnie w Federacji Rosyjskiej i Białorusi) występowanie o zmianę opłat wizowych dla ubiegających się o wjazd do Polski, w ramach usprawnienia ruchu osobowego oraz utrzymania poziomu obrotów handlowych (program „tania wiza”).

Stopień zbliżenia do wymagań UE

Polityczne kryteria członkostwa

Polityczne kryteria członkostwa, którym mają sprostać kraje kandydujące, zostały określone przez Radę Europejską w Kopenhadze, w czerwcu 1993 r. Zakładają one konieczność osiągnięcia przez państwa kandydujące stabilności instytucji stojących na

straży demokracji, praworządności, praw człowieka, poszanowania i ochrony mniejszości.

W ostatnim okresowym raporcie z 2000 r. potwierdzono, że Polska osiągnęła taką stabilność i przestrzega praw człowieka i podstawowych wolności.

W omawianym okresie realizowano następujące najważniejsze działania:

- Polska złożyła swoje pierwsze sprawozdanie w sprawie realizacji Europejskiej Karty Społecznej, ratyfikowanej w 1997 r;
- zakończono prace nad ustawą powołującą Rzecznika Praw Dziecka oraz powołano Rzecznika;
- zakończono proces ratyfikacji konwencji ramowej o ochronie mniejszości narodowych (jest to konwencja Rady Europy, ale jej ratyfikacja oznacza spełnienie jednego z kryteriów kopenhaskich);
- negocjacje warunków naszego członkostwa w UE weszły w decydującą fazę i objęły szczególnie trudne i skomplikowane obszary.

Podjęte w 2000 r. działania w zakresie przyspieszenia i uproszczenia procedury parlamentarnej, dotyczącej harmonizacji prawa i dostosowania się do norm unijnych, dają pozytywne rezultaty. Również Komisja Europejska dostrzega i wysoko ocenia podjęty wysiłek.

Działania resortu w latach 1997 - 2001 w zakresie *Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa (WPZiB)*

Ministerstwo Spraw Zagranicznych jest odpowiedzialne za obszary negocjacyjne – *Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwo oraz Instytucje*.

Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwo to domena współpracy międzyrządowej między państwami członkowskimi UE, skupiająca się na problematyce polityki bezpieczeństwa, działań na rzecz utrzymania pokoju, umacniania demokracji, praworządności i praw człowieka.

Od 1993 r. prowadzony jest regularny dialog polityczny UE z krajami stowarzyszonymi w dziedzinie WPZiB. Jego formalną podstawą są wytyczne, po raz ostatni uaktualnione w maju 1996 r. W trakcie każdej prezydencji odbywają się wspólne posiedzenia grup roboczych (w formule „Trójki” UE) oraz spotkania korespondentów europejskich i dyrektorów politycznych. Kraje stowarzyszone są także zapraszane do przyłączania się do niektórych deklaracji politycznych UE oraz wspólnych stanowisk, w tym także prezentowanych na forum organizacji międzynarodowych. W 1999 r.

uruchomiono podłączenie Polski do bezpiecznej sieci elektronicznej, łączącej państwa stowarzyszone z członkowskimi oraz Sekretariatem Generalnym Rady UE w Brukseli.

29 maja i 2 czerwca 1998 r. odbyły się w Brukseli 2 sesje przeglądu prawa w dziedzinie WPZiB. Szczegółowa analiza dokumentów potwierdziła daleko idącą zgodność polityki zagranicznej RP oraz WPZiB. Strona polska przygotowała stanowisko negocjacyjne w dziedzinie WPZiB, które - po zatwierdzeniu przez Radę Ministrów - zostało oficjalnie przedstawione w Brukseli. Na posiedzeniu Rady UE ds. Ogólnych, 5 października 1998 r., ministrowie spraw zagranicznych państw „15” rozpoczęli opracowywanie wspólnego stanowiska w odniesieniu do WPZiB, na rokowania z kandydatami w listopadzie 1998 r. Rozdział negocjacyjny WPZiB został tymczasowo zamknięty 6 kwietnia 2000 r.

W celu uregulowania kwestii sankcji w polskim porządku prawnym, w roku 2000 opracowano 2 projekty ustaw:

- o wykonywaniu uchwał Rady Bezpieczeństwa ONZ oraz o stosowaniu środków przymusu w stosunkach międzynarodowych;
- o przyjmowaniu, ogłaszaniu i wykonywaniu przez RP uchwał organizacji lub organów międzynarodowych.

Ostatecznie jednak prace zostały przerwane, gdyż postanowiono nowelizować poszczególne ustawy (Prawo bankowe, Prawo lotnicze, Prawo dewizowe) poprzez wprowadzanie do nich szczegółowych upoważnień do wydawania konkretnych aktów wykonawczych.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych uczestniczy aktywnie w wypracowywaniu stanowisk negocjacyjnych dotyczących pozostałych obszarów. W wyniku szczytu w Nicei znamy stanowisko Unii, nasze określiliśmy w dokumentach programowych, ustalenia zapadną pod koniec negocjacji.

Problemy do rozwiązania

- pozyskanie poparcia społeczeństw państw UE dla sprawy przyjęcia Polski do UE, dzięki skutecznej akcji promocji Polski, dyplomacji kulturalnej;
- pozyskanie zrozumienia dla stanowiska Polski w sprawie bezpieczeństwa europejskiego, które zakłada zarówno utrzymanie obecności wojskowej USA w Europie

w ramach NATO jako gwaranta bezpieczeństwa, jak i rozwój instytucji europejskich (CESDP);

- przekonanie przywódców Federacji Rosyjskiej do realizowania w praktyce idei równorzędnego partnerstwa, rozwiązywania problemów dwustronnych (odszkodowań dla więźniów stalinowskich, zwrot dzieł sztuki, sprawa nieruchomości i in.);
- znalezienie bardziej skutecznych sposobów wspierania zagranicznej polityki gospodarczej (zmniejszenia deficytu handlowego);
- wykorzystanie potencjalnych możliwości rozwoju współpracy gospodarczej z państwami Kaukazu (alternatywne źródło dostaw ropy naftowej), państwami arabskimi (eksport żywności) i niektórymi państwami pozaeuropejskimi.

Sukcesy i porażki

Sukcesy

1. W sferze zapewnienia bezpieczeństwa zewnętrznego Polski:

- przystąpienie Polski do *Traktatu Północnoatlantyckiego* 12 marca 1999 r.;
- przewodniczenie przez Polskę Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie w 1998 r., które zostało ocenione jako sprawne i owocne w sferze realizacji celów organizacji i wykorzystania jej potencjału. Polska przyczyniła się do niedopuszczenia do przekształcenia OBWE w „mini-ONZ” lub konkurenta NATO;
- korzystna, dzięki wysiłkom polskiej dyplomacji, modyfikacja traktatu o redukcji sił konwencjonalnych w Europie (CFE) – Sztambuł, listopad 1999 r.;
- przystąpienie w 1998 r. do porozumienia z Wassenaar, w skutek czego Polska stała się członkiem wszystkich ugrupowań nieproliferacyjnych, co zapewniło jej dostęp do najbardziej zaawansowanych technologii;
- włączenie się do dyskusji prowadzonej w Unii Europejskiej na temat udziału europejskich państw NATO spoza UE w kształtowaniu i realizacji *Wspólnej Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony*;
- poparcie Polski dla pragmatycznych i partnerskich stosunków NATO-Rosja i NATO-Ukraina, wspieranie *Wspólnej Strategii UE wobec Rosji i Ukrainy*;
- zaangażowanie polityczne i wojskowe w stabilizowanie sytuacji na obszarze byłej Jugosławii poprzez udział polskich kontyngentów w siłach AFOR, SFOR i KFOR (1 400 żołnierzy i policjantów, ósmy co do wielkości kontyngent);

- zawarcie, z inicjatywy Polski, *Konwencji Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu przestępczości zorganizowanej* (Palermo, 15 listopada 2000 r.).

2. W sferze zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego, stworzenia warunków dynamicznego i stabilnego rozwoju gospodarczego, umacniania instytucji demokratycznych i państwa prawa w Polsce:

- rozpoczęcie rokowań akcesyjnych z Unią Europejską (28 marca 1998 r.) i intensywne przygotowania do członkostwa. Przekazanie Komisji Europejskiej do końca 1999 r. wszystkich stanowisk negocjacyjnych, zamknięcie rozdziałów negocjacyjnych: w 1999 r. – 6, w 2000 r. – 7, w 2001r. (I półrocze) – 3 (łącznie 16 na 29). Opracowanie i wdrażanie *Programu Promocji Członkostwa RP w Unii Europejskiej*;

- uzyskanie ze strony Komisji Europejskiej wysokiej oceny przygotowania Polski do członkostwa w UE (listopad 2000 r.);

- uzyskanie – dzięki postanowieniom szczytu w Nicei – korzystnego przydziału miejsc w Radzie Unii Europejskiej i Parlamencie Europejskim, odpowiadającego potencjałowi demograficznemu Polski i zapewniającego nam miejsce obok 5 największych państw UE;

- uzyskanie, dzięki staraniom Polski i innych państw kandydujących, decyzji szczytu w Nicei w sprawie strategii rozszerzenia UE;

- przychylna dla Polski i innych krajów kandydujących decyzja szczytu Unii Europejskiej w Göteborgu w czerwcu 2001 r., otwierająca perspektywę zakończenia negocjacji do końca 2002 r. oraz udziału w wyborach do PE w 2004 r.;

- uwieńczona powodzeniem akcja lobbingowa na rzecz kandydatury Krzysztofa Nersa na stanowisko wicegubernatora Banku Rozwoju Rady Europy (2001 r.).

3. W sferze stosunków z głównymi partnerami Polski:

- ustanowienie sojuszniczych związków z państwami NATO;

- potwierdzenie strategicznego partnerstwa ze Stanami Zjednoczonymi, pozyskanie zrozumienia dla istotnej roli Polski w regionie Europy Środkowej i Wschodniej;

- utrwalenie niemiecko-polskiej wspólnoty interesów, wzmocnienie partnerstwa w sferze politycznej i gospodarczej; doprowadzenie do uregulowania kwestii odszkodowań za pracę przymusową i niewolniczą Polaków w III Rzeszy zgodnie w polskimi postulatami.

4. W sferze stosunków z bliższymi i dalszymi sąsiadami Polski:

- rewitalizacja w 1998 r., w porozumieniu z Czechami i Węgrami, współpracy w ramach Grupy Wyszehradzkiej. Intensyfikacja działalności CEFTA, której Polska przewodniczyła w 2000 r., wzrost dynamiki handlu; utworzenie nowych euroregionów (Bałtyk, Śląsk Cieszyński i Silesia); rozszerzenie Euregionu Pomerania na Szwecję (1998);
- skuteczne wsparcie dla przyjęcia Słowacji do OECD; aktywne i skuteczne promowanie sprawy członkostwa Słowacji oraz Litwy (i innych państw regionu) w NATO;
- utworzenie Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego, obejmującego jednostki polskie, niemieckie i duńskie (odpowiednia konwencja została podpisana 5 września 1998 r.);
- przełamanie impasu w stosunkach z Rosją i doprowadzenie do wymiany wizyt na najwyższych szczeblach; rozpoczęcie procesu wyjaśnienia sprawy gazociągu oraz innych kwestii dwustronnych;
- osiągnięcie bliskiej, partnerskiej współpracy z Litwą, m.in. dzięki utworzeniu wielopoziomowej struktury współpracy instytucjonalnej; utworzenie polsko-litewskiego batalionu; włączenie litewskiego plutonu do polskiej jednostki w Kosowie;
- zakończenie prac związanych z budową 3 cmentarzy wojennych (w Katyniu, Charkowie i Miednoje, na których spoczywają pomordowani oficerowie polscy) i ich uroczyste otwarcie w 2000 r.

5. W sferze szeroko pojętej współpracy międzynarodowej na rzecz umacniania pokoju, demokracji i praw człowieka:

- zorganizowanie w Warszawie w czerwcu 2000 r. konferencji międzynarodowej *Ku Wspólnocie Demokracji* na szczeblu ministrów spraw zagranicznych, w której wzięło udział 107 państw i 12 organizacji międzynarodowych;
- zaangażowanie w poparcie dla reform strukturalnych w krajach Europy Południowej i Wschodniej (Albania, Bułgaria, Gruzja) poprzez doradztwo Leszka Balcerowicza oraz innych ekspertów rządowych i pozarządowych; wybranie Polski w 1998 r. do ECOSOC (na kolejną 3-letnią kadencję);
- przeprowadzenie kilku ważnych rezolucji w Komisji Praw Człowieka i ponowny wybór Polski do tej Komisji.

6. W sferze dyplomacji gospodarczej:

- podjęcie próby przywrócenia bardziej intensywnej współpracy gospodarczej z niektórymi państwami pozaeuropejskimi (wizyty min. Władysława Bartoszewskiego w Chinach, Iranie i Libii w 2001 r.).

7. W sferze rozwoju stosunków dyplomatycznych i opieki konsularnej:

- powołanie nowych placówek dyplomatycznych w Rijadzie (Arabia Saudyjska) i Baku (Azerbejdżan); reaktywacja Ambasady RP w Ułan Bator (Mongolia);
- przejęcie przedstawicielstw od Ministerstwa Gospodarki w Panamie, Wellington i Abidżanie; przekształcenie ich w ambasady;
- utworzenie nowych konsulatów w Irkucku (Rosja), Erewaniu (Armenia), Rio de Janeiro (Brazylia), Sarajewie (Bośnia i Hercegowina), Rijadzie (Arabia Saudyjska), Tbilisi (Gruzja) i Ułan Bator (Mongolia);
- powołanie decyzją Ministra 42 nowych konsulów honorowych (łącznie ich liczba wynosi obecnie 124).

8. W dziedzinie prawnomiędzynarodowej

W okresie listopad 1997-czerwiec 2001r. zatwierdzono 92 umowy międzynarodowe (dwustronne i wielostronne) oraz ratyfikowano 77 umów, w tym 26 dwustronnych (7 – duża ratyfikacja i 19 – mała ratyfikacja) oraz 51 wielostronnych (29 – duża ratyfikacja i 22 – mała ratyfikacja), w tym: ratyfikacja Traktatu Północnoatlantyckiego wraz z 8 umowami stanowiącymi tzw. *acquis* NATO oraz konkordatu między Rzeczypospolitą Polską a Stolicą Apostolską w 1998 r.

9. Inne:

- stopniowe przełamywanie negatywnych stereotypów na temat Polski w Izraelu i wśród diaspory żydowskiej;
- zakończenie sukcesem największego przedsięwzięcia promocyjnego 2000 r.: polskiego pawilonu na wystawie światowej EXPO 2000 w Hanowerze i ekspozycji książki polskiej we Frankfurcie;
- aktywizacja polskiej obecności w UNCTAD w 1999 r. i wykorzystanie forum tej organizacji do ożywienia kontaktów dwustronnych z krajami tzw. Grupy 77.

Porażki, sprawy niezakończone

- niepowodzenie w sprawie formalnego włączenia Polski i innych państw kandydujących do UE do *tworzenia Wspólnej Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony* (ze względu na „pryncypialne” stanowisko UE i mimo naszych usilnych starań);
- niewłączenie Polski jako pełnoprawnego członka do Paktu Stabilności dla Bałkanów;
- niepowodzenia w obsadzaniu stanowisk kierowniczych w różnych instytucjach międzynarodowych (z wyjątkiem Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ);
- niemożność pozyskania szerszego poparcia społeczeństw ważnych krajów europejskich dla sprawy członkostwa Polski w Unii;
- niemożność pozyskania lepszego zrozumienia Francji dla priorytetów polskiej polityki zagranicznej oraz doprowadzenia do zwiększenia jej aktywności w Trójkącie Weimarskim;
- niewystarczające zaawansowanie rozwiązywania problemów dwustronnych z Federacją Rosyjską;
- ograniczona aktywność placówek dyplomatycznych w sprawach gospodarczych, uzasadniona m.in. brakiem odpowiednich środków finansowych;
- stosunkowo niska częstotliwość wizyt na wysokim szczeblu w krajach pozaeuropejskich, uzasadniona koniecznością skupienia się na sprawach euroatlantyckich;
- trudności w uruchomieniu efektywnej współpracy z Ukrainą na szczeblu lokalnym i regionalnym, ze względu na niewykształcone dotąd na Ukrainie struktury samorządu terytorialnego;
- niemożność zrealizowania w pełni postanowień układu o przyjaznych i dobrosąsiedzkich stosunkach polsko-litewskich, w szczególności wywiązania się strony litewskiej ze zobowiązania do zwrotu ziemi byłym właścicielom (podwileńskim rolnikom polskiego pochodzenia) i niedyskryminowania szkolnictwa polskiego;
- ograniczony zakres realizacji programu współpracy z Polonią, ze względu na szczupłość środków finansowych;
- nieprzyjęcie przez rząd ustawy o służbie zagranicznej.

Urząd Komitetu Integracji Europejskiej

Priorytety UKIE

Do priorytetowych zadań UKIE na lata 1997-2001 należało:

- przyspieszenie prac nad harmonizacją prawa polskiego z prawem Unii Europejskiej, w tym stworzenie *Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa* (NPPC), opiniowanie projektów aktów prawnych co do ich zgodności z prawem UE i ocena przebiegu procesów dostosowawczych;
- wzmocnienie koordynacji resortowej w związku z przyspieszeniem prac legislacyjnych, rządowych i parlamentarnych oraz decyzją Rady Ministrów o zakończeniu przyjmowania ustaw europejskich w 2001 r.

Harmonogram działań

W roku 1998 przygotowano – przyjęty przez KIE – *Harmonogram działań nad dostosowaniem polskiego prawa do prawa Unii Europejskiej* będący załącznikiem do *Narodowego Programu Przygotowań Polski do Członkostwa w Unii Europejskiej*.

Harmonogram określał prace dostosowawcze w ministerstwach i urzędach centralnych oraz stworzył ramy m.in. dla ich finansowania. W latach 1998-1999 na podstawie otrzymywanych z resortów danych, opracowywano okresowe raporty obrazujące zaawansowanie prac dostosowujących. W roku 2000 *Harmonogram* został zastąpiony *Raportem z realizacji NPPC*.

Od 1996 r. stałym zadaniem UKIE jest przygotowywanie dokumentów do bazy danych *The Harmonogram* (od połowy 1999 r. – *Progress Editor*). Dokonywana co 2 miesiące aktualizacja danych *Progress Editor*a pokazuje stan przyjmowania przez Polskę prawa Unii Europejskiej.

Opiniowanie aktów prawnych

Od 1 listopada 1997 r. do 31 maja 2001 r. wydano 5 780 opinii o zgodności projektów aktów prawnych z prawem Unii Europejskiej, w tym 4 253 zaopiniowano pozytywnie, 261 – negatywnie, do 155 zgłoszono zastrzeżenia, a 1 111 projektów nie wymagało opinii.

W tym samym okresie opiniowaniu poddano 1 500 aktów normatywnych, w tym 1 073 projekty ustaw. Zgodne z prawem Unii Europejskiej okazały się 952 projekty ustaw, niezgodnych – 121; negatywnie zaopiniowano 261 projektów aktów legislacyjnych. Ponadto – w związku z przyjmowaniem ustaw dostosowujących polskie prawo do Unii Europejskiej – w okresie od 1 sierpnia 2000 r. do 26 czerwca 2001 r. wydano 93 pozytywne opinie o zgodności tego rodzaju projektów.

Programy dostosowawcze

W ramach programu PHARE/SIERRA opracowano długofalowy program dostosowania prawa polskiego do prawa Unii Europejskiej. Do realizacji programu zaangażowano ponad 200 ekspertów krajowych i zagranicznych, oraz przedstawicieli sektorowo właściwych resortów. Program zaowocował opracowaniem ponad 160 aktów prawnych lub nowelizacji i ponad 12 tysiącami stron raportów stanowiących założenia legislacyjne dla przyszłych ustaw i aktów wykonawczych.

W latach 1998-2000 zrealizowano program *Integracja 97* w części dotyczącej harmonizacji prawa, finansowany ze środków bezzwrotnej pomocy PHARE. Urząd KIE wraz z innymi beneficjentami (Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Transportu, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Państwowa Agencja Atomistyki oraz Urząd Regulacji Energetyki) otrzymały opracowania analityczne, tłumaczenia aktów prawa wspólnotowego oraz projekty aktów prawnych, sporządzone w wybranych dziedzinach prawa. Materiały te służą w toku bieżących prac dostosowywania polskiej legislacji do prawa Unii Europejskiej.

Intensyfikacja prac legislacyjnych

W celu nadania odpowiedniej rangi pracom dostosowawczym, z dniem 16 czerwca 2000 r. w UKIE utworzono nowe stanowisko – podsekretarza stanu

odpowiedzialnego za sprawy legislacji europejskiej. Od 1 sierpnia 2000 r. koordynacja oraz przygotowanie ustaw dostosowujących polskie prawo do prawa europejskiego powierzone zostały nowemu Departamentowi Legislacji Europejskiej.

Podstawą intensyfikacji prac dostosowawczych stało się zawarte 10 lipca 2000 r. z inicjatywy rządu trójporozumienie między Marszałkiem Sejmu, Marszałkiem Senatu i Prezesem Rady Ministrów, w sprawie przyspieszenia procesu dostosowania prawa polskiego do prawa UE.

W wykonaniu trójporozumienia, na mocy uchwały Sejmu z 13 lipca 2000 r., powołano nadzwyczajną Komisję Prawa Europejskiego, w skład której weszło 45 posłów, reprezentujących wszystkie opcje polityczne w parlamencie. Jednocześnie Senat powołał nadzwyczajną Komisję Legislacji Europejskiej.

Do Komisji Prawa Europejskiego rząd kieruje projekty ustaw zawierające wyłącznie przepisy mające na celu zapewnienie transpozycji przepisów prawa Unii do prawa polskiego, tzw. ustawy dostosowawcze.

Ścisła współpraca pomiędzy UKIE a ministerstwami i urzędami centralnymi oraz włączenie się UKIE w prace nad projektem ustawy jeszcze w fazie jego przygotowania przez wnioskodawcę, zaowocowało całkowitą realizacją harmonogramu prac, przyjętego 10 kwietnia 2000 r. przez Komitet Integracji Europejskiej, pt. *Wykaz ustaw, których przyjęcie jest niezbędne w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej* (zawierał on początkowo 181 aktów prawnych, następnie został uzupełniony o kolejne 24 projekty). Tym samym rząd uchwalił wszystkie projekty ustaw zawarte w *Liście ustaw do uchwalenia w roku 2001*, sporządzonej na podstawie analizy NPPC, przyjętej na posiedzeniu rządu, 14 listopada 2000 r.

Dzięki działaniom przyspieszającym prace legislacyjne zarówno w rządzie, jak i w parlamencie, w corocznym raporcie przedstawiającym stan naszych postępów na drodze do członkostwa w UE za rok 2000 r., Komisja Europejska odnotowała znaczny postęp w zakresie dostosowania polskiego prawa do *acquis communautaire*. Polska została zaliczona do grupy państw najlepiej przygotowanych do członkostwa. Urząd Komitetu Integracji Europejskiej koordynuje prace nad przygotowaniem polskiej informacji do tego raportu. Dzięki temu mamy możliwość wpływania na jego treść i oceny w nim zawarte.

Raporty i ekspertyzy

W ramach realizacji zadań UKIE opracowywano raporty, analizy i informacje, mające na celu ocenę postępów w zakresie działań dostosowawczych oraz przedstawienie stanu tych prac Komitetowi Integracji Europejskiej, Radzie Ministrów, Sejmowi i Senatowi oraz Komisji Europejskiej. W latach 1997-2001 przygotowywano następujące dokumenty:

- Raporty z wykonania *Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa (NPPC)* – miały na celu ocenę realizacji zadań nałożonych na poszczególne ministerstwa, wskazanie ewentualnych opóźnień oraz wniosków o możliwościach ich nadrobienia. Do połowy 2001 r. przyjęto 3 raporty z realizacji NPPC w latach 1999–2001. Są one wykorzystywane przy modyfikacjach NPPC oraz w bieżących pracach dostosowawczych.

- *Informacje do Raportu Komisji Europejskiej o postępach Polski na drodze do członkostwa w Unii Europejskiej*. Komisja wykorzystuje te informacje przy opracowywaniu własnych okresowych raportów. Do tej pory opracowano w UKIE, we współpracy z ministerstwami i urzędami centralnymi, 4 informacje dla Komisji (w latach 1998-2001).

- Przygotowano również szereg opracowań mających na celu określenie zakresu koniecznych zmian w prawie polskim, wynikających z przeglądu prawa polskiego pod kątem jego zgodności z prawem wspólnotowym, które powinny zostać uwzględnione w NPPC. Analizy takie wykonano w 23 obszarach negocjacyjnych, ze wskazaniem, które polskie akty powinny być zmienione, aby nastąpiło ich pełne dostosowanie do aktów wspólnotowych. Analizy te były rozsyłane do zainteresowanych resortów w celu ułatwienia prac nad procesami dostosowawczymi w poszczególnych obszarach negocjacyjnych.

- Na zlecenie UKIE wykonano również wiele ekspertyz dotyczących poszczególnych aspektów prowadzonych prac dostosowawczych. Najistotniejszymi z nich były:

- *Korzyści i koszty członkostwa Polski w Unii Europejskiej (w wybranych dziedzinach)*, wykonana przez Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego. Analiza ta została wykorzystana w pracach powołanego przez KIE międzyresortowego zespołu, którego zadaniem była realizacja uchwały Sejmu w sprawie przygotowań

Polski do członkostwa w UE. W lipcu 2000 r. rząd przyjął raport o korzyściach i kosztach integracji;

- *Zakres sektora publicznego w Polsce*, wykonana przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową;

- *Ocena stopnia realizacji Układu Europejskiego*, wykonana przez Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego;

- *Proces i skutki dostosowań Polski do zagranicznej polityki ekonomicznej Unii Europejskiej*, wykonana przez Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego;

- *Analiza doświadczeń krajów Unii Europejskiej w zakresie pomocy publicznej. Wnioski dla Polski*, wykonana przez Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego;

- *Skutki przyjęcia przez Polskę wspólnej taryfy celnej unii Europejskiej*, wykonana przez Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego;

- *Skutki przejścia do drugiego etapu okresu przejściowego, określonego w art.6 Układu Europejskiego. Uprawnienia Rady Stowarzyszenia wiążące się z przejściem do drugiego etapu okresu przejściowego oraz tryb podejmowania przez nią decyzji w tej sprawie*, wykonana przez Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego;

- *Ograniczenia obrotu nieruchomościami w Polsce w kontekście negocjacji z Unią Europejską*, wykonana przez Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego;

w ramach serii *Dokumentacja akcesyjna* – t. 4 *Rozszerzenie Unii Europejskiej na Wschód* oraz t. 5 *Przygotowania Polski do członkostwa w Unii Europejskiej*, wykonane przez Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego.

Pozyskiwanie i koordynacja pomocy zagranicznej

W dziedzinie koordynacji pomocy zagranicznej za główny sukces należy uznać stworzenie przez Urząd w latach 1999-2000 systemu sprawnej koordynacji i współpracy międzyresortowej w odniesieniu do pozyskiwania pomocy. W okresie 1999-2001 Polska uzyskała maksymalną z możliwych kwotę w ramach programu PHARE, a także 100% środków deklarowanych w ramach programów ISPA i SAPARD (opóźnienie uruchomienia ostatniego z nich wynika z przewlekłych działań Komisji Europejskiej).

W okresie 1997-2001 wydatnie wzrosła wysokość pomocy przyznawanej Polsce przez UE. Kwoty przyznane w ramach PHARE w kolejnych latach wyniosła: 1997 – 148 mln euro, 1998 – 195 mln euro, 1999 – 303 mln euro, 2000 – 484 mln euro, 2001 – 452 mln euro. W ramach programu ISPA w 2000 r. Polska uzyskała 348 mln euro. Program SAPARD od 2000 r. ma corocznie budżet w wysokości 171 mln euro.

Program PHARE

Program PHARE stanowi główne źródło finansowania przemian instytucjonalnych w administracji publicznej, wynikających z przyjmowania na grunt prawa polskiego regulacji unijnych. Zawiera także duży element wsparcia rozwoju wybranych regionów, wzorowanego na podejściu stosowanym w funduszach strukturalnych Unii Europejskiej. W czerwcu 2000 r. zostały zakończone prace przygotowawcze i rozmowy z Komisją Europejską w sprawie zawartości programu PHARE 2000. Dzięki bardzo dobremu przygotowaniu projektów Polska uzyskała w 2000 r. rekordowo wysoką kwotę pomocy – 484 mln euro. Początkowo przewidywana kwota 399 mln euro została podwyższona o 85 mln euro. Dodatkowe środki zostały przeznaczone na infrastrukturę granicy wschodniej oraz prefinansowanie udziału Polski w programach wspólnotowych w 2001 r. Środki z tej alokacji PHARE będą wydatkowane w ciągu 3 lat.

Zakończono prace nad projektami PHARE 2001. Komisja Europejska wyraziła wstępnie zgodę na przedstawienie projektów na kwotę 452 mln euro (o 54 mln euro więcej niż kwota bazowa 398 mln euro).

Program ISPA

W ramach programu ISPA, Komitet Integracji Europejskiej zaaprobował strategię wykorzystania środków w sferze transportu i ochrony środowiska. KIE zatwierdził ponadto wybór 24 projektów z dziedziny ochrony środowiska oraz 8 – z dziedziny transportu. Unia Europejska zatwierdziła projekty w obu sektorach na kwotę 348,2 mln euro (transport – 6 projektów inwestycyjnych i pomoc techniczna – 174,0 mln euro, a środowisko – 10 projektów inwestycyjnych i pomoc techniczna – 174,2 mln euro).

Program SAPARD

W toku uruchamiania programu SAPARD, Komitet Integracji Europejskiej przyjął harmonogram akredytacji agencji płatniczej (Agencja Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa) i śledzi postęp działań w cyklu dwutygodniowym. W styczniu 2001 r. sekretarz KIE podpisał w imieniu rządu wieloletnią umowę ramową SAPARD, a następnie umowę roczną, w ramach której UE przyznała środki z roku 2000 w wysokości 171 mln euro.

Wykorzystanie pomocy

Polska jest największym beneficjentem programu PHARE. Stopień zaawansowania programów i wysokie tempo ich realizacji sprawiły, że Komisja Europejska przyznała Polsce dodatkowe środki. Także w przeliczeniu na 1 mieszkańca, w porównaniu z innymi krajami Grupy Wyszehradzkiej, poziom kwot przyznawanej Polsce pomocy jest wysoki (Polska – 24 euro, Czechy – 17 euro, Słowacja – 21 euro, Węgry – 22 euro).

Tłumaczenia

27 lipca 2000 r. powstał Departament Tłumaczeń, w którym sporządza się tłumaczenia *acquis communautaire* na potrzeby prac dostosowawczych i przeprowadza weryfikację tłumaczeń, jakie musiały być dołączone do tzw. ustaw dostosowawczych. Wcześniej UKIE zajmował się tłumaczeniami w sposób incydentalny, a weryfikacją tłumaczonych na język polski przez ministerstwa i urzędy centralne aktów prawa Unii Europejskiej zajmował się Wydział Koordynacji Tłumaczeń Departamentu Analiz Stosunków Europejskich.

W bazie danych Departamentu znajduje się ponad 50 tysięcy stron przetłumaczonych aktów prawnych Unii Europejskiej; ministerstwa i urzędy centralne łącznie zgromadziły ponad 60 tysięcy stron. Do końca 2001 r. planowane jest przetłumaczenie całego *acquis communautaire*.

Urząd Komitetu Integracji Europejskiej jest przygotowany do uruchomienia strony internetowej zawierającej pełne teksty wszystkich dotychczas przetłumaczonych aktów prawa wspólnotowego.

Dokumentacja europejska i działalność wydawnicza

We wrześniu 1991 r. w Biurze Pełnomocnika Rządu ds. Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej w ówczesnym Urzędzie Rady Ministrów powstała Biblioteka Depozytowa Wspólnot Europejskich. Od 27 lipca 2000 r. jest ona częścią Departamentu Dokumentacji Europejskiej UKIE. W Bibliotece znajdują się oficjalne publikacje Unii Europejskiej w języku angielskim: „Dzienniki Urzędowe WE” (serie: L – Legislation, C – Information and Notices, S – Supplement – informacje o przetargach na CD-ROM-ach.), publikacje urzędu statystycznego – EUROSTATU, informacje o obradach Parlamentu Europejskiego, orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości, dokumenty procesu legislacyjnego, informatory i przewodniki dotyczące prac Komisji oraz publikacje szczegółowe o tematyce Unii Europejskiej. „Dzienniki Urzędowe Wspólnot Europejskich” (oprócz wersji papierowej i bazy danych CELEX CD-ROM) od 1954 do 1998 r. są dostępne również na mikrofiszach w języku angielskim, francuskim i niemieckim.

Od 1993 r. Departament prowadzi działalność wydawniczą. W latach 1997 - 2001 kontynuowano publikację periodyku „Monitor Integracji Europejskiej”, zawierającego wybór dokumentów Unii Europejskiej, materiałów ilustrujących stosunki Polska - Unia Europejska oraz przegląd publikacji z zakresu szeroko pojętej integracji europejskiej. Do czerwca 2001 r. ukazało się 40 numerów „Monitora Integracji Europejskiej” oraz 10 wydań specjalnych (zawierających m.in. tłumaczenia dokumentów: AGENDA 2000, okresowe Raporty Komisji Europejskiej).

Programy rządowe

W latach 1997 - 2001 Urząd Komitetu Integracji Europejskiej realizował następujące programy rządowe:

- *Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa (NPPC)*, przyjęty przez Radę Ministrów w czerwcu 1998 r. wraz z załącznikiem pt. *Harmonogram działań dostosowujących polskie prawo do prawa Unii Europejskiej* (omówiony wyżej);
- *Program Informowania Społeczeństwa (PIS)* – przyjęty przez Radę Ministrów w maju 1999 r.

W ramach realizacji Programu Informowania Społeczeństwa Urząd współpracował z organizacjami pozarządowymi i samorządowymi, a także z przedstawicielami mediów i organizacji dziennikarskich.

Co roku wydawane są wysokonakładowe materiały informacyjne, finansowane seminaria, publikacje, audycje TV i radiowe, wspierane setki inicjatyw podejmowanych przez organizacje pozarządowe. W ramach UKIE rozbudowano dostępne dla osób zainteresowanych Centrum Informacji Europejskiej (CIE), a także powołano sieć 33 Regionalnych Centrów Informacji Europejskiej (RCIE), których zadaniem jest ułatwianie obywatelom dostępu do informacji. Do innych przedsięwzięć zaliczyć można: zorganizowanie dla dziennikarzy z całego kraju szkolenia *Unia Europejska – praktyczne konsekwencje dla Polski*; przyznanie dotacji dla mediów elektronicznych (na produkcję audycji radiowych i telewizyjnych popularyzujących problematykę europejską) i finansowanie projektów realizowanych przez prasę szczebla regionalnego i lokalnego; uruchomienie Serwisu Europejskiego EUROPAP (sfinansowane w połowie przez UKIE), dostępnego bezpłatnie w internecie; dofinansowanie 97 projektów organizacji pozarządowych (konferencje oraz szkolenia skierowane w większości do środowisk mediów, przedsiębiorców, uczniów i nauczycieli).

Porażki

Najważniejszą porażką w stosunku do planów i zamierzeń UKIE był brak postępu w procesach legislacyjnych, dostosowujących polskie prawo do prawa Unii Europejskiej, w latach 1997–2000 (do lipca, tj. do czasu skoordynowania prac legislacyjnych rządu i parlamentu i powołania Komisji Prawa Europejskiego w Sejmie oraz Komisji Legislacji Europejskiej w Senacie). Na opóźnienia prac legislacyjnych związanych z dostosowaniem polskiego prawa do *acquis communautaire* miał również wpływ brak wystarczającej koordynacji międzyresortowej.

Ministerstwo Obrony Narodowej

Minister Obrony Narodowej jest naczelnym organem administracji państwowej w dziedzinie obronności państwa i wykonuje swoje zadania przy pomocy Ministerstwa Obrony Narodowej, w skład którego wchodzi Sztab Generalny Wojska Polskiego (art. 1 ustawy z 30 stycznia 1996 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej).

W niniejszym raporcie przedstawiono sprawy najbardziej ogólne, mające istotne znaczenie dla funkcjonowania państwa. Potraktowano marginalnie lub pominięto zagadnienia i regulacje o charakterze wewnętrznym, porządkowym i organizacyjnym.

Główne Cele Urzędu w latach 1997-2001

Najważniejszym celem Ministerstwa Obrony Narodowej w kadencji 1997-2001 było zapewnienie militarnego bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej. Był to cel naczelnym, któremu podporządkowane były szczegółowe działania, to jest:

- przygotowanie Polski do integracji z Organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego, a następnie – po uzyskaniu członkostwa 12 marca 1999 r. – integracja ze strukturami NATO;
- przygotowanie i uruchomienie *Programu przebudowy i modernizacji technicznej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001-2006*, w tym prognozy możliwości finansowych MON;
- przygotowanie projektu ustawy o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001-2006;
- przyjęcie przez Radę Ministrów *Strategii obronności Rzeczypospolitej Polskiej*;
- wydanie przez Premiera i Prezydenta RP *Polityczno-strategicznej dyrektywy obronnej (PSDO)*.

Przyjęcie Polski do struktur Traktatu Północnoatlantyckiego oznacza nie tylko sojusznicze gwarancje kolektywnej obrony, ale także szereg zobowiązań na rzecz pogłębiania bezpieczeństwa całego Sojuszu. Wymienione działania służyły wzmocnieniu naszego potencjału obronnego oraz skutecznemu wywiązywaniu się ze zobowiązań wobec NATO.

Podjęcie przez Sojusz tzw. Inicjatywy Zdolności Obronnych (DCI) postawiło nowe wyzwania przed planowaniem obronnym NATO – wskazało na potrzebę zwiększenia zdolności operacyjnych sił zbrojnych państw członkowskich i utrzymania przewagi strategicznej, w wyniku tworzenia długofalowych, stabilnych warunków realizacji celów Sojuszu. Zobowiązania sojusznicze na lata 2001-2006 stanowią podstawę do przyjęcia *Harmonogramu Wdrażania Celów Sił Zbrojnych NATO i Wymagań Długoterminowych dla Sił Zbrojnych RP*.

Skutkiem przyjęcia przez Sojusz Inicjatywy Zdolności Obronnych była potrzeba opracowania nowego programu rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Odpowiedzią na tę potrzebę jest *Program przebudowy i modernizacji technicznej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001-2006*, przyjęty przez Radę Ministrów w styczniu 2001 r. Finansową gwarancją realizacji programu jest ustawa o restrukturyzacji i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001-2006. Ustawa ta wskazuje źródła finansowania programu, określając m.in. minimalne roczne nakłady budżetu państwa na ten cel.

Ponadto, przyjęta przez Radę Ministrów *Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej* określa cele, sposoby i środki zapewnienia obronności państwa w warunkach członkostwa w NATO, a *Polityczno-strategiczna dyrektywa obronna* konkretyzuje wyzwania i zagrożenia obronności wskazane w *Strategii...* oraz określa zadania obronne sił zbrojnych i pozamilitarnych ogniw systemu obronnego.

Prace analityczne i studyjne

Prace analityczne i studyjne miały ścisły związek z realizowanymi zadaniami, funkcjonowaniem Sił Zbrojnych oraz integracją ze strukturami Sojuszu Północnoatlantyckiego. Przygotowano m.in:

- raporty *Integracja Polski z NATO* i *Koszty integracji Polski z NATO* (przed przystąpieniem do Sojuszu);
- założenia rozwoju współpracy polityczno-wojskowej z państwami sąsiednimi;
- analizy i oceny polityki obronnej państw geopolitycznego otoczenia Polski, Sojuszu Północnoatlantyckiego, Unii Europejskiej;
- prognozę rozwoju stosunków polityczno-wojskowych Rosji i Ukrainy po rozszerzeniu NATO;

- prognozy bezpieczeństwa Polski w kontekście przemian zachodzących w Rosji, na Ukrainie i Białorusi;
- analizy i oceny sytuacji polityczno-militarnej w rejonach konfliktogennych i konfliktowych w Europie Południowej (Bałkany) i na obszarze Federacji Rosyjskiej;
- coroczne raporty o stanie obronności Rzeczypospolitej Polskiej, zawierające kompleksową ocenę stanu systemu obronności państwa, propozycje rozwiązań zasadniczych problemów oraz kierunków przygotowań obronnych;
- ocenę realizacji zadań obronnych przez wojewodów i samorząd terytorialny po wprowadzeniu reform w dniu 1 stycznia 1999 r.,
- koncepcję wykonywania przez Ministra Obrony Narodowej oraz inne organy administracji rządowej i samorządowej zadań wynikających z obowiązków państwa-gospodarza w zakresie wsparcia wojsk sojuszniczych na terytorium RP (HNS – Host NATO Support – wsparcie przez Państwo Gospodarza),
- koncepcję organizacji systemu stanowisk kierowania organów władzy i administracji publicznej oraz koncepcję rozmieszczenia zapasowych stanowisk kierowania obroną państwa;
- metodykę planowania operacyjno-strategicznego;
- koncepcję organizacji systemu kierowania reagowaniem kryzysowym w Ministerstwie Obrony Narodowej.

Zmiany w latach 1997-2001

W 1997 r. Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej znajdowały się w stanie regresu. Kolejne programy oszczędnościowe, których przyczyną była pogarszająca się sytuacja finansowa resortu obrony narodowej, wymuszały dalszą redukcję stanów osobowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, ograniczenie realizacji programów szkoleniowych wojsk, a także przesunięcia zakupów i remontów uzbrojenia w nieokreśloną przyszłość.

Do wyposażenia Sił Zbrojnych RP trafiały niewielkie ilości nowego uzbrojenia i sprzętu wojskowego. Ograniczenia budżetowe spowodowały również zmniejszenie zakresu remontu techniki wojskowej i spadek sprawności posiadanego sprzętu. Środki finansowe na części zamienne zabezpieczały potrzeby sił zbrojnych w około 30%.

Ponadto niski był stan zdolności bojowej związków taktycznych i oddziałów, z uwagi na poziom posiadanych zapasów środków bojowych.

Siły Zbrojne RP dysponowały dużą liczbą jednostek o niskim stopniu skompletowania na czas pokoju („P”) i długim czasie osiągania zdolności bojowej. W zadowalającym stanie gotowości bojowej funkcjonowała niewielka liczba jednostek pierwszej kolejności użycia w poszczególnych rodzajach sił zbrojnych.

Stan etatowy Sił Zbrojnych RP w końcu 1997 r. wynosił około 240 600 stanowisk wojskowych na czas „P” i około 615 000 stanowisk na czas wojny („W”). Stopień pokojowego rozwinięcia Sił Zbrojnych RP w stosunku do etatu czasu „W” wynosił około 39%, a skompletowanie 85,5%. Liczba stanowisk przeznaczonych dla żołnierzy zawodowych była na pułapie około 100 300 stanowisk, co oznaczało uzawodowienie na poziomie około 42%. W resorcie obrony narodowej zatrudnionych było około 89 600 pracowników wojska, w tym około 72 800 z planu zatrudnienia.

Stan poszczególnych rodzajów sił zbrojnych

- Wojska Lądowe zorganizowane były w 4 okręgi wojskowe i liczyły etatowo około 168 000 stanowisk wojskowych, co stanowiło około 70% całości sił zbrojnych. Na ich potencjał bojowy składało się 11 dywizji, 4 samodzielne brygady ogólnowojskowe, brygada desantowo-szturmowa, 3 brygady obrony terytorialnej, jednostki wsparcia bojowego i logistycznego oraz jednostki zabezpieczenia dowodzenia i szkolnictwa wojskowego. Wyposażenie jednostek stanowiły m.in.: 1 727 czołgów, 1 369 bojowych wozów piechoty, 38 bojowych wozów rozpoznawczych i 1 581 środków artyleryjskich kalibru powyżej 100 mm;

- Wojska Lotnicze i Obrony Powietrznej zorganizowane były w 2 korpusy obrony powietrznej i korpus lotniczy oraz jednostki bezpośredniego podporządkowania. Liczyły etatowo 55 650 stanowisk wojskowych, co stanowiło około 23% całości sił zbrojnych. Zasadnicze siły WLOP tworzyły 3 brygady radiotechniczne, 4 brygady raketowe OP, 11 pułków lotniczych, jednostki zabezpieczenia dowodzenia i wsparcia oraz jednostki logistyczne i szkolnictwa wojskowego. Wyposażenie jednostek stanowiło m.in.: 360 samolotów bojowych i 330 stacji radiolokacyjnych;

- Marynarka Wojenna zorganizowana była w 4 związki taktyczne, z których 3 stanowiły flotyle, czwarty to - brygada lotnictwa MW oraz jednostki bezpośredniego

podporządkowania. Liczyła etatowo 17 000 stanowisk wojskowych, co stanowiło 7% całości sił zbrojnych. Wyposażenie jednostek stanowiły m.in.: 69 okrętów bojowych, 28 pomocniczych jednostek pływających oraz 79 statków powietrznych.

W latach 1997-1999 decyzje polityczne, podejmowane w sprawie wprowadzenia Polski do rozszerzonego obszaru wspólnego bezpieczeństwa w Europie, wymagały podjęcia kompleksowych działań dostosowujących system obronny, w tym głównie Sił Zbrojnych RP, do funkcjonowania w nowych warunkach. Wiązało się to z potrzebą opracowania długofalowego (kilkunastoletniego) programu działań dostosowawczych oraz modernizacji strukturalno-funkcjonalnej i technicznej sił zbrojnych, którego celem byłoby stworzenie warunków stopniowego dostosowania Sił Zbrojnych RP do aktualnych i perspektywicznych potrzeb obronnych oraz możliwości ekonomicznych państwa.

W dokumencie rządowym pt. *Założenia rządowego programu modernizacji Sił Zbrojnych RP na lata 1998-2012* (przyjętym przez Radę Ministrów we wrześniu 1997 r.) zapisano zmniejszenie stanów osobowych na czas „P” do 180 tysięcy oraz na czas „W” do około 550 tysięcy, optymalizację struktur organizacyjnych i zmniejszenie organów dowodzenia, a także zmniejszenie zasobu użytkowanej infrastruktury.

Zgodnie z powyższym dokumentem wprowadzono zmiany strukturalne, funkcjonalne i modernizacyjne oraz realizowano zadania w zakresie osiągnięcia „celów interoperacyjności”, wynikające z *Procesu Planowania i Oceny* dla jednostek Sił Zbrojnych RP zgłoszonych do współpracy z NATO, a także przygotowano wydzielone jednostki do uczestnictwa w realizacji programu *Partnerstwo dla Pokoju*.

Zgłoszenie akcesu przystąpienia Polski do Sojuszu Północnoatlantyckiego, potwierdzonego decyzją na szczycie NATO w Madrycie w lipcu 1997 r., oficjalnie zapoczątkowało proces integracyjny. W konsekwencji Polska praktycznie została włączona do systemu planowania obronnego NATO oraz procesu negocjacyjnego *Celów Sił Zbrojnych RP*, zakończonego ich przyjęciem w maju 1998 r.

Powyższe uwarunkowania wymusiły nowelizację *Założeń rządowego programu modernizacji Sił Zbrojnych RP na lata 1998-2012*, tak aby zdynamizować działania związane z dostosowaniem Sił Zbrojnych RP do standardów NATO. Ich kierunki zostały wytyczone w *Programie integracji z Organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego i modernizacji Sił Zbrojnych RP na lata 1998-2012*, który został

przyjęty przez rząd RP w październiku 1998 r. Założono, że zakończenie zasadniczych zmian strukturalnych w Siłach Zbrojnych RP nastąpi do końca 2003 r.

Zgodnie z przyjętymi przez rząd RP dalszymi kierunkami restrukturyzacji sił zbrojnych (wrzesień 1999 r.), przystąpiono do realizacji przedsięwzięć mających na celu uzyskanie integracji z Organizacją Paktu Północnoatlantyckiego, w tym dostosowanie do standardów NATO systemów: gotowości bojowej, kierowania i dowodzenia oraz łączności, a także opracowanie strategii wojskowej, wdrożenie nowej doktryny szkoleniowej, sukcesywne podnoszenie stopnia nowoczesności uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz zapewnienie Siłom Zbrojnym RP maksymalnej swobody manewru i szybkości reakcji. W logistyce podjęto działania mające na celu dokonanie przeobrażeń organizacyjnych i proceduralnych, zmierzających do osiągnięcia wymaganych poziomów standaryzacji obowiązujących w NATO. Powyższe działania realizowane były zgodnie z *Harmonogramem implementacji celów Sił Zbrojnych RP* – edycji 1998 r. (zatwierdzonym w grudniu 1998 r.), zawierającym szczegółowe plany wdrożenia *Celów SZ RP* przez dowództwa RSZ i komórki organizacyjne MON, aktualizację dokumentacji planistycznej (plany modernizacji, plany zakupów itp.) oraz ustalającym przedsięwzięcia odnośnie działalności kontrolnej i sprawozdawczej. Równoległe z tymi procesami rozpoczęto zmiany kadrowe, w celach zwiększenia stopnia uzawodowienia sił zbrojnych.

W wyniku realizacji *Programu integracji* dokonano podziału Sił Zbrojnych RP na Siły Wydzielone do NATO, w tym Siły Reagowania i Główne Siły Obronne oraz Siły Pozostające pod Narodowym Dowództwem, obejmujące jednostki obrony terytorialnej, szkolnictwo, część logistyki i administrację wojskową, oraz określono dla Sił Zbrojnych RP zadania na czas pokoju, kryzysu i wojny.

Ponadto przygotowano jednostki wydzielone do Sił Reagowania NATO i przystąpiono do realizacji przedsięwzięć dotyczących przyjęcia wzmocnienia Sił Sojuszu w ramach realizacji zadań *Wsparcia Państwa-Gospodarza* (HNS), przez zgromadzenie informacji o dostępności na obszarze kraju lotnisk i portów oraz wybranych elementów infrastruktury dla potrzeb sił wzmocnienia NATO.

Pomimo dokonania wielu zmian modernizacyjnych w Siłach Zbrojnych, ogólne efekty wciąż nie odpowiadały oczekiwaniom. Nie osiągnięto zakładanej poprawy zdolności bojowej, technicznego i materiałowego wyposażenia oraz zwiększenia mobilności.

Przyjęcie Polski, w marcu 1999 r., do Sojuszu Północnoatlantyckiego dało możliwość udziału w kolektywnej obronie państw zachodnich i jednocześnie nałożyło na Polskę szereg zobowiązań na rzecz pogłębienia bezpieczeństwa całego Sojuszu.

Strategia bezpieczeństwa, strategia obronności RP, a szczególnie podjęcie przez Sojusz tzw. *Inicjatywy Zdolności Obronnych (DCI)*, postawiły nowe wyzwania przed planowaniem obronnym NATO, w tym także przed planowaniem Sił Zbrojnych RP. Powyższe dokumenty wskazały na potrzebę zwiększenia zdolności operacyjnych sił zbrojnych państw członkowskich i utrzymania przewagi strategicznej w wyniku stworzenia długofalowych i stabilnych warunków realizacji celów Sojuszu. Ich postanowienia stały się nowym poważnym wyzwaniem organizacyjno-finansowym dla państw Sojuszu, zwłaszcza nowo przyjętych. Mając na względzie powyższe uwarunkowania, opracowano kierunki zmian *Programu integracji z Organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego i modernizacji Sił Zbrojnych RP na lata 1998-2012, w świetle celów i wymagań długoterminowych dla Sił Zbrojnych RP w latach 2001-2006*, przyjęte przez Radę Ministrów w październiku 1999 r.

Powstała zatem potrzeba opracowania nowego, aktualnego planu modernizacji Sił Zbrojnych. W 2000 r. opracowano, przyjęty w styczniu 2001 r. przez Radę Ministrów, *Program przebudowy i modernizacji technicznej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001-2006*. Po raz pierwszy tego rodzaju program uzupełniony został rzetelną analizą finansową, wskazaniem źródeł jego finansowania oraz uzyskał ustawowe gwarancje realizacji.

Zobowiązania sojusznicze na lata 2001-2006 stanowią podstawę do przyjęcia *Harmonogramu wdrażania Celów Sił Zbrojnych NATO 2000 i Wymagań Długoterminowych dla Rzeczypospolitej Polskiej* (zatwierdzonego w maju 2001 r.), ukierunkowującego opracowywanie narodowych planów obronnych w aspekcie sojuszniczego planowania obronnego.

Główne Sukcesy i Porażki

Sukcesy

Głównym sukcesem resortu obrony narodowej jest uzyskanie przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego, 12 marca 1999 r.

Ponadto opracowano i wdrożono *Program restrukturyzacji i modernizacji technicznej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001-2006*. Jest to pierwszy po 1989 r., oparty na realnych przesłankach finansowych i organizacyjnych, plan zbudowania sprawnej i skutecznej armii. Zakłada on m.in.:

- zmniejszenie stanu liczebnego naszych sił zbrojnych do 150 tysięcy na czas „P” (w tym 50% żołnierzy zawodowych);
- zmianę struktury etatowej kadry zawodowej (na korzyść podoficerów i chorążych, kosztem oficerów, zwłaszcza starszych);
- wyzbycie się zbędnego, nieperspektywicznego sprzętu i infrastruktury;
- modernizację oraz zakup nowego sprzętu i uzbrojenia;
- likwidację 71 garnizonów.

W konsekwencji, jeśli program zostanie zrealizowany zgodnie z założeniami, w 2006 r. jedna trzecia polskich sił zbrojnych (Siły Reagowania i jednostki osłony strategicznej) uzyska średnie standardy NATO w zakresie uzbrojenia, wyposażenia, mobilności oraz możliwości prowadzenia działań w trudnych warunkach, w oddaleniu od terytorium własnego państwa.

Założenia zawarte w *Programie* są optymalnym wyborem między potrzebami Sił Zbrojnych RP a realnymi możliwościami budżetu państwa. Oznaczają także włączenie Polski w sojuszniczy system planowania obronnego i podstawę do rozpoczęcia prac przewidywanych w kolejnym cyklu planowania na lata 2003-2008.

Finansowe gwarancje realizacji programu stwarza ustawa o restrukturyzacji i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001-2006. Przewiduje ona także działania o charakterze osłonowym dla zwalnianej kadry i pracowników cywilnych likwidowanych bądź restrukturyzowanych jednostek.

W I półroczu 2001 r. zrealizowano następujące założenia programu modernizacji i restrukturyzacji Sił Zbrojnych RP:

- opracowano większość spośród 28 planów dziedzinowych, precyzujących sposoby wdrażania w życie założeń programu (zamknięto 19, w uzgodnieniach znajduje się 6, trwają prace nad 3);
- stan etatowy sił zbrojnych został obniżony o 22 536 stanowisk wojskowych i wynosi obecnie 181 194 stanowiska; liczba stanowisk pracowników cywilnych wynosi 33 013 (wzrost od 1 stycznia 2001 r. o 3 355, z jednoczesnym zmniejszeniem liczby stanowisk cywilno-wojskowych o 2 839);

- opracowano harmonogramy i rozpoczęto wycofywanie nieperspektywicznego sprzętu i uzbrojenia; przedstawiono prezesowi Agencji Mienia Wojskowego miejsca, gdzie składowane jest mienie przeznaczone do wycofania, m.in. czołgi; przyjęto do składów materiałowych Rejonowych Baz Materiałowych środki materiałowe i sprzęt z rozformowywanych i przeformowywanych jednostek;
- przekazano do Agencji Mienia Wojskowego zbedną infrastrukturę (20 kompleksów o łącznej powierzchni ponad 350 ha i kubaturze ponad 10 tys. m³).

Ważnym osiągnięciem jest rozpoczęcie procesu wyposażania sił zbrojnych RP w nowoczesny sprzęt i uzbrojenie. Opracowano i skierowano do Sejmu projekt ustawy o ustanowieniu programu wieloletniego *Wyposażenie Sił Zbrojnych RP w samoloty wielozadaniowe*, stwarzającej finansowe podstawy realizacji jednego z głównych zobowiązań Polski wobec NATO – wyposażenia naszych sił powietrznych w samolot wielozadaniowy. Trwa procedura przetargowa. Podjęto również prace związane z wyposażeniem armii w średni samolot transportowy oraz kołowy transporter opancerzony. Wszystkie negocjacje prowadzone z partnerami zagranicznymi uwzględniają w razie zakupu sprzętu konieczność zawarcia dodatkowych umów offsetowych (inwestycji w polski przemysł obronny).

W 2000 r. Rada Ministrów przyjęła *Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej*, określającą cele, sposoby i środki zapewnienia obronności państwa w warunkach członkostwa w NATO. W 2001 r. wydana została przez Prezydenta i Premiera *Polityczno-strategiczna dyrektywa obronna RP (PSDO)*, najważniejszy dokument planowania strategiczno-operacyjnego na czas kryzysu i wojny. PSDO konkretyzuje wyzwania i zagrożenia wskazane w strategii obronności, z uwzględnieniem ocen przyjmowanych w NATO, a także definiuje sytuacje planistyczne i określa w stosunku do nich zadania Sił Zbrojnych RP oraz pozamilitarnych ogniw systemu obronności (działów administracji państwowej i wojewodów). Zgodnie z zadaniami zawartymi w PSDO, po raz pierwszy od ponad 10 lat uruchomiono system planowania strategiczno-operacyjnego w ministerstwach i województwach. Opracowywane są plany operacyjne funkcjonowania administracji publicznej i przedsiębiorstw w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa (kryzysu polityczno-militarnego) i wojny. W tym samym kompleksie spraw mieści się wprowadzenie w 2000 r. *Narodowego kwestionariusza pozamilitarnych przygotowań obronnych*, pozwalającego na coroczną ocenę realizacji zadań obronnych w pozamilitarnej sferze obronności państwa. Po raz pierwszy w ostatnim dziesięcioleciu

przeprowadzono również strategiczną grę obronną *Kierownictwo 2000*, z udziałem najwyższych władz państwowych, pod kierownictwem Premiera.

Jednostki Wojska Polskiego wydzielone do Sił Reagowania efektywnie wykonywały zadania w ramach operacji wspierania pokoju (SFOR, KFOR) prowadzonych przez NATO na Półwyspie Bałkańskim. Sprawnie włączono do obwodu strategicznego Dowódcy Sił Sojuszniczych w Europie (SACEUR) 10 bz 10 BK Panc oraz przegrupowano go do Kosowa. Ze służby w KFOR wycofano 18 bdsz i w jego miejsce skierowano batalion polsko-ukraiński (POLUKRBAT). Dokonano rotacji żołnierzy w Polskich Kontyngentach Wojskowych ONZ – w siłach UNDOF na Wzgórzach Golan i UNIFIL w Libanie. W latach 1997-2001 Polska uczestniczyła w 25 operacjach pokojowych; obecnie Wojsko Polskie bierze udział w 13 misjach (około 2 tysiące żołnierzy).

W latach 1997-2001 kontynuowano współpracę dwustronną i wielostronną w ramach programu *Partnerstwo dla Pokoju* oraz Trójkąta Weimarskiego. W ramach trójstronnej współpracy polsko-duńsko-niemieckiej wynegocjowano polski wkład do Wielonarodowego Korpusu Północny Wschód, którego kwaterę główną ustanowiono na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Szczecin). Ponadto utworzono dwie inne jednostki wielonarodowe – batalion polsko-ukraiński POLUKRBAT i batalion polsko-litewski LITPOLBAT; rozpoczęto prace nad tworzeniem jednostki polsko-słowacko-czeskiej.

W sferze socjalnej i społecznej zaszyły zmiany korzystne dla środowiska wojskowego. Podwyższona została wielokrotność kwoty podstawowej przeciętnego uposażenia żołnierzy (z 1,88 do 2,05), co umożliwiło istotne podwyżki uposażeń od 2001 roku. Emerytury i renty wojskowe – pomimo zmiany sposobu waloryzacji – również utrzymały się na relatywnie wysokim poziomie (średnio 1,96 świadczenia w powszechnym systemie emerytalnym). Na korzyść zmieniły się także zasady zarobkowania na emeryturze byłych żołnierzy zawodowych oraz zasady wykupu przez kadrę zawodową i pracowników cywilnych kwater i lokali mieszkalnych. Zapisy o charakterze osłonowym dla kadry i pracowników likwidowanych garnizonów i jednostek wojskowych znalazły się w uchwalonej przez parlament ustawie o restrukturyzacji i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych RP w latach 2001-2006 (ustawa czeka na podpis Prezydenta RP). Przewidziano m.in. możliwość:

- uzyskania przez żołnierza odszkodowania za każdy miesiąc skrócenia okresu wypowiedzenia (w wysokości równiej miesięcznym zarobkom);
- uzyskiwania przez zwolnionych żołnierzy zawodowych na preferencyjnych warunkach mienia przekazywanego do Agencji Mienia Wojskowego (co powinno ułatwić podejmowanie samodzielnej działalności gospodarczej);
- przekazywania do Agencji Mienia Wojskowego do dalszego prowadzenia przedsiębiorstw podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej (wojsko wyzbywa się zbędnego majątku, lecz miejsca pracy nie są likwidowane).

Rozwiązania te są wyrazem realizmu ekonomicznego, łączą troskę o ludzi z umiarem w sprawach finansowych;

- skrócono okres trwania zasadniczej służby wojskowej z 18 do 12 miesięcy.

Porażki

- narastające niedofinansowanie budżetu MON, w końcu 1999 roku sięgające 132 milionów złotych, w 2000 r. wyniosło 585 milionów złotych. Należy liczyć się też z zagrożeniem na rok 2001,
- niepełne wywiązanie się z przyjętych wobec NATO zobowiązań, w szczególności w zakresie realizacji *Celów Sił Zbrojnych* i terminowego obsadzania stanowisk w strukturach Sojuszu;
- zbyt powolne tempo zmian i redukcji kadrowych – w połowie 2000 r. stan etatowy armii pozostawał wyńsił powyżej 200 tysięcy stanowisk (pomimo obowiązywania przyjętego przez Radę Ministrów w 1997 roku dokumentu *Założenia rządowego programu modernizacji Sił Zbrojnych RP na lata 1998-2012*, zakładającego redukcję armii do poziomu 180 tysięcy).
- obniżenie parytetu wartości bojowych sprzętu wojskowego, niebezpiecznie niski stan zapasów środków bojowych
- spadek dyscypliny wojskowej, spowodowany m.in. wprowadzeniem nie sprawdzających się w praktyce uregulowań ustawowych z 1997 r.
- brak zahamowania procesu dekapitalizacji infrastruktury wojskowej;
- brak systemu określania i egzekwowania powinności obronnych, przede wszystkim wobec podmiotów gospodarczych. Powodem jest brak ustawy o obowiązku wojskowym i innych powinnościach obronnych. W jej projekcie znajduje się dział IV, który obejmuje problematykę pozamilitarnych przygotowań obronnych; bez uchwalenia

ustawy racjonalna organizacja pozamilitarnego systemu obronności państwa jest praktycznie niemożliwa.

Najważniejsze daty i wydarzenia

- Przystąpienie Polski do NATO – 12 marca 2001 r.
- Przyjęcie przez Radę Ministrów *Programu przebudowy i modernizacji Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001-2006*.
- Uchwalenie przez parlament i skierowanie do podpisu przez Prezydenta RP ustawy o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych RP w latach 2001-2006.
- Przyjęcie przez Sejm i skierowanie do Senatu ustawy o ustanowieniu programu wieloletniego *Wyposażenie Sił Zbrojnych RP w samoloty wielozadaniowe i zapewnieniu warunków jego realizacji*.
- Przyjęcie przez Radę Ministrów *Strategii bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej*.
- Wydanie przez Premiera i Prezydenta RP *Polityczno-strategicznej dyrektywy obronnej (PSDO)*.

Ministerstwo Sprawiedliwości

Główne cele Urzędu w latach 1997 – 2001

Jednym z priorytetów przyjętych przez rząd na czas jego misji była poprawa poczucia bezpieczeństwa obywateli. W zakresie właściwości resortu sprawiedliwości priorytet ten przekładał się na kilka podstawowych celów, które kierownictwo Ministerstwa wytyczyło do zrealizowania w ciągu kadencji Sejmu w latach 1997 - 2001. Obejmowały one przede wszystkim:

- usprawnienie funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, a przez to uzyskanie większego zaufania obywateli do władzy sądowniczej. Działania zmierzające do tego celu obejmowały przedsięwzięcia legislacyjne, zakładające m.in. uproszczenie procedur cywilnych i karnych, co miało prowadzić do skrócenia czasu trwania postępowań sądowych, czy poprawę organizacji wymiaru sprawiedliwości, a także przedsięwzięcia organizacyjne i finansowe, zakładające łatwiejszy dostęp obywateli do sądów, poprawę wyposażenia sądów i prokuratur;
- uproszczenie i unowocześnienie prawa prywatnego (cywilnego i gospodarczego), zmierzające do stworzenia możliwie jasnych reguł funkcjonowania i bezpieczeństwa obrotu gospodarczego;
- stworzenie skuteczniejszych mechanizmów zwalczania przestępczości, w tym szczególnie groźnych przestępstw przeciwko życiu, zdrowiu i wolności obywateli. Działania w tym zakresie zakładały zarówno zmiany przepisów prawa, jak i lepsze wyposażenie i usprawnienie działania organów ścigania (prokuratury), a przez to zwiększenie efektywności ścigania przestępstw, szczególnie kategorii wymienionych wyżej, jak i przestępstw o charakterze gospodarczym, korupcji czy przestępczości zorganizowanej.

Należy też wspomnieć o działaniach zmierzających do realizacji kolejnego priorytetu rządu, mianowicie jak najlepszego przygotowania się do przyszłego członkostwa w Unii Europejskiej. Celem Ministerstwa Sprawiedliwości w tym zakresie była i jest harmonizacja prawa polskiego z prawem europejskim w obszarze *wymiaru sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne* – w zakresie właściwości Ministra Sprawiedliwości.

Istotnym celem z punktu widzenia sprawności funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości było przygotowanie sądów – pod względem organizacyjnym i od strony instrumentarium prawnego – do przyjęcia obowiązków wynikających z uregulowań konstytucji (przejęcie spraw skarbowych, spraw wykroczeniowych, utworzenie Krajowego Rejestru Karnego).

Prace analityczne i studyjne

Aby umożliwić realizację przedstawionych wyżej celów, w Ministerstwie Sprawiedliwości podjęto prace nad szeregiem dokumentów dających podstawę do podejmowania dalszych decyzji. Do najbardziej istotnych należy zaliczyć:

a. Opracowanie dotyczące racjonalizacji struktury organizacyjnej sądownictwa, zapewniającej poprawę funkcjonowania oraz sprawności rozpoznawania spraw przez sądy.

W dążeniu do poprawy szybkości rozpoznawania spraw, racjonalizacja struktury sądów okręgowych i rejonowych ma na celu zniwelowanie najbardziej drastycznych dysproporcji między wielkością i zakresem kompetencji jednostek tego samego szczebla oraz zapewnienie wszystkim sądom porównywalnych warunków funkcjonowania.

Na podstawie analiz opracowano docelowy model struktury organizacyjnej sądownictwa, w ramach którego funkcjonować mają sądy trzech szczebli:

- sądy rejonowe – w zmniejszonej liczbie, o rozszerzonym w stosunku do obecnego stanu, jednakowym zakresie właściwości rzeczowej;
- sądy okręgowe – w zmniejszonej nieco liczbie, o porównywalnej wielkości i jednakowym zakresie kompetencji;
- sądy apelacyjne w nie zmienionej liczbie i o dotychczasowym zakresie kompetencji.

Stworzenie sądów o porównywalnych granicach wielkości wiąże się nie tylko z potrzebą zniesienia najmniejszych jednostek, których byt jest ekonomicznie nieuzasadniony, ale także z koniecznością podzielenia sądów - molochów na mniejsze jednostki organizacyjne (np. Sąd Okręgowy w Warszawie).

Racjonalizacja struktury organizacyjnej obejmuje też zadania związane z dostosowaniem obszarów właściwości sądów powszechnych do granic administracyjnych województw, co ma szczególne znaczenie dla usprawnienia współpracy administracji sądowej z innymi organami państwowymi, działającymi w strukturze terytorialnej, zgodnej z podziałem zasadniczym państwa.

b. Koncepcja Informatyzacji Resortu

Jest to podstawowy dokument strategiczny w obszarze informatyzacji jednostek resortu, opracowany na przełomie lat 1998 i 1999 r. zatwierdzony przez kierownictwo Ministerstwa w 1999 r.

Punktem wyjścia *Koncepcji* jest stworzenie, dzięki nowoczesnej technice informacyjnej, warunków do tego, aby sądy i prokuratury funkcjonowały jako nowoczesne, przyjazne dla obywatela, sprawne instytucje państwa, skutecznie realizujące swoje ustawowe funkcje.

c. W zależności od sytuacji (np. w wyniku otrzymywania sygnałów o istniejących nieprawidłowościach), w Ministerstwie Sprawiedliwości były przygotowywane dokumenty o charakter opracowań bieżących, np. w latach 1997-1998 przeprowadzono szczegółową analizę sprawności postępowania sądowego we wszystkich rodzajach spraw, ze szczególnym uwzględnieniem oceny sytuacji w tych sądach, w których nastąpił rażący wzrost liczby spraw starych, oczekujących na załatwienie po kilka lat, licząc od daty wpływu.

d. Sporządzono opracowania dotyczące szczegółowych zagadnień związanych z orzecnictwem sądów w sprawach rodzinnych i nieletnich, działalnością kuratorów rodzinnych, funkcjonowaniem zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich oraz rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych.

e. Opracowywane są też dokumenty mające charakter cykliczny. Stanowią one na ogół punkt wyjścia dla ukierunkowania czynności nadzorczych na następny okres sprawozdawczy.

f. Z ważniejszych prac analitycznych podejmowanych w Prokuraturze Krajowej należy wymienić coroczne analizy dotyczące stanu przestępczości, danych statystycznych

obrazujących podstawowe wyniki pracy jednostek organizacyjnych prokuratury, wyników postępowań prowadzonych przeciwko funkcjonariuszom policji. Przedmiotem analiz są także problemy związane z przestępstwami przeciwko własności intelektualnej, realizacją Narodowego Programu Zdrowia, przeciwdziałaniem narkomanii, z istnieniem nowych ruchów religijnych.

g. W okresie 1997 - 2001 przygotowano również kilka opracowań dotyczących więziennictwa. Jako najistotniejsze należy tu wymienić:

- raport o stanie więziennictwa (czerwiec 1998 r.) - ocenił sytuację więziennictwa w porównaniu z przyjętym przez rząd RP poprzednim raportem z 1995 r. Postulował m.in. istotny wzrost nakładów budżetowych na bieżącą działalność więziennictwa, na inwestycje i modernizację jednostek penitencjarnych, zwiększenie liczby etatów;
- program budowy 20 tysięcy miejsc dla osadzonych (grudzień 2000 r.) – przedstawiał koncepcję pozyskania w ciągu 11 lat dodatkowych miejsc zakwaterowania, w której wskazano możliwość zwiększenia w latach 2001-2012, w 4 etapach, bazy zakwaterowania o 20 tysięcy miejsc, wraz ze skutkami finansowymi. Program oczekuje na akceptację;
- informacja o podstawowych problemach więziennictwa w 2001 r. (maj 2001 r.) adresowana do Rady Ministrów, diagnozowała aktualną sytuację finansową i kadrową więziennictwa wobec dynamicznie narastającego przeludnienia jednostek penitencjarnych.

Najważniejsze decyzje dotyczące kompetencji urzędu

Oprócz decyzji związanych z opracowaniem, a następnie skierowaniem pod obrady rządu i później do parlamentu projektów ustaw, w tym tak istotnych, jak kodeks spółek handlowych, prawo o ustroju sądów powszechnych czy nowe kodyfikacje karne, wymienić należy kilka ważnych decyzji dotyczących sfery organizacyjnej i informatycznej:

- utworzenie wydziałów grodzkich, umożliwiające przejęcie przez sądy rejonowe poważnej liczby spraw rozpatrywanych dotychczas przez kolegia ds. wykroczeń;
- prace nad doskonaleniem funkcjonowania wydziałów policji sądowej na rzecz bezpieczeństwa i ochrony sądów i prokuratur prowadzone w latach 1997 - 2001;

- podjęcie decyzji o udziale Ministerstwa Sprawiedliwości w realizacji zadań informatycznych współfinansowanych ze środków PHARE. Krok ten miał kluczowe znaczenie dla umożliwienia realizacji takich zadań, *jak System Informatyczny Prokuratury czy Projekt Nowa Księga Wieczysta.*

Za najważniejsze decyzje dotyczące działania Prokuratury Krajowej uznać należy wydane na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy o prokuraturze wytyczne Prokuratora Generalnego, dotyczące:

- zaostrożenia odpowiedzialności karnej w stosunku do sprawców najgroźniejszych przestępstw (z 21 lipca 2000 r.);
- zapewnienia prawidłowego toku postępowania przygotowawczego przez prokuratora i rzetelnego wypełniania przez niego obowiązku nadzoru nad policją oraz realnego, skutecznego nadzoru służbowego (z 11 grudnia 2000 r.);
- zapewnienia ochrony interesów pokrzywdzonego (z 9 kwietnia 2001 r.).

Należy dodać, że powyższe wytyczne zostały poprzedzone pismem Prokuratora Generalnego z 30 czerwca 2000 r. do prokuratorów apelacyjnych, przypominającym zasadę równego traktowania w procesie karnym wszystkich sprawców takich samych przestępstw – z uwzględnieniem kryteriów i reguł prawa karnego materialnego i procesowego – bez względu na zajmowane przez sprawcę stanowisko, pełnioną funkcję oraz status społeczny lub ekonomiczny.

Do najważniejszych decyzji leżących w sferze kompetencji więziennictwa, podjętych w latach 1997 - 2001, należy zaliczyć:

- powołanie w jednostkach penitencjarnych oddziałów dla osadzonych niebezpiecznych. Utworzono 3 oddziały dla osadzonych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładów karnych (art. 88 § 3 kkw). Wpłynęło to na poprawę zabezpieczenia ochronnego części miejsc pobytu osadzonych niebezpiecznych;
- rozszerzenie współpracy z Komendą Główną Policji. Policja otrzymuje obecnie, w formie zapisu elektronicznego, dane o osobach pozbawionych wolności oraz informacje dotyczące planowanych przepustek udzielanych osadzonym. Podnosi to poziom kontroli nad ich zachowaniami, przyczynia się do poprawy bezpieczeństwa i obniża koszty;
- powołanie 15 ośrodków diagnostycznych, dysponujących 435 miejscami, przeznaczonych dla skazanych wymagających badań psychologicznych lub psychiatrycznych (art. 83 § 2 i § 3 kkw).

Zmiany, które na skutek działań Urzędu w latach 1997-2001 nastąpiły w sferze podlegającej jego kompetencji

W efekcie wspomnianych w pkt. 2 i 3 działań zmierzających do racjonalizacji organizacji sądów i prokuratur, uległa zmianie liczba jednostek. W 1997 r. funkcjonowały następujące jednostki organizacyjne wymiaru sprawiedliwości 10 sądów apelacyjnych, 44 sądy wojewódzkie, 290 sądów rejonowych, i odpowiednio: 10 prokuratur apelacyjnych, 44 prokuratury wojewódzkie, 315 prokuratur rejonowych.

Od 1 stycznia 1998 r. Ministrowi Sprawiedliwości przekazano nadzór administracyjny nad sądami wojskowymi. Od 1 stycznia 2000 r. powołano 252 wydziały cywilno-karne (w tym 42 wydziały zamiejscowe, które po wejściu w życie nowej ustawy o ustroju sądów powszechnych staną się wydziałami grodzkimi). Powyższe zmiany spełniają wymogi Unii Europejskiej.

Z dniem 1 lipca 2001 r. wejdą w życie zmiany w strukturze sądów i prokuratur, polegające na ujednoczeniu obszarów właściwości jednostek organizacyjnych szczebla okręgowego z granicami województw, a także zmniejszeniu liczby sądów okręgowych do 38, a prokuratur okręgowych do 39.

Problemem pozostającym do rozwiązania do końca 2001 r. jest powołanie dodatkowych wydziałów w sądach rejonowych, które przejmą sprawy o wykroczenia z dniem 17 października 2001 r.

Konieczność racjonalizacji struktury organizacyjnej i funkcjonowania sądów wynikała przede wszystkim z powiększenia zakresu ich kognicji w ciągu ostatnich lat.

Przekazywanie do kompetencji sądów coraz nowych zadań spowodowało, że w latach 1997-2000 wpływ ogółu spraw do sądów powszechnych zwiększył się z 5 017 667 do 7 403 687, tj. o 2 386 020 (47,6%).

Na wzrost ten składają się następujące kategorie spraw:

- w zakresie prawa karnego:
 - a) przekazanie sądom wyłącznego prawa do stosowania tymczasowego aresztowania,
 - b) przekazanie sądom rozpoznawania spraw o przestępstwa i wykroczenia skarbowe,
 - c) przejęcie przez sądy z dniem 17 października 2001 r. rozpoznawania spraw o wykroczenia (szacunkowo około 700 tysięcy spraw rocznie);

- w zakresie prawa cywilnego i gospodarczego:

- a) wzrost wpływu spraw do okręgowych sądów pracy i ubezpieczeń społecznych,
- b) od 1 stycznia 1998 r. wpływ spraw na podstawie ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów;
- c) uruchomiony 1 stycznia 2001 r. Krajowy Rejestr Sądowy, od 1 stycznia 2002 r. przejmować będzie rejestrację osób fizycznych, prowadzących działalność gospodarczą.

Znaczny wzrost liczby wpływających spraw zanotowano także w jednostkach prokuratury. O ile w 1997 r. do jednostek prokuratury wpłynęło 1 211 669 spraw karnych, to w 2000 r. odpowiednio 1 496 432, czyli o 284 736 więcej. W tym czasie dalszemu zwiększeniu uległo średnie obciążenie prokuratorów. W 1997 r. wynosiło ono 26,4 sprawy, a w 2000 r. – 30,9. Więcej spraw prowadzonych jest osobiście przez prokuratorów w formie śledztwa, przykładowo: w 1997 r. prokuratorzy przeprowadzili 61 727 śledztw, w tym 15 250 śledztw własnych, a w 2000 r. – 67 465 śledztw, w tym 16 257 własnych.

Przedstawiony wyżej ogromny wzrost zadań w latach 1997 - 2001 determinował wszystkie działania Ministerstwa Sprawiedliwości, mające na celu zapewnianie sądom i prokuraturom warunków niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania. Działania te polegały przede wszystkim na:

- opracowaniu resortowych przepisów regulaminowych i instrukcyjnych;
- określeniu stosownych zmian w strukturze organizacyjnej jednostek wymiaru sprawiedliwości oraz w wewnętrznej strukturze poszczególnych sądów i prokuratur, w celu umożliwienia sprawnego działania tych jednostek;
- ustaleniu niezbędnych potrzeb etatowych w odniesieniu do kadry orzeczniczej i administracyjnej sądów i prokuratur, z uwzględnieniem potrzeb poszczególnych okręgów, a także możliwości resortu;
- określeniu, a następnie zabezpieczeniu niezbędnych potrzeb lokalowych oraz wyposażenia technicznego nowych stanowisk pracy;
- zorganizowaniu i przeprowadzeniu szkoleń wszystkich pracowników; sędziów, prokuratorów i pracowników administracyjnych sądów i prokuratur, odpowiedzialnych za wdrażanie i stosowanie nowych regulacji prawnych.

W wyniku działań zmierzających do poprawy sytuacji etatowej od listopada 1997 r. do czerwca 2001 r. nastąpił niespotykany wcześniej wzrost liczby etatów orzeczniczych w resorcie sprawiedliwości – łącznie o 2 224, z tego: 1 355 etatów sędziowskich i 869 etatów prokuratorskich, oraz etatów urzędniczych – o 3 257.

Obecnie w budżecie resortu sprawiedliwości znajduje się 8 829 etatów sędziów i asesorów sądowych (wzrost o 18,1%), 5 440 etatów prokuratorskich i asesorów prokuratury (wzrost o 19,0 %) oraz 23 799 etatów urzędników sądów i prokuratury (wzrost o 15,9%).

Ciągłe zwiększanie kognicji sądów powszechnych oraz zakresu działania prokuratury spowodowało konieczność stworzenia profesjonalnej i właściwie wynagradzanej kadry urzędników sądów (prokuratury). Od 1997 r. trwały prace nad ustawą o pracownikach sądów i prokuratury, wyodrębniającą tę grupę zatrudnionych z ogółu zatrudnionych w państwowej sferze budżetowej. 1 stycznia 1999 r. weszła w życie ustawa z 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (Dz U Nr 162, poz. 1125), która miała fundamentalne znaczenie dla zasadniczej poprawy – dotychczas bardzo niskich – wynagrodzeń pracowników administracyjnych sądów. Utworzenie grupy urzędników sądowych spowodowało odrębne kształtowanie budżetu w zakresie wynagrodzeń niż dla całej grupy pracowników zatrudnionych w państwowej sferze budżetowej, objętych ogólnymi zasadami kształtowania wynagrodzeń. Dzięki temu w latach 1997-2001 przeciętne wynagrodzenie urzędników sądów i prokuratur wzrosło aż o 180%.

Omawiając zmiany kadrowe w sądach, należy wspomnieć o nowo utworzonej instytucji referendarzy sądowych. Referendarz sądowy jest instytucją nową w ustroju współczesnego sądownictwa polskiego, wzorowaną na rozwiązaniach istniejących w krajach Europy Zachodniej. Wprowadzenie w Polsce tej instytucji odpowiada ogłoszonej 16 września 1986 r. *Rekomendacji nr R/86/12 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie niektórych środków przeciwdziałania nadmiernemu obciążeniu sądów*.

W poszczególnych latach liczba referendarzy kształtowała się następująco:

1998 r. – 52 osoby;

1999 r. – 216 osób;

2000 r. – 305 osób;

2001 r. – 600 osób.

Istotne z punktu widzenia przygotowania kadry sądów i prokuratur są zmiany w modelu szkolenia zawodowego sędziów, prokuratorów, referendarzy i innych pracowników wymiaru sprawiedliwości.

Od 1999 r. corocznie jest opracowywany i najpóźniej do końca stycznia przekazywany do sądów i prokuratur harmonogram szkoleń, zawierający wykaz

wszystkich szkoleń, które w danym roku będą organizowane centralnie, ze wskazaniem tematyki, programu, organizatora, miejsca szkolenia oraz liczby uczestników.

Od 2000 r. funkcjonuje nowo powołane przez Ministerstwo Sprawiedliwości bezpłatne dwuletnie Studium Zawodowe dla Sędziów i Prokuratorów. Odbywają się w nim zajęcia w 6 tematycznych blokach specjalistycznych: prawo cywilne, prawo karne, prawo konstytucyjne i wspólnotowe, prawo pracy, prawo dowodowe oraz prawo gospodarcze. Ministerstwo Sprawiedliwości zakończyło prace związane z utworzeniem Szkoły Wymiaru Sprawiedliwości. Zadaniem tej instytucji będzie centralne szkolenie sędziów, prokuratorów, referendarzy, kuratorów, urzędników i innych pracowników sądów i prokuratur. Brak środków finansowych nie pozwolił jeszcze na wdrożenie tego zadania.

W okresie sprawozdawczym Ministerstwo Sprawiedliwości prowadziło proces szkolenia kadry wymiaru sprawiedliwości (sędziowie i prokuratorzy) z zakresu prawa europejskiego, na różnych stopniach zaawansowania (poziom podstawowy, zaawansowany, specjalistyczny), zorganizowanych w ramach różnych programów (tj. PHARE oraz współpracy dwustronnej). Wzięło w nich udział około 5 500 sędziów i około 900 prokuratorów.

Ministerstwo Sprawiedliwości, mając na celu ułatwienie funkcjonowania sądów i prokuratur, podjęło szereg działań zmierzających do poprawy sytuacji lokalowej i bezpieczeństwa w sądach i prokuraturach:

- w 1997 r. powierzchnia lokalowa wzrosła o 27 940 m², zmodernizowano 1 410 m² powierzchni;
- w 1998 r. powierzchnia lokalowa wzrosła 9 871 m², zmodernizowano 12 990 m² powierzchni;
- w 1999 r. powierzchnia lokalowa wzrosła 52 564 m², a zmodernizowano 57 121 m² powierzchni;
- w 2000 r. powierzchnia lokalowa wzrosła 44 652 m², a zmodernizowano 31 689 m² powierzchni.

W ramach realizacji poprawy bezpieczeństwa w sądach i prokuraturach, od 2000 r. wszystkie nowe zadania inwestycyjne polegające na budowie, rozbudowie, adaptacji i modernizacji obiektów sądowych i prokuratorских obejmują również zainstalowanie monitoringu, bramek do wykrywania metali oraz systemów alarmowania w salach rozpraw i pomieszczeniach przesłuchań podłączonych do pomieszczeń policji sądowej.

W 2000 r. sądy okręgowe i sądy apelacyjne zakupiły 112 bramek do wykrywania metali dla potrzeb własnych i sądów rejonowych. Ponadto 16 sądów okręgowych zakupiło urządzenia do prześwietlania bagażu. W 20 sądach okręgowych rozpoczęto realizację tzw. wydzielonych stref bezpieczeństwa do rozpatrywania spraw o podwyższonym ryzyku.

Istotne z punktu widzenia sprawności funkcjonowania jednostek organizacyjnych wymiaru sprawiedliwości w sytuacji znacznego wzrostu obciążenia sądów i prokuratur były też działania w zakresie informatyzacji resortu.

Głównym zadaniem o charakterze strategicznym, realizowanym przez Ministerstwo Sprawiedliwości w 1997 r., był projekt Centrum Ogólnopolskich Rejestrów Sądowych (CORS):

a. Projekt *Centrum Ogólnopolskich Rejestrów Sądowych*

- Rejestr Zastawów

Pierwszy komponent projektu CORS, tj. informatyczny Rejestr Zastawów, funkcjonuje od 1 stycznia 1998 r. Uruchomiono 10 nowoczesnych wydziałów Rejestru Zastawów: w Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Lublinie, Poznaniu i Warszawie Białymstoku, Łodzi, Rzeszowie i Wrocławiu.

W roku 1998 wprowadzono do systemu około 300 tysięcy zastawów, przekraczając znacznie przyjęte założenia, przynosząc zarazem budżetowi państwa z tytułu opłat wpływy rzędu 53 milionów złotych (przy całkowitych wydatkach na utworzenie rejestru wynoszących 33 miliony złotych). W ciągu 1999 r. do systemu wprowadzono około 340 tysięcy zastawów. Aktualnie w rejestrze dokonano ponad 833 tysięcy wpisów oraz ponad 158 tysięcy wykreśleń. Analiza potwierdza, że ustawa o rejestrze zastawów i zastawie rejestrowym zaczyna stymulować rozwój życia gospodarczego, wzmacnia pewność obrotu oraz zrównuje w obrocie gospodarczym działalność podmiotów zagranicznych i polskich. Utworzona Centralna Informacja o Zastawach Rejestrowych zapewnia natychmiastowe informacje o zastawach.

- Krajowy Rejestr Sądowy

1 stycznia 2001 r., na mocy ustawy z 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Ustawa o KRS), uruchomiono jednolity, ogólnokrajowy, informatyczny rejestr podmiotów gospodarczych – Krajowy Rejestr Sądowy. Gromadzone w rejestrze

informacje posiadają walor prawny, poprzez stworzenie systemu informatycznego obejmującego zarówno poziom lokalny (Sądy Rejonowe jako sądy rejestrowe – 26 Wydziałów Krajowego Rejestru Sądowego), jak i ośrodek centralny zaopatrzonego w centralną bazę danych. Rejestr połączony jest z innymi państwowymi systemami informatycznymi: PESEL i REGON. Z każdego miejsca w Polsce, w którym działa Ekspozytura Centralnej Informacji, dostępne są pełne dane rejestrowe dotyczące przedsiębiorcy, który rejestrował się również w innym sądzie.

- Nowa Księga Wieczysta

Celem projektu CORS w zakresie reformy ksiąg wieczystych jest przekształcenie obecnego zasobu ksiąg wieczystych w z informatyzowany, ogólnokrajowy rejestr, zawierający gwarantowane przez państwo informacje o stanie prawnym nieruchomości. Projekt ten jest współfinansowany ze środków PHARE 2000 jako komponent programu *Utworzenie Zintegrowanego Systemu Katastralnego*.

Projekt jest realizowany również przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii oraz Ministerstwo Finansów, przy czym zadania wspólne resortów dotyczą stworzenia zasad i mechanizmów pozwalających na efektywną synchronizację zasobów danych o nieruchomościach.

b. System informatyczny Prokuratury

W końcu 1998 r. Ministerstwo Sprawiedliwości rozpoczęło prace nad informatycznym systemem Prokuratury wspomagającym zwalczanie przestępczości zorganizowanej. Powstanie chroniona baza danych o przestępstwach i przestępcach, pozwalająca na szybkie kojarzenie działań przestępczych, które – oceniane jednostkowo – nie wskazują na związek z przestępczością zorganizowaną.

c. Budowa resortowego systemu łączności CORS-NET

Celem Zadania *Resortowy System Łączności* jest zapewnienie bezpiecznej wymiany informacji pomiędzy Ministerstwem Sprawiedliwości a sądami i prokuraturami. W latach 1999 i 2000 zrealizowano prace związane z uruchomieniem końcówek Resortowego Systemu Łączności w sądach okręgowych i apelacyjnych.

d. Automatyzacja windykacji należności sądowych

Celem zadania jest usprawnienie czynności związanych z windykacją należności sądowych, poprzez wdrożenie w sądach wyspecjalizowanego oprogramowania. W roku 2000 ze środków PHARE zakupiono i przekazano wszystkim okręgom sądowym sprzęt komputerowy (serwery, stacje robocze, drukarki sieciowe z podajnikami kopert) za ponad 1 000 000 euro. Ponadto sądy okręgowe zakupiły oprogramowanie specjalistyczne, wybrane podczas prac pilotażowych. W roku 2001 to zadanie jest kontynuowane.

e. Komputeryzacja sal rozpraw

Celem zadania jest usprawnienie czynności związanych z protokołowaniem posiedzeń, poprzez zastosowanie komputerów osobistych wyposażonych w pakiet oprogramowania biurowego i bazę aktów prawnych. W roku 2000 zakupiono około 320 zestawów komputerów przenośnych i 100 stacjonarnych, za łączną kwotę około 4 000 000 złotych; skierowano je 15 okręgów sądowych.

Ważnym przedsięwzięciem, związanym z działalnością Urzędu, jest uruchomienie Krajowego Rejestru Karnego. Powstał on z przekształcenia Centralnego Rejestru Skazanych i Centralnego Rejestru Nietletnich. Rozpoczął działalność 22 czerwca 2001 r. i z tą datą wyposażony został w dodatkowe terenowe punkty informacyjne. Zadaniem KRK jest gromadzenie informacji o osobach prawomocnie skazanych oraz udostępnianie tych informacji organom ścigania i wymiaru sprawiedliwości, a także innym, określonym w ustawie podmiotom.

Sytuacja w więziennictwie

W 1997 r. jednostki penitencjarne dysponowały 64 978 miejscami dla osadzonych. W połowie roku 2001 było ich 67 882. W końcu 1997 r. w aresztach śledczych i zakładach karnych przebywało 57 382 osadzonych. W czerwcu 2001 r. było ich 79 280. Wzrost zaludnienia wynosi więc 38,2%, a wzrost liczby miejsc 4,5%. Od sierpnia 1999 r. trwa dynamiczny wzrost zaludnienia jednostek penitencjarnych. Obecnie zakłady karne i areszty śledcze przeludnione są o 17,5% (18 czerwca 2001 r.).

Zamierzone jest zwiększenie liczby miejsc, polegające na adaptacji pomieszczeń i rozbudowie bazy lokalowej oraz pozyskaniu nowych obiektów, np. po likwidowanych jednostkach wojskowych, które mogłyby zostać dostosowane do potrzeb

więziennictwa. Kierownictwo resortu podjęło działania zmierzające do uzyskania dodatkowych środków finansowych na potrzeby więziennictwa.

Główne sukcesy i porażki

Wiele działań podejmowanych przez resort sprawiedliwości w okresie 1997-2001 zakończyło się sukcesem. Do takich zaliczyć niewątpliwie należy osiągnięcia w zakresie legislacji:

- *Ustawa - Kodeks spółek handlowych;*
- *Ustawa – Prawo o ustroju sądów powszechnych;*
- ustawy o charakterze kodeksowym;
- ustawy skierowane na poprawę funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości;
- terminowa realizacja zobowiązań legislacyjnych wynikających z *Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej (NPPC)*.

Sukcesem jest też utworzenie wydziałów grodzkich oraz dostosowanie w dużej mierze struktury organizacyjnej sądownictwa powszechnego do podziału administracyjnego państwa.

Do sukcesów należy także zaliczyć szereg opisanych wcześniej działań z zakresu informatyzacji, jak np.:

- uruchomienie Rejestru Zastawów;
- uruchomienie Krajowego Rejestru Sądowego;
- rozpoczęcie realizacji projektu *Nowa Księga Wieczysta* jako część międzyresortowego przedsięwzięcia *Utworzenie Zintegrowanego Systemu Katastralnego*;
- rozpoczęcie realizacji projektu *System Informatyczny Prokuratur*;
- uruchamianie Resortowego Systemu Łączności – CORS-NET .

Za główny sukces w zakresie działania prokuratury należy uznać większą efektywność ścigania i poprawę aprobaty społecznej dla działań Prokuratury. Należy też wspomnieć o fakcie rozbicia wielu grup przestępczych zajmujących się przemytem narkotyków, nielegalnym handlem kradzionymi samochodami oraz towarami akcyzowymi itp.

Sukcesami więziennictwa w latach 1997 - 2001 są niewątpliwie:

- postępująca poprawa efektywności działań zmierzających do ochrony społeczeństwa przed sprawcami przestępstw. Przejawia się to m.in. zmniejszającą się z każdym rokiem

liczbą ucieczek osadzonych i malejącym stale odsetkiem skazanych nie powracających z przepustek. Jest to efekt doskonalenia jakości pracy z osadzonymi;

- gwarantujące odpowiedni poziom bezpieczeństwa utrzymywanie kontroli nad zachowaniem osadzonych, wyrażające się brakiem groźnych w skutkach zbiorowych wystąpień. Jest to szczególnie trudne w jednostkach, w których poziom zaludnienia przekracza 150% pojemności. Stan ten osiągnąć jest kosztem wzmożonej pracy w bezpośrednim kontakcie z pozbawionymi wolności;

- oddanie w latach 1997 - 2001 do użytku w jednostkach penitencjarnych 2 904 miejsc zakwaterowania dla osadzonych. Efekt ten osiągnięto przy niedostatku środków na inwestycje i remonty.

Resort nie ustrzegł się też przed porażkami. Za największą należy uznać wciąż niewielkie zaufanie społeczne do sądów, wynikające – jak się wydaje – głównie z przewlekłości postępowań. Przyczyny tego zjawiska wymagają dokładniejszej analizy.

Za porażki w dziedzinie legislacji należy uznać:

- niezrealizowanie przyjętych w programie działania resortu i zgłoszonych do planu prac Rady Ministrów projektów ustaw, których opracowanie nie zostało dotrzymane;
- niezyskanie akceptacji społecznej i środowisk prawniczych dla systemu formularzy w postępowaniu cywilnym (uproszczonym).

Za porażkę należy też uznać niedostateczną informtyzację sekretariatów wydziałów procesowych. Należy przy tym zwrócić uwagę na ogromny zakres wdrożeń wydziałów procesowych sądów jest tysiąc. Niestety, realizacja tego niezmiernie ważnego zadania oraz wielu innych ograniczona jest przez niedostateczne środki finansowe, jakie Ministerstwo może przeznaczyć na ten cel.

Wśród najistotniejszych porażek więziennictwa w okresie lat 1997-2001 należy wymienić:

- poważne trudności w zapewnieniu, zgodnej z art. 110 kkw, normy powierzchni mieszkalnej przewidzianej dla jednego osadzonego (3 m²). Jest to efektem wzrostu liczby osadzonych, przy jednoczesnym braku możliwości utworzenia wystarczającej liczby nowych miejsc zakwaterowania;

- wzrost liczby zachowań agresywnych wśród osadzonych. Składają się na nią m.in. bójki, samouszkodzenia, przypadki znęcania się więźniów nad współosadzonymi. Ma to związek z przeludnieniem, nie jest jednak jego prostą konsekwencją;

- dopuszczenie do uciezek 2 osadzonych uznanych za niebezpiecznych (Ryszarda Bergiela 5 maja 1998 r. z Zakładu Karnego w Czarnem i Ryszarda Niemczyka, 29 października 2000 r. z Zakładu Karnego w Wadowicach).

Ministerstwo Zdrowia

Główne cele urzędu

Głównym celem resortu było zastąpienie nieefektywnego, marnotrawnego i stojącego na granicy bankructwa systemu centralnego zarządzania i finansowania ochrony zdrowia, systemem wzorowanym na doświadczeniach krajów zachodnich.

Nie negując założeń, przyjętych przez poprzedni parlament, podjęto prace zmierzające do wprowadzenia nowych zasad finansowania oraz do upodmiotowienia przychodni i szpitali.

Rozdzielono funkcje płatnika i świadczeniodawcy, wprowadzając mechanizm kontraktowania świadczeń zdrowotnych. W krótkim doprowadzono też czasie do usamodzielnienia publicznych zakładów opieki zdrowotnej.

By zlikwidować poszukiwanie przez kolejne rządy oszczędności budżetowych, w tym w nakładach na ochronę zdrowia, wydzielono w sposób nie poddający się przetargom politycznym, pulę nakładów na opiekę zdrowotną. Dokonano tego bez zwiększania obciążeń podatkowych obywateli.

By zapewnić gwarantowany przez Konstytucję równy dostęp do świadczeń, także osób najuboższych, nowy system oparto na zasadzie solidaryzmu.

Równocześnie rząd przekazał swoje kompetencje wobec publicznych zakładów opieki zdrowotnej samorządom wojewódzkim i powiatowym. Doprowadziło to do decentralizacji zarządzania oraz decentralizacji zadań z zakresu ochrony zdrowia.

Poprzez powszechne wprowadzenie rachunku ekonomicznego osiągnięto większą efektywność wykorzystania środków, aparatury, sprzętu medycznego oraz personelu.

Mimo że szpitale nadal się zadłużają, skalę problemu jest znacznie mniejsza niż przed reformą. Zmierza się do zlikwidowania tego problemu, poprzez zwiększenie odpowiedzialności zarządzających szpitalami wobec organów założycielskich (głównie samorządów).

Dzięki reformie, także usługi prywatnych zakładów opieki zdrowotnej stały się dostępne w ramach powszechnego ubezpieczenia. Bardzo wyraźnie zwiększyła się liczba prywatnych przychodni świadczących usługi podopiecznym kas chorych. Nowy system wymusił – korzystne dla społeczności lokalnych – zmiany organizacyjne

w szpitalach i przychodniach. Aby je wesprzeć, rząd uruchomił program restrukturyzacji, stymulujący i przekształcenia w służbie zdrowia.

Prace analityczne i studyjne

- *Sprawozdanie Pełnomocnika Rządu ds. Wprowadzenia Powszechnego Ubezpieczenia Zdrowotnego* po rocznym okresie obowiązywania ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym.
- *Standardy świadczenia usług zdrowotnych w ramach systemu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego*, program mający na celu określenie zasad uzyskiwania wybranych usług przez pacjentów; listopad 2000 r. - listopad 2001 r. (prace na ukończeniu).
- *Opracowanie systemu jednorodnych grup pacjentów*; celem jest określenie poziomu kosztów; leczenia szpitalnego oraz skonstruowanie systemu stawek za leczenie, opartych na średnich kosztach, listopad 2000 r. - listopad 2001 r.(prace na ukończeniu).
- *Narodowy Rachunek Zdrowia*; celem jest wprowadzenie w Polsce systemu klasyfikacji wydatków na ochronę zdrowia zgodnego z regułami OECD i Eurostat; wrzesień 2000 r.- sierpień 2001 r. (prace na ukończeniu).
- *Raport na temat aktualnego stanu przekształceń własnościowych Państwowych Przedsiębiorstw Uzdrawiskowych*, październik 1998 r.
- *Harmonogram komercjalizacji Państwowych Przedsiębiorstw Uzdrawiskowych*, listopad 1998 r.
- *Standardy świadczenia usług medycznych*, materiał przygotowany z udziałem 250 osób, przedstawicieli środowisk zawodowych, płatników; luty-lipiec 1999 r.
- *Raport na temat sytuacji prawnej 26 państwowych przedsiębiorstw uzdrawiskowych, dla których Minister Zdrowia był organem założycielskim*, maj 1998 r.

Zmiany w sferze działań resortu

1 stycznia 1999 r. rozpoczęto wprowadzanie zmian systemowych w ochronie zdrowia. Zmierzały do:

- systematycznej poprawy jakości świadczeń zdrowotnych – w efekcie do poprawy zdrowotności społeczeństwa;

- poszerzenia rynku usług medycznych i zwiększenia dostępności do świadczeń;
- powiązania płac pracowników ochrony zdrowia z jakością wykonywanej pracy – w efekcie do stopniowego wzrostu wynagrodzeń;
- zwiększenia bezpieczeństwa ludności przez wprowadzenie zintegrowanego ratownictwa medycznego;
- zmniejszania i likwidacji szarej strefy.

Aby osiągnąć te cele, uznano za konieczne:

- wprowadzenie powszechnego systemu ubezpieczeń zdrowotnych (utworzenie instytucji ubezpieczenia zdrowotnego – Kas Chorych kontraktujących świadczenia zdrowotne finansowane ze składek na ubezpieczenie zdrowotne);
- oddzielenie płatnika od usługodawcy;
- solidaryzm społeczny w celu zapewnienia równego dostępu do świadczeń;
- uzyskanie stabilności finansowej w nowym systemie, racjonalizację wykorzystania nakładów finansowych wraz z ich stopniowym wzrostem;
- przekazanie praw własności zakładów opieki zdrowotnej samorządom, w efekcie decentralizację zarządzania i decentralizację zadań z zakresu ochrony zdrowia;
- restrukturyzację zakładów opieki zdrowotnej – dostosowanie do rzeczywistego zapotrzebowania na danym terenie;
- zrównanie w prawach podmiotów innych niż publiczne.

W związku ze zmianami w ochronie zdrowia, od 1999 r. realizowany jest rządowy *Program Działań Wspierających dla Pracowników Zakładów Opieki Zdrowotnej* jako element restrukturyzacji zatrudnienia związany z reformą ochrony zdrowia. Jego kontynuacją był *Program Restrukturyzacji w Ochronie Zdrowia w latach 2000 i 2001*.

Na realizację programów zostały wydane z budżetu państwa: w 1999 r. – 402,4 mln zł, w roku 2000 – 355 mln zł (w tym 177 mln zł na wydatki inwestycyjne, 148 mln zł na wydatki bieżące i 30 mln zł na wydatki bieżące jednostek budżetowych). W budżecie na rok 2001 na realizację programu restrukturyzacji i działań osłonowych zapisano kwotę 393,49 mln zł. Dodatkowe środki w wysokości 50 mln zł pochodziły z pożyczki Banku Światowego. Do końca 2000 r. wydano około 750 mln zł. W programie wzięło udział ponad 1 500 jednostek ochrony zdrowia, zrealizowano 2 479 różnych programów poszczególnych jednostek.

Po 2 latach realizacji programu można podsumować jego realizację oraz efekty:

- w dziedzinie restrukturyzacji samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej lub ich jednostek organizacyjnych, polegającej na utworzeniu w miejsce likwidowanych tzw. łóżek ostrych – łóżek opieki długoterminowej, i tworzeniu zakładów opieki długoterminowej, tj. zakładów opiekuńczo-leczniczych, pielęgnacyjno-opiekuńczych i opieki paliatywno-hospicyjnej. Proces tworzenia zakładów opieki długoterminowej rozpoczął się w 1999 r., kontynuowany był w latach 2000 i 2001. Pierwszym etapem było dofinansowanie adaptacji pomieszczeń, kolejne etapy objęły zakup wyposażenia ze środków z pożyczki z Banku Światowego, a także szkolenia pracowników nowo tworzonych jednostek;
- w dziedzinie restrukturyzacji zatrudnienia – przyjęto program osłonowy dla zakładów, w których dokonywano redukcji zatrudnienia; zwolniono i zaplanowano zwolnienia w 2000 r. około 80 tysięcy pracowników, przy czym przynajmniej połowa z nich znalazła miejsce pracy w niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej. W latach 1999 i 2000 Ministerstwo Zdrowia dofinansowało restrukturyzację zatrudnienia kwotą 252 844 134 zł;
- w sferze finansowania inwestycji rozpoczętych przed rokiem 1999. W roku 1999 kosztem około 100 mln zł sfinansowano dokończenie inwestycji w 89 SPZOZ-ach. Wśród zakupów dominowała aparatura diagnostyczna przyczyniająca się do usprawnienia procesów diagnostycznych, zwiększenia dostępności i skrócenia czasu oczekiwania na badania diagnostyczne, a także do podniesienia jakości i obniżenia kosztów tych badań; następnie aparatura do sterylizacji, aparatura diagnostyczno-ratunkowa (defibrylatory, respiratory), wyposażenie do dializoterapii, a także sprzęt do rehabilitacji. Realizację ww. celów umożliwiają także remonty i adaptacje pomieszczeń, inwestycje w infrastrukturę, jak zmiany sposobu ogrzewania, termoizolacje budynków, budowa lub remont nowych ujęć wody, naprawa instalacji elektrycznych i gazowych, systemów wentylacji oraz realizowanie zaleceń Sanepidu.
- w sferze działań osłonowych dla pracowników zakładów opieki zdrowotnej przygotowano w Ministerstwie Zdrowia projekt ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów udzielanych lekarzom, lekarzom stomatologom, pielęgniarce i położnym oraz o umarzaniu tych kredytów. Zgodnie z zapisami tego projektu, preferencyjne kredyty mogłyby uzyskać wymienieni w tytule ustawy pracownicy SP ZOZ, jeżeli rozwiązano z nimi umowę po 31 grudnia 1998 r., z przyczyn dotyczących pracodawcy, a także pracownicy zatrudnieni w SP ZOZ, złożą deklaracje o gotowości rozwiązania

umowy o pracę, a co za tym idzie wykonywania zawodu poza SP ZOZ. Zgodnie z art. 1 projektowanej ustawy, kredyt powinien być przeznaczony na adaptację pomieszczeń, zakup specjalistycznej aparatury lub sprzętu medycznego do wyposażenia gabinetów lekarskich i pielęgniarских. Projekt we wrześniu 2000 r. został skierowany do Sejmu;

- w dziedzinie edukacji – w 2000 r. rozpoczęły się szkolenia funkcjonowania systemów ochrony zdrowia w kraju i za granicą, mechanizmach jego finansowania, znaczenia polityki zdrowotnej dla zrównoważonego rozwoju społeczności lokalnej oraz zarządzania zakładami opieki zdrowotnej. Wzięło w nich udział:

- 5 tysięcy menedżerów,
- 10 tysięcy pracowników zarządzania,
- 5 tysięcy lokalnych polityków.

- w sferze przekształceń własnościowych w zakładach opieki zdrowotnej; pierwszym krokiem było przekształcenie jednostek budżetowych w samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, następnym – tworzenie niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej lub praktyk, poprzez przekształcenia własnościowe. Proces ten rozpoczął się jeszcze przed 1999 r., znacznie się zintensyfikował w latach 1999-2000. W poprzednim systemie jednostki opieki zdrowotnej funkcjonowały jako jednostki budżetowe, co oznaczało, że otrzymywały środki na podstawie samego faktu istnienia; obecnie – jako jednostki samodzielne – zawierają kontrakty z płatnikiem w zależności od świadczonych usług. Poprzednio jednostki zatrudniały tyle osób, ile przewidywał plan budżetowy, obecnie liczba personelu odpowiada potrzebie wykonania usług. Wcześniej dyrektor „organizował” środki, dziś dyrektor sprzedaje usługi.

Sektor niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej systematycznie się rozwija. Na rynku usług medycznych pojawiła się konkurencja. Dostrzegają to także kasy chorych, co skutkuje większą liczbą kontraktów z większą liczbą niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej. W lutym 2001 r. liczba kontraktów z niepublicznymi zakładami opieki zdrowotnej była czterokrotnie większa niż w 1999 r. i wyniosła w 2001 r. ponad 16 tysięcy. Porównanie liczby kontraktów zawartych z publicznymi i niepublicznymi zakładami opieki zdrowotnej w różnych zakresach opieki zdrowotnej wskazuje, że w podstawowej opiece zdrowotnej, stomatologii, specjalistycy i lecznictwie uzdrowiskowym przeważają kontrakty podpisywane z niepublicznymi zakładami opieki zdrowotnej; kontrakty z zakładami publicznymi dominują w zakresie opieki szpitalnej i pomocy doraźnej. **Wśród kontraktów**

zawartych z niepublicznymi zakładami opieki zdrowotnej najwięcej jest kontraktów w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej.

- Program restrukturyzacji wspierał również intensywne przekształcenia własnościowe w ochronie zdrowia. Obecnie około 80 % wszystkich zakładów opieki zdrowotnej stanowią zakłady niepubliczne. Przedstawione poniżej tabele prezentują proporcje pomiędzy publicznymi i niepublicznymi zakładami opieki zdrowotnej.

Województwo	Publiczne jednostki opieki zdrowotnej	Niepubliczne jednostki opieki zdrowotnej	Razem
DOLNOŚLĄSKIE*	220	720	940
KUJAWSKO-POMORSKIE	198	250	448
LUBELSKIE	93	478	571
LUBUSKIE	62	355	417
ŁÓDZKIE	132	616	748
MAŁOPOLSKIE	234	847	1081
MAZOWIECKIE*	298	1678	1976
OPOLSKIE*	78	245	323
PODKARPACKIE	129	303	432
PODLASKIE	45	208	253
POMORSKIE	123	399	522
ŚLĄSKIE	342	1561	1903
ŚWIĘTOKRZYSKIE	142	111	253
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	117	446	563
WIELKOPOLSKIE	158	1367	1525
ZACHODNIOPOMORSKIE	129	515	644
Razem	2500	10099	12599

* dane niepełne

Województwo	Publiczne Zakłady Opieki Zdrowotnej		Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej		Razem w poszczególnych województwach	
	ogólnie	jednostki szpitalne	ogólnie	jednostki szpitalne	ogólnie	jednostki szpitalne
DOLNOŚLĄSKIE*	220	88	720	0	940	88
KUJAWSKO-POMORSKIE	198	27	250	0	448	27
LUBELSKIE	93	29	478	0	571	29
LUBUSKIE	62	22	355	1	417	23
ŁÓDZKIE	132	27	616	4	748	31
MAŁOPOLSKIE	234	46	847	9	1081	55
MAZOWIECKIE*	298	67	1678	26	1976	93
OPOLSKIE*	78	*	245	*	323	*
PODKARPACKIE	129	26	303	0	432	26
PODLASKIE	45	12	208	0	253	12
POMORSKIE	123	33	399	8	522	41
ŚLĄSKIE	342	105	1561	2	1903	107
ŚWIĘTOKRZYSKIE	142	22	111	3	253	25
WARMINSKO-MAZURSKIE	117	33	446	4	563	37
WIELKOPOLSKIE	158	60	1367	12	1525	72
ZACHODNIOPOMORSKIE	129	34	515	0	644	34
Razem	2500	631	10099	69	12599	700

* dane niepełne

- *Program Zintegrowanego Ratownictwa Medycznego*. Jego celem jest stworzenie – na wzór rozwiązań stosowanych w Europie Zachodniej – sieci nowoczesnych jednostek ratownictwa medycznego w całym kraju.

Prowadzone są inwestycje: modernizacja izb przyjęć w wyselekcjonowanych szpitalach, uzupełnienia sieci ambulansów ratunkowych do poziomu umożliwiającego spełnienie europejskich standardów czasu dojazdu do chorego, budowa nowoczesnych, zintegrowanych centrów dyspozytorskich dla wszystkich rodzajów służb ratowniczych. Zreorganizowano również Centralny Zespół Lotnictwa Sanitarnego, tworząc Lotnicze Pogotowie Ratunkowe (LPR), które docelowo posiadać będą 15 baz śmigłowcowych i 3 samoloty sanitarne. Rozpoczęto również szkolenie kadr na potrzeby systemu. Zakończono szkolenie pierwszych 100 lekarzy w dziedzinie medycyny ratunkowej, planowane są szkolenia kolejnych 150 lekarzy, 200 ratowników, 150 pielęgniarek i 400 dyspozytorów.

W roku 1999 z programu *Zintegrowane Ratownictwo Medyczne* kwotę 61 mln zł przeznaczono na pomoc finansową w zakupach sprzętu medycznego dla zakładów opieki zdrowotnej na terenie całego kraju. Koszty remontów i prac adaptacyjnych

w Izbach Przyjęć pokrywane były ze środków pozyskanych przez zakłady z innych źródeł – głównie z budżetu samorządów terytorialnych. Na sfinansowanie restrukturyzacji LPR posłużyła kwota 4,248 mln zł, przewidzianych na działalność bieżącą. W roku 1999 za kwotę ponad 20 mln zł sfinansowany został zakup 103 ambulansów sanitarnych w standardzie „R”, które służą ratowaniu życia i zdrowia pacjentów w całym kraju. Pozostałe zakupy za kwotę około 40 mln zł, to sprzęt medyczny przeznaczony dla szpitalnych izb przyjęć modernizowanych do standardu szpitalnych oddziałów ratunkowych oraz sprzęt łączności dla podmiotów ratownictwa medycznego.

W roku 2000 budżet programu wynosił 80,5 mln. Za te środki stworzono 59 centrów powiadamiania ratunkowego (dodatkowe 25 powstało ze środków MSWiA) i 89 szpitalnych oddziałów ratunkowych, zakupiono 82 ambulanse ratunkowe. Dofinansowano także zakup wyposażenia dla szpitalnych oddziałów ratunkowych utworzonych w roku poprzednim. Zakupiono środki łączności oraz sprzęt medyczny dla śmigłowców ratunkowych a także wyremontowano i zmodernizowano 2 śmigłowce. Z budżetu programu przeznaczono także środki na zadania szkoleniowe z zakresu medycyny ratunkowej.

Jednym z najbardziej istotnych elementów reformy służby zdrowia jest likwidacja starego, niewydolnego systemu podstawowej opieki zdrowotnej i wprowadzenie nowoczesnego modelu opartego na instytucji lekarza rodzinnego. Ponieważ większość potrzeb zdrowotnych zabezpieczana jest przez podstawową opiekę zdrowotną, ta część systemu ma zasadniczy wpływ na to, czy zadania całego systemu są realizowane w sposób zadowalający. Podstawowymi korzyściami dla pacjenta, związanymi z wprowadzeniem instytucji lekarza rodzinnego, to:

- całodobowa, podmiotowa opieka podstawowa w miejscu zamieszkania,
- opieka całoroczna,
- opieka nad całą rodziną w lokalnym środowisku,
- prawo wyboru i zmiany lekarza,
- umówione na godzinę wizyty u lekarza lub pielęgniarki, zaproszenia na okresowe kontrole, umawianie na badania specjalistyczne na konkretny termin itp.

Inne ważne skutki reformy to: wprowadzenie przez ustawę o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym zasady finansowania przez Ministra Zdrowia najbardziej kosztownych, nowoczesnych oraz wymagających wysokokwalifikowanych kadr medycznych i wysokospecjalistycznej aparatury świadczeń zdrowotnych. W tym celu wyselekcjonowano odpowiednie procedury medyczne z pomocą ekspertów w poszczególnych dziedzinach medycyny.

Tabela pokazuje liczbę i dynamikę wykonanych wysokospecjalistycznych procedur medycznych oraz aparatów użytej do niektórych z nich

Lp.	Procedura	Rok 1997	Rok 1998	Rok 1999	Rok 2000	Wzrost %
1	Koronarografia	28445	34106	45395	58734	206%
2	Koronaroplastyka	7343	10846	15393	20348	277%
3	Kardiochirurgia	5106	5706	6368	6287	123%
4	Przeszczep szpiku	237	333	470	625	263%
5	Przeszczep serca	118	123	119	129	109%
6	Przeszczep nerek	522	541	598	810	155%
7	Przeszczep wątroby	19	27	37	75	394%
8	Stacje dializ	141	147	155	163	115%
9	Stanowiska dializ	1241	1326	1434	1580	127%
10	Dializowani	6103	6878	7702	8424	138%

Tabela zawiera: w poz 1-7: liczbę wykonanych procedur, w poz. 10: liczbę osób przewlekle dializowanych, w poz. 8 i 9: liczbę stacji dializ i stanowisk dializacyjnych.

System publicznej służby krwi w Polsce, realizując *Program samowystarczalności w zakresie krwiodawstwa i krwiolecznictwa*, spełnia od kilku lat najwyższe standardy jakościowe, rekomendowane m.in. przez Radę Europy.

Program poprawy opieki prenatalnej, realizowany od kilku lat wraz z programami badań przesiewowych, obejmujących całą populację noworodków. Przyniósł znaczący sukcesywny spadek wskaźnika umieralności niemowląt, który w roku 2000 wyniósł 8,1 i jest już zbliżony do krajów zachodnioeuropejskich.

W branży uzdrowiskowej nastąpiły przekształcenia własnościowe. Skomercjalizowano wszystkie (26) Państwowych Przedsiębiorstw Uzdrowiskowych

Dostosowanie do prawa Unii Europejskiej

W związku z koniecznością dostosowania prawa polskiego do prawa Unii Europejskiej, w 2000 r. Minister Zdrowia przygotował projekt ustawy Prawo farmaceutyczne, w pełni dostosowujący prawo polskie do wspólnotowego *aquis* w zakresie uregulowań dotyczących leków. Obowiązujące przepisy dotyczące rejestracji leków są długotrwałe i niejasne oraz nie w pełni zgodne z zasadami unijnymi. Projekt upraszcza procedury, ujednocila wymagania stawiane wnioskodawcom, nakłada m.in. obowiązek zgłaszania niepożądanych działań produktów leczniczych dopuszczonych do obrotu do Centralnej Ewidencji prowadzonej przez Prezesa Urzędu Rejestracji Wyrobów Medycznych, Produktów Leczniczych i Biobójczych oraz dostosowuje regulacje polskie do standardów światowych. Brak zatem nowych procedur po akcesji Polski do Unii mógłby doprowadzić do sytuacji, w której, leki krajowe dopuszczone do obrotu na dotychczasowych zasadach musiałyby zostać z niego wycofane. Projekt ustawy jest elementem *Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa* (NPPC 2000). W obszarze *Swobodny przepływ towarów* przewiduje się zniesienie barier na rynku farmaceutycznym, poprzez pełną harmonizację prawa w zakresie produktów leczniczych oraz dostosowania procedury rejestracji leków do wymogów wspólnotowych. Przepisy projektu ustawy regulują zagadnienia związane z dopuszczaniem do obrotu produktów leczniczych i ich wytwarzaniem; wskazują wymagania, jakie muszą spełniać placówki, w których odbywać się będzie obrót detaliczny i hurtowy; określają zadania stawiane inspekcji farmaceutycznej; precyzują zasady prowadzenia właściwej reklamy leków. Projekt ustawy jest nie tylko elementem zabiegów o uzyskanie członkostwa, ale także – co bardzo istotne – bodźcem do zwiększenia konkurencyjności polskiego przemysłu farmaceutycznego oraz sposobem na poprawę jakości leków. Europejskie prawo nakłada rygorystyczną procedurę dopuszczania leków do obrotu, wpływając na poprawę bezpieczeństwa ich stosowania i poziomu ochrony zdrowia obywateli. Szczegółowe zapisy projektu ustawy regulują zasady prowadzenia badań klinicznych oraz tzw. Dobrą Praktykę Wytwarzania (GMP) i Dobrą Praktykę Laboratoryjną (GLP).

System kształcenia podyplomowego

Wprowadzono nowy system kształcenia podyplomowego lekarzy, lekarzy stomatologów, pielęgniarek i położnych w zakresie stażu podyplomowego i specjalizacji. Staż podyplomowy oparto na gwarancjach finansowania przez państwo etatów stażowych dla absolwentów, wprowadzeniu nowoczesnych, jednolitych programów, stawiających na pierwszym miejscu praktyczne opanowanie umiejętności zawodowych przy wykorzystaniu najnowszych osiągnięć wiedzy medycznej. Nowy system oparty jest na jednostopniowych programach specjalizacji, wprowadzeniu nowej możliwości odbywania specjalizacji w ramach etatów rezydenckich, obiektywizacji zasad dostępu do specjalizacji, możliwości planowania liczby osób w poszczególnych programach specjalizacyjnych i ustaleniu wymagań dla podmiotów prowadzących specjalizację. Nowe programy stażu i specjalizacji zaczęły funkcjonować w 1999 r. na podstawie doświadczeń wprowadzane są korekty usprawniające system. Rozporządzeniem wykonawczym do ustawy o zakładach opieki zdrowotnej wprowadzono nowe zasady działania nadzoru specjalistycznego konsultantów. Konsultanci krajowi i wojewódzcy będą realizować dla Ministra Zdrowia i wojewodów zadania dotyczące: oceny, planowania i prognozowania w zakresie poszczególnych dziedzin medycyny i farmacji, także w zakresie kształcenia podyplomowego, przy ustalonych (po raz pierwszy) jednolitych zasadach finansowania ich działalności. Od 2000 r. Ministerstwo Zdrowia wprowadza zmiany w systemie kształcenia pielęgniarek i położnych. Ich celem transformacji kształcenia jest podniesienie poziomu edukacji zawodowej pielęgniarek i położnych oraz dostosowanie kształcenia w tych zawodach do standardów Unii Europejskiej. Ma to również zapewnić tym samym wymaganą dostępność i jakość świadczeń pielęgniarskich.

Najważniejszym zadaniem jest upowszechnienie wyższego wykształcenia zawodowego pielęgniarek i położnych. W ramach tego zadania :

w 2000 r.:

- opracowano minimalne wymagania programowe dla studiów licencjackich oraz magisterskich na kierunku pielęgniarstwo, zatwierdzone 29 czerwca 2000 r. uchwałą Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego MEN;

- wydawano publikacje i organizowano konferencje dla marszałków województw, rektorów uczelni medycznych, środowiska pielęgniarek i położnych

(konferencje: Warszawa, 2-3 grudnia 2000 r., Gniezno 8-9 grudnia 2000 r., Kraków 16-17 grudnia 2000 r.);

- uruchomiono kształcenie pielęgniarek w pierwszych (7) uczelniach medycznych (Centrum Medyczne Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Akademia Medyczna w Lublinie, Akademia Medyczna w Bydgoszczy, Akademia Medyczna w Białymstoku, Akademia Medyczna w Warszawie, Akademia Medyczna w Katowicach, Akademia Medyczna we Wrocławiu – ze wsparciem finansowym z budżetu Ministra Zdrowia);

w **2001 r.:**

- trwała współpraca z Ministerstwem Edukacji Narodowej w zakresie wprowadzenia kształcenia pielęgniarek w wyższych szkołach zawodowych i innych uczelniach akademickich (niemedycznych) z wykorzystaniem bazy szkół medycznych;

- opracowano projekt sieci uczelni kształcących pielęgniarke i położne w systemie wyższych studiów zawodowych w latach 2001-2003 (około 30 uczelni, w tym akademickich i wyższych szkół zawodowych);

- opracowano minimalne wymagania programowe dla studiów licencjackich i magisterskich na kierunku położnictwo;

- zakończono prace nad *Programem transformacji kształcenia pielęgniarek i położnych w latach 2001-2005*,

Należy podkreślić, że *Program transformacji kształcenia pielęgniarek i położnych* jest programem umożliwiającym wejście w życie postanowień ustawy z 3 lutego 2001r. o zmianie ustawy o zawodach pielęgniarke i położnej (Dz U Nr 16, poz. 169), która dostosowuje polskie prawo w zakresie uzyskiwania kwalifikacji i wykonywania zawodów pielęgniarke i położnej do wymogów dyrektyw sektoralnych Rady Wspólnot Europejskich, co zostało uwzględnione w *Narodowym Programie Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej*.

Problemy pozostające do rozwiązania

- Nowelizacja ustawy o zakładach opieki zdrowotnej – dostosowanie zapisów do zmian wprowadzonych ustawą o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym, nowym podziale administracyjnym kraju oraz ustawą o rachunkowości.

- Nowelizacja rozporządzeń wykonawczych dotyczących wymagań pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczeń zakładów opieki zdrowotnej oraz indywidualnych praktyk lekarskich, pielęgniarских i położnych.

- *Kontynuacja Programu Restrukturyzacji w Ochronie Zdrowia w latach następnych.*

- Poprawienie legislacji regulującej realizację programów polityki zdrowotnej, w powiązaniu z systemem wysokospecjalistycznych procedur medycznych i przyjętym przez Radę Ministrów *Narodowym Programem Zdrowia*. Pozwoliłoby to na bardziej sprawną i korzystną ekonomicznie realizację tych zadań Ministra Zdrowia. Część bardzo ważnych propozycji w tym zakresie jest już od 1999 r. w trakcie prac sejmowych (nowelizacje ustaw: o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym i zakładach opieki zdrowotnej), niektóre zostały, niestety, przez parlament odrzucone.

- Określenie koszyka świadczeń gwarantowanych i zakresu współfinansowania świadczeń przez ubezpieczonych. Konieczna jest z tym zmiana podejścia społeczeństwa do świadczeń gwarantowanych i do współfinansowania niektórych świadczeń medycznych przez społeczeństwo.

- Dalsze prace nad opracowaniem standardów świadczeń zdrowotnych, ich unifikacją i ujednoliceniem kryteriów oceny jakości świadczeń.

- Konieczne jest wspieranie procesu akredytacji szpitali. Rozpowszechnienie problematyki jakości w ochronie zdrowia będzie miało ogromny wpływ na standard świadczonych usług medycznych, a co za tym idzie – na bezpieczeństwo zdrowotne społeczeństwa.

- Wspieranie ekonomiczne i organizacyjno-prawne powstawania i rozwoju praktyk lekarza rodzinnego (preferencyjne kredyty).

- Stymulowanie i kontrolowanie przekształceń własnościowych w ochronie zdrowia (13 czerwca 2001 r. Prezes Rady Ministrów przekazał Sejmowi projekt ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej wraz z projektami podstawowych aktów wykonawczych).

- Konieczna jest kontynuacja polityki wzmacniania sektora ambulatoryjnego przez jego prywatyzację i poszerzenie usług konkurencyjnych w stosunku do szpitala.

- Należy wspomagać i stymulować rozwój lecznictwa domowego i środowiskowego.

- Edukacja partnerów zaangażowanych w kształtowanie systemu ochrony zdrowia.

Sukcesy i porażki

Sukcesy

- W zakresie poszerzenia rynku usług i zwiększenia dostępności do świadczeń uzyskano wzrost liczby porad w podstawowej opiece zdrowotnej i porad specjalistycznych oraz wzrost liczby hospitalizacji.

Wzrost ilości porad specjalistycznych w województwie śląskim:

	1996 – 1997 (średnio w roku)	1999	2000	2001 (plan)
Porady specjalistyczne (w mln.)	około 8,5	około 10	około 11,2	około 12,3

Przedstawiony powyżej wzrost był możliwy dzięki wzrostowi przychodów Kas Chorych:

	1999	2000	2001
Przychody Kas Chorych	Wykonanie 18 841 807 780 zł	Wykonanie 23 403 726 400 zł	Planowane 25 314 165 770 zł

- uzyskano istotny wzrost jakości świadczonych usług, co jest wynikiem wprowadzenia konkurencji w ochronie zdrowia;

- wzrosła dostępność świadczeń zdrowotnych;

- nastąpił wzrost liczby wykonywanych usług wyspecjalistycznych;

- uregulowano kwestie edukacji pracowników służby zdrowia;

- prowadzony jest program restrukturyzacji placówek służby zdrowia;

- przeprowadzono działania dostosowawcze do prawa Unii Europejskiej;

Porażki

- Zbyt duże polityczne oddziaływanie sejmików wojewódzkich na kasy chorych („upolitycznienie rad kas chorych”), prowadzące do nieprzemysłanej polityki kadrowej rad kas chorych polegającej na wymianie już przygotowanej kadry zarządzającej na niedoświadczoną oraz do „rozmycia” funkcji kas jako reprezentantów interesów ubezpieczonych – kasa staje się reprezentantem interesów Sejmiku, a co za tym idzie – podległych sejmikowi zakładów opieki zdrowotnej.

- Hamowanie restrukturyzacji zakładów opieki zdrowotnej poprzez decyzje o utrzymywaniu nierentownych zakładów opieki zdrowotnej, podejmowane przez organy założycielskie (samorządy terytorialne).

- W okresie przejściowym niezapewnienie Ministrowi Zdrowia dostatecznych środków oddziaływania na kasy chorych.

- Brak konsekwencji w rozdzieleniu funkcji organu założycielskiego i płatnika (organy samorządu województwa równocześnie są organem założycielskim dla szpitali i wybierają rady kas chorych), utrudniającej proces dostosowania infrastruktury do potrzeb.

- Brak konkurencji między płatnikami świadczeń zdrowotnych – nie funkcjonują instytucje powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego inne niż kasy chorych.

- Niezadowolenie pracowników ochrony zdrowia, wynikające z niskiego poziomu płac.

- Brak kompleksowego i sprawnego systemu informatycznego, umożliwiającego identyfikację płatników składek i ubezpieczonych (korzystanie ze świadczeń przez osoby nie uprawnione, ze względu na niemożność wydania karty ubezpieczenia; trudności w określeniu, do której kasy należy ubezpieczony; brak dokładnej liczby ubezpieczonych; brak identyfikacji pracodawców nie odprowadzających składek; kłopoty w rozliczeniach między kasami), wywołane brakiem właściwej komputeryzacji ZUS).

- Brak jednolitego i zintegrowanego systemu ewidencji i rozliczania świadczeń zdrowotnych.

- Zjawisko „mnogości” aktów prawnych w ostatnich 3 latach dotyczyło również Ministra Zdrowia i było, obok znacznego deficytu kadrowego, przyczyną wielu błędów (niespójności, tzw. luk prawnych, nie wydanych lub wydanych z opóźnieniem aktów

prawnych itp.), które z kolei w różnym stopniu utrudniały czy wręcz uniemożliwiały podejmowanie części zadań .

- Wadą ustawy o zakładach opieki zdrowotnej jest to, że w wielu przypadkach wadliwe były delegacje ustawowe dla Ministra Zdrowia (nierzadko wprowadzane mimo jego sprzeciwu, a także bez jego wiedzy).

- Z perspektywy pierwszych 2 lat po wdrożeniu reformy szczególnie widoczny był niedostateczny potencjał „ludzki”, zarówno ilościowy, jak i jakościowy: niedostatek doświadczonych prawników, ekonomistów, specjalistów w ochronie zdrowia, informatyków.

- Negatywny odbiór społeczny przeprowadzanych zmian, spowodowany m.in. brakiem wystarczającej informacji o zasadach funkcjonowania systemu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego.

- Brak odpowiedniej liczby lekarzy rodzinnych, będących w założeniu jednym z najważniejszych elementów reformy.

- Niedostateczne przewycięzanie naturalnej niechęci społeczeństwa do konieczności wyboru nowego lekarza.

- Niedostateczne poinformowanie społeczeństwa o roli, jaką pełni lekarz pierwszego kontaktu w nowym systemie, spowodowało sprzeciw wobec konieczności posiadania skierowania do lekarzy specjalistów.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Główne cele MEN w latach 1997-2001

W umowie koalicyjnej AWS i UW – podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa polskiego uznano za jedno z zadań priorytetowych. W swoim *expose* premier Jerzy Buzek podkreślił konieczność zwiększenia dostępności i poprawy jakości wykształcenia na wszystkich poziomach poprzez reformę systemu edukacji. Rząd uznał to zadanie za jeden z głównych warunków wyrównywania szans edukacyjnych społeczeństwa, a reforma systemu edukacji została zaliczona do 4 wielkich systemowych reform rządu.

Z chwilą ukonstytuowania się w listopadzie 1997 r., kierownictwo Ministerstwa Edukacji Narodowej przystąpiło do prac koncepcyjnych nad przygotowaniem reformy systemu edukacji. 28 stycznia 1998 r. w Poznaniu została przedstawiona *Reforma systemu edukacji. Koncepcja wstępna* (tzw. żółta książeczka). 25 maja 1998 r. w Krakowie zaprezentowano *Reformę systemu edukacji. Projekt* (tzw. pomarańczowa książeczka), a następnie, 11 kwietnia 2000 r. w Gdańsku, po ogólnospołecznej debacie nad projektem reformy – *Reformę systemu edukacji. Szkolnictwo ponadgimnazjalne. Projekt - materiały do dyskusji* (tzw. niebieska książeczka).

Prace analityczne i studyjne

Przygotowanie finalnych rozwiązań w dziedzinie reformy systemu edukacji zostało poprzedzone pracami studialnymi, badaniami i analizami oraz projektami skierowanymi do publicznej dyskusji. Każdy kolejny etap reformy był poprzedzony dyskusją publiczną z wykorzystaniem wszystkich środków komunikacji społecznej.

Najważniejsze materiały programowo-projektowe

W latach 1997-2001 MEN opracowało następujące materiały programowo-projektowe o kluczowym znaczeniu :

- *Reforma systemu edukacji. Koncepcja wstępna* (tzw. żółta książeczka), styczeń 1998 r. Publikacja zawiera opis generalnych założeń przewidywanej reformy.

- *Reforma systemu edukacji. Projekt* (tzw. pomarańczowa książeczka), maj 1998 r. Publikacja obejmuje projekty zmian dotyczących głównie szkół podstawowych i gimnazjów.

- *Reforma systemu edukacji. Szkolnictwo ponadgimnazjalne. Projekt - materiały do dyskusji* (tzw. niebieska książeczka), kwiecień 2000 r.

- *Średniookresowy program finansowania edukacji w latach 2000-2002*, sierpień 1999 r.

- *Strategia reformy edukacji narodowej na lata 2001 - 2005*, czerwiec 2001 r.

- Zeszyty tematyczne z serii *Biblioteczka reformy* (35 numerów wydanych w latach 1998-2001 oraz 5 w opracowaniu). Cel – zapoznanie nauczycieli, władz samorządowych i innych pracowników oświaty ze zmianami będącymi wynikiem reformy edukacji. Zeszyty trafiają do wszystkich placówek oświatowych w Polsce. *Biblioteczka Reformy* jest wysoko oceniana przez odbiorców.

Raporty

Raporty były opracowywane w celu uzyskania wiedzy z zakresu poszczególnych obszarów działania MEN. Zlecenie niektórych z nich wynikało ze zobowiązań międzynarodowych, z zapotrzebowania organów rządowych lub Sejmu. Większość dotyczyła bezpośrednich aspektów wdrażanej reformy systemu edukacji i stanowiła podstawę do oceny stopnia realizacji określonych zamierzeń lub skutków podjętych działań. Spełniły one swój cel, stanowiąc jedną z ważnych podstaw do podejmowania dalszych decyzji.

- *Raport o rozwoju społecznym Polska 98 – Dostęp do edukacji*, UNDP, Warszawa 1998. Raport powstał z inicjatywy MEN i United Nations Development Programme (Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju), we współpracy z wieloma instytucjami krajowymi i zagranicznymi. Głównym celem było zbadanie dostępu do edukacji na wszystkich szczeblach kształcenia. Jego waga polega na tym, że daje obraz sytuacji tuż przed rozpoczęciem wdrażania reformy systemu edukacji.

- *Nauczyciele w roku szkolnym 1998/99*, Warszawa 1999. *Nauczyciele w roku szkolnym 2000/01*, Warszawa 2001. Raport opracowywany cyklicznie przez Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli podległy MEN; ukazuje dynamikę zmian zatrudnienia, wykształcenia i wielu innych cech tej grupy zawodowej. *Sprawozdanie z wdrażania reformy systemu edukacji – 5 pięciu raportów* przedłożonych w okresie 7 maja-12 listopada 1999 r., przygotowanych przez MEN.

- *Monitorowanie reformy systemu edukacji* – cykl 7 raportów wykonanych w 2000 r. przez Instytut Spraw Publicznych na zlecenie MEN, obrazujący zmiany w systemie po pierwszym roku wdrażania reformy. Ukazują one mocne i słabe strony wprowadzonych zmian.

- *Program Oceny Uczniów PISA* (Program for International Student Assessment, PISA) – największy międzynarodowy program OECD poświęcony badaniu stopnia przygotowania 15-latków do życia w społeczeństwie, opartego na wiedzy. Międzynarodowe wyniki badań *PISA 2000* będą opublikowane w grudniu 2001 r.

- *Jakość pracy szkół i placówek w obszarach kluczowych dla reformy systemu edukacji* – badanie przeprowadzone przez MEN z udziałem kuratorów oświaty, w okresie listopad 2000 r. - styczeń 2001 r. Celem było uzyskanie informacji o funkcjonowaniu szkół podstawowych i gimnazjów w zakresie kluczowych dla wdrażania reformy edukacji obszarów działania. Zostało przeprowadzone na losowej próbie 5% szkół.

- *Dostępność wyższego wykształcenia – materialne i społeczne uwarunkowania.* Badanie – przeprowadzone przez Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego UW na zlecenie MEN – potwierdza tezę, że poziom wykształcenia zależy przede wszystkim od poziomu wykształcenia rodziców, a nie wprost od miejsca zamieszkania.

- *Wiedza i zaangażowanie obywatelskie nastolatków* – międzynarodowy program z zakresu wiedzy obywatelskiej 14-latków. Badanie było zrealizowane w latach 1998 - 2000. Wśród rówieśników z 28 krajów, polska młodzież uzyskała najlepsze wyniki w zakresie operowania wiedzą werbalną, jak również bardzo dobre wyniki w zakresie umiejętności interpretowania zdarzeń społeczno-politycznych.

- *Edukacja informatyczna w szkole* – badanie (w trakcie realizacji) przeprowadzane przez MEN wg stanu w czerwcu 2001 r; obejmuje: wyposażenie szkół w sprzęt komputerowy, dostęp do internetu, przygotowanie nauczycieli, wykorzystanie komputerów w procesie dydaktycznym. Zakończenie przewidziane jest w lipcu 2001 r.

- *Ewaluacja postaw młodzieży wobec norm i wartości związanych z życiem rodzinnym, zdrowotnym i społecznym pod wpływem zajęć szkolnych „Wychowanie do życia w rodzinie”* (styczeń 2000 r.). Raport – opracowany przez Uniwersytet Gdański – potwierdził tezę, że zajęcia wychowania do życia w rodzinie kształtują postawy młodzieży.

- *Jakość wdrażania zajęć wychowania do życia w rodzinie* (styczeń 2001 r.). Raport został opracowany przez Uniwersytet Gdański.. Celem badań było sprawdzenie stopnia wdrożenia tego typu zajęć w kraju.

- *Raport nt. przebudowy szkolnictwa zawodowego związanej z wprowadzeniem nowej struktury szkolnictwa i zmianami w systemie kształcenia*, w którym zaprezentowano kierunki zmian i podejmowane działania w obszarze kształcenia zawodowego i ustawicznego. Raport został przyjęty przez Komitet Społeczny Rady Ministrów 28 maja 2001 r.

Opracowania

Większość opracowań ma charakter informacyjny i powstała z myślą o zaznajomieniu środowisk oświatowych z poszczególnymi zagadnieniami w zmieniającej się rzeczywistości edukacyjnej. Spotkały się one z bardzo dobrym odbiorem – w szczególności dotyczy to zeszytów *Biblioteczki Reformy*. Niektóre mają charakter bardziej ogólny i mogą stanowić punkt wyjścia do kształtowania polityki edukacyjnej w wybranych obszarach.

Opracowania dotyczące sieci szkolnej:

- *Szkolnictwo na poziomie gminy w roku szkolnym 2001/2002 wg gminnych planów z marca 1999 r.*,

- *Szkolnictwo na poziomie gminy w roku szkolnym 2000/2001 na podstawie monitoringu*.

- *Edukacyjna mapa Polski* – oferta dla absolwentów gimnazjów na rok szkolny 2002/2003. Przygotowanie wspólnie z samorządami terytorialnymi i kuratorami oświaty projektu sieci szkół ponadgimnazjalnych wraz z rozmieszczeniem kierunków i profili kształcenia na poziomie powiatu, województwa i kraju – czerwiec 2001 r.

- *Raport o stanie bibliotek pedagogicznych w roku 2000*, przygotowany na zlecenie MEN.

- Stefan M. Kwiatkowski, *Zmiany strukturalne w kształceniu zawodowym w latach 1990-2000, Rynek pracy w latach 2000-2010, Prognozy*, Warszawa 2000, IBE.

- R. Piwowarski, *Szkoły na wsi – edukacyjne wyzwanie*, Warszawa 2000, IBE. Opracowanie ma charakter studialny. Autor rozważa uwarunkowania ekonomiczne, finansowe i kulturowe kształtowania sieci szkolnej.

- *Program rozwoju sportu szkolnego jako elementu przeciwdziałania patologii*, określający priorytetowe cele i kierunki rozwoju sportu szkolnego jako integralnego

elementu działań zapobiegających szerzącym się wśród dzieci i młodzieży patologiom zdrowotnym i społecznym – program po uzgodnieniach międzyresortowych.

- *Program promocji sportu oraz działań prozdrowotnych*, określający działania państwa w zakresie wspierania rozwoju sportu i działań prozdrowotnych – program w przygotowaniu.

- *Strategiczny program rozbudowy bazy sportowej gmin w latach 2002-2004*, mający na celu poprawę warunków do realizacji zajęć wychowania fizycznego oraz uczestnictwa społeczeństwa w sporcie powszechnym, z uwzględnieniem priorytetu dla gmin nie posiadających żadnej sali gimnastycznej – program w przygotowaniu.

- *Informacja o bibliotekach szkolnych*, w której oceniono stan przygotowania bibliotek do przekształcenia w centra informacji multimedialnej – informacja w przygotowaniu.

Informacje

W celu jak najlepszego informowania środowisk oświatowych i całego społeczeństwa o działaniach podejmowanych w obszarze edukacji, zastosowano następujące narzędzia:

- Od początku 1998 r. MEN wydaje listy do pracowników oświaty, zawierające krótkie informacje nt. reformy systemu edukacji, kolportowane jako wkładki do 4 pism oświatowych i 1 samorządowego. Dotychczas ukazało się 28 listów.

- W 1998 r. uruchomiono stronę internetową Ministerstwa Edukacji Narodowej, zawierającą bieżące informacje o przygotowaniach do reformy i kolejnych krokach w jej wdrażaniu, akty prawne, interpretacje, odpowiedzi na pytania oraz informacje o ważnych wydarzeniach w oświacie i szkolnictwie wyższym. Za pomocą tej strony można połączyć się ze stronami internetowymi placówek, szkół, uczelni i innych instytucji.

- W lutym i kwietniu 1998 r. Minister Edukacji Narodowej podpisał 2 porozumienia: z Telewizją Polską oraz z Polskim Radiem, w wyniku których w mediach tych ukazują się m.in. cykliczne audycje o charakterze informacyjnym i promocyjnym, wspierające wdrażaną reformę systemu edukacji.

- 12 stycznia 1999 r. uruchomiono telefon informacyjny MEN, czynny codziennie od poniedziałku do piątku, pod którym można uzyskać wszystkie informacje o reformie.

- W lutym 1999 r. rozpoczęto przekazywanie tzw. pakietów informacyjnych do wszystkich jednostek samorządu terytorialnego, które raz na kwartał otrzymują informacje nt. bieżących i planowanych działań w obszarze edukacji.

- W 2000 r. opracowano *Ogólnopolski informator o centrach kształcenia ustawicznego*, upowszechniający informacje o szkolnych i pozaszkolnych formach kształcenia i doskonalenia osób dorosłych.

- Opracowywane są informacje o różnych zagadnieniach z zakresu wdrażanej reformy dla rządu i parlamentu.

Najważniejsze decyzje

Reforma systemu edukacji

Zasadnicze obszary zmian to: reforma ustroju szkolnego, reforma programowa, stworzenie systemu oceniania zewnętrznego, zmiana statusu zawodowego nauczycieli, zmiana systemu finansowania zadań oświatowych.

Nowy ustrój szkolny

1 września 1999 r. rozpoczęto wdrażanie nowego ustroju szkolnego. Zmiany miały na celu wprowadzenie krótszych okresów kształcenia o wyraźnie określonych, specyficznych celach edukacyjnych, uwzględniających psychofizyczne właściwości młodzieży w danym wieku oraz budowanie jednego, spójnego, drożnego systemu edukacyjnego, obejmującego wszystkie etapy kształcenia, od przedszkola po doktorat. W związku z tym:

- ośmioletnie szkoły podstawowe przekształcono w sześcioletnie o dwóch etapach kształcenia i zróżnicowanym typie kształcenia (zintegrowanego i blokowego);

- utworzono trzyletnie gimnazja;

- z dniem 1 września 2002 r. zostanie wprowadzony nowy system szkół ponadgimnazjalnych (trzyletnie licea profilowane, dwuletnie szkoły zawodowe oraz dwuletnie licea uzupełniające i szkoły policealne);

- przygotowano koncepcję kształcenia w szkołach policealnych, uwzględniającą możliwość skracania okresu kształcenia w zależności od już nabytych wiadomości i umiejętności zawodowych;

- wspomagany jest proces zmian w strukturze kształcenia w szkolnictwie wyższym z podziałem na 2 etapy kształcenia (licencjacki/inżynierski i magisterski);
- wdrożono program „Mała szkoła” – rozwiązanie służące zmniejszeniu negatywnych skutków racjonalizacji sieci szkolnej, związanych z utrudnionym dostępem do szkół uczniów szkół zlikwidowanych.

Reforma programowa

Celem głównym reformy programowej uczyniono poprawę jakości edukacji oraz ukierunkowanie działalności pedagogicznej na rzecz potrzeb intelektualnych uczniów (na wszechstronny, osobowy rozwój ucznia, jego upodmiotowienie w procesie kształcenia). Wprowadzono następujące zmiany:

- podstawy programowe mają gwarantować jedność programową, stanowiąc zasadniczy punkt odniesienia dla opartych na nich standardów egzaminacyjnych, szkolnego zestawu programów nauczania, ramowych planów nauczania i podręczników szkolnych;

- nastąpił podział zadań programowych pomiędzy MEN (przygotowanie podstaw programowych definiujących cele edukacyjne, zadania nauczyciela i szkoły, treści i wymagane osiągnięcia) a szkoły (przygotowanie szkolnego zestawu programów nauczania i programu wychowawczego szkoły);

- przywrócono zadania wychowawcze do szkół;

- MEN wydał przykładowe programy nauczania dla każdego przedmiotu, w celu wsparcia nauczycieli w realizacji nowych zadań;

- poszerzono ofertę programów kształcenia zawodowego, w tym programów o budowie modułowej;

- wprowadzono zasadę upodmiotowienia nauczycieli i uczniów w toku kształcenia, m.in. przez kształcenie zintegrowane, blokowe, a szczególnie profile w liceum, które umożliwią wybór kierunku kształcenia, odpowiadające aspiracjom edukacyjnym, potrzebom i możliwościom rozwojowym ucznia;

- wprowadzono nowy wewnętrzny i zewnętrzny system oceniania;

- wprowadzono sprawdziany i egzaminy na zakończenie danego etapu kształcenia zamiast egzaminów przed kolejnym etapem,

- powołano centralną i 8 okręgowych komisji egzaminacyjnych, których zadania dotyczą przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów, opracowywania propozycji

standardów wymagań egzaminacyjnych oraz dokumentacji organizacyjno - prawnej sprawdzianów i egzaminów w systemie oceniania zewnętrznego;

- podjęto działania prawne w celu powołania Państwowej Komisji Akredytacyjnej, której zadaniem ma być zapewnienie odpowiedniej jakości edukacji w szkołach wyższych;

- zapewniono warunki do nauki 2 języków obcych i rozszerzonego programu obsługi komputerów w ramach specjalnych programów.

Zmiany w sposobach administrowania i nadzorowania

Reforma administracyjna kraju wprowadzona 1 stycznia 1999 r., a także reforma systemu edukacji narodowej wdrażana od 1 września 1999 r., spowodowały zasadnicze zmiany w zarządzaniu i nadzorowaniu systemu oświaty. Do zasadniczych należy zaliczyć: wyraźne rozdzielenie kompetencji organów prowadzących szkoły i placówki oraz organów sprawujących nadzór pedagogiczny, nowe usytuowanie kuratorów oświaty w strukturach administracji państwowej, decentralizację systemu edukacji, czyli znaczący wzrost autonomii szkół i placówek, oraz nowe zadania w sprawowaniu nadzoru pedagogicznego. W szczególności:

- zakładanie i prowadzenie określonych typów publicznych szkół i placówek stało się zadaniem własnym właściwych jednostek samorządu terytorialnego;

- organy prowadzące szkołę lub placówkę przejęły odpowiedzialność za jej bieżącą działalność oraz za nadzór nad jej procesami decyzyjnymi w zakresie spraw finansowych i administracyjnych;

- jednostki samorządu terytorialnego zorganizowały nową sieć szkolną dostosowaną do potrzeb nowego ustroju szkolnego,

- szkoły uzyskały większą autonomię, stając wobec nowych zadań, takich jak: przygotowywanie szkolnego zestawu programów nauczania i programu wychowawczego szkoły, ustalanie szczegółowych zasad systemu wewnątrzszkolnego oceniania dla danej szkoły;

- nadzór pedagogiczny sprawują obecnie: minister właściwy ds. oświaty i wychowania nad prowadzonymi przez siebie szkołami i placówkami oraz kuratorzy oświaty i dyrektorzy odpowiednio do kompetencji;

- kurator oświaty wszedł w skład wojewódzkiej administracji zespolonej, której zwierzchnikiem jest wojewoda. Kurator, w imieniu wojewody, wykonuje zadania i kompetencje w zakresie oświaty (określone w ustawie i przepisach odrębnych) na

obszarze województwa. Kurator oświaty przestał być organem prowadzącym szkoły i placówki. Najważniejszym zadaniem kuratora oświaty pozostało sprawowanie nadzoru pedagogicznego, skupionego na wspomaganiu jakościowego rozwoju szkół, a w mniejszym stopniu na kontroli zgodności nauczania z formalnymi wymogami;

- rozszerzono system dowożenia dzieci z domów rodzinnych do szkół.

Nowa rola nauczycieli w systemie edukacji

Uzyskiwanie przez nauczycieli kwalifikacji zawodowych, osiąganie wyższego uposażenia i kolejnych stopni awansu, zostały zintegrowane w spójny system, mający na celu podnoszenie jakości ich pracy edukacyjnej i premiowania lepszych nauczycieli. Ponadto zostały podjęte następujące działania:

- wprowadzono zmiany w systemie kształcenia i doskonalenia nauczycieli, m.in. przez realizację kolejnych edycji grantów centralnych i wojewódzkich dla sfinansowania szkolenia nauczycieli;

- zmieniła się rola doradców przedmiotowo-metodycznych. Stworzono możliwości powoływania placówek doradztwa i doskonalenia przez powiatowe i gminne jednostki samorządu terytorialnego. Przeprowadzono wiele form doskonalenia nauczycieli w zakresie funkcji wychowawczej szkoły. W ramach ogólnopolskiego programu szkoleniowo-informacyjnego „Gimnazjum 2002” przygotowano do zarządzania szkołą nowego typu prawie 4,9 tys. dyrektorów oraz 3,8 tys. rad pedagogicznych;

- wprowadzono czterostopniowy system awansu zawodowego nauczycieli (nauczyciel stażysta, nauczyciel kontraktowy, nauczyciel mianowany, nauczyciel dyplomowany oraz tytuł honorowy – profesor oświaty), obejmujący nowe zasady zatrudniania i wynagradzania. System ten zakłada możliwość zdobywania kolejnych stopni awansu w zależności od wyników i oceny pracy nauczyciela. Stymuluje to podnoszenie kwalifikacji oraz wzrost aktywności zawodowej nauczyciela i podnosi atrakcyjność zawodu. W porównaniu z poprzednim systemem, nauczyciel może osiągnąć maksymalne wynagrodzenie zasadnicze w okresie czterokrotnie krótszym.

Określenie statusu ekonomicznego, źródeł i sposobów finansowania oświaty

Celem zwiększenia autonomii, przedsiębiorczości i inicjatywności szkół (placówek), podniesienia jakości nauczania oraz racjonalizacji wydatków wprowadzono następujące rozwiązania:

- zbiorczy plan finansowy szkoły (placówki), który ujmuje wszystkie przychody i finansowane z nich wydatki,

- począwszy od 1 stycznia 2000 r. wszystkie zadania oświatowe, przejęte do prowadzenia (dotowania) przez jednostki samorządu terytorialnego, finansowane są poprzez jednolity system części oświatowej subwencji ogólnej (poza placówkami przejętymi do prowadzenia i finansowania przez pomoc społeczną). Przyjęto zasadę, że „pieniądz idzie za uczniem”, realizując w ten sposób ideę tzw. bonu oświatowego;

część szkolna subwencji oświatowej jest naliczana wyłącznie na podstawie liczby uczniów uczęszczających do szkół prowadzonych bądź dotowanych przez daną jednostkę samorządu terytorialnego, a przyjęty system wag traktuje jednakowo, z punktu widzenia naliczania subwencji, liczba uczniów w miejskich szkołach podstawowych i uczniów liceów ogólnokształcących;

- wprowadzono samodzielność gospodarowania wszystkimi środkami finansowymi, otrzymywanymi w formie subwencji lub dotacji z budżetu państwa lub samorządu terytorialnego oraz pozyskiwanymi ze źródeł pozabudżetowych, jak też wpływami z własnej, odpłatnej działalności statutowej i pozastatutowej. Stworzono możliwość kumulacji środków finansowych poza rok budżetowy, w celu realizacji programów rozwojowych lub odtworzeniowych placówek;

- dofinansowano szkoły niepubliczne w wysokości 100% kosztów ponoszonych w szkołach publicznych na 1 ucznia, przewidzianych w części oświatowej subwencji ogólnej (finansowanie obowiązuje od 1 stycznia 2001 r. i dotyczy szkół niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych, w których jest realizowany obowiązek szkolny lub obowiązek nauki). Stanowi to realizację idei równouprawnienia szkolnictwa państwowego i niepublicznego;

- opracowano metodę rekompensowania jednostkom samorządu terytorialnego wydatków związanych z wdrażaniem przepisów płacowych ustawy Karta Nauczyciela;

- umożliwiono realizację (od 2001 r.) części zadań związanych z zarządzaniem i finansowaniem systemu edukacyjnego w ramach kontraktów wojewódzkich. MEN jest odpowiedzialne za realizację 3 priorytetów: tworzenie i funkcjonowanie wyższych szkół zawodowych, program rozwoju pracowni internetowych w szkołach, program aktywizacji obszarów wiejskich (komponent B2 – edukacja);

- gminy samodzielnie określają sieć i poziom finansowania placówek wychowania przedszkolnego, przeznaczając w swoich budżetach określone środki budżetowe na ich działalność, pochodzące z dochodów własnych i subwencji ogólnej;

- nowy system stypendiów i kredytów.

Harmonogram reformy systemu edukacji narodowej

- 1990 r. Początek dobrowolnego przejmowania przez gminy szkół podstawowych od administracji rządowej
- 1 stycznia 1996 r. Obligatoryjne przejęcie szkół podstawowych przez gminy, przejęcie prowadzenia szkół ponadpodstawowych przez niektóre duże miasta
- 26 czerwca 1997 r. Uchwalenie przez Sejm ustawy o wyższych szkołach zawodowych
- Czerwiec-grudzień 1998 r. Uchwalenie przez Sejm ustaw reformujących administrację publiczną
- 25 lipca 1998 r. Uchwalenie przez Sejm ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty, w której po raz pierwszy pojawiają się regulacje dotyczące nowego ustroju szkolnego
- 1 stycznia 1999 r. Przejęcie prowadzenia szkół ponadpodstawowych i specjalnych przez powiaty i województwa samorządowe; zakończenie procesu przejmowania przez samorzady szkół od administracji rządowej, co oznacza przekazanie samorządom decyzji dotyczących sieci szkół oraz oddzielenie ich prowadzenia od sprawowania nadzoru pedagogicznego, który pozostał w rękach administracji rządowej
- Początek 1999 r. Powołanie Centralnej Komisji Egzaminacyjnej (CKE) oraz ośmiu okręgowych komisji egzaminacyjnych (OKE), które przygotowują standardy wymagań egzaminacyjnych (zadanie CKE) oraz przeprowadzą egzaminy zewnętrzne (zadanie OKE - patrz p. 12 i 13); Kontynuacja prac zmierzających do wypracowania nowego modelu kształcenia zawodowego w czterech głównych dziedzinach: standardów kwalifikacji zawodowych, standardów wymagań egzaminacyjnych, systemu akredytacji i certyfikacji uprawnień zawodowych
- 1 września 1999 r. 1. Uruchomienie procesu wdrażania reformy strukturalnej systemu oświaty: przekształcenie 8-klasowych szkół podstawowych w szkoły 6-klasowe, utworzenie gimnazjów
2. Początek reformy programowej: wprowadzenie nowych podstaw programowych we wszystkich typach szkół

- z jednoczesną możliwością wyboru programów nauczania z szerokiej oferty programów zatwierdzonych przez MEN lub pracy w oparciu o własny program
- 1 stycznia 2000 r. Wprowadzenie finansowania zadań edukacyjnych w oparciu o wskaźnik tzw. "ucznia przeliczeniowego" (substytut bonu oświatowego)
 - kwiecień 2000 r. Wprowadzenie nowego systemu awansowania nauczycieli
 - 1 września 2001 r. Wyodrębnienie się gimnazjum, jako pełnej szkoły z trzema rocznikami uczniów; jednocześnie zaprzestanie naboru do szkół ponadpodstawowych starego ustroju szkolnego, co oznacza początek wygaszania tych szkół
 - kwiecień 2002 r. Przeprowadzenie przez OKE pierwszych sprawdzianów w klasach szóstych szkoły podstawowej
 - maj 2002 r.
 1. Przeprowadzenie przez OKE pierwszych egzaminów gimnazjalnych w klasach trzecich gimnazjum,
 2. Przeprowadzenie przez OKE pierwszych egzaminów maturalnych wg nowej formuły
 - 1 września 2002 r. Utworzenie nowych typów szkół ponadgimnazjalnych: 3-letnich liceów profilowanych i 2-letnich szkół zawodowych;
 - 2004 r. Przeprowadzenie pierwszych egzaminów zawodowych dla absolwentów nowego typu szkół zawodowych;
 - 1 września 2004 r. Utworzenie 2-letnich liceów uzupełniających po 2-letniej szkole zawodowej;
 - maj 2005 r. Przeprowadzenie egzaminów maturalnych dla pierwszych absolwentów liceów profilowanych; moment ten można uznać za zakończenie wdrażania reformy systemu edukacji.

Zmiany w szkolnictwie wyższym

Najważniejsze decyzje:

- utworzenie wyższych szkół zawodowych w ośrodkach bez tradycji akademickich, co zwiększyło dostęp do edukacji młodzieży z małych ośrodków

miejskich i z terenów wiejskich (od lipca 1998 r. utworzono 20 państwowych wyższych szkół zawodowych);

- utworzenie poprzez konsolidację istniejących szkół wyższych 4 uniwersytetów (Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Rzeszowski i Zielonogórski); zgodnie z koncepcją tworzenia silnych ośrodków akademickich, oferujących kształcenie na wielu kierunkach studiów, prowadzących szerokie spectrum badań naukowych oraz silnych kadrowo,

- powołanie na bazie wyższych szkół pedagogicznych 6 akademii, co jest konsekwencją poszerzenia oferty edukacyjnej tych uczelni,

- wprowadzenie systemu kredytów studencich, jako nowego segmentu pomocy materialnej dla wszystkich studentów. Od roku akademickiego 1998/1999 z systemu kredytów skorzystało około 152 tys. studentów.

- otwarcie systemu bezzwrotnej pomocy materialnej dla studentów uczelni niepaństwowych, studiujących w systemie stacjonarnym.

Kultura fizyczna i sport

Za najważniejszą decyzję w tej sferze należy uznać włączenie działu *kultura fizyczna i sport* do właściwości Ministra Edukacji Narodowej. Podkreślono tym samym troskę rządu o rozwój sportu oraz powszechnego w nim uczestnictwa wszystkich grup społecznych. Wskazano także na potrzebę zwiększenia oddziaływania edukacyjnego państwa w zakresie powszechnej i prozdrowotnej aktywności sportowej przez całe życie.

Zmiany w sferze działania MEN w latach 1997 - 2001

Sytuacja w roku 1997

Na rozwój edukacji w latach 1997-2001 znaczący wpływ miały czynniki demograficzne. Liczba dzieci uległa stałemu obniżeniu, jednocześnie wyż demograficzny z początku lat osiemdziesiątych powodował wzrost liczby uczniów w ostatnich klasach szkół ponadpodstawowych, a przede wszystkim wzrost liczby studentów.

Dane o uczniach, studentach i nauczycielach	1997/1998	2000/2001
Liczba uczniów (w tys.)	7.701,1	7.449,3
Liczba nauczycieli pełnozatrudnionych * (w tys.)	577,7	549,9
Liczba nauczycieli niepełnozatrudnionych * (w tys.)	116,0	171,7
Wynagrodzenie nauczycieli ** (w zł)	1.470	1.985
Liczba studentów (w tys.)	1.082,6	1.572,5

* Dane spisu nauczycieli EWIKAN w 1996 r. (dla roku 1997/1998) i 2000 r. (dla roku 1999/2000); ** wynagrodzenie średnioroczne na poziomie gwarantowanym przez państwo w latach 1998 (dla roku 1997/1998) i 2001 (dla roku 2000/2001)

W 1997 r. nasilały się negatywne objawy przerwania reform społecznych podjętych na początku lat dziewięćdziesiątych. W sferze edukacji do ważniejszych można zaliczyć:

- stałe powiększanie się zadłużenia szkół i placówek oświatowych, co powodowało konieczność corocznego ich oddłużania;
- wielostopniowy, nieefektywny system zarządzania i finansowania oświaty;
- nieprzygotowanie sieci szkolnictwa na zmiany demograficzne;
- pogłębiające się różnice w dostępie do edukacji na każdym jej poziomie;
- niedostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy;
- obniżanie się prestiżu zawodu nauczyciela;
- ograniczenie roli wychowawczej szkoły i współpracy z rodzicami;
- stałe niedobory w drogim i nie zorientowanym na rodzinę systemie opieki nad dzieckiem.

Podstawowe wskaźniki zmian w latach 1997 - 2001

W krajach Unii Europejskiej i kandydujących oraz w krajach OECD rozwój edukacji mierzony jest międzynarodowymi wskaźnikami. Biorąc pod uwagę pewne ograniczenia polskiego systemu edukacji, zwłaszcza w zakresie mierzenia jakości, a w tym jej efektów (brak systemowych doświadczeń w zewnętrznym ocenianiu uczniów), można przedstawić niektóre ważniejsze wskaźniki w latach 1997/98 - 1999/2000 i 2000/2001 (GUS nie opublikował dotąd części danych za rok szkolny 2000/2001).

Wskaźniki	1997/98	1999/2000
Wychowanie przedszkolne – wskaźnik udziału dzieci w wieku 3 - 6 lat	48,9 %	50,8 %
Oświata – liczba uczniów na 1 komputer	103	40
Oświata – uczniowie uczący się języka angielskiego	35,2 %	46,9 %
Oświata – uczniowie uczący się języka niemieckiego	23,9 %	30,7 %
Szkolnictwo średnie – wskaźnik skolaryzacji brutto*	87,1 %	89,0 %
Szkolnictwo średnie – uczniowie w szkołach dających maturę	62,2 %	78,0 %**
Szkolnictwo wyższe – wskaźnik skolaryzacji brutto	29,4 %	40,8 %
Kwalifikacje nauczycieli – procent z wyższym wykształceniem***	68,5 %	84,8 %

* Współczynnik skolaryzacji brutto to stosunek wszystkich osób uczących się na danym poziomie do całej populacji osób będących w wieku nominalnie przypisanym temu poziomowi.

** Wg powiatowych projektów sieci szkół ponadgimnazjalnych.

*** Dane ze spisu nauczycieli EWIKAN odpowiednio w latach 1996 (dla roku 1997/1998) i 2000 (dla roku 1999/2000).

Opis zmian w latach 1997 - 2001

Rozwój edukacji w omawianym okresie zdominowany był przez zmiany powodowane wdrażaniem kompleksowej reformy szkolnictwa podstawowego, systemu finansowania i zarządzania oświatą oraz praw i obowiązków nauczycieli. Zmiany były ukierunkowane na podnoszenie jakości edukacji, wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży oraz upowszechnianie wykształcenia średniego i wyższego w społeczeństwie. Wiele istotnych zmian wynikało z wprowadzenia mechanizmów ogólnoustrojowej reformy państwa oraz elementów wcześniej wprowadzanych zmian w systemie edukacji. W najważniejszych obszarach systemu edukacji zmiany te przedstawiają się następująco:

Wychowanie przedszkolne

Na zmiany w tym zakresie wpływają przede wszystkim czynniki demograficzne oraz fakt przekazania przedszkoli samorządom gminnym. W latach 1997/1998 w przedszkolach przebywało 979,5 tys. dzieci, tj. 48,9% wszystkich dzieci w wieku 3-6 lat, a w roku 1999 – 919,1 tys., czyli 50,8% dzieci w tej grupie wiekowej.

Szkolnictwo podstawowe

W latach 1997-2001 zmniejszała się liczba szkół podstawowych: w okresie 1997-1999 ze względu na sytuację demograficzną, a od 1999 r. – w związku z wdrażaniem reformy ustroju szkolnego, w ramach której wprowadzono nowy typ szkoły – gimnazjum – i przekształcono dotychczasową szkołę ośmioklasową w sześcioklasową.

Liczba szkół podstawowych zmniejszyła się z 19,4 tys. w roku szkolnym 1997/98 do 16,9 tys. szkół w roku 2000/01.

Gimnazja

W roku 1999 w ramach wdrażania pierwszego etapu reformy systemu edukacji utworzono 6,4 tys. gimnazjów. Celem działania tych szkół jest wyrównanie poziomu edukacji absolwentów szkół podstawowych oraz ich dobre przygotowanie do nauki w szkołach ponadgimnazjalnych.

Szkolnictwo ogólnokształcące i zawodowe

W konsekwencji reformy szkolnictwa ogólnokształcącego i zawodowego nastąpi zasadnicza zmiana struktury kształcenia. W roku szkolnym 1997/98 32,7% uczniów szkół ponadpodstawowych kształciło się w liceach ogólnokształcących, 28,5% – zasadniczych szkołach zawodowych, a 38,8% – w średnich szkołach zawodowych (technika, licea zawodowe). Największe zmiany w tym zakresie spowoduje projektowana obecnie przez powiaty nowa sieć szkolnictwa ponadgimnazjalnego. Z danych dotyczących nowej sieci szkół ponadgimnazjalnych wynika, że 78% młodzieży będzie się kształcić w liceach profilowanych, a 22% – w dwuletnich ponadgimnazjalnych szkołach zawodowych.

Poziom wykształcenia nauczycieli

Wyraźne zmiany wystąpiły w strukturze zatrudnienia nauczycieli pełnozatrudnionych wg poziomu wykształcenia. W roku 1996 wyższe wykształcenie posiadało 68,5% nauczycieli, 1,1% legitymowało się wykształceniem zdobytym w kolegium nauczycielskim, 22,8% ukończyło studium nauczycielskie, a 7,6% posiadało wykształcenie średnie. W roku 2000 wskaźniki te wynosiły odpowiednio: 84,8%, 0,8%, 9,9%, 4,8%.

Szkolnictwo wyższe

Najbardziej znacząca w szkolnictwie wyższym jest zmiana wskaźnika skolaryzacji brutto i wzrost liczby studentów. W roku akademickim 2000/2001 wskaźnik skolaryzacji brutto wyniósł 40,8%, podczas gdy w roku akademickim 1997/98 wynosił 29,4%. Natomiast liczba studentów w uczelniach cywilnych w tym okresie wzrosła z 1 082,7 tys. do 1 572,5 tys, głównie z powodu wzrostu liczby uczelni. W omawianym okresie powstało 20 nowych państwowych wyższych szkół zawodowych oraz 69 uczelni niepaństwowych (działają już 203 uczelnie niepaństwowe).

Nadzór pedagogiczny

Nastąpiła zmiana modelu sprawowania nadzoru pedagogicznego przez ukierunkowanie jego zadań na poprawienie jakości pracy szkół, z wykorzystaniem procedury mierzenia jakości i wspomagania szkół w osiągnięciu wyższego poziomu kształcenia.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego i kształcenia w poszczególnych zawodach

Opracowano nowe podstawy programowe kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadpodstawowych i projektowanych w ramach reformy szkół ponadgimnazjalnych. Podstawy obejmują również uczniów niepełnosprawnych uczących się w szkołach specjalnych i integracyjnych.

W podstawie programowej ujęto nowe obszary kształcenia, jak np.: edukacja regionalna, europejska, prozdrowotna, czytelnicza i medialna, wychowanie do życia w rodzinie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie, wychowanie do udziału w życiu gospodarczym, elementy prawa, przedsiębiorczość, technologia informacyjna. Ograniczono treści mniej przydatne współcześnie i wiadomości encyklopedyczne, większy nacisk położono na kształcenie umiejętności ucznia. Opracowano również podstawę programową kształcenia dla liceów profilowanych.

Opracowano nowe podstawy programowe: kształcenia ogólnego dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, oraz dla 163 zawodów (spośród 186) ujętych w obowiązującej klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego.

Autonomia szkół i prawa rodziców

Zgodnie z nowymi zasadami prawnymi zwiększyła się rola i odpowiedzialność nauczycieli w tworzeniu programów nauczania lub ich doborze, wyborze lektur i podręczników szkolnych oraz w tworzeniu i realizacji szkolnych programów wychowawczych. Dyrektorzy szkół otrzymali do dyspozycji określoną na każdym etapie kształcenia pulę godzin dydaktycznych. Wzrosła również rola rodziców w zarządzaniu szkołą oraz współdecydowaniu w kwestiach dydaktyczno-wychowawczych.

Od 1999 r. Zwiększył się wpływ rodziców na funkcjonowanie szkoły poprzez działającą na jej terenie radę rodziców. Do kompetencji rady rodziców należy m.in. opiniowanie programu wychowawczego oraz szkolnego zestawu programów nauczania. Jawny jest wewnątrzszkolny system oceniania, system wymagań edukacyjnych i sposobów sprawdzania osiągnięć ucznia. Rada rodziców wydaje również opinię o dorobku zawodowym nauczycieli.

Rodzice ucznia mają wpływ na wybór szkoły, uczęszczanie dziecka na lekcje religii bądź etyki, a także ewentualne uczestniczenie w zajęciach „wychowanie do życia w rodzinie”.

Statut szkoły określa zasady i formy współdziałania szkoły z rodzicami w zakresie nauczania, wychowania i profilaktyki.

Zrównanie statusu szkół publicznych i niepublicznych

Zmierzając do równouprawnienia szkolnictwa publicznego i niepublicznego, wprowadzono zasadę dofinansowania szkół niepublicznych w wysokości 100% kosztów ponoszonych w szkołach publicznych na 1 ucznia, przewidzianych w części oświatowej subwencji ogólnej. Finansowanie obowiązuje od 1 stycznia 2001 r. i dotyczy szkół niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych, w których jest realizowany obowiązek szkolny lub obowiązek nauki.

System kształcenia i doskonalenia nauczycieli

W latach 1998-2001 wprowadzono dodatkowy mechanizm organizacji i finansowania kształcenia i doskonalenia nauczycieli w formie centralnych i wojewódzkich grantów edukacyjnych. W 3 edycjach grantów centralnych przyznanych przez Ministra Edukacji Narodowej i 2 edycjach grantów wojewódzkich

przeszkolono łącznie ponad 15 tysięcy nauczycieli na studiach podyplomowych i ponad 80 tysięcy nauczycieli na kursach doskonalących. Ponad tysiąc nauczycieli uczestniczyło w studiach podyplomowych w zakresie przedsiębiorczości.

Wprowadzony został również kaskadowy system szkoleń pod nazwą „Nowa Szkoła”, którym objęto ponad 2,2 tysiące nauczycieli szkół podstawowych, 600 przedstawicieli związków zawodowych, około 60 nauczycieli z kolegów nauczycielskich oraz 40 pracowników dydaktycznych wyższych uczelni. Uczestnicy trwających ponad 160 godzin kursów zostali przygotowani do prowadzenia szkoleń nauczycieli w ramach wdrażania reformy systemu edukacji do szkół podstawowych i gimnazjów. W szkoleniach Nowa szkoła zawodowa, przygotowujących do wprowadzania reformy w szkolnictwie ponadgimnazjalnym, w latach 2000-2001 uczestniczyło ponad 500 edukatorów.

System profilaktyki i opieki nad dzieckiem

W latach 1997-2001 włączono pomoc profilaktyczną w zakres edukacyjnych i wychowawczych obowiązków szkoły, a zadania związane z opieką nad dzieckiem przekazano do realizacji jednostkom samorządu terytorialnego.

Statut określa szczegółowe warunki pobytu w szkole, zapewniającego uczniom bezpieczeństwo, ochronę przed przemocą, uzależnieniami, demoralizacją oraz innymi przejawami społecznej patologii. W ramach działalności Międzyresortowego Zespołu ds. Nowych Ruchów Religijnych, Ministerstwo Edukacji Narodowej podjęło szereg działań zapobiegających negatywnym wpływom ze strony grup psychomanipulacyjnych na dzieci i młodzież.

Stworzono również podstawy prorodzinnego systemu pomocy dziecku i rodzinie, ze szczególnym uwzględnieniem problemów dotyczących dziecka niepełnosprawnego.

Działania MEN na rzecz oświaty polskiej za granicą:

- kierowanie nauczycieli z Polski do środowisk polonijnych – systematycznie zwiększająca się co roku liczba nauczycieli (w 1997 r. – 108 nauczycieli, w 2001 r. – 150). MEN realizuje w 100% zapotrzebowanie środowisk polonijnych;
- organizowanie pomocy metodycznej dla zamieszkałych za granicą nauczycieli języka polskiego i innych przedmiotów, poprzez organizowanie kursów doskonalących zgodnie z potrzebami i sugestiami nauczycieli ze środowisk polskich na Wschodzie i na

Zachodzie. W 1996 r. w kursach wzięło udział 1,5 tys., w 2000 r. – ponad 2 tys. nauczycieli;

- zapewnienie dobrego i właściwego zaopatrzenia szkół i punktów nauczania języka polskiego w podręczniki, mimo wielkiego rozproszenia i braku stałych punktów nauczania. W 1997 r. MEN zakupił i dostarczył 69 tys. egzemplarzy podręczników, a w 2000 r. – 118 tys. egzemplarzy;

- stypendia rządowe umożliwiające kształcenie cudzoziemców polskiego pochodzenia, w szczególności ze Wschodu, w polskich szkołach, szkołach wyższych i placówkach naukowych (w 1997 r. – 3,4 tys. osób, zaś w 2000 r. – około 3,3 tys.);

- wprowadzenie bezpłatnego kształcenia dzieci pochodzenia polskiego w szkołach prowadzonych przy polskich placówkach dyplomatycznych.

Dostosowanie do wymagań Unii Europejskiej

Działania dostosowawcze w obszarze *edukacji* mają specyficzny charakter ze względu na fakt, że edukacja nie podlega procesom integracji rozumianym jako ujednolicenie uregulowań narzucających zmiany w systemach edukacyjnych.

Jakkolwiek dorobek prawny UE w obszarze edukacji nie narzuca norm, stanowi jednak podstawę do formułowania wspólnej polityki w tym zakresie, która postrzegana jest jako kluczowy element decydujący o powodzeniu integrowania się Europy. Obowiązujące polskie akty prawne, w tym zwłaszcza rozwiązania wprowadzone reformą systemu oświaty, są zgodne z kierunkami unijnej polityki edukacyjnej.

Podstawowe kierunki, jakie wytycza Unia w dziedzinie edukacji, realizowane są obecnie poprzez 3 programy: *Sokrates*, *Leonardo da Vinci* i *Młodzież*. Nasze uczestnictwo w tych programach, w opinii przedstawicieli Komisji Europejskiej, jest gwarantem wdrażania przez stronę polską najważniejszych założeń w tej dziedzinie.

Wśród wspólnotowych aktów prawnych istnieje jednak kilka przepisów, które wymagały transpozycji do polskiego prawa. Odnoszą się one do:

- zapewnienia możliwości kształcenia obywatelom UE przebywającym na terenie innego państwa członkowskiego na takich samych warunkach jak obywatele tego państwa;

- stworzenia mechanizmów uznawania kwalifikacji zawodowych.

W celu wdrożenia ww. aktów znowelizowano ustawę o systemie oświaty, ustawę o szkolnictwie wyższym, ustawę o wyższych szkołach zawodowych, przygotowano ustawę o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej

kwalifikacji do wykonywania zawodów regulowanych i opracowano projekt ustawy zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich UE kwalifikacji do podejmowania lub wykonywania niektórych działalności.

Tymczasowe zamknięcie obszaru negocjacyjnego „Edukacja, kształcenie i młodzież” 10 listopada 1998 r.

15 maja 1998 r. odbyło się w Brukseli spotkanie dwustronne przedstawicieli Komisji Europejskiej i delegacji polskiej z udziałem przedstawicieli MEN. Strona polska przedstawiła komentarz do wszystkich aktów prawnych przedstawionych przez KE. Zgodnie z raportem KE, Polska przyjmuje całość *acquis communautaire* w tym obszarze bez okresów przejściowych i derogacji. MEN nie przewiduje trudności we wdrażaniu dorobku prawnego polskiej edukacji, tym bardziej że wejście Polski do unijnych programów edukacyjnych zapewnia w dużym stopniu wdrażanie polityki edukacyjnej Wspólnot Europejskich. Zarówno eksperci KE, jak i MEN nie przewidują trudności w realizowaniu wspólnej polityki edukacyjnej z chwilą przystąpienia Polski do UE. Pozytywne wyniki rozmów zdecydowały o tymczasowym zamknięciu obszaru negocjacyjnego.

Problemy pozostające do rozwiązania

W obszarze oświaty i wychowania:

- wdrożenie reformy szkolnictwa ponadgimnazjalnego (tworzenie nowej sieci szkół, programów nauczania, podręczników);
- wdrożenie systemu egzaminów zewnętrznych;
- nowy system kształcenia, doksztalcenia i doskonalenia nauczycieli;
- modernizacja kształcenia ustawicznego (system akredytacji, programy kształcenia), wdrażanie koncepcji „uczenia się przez całe życie” oraz stworzenie nowego systemu finansowania zawodowego i ustawicznego;
- obniżenie z 7 do 6 roku życia początku realizacji obowiązku szkolnego, objęcie 5-latków prawem do przygotowania przedszkolnego i wdrażanie koncepcji wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem;
- zapewnienie środków na realizację zadań edukacyjnych;
- doinwestowanie obiektów szkolnych w środowiskach wiejskich;

- modernizacja bazy szkół podstawowych, ponadgimnazjalnych i placówek edukacji ustawicznej, w tym szczególnie komputeryzacja szkół oraz zwiększenie dostępu do korzystania z internetu;
- rozwój zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, w tym aktywnych form wypoczynku dla dzieci i młodzieży;
- upowszechnienie programów promujących zdrowie, aktywny styl życia oraz działania profilaktyczne wobec występujących zagrożeń społecznych i zdrowotnych;
- rozwój kształcenia integracyjnego;
- wprowadzenie wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci od momentu wykrycia niepełnosprawności.

W obszarze szkolnictwa wyższego :

- wypracowanie ogólnopolskiego systemu oceny jakości kształcenia oraz podjęcie działalności Państwowej Komisji Akredytacyjnej;
- wdrożenie trój etapowej poprawy poziomu wynagrodzeń pracowników szkolnictwa wyższego;
- podjęcie działań na rzecz zwiększenia środków na bezzwrotną pomoc materialną dla studentów, z przeznaczeniem głównie na stypendia socjalne dla młodzieży najuboższej pochodzącej ze wsi i małych miast;
- wypracowanie nowego modelu kariery akademickiej (przygotowanie nowej ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym);
- zmiany w zakresie kształcenia nauczycieli w kontekście nowych wymagań wynikających z reformy systemu edukacji;
- wprowadzenie całościowego uregulowania problematyki szkolnictwa wyższego w nowej ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym.

W obszarze kultury fizycznej i sportu:

- wprowadzenie piątej godziny wychowania fizycznego;
- rozbudowa bazy sportowej szkół oraz rozszerzenie dostępu dzieci i młodzieży oraz dorosłych do środowiskowej bazy sportowej i turystycznej;
- dokształcanie nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej w zakresie prowadzenia zajęć ruchowych w nauczaniu zintegrowanym.

Główne sukcesy, trudności i porażki

Efekty działań edukacyjnych są widoczne dopiero po wielu latach (cykl edukacyjny trwa 6+3+3 lata). Odnosi się to także do spodziewanych skutków wprowadzonej reformy systemu edukacji oraz innych działań Ministerstwa Edukacji Narodowej w ciągu ostatnich 4 lat. W momencie sporządzania niniejszego Raportu za osiągnięcie można uznać:

-Wzrost wynagrodzeń nauczycieli. Po raz pierwszy od 1992 r. wzrosły one zdecydowanie powyżej corocznie prognozowanego w ustawie budżetowej wskaźnika wzrostu wynagrodzeń. Ponadto, wprowadzone zasady awansu umożliwiły nauczycielom dodatkową podwyżkę z tytułu uzyskiwania kolejnych stopni awansu zawodowego w trakcie roku szkolnego, co pokazuje tabela.

Lata	Przeciętne wynagrodzenie nauczycieli (w zł)	Wzrost wynagrodzenia nauczycieli w stosunku do roku poprzedniego (w %)	Wzrost wynagrodzeń w danym roku w państwowej sferze budżetowej (w %)	Wysokość przeciętnych wynagrodzeń nauczycieli według dotychczasowych zasad kształtowania (bez nowelizacji ustawy KN) (w zł)	Różnica (kol. 2 – kol.5) (w zł)
1997	1 362	-			
1998	1 470	7,9			
1999	1 547	5,2			
Wprowadzenie nowego systemu wynagrodzeń od 2000 r.					
2000*	1 880	21,5	6,7	1 651	229
2001**	1 985	5,6	7,6	1 775	210
2002***	2 267	14,2	5,5	1 872	395

* Z uwzględnieniem dodatkowych środków wypłaconych w roku 2000.,

** Stosunkowo niewysoki wzrost wynika z faktu wypłacenia w roku 2000 wynagrodzeń wyższych od planowanych.

*** Prognoza.

- przeprowadzenie pierwszego etapu reformy systemu opieki nad dzieckiem, profilaktyki i kształcenia specjalnego. Reforma ta dotyczyła zmian :

- w systemie opieki nad dzieckiem obejmującym około 100 tys. dzieci i młodzieży i około tysiąca placówek,
- w systemie kształcenia specjalnego obejmującym około 110 tys. uczniów, 816 podstawowych szkół specjalnych i integracyjnych, 679 gimnazjów i ponad 500 placówek kształcenia specjalnego,

- w systemie profilaktyki problemów dzieci i młodzieży, polegających na włączeniu działań profilaktycznych w zakres edukacyjnych i wychowawczych obowiązkowych zadań szkoły, w szczególności w edukację prozdrowotną prowadzoną w ramach realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego oraz w program wychowawczy szkoły;

- zakupienie przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w latach 1999 - 2000 łącznie 536 autobusów szkolnych za kwotę 121,5 mln zł (w roku 2001 w trakcie realizacji jest zakup 140 autobusów za kwotę 35 mln zł);

- realizację programu *Pracownia internetowa w każdej gminie i Pracownia internetowa w każdym gimnazjum*. Jej efektem jest powstanie 5,8 tys. pracowni, głównie w gimnazjach, wyposażonych w zestawy 10 multimedialnych stanowisk komputerowych połączonych siecią lokalną z internetem oraz podstawowym oprogramowaniem. Realizacja tych projektów poprawiła wskaźnik liczby uczniów przypadających na 1 komputer, ze 103 uczniów/komputer w roku 1997 do 40 uczniów/komputer w roku 2000. Mimo tak znacznej poprawy, w celu osiągnięcia poziomu komputeryzacji szkół w krajach Unii Europejskiej (około 10 uczniów / 1 komputer) należy kontynuować działania. W 2001 r. rozpoczęto realizację projektu *Pracownia internetowa w każdej szkole*, który powinien przybliżyć wskaźnik liczby uczniów przypadających na jeden komputer do poziomu europejskiego;

- systematyczny rozwój bazy oświatowej.

Zestawienie wielkości publicznych środków finansowych przeznaczonych na inwestycje oświatowe i ich efekty rzeczowe w latach 1997 - 2000 prezentuje tabela:

Lata	1997	1998	1999	2000
Środki publiczne (w tys. zł)	1 754 257	1 694 080	1 844 150	2 151 713
Liczba oddanych pomieszczeń do nauki (pdn)	3 937	4 110	4 241	5 538
Gimnazja	0	0	1518	1960
Liczba sal sportowych	329	367	302	333

- utworzenie sektora państwowych uczelni zawodowych. W 1998 r. powstało 9 państwowych wyższych szkół zawodowych (w Elblągu, Gorzowie Wielkopolskim, Jeleniej Górze, Koninie, Legnicy, Nowym Sączu, Jarosławiu, Tarnowie i Sulechowie), w 1999 r. utworzono 5 uczelni zawodowych (w Lesznie, Krośnie, Płocku, Wałbrzychu i Kaliszu), a w 2000 r. kolejne uczelnie w Pile i Białej Podlaskiej. W 2001 r. powstały

państwowe wyższe szkoły zawodowe w Nysie, Tarnobrzegu, Sandomierzu i Sanoku. Istnieje już 20 uczelni tego typu. Należy się spodziewać utworzenia 3 dalszych państwowych uczelni zawodowych, w Nowym Targu, Chełmie i Ciechanowie;

- podjęcie programu etapowej poprawy poziomu wynagrodzeń pracowników szkolnictwa wyższego. Zakłada się, że docelowo przeciętne wynagrodzenie miesięczne w grupie asystentów powinno kształtować się na poziomie kwoty bazowej w państwowej sferze budżetowej, odpowiadającej przeciętnemu wynagrodzeniu w gospodarce narodowej, a przeciętne wynagrodzenie w grupie profesorów będzie trzykrotnie wyższe niż przeciętne wynagrodzenie w grupie asystentów;

- utworzenie 4 nowych uniwersytetów, a więc uczelni o najwyższym statusie akademickim: w 1999 r. – Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, a w 2001 r. – Uniwersytetu Rzeszowskiego i Uniwersytetu Zielonogórskiego;

- dynamiczne zwiększenie wydatków inwestycyjnych z budżetu państwa na rzecz szkół wyższych MEN w ramach działu *szkolnictwo wyższe*. W 1998 r. przeznaczono na inwestycje w uczelniach MEN kwotę 295,5 mln zł, a więc trzykrotnie wyższą niż w 1997 r. Utrzymano znaczący, ponadinflacyjny wzrost tych wydatków w latach 2000 i 2001;

- uruchomienie w 1998 r. systemu kredytów studenckich, jako ważnego uzupełnienia systemu pomocy materialnej dla studentów;

- wprowadzenie w 2001 r. możliwości przyznawania studentom uczelni niepaństwowych stypendiów socjalnych.

Trudności i porażki

W pierwszym roku obowiązywania przepisów znowelizowanej ustawy Karta Nauczyciela, dotyczących zmiany zasad wynagradzania nauczycieli, wystąpiły istotne problemy z zapewnieniem środków na ten cel w budżetach jednostek samorządu terytorialnego. W roku 2000 wystąpiła konieczność ich dofinansowania 1,3 mld zł. Planowany w ustawie Karta Nauczyciela wzrost wynagrodzeń nauczycielskich został w ten sposób znacznie przyspieszony.

Bezpośrednią przyczyną trudności było ustawowe przesądzenie o wysokości wynagrodzenia zasadniczego nauczyciela na poziomie nie mniejszym niż 75% planowanego wynagrodzenia ogółem. Z powodu konieczności wypłacania dodatków na poziomie wyższym niż kalkulowano, przeciętne wynagrodzenia wzrosły o kwotę ponad

190 zł większą niż zakładano. Na podstawie zmiany stosownego przepisu ustawy Karta Nauczyciela, skutki zwiększonych wypłat wynagrodzeń w roku 2000 zbilansowano w roku 2001. Osobistą odpowiedzialność za ten stan rzeczy przyjął Minister Edukacji Narodowej, który złożył dymisję.

Istotnym problemem do rozwiązania pozostaje realizacja zapisu art. 30 ust. 8 ustawy Karta Nauczyciela, tj. wydanie rozporządzenia wykonawczego do ustawy w sprawie standardów zatrudnienia nauczycieli. Decyduje ono o zakresie gwarantowanego przez państwo poziomu zatrudnienia, odnoszonego do ramowych planów nauczania, a tym samym o ogólnym poziomie wynagrodzeń. Z uwagi na wieloletnie zaniedbania w zakresie organizacji pracy szkół i placówek, jednostki samorządu terytorialnego nie są obecnie w stanie spełnić projektowanych rozwiązań. Powoduje to konieczność przesunięcia terminu wejścia w życie przygotowanego rozporządzenia.

Komitet Badań Naukowych

Komitet Badań Naukowych został utworzony w 1991 r., a jego powołanie było częścią ówczesnych reform państwa. Komitet jest kolegialnym naczelnym organem administracji rządowej, a przewodniczący KBN jest ministrem właściwym ds. nauki.

Główne cele KBN w latach 1997-2001

Realizując zadania wynikające z umowy koalicyjnej, będącej programową podstawą działalności rządu, oraz *exposé* Prezesa Rady Ministrów Jerzego Buzka, ogłoszonego w Sejmie 10 listopada 1997 r., Komitet Badań Naukowych postawił przed sobą następujące cele:

- wprowadzenie zobiektywizowanych kryteriów przyznawania środków finansowych na badania naukowe;
- zwiększenie środków budżetowych i pozabudżetowych na badania naukowe;
- zamknięcie rozdziału *nauka* w negocjacjach akcesyjnych z Unią Europejską;
- wprowadzenie Polski do 5. Programu Ramowego Badań, Rozwoju Technicznego i Prezentacji Unii Europejskiej;
- nowelizacja ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o utworzeniu Komitetu Badań Naukowych, umożliwiająca prowadzenie racjonalnej polityki naukowej przez Ministra Nauki;
- nowelizacja ustawy z dnia 25 lipca 19985 r. o jednostkach badawczo-rozwojowych, umożliwiającą restrukturyzację tych jednostek;
- rozwijanie społeczeństwa informacyjnego w Polsce.

Najważniejsze prace programowe, analityczne i studyjne

- Z inicjatywy KBN zostały przyjęte i są w trakcie realizacji 3 rządowe dokumenty programowe:

a) *Założenia polityki innowacyjnej państwa do 2002 r.* (wraz z harmonogramem realizacyjnym) – przyjęte przez Radę Ministrów 6 grudnia 1999 r. Dokument dał podstawę do podjęcia działań na rzecz wzrostu konkurencyjności krajowych przedsiębiorców, a w konsekwencji – wzrostu jakości życia społeczeństwa,

zmniejszania dystansu gospodarczego, technologicznego i organizacyjnego między Polską a krajami wysoko rozwiniętymi. Zawiera propozycje rozwiązań ekonomiczno-finansowych i prawno-organizacyjnych służących zwiększeniu innowacyjności gospodarki.

b) *Cele i kierunki rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce* (wraz z harmonogramem realizacyjnym) – przyjęte przez Radę Ministrów 28 listopada 2000 r. Dokument wytyczył zadania na najbliższe lata w zakresie rozwoju informatyki i jej zastosowań w Polsce, wychodząc daleko poza sferę samej nauki. Zawiera m.in. zobowiązania dla ministrów do opracowania resortowych planów informatyzacji, planu rozwoju teleinformatyki i jej zastosowań w administracji rządowej, częściowych strategii rozwoju społeczeństwa informacyjnego w poszczególnych działach administracji rządowej oraz zbiorczej strategii *e-Polska*. Minister Nauki został zobowiązany do monitorowania realizacji ww. dokumentu programowego.

Zadania wynikające z obu ww. dokumentów programowych są realizowane w ramach programów resortowych.

c) *Założenia przekształceń własnościowych jednostek badawczo-rozwojowych* – przyjęte przez Radę Ministrów 14 lipca 1998 r. Dokument wraz z ww. znowelizowaną ustawą o jednostkach badawczo-rozwojowych dał podstawę do rozpoczęcia procesu restrukturyzacji i przekształceń jednostek badawczo-rozwojowych. Z inicjatywy KBN Prezes Rady Ministrów powołał w marcu 2000 r. Międzyresortowy Zespół ds. Reformy Jednostek Badawczo-Rozwojowych, powierzając mu opracowanie programu restrukturyzacji tych jednostek. Prace Zespołu są w toku.

- Opracowano i upowszechniono (w lipcu 1999 r.) *Raport o stanie nauki i techniki w Polsce*, z uwzględnieniem porównań międzynarodowych.

- Opracowano i 22 czerwca 1999 r. przesłano Ministrowi Finansów *Długookresowy program rozwoju nauki na lata 2000-2010*.

Opracowano projekt nowych *Założeń polityki naukowej i naukowo-technicznej państwa na lata 2001-2010*, który m.in. zawiera zaktualizowany wykaz priorytetowych kierunków badań naukowych i prac rozwojowych szczególnie ważnych dla rozwoju społecznego i gospodarczego, który wkrótce zostanie przekazany do uzgodnień międzyresortowych.

Najważniejsze decyzje KBN dotyczące nauki

W ramach własnych ustawowych kompetencji KBN i Przewodniczącego KBN załatwiono ważniejsze sprawy:

- wprowadzono zobiektywizowane kryteria przyznawania środków finansowych na badania naukowe;

- w 1998 r. KBN przyjął, a Przewodniczący KBN wprowadził w życie i ogłosił decyzją z 15 lipca 1998 r. nowy parametryczny system oceny jednostek naukowych określony w następujących dokumentach: *Ogólne reguły oceny parametrycznej i kategoryzacji jednostek, Ramowe zasady i definicje oceny parametrycznej oraz Szczegółowe zasady i definicje oceny parametrycznej*. KBN zastosował ten system po raz pierwszy w 1999 r. w procesie kategoryzacji i ustalania dotacji na działalność statutową jednostek naukowych. W latach 2000 i 2001 system został poprawiony i udoskonalony na podstawie doświadczeń nabytych w trakcie jego realizacji. Cała dokumentacja systemu jest dostępna w internecie (WWW KBN).

- Opracowano i podjęto realizację programu rozwoju infrastruktury informatycznej polskiego środowiska naukowego na lata 2001-2005, pn. *PIONIER: Polski Internet Optyczny – Zaawansowane Aplikacje, Usługi i Technologie dla Społeczeństwa Informacyjnego*. Program ten został przyjęty przez KBN 21 września 2000 r. i zakłada realizację 3 podstawowych celów:

- rozbudowę infrastruktury informatycznej nauki w Polsce do poziomu umożliwiającego prowadzenie badań w zakresie wyzwań współczesnej nauki, techniki, usług i aplikacji;

- wytworzenie i przetestowanie pilotowych usług i aplikacji dla społeczeństwa informacyjnego, stanowiących podstawę do wdrożeń w nauce, edukacji, administracji i gospodarce;

- włączenie się Polski do konkurencji w zakresie tworzenia oprogramowania do nowych zastosowań;

- uruchomiono szereg działań na rzecz upowszechniania i egzekwowania zasad etyki w nauce.

Komitet Badań Naukowych uchwałą Nr 1/98 z 21 stycznia 1998 r. powołał opiniodawczo-doradczy Zespół ds. Etyki Badań Naukowych, złożony z osób uznanych za wybitne autorytety naukowe i moralne (przewodniczącym Zespołu był prof.

Aleksander Gieysztor), co spotkało się z szerokim poparciem w środowisku naukowym. Z inicjatywy zespołu został opublikowany *Apel KBN o dobre obyczaje w nauce* (z 17 lutego 1999 r.), w którym odniesiono się również ds. uczciwości w staraniach o środki finansowe na naukę i opiniowaniu prac naukowych. Od 1 czerwca 2000 r. – w miejsce poprzedniego – działa Zespół ds. Etyki w Nauce (przewodniczącym jest prof. Witold Karczewski). O potrzebie jego istnienia świadczy duża liczba spraw wnoszonych przez środowisko do rozpatrzenia przez Zespół.

Ponadto Komitet i jego komisje u progu kolejnej kadencji podejmowały postanowienia dotyczące zasad postępowania członków zespołów i sekcji specjalistycznych przy rozpatrywaniu wniosków o finansowanie zadań z zakresu nauki okolicznościach mogących wpływać na bezstronność ocen. W ramach kolejnych wyborów do KBN omawiane zasady były rozsyłane do wszystkich osób posiadających czynne prawa wyborcze wraz z kartami do głosowania, by byli świadomi konsekwencji wyboru do zespołów komisji KBN.

- Przewodniczący KBN decyzją z 14 lipca 1999 r. powołał Krajową Komisję Etyczną ds. Doświadczeń na Zwierzętach, której zadaniem jest m.in. weryfikacja dopuszczenia jednostek naukowych do prowadzenia doświadczeń na zwierzętach. Ponadto powołane zostały komisje lokalne. Działania w tym zakresie mają ważki aspekt moralny.

Należy podkreślić, że – w ramach własnych kompetencji ustawowych – podstawowym zadaniem KBN jest finansowanie nauki, na co składa się finansowanie lub dofinansowywanie działalności statutowej jednostek naukowych, badań własnych szkół wyższych, kosztów realizacji inwestycji służących potrzebom badań naukowych lub prac rozwojowych, projektów badawczych (własnych i zamawianych), projektów celowych i celowych zamawianych, współpracy naukowej i naukowo-technicznej z zagranicą (określonej w umowach międzyrządowych albo w programach lub protokołach wykonawczych do tych umów) oraz działalności wspomagającej badania (w tym promocja i upowszechnianie wyników badań). Załatwianie spraw z tego zakresu (w tym rozpatrywanie wniosków, przygotowywanie i uruchamianie uchwał i decyzji, obsługa finansowania, rozliczanie, kontrola oraz korespondencja z tym związana) zajmuje około 80-90% czasu służbowej działalności urzędu KBN. Skalę obciążenia tymi pracami obrazuje liczba średnio około 14 tysięcy wniosków wpływających rocznie do KBN o finansowanie (dofinansowanie) w zakresie ww. strumieni finansowania nauki.

KBN – podejmując decyzje systemowe i finansowe – zawsze kierował się kryteriami racjonalnego i efektywnego podziału środków na naukę, uwzględniając przede wszystkim przestrzeganie zasad dotyczących konkurencyjności w dostępie do środków publicznych, jawności kryteriów, procedur i decyzji opartych na ocenach niezależnych ekspertów ze środowisk naukowych. Zapewniał wsparcie finansowe badań i prac rozwojowych, które mają niepodważalne znaczenie cywilizacyjne i kulturotwórcze dla społeczeństwa i państwa, pełnią ważną rolę w edukacji, mają szanse uzyskania wymiernych wyników, w tym aplikacyjnych (np. nowe technologie), w szczególności współfinansowanych przez podmioty zainteresowane wykorzystaniem tych wyników. Wspierał badania i prace rozwojowe prowadzone w Polsce, szczególnie w ramach znaczących programów międzynarodowych (zwłaszcza europejskich i euroatlantyckich). Szczególnie wspierał zadania związane z rozbudową infrastruktury informatycznej nauki.

Zmiany w sferze objętej właściwością KBN

Sytuacja w roku 1997

1. W środowisku naukowym z krytyką odnoszono się sposobu rozdziału środków finansowych przez KBN (zwłaszcza na działalność statutową jednostek naukowych), zarzucając brak zobiektywizowanych kryteriów.

2. Ponadto podnoszono problem braku wzrostu środków budżetowych na naukę, a tym samym zbyt małą troskę władz rządowych o rozwój nauki, który z kolei warunkuje rozwój gospodarczy i społeczny państwa.

3. Zastrzeżenia budziła struktura organów kolegialnych KBN, odzwierciedlająca przestarzały podział na badania podstawowe i stosowane, brak uwzględnienia w tej strukturze coraz bardziej powszechnej interdyscyplinarności nauki.

4. Zwracano uwagę na zbyt ograniczone ustawowe kompetencje Przewodniczącego KBN, zwłaszcza w zakresie realizacji polityki naukowej i naukowo-technicznej państwa.

5. Z krytyką spotykała się sytuacja w zapleczu badawczo-rozwojowym – postulowano szybką restrukturyzację jednostek badawczo-rozwojowych, wiele z nich bowiem faktycznie nie prowadziło badań naukowych i prac rozwojowych.

Zmiany w latach 1997-2001

Problemy, o których mowa powyżej w pkt. 1, 3, i 4, rozwiązano poprzez przeprowadzenie nowelizacji ustawy z 12 stycznia 1991 r. o utworzeniu Komitetu Badań Naukowych oraz podjęcie decyzji w ramach własnych kompetencji ustawowych KBN.

Problem przedstawiony w pkt. 5 został rozwiązany przez stworzenie podstaw prawnych do podjęcia działań restrukturyzacyjnych w zapleczu badawczo-rozwojowym – nowelizację ustawy z 25 lipca 1995 r. o jednostkach badawczo-rozwojowych. Obecnie trwają działania wykonawcze. Międzyresortowy Zespół ds. Reformy Jednostek Badawczo-Rozwojowych finalizuje prace nad programem restrukturyzacji tych jednostek.

Zbliżenia do wymagań Unii Europejskiej

Z dniem 10 listopada 1998 r. został zamknięty rozdział *nauka i badania* w negocjacjach akcesyjnych z Unią Europejską. Komisja Europejska uznała zgodność systemów prawnych Polski i Unii w obszarze nauki i technologii. Polska przystąpiła do *5. Programu Ramowego Badań, Rozwoju Technicznego i Prezentacji UE*.

Ponadto KBN uczestniczył w negocjacjach dotyczących rozdziału *telekomunikacja i technologie informacyjne* w zakresie podrozdziału *technologie informacyjne*. Negocjacje w zakresie tego podrozdziału zostały również zamknięte wobec uznania zgodności systemów prawnych w tej dziedzinie.

KBN przystąpił do realizowanego przez Komisję Europejską programu *Women & Science*, mającego na celu stworzenie równych szans kobietom na rozwój kariery naukowej i zwiększenia ich uczestnictwa w badaniach naukowych. Minister Nauki powołał polski *Steering Committee*, który koordynuje podejmowane w Polsce działania dla realizacji tego programu.

Problemy do rozwiązania

Poziom finansowania nauki z budżetu państwa w minionych 4 latach – przy słabym dopływie środków pozabudżetowych – nie zapewnia rozwoju nauki polskiej, co osłabia jej pozycję w nauce światowej.

Główne sukcesy i porażki KBN

Sukcesy

Spośród głównych celów KBN w latach 1997-2001 r. (wymienionych w pkt. 1) zrealizowano następujące:

1. Wprowadzenie zobiektywizowanych kryteriów przyznawania środków finansowych na badania naukowe (szerszy opis powyżej).

2. Zamknięcie rozdziału *Nauka* w negocjacjach akcesyjnych z Unią Europejską nastąpiło z dniem 10 listopada 1998 r. Komisja Europejska uznała zgodność systemów prawnych Polski i Unii w obszarze nauki i technologii.

3. Wprowadzenie Polski do 5. *Programu Ramowego Badań, Rozwoju Technicznego i Prezentacji Unii Europejskiej* nastąpiło z dniem 4 września 1999 r. – po przeprowadzeniu trudnych negocjacji, w wyniku których została podjęta decyzja Nr 4/99 Rady Stowarzyszenia UE-RP z 4 sierpnia 1999 r.

4. Nowelizacja ustawy z 12 stycznia 1991 r. o utworzeniu Komitetu Badań Naukowych, umożliwiająca prowadzenie racjonalnej polityki naukowej przez Ministra Nauki. W wyniku długiego procesu legislacyjnego została ogłoszona ustawa z 15 września 2000 r. o zmianie ustawy o utworzeniu Komitetu Badań Naukowych (Dz U Nr 91, poz. 1008).

5. Nowelizacja ustawy z 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo-rozwojowych, umożliwiająca restrukturyzację tych jednostek. W wyniku długiego procesu legislacyjnego została ogłoszona ustawa z 26 października 2000 r. o zmianie ustawy o jednostkach badawczo-rozwojowych (Dz U Nr 103, poz. 1100).

6. Rozwijanie społeczeństwa informacyjnego w Polsce. Rada Ministrów na posiedzeniu w dniach 28 i 30 listopada 2000 r. przyjęła programowy dokument rządowy *Cele i kierunki rozwoju społeczeństwa informacyjnego*.

Porażki

1. Nie udało się – mimo stosownych zapisów w umowie koalicyjnej – doprowadzić do zwiększenia środków budżetowych, mierzonego udziałem w PKB, a także pozabudżetowych na badania naukowe.

Nakłady budżetowe na utrzymanie i rozwój nauki polskiej w latach 1997-2001

Wyszczególnienie	1997	1998	1999	2000	2001
<i>Środki na naukę [mln zł]</i>	2.192,6	2.405,6	2.709,7	2.916,8	3.302,2
Nominalny wzrost nakładów na naukę	18,20 %	9,71 %	12,64 %	7,64 %	13,21 %
Realny wzrost nakładów na naukę	+2,9 %	-1,9 %	+5,0 %	-2,2 %	+5,8 %
Udział nauki w PKB	0,47 %	0,44 %	0,44 %	0,42 %	0,42 %
<i>Udział nauki w wydatkach Budżetu państwa</i>	1,74 %	1,72 %	1,96 %	1,91 %	1,82 %

Wskaźnik udziału nakładów pozabudżetowych na naukę w PKB, począwszy od 1991 r., utrzymuje się na stałym poziomie około 30%.

2. Nie udało się uzyskać dla jednostek naukowych zwolnienia z podatku VAT od zakupów importowanej aparatury naukowo-badawczej, a także utrzymania ulg podatkowych od wydatków inwestycyjnych (zakup i montaż maszyn i urządzeń) związanych z wdrożeniem licencji, patentów oraz wyników krajowych prac B+R.

Najważniejsze daty i wydarzenia w działalności KBN

1. Najważniejsze daty w działalności KBN wiążą się z ogłoszeniem i wejściem w życie inicjowanych przez KBN ustaw oraz dokumentów rządowych, a także innymi wydarzeniami omówionymi powyżej.

2. Ponadto należy wymienić następujące ważne dla KBN wydarzenia (w kolejności kalendarzowej):

- a. 19 października 1999 r. – Przewodniczący KBN Andrzej Wiszniewski został powołany na stanowisko Ministra Nauki (w związku z wejściem w życie znowelizowanych przepisów ustawy o działach administracji rządowej);
- b. 21 października 1999 r. odbyło się zorganizowane przez KBN międzynarodowe spotkanie nt. *Polska wchodzi do Unii Europejskiej – 5. Program Ramowy 1999-2002*, z udziałem Premiera Jerzego Buzka i Członka Komisji Europejskiej Philippe Busquina;

- c. 11-12 maja 2000 r. odbyła się zorganizowana przez KBN Europejska Konferencja Ministerialna *Spoleczeństwo informacyjne: Przyspieszenie integracji europejskiej*, z udziałem premiera Jerzego Buzka i komisarza Unii Europejskiej Erkki Liikanena;
- d. 31 maja i 1 czerwca 2000 r. nastąpiło ukonstytuowanie się Komitetu Badań Naukowych IV kadencji (lata 2001-2004) oraz jego komisji i zespołów; dwuetapowe ogólnopolskie wybory członków KBN przez środowisko naukowe odbyły się na przełomie 1999/2000 (Minister Nauki jest z urzędu przewodniczącym KBN);
- e. odbyły się corocznie organizowane przez KBN ogólnopolskie konferencje *NAUKA* (11-12 maja 1998 r., 12-13 maja 1999 r., 15-16 maja 2000 r. i 23-24 maja 2001 r.), poświęcone przedstawieniu i omówieniu najważniejszych problemów z zakresu polityki naukowej i finansowania nauki, z udziałem rektorów szkół wyższych, dyrektorów placówek Polskiej Akademii Nauk i jednostek badawczo-rozwojowych, parlamentarzystów, przedstawicieli ministerstw i urzędów centralnych, organizacji związkowych i innych;
- f. z dniem 24 kwietnia 2001 r. – na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 marca 2001 r. – w strukturze organizacyjnej KBN zostało utworzone stanowisko sekretarza stanu, przez co urząd KBN uzyskał strukturę analogiczną jak ministerstwa;
- g. 15 maja 2001 r. – odbyło się uroczyste spotkanie z okazji jubileuszu 10-lecia Komitetu Badań Naukowych, z udziałem premiera Jerzego Buzka.

Najważniejsze własne akty prawne KBN

W okresie od listopada 1997 r. do 30 czerwca 2001 r. Komitet Badań Naukowych – jako organ kolegialny – odbył 37 posiedzeń, podejmując 132 uchwały zarówno o charakterze normatywnym (dotyczące głównie określania kryteriów i trybu przyznawania i rozliczania środków finansowych w poszczególnych strumieniach finansowania nauki), jak i finansowym (dotyczące podziału i rozdziału środków finansowych). Ponadto, w tym okresie Przewodniczący KBN wydał 2 rozporządzenia i 13 zarządzeń.

Inne ważne okoliczności związane z działalnością KBN

14 kwietnia 1998 r. w urzędzie KBN został utworzony nowy Departament Informacji i Promocji (na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 kwietnia 1998 r. w sprawie nadania statutu urzędowi KBN). Powierzono mu zadanie intensyfikacji działalności informacyjnej KBN skierowanej do społeczeństwa, w tym do środowiska naukowego, a także zadania w zakresie promocji nauki. Departament redaguje Biuletyn KBN „Sprawy Nauki” oraz prowadzi internetowy serwis KBN (www.kbn.gov.pl). Czasopismo „INTERNET” (Nr 1/2001) zaliczyło internetową witrynę KBN do najlepszych polskich serwisów WWW, a w dziale *Edukacja, nauka* została ona wymieniona na pierwszym miejscu. Ponadto witryna uzyskała wyróżnienie miesięcznika „dotcom” w ramach konkursu *Website Festival*.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

W okresie 1997-2001 nastąpiły istotne zmiany w funkcjonowaniu oraz w strukturze Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego; wypracowano nową politykę kulturalną z wyznaczonymi priorytetami.

Główne cele urzędu

Do roku 2000 cele urzędu generalnie dotyczyły: tworzenia mecenatu państwa nad kulturą narodową oraz jego podstaw prawnych, ekonomicznych i organizacyjnych; ochrony narodowego dziedzictwa kulturowego; zahamowania negatywnych tendencji w kulturze i spadku jej materialnej kondycji; kształtowania podstaw edukacji kulturalnej.

Cele na 2001 r. opracowano w formie priorytetów Ministerstwa:

- Promocja twórczości literackiej i czasopiśmiennictwa, szczególnie wspieranie działań na rzecz kultury języka polskiego, wspieranie polskiej literatury i książki, pobudzanie rozwoju czytelnictwa.

- Promowanie twórczości artystycznej, szczególnie wartościowych przedsięwzięć krajowych oraz cyklicznych międzynarodowych prezentacji artystycznych.

- Ochrona kultury ludowej i amatorskiego ruchu artystycznego, w tym także ochrona unikalnych i zanikających zawodów oraz umiejętności artystycznych; inicjowanie działań na rzecz dostępu do dóbr kultury dla osób niepełnosprawnych.

- Promocja kultury polskiej za granicą, w tym także wspieranie zadań wynikających z Układu o Stowarzyszeniu Polski ze Wspólnotą Europejską oraz inicjowanie programów przeznaczonych dla Polonii.

- Wspieranie zadań muzealnictwa, w tym także promocja zbiorów muzealnych i dorobku polskiego muzealnictwa.

- Ochrona kultury mniejszości narodowych.
- Promowanie młodych artystów oraz studentów i uczniów uczelni i szkół artystycznych.
 - Wspieranie edukacji kulturalnej i artystycznej przez kontynuację oraz inicjowanie programów edukacyjnych, w tym także dokształcanie i doskonalenie animatorów kultury i bibliotekarzy.
 - Upowszechnianie i promocja kultury polskiej w środkach społecznego przekazu.
 - Konserwacja i ochrona zabytków oraz cennych zabytkowych zbiorów bibliotek publicznych.
 - Wspieranie środowisk twórczych i reprezentujących je związków i stowarzyszeń, służących zachowaniu ich dorobku oraz poprawie sytuacji socjalnej twórców.
 - Prace badawcze nad kondycją kultury i realizacją polityki kulturalnej państwa.
 - Wspieranie wartościowych międzynarodowych przedsięwzięć społeczno-kulturalnych, promujących polską myśl społeczną i polityczną.
 - Wspieranie przedsięwzięć kulturalnych, społeczno-kulturalnych, służących kultywowaniu tradycji narodowych, w tym w szczególności przedsięwzięć o charakterze jubileuszowym.
 - Wspieranie bibliotek publicznych w tworzeniu systemu informacji o kulturze.
 - Wspieranie inicjatyw tworzenia nowych form prezentacji, upowszechniania, zapisu kultury i wydarzeń kulturalnych, z użyciem środków audiowizualnych i nowych nośników przekazu.
 - Wspieranie przedsięwzięć mających na celu prezentację dorobku w dziedzinie środków społecznego przekazu, a także promujących nowe rozwiązania w tej dziedzinie.
 - Monitoring życia kulturalnego kraju.

Dokonania Ministerstwa w latach 1997-2001

W związku z wprowadzeniem w 1999 r. reformy administracyjnej, znaczna część instytucji kultury działających w obszarze regionalnym przeszła pod zarząd samorządów terytorialnych. W celu usprawnienia funkcjonowania MKiDN przeprowadzono zmiany organizacyjne:

- w strukturze wewnętrznej powołano 2 nowe departamenty: Departament Mecenatu (2000 r.), Departament Środków Społecznego Przekazu (2000 r.) oraz wydzielono Departament Książki i Czytelnictwa (2000 r.) z Departamentu Promocji Twórczości;

- po raz pierwszy w historii Ministerstwa opracowano i wydano zadania priorytetowe, które mogły być finansowane lub dofinansowane w drodze dotacji celowych. Priorytety podano do wiadomości publicznej (2000 r.);

- po raz pierwszy opracowano i opublikowano szczegółowy wykaz zadań objętych mecenatem państwa (2000 r.).

Upowszechnianie roli dziedzictwa narodowego

Najistotniejsze zmiany, zwłaszcza po 1999 r., dotyczą prowadzenia świadomej polityki kulturalnej, z wyraźnym określeniem priorytetów. Ministerstwo przestaje pełnić jedynie służebną rolę wobec związków twórców i instytucji, ale przejmuje inicjatywę w podtrzymywaniu i rozpowszechnianiu narodowej i państwowej tradycji – inspiruje działania związane z przybliżaniem najnowszej historii Polski (obchody XX-lecia Solidarności – koncerty, wystawy, konferencje, konkurs historyczny dla uczniów gimnazjów i liceów pt. *Do wolnej Polski*, konkurs dla wydawców książki historycznej *Ślady pamięci*, konkurs pod patronatem Ministra *Podziemne słowo* w celu uhonorowania wydawców tzw. drugiego obiegu w czasach PRL, wystawa z okazji Święta Niepodległości pt. *Bohaterowie naszej wolności*).

Promocja kultury wysokiej

Po raz pierwszy przeprowadzono (2000/2001 r.) masową kampanię promocyjną – *Nie zrywaj z kulturą*, skierowaną do widza masowego, za pośrednictwem tradycyjnych nośników reklamy (reklama zewnętrzna, media elektroniczne). Kampania wywołała publiczną debatę nt. roli kultury w życiu codziennym i umożliwiła instytucjom kultury zaistnienie w świadomości społecznej.

Zagraniczna polityka kulturalna

Wspólnie z Ministerstwem Spraw Zagranicznych wypracowano założenia spójnej zagranicznej polityki kulturalnej państwa i jej priorytetów na lata 2001-2003. W czasie trwania negocjacji wejścia Polski do Unii Europejskiej kultura traktowana jest jako jedno z największych dóbr, wnoszonych do Zjednoczonej Europy. Celem jest

obiektywizacja wizerunku Polski za granicą, a przede wszystkim ułatwienie dostępu do polskiego dziedzictwa kulturowego.

Targi książki we Frankfurcie

Pierwszy tak ogromny sukces kultury polskiej, a zwłaszcza polskiej książki na arenie międzynarodowej – Międzynarodowych Targach Książki we Frankfurcie. Efektem Targów był znaczny wzrost zainteresowania kulturą polską w Niemczech i innych krajach europejskich, które zauważalne jest nadal.

Zwalczanie piractwa fonograficznego

Stworzenie realnych narzędzi prawnych do zwalczania piractwa fonograficznego, m.in. zmiana, zapisana w nowej ustawie o prawie autorskim, kwalifikacji „piractwa fonograficznego” z przestępstwa prywatnoskargowego, na przestępstwo publicznoskargowe, czyli ścigane z urzędu.

Powołanie przez premiera Jerzego Buzka, na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Międzyresortowego Zespołu ds. Przeciwdziałania Naruszeniom Praw Autorskich i Praw Pokrewnych, którego działalność pozwoli skoordynować działania organów państwa: policji, prokuratury, straży granicznej, służb celnych i organizacji pozarządowych. Zespół będzie także przygotowywał zmiany legislacyjne w zakresie egzekwowania przestrzegania praw autorskich.

Promocja czytelnictwa

W działalności Ministerstwa szczególny nacisk, zwłaszcza w latach 2000 i 2001 kładzie się na podniesienie poziomu czytelnictwa i kultury języka polskiego oraz na promocję twórczości literackiej i czasopiśmiennictwa.

Dofinansowanie bibliotek

Wysokie dotacje dla bibliotek publicznych (2000 r. – 9 mln zł, 2001 r. – 7 mln zł.) na zakup nowości bibliotecznych, co pozwoliło znacznie zlikwidować zaległości.

Najpiękniejsze strony świata

Akcja rozpoczęta w maju 2001 r., której podstawowym celem jest promocja czytelnictwa poprzez kreowanie mody na czytanie i aktywizacja bibliotek w małych

miastach i na wsi. Akcja została zainicjowana przez MKiDN, ale realizowana jest z udziałem instytucji pozarządowych.

Otwarcie archiwów

Rozporządzenie z 13 grudnia 2000 r., podpisane przez ministra Kazimierza Ujazdowskiego, znacznie uprościło tryb udostępniania historykom materiałów znajdujących się w państwowych zasobach archiwalnych, zwłaszcza akt partii i organizacji o charakterze politycznym działających w Polsce do 1989 r.

Instytut Adam Mickiewicza

Powołanie Instytutu Adama Mickiewicza (w 2000 r.), którego podstawowym zadaniem jest promowanie i popularyzowanie kultury polskiej poza granicami kraju, a także zapewnienie mu budżetu (w 2001 r. – 10 mln zł) pozwalającego kulturze polskiej na rozpoczęcie ofensywy promocyjnej w państwach Europy.

Instytut Dziedzictwa Narodowego

Powołanie Instytutu Dziedzictwa Narodowego (w 2000 r.), którego celem jest inicjowanie, wspieranie i koordynowanie przedsięwzięć mających na celu upowszechnianie i rozwój kultury polskiej.

Najważniejszym zadaniem Instytutu Dziedzictwa Narodowego jest ochrona, rozwój i upowszechnianie duchowego i intelektualnego dziedzictwa kultury polskiej w kraju i za granicą. Działalność IDN koncentruje się na trzech głównych płaszczyznach: badawczej, popularyzatorskiej oraz edukacyjnej.

Narodowy Instytut Fryderyka Chopina

Utworzenie w 2001 r. Narodowego Instytutu Fryderyka Chopina w celu ochrony dziedzictwa Fryderyka Chopina, zarządzania nieruchomościami i innymi rzeczami związanymi z Fryderykiem Chopinem, stanowiącymi własność Skarbu Państwa lub będącymi w posiadaniu państwowych jednostek organizacyjnych, współdziałania z jednostkami państwowymi i samorządowymi, organizacjami oraz osobami fizycznymi w działaniach stanowiących ochronę dziedzictwa Fryderyka Chopina.

Aktywizacja samorządów

Aktywizacja samorządów i ściślejsza współpraca między MKiDN a władzami samorządowymi wokół takich programów, jak np. *Weekend kultury*. Akcja ta, dofinansowywana przez MKiDN, ma na celu, poprzez przybliżenie i pokazanie funkcjonowania instytucji kultury, w sposób niebanalny, nierutynowy, zainteresowanie społeczności lokalnych życiem kulturalnym.

Dyplomacja kulturalna

Dyplomacja kulturalna – intensyfikacja kontaktów międzynarodowych na płaszczyźnie współpracy kulturalnej. Wizyty ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego m.in. na Ukrainie, Litwie, w Rosji, zaowocowały podjęciem prac na szczegółowym programem wymiany kulturalnej i wspólnym promowaniem kultury w państwach Unii Europejskiej.

Polski fundusz literatury

Powołanie Polskiego Funduszu Literatury, dzięki któremu polskie tytuły są tłumaczone i wydawane za granicą.

Zerowa stawka VAT

Utrzymanie „zerowej stawki” VAT na książki, istotne by nie zwiększył się odsetek Polaków nie sięgających po książkę, a także zainicjowanie *akcji Najpiękniejsze strony świata* popularyzującej czytelnictwo i wspomagającej biblioteki publiczne, głównie w małych miastach i na wsi.

Programy rządowe

Polityka prorodzinna państwa

MKiDN kreuje model aktywności kulturalnej rodziny, konkurencyjny wobec mediów elektronicznych. W tym celu Ministerstwo:

- wypracowało wstępne założenia programu *Patronat Artystyczny*, w ramach którego dofinansowywane będą te programy, których celem jest edukacja kulturalna dzieci i młodzieży, realizowana w szkołach i placówkach we współpracy z instytucjami kultury;

- wspiera i dofinansowuje imprezy, których celem jest m.in. propagowanie wartości związanych z rodziną, np. *Spotkania Rodzin Muzycznych* w Lublinie, *Międzynarodowy Konkurs Plastyczny „Portret Rodzinny”* w Lublinie.

- realizuje, poprzez Centrum Animacji Kultury, zadania *Promowanie i wdrażanie programów edukacyjnych reformujących instytucje kultury*, np. cykl spotkań warsztatowych *Nowy model pracy kulturalnej z młodzieżą. Subkultury młodzieżowe – szanse i zagrożenia*.

Porażki i problemy

- Przyjęcie przez rząd definicji czasopisma specjalistycznego, co zaowocowało wprowadzeniem podziału na czasopisma specjalistyczne i czasopisma niespecialistyczne, objęcie zerową stawką VAT tylko tych pierwszych.

- Zbyt niskie nakłady finansowe na powiększanie zbiorów muzealnych i ich ochronę.

- Brak wystarczających środków finansowych na zastosowanie technik informatycznych w polskim muzealnictwie i innych instytucjach ochrony dziedzictwa narodowego.

- Brak środków finansowych na rozbudowę Muzeum Narodowego w Warszawie.

Dostosowania do ustawodawstwa UE

Obszar swobodny przepływ towarów

Projekt ustawy o zabytkach został przyjęty przez Radę Ministrów 13 marca 2001 r. i przekazany do parlamentu. Jej wejście w życie przewiduje się na początek 2002 r., z wyjątkiem rozdz. 6 dotyczącego restytucji zabytków wywiezionych niezgodnie z prawem z terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej, który wejdzie w życie z dniem uzyskania przez Polskę członkostwa w UE. Ustawa dostosuje prawo polskie do regulacji wspólnotowych w kwestiach odnoszących się do wywozu zabytków za granicę i restytucji zabytków wywiezionych niezgodnie z prawem z obszaru państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

Obszar prawo spółek

Ustawa o ochronie baz danych – przyjęta przez KIE 16 maja 2001 r., i przez Radę Ministrów 5 czerwca 2001 r. Projekt ustawy implementuje postanowienia Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Europejskiej z 11 marca 1996 r. nr 96/9/WE o prawnej ochronie baz danych. Reguluje następujące zagadnienia: definicję bazy danych i jej producenta oraz prawo pobierania danych i wtórno korzystania, określa które bazy danych korzystają z ochrony, treść prawa producenta bazy danych, ograniczenie prawa producenta, czas ochrony baz danych, postępowanie w przypadku naruszenia prawa producenta bazy danych.

Nowelizacja ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 9 czerwca 2000 r. weszła w życie 22 lipca 2000 r. (Dz U z 2000 r. Nr 53 poz. 637); dostosowuje polskie przepisy do wymogów wspólnotowych, a w szczególności:

- usuwa licencję ustawową na reemitowanie programów przez operatorów sieci kablowych, rozszerza krąg osób uprawnionych do wynagrodzenia z tytułu najmu utworów audiowizualnych, przedłuża czas ochrony praw autorskich do 70 lat, wprowadza nowy sposób obliczania czasu ochrony utworów audiowizualnych, przyznaje ochronę fonogramom i artystycznym wykonaniom powstałym przed 1974 r., wprowadza ochronę utworów, które w czasie trwania okresu ochrony nie zostały opublikowane, (tzw. wydania pośmiertne), oraz wydań krytycznych lub naukowych dzieł, które znalazły się już w domenie publicznej, uchyla amnestię komputerową, wprowadza regulację zakazującą wprowadzania do obrotu lub posiadania dla celów handlowych środków służących wyłącznie ułatwianiu usuwania lub obchodzenia zabezpieczeń programów komputerowych.

Obszar kultura i polityka audiowizualna

Nowelizacja ustawy o radiofonii i telewizji z 29 grudnia 1992 r. (Dz U z 29 stycznia 1993 r., Nr.7 poz.34 z późniejszymi zmianami) zapewni pełną zgodność z *acquis communautaire*. Ustawa reguluje kwestie jurysdykcji i promocji audycji europejskich zgodnie z postanowieniami Dyrektywy 89/552/EWG zmienionej Dyrektywą 97/36/WE w sprawie koordynacji określonych przepisów prawa, ustawodawstwa i działań administracyjnych w państwach członkowskich w zakresie nadawania programów telewizyjnych (Dyrektywa o telewizji bez granic). Zawiera także ścieżkę dochodzenia do pełnej liberalizacji kapitałowej względem podmiotów

z państw członkowskich UE. Projekt został zaakceptowany przez KIE 13 czerwca 2001 r., przyjęty przez Radę Ministrów 27 czerwca 2001 r.

Zadania nałożone na Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w zakresie dostosowania prawa do dorobku prawnego Unii Europejskiej zostały zrealizowane.

Prace studyjne i analityczne

- Analiza jakościowa dotycząca monitoringu programów telewizji publicznej pod kątem prezentowania w nich kultury i dziedzictwa narodowego. Wyniki – TVP przeznacza 7% czasu antenowego na realizację swej misji - przedstawiono za pośrednictwem mediów opinii publicznej oraz środowiskom opiniotwórczym.

- Informacja o sytuacji finansowej instytucji kultury przekazanych do prowadzenia samorządowi terytorialnemu (sierpień 1999 r.).

- Opracowanie nt. zasad podziału rezerwy celowej budżetu państwa na rok 2000, dla Sejmowej Komisji Kultury i Środków Przekazu (marzec 2000 r.).

- Informacja na temat sytuacji instytucji kultury po reformie samorządowej dla Senackiej Komisji Kultury i Środków Przekazu (listopad 2000 r.).

- Opracowanie nt. działań umożliwiających osobom niepełnosprawnym rzeczywisty dostęp do kultury (marzec 2001 r.).

- Raport nt. realizacji przez samorzady ustawowych zadań w dziedzinie kultury i polityki kulturalnej (marzec 2001 r.).

- Raport o stratach w zasobach dziedzictwa kulturalnego w wyniku II wojny światowej oraz raport o stanie międzyrządowych negocjacji w sprawie wzajemnego zwrotu dóbr kultury, dla Sejmowej Komisji Kultury i Środków Przekazu.

- Katalogi strat dzieł sztuki i księgozbiorów: *Straty wojenne. Zabytkowe dzwony utracone w Polsce w latach 1939-1945*, *Straty wojenne numizmatyki w granicach Polski po 1945 r.*, *Straty wojenne. Sztuka starożytna*, *Straty wojenne. Malarstwo obce*, *Straty wojenne. Zbiory Jacoba Kabruna*, *Informator o stratach bibliotek i księgozbiorów domowych na terytoriach polskich okupowanych w latach 1939-1945*.

- Informacja o stanie teatrów w Polsce – zbadanie kondycji finansowej teatrów w latach 1997-1999.

- Opracowanie nt. promocji polskiej muzyki poważnej, dla Sejmowej Komisji Kultury.

- Opracowanie dotyczące działalności statutowej *Zachęty* – Państwowej Galerii Sztuki w Warszawie w latach 1994 – 2000, dla Sejmowej Komisji Kultury.

- Opracowanie na potrzeby MKiDN pt. *Kształtowanie polityki powiększania zbiorów w polskich muzeach w latach 1995-1997, ze szczególnym uwzględnieniem muzeów bezpośrednio podległych Ministrowi Kultury i Sztuki*, zawierające wyniki szczegółowej analizy rynku sztuki w latach 1989-1997. Opracowanie pozwoliło na lepsze rozeznanie w zakresie możliwości pozyskiwania muzealiów przez muzea oraz przyczyniło się do lepszego wykorzystywania dotacji celowych na zadania zlecone przez MKiDN.

- Opracowanie dla celów reformy administracji państwowej części dotyczącej przekazania muzeów państwowych samorządom.

- Analiza problematyki działalności naukowo-badawczej w wyższych uczelniach artystycznych w celu ustalenia podstawowych kierunków badań.

- Analiza funkcjonowania szkolnictwa artystycznego I i II stopnia.

Ministerstwo Gospodarki

Główne cele Urzędu w latach 1997-2001

Celem strategii gospodarczej na lata 1997-2001 było przekształcenie Polski w państwo sprawne ekonomicznie, zdolne sprostać międzynarodowej konkurencji, zachowujące równowagę między rozwojem ekonomicznym, społecznym i ekologicznym. Postanowiono ograniczać funkcje państwa jako właściciela i regulatora gospodarki, dążyć do zmniejszenia subwencji, koncesji i zezwoleń. Należało też tworzyć stabilne prawo gospodarcze, wspierać konkurencyjność przemysłu i jego proeksportową orientację. Niezwykle ważna była restrukturyzacja kluczowych branż przemysłu, przystosowująca je do rynku, usuwanie barier dla inwestycji krajowych i zagranicznych. Pod kontrolą państwa miały pozostać niektóre tylko strategiczne gałęzie przemysłu i infrastruktura państwa.

Układ Stowarzyszeniowy z roku 1994 zobowiązał rząd polski do dostosowania krajowego prawa do standardów UE, a gospodarki – do zasad funkcjonowania Jednolitego Rynku Wewnętrznego UE. Jednym z zadań MG stało się więc prowadzenie negocjacji akcesyjnych w obszarach: *swobodnego przepływu towarów, swobody świadczenia usług, energii, małych i średnich przedsiębiorstw, polityki przemysłowej i stosunków zewnętrznych*. MG uczestniczyło także w negocjacjach dotyczących takich obszarów, jak: *środowisko, polityka konkurencji, unia gospodarcza i walutowa, polityka społeczna i zatrudnienie*. Obszar *unia celna* przekazano w 1999 r. do Ministerstwa Finansów, a politykę regionalną i instrumenty polityki strukturalnej w połowie 2000 r. do Ministerstwa Budownictwa i Rozwoju Regionalnego. Do lipca 2001 r. Ministerstwo przygotowało 8 stanowisk negocjacyjnych, z których 7 już zostało zamkniętych w toku negocjacji.

Do zadań MG należało również zapewnienie Polsce właściwej pozycji w Światowej Organizacji Handlu i koordynacja działań innych resortów.

W programie koalicyjnym, przyjętym przed powołaniem rządu Jerzego Buzka przedstawiono następujące zadania do realizacji:

- opracowanie programów restrukturyzacji niektórych branż;

- uzależnienie pomocy w toku restrukturyzacji od efektów przedsiębiorstw i minimalizacji szkód dla środowiska naturalnego;
- wsparcie finansowe procesów naprawczych tych przedmiotów, które potrafią utrzymać się na rynku;
- łączenie likwidacji miejsc pracy z tworzeniem nowych i koncentrowanie środków na przekwalifikowaniu pracowników przedsiębiorstw likwidowanych;
- zapewnienie udziału państwa w realizacji programów edukacyjnych;
- negocjowanie ze związkami zawodowymi osłon i programów socjalnych restrukturyzowanych branż;
- poświęcenie szczególnej uwagi górnictwu węgla kamiennego, branży o wyjątkowej skali wyzwań i wielkiej wadze dla rozwoju oraz konkurencyjności polskiej gospodarki, skoncentrowanej na terenie jednego województwa;
- podjęcie restrukturyzacji i modernizacji przemysłu obronnego.

Programy rządowe wprowadzone w życie

Programy restrukturyzacyjne:

- Reforma górnictwa węgla kamiennego w latach 1998-2002

Rada Ministrów przyjęła program 30 czerwca 1998 r. Stworzył on instrumenty prawne i mechanizmy wsparcia finansowego z budżetu państwa dla restrukturyzacji sektora. Ze względu na strategiczną pozycję węgla kamiennego w polskiej gospodarce, wielkość zatrudnienia i strat finansowych oraz poziom zadłużenia sektora, jego restrukturyzacja była jednym z głównych zadań polityki gospodarczej. Chodziło o to, by górnictwo węgla kamiennego przestało przynosić ogromne straty i przez to zagrażać finansom publicznym. By przestało żyć kosztem rynkowego otoczenia oraz zagrażać innym podmiotom gospodarczym w regionie śląsko-zagłębiowskim, wreszcie by nie stanowiło zarzewia niepokojów społecznych.

Efektom realizacji programu w latach 1999-2000 jest obniżenie zatrudnienia o 88 272 osoby, tj. o 36,3%. W tych latach z górniczego pakietu socjalnego skorzystało łącznie 61,2 tysiąca pracowników kopalń. Reforma przyniosła łączny ubytek zdolności produkcyjnych górnictwa w wysokości 26,18 mln t/rok oraz spadek sprzedaży węgla kamiennego o 31,6 mln ton, co stanowi 23,8 % poziomu sprzedaży.

Wskutek programu reform wynik finansowy sektora ze sprzedaży węgla z poziomu (-2,57 mld zł) w roku 1998, osiągnął wartość 201,4 mln w I kwartale 2001 r. Wynik finansowy netto sektora z poziomu (-4,2 mld zł) w 1998 r., w I kwartale 2001 r. osiągnął wartość (-201,6 mln zł).

W ciągu 3 lat na reformę górnictwa przeznaczono 4,35 miliarda złotych, przy zakładanych w programie środkach w wysokości 4,31 miliarda złotych.

- Restrukturyzacja hutnictwa żelaza i stali wraz z pakietem socjalnym

Rada Ministrów przyjęła program 30 czerwca 1998 r i zaktualizowała go 5 czerwca 2001 r.

Hutnictwo żelaza i stali, ukształtowane w okresie PRL, cechował nadmiar mocy produkcyjnych, niekorzystna struktura oraz znaczne przerosty zatrudnienia. W toku dotychczasowej realizacji programu, pozytywnie ocenionego przez Komisję Europejską, zlikwidowano wyeksploatowane moce produkcyjne i radykalnie ograniczono zatrudnienie. Realizacja programu rozpoczęła się w okresie dekonunktury na rynku stali i załamania cen na wyroby hutnicze, przy rosnącym udziale importu w zużyciu wyrobów stalowych. W tej sytuacji Rada Ministrów 5 czerwca 2001r. przyjęła *Program Restrukturyzacji Hutnictwa Żelaza i Stali – Aktualizacja 2001*. Jednym z jego podstawowych celów jest konsolidacja produktowa hutnictwa oraz restrukturyzacja finansów i zatrudnienia. W ramach konsolidacji przewiduje się utworzenie spółki Polskie Huty Stali S.A. – przez połączenie Hut: Cedler, Florian, Katowice i Sendzimira. Konsolidacja jest alternatywą dla prowadzonych postępowań prywatyzacyjnych.

- Restrukturyzacja koksownictwa wraz z pakietem socjalnym

Rada Ministrów przyjęła program 3 października 2000 r. Restrukturyzacja ma dostosować sektor do działania w warunkach rynku oraz trwale przywrócić opłacalność produkcji koksu. Równolegle podejmowane są działania zmierzające do aktywizacji zawodowej zwalnianych pracowników przez tworzenie miejsc pracy i rozwój przedsiębiorczości.

- Restrukturyzacja przemysłu obronnego i wsparcie modernizacji Sił Zbrojnych RP
Rada Ministrów przyjęła program 9 lutego 1999 r. Określa on cele i narzędzia restrukturyzacji tego sektora, a mianowicie: redukcji i racjonalizacji zatrudnienia,

konsolidacji produkcji „S” (na potrzeby obronne), prywatyzacji, restrukturyzacji finansowej, transakcji kompensacyjnych oraz utrzymywania potencjału na potrzeby obrony państwa.

Tworzenie warunków rozwoju gospodarczego

- Koncepcja średniookresowego rozwoju gospodarczego kraju do 2002 r.

W *Koncepcji* przyjętej przez Radę Ministrów 15 czerwca 1999 r. połączono wizję makroekonomiczną rozwoju gospodarczego z określeniem dla wszystkich segmentów gospodarki zadań i kierunków działań, które umożliwią jej spełnienie i przygotowanie polskiej gospodarki do końca 2002 r. do integracji z UE. Zadania i kierunki działań przedstawiono w 3 grupach: dotyczące harmonizacji prawa polskiego z ustawodawstwem UE i zaleceniami OECD, dotyczące kontynuacji przekształceń w gospodarce oraz dotyczące budowy nowoczesnej gospodarki. Szczególne oczekiwania związane są z budową nowoczesnej gospodarki, która będzie realizowana przede wszystkim przez tworzenie warunków wzrostu innowacyjności, rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw oraz realizacji trwałego, zrównoważonego rozwoju.

- Program rozwoju handlu wewnętrznego do 2003 r.

W programie, przyjętym przez Radę Ministrów 6 czerwca 2000 r. przewidziane są wielokierunkowe działania legislacyjne i organizacyjne, mające na celu tworzenie warunków dla rozwoju różnych form handlu, z zachowaniem reguł uczciwej konkurencji i zgodnie z potrzebami konsumentów. W programie m.in. uporządkowano procedury związane z lokalizacją wielkopowierzchniowych obiektów handlowych oraz zaproponowano ustawę mającą na celu przeciwdziałanie opóźnieniom w zapłacie za dostarczony towar lub usługę. Na realizację programu przeznaczono około 9 milionów złotych, w tym 2 110 tysięcy złotych w roku 2001.

- Program prac legislacyjnych Rządu w zakresie handlu metodami elektronicznymi na lata 2000-2002

Program został przyjęty przez Radę Ministrów w lipcu 2000 r.; zawiera wszystkie zadania legislacyjne mające znaczenie dla rozwoju handlu elektronicznego, określa resorty odpowiedzialne oraz terminy na wykonanie poszczególnych zadań. Do koordynacji prac legislacyjnych ujętych w programie został powołany Międzyresortowy Zespół ds. Gospodarki Elektronicznej. Opracowana została ustawa o podpisie elektronicznym, przyjęta przez Sejm RP

27 lipca 2001 r. Zagadnienia dotyczące infrastruktury prawnej – jako strategia cząstkowa – zostały włączone do rządowego programu przygotowanego przez Komitet Badań Naukowych i Ministerstwo Łączności

– *Cele i kierunki społeczeństwa informacyjnego w Polsce.*

- *Strategia rozwoju turystyki w latach 2001 - 2006*

Przyjęta przez Radę Ministrów 24 kwietnia 2001 r., strategia wyznacza cele, priorytety i podstawowe zadania polityki państwa w zakresie turystyki oraz określa obszary finansowego wsparcia programów samorządów wojewódzkich i zadań administracji lokalnych, podmiotów gospodarczych, organizacji i stowarzyszeń. Zakłada też wprowadzenie w życie przedsięwzięć, które powinny doprowadzić do zwiększenia wydatków sektora prywatnego na inwestycje w infrastrukturę turystyczną i rozwój produktów turystycznych. Celem głównym polityki państwa w latach 2001-2006 w zakresie turystyki będzie poprawa konkurencyjności polskiej oferty turystycznej na rynku międzynarodowym.

- *Strategia zwiększania inwestycji*

Celem strategii, przyjętej przez RM 13 marca 2001 r., jest przyspieszenie trwałego zrównoważonego rozwoju Polski przez stały, wysoki wzrost nakładów inwestycyjnych. Cel ten winien być osiągnięty w wyniku realizacji działań związanych z tworzeniem przyjaznego otoczenia dla prowadzenia działalności gospodarczej, określeniem priorytetów przyczyniających się do wzrostu inwestycji oraz zwiększeniem napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

- *Program długofalowych rozwiązań dla sektora motoryzacyjnego*

Program jest przygotowywany. W toku prac stwierdzono konieczność wprowadzenia działań doraźnych, czego owocem są regulacje ograniczające import pojazdów używanych, głównie powypadkowych. Efektem wprowadzenia regulacji jest eliminacja importu złomu samochodowego, wzrost wartości celnej importowanych pojazdów oraz ograniczenie skali zjawisk patologicznych występujących w sferze obrotu samochodami i ich częściami.

Dalsze prace obejmują rozwiązania długofalowe dotyczące:

- wspierania krajowej produkcji motoryzacyjnej przy pomocy instrumentów podatkowych i celnych;
- przygotowania założeń budowy systemu recyklingu samochodowego;
- utworzenia centralnej ewidencji pojazdów i kierowców (CEPIK);
- promocji wyrobów polskiego sektora motoryzacyjnego przy zakupach środków transportu z funduszy publicznych;
- promowania eksportu wyrobów krajowego przemysłu motoryzacyjnego;

- Założenia Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego na lata 2000-2006

Przyjęte przez Komitet Rady Ministrów ds. Polityki Regionalnej w czerwcu 1999 r.

- Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 r.

Przyjęty przez RM 22 lutego 2000 r., dokument, przygotowany przez Ministra Gospodarki w porozumieniu z właściwymi ministrami, przedstawia długoterminową (na okres 20 lat) prognozę zapotrzebowania na paliwa i energię oraz długofalowy program działania państwa w celu realizacji wniosków wynikających z prognozy, sformułowany na podstawie oceny bezpieczeństwa energetycznego państwa. Opisane działania respektują zobowiązania międzynarodowe, wśród których szczególne znaczenie mają zobowiązania związane z procesem akcesyjnym Polski do Unii Europejskiej.

W dokumencie zdefiniowano:

- główne cele i strategiczne kierunki działania,
- aktualny stan gospodarki energetycznej,
- prognozę krajowego zapotrzebowania na paliwa i energię,
- ocenę bezpieczeństwa energetycznego państwa,
- program działania państwa.

Za główne cele społeczno-gospodarcze polityki energetycznej państwa uznano:

- bezpieczeństwo energetyczne, rozumiane jako stan gospodarki umożliwiający pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię, w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, z zachowaniem wymagań ochrony środowiska. Integralnym elementem bezpieczeństwa energetycznego jest bezpieczeństwo dostaw nośników energii z importu, które można osiągnąć wyłącznie na

drodze długoterminowej dywersyfikacji dostępu do złóż gazu ziemnego i ropy naftowej;

- poprawę konkurencyjności krajowych podmiotów gospodarczych oraz produktów i usług oferowanych na rynkach międzynarodowych, jak też rynku wewnętrznym;
ochronę środowiska przyrodniczego przed negatywnymi skutkami oddziaływania procesów energetycznych, m.in. poprzez programowanie działań w energetyce, które zapewnią zachowanie zasobów dla obecnych i przyszłych pokoleń.

Poprawa konkurencyjności i aktywności proeksportowej gospodarki

- Kierunki działań rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do roku 2002

Dokument, przyjęty przez RM 11 maja 1999 r., stał się podstawą wszystkich podejmowanych przez rząd działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości.

Do najważniejszych zadań należy m.in. ułatwianie przedsiębiorcom dostępu do wiedzy i informacji w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej. Działania w tym zakresie były realizowane poprzez:

- refundację części kosztów uczestnictwa w szkoleniach;
- bezpłatne lub częściowo odpłatne usługi doradcze;
- utworzenie bazy danych o regulacjach prawnych obowiązujących w Unii Europejskiej, dzięki której przedsiębiorcy uzyskali dostęp do opracowanych w języku polskim syntez aktów prawnych Unii Europejskiej istotnych dla prowadzenia działalności gospodarczej;
- wydawanie bezpłatnych informatorów i publikacji dla przedsiębiorców;
- rozwijanie sieci Krajowego Systemu Usług dla MSP.

Kolejne działanie było związane z promowaniem jakości. Refundowano przedsiębiorcom część wydatków związanych z procesem uzyskiwania certyfikatów ISO. Poprawie dostępu przedsiębiorców do zewnętrznych źródeł finansowania sprzyjało:

- organizowanie bezpłatnych konferencji dla organizacji otoczenia biznesu w zakresie dostępnych źródeł finansowania działalności gospodarczej;
- realizacja ogólnopolskiej kampanii edukacyjno-informacyjnej, kierowanej do małej i średniej wielkości spółek, w zakresie regulowanego rynku giełdowego i pozagiełdowego – stworzenie portalu internetowego dotyczącego rynku papierów wartościowych.

- Strategia dla przemysłu lekkiego na lata 2000-2005

Przyjęta przez Radę Ministrów 24 października 2000 r. Obok ekonomicznej oceny sytuacji, omówione w niej zostały m.in.:

- zagadnienia związane z konkurencyjnością wyrobów przemysłu lekkiego;
- perspektywy rozwoju tego przemysłu z uwzględnieniem kierunków rozwoju nowych technik i technologii;
- działania dotyczące integracji tego przemysłu z Unią Europejską.

Efektom *Strategii* jest określenie szczegółowych zasad, zakresu i trybu udzielania dopłat do oprocentowania kredytów bankowych, przeznaczonych na finansowanie zadań związanych z restrukturyzacją przemysłu lekkiego. Dopłaty będą realizowane w ramach limitów środków przyjętych w ustawie budżetowej, przeznaczonych do dyspozycji Ministra Gospodarki.

- Ocena sytuacji i propozycje działań dla polepszenia sytuacji w handlu zagranicznym Polski

Dokument, przyjęty przez RM 5 sierpnia 1999 r., przewiduje podjęcie całego szeregu działań mających na celu poprawę sytuacji w handlu zagranicznym Polski, o charakterze traktatowym, w zakresie promocji gospodarczej oraz w zakresie finansowych i celnych instrumentów wspierania eksportu.

- Harmonogram działań mających na celu wspieranie przedsiębiorczości i powstanie nowych miejsc pracy

Zatwierdzony przez Radę Ministrów 3 czerwca 2001 r. Harmonogram, przewiduje m.in. umożliwienie Bankowi Gospodarstwa Krajowego poręczania spłat kredytów eksportowych, zgodnie z poselskim projektem nowelizacji ustawy z 8 maja 1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne, przewidującym m.in. objęcie poręczeniami spłat kredytów przeznaczonych na finansowanie inwestycji, zakup materiałów lub surowców do produkcji, zakup towarów, tworzenie nowych miejsc pracy, realizowanie kontraktów eksportowych.

- *Koncepcja nadzoru rynku w Polsce*

Zatwierdzona przez Komitet Integracji Europejskiej 13 czerwca 2001 r., ma na celu stworzenie odpowiednich rozwiązań instytucjonalnych i prawnych zgodnych z wymogami funkcjonowania Jednolitego Rynku Unijnego.

Koordinacja działań Polski w Światowej Organizacji Handlu (WTO)

- Udział w II Konferencji Ministerialnej Światowej Organizacji Handlu (WTO) pod przewodnictwem Ministra Gospodarki (maj 1998 r.), udział w III Konferencji Ministerialnej w Seattle pod przewodnictwem Sekretarza Stanu w MG (grudzień 1999 r.).

- Przygotowanie stanowiska Polski do Nowej Rundy WTO na kolejną Konferencję Ministerialną w Katarze (listopad 2001 r.).

W dziedzinie budowy nowoczesnej gospodarki

Zwiększanie innowacyjności gospodarki w Polsce do 2006 r.

Przyjęty przez RM dnia 11 lipca 2001 r., program skupia się na działaniach o charakterze organizacyjnym w sferze gospodarki, które pozwolą na realizację priorytetów zwiększających innowacyjność gospodarki przez: tworzenie mechanizmów i struktur sprzyjających działalności innowacyjnej, kształtowanie postaw innowacyjnych, zwiększenie sprawności wdrażania nowoczesnych rozwiązań w gospodarce, a także zmianę wzorców konsumpcji i modeli produkcji w Polsce na bardziej korzystne dla trwałego zrównoważonego rozwoju, prowadzącą do spójności w osiąganiu celów gospodarczych, społecznych i ekologicznych.

Informacja i edukacja

- Działania informacyjno-promocyjno-edukacyjne dla przedsiębiorców nt. integracji z UE, prowadzone w formie szkoleń, konferencji, artykułów prasowych, stron internetowych MG oraz działalności informacyjno-wydawniczej. Ostatnie publikacje to *Informator-warunki dopuszczania firm polskich do realizacji kontraktów usługowych w krajach UE* oraz *Poradnik dla przedsiębiorców nt.: integracja z Unią Europejską*.

- Zintensyfikowanie działalności służb ekonomiczno-handlowych Ministra Gospodarki za granicą w zakresie promocji polskiej gospodarki, eksportu i inwestycji zagranicznych w Polsce.

Ministerstwo Pracy I Polityki Społecznej

Główne cele Urzędu w latach 1997-2001

W latach 1997-2001 w sferze spraw resortu pracy i polityki społecznej podjęto kluczowe zadania, odpowiadające na najważniejsze wyzwania, jakie stanęły przed polityką społeczną. Według znaczenia tych spraw, ale także i chronologii realizacji, lista przedstawia się następująco:

- Wprowadzenie w życie reformy emerytalnej miało istotne znaczenie dla unormowania systemu emerytalnego, uczynienia go bardziej bezpiecznym na przyszłość wobec zmieniających się warunków demograficznych, wbudowania w model polityki społecznej rozwiązania uruchamiającego ludzką zapobiegliwość i chęć oszczędzania. Wprowadzenie reformy było możliwe dzięki konsensusowi politycznemu, który jednak funkcjonował dokładnie do chwili wejścia w system nowych rozwiązań. Dlatego problem emerytur pomostowych oraz operacyjne uwarunkowania reformy (przepływy składek, indywidualne konta) pozostają otwarte i nie do końca rozwiązane.
- Olbrzymim zadaniem rządu było podjęcie restrukturyzacji przestarzałych, tracących w nowych warunkach ekonomicznych rentowność sektorów gospodarczych, takich jak górnictwo, hutnictwo, przemysł zbrojeniowy, kolejnictwo. Było to konieczne dla uzdrowienia sytuacji na rynku pracy. Resort brał aktywny udział w pracach nad programami restrukturyzacji, ich uspołecznianiem przez aktywne włączanie partnerów społecznych w dialog. Wypracowano wiele nowatorskich rozwiązań, które pozwoliły na prowadzenie reform tych sektorów w warunkach pokoju społecznego.
- Dialog społeczny był jedną z ważniejszych kwestii. Resort nieustannie uczestniczył w rozwiązywaniu wielu nabrzmiałych konfliktów społecznych. Tworzył osłony wielu reform: edukacji, zdrowia, przedsiębiorstw. W związku z konfliktami dotyczącymi wsi, z inspiracji resortu i z jego koordynacyjną rolą przygotowano *Pakt na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich*, który stanowi podstawę dla przeprowadzenia restrukturyzacji polskiego rolnictwa z udziałem wszystkich partnerów.
- Dla wzmocnienia mechanizmów dialogu społecznego udało się w końcu doprowadzić do przyjęcia odpowiednich rozwiązań, tworzących nowy model działania Komisji Trójstronnej.

- Ze względu na sytuację na rynku pracy – najpierw zmniejszające się bezrobocie, a później pojawienie się drugiej fali wzrostu bezrobocia – jak również ze względu na proces dostosowywania się mechanizmów i instytucji polityki społecznej do Unii Europejskiej – było istotne przygotowanie programu przeciwdziałania bezrobociu, odwołującego się już do metodologii Unii Europejskiej i zasad tworzenie narodowych strategii zatrudnienia. *Narodowa Strategia Wzrostu Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich na lata 2000-2006* została przyjęta i tworzy horyzont działań do 2006 r. Ma charakter kompleksowy.

- Ze względu na proces negocjowania wejścia do Unii Europejskiej ważne było przygotowanie i wdrożenie wielu rozwiązań harmonizujących polskie prawo pracy i zabezpieczenia społecznego z przepisami UE. Zostało to uczynione, a ekspertyzy i aktywność negocjacyjna resortu na pewno przyczyniły się do wzmocnienia polskiej pozycji negocjacyjnej i przyspieszenia ich zakończenia.

- Prowadzone w latach 1997-2001 liczne reformy spowodowały też przygotowanie wielu nowych rozwiązań oraz konkretnych programów działania w sferze praktycznej polityki rynku pracy, pomocy społecznej i wsparcia grup szczególnego ryzyka zagrożenia społecznym wykluczeniem, jak i pomocy dla niepełnosprawnych, w celu ich społecznej i zawodowej integracji (nowe ustawodawstwo i programy).

Należy uznać, że podjęte przez resort działania realnie odpowiadały nie tylko na bieżące potrzeby w sferze społecznej i stosunków społecznych, ale też i na wyzwania o charakterze strukturalnym.

Główne cele instytucji podległych MPiPS

- Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Jego 2 główne cele to: prawidłowa realizacja polityki społecznej państwa w zakresie ubezpieczeń społecznych i rozpoczęcie wdrażania w życie reformy emerytalnej, a co za tym idzie – uruchomienie indywidualnych kont w II filarze.

- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych:

Główne cele PFROM to:

- utrzymanie istniejących, a zagrożonych likwidacją, miejsc pracy osób niepełnosprawnych; dofinansowanie do wynagrodzeń osób, u których stwierdzono chorobę psychiczną, upośledzenie umysłowe lub epilepsję;
 - dofinansowanie do składek na ubezpieczenia społeczne zatrudnionych osób niepełnosprawnych;
 - dofinansowanie zadań wynikających z rządowych, samorządowych programów na rzecz osób niepełnosprawnych;
 - dotacje dla przedsiębiorców podejmujących produkcję wyrobów ortopedycznych, środków pomocniczych lub sprzętu rehabilitacyjnego, albo usługi w tym w zakresie, na uruchomienie tej produkcji lub usług;
 - finansowanie w całości lub części badań, ekspertyz i analiz, opracowywania projektów norm, a także wydawnictw i konkursów dotyczących rehabilitacji zawodowej lub społecznej;
 - dofinansowanie budowy, rozbudowy i modernizacji obiektów służących rehabilitacji;
 - dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, w komunikowaniu się i technicznych,
- Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych – kierownictwo Urzędu podjęło decyzję o kolejnych reorganizacjach jednostki w celu poprawy efektywności i wydajności pracy. Drugim celem była pełna komputeryzacja bazy danych o osobach uprawnionych do świadczeń wynikających z ustawy o kombatantach; powstała zintegrowana baza danych o kombatantach i osobach represjonowanych.
- Ochotnicze Hufce Pracy wyznaczyły sobie 2 najważniejsze cele:
- zapewnienie młodzieży zaniedbanej środowiskowo i znajdującej się w trudnej sytuacji życiowej uzupełnienia wykształcenia, zdobycia zawodu oraz nadrobienia braków wychowawczych i kulturowych w stosunku do rówieśników;
 - zwiększenie skuteczności realizowanych przedsięwzięć związanych z aktywnymi formami zwalczania bezrobocia wśród młodzieży;

Prace analityczne i studyjne

W zakresie polityki rynku pracy

Do najważniejszych programów rządowych realizowanych w rozpatrywanym okresie należy zaliczyć:

- *Program Promocji Aktywności Zawodowej Młodzieży*, realizowany w latach 1996-1999,

Działania koncentrowały się wokół następujących zagadnień:

- rozwój informacji i poradnictwa zawodowego,
- aktywizacja zawodowa młodzieży,
- wzmocnienie systemu szkoleń i przekwalifikowań,
- doskonalenie form pośrednictwa pracy na rzecz młodzieży,
- wspieranie działań mających na celu tworzenie nowych miejsc pracy oraz zmniejszenie bezrobocia młodzieży w rolnictwie i na wsi,
- opracowanie i realizacja programu *Absolwent*,
- rozwój metod i form działalności OHP w celu aktywizacji zawodowej młodzieży,
- wspieranie organizacji pozarządowych realizujących programy na rzecz bezrobotnej młodzieży,

Do najważniejszych efektów uzyskanych w wyniku realizacji Programu można zaliczyć:

- podwyższenie jakości usług doradztwa zawodowego i informacji zawodowej,
 - podwyższenie kwalifikacji zawodowych młodzieży wiejskiej,
 - wprowadzenie na stałe do działalności urzędów pracy procedur programów *Absolwent* i *Klub Pracy*, ułatwiających znalezienie zatrudnienia,
 - wprowadzenie korekt do programów nauczania szkolnego, w celu ich bliższego powiązania z potrzebami rynku pracy,
 - wprowadzenie zmian legislacyjnych zachęcających absolwentów do odbywania staży zawodowych, podnoszenia kwalifikacji czy kontynuowania nauki;
- *Program Promowania Produktywnego Zatrudnienia i Zmniejszenia Bezrobocia* realizowany w latach 1997-1999.

Rząd przyjął na lata 1997-2000 następujące priorytety dla polityki prozatrudnieniowej:

- wzmocnienie polityki prozatrudnieniowej państwa,

- przyspieszenie reformy systemu edukacji,
- wzmocnienie polityki regionalnego rozwoju,
- wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw,
- rozwój budownictwa mieszkaniowego,
- instytucjonalne wzmocnienie rynku pracy,

Zaletą *Programu* było szczegółowe rozpisanie działań oraz zainicjowanie ich realizacji.

Ponieważ *Program* w 1999 r. stopniowo się dezaktualizował, rząd podjął decyzje o opracowaniu *Narodowej Strategii Wzrostu Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich w latach 2000-2006*, która zawiera wiele elementów poprzedniego *Programu*, ale uwzględnia szereg nowych okoliczności, wynikających ze zmian ustrojowych w Polsce i realizowanych reform.

- *Narodowa Strategia Wzrostu Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich w latach 2000-2006* oraz opracowany na jej podstawie *Narodowy Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia na lata 2000-2001*.

Uwzględniając kompleksową diagnozę rynku pracy, a także wyzwania, jakie stoją przed polską gospodarką w związku z integracją z Unią Europejską, w styczniu 2000 r. rząd przyjął do realizacji *Narodową Strategię Wzrostu Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich w latach 2000-2006*, zawierającą pogłębioną diagnozę sytuacji na rynku pracy oraz zbiór kierunków działań, których realizacja przyczyni się do wzrostu produktywnego zatrudnienia, a więc także do ograniczenia bezrobocia i jego negatywnych skutków.

Strategia została opracowana zgodnie z założeniami *Europejskiej Strategii Zatrudnienia*, określonymi w Traktacie Amsterdamskim z 1997 r. Idee w niej zawarte są zgodne z aktualnymi rezolucjami, zaleceniami i wytycznymi OECD i Unii Europejskiej w dziedzinie polityki zatrudnienia. Proponowane rozwiązania prawne uwzględniają wymóg zgodności z normami prawa Wspólnot Europejskich i stanowią krok w kierunku przyswojenia dorobku prawnego Unii Europejskiej, *aquis communautaire*.

Struktura przedmiotowa *Strategii* uwzględnia zalecany w krajach Unii Europejskiej sposób wyróżniania węzłowych kategorii problemowych, tzw. filarów, na których winny wspierać się narodowe polityki zatrudnienia.

Głównym celem *Strategii* jest osiągnięcie wyższego zaangażowania ludności w procesie pracy. Warunkiem koniecznym jest równoczesne podwyższenie potencjału kwalifikacyjnego zasobów ludzkich. Cel główny osiągnięty zostanie przez:

- poprawę zatrudnialności poprzez rozwój jakości zasobów ludzkich,
- rozwój przedsiębiorczości,
- poprawę zdolności adaptacji przedsiębiorstw i ich pracowników do warunków zmieniającego się rynku,
- wzmocnienie polityki równości szans na rynku pracy.

Sposoby te są zgodne z 4 filarami europejskiej strategii zatrudnienia. Są ściśle powiązane, tworzą spójny program rozwoju społeczno - gospodarczego.

Na podstawie *Strategii* został opracowany i przyjęty przez rząd w czerwcu 2000 r. *Narodowy Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia na lata 2000-2001*, stanowiący jej uszczegółowienie.

Anna Diamantopoulou, Komisarz ds. Zatrudnienia i Spraw Społecznych Unii Europejskiej, oraz wicepremier Longin Komołowski podpisali dokument pt. *Wspólna ocena założeń polskiej polityki zatrudnienia*. Był on pierwszym etapem przeglądu polityki zatrudnienia, części negocjacji o członkostwo Polski w UE. Takiej oceny dokonują wspólnie z Komisją wszystkie państwa kandydujące. Celem przeglądu było zbadanie stopnia zaawansowania Polski w przystosowaniu rynku pracy do realizacji Europejskiej Strategii Zatrudnienia. W konkluzji dokumentu stwierdzono, że: „Przyjęcie *Narodowej Strategii Wzrostu Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich w latach 2000-2006*, która wskazuje sposoby zaradzenia problemom opisanym w niniejszym dokumencie, stanowi właściwy krok naprzód. Oznacza to, że Polska czyni szybkie postępy na drodze przygotowania się do implementacji Europejskiej Strategii Zatrudnienia i do pełnego uczestnictwa w procesie koordynacji zatrudnienia na poziomie Unii Europejskiej”.

Ochotnicze Hufce Pracy uczestniczyły w projekcie *TOR # 9 - Szkolenie dorosłych*, finansowanym z pożyczki Banku Światowego. W ramach tego projektu zostały opracowane programy szkolenia zawodowego, wykorzystujące MOP-owską koncepcję Modułów Umiejętności Zawodowych.

Zabezpieczenie społeczne

Prace głównie koncentrowały się na analizach ekonomicznych związanych z wdrażaniem reformy ubezpieczeń społecznych, a w szczególności na:

- badaniu prognoz demograficznych;
- analizie wpływów i wydatków na ubezpieczenia kapitałowe, rozmiarów dotacji budżetowych itp.;
- analizach prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze – dla potrzeb projektowanych rozwiązań w zakresie emerytur pomostowych – co znalazło ostateczny wyraz w raporcie Komisji Ekspertów ds. Uprawnień do Obniżonego Wieków Emerytalnego Osób Zatrudnionych w Szczególnych Warunkach lub w Szczególnym Charakterze;
- przygotowaniu dokumentów koniecznych do wstąpienia do Unii Europejskiej w obszarze zabezpieczenia społecznego, takich jak: tablice porównawcze systemów państw-członków Rady Europy nie będących członkami Unii, opracowanie projektu załączników do rozporządzeń UE 1408/71 oraz 574/72, udział w przygotowaniach raportu z wykonania Europejskiej Karty Społecznej, a także udział w przygotowaniach Polski do koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego (program Consensus III). W lipcu 2001 r. zostanie zakończony raport dotyczący analizy prawno - porównawczej polskich norm poziomu świadczeń w odniesieniu do Konwencji 102.

W latach 1997-1998 prowadzono szereg badań statystycznych o istotnym znaczeniu dla prac planistycznych reformy ubezpieczeń społecznych. Obejmowały one m.in. analizę:

- nowo przyznanych oraz wypłacanych emerytur i rent (na podstawie baz wypłatowych),
- struktury grupy emerytów i rencistów według wysokości świadczeń,
- świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego wypłaconych w sierpniu 1997 r.,
- przyznanych rent z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkami przy pracy.

W związku z wejściem w życie od 1 września 1997 r. ustawy z 28 czerwca 1996 r. o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i o ubezpieczeniu społecznym, rozpoczęto pełne badanie przyczyn powstawania niezdolności do pracy, w formie badania ciągłego. Równocześnie Zakład Ubezpieczeń Społecznych zlecał przygotowanie i realizował swoje prace i programy.

Istotne dla Zakładu prace zrealizowane w zakresie statystyki:

- utworzenie, na podstawie bazy informatycznej, próby losowej wykorzystywanej w pracach nad modelem reformy przez Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Reformy Zabezpieczenia Społecznego;

- prace nad modelem długoterminowej prognozy liczby emerytów i rencistów oraz wydatków na świadczenia emerytalno-rentowe;
- szacowanie skutków finansowych i opiniowanie projektów ustaw;
- stymulacje skutków finansowych waloryzacji świadczeń i ich poziomu;
- wykonanie tablic korekcyjnych obejmujących dane dotyczące niezdolności do pracy osób dotkniętych schorzeniami reumatycznymi;
- opracowywanie materiałów z zakresu ubezpieczeń społecznych dla potrzeb mediów, komisji sejmowych i senackich, Ministerstwa Pracy i Polityki Socjalnej, Ministerstwa Finansów, Pełnomocnika Rządu ds. Reformy Zabezpieczenia Społecznego, GUS i dla innych zainteresowanych;
- opracowanie (dla potrzeb Komisji Ekspertów ds. Uprawnień do Obniżonego Wieku Emerytalnego Osób Zatrudnionych w Szczególnych Warunkach) informacji dotyczących: rent inwalidzkich z tytułu chorób zawodowych, przyznanych w latach 1994-1997, nowo przyznanych rent z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej chorobą zawodową, według rodzaju choroby i zawodów, na 10 tysięcy pracujących w 1997 r., okresów pobierania emerytur i rent oraz struktury wieku świadczeniobiorców inwalidów wychodzących z systemu wypłat Zakładu w 1995 r.

W celu zaspokajania potrzeb informacyjnych po 1 stycznia 1999 r., a więc po wprowadzeniu reformy ubezpieczeń społecznych, oraz w celu dokonywania systematycznych analiz przeprowadzono szereg pełnych badań statystycznych, o charakterze ciągłym i jednorazowym.

Przeprowadzono badania ciągle:

- przyczyn powstawania niezdolności do pracy na podstawie orzeczeń wydanych przez lekarzy orzeczników w 2000 r.;
- rent z tytułu niezdolności do pracy spowodowanych wypadkami przy pracy, w drodze do lub z pracy i chorobami zawodowymi, przyznanych w 2000 r.

Wśród badań jednorazowych przeprowadzono:

- ankietowe badanie statystyczne osób poddanych wczesnej rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej ZUS w 1999 r.;
- badanie orzeczeń ustalających procentowy uszczerbek na zdrowiu wydanych w 1999 r.;
- badanie struktury grupy emerytów i rencistów według wysokości świadczeń w czerwcu 2000 r.,

- statystyczne badanie okresów pobierania emerytur i rent przez świadczeniobiorców wychodzących z systemu wypłat w okresie od 1 października 1999 r. do 30 czerwca 2000 r. oraz mobilności świadczeniobiorców wewnątrz systemu emerytalno-rentowego.

Dla potrzeb analiz i prognoz zbudowano także model pięcioletnich prognoz sytuacji Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (oraz wyodrębnionych z FUS funduszy). Rozpoczęto studia nad modelem długoterminowych prognoz funduszu emerytalnego.

W roku 2000 kontynuowano prace nad projektem ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Celem nowych regulacji jest określenie zasad przyznawania świadczeń z tytułu niezdolności do pracy z powodu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, dla ubezpieczonych objętych ubezpieczeniem wypadkowym zgodnie z regulacjami ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

Projekt ustawy określa:

- rodzaje świadczeń z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych oraz warunki nabywania prawa do tych świadczeń;
- zasady ustalania wysokości świadczeń;
- zasady różnicowania stopy procentowej składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, w zależności od zagrożeń zawodowych i ich skutków, zasady finansowania prewencji wypadkowej.

W obszarze pomocy społecznej

W roku 2000 w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej opracowano resortowy Program *Bezdomność*, w którym nakreślono działania o charakterze profilaktycznym, osłonowym i aktywizującym, przewidujące udzielanie wsparcia finansowego w formie dotacji dla podmiotów świadczących usługi socjalne na rzecz osób bezdomnych.

W celu umożliwienia realizacji kompleksowego *programu opieki nad dzieckiem osieroconym*, zgłoszonego przez jednostki samorządowe, w październiku 2000 r. MPiPS dokonało podziału rezerwy celowej zaplanowanej w ustawie budżetowej w kwocie 4 997 817 zł. Środki te zostały przeznaczone głównie na bieżące zadania własne powiatów. Program obejmuje różne formy pomocy o charakterze profilaktycznym, interwencyjnym i terapeutyczno-wzmacniającym.

Na rzecz *pomocy rodzinom dotkniętym przemocą*, wspólnie z Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA), przygotowano szkolenia

i wdrożenia procedury „Niebieskiej Karty” – interwencji wobec przemocy domowej w ramach programu *Bezpieczeństwo w rodzinie*. Przeprowadzono wspólnie z PARPA 3 szkolenia dla koordynatorów wojewódzkich, przygotowano wzór dokumentu *Niebieska Karta – Pomoc Społeczna* oraz wdrożono stosowanie tego dokumentu od 1 stycznia 1998 r.

Udzielanie pomocy ofiarom przemocy w myśl procedury „Niebieskiej karty” jest elementem *Ogólnopolskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie*, zainicjowanego przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w 1994 r. Celem programu jest przede wszystkim udzielanie pomocy ofiarom przemocy domowej.

Jednym z priorytetowych działań pomocy społecznej w ostatnich latach była standaryzacja domów pomocy społecznej. Mimo, że działania naprawcze są w toku, gdyż program standaryzacji dobiega końca w 2006 r., to sprawą bezsporną jest sukces tego programu. Domy poprawiły infrastrukturę i wyposażenie oraz zmieniły sposób podejścia do mieszkańca, który z podopiecznego uzależnionego od opieki stał się najważniejszym podmiotem działań tej sfery pomocy społecznej. W 1999 r. Prowadzenie domów pomocy społecznej przekazano powiatom i zmienił się sposób finansowania tych placówek, który nie dawał szans na kontynuację działań naprawczych bez dodatkowych środków z budżetu państwa. Z uwagi na poważną groźbę braku możliwości realizacji programów naprawczych przez domy pomocy społecznej, kierownictwo resortu zdecydowało o przeznaczaniu z rezerwy celowej na programy specjalne: w roku 2000 kwoty 2 400 tysięcy złotych, a w roku 2001 – kwoty 1 miliona złotych, na wsparcie realizacji programów naprawczych w domach pomocy społecznej, związanych z realizacją działań inwestycyjnych.

Z uwagi na trudną sytuację rodzin, szczególnie rodzin z dziećmi, od 1996 r. ośrodki pomocy społecznej wspierają zadania własne gmin, dożywiając uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach – także ponadgimnazjalnych.

W zakresie warunków i ochrony pracy

W latach 1998-2001 Centralny Instytut Ochrony Pracy, wspólnie z Instytutem Medycyny Pracy w Łodzi oraz Ministerstwami: Pracy i Polityki Społecznej, Zdrowia, Gospodarki, Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Edukacji Narodowej i innymi właściwymi

ministerstwami i instytucjami, kontynuował prace nad realizacją i wdrażaniem przedsięwzięć określonych w II etapie *Strategicznego Programu Rządowego pn. Bezpieczeństwo i ochrona zdrowia człowieka w środowisku pracy (SPR-1)*, ustanowionego przez Radę Ministrów 11 października 1994 r., któremu uchwałą Nr 13/2000 Rady Ministrów z 22 lutego 2000 r. został nadany status programu wieloletniego. W realizacji uchwały Centralny Instytut Ochrony Pracy, jako główny koordynator, prowadził prace nad wdrażaniem wyników programu – wspólnie z wyżej wymienionymi instytucjami i jednostkami badawczymi.

Celem głównym programu jest stworzenie, w ramach polityki społeczno-ekonomicznej państwa, skutecznego systemu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia człowieka w środowisku pracy w aspekcie stowarzyszenia Polski ze Wspólnotami Europejskimi. Wszystkie zadania badawcze oraz prace wdrożeniowe i upowszechniające wyniki tych zadań były realizowane w ramach 5 przedsięwzięć programu. Oto one:

- doskonalenie rozwiązań prawnych, organizacyjnych i ekonomicznych systemu ochrony człowieka w środowisku pracy, z uwzględnieniem wymagań prawa międzynarodowego;
- opracowanie i wdrożenie nowoczesnego systemu rozpoznawania i oceny zagrożeń zawodowych;
- unowocześnienie systemu profilaktyki technicznej zagrożeń zawodowych i optymalizacja warunków pracy;
- opracowanie i wdrożenie nowoczesnej profilaktyki medycznej i promocji zdrowia w miejscu pracy;
- wprowadzenie nowoczesnego systemu informacji i edukacji w zakresie bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia.

W ramach *Programu* zrealizowano:

- w I etapie (1995-1997) – 128 projektów badawczych,
- w II etapie (1998-2001) – 211 projektów badawczych.

Obecnie Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej wspólnie z Centralnym Instytutem Ochrony Pracy przygotowuje wieloletni program pt. *Dostosowywanie warunków pracy w Polsce do standardów Unii Europejskiej*, który byłby realizowany w latach 2002-2004. Jego celem będzie przygotowanie rozwiązań prawnych, organizacyjnych i technicznych, zapewniających zgodne ze standardami Unii Europejskiej warunki pracy, z uwzględnieniem potrzeb małych i średnich

przedsiębiorstw. Będzie istotnie wspierał proces integracji Polski z Unią Europejską w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy. Projekt *Programu* został rozpatrzony i pozytywnie zaopiniowany przez Komitet Społeczny Rady Ministrów, 6 czerwca 2001 r.

W zakresie dialogu społecznego

We współpracy z Departamentem Programów Przedakcesyjnych i Strukturalnych opracowywano i wdrażano projekt PHARE 2000, mający na celu wzmocnienie mechanizmów dialogu społecznego i przygotowanie partnerów społecznych do aktywnego uczestnictwa w tym dialogu. Departament Dialogu Społecznego sprawował nadzór nad stroną merytoryczną projektu. Projekt uzyskał akceptację Komisji Europejskiej w maju 2000 r. Po wyborze oferty twinningowej rozpoczęły się negocjacje nad umową z partnerem duńskim.

Po tym, jak zaczęła obowiązywać w Polsce Europejska Karta Społeczna (Dz U Nr 8 z 1999 r., poz. 67), przewidująca m.in. obowiązek sporządzania raportów z wykonania ratyfikowanych postanowień tej Karty, Departament Dialogu Społecznego brał udział w opracowaniu I i II raportu – w części dotyczącej prawa do organizowania się (art. 5 EKS) i prawa do rokowań zbiorowych (art. 6 EKS). Koordynatorem prac związanych z opracowaniem pełnych raportów był Departament WZ.

Dla potrzeb partnerów społecznych, zainteresowanych resortów, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów oraz Biura Informacji i Promocji, przekazującego informacje dziennikarzom – Departament Dialogu Społecznego opracowuje półroczne informacje o prowadzonym w resorcie dialogu społecznym. Sporządzono także: za 1999 rok – raport pt. *Ocena stanu i perspektyw dialogu społecznego w Polsce, Informację nt. dialogu społecznego prowadzonego przez MPiPS w 2000 r.* oraz materiał analityczny *Przegląd akcji protestacyjnych w 2000 roku.*

W zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych

W latach 1997-1999 kontynuowany był rządowy *Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych i ich integracji ze społeczeństwem*, realizowany ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz ministerstw i urzędów centralnych, które przystąpiły do jego realizacji. Końcową fazę *Programu* koordynowano w 2000 r., zgodnie z harmonogramem działań zatwierdzonym przez Radę Ministrów 23 listopada 1999 r.

Zadania zgłaszane do *Programu* dotyczyły przede wszystkim:

- rehabilitacji i usprawniania osób niepełnosprawnych;
- likwidacji barier funkcjonalnych, w szczególności architektonicznych;
- edukacji, szkolenia i zatrudniania;
- kultury i sztuki;
- działalności badawczej, informacyjno-promocyjnej i wydawniczej.

Program spełnił swoje zadanie, większość ministerstw i urzędów centralnych włączyła się w jego realizację przeznaczając na ten cel w latach 1997-1999 – 194 175 tysięcy złotych, a PFRON – 48 242 tysięcy złotych. Jednym z instrumentów polityki Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, zmierzającej do poprawy warunków życia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych oraz integracji tych osób ze społeczeństwem, są programy celowe realizowane przy pomocy środków finansowych Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Głównym ich założeniem jest pomoc osobom niepełnosprawnym (szczególnie z orzeczonym znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności), dofinansowywanej ze środków PFRON, mającej na celu ograniczenie skutków niepełnosprawności i tym samym umożliwiającej im osiągnięcie większej samodzielności.

Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom osób niepełnosprawnych, opracował i przygotował do realizacji w 2000 r. (przez oddziały PFRON i powiatowe centra pomocy rodzinie) następujące programy:

1) Program *Drogowskaz* dotyczący dofinansowania zaopatrzenia osób niepełnosprawnych w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, w tym ponadstandardowe, oraz likwidacji barier w komunikowaniu się. Obejmuje 4 obszary:

- obszar A – pomoc w zaopatrzeniu w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i lecznicze środki techniczne, przysługujące niepełnosprawnym w ramach ubezpieczenia zdrowotnego na podstawie odrębnych przepisów, z dofinansowania w 2000 r. skorzystały 54 163 osoby, w tym 13 391 dzieci i młodzieży niepełnosprawnej;
- obszar B – pomoc w zakupie sprzętu komputerowego z przeznaczeniem dla osób z dysfunkcją kończyn górnych, aktywnych zawodowo, oraz dla dzieci i młodzieży

niepełnosprawnej; z tej formy pomocy skorzystały w 2000 r. 1 264 osoby niepełnosprawne, w tym 612 dzieci i młodzieży;

- obszar C – pomoc w zakupie wózków inwalidzkich o napędzie elektrycznym dla osób najczęściej poszkodowanych z powodu dysfunkcji narządu ruchu, z orzeczonym znacznym stopniem niepełnosprawności, oraz dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej;

- obszar D – finansowanie nauki języka migowego, przede wszystkim dla pracowników instytucji realizujących zadania ustawowe na rzecz niepełnosprawnych, a także dla pełnoletnich osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu i mowy, rodziców oraz bliskich członków rodzin dzieci z uszkodzonym narządem słuchu.

Program będzie realizowany przez 3 lata; na każdy rok będzie odrębnie ustalana wielkość środków finansowych PFRON.

2) Program *Komputer dla Homera* – aktywizowanie osób niepełnosprawnych przez likwidację barier w komunikowaniu się i pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego oraz oprogramowania umożliwiającego pracę osobom niewidomym i niedowidzącym. Program realizuje prawa osób niewidomych i niedowidzących do nauki, swobodnego komunikowania się i pracy. Jest przewidziany na 4 lata, a jego zadaniem jest ułatwienie dostępu do wiedzy i informacji.

3) Program *Pegaz* – oferuje pomoc w aktywizowaniu osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier transportowych. Jego celem jest umożliwienie osobom niepełnosprawnym z powodu dysfunkcji narządu ruchu nabycie własnego środka transportu lub oprzyrządowania samochodowego, przez udzielenie pomocy finansowej (w formie pożyczki) ze środków PFRON. Będzie realizowany przez 3 lata. W 2000 r. pożyczki otrzymało 3 513 osób (w tym 1 022 – na zakup samochodu do przewozu dzieci i młodzieży niepełnosprawnej), na łączną kwotę 58 571,5 tysiąca złotych.

4) Program *Papirus* – ma na celu wspieranie publikacji i wydawnictw dotyczących problematyki osób niepełnosprawnych, umożliwiających przede wszystkim:

- włączenie osób niepełnosprawnych z różnymi dysfunkcjami do uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, zawodowym, kulturalnym i artystycznym odpowiednio do ich zainteresowań i potrzeb oraz integrowanie tych osób;

- przełamywanie barier psychologicznych w społeczeństwie poprzez:

- upowszechnianie wiedzy o problematyce związanej z niepełnosprawnością,

- ukazywanie osób niepełnosprawnych jako części społeczeństwa, której bariery techniczne i psychofizyczne nie pozwalają na integrację lub ją utrudniają.

5) Program *Partner* – mający na celu wspieranie zadań organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych; będzie realizowany ze środków PFRON w całym kraju przez 5 lat. Zgodnie z polityką Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, wskazane jest zawieranie wieloletnich porozumień z organizacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w celu umożliwienia im:

- ciągłości wykonywania zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej, przez zapewnienie środków finansowych na ich realizację w trybie wieloletnim;
- efektywnego planowania i wdrażania nowych zadań adekwatnych do wciąż rosnących potrzeb osób niepełnosprawnych.

Adresatami programu *Partner* są stowarzyszenia, fundacje, związki, izby oraz organizacje pracodawców i pracobiorców o zasięgu ogólnokrajowym, prowadzące działalność rehabilitacyjną na rzecz osób niepełnosprawnych, szczególnie osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym i umiarkowanym lub dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.

W roku 2001 opracowane zostały kolejne programy celowe Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych:

- *Udostępnianie osobom niepełnosprawnym narodowych dóbr kultury i przyrody – Dziedzictwo*. Przesłanką tego programu było uznanie, że dobra kultury i przyrody są dziedzictwem całego narodu, a brak dostępu do niektórych obiektów mających zasadnicze znaczenie dla poznania historii i przyrody własnego kraju, wynikający z istniejących barier funkcjonalnych, w znacznym stopniu ogranicza możliwość pogłębiania wiedzy w wielu dziedzinach istotnych dla rozwoju każdego człowieka. Program będzie realizowany w całym kraju, do 31 grudnia 2005 r., w formie dofinansowania ze środków PFRON przedsięwzięć likwidujących bariery architektoniczne, urbanistyczne, transportowe i w komunikowaniu się, a jego adresatami są właściciele, użytkownicy i zarządcy udostępnianych do zwiedzania obiektów, zaliczanych do dóbr kultury lub przyrody, i obiektów, w których dobra te są gromadzone.
- *Student – pomoc osobom niepełnosprawnym w zdobyciu wykształcenia na poziomie wyższym*. Poza licznymi barierami architektonicznymi, utrudniającymi młodzieży niepełnosprawnej podjęcie nauki w szkołach wyższych, istnieje także bariera

finansowa. Niezbędne jest więc udzielenie tym osobom pomocy materialnej ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, przeznaczonej na obniżenie własnego wkładu w sfinansowaniu kosztów nauki w szkołach wyższych i tym samym uczynienie jej bardziej dostępną. Rozpoczęcie realizacji programu przewiduje się na rok akademicki 2001/2002.

W latach 1999 i 2000 PFRON realizował 21 programów celowych (dla porównania: w roku 1993 – 2 programy). Liczba osób niepełnosprawnych, które skorzystały

z pomocy w ramach programów celowych, zwiększyła się kilkudziesięciokrotnie i w 2000 r. wyniosła 51 436 osób. W tym samym czasie 565 Zakładów Pracy Chronionej (ZPCh) skorzystało z pomocy programów celowych. W 2001 r. realizowane będą kolejne 2 nowe programy – *Telepraca* i *Trener*, skierowane do osób indywidualnych.

Programy przedakcesyjne

Program PHARE 2000 *Spójność Społeczna i Gospodarcza* realizowany jest w 5 województwach: śląskim, podkarpackim, lubelskim, podlaskim i warmińsko-mazurskim. Kryterium wyboru do udziału w Programie była sytuacja gospodarcza i społeczna regionu (przede wszystkim wysokość PKB na 1 mieszkańca i stopa bezrobocia). Program PHARE 2001 obejmie swoim zasięgiem całą Polskę.

Projekty złożone przez województwa, zarówno do Programu PHARE 2000, jak i PHARE 2001, przewidują realizację 3 rodzajów działań:

- usługi rynku pracy dla bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem,
- szkolenia dla pracowników i kadry MŚP,
- szkolenia dla samorządów lokalnych (w ramach programu PHARE 2001 szczególny nacisk położono na przeprofilowanie szkół zawodowych i dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy).

Cele programu:

- lepsze dostosowanie kwalifikacji kadr regionów do zmieniających się potrzeb rynku, a tym samym lepsze dostosowanie przedsiębiorstw (zwłaszcza małych i średnich) do wymagań rynku i zwiększenie ich konkurencyjności; skutkiem będzie zwiększenie szans na zachowanie istniejących miejsc pracy;

- przeciwdziałanie bezrobociu poprzez usługi (doradztwo, informacje, przekwalifikowania) dla osób zagrożonych bezrobociem (mieszkańcy wsi, młodzież, pracownicy restrukturyzowanych przedsiębiorstw); skutkiem będzie zwiększenie szans na znalezienie zatrudnienia oraz samozatrudnienie;
- promocja lokalnych paktów na rzecz zatrudnienia, poprzez doradztwo i szkolenia przeznaczone dla samorządów lokalnych i partnerów społecznych; skutkiem będzie powstanie (zainicjowanie paktów) porozumień lokalnych służących kreowaniu zatrudnienia.

Realizacja projektów służy ponadto rozwojowi kompetencji władz regionalnych w dziedzinach promocji zatrudnienia, kształcenia ustawicznego i doskonalenia zawodowego. Realizację programu PHARE 2000 *Spójność Społeczna i Gospodarcza* przewiduje się na lata 2001-2002, a programu PHARE 2001 – na lata 2002-2004.

Od 1994 r. do 1998 r. Polska nie otrzymała od Komisji Europejskiej programu z zakresu objętego sprawami ministra właściwego ds. pracy i ds. zabezpieczenia społecznego. Od 1998 r. MPiPS zarządza 6 programami PHARE z zakresu rozwoju instytucjonalnego (*institution building*) oraz 2 programami bezpośrednich inwestycji poprawiających jakość zasobów ludzkich i zwalczających bezrobocie. Zsumowana wartość programów PHARE to 93 miliony euro, w tym 69,2 miliona euro wsparcia UE i 24 miliony euro wkładu polskiego. Dodatkowo 52,9 miliona euro to wartość programu z udziałem środków Banku Światowego.

Wartość wszystkich programów pomocowych, którymi zarządza Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, wynosi 145,9 miliona euro, w tym 46,7 miliona euro dofinansowania strony polskiej.

Programy z zakresu budowania instytucji obejmują dziedziny: bhp, dialog społeczny, kształcenie ustawiczne, przygotowanie do wdrożenia Europejskiego Funduszu Społecznego.

Programy inwestycji na rzecz poprawy jakości zasobów ludzkich służą: młodzieży, pracownikom małych i średnich przedsiębiorstw, pracownikom zagrożonym zwolnieniami w branżach restrukturyzowanych, władzom lokalnym. Program aktywizacji obszarów wiejskich – bezrobotnym zarejestrowanym oraz „ukrytym” ze wsi.

Inne

1. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową we współpracy z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej opracował model *Budżet Polityki Społecznej*, narzędzie analityczne pozwalające na symulowanie wydatków i źródeł dochodów sektora socjalnego. Model powstał we współpracy z Międzynarodowym Biurem Pracy. Celem modelu jest stworzenie możliwości prognozowania przyszłych wydatków i źródeł finansowania istniejącego systemu zabezpieczenia społecznego przy danych założeniach makroekonomicznych i demograficznych. Umożliwia symulowanie efektów finansowych i fiskalnych reform systemu zabezpieczenia społecznego, skutków zmian legislacyjnych dotyczących zabezpieczenia społecznego w odniesieniu do produktu krajowego, budżetu państwa oraz struktury wewnętrznej budżetu polityki społecznej. Pozwala oceniać skutki podjętych i planowanych działań oraz przewidywać zagrożenia w perspektywie umożliwiającej racjonalną adaptację. W szczególności pozwala obserwować, jak istniejące rozwiązania w dziedzinie zabezpieczenia społecznego będą wpływać na wydatki i możliwości finansowania w przyszłości oraz pokaże, jakie modyfikacje istniejącego systemu pozwolą na poprawę finansowej strony systemu.

Model został wykorzystany m.in. przy szacowaniu wydatków polityki społecznej, wynikających z założeń *Strategii finansów publicznych i rozwoju gospodarczego do 2010 roku*. Jest aktualizowany corocznie.

2. Powołany przez Prezesa Rady Ministrów zespół ds. wynagrodzeń służb mundurowych (zarządzeniem Nr 88 z 18 grudnia 1998 r.) zakończył prace związane z ustaleniem relacji uposażeń funkcjonariuszy i żołnierzy oraz zasadami z przyznawania innych należności pieniężnych dla służb mundurowych.

3. Na podstawie zobowiązań zawartych, w protokołach ustaleń posiedzeń Rady Ministrów, Departament opracował:

- analizę wynagrodzeń pracowników jednostek samorządu terytorialnego, w odniesieniu do wynagrodzeń pracowników administracji centralnej, z uwzględnieniem wysokości zarobków w instytucjach pozarządowych (protokół ustaleń nr 31, pkt 15);
- informację o możliwościach ograniczenia zatrudnienia w administracji centralnej oraz porównanie struktury i liczby zatrudnienia w administracji przed i po wdrożeniu reformy administracji publicznej (protokół ustaleń nr 32, pkt 5);

- informację o przyczynach różnic w wysokości wynagrodzeń pracowników zatrudnionych w ministerstwach i urzędach centralnych (protokoły ustaleń nr 30, pkt 7 oraz nr 32, pkt 25).

4. Na podstawie zobowiązania zawartego w protokole ustaleń posiedzenia Rady Ministrów (pkt 8 nr 13/2000), Wiceprezes Rady Ministrów - Minister Pracy i Polityki Społecznej powołał zespół międzyresortowy, który przygotował analizę systemu wynagrodzeń w sferze budżetowej. Rada Ministrów rozpatrzyła ją wraz z wnioskami, 20 czerwca 2001 r.

5. *Analiza efektywności instrumentów wspierania gmin zagrożonych wysokim bezrobociem oraz gmin zagrożonych recesją i degradacją społeczną*

Celem raportu była próba odpowiedzi na pytanie: czy instrumenty ekonomiczne oraz środki finansowe skierowane do gmin szczególnie zagrożonych wysokim bezrobociem strukturalnym dały zamierzoną poprawę sytuacji bądź złagodzenie skutków bezrobocia.

W trakcie prac nad *Paktem dla rolnictwa i obszarów wiejskich*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej zleciło Uniwersytetowi Warszawskiemu przeprowadzenie analiz dotyczących dialogu społecznego w sprawach wsi i rolnictwa: a) polskich rozwiązań prawnych z punktu widzenia form organizacyjnych protestów rolniczych, b) prawnych aspektów dialogu społecznego w sprawach wsi i rolnictwa, c) wstępnych założeń projektu ustawy regulującej sprawę dialogu społecznego w sprawach wsi i rolnictwa. Analizy zostały wykorzystane w trakcie prac zespołu ds. instytucjonalizacji partnerstwa i dialogu społecznego w sprawach wsi i rolnictwa, a potem podczas tworzenia założeń do IV filaru *Paktu dla rolnictwa i obszarów wiejskich*. Projekt ustawy i analizy są jedynymi do tej pory pełnymi ekspertyzami prawnych aspektów dialogu społecznego na wsi. Mogą zostać wykorzystane także w przyszłości, do tworzenia instytucjonalnych rozwiązań w tym zakresie.

W 2000 r. na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej przeprowadzono analizę zabezpieczenia społecznego osób niepełnosprawnych w Polsce i w innych krajach. Analiza służy określeniu realnej sytuacji osób niepełnosprawnych w Polsce w porównaniu z innymi krajami. W ramach projektu w 2001 roku Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej opublikuje tekst raportu w postaci książkowej.

W 2001 r. wystąpiono do Komitetu Badań Naukowych z prośbą o ustanowienie projektu celowego pt. *Ubóstwo w Polsce w okresie nowej dekady transformacji*.

Rozpoznanie zjawiska i metody jego zwalczania. Celem jest dostarczenie kompleksowego obrazu ukształtowania się i skutków ubóstwa w Polsce w okresie nowej dekady transformacji oraz oceny metod jego zwalczania. Wyniki posłużą do wyznaczenia kierunków działań zapobiegających poszerzeniu się sfery ubóstwa i zapobieganiu jego negatywnym skutkom społecznym i ekonomicznym. Projekt zakłada wykorzystanie nowych technik badawczych wypracowanych w badaniach nad ubóstwem (zastosowanie nowej linii ubóstwa, tzw. linii Sena), weryfikację stosowanych kategorii ubóstwa absolutnego. Skutkiem ma być wprowadzenie profesjonalnego i systematycznego monitorowania zjawiska oraz stosowanych metod walki z nim. Projekt zakłada również wprowadzenie zmian instytucjonalno-prawnych w systemie pomocy społecznej.

Zmiany w sferze działania MPPIS w latach 1997 -2001

Sytuacja w 1997

Czteroletnie rządy koalicji SLD-PSL, działającej w warunkach wzrostu gospodarczego oraz dysponującej większością w parlamencie, mogły podjąć zasadnicze reformy społeczne niezbędne dla bezpieczeństwa dalszego rozwoju gospodarczego Polski, ale też i konieczne dla zwiększenia skuteczności oddziaływania instrumentów polityki społecznej. Czas ten zmarnowano. Aby go odrobić – należy precyzyjnie określić najważniejsze zagrożenia w polityce społecznej i wskazać ich źródła (o charakterze obiektywnym, będące wynikiem zaniechania, płynące z legislacji oraz słabości instytucjonalnych), gdyż dopiero to umożliwi podjęcie działań zmierzających do reform i naprawy istniejącego stanu rzeczy.

Ubezpieczenia społeczne

W sferze ubezpieczeń najważniejsze są zagrożenia obiektywne:

- ze względów demograficznych, w wyniku starzenia się społeczeństwa i złej proporcji pomiędzy grupą pracujących a pobierających świadczenia, zagrożona jest w perspektywie kilkunastu lat wypłacalność systemu emerytalno-rentowego;

- jedną z trudności uporządkowania systemu emerytalno-rentowego są kłopoty ze zmianą praw nabytych i niechęć zainteresowanych środowisk do rezygnacji ze

szczególnych uprawnień (przy aprobacie tego procesu w pozostałych grupach społecznych);

- o podłożu legislacyjnym

- w najbliższym czasie niezbędne jest przyjęcie ustaw regulujących funkcjonowanie I filara nowego systemu emerytalnego, gdyż w przeciwnym razie niespójność między już wprowadzonymi rozwiązaniami dotyczącymi II i III filara a brakiem wskazanych regulacji będzie przyczyną rozchwiania systemu oraz nieuzasadnionych kosztów dodatkowych;

- nie dokonano ustawowego uporządkowania systemu przyznawania zasiłków chorobowych, co zwiększa wydatki Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w sposób nadmierny i sprzyja nadużywaniu zasiłków chorobowych;

Rynek pracy

- zagrożenia o charakterze obiektywnym:

- mimo spadku poziomu bezrobocia utrzymują się olbrzymie różnice regionalne, których źródłem jest dysproporcja potencjału gospodarczego różnych regionów, wynikająca z wadliwej strategii rozwoju w okresie komunizmu oraz brak polityki regionalnej nastawionej na wyrównywanie szans pomiędzy różnymi obszarami kraju;

- sytuacja demograficzna (rosnąca podaż pracy – do 2000 r. około 800 tysięcy osób) jako przyczyna nasilającego się napływu młodych (w wieku do 35 lat życia) bezrobotnych;

- zagrożenia o podłożu legislacyjnym:

- zbyt wysokie koszty pracy wynikające z nadmiernych obciążeń fiskalnych przedsiębiorstw; zbyt rygorystyczne przepisy regulujące stosunki pracy ograniczają możliwość elastyczności zatrudnienia i w efekcie sprzyjając utrwalaniu się zjawiska „szarej strefy”;

- zbiurokratyzowanie procedur uniemożliwiający szybkie działanie programów specjalnych;

- brak elastycznych rozwiązań prawnych, zachęcających do wzrostu pluralizmu instytucji rynku pracy, w tym i pośrednictwa pracy;

- brak dyskusji i jednoznacznych decyzji perspektywicznych dotyczących wprowadzenia w życie ubezpieczenia od ryzyka bezrobocia.

Sieć bezpieczeństwa socjalnego (polityka wobec ubóstwa)

Zagrożenia o charakterze obiektywnym:

- mimo wzrostu realnych dochodów ludności wciąż widoczne utrzymywanie się ubóstwa i rosnąca marginalizacja: rodzin wielodzietnych, zamieszkałych w małych miasteczkach i na wsi, rodzin osób długotrwale bezrobotnych;
- zróżnicowanie terytorialne potęgujące różnice pomiędzy grupami społecznymi i niestety sprzyjające powstawaniu centrów ubóstwa i stagnacji rozwoju społecznego;

Zagrożenia o podłożu legislacyjnym:

- niski poziom merytorycznych rozporządzeń (niejasności interpretacyjne) do ustawy o pomocy społecznej;
- nieprecyzyjne rozporządzenie RM, dotyczące finansowania organizacji pozarządowych, dające podstawę do całkowitej uznaniowości przyznawania pomocy tym organizacjom;
- nadmierna różnorodność prowadząca do chaosu interpretacyjnego w sferze kryteriów przyznawania różnych form pomocy rodzinom i osobom znajdującym się w sferze ubóstwa.

Pomoc niepełnosprawnym

Zagrożenia o charakterze obiektywnym:

- wzrost liczby niepełnosprawnych;
- silne, wewnętrzne zróżnicowanie tej kategorii zarówno co do rodzaju niepełnosprawności, jak i dochodu oraz rodzaju warunków życia;

Zagrożenia o podłożu legislacyjnym:

- niespójności merytoryczne ustawy (po ostatnich poprawkach z 1997 r.), np. osłabienie zachęt dla instytucji państwowych i publicznych do zatrudniania osób niepełnosprawnych – na rzecz płacenia składek (a przecież cel jest zupełnie inny).

Polityka regionalna

Zagrożenia o charakterze obiektywnym:

- pogłębia się zróżnicowanie regionalne kraju w sferach: rozwoju gospodarczego, stanu infrastruktury biznesowej, technicznej, łącznościowej, technicznej, warunków życia,

poziomu i struktury wykształcenia populacji, charakterystyki demograficznej, zagrożeń patologiami społecznymi;

Zagrożenia o podłożu legislacyjnym:

- brak legislacyjnych rozwiązań budujących politykę regionalną, a powiązanych z decentralizacją państwa i pogłębioną reformą samorządową;
- brak rozwiązań finansowo – prawnych, pozwalających na skuteczne i racjonalne finansowanie polityki regionalnej.

Co się zmieniło w latach 1997-2001

W zakresie rynku pracy

Liczba pracujących w gospodarce narodowej według stanu w dniu 31 maja 2001 r. (bez MON i MSW) wynosiła 15 247 tysięcy osób. Struktura pracujących według sektorów własności (dane szacunkowe) kształtowała się następująco: 27% – sektor publiczny oraz 73% – sektor prywatny, a według sektorów ekonomicznych (dane szacunkowe): 28% – sektor rolniczy, 27% – sektor przemysłowy, 45% – sektor usług.

Liczba bezrobotnych w końcu maja 2001 r. wyniosła 2 841 tysięcy osób, a stopa bezrobocia była równa 15,7%.

Z danych wynika, że od września 1997 r. do maja 2001 r. liczba pracujących uległa zmniejszeniu o około 694 tysiące osób (4,4%), a wzrosła liczba bezrobotnych – o około 987 tysięcy osób (53,2%). Stopa bezrobocia zwiększyła się o 5,1 punktu procentowego. Trudna sytuacja na rynku pracy jest przede wszystkim skutkiem:

- przyspieszenia procesów restrukturyzacji gospodarki;
- zwiększonego napływu absolwentów (efekty wyżu demograficznego);
- ujawnienia się osób pragnących poprzez status bezrobotnego uzyskać opłacanie z budżetu państwa składki na ubezpieczenie zdrowotne – w wielu przypadkach są to osoby zatrudnione w tzw. szarej strefie;
- spadku tempa przyrostu liczby miejsc pracy, szczególnie w małych i średnich przedsiębiorstwach, oraz dużej fluktuacji zatrudnienia w tym sektorze, co zwiększyło wypływ pracowników na rynek pracy. Było to spowodowane głównie czynnikami zewnętrznymi, np. kryzysem rosyjskim, a także nadmiernym fiskalizmem;
- małej elastyczności przepisów prawa pracy;

- wygasania umów prywatyzacyjnych, zobowiązujących pracodawców do stabilizacji zatrudnienia w przejmowanych zakładach.

Do pozytywnych zmian na rynku pracy można zaliczyć wzrost udziału pracujących w sektorze prywatnym (o 5 punktów procentowych) oraz wzrost udziału pracujących w sektorze usług (o 3 punkty procentowe), co wskazuje na prawidłowy kierunek restrukturyzacji. Na podkreślenie zasługuje również wzrost wydajności pracy w sektorze przemysłowym i usług.

Najważniejszym problemem w dziedzinie polityki zatrudnienia jest obecnie zmniejszenie poziomu i natężenia bezrobocia poprzez tworzenie nowych miejsc pracy, z uwzględnieniem problemowych obszarów rynku pracy, do których w szczególności można zaliczyć:

- bezrobocie ludzi młodych i niedopasowanie poziomu kwalifikacji zasobów pracy do potrzeb rynku pracy;
- bezrobocie długotrwałe;
- wysoki udział kobiet w łącznej liczbie bezrobotnych;
- zróżnicowanie sytuacji na lokalnych rynkach pracy przy jednoczesnej małej mobilności przestrzennej bezrobotnych;
- bezrobocie na wsi.

W zakresie zabezpieczenia społecznego

Zarówno konsekwentne wdrażanie nowych przepisów dotyczących rent z tytułu niezdolności do pracy, jak i nowej ustawy o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego z tytułu choroby i macierzyństwa, dały rezultaty w postaci obniżenia wydatków na te renty i zasiłki. W roku 2000 spadła liczba osób otrzymujących renty z tytułu niezdolności do pracy. W 2000 r., w porównaniu z 1998 r., nastąpił spadek (do 33%) liczby osób, którym przyznano rentę z tytułu niezdolności do pracy. Był to skutek zmniejszenia się liczby przyznanych świadczeń (o 70 tysięcy w roku 2000 w porównaniu z rokiem poprzednim) oraz utratą uprawnień przyznanych na czas określony.

Wydatki na zasiłki chorobowe w 2000 r. zmalały o 30,7% w porównaniu z 1999 r., spadła bowiem o 38,4 % liczba dni absencji chorobowej. Istotną przyczyną spadku absencji chorobowej była kontrola prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy, sprawowana na mocy ustawy przez lekarzy orzeczników Zakładu Ubezpieczeń

Społecznych. Aż 18% przeprowadzonych kontroli zakończyło się wstrzymaniem dalszej wypłaty zasiłków.

W roku 2000 w porównaniu z 1999 r. zmniejszyła się liczba osób, którym po raz pierwszy przyznano świadczenia emerytalne, o 23,4% (245 tysięcy). Przyczyny spadku należy upatrywać w ostatecznym wyeliminowaniu z systemu wcześniejszych emerytur, przyznawanych z przyczyn leżących po stronie zakładu pracy.

W roku 2000 znacznie wzrosły dochody Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu ściągłości składek. Wpływy ze składek wynosiły w 1999 r. 80,4% dochodów Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a w roku 2000 – 86,5%. Finansowym efektem wdrożonych w 2000 r. przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz działań technicznych jest obecnie ściągłość składek na poziomie 98,8% przypisu składek.

Jeżeli chodzi o przekazywanie składek do II filara ubezpieczeń społecznych, trzeba przyznać, że mimo wszelkich wysiłków tylko 70-80% należnych składek jest przekazywana do OFE. Należy szacować, że zaległości ZUS z tytułu nie przekazanych składek wynoszą około 3 miliardy złotych. Zakład Ubezpieczeń Społecznych i fundusze emerytalne opracowały procedurę zmierzającą do poprawy jakości danych ubezpieczonych i członków OFE w bazie danych ZUS, co powinno wyeliminować większość błędów oraz umożliwić przekazanie zaległych składek do końca 2001 r.

Największy wysiłek ZUS został skierowany na wdrożenie z dniem 1 stycznia 1999 r. nowych zasad reformy ubezpieczeń społecznych. Pierwszym etapem było przygotowanie milionów uczestników reformy, osób ubezpieczonych i płatników składek, do rozliczeń z ZUS według nowych zasad określonych w reformie ubezpieczeń społecznych. Podjęto wielokierunkowe działania zmierzające do zapoznania płatników składek z zasadami reformy:

- ponad 2 500 osób specjalnie przygotowanych przez ZUS rozpoczęło cykl szkoleń dla służb finansowych zakładów pracy i instytucji, mających na celu przybliżenie nowych przepisów i uregulowań;
- opracowano specjalistyczne instrukcje i materiały pomocnicze, które w milionach egzemplarzy rozprowadzono wśród płatników składek; zapewniono ich druk w kilkudziesięciu tytułach prasy centralnej i terenowej;
- we wszystkich terenowych jednostkach organizacyjnych zorganizowano specjalne punkty informacyjne, których zadaniem było udzielanie wszelkich wyjaśnień;

- przygotowano i udostępniono bezpłatnie płatnikom składek kilka milionów egzemplarzy programu komputerowego na nośniku CD, wspomagającego elektroniczny system kontaktowania się płatników składek z ZUS.

Równoległe rozpoczęto budowę i wdrażanie kompleksowego systemu informatycznego. Wymagało to zmian organizacyjnych w Centrali i w terenowych jednostkach organizacyjnych ZUS. W ramach przekształceń strukturalnych Centrali utworzono Centralny Ośrodek Obliczeniowy, w skład którego weszło Biuro Zasilania Informacyjnego, Biuro Ewidencji Kont i Funduszy oraz Biuro Obsługi Technicznej. Zadaniem tych jednostek było sprawowanie nadzoru nad procesem eksploatacji i użytkowania Centralnego Systemu Ewidencji Informacji oraz Systemu Zasilania Informacyjnego.

Zmiany zaszły również w terenowych jednostkach organizacyjnych. Zgodnie z decyzją prezesa ZUS, poczynając od lipca 1998 r. utworzono 37 oddziałowych ośrodków przetwarzania, a w oddziałach ZUS powołano koordynatorów ds. zarządzania informacją. Zmienił się sposób komunikowania się płatników składek z ZUS. Szacujemy, że ponad 5% płatników składek rozlicza się z ZUS drogą elektroniczną, a ponad 43% sporządza dokumenty rozliczeniowe za pomocą programu elektronicznego „Płatnik”. Dokumenty te, w odróżnieniu od sporządzanych ręcznie, zawierają wielokrotnie mniej błędów. Ostatnia modyfikacja przepisów w tej mierze znacznie przyspieszy wzrost liczby osób dokonujących rozliczeń z ZUS drogą elektroniczną.

Równoległe z działaniami na rzecz płatników składek, podjęto prace przystosowujące ZUS do nowych zadań. Utworzono struktury organizacyjne niezbędne do wdrażania i zarządzania KSI w Centrali i jednostkach terenowych.

Najważniejszym problemem, wymagającym radykalnego rozwiązania, jest kwestia eliminacji błędów popełnianych przez wszystkich uczestników procesu zgłaszania i rozliczania składek na ubezpieczenia społeczne, a więc osób ubezpieczonych, płatników składek, banków i wreszcie placówek ZUS. Od tempa uporania się z błędami w dokumentach, przystosowania przepisów prawa do potrzeb systemu informatycznego, będzie zależał postęp we wdrażaniu całego systemu informatycznego przez wykonawcę systemu (Prokom) i ZUS.

Pomyślne wdrożenie rozwiązań przyjętych w reformie ubezpieczeń społecznych w zakresie zastosowania informatyzacji w rozliczeniach z ZUS oraz dokumentowania dochodów z pracy osób ubezpieczonych, z pewnością będzie korzystnym wynikiem

łączenia naszego rynku pracy z regułami krajów członkowskich UE. Rozwiązania te nie odstają od standardów UE.

W zakresie prawa pracy

W początkowym okresie objętym sprawozdaniem Departament Prawa Pracy dokonał przeglądu indywidualnego prawa pracy, w celu określenia zakresu niezbędnych zmian, wymaganych w związku z wejściem w życie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz przystąpieniem do realizacji rządowego programu harmonizacji polskiego prawa z prawem Wspólnot Europejskich. Ustalono zakres niezbędnych prac legislacyjnych.

W latach 1997-2001 prace Departamentu Prawa Pracy koncentrowały się na 4 podstawowych zadaniach :

- dostosowaniu kodeksu pracy do nowej Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- dostosowaniu indywidualnego prawa pracy, zwłaszcza przepisów kodeksu pracy, do prawa Unii Europejskiej (w ramach *Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa*);
- realizacji zadań wynikających z celów programowych rządu w zakresie polityki społecznej, w części odnoszącej się do indywidualnego prawa pracy;
- realizacji ustaleń wynikających z zapisów umowy koalicyjnej AWS-UW, odnoszących się do kodeksu pracy.

Zadania związane z reformą prawa pracy są realizowane z udziałem nowo powołanej Komisji Reformy Prawa Pracy. Podstawowym jej zadaniem jest opracowanie docelowych założeń reformy prawa pracy oraz czuwanie nad zgodnością z nimi przygotowywanych projektów aktów prawnych z zakresu prawa pracy.

W zakresie pomocy społecznej i rehabilitacji osób niepełnosprawnych

W latach 1997-2001 przeciwdziałano ubóstwu rodzin, doskonalono istniejące i tworzono nowe formy wsparcia rodzin, organizowano opiekę nad dzieckiem pozbawionym wsparcia rodziny naturalnej. Zmiany w systemie świadczeń z pomocy społecznej, mimo trudności budżetowych i niedoboru środków na pomoc społeczną, uwzględniają zapotrzebowanie na różnorodne formy wsparcia w związku z rosnącym bezrobociem. Jednym z najważniejszych zadań ostatnich 4 lat było zbudowanie nowego systemu opieki nad dzieckiem, polegającego przede wszystkim na wspieraniu rodziny naturalnej w wypełnianiu przez nią funkcji opiekuńczych i wychowawczych

oraz określenie form i zasad umieszczania w rodzinnych formach opieki zastępczej. Celem zmian było przystosowanie tego systemu do indywidualnych potrzeb dziecka i rodziny oraz stworzenie warunków zaspokajania wszystkich potrzeb rodziny, w tym także wpływających z pełnienia przez nią funkcji opiekuńczo-wychowawczych, na poziomie społeczności lokalnej. Stworzono warunki do usamodzielniania wychowanków z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych. Dokonano zmian w zadaniach ośrodków adopcyjno-opiekuńczych.

W roku 2000 funkcjonowało 45 tysięcy rodzin zastępczych, w których wychowywało się 58 tysięcy dzieci. Na pomoc pieniężną dla tych rodzin przeznaczono ogółem 356 milionów złotych. Przeciętne świadczenie dla rodziny zastępczej wynosiło 575 złotych.

Istotne znaczenie dla doskonalenia procedur stosowanych w pomocy społecznej ma tworzony w latach 1998-2000 system informatyczny dla pomocy społecznej POMOST. Wdrażany jest on, zgodnie z założeniami, we wszystkich jednostkach pomocy społecznej, tj. w ośrodkach pomocy społecznej w gminach, w powiatowych centrach pomocy rodzinie, w regionalnych ośrodkach polityki społecznej (prowadzonej przez samorząd wojewódzki) oraz w urzędach wojewodów. Obecnie w systemie pracuje ponad 1 300 ośrodków pomocy społecznej; za pośrednictwem urzędów wojewodów przekazują one dane do MPiPS, tworząc zbiór centralny danych. Celem przedsięwzięcia jest zbudowanie efektywnego systemu monitorowania pomocy społecznej, gwarantującego skuteczniejsze adresowanie świadczeń.

Zmiany strukturalne w pomocy społecznej w związku z reformą administracyjną objęły kompetencje i zadania jednostek samorządu terytorialnego oraz wojewodów w obszarze pomocy społecznej. Obowiązek wykonywania zadań z zakresu pomocy społecznej, dotychczas realizowany przez organy administracji rządowej, z dniem 1 stycznia 1999 r. został rozłożony na gminy, powiaty i samorząd województwa.

Wdrożenie z dniem 1 stycznia 1999 r. reformy administracyjnej skutkowało m.in. przekazaniem na szczebel województw i powiatów kompetencji związanych z realizacją zadań na rzecz osób niepełnosprawnych, określonych w ustawie z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Zdecentralizowane zostały również zadania PFRON-u. Zadania przejęło Biuro

Funduszu i 16 oddziałów. Ponad 50% środków, jakimi dysponuje Fundusz, przekazywane jest do starostw i powiatowych centrów pomocy rodzinie.

Po kilku miesiącach funkcjonowania nowych jednostek samorządu terytorialnego i przeanalizowaniu sposobu, w jaki jednostki te realizują ustawowe zadania, uznano że istnieje potrzeba udzielenia merytorycznej pomocy ze strony administracji rządowej w rozwiązywaniu problemów osób niepełnosprawnych i realizacji działań na ich rzecz na poziomie regionalnym i lokalnym.

W wyniku realizacji określonych w 1999 r. założeń, w 2000 r. opracowano 3 programy celowe Pełnomocnika Rządu, tj. *Modelowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w samorządzie – „DOMINO”*, *„DOMINO” – Program Pilotażowy* oraz *Program „ATENA”* – w zakresie szkolenia służb samorządowych realizujących zadania na rzecz osób niepełnosprawnych.

W roku 2001 opracowany i zatwierdzono program celowy Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych *ORZECZNIK*, skierowany również do jednostek samorządów terenowych. W wyniku reformy administracyjnej, postępowanie orzecznicze o stopniu niepełnosprawności przekazane zostało na szczebel powiatu, jako zadanie administracji rządowej realizowane przez starostę. Obecnie działa 267 zespołów, w których orzeka około 3 tysięcy specjalistów, w tym lekarzy, psychologów, pedagogów, pracowników socjalnych i doradców zawodowych.

W zakresie dialogu społecznego

Do 1997 r. w MPiPS działały 3 branżowe zespoły trójstronne ds. restrukturyzacji i osłon socjalnych dla sektorów: górnictwa, hutnictwa i pracowników zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest.

W latach 1997-2001 Departament Dialogu Społecznego podjął nowe działania w zakresie instytucjonalizacji dialogu społecznego i otwarcia nowych pól dialogu. Rozpoczęły prace 4 kolejne zespoły: ds. Branży Energetycznej, ds. Restrukturyzacji Przemysłu Obronnego i Lotniczego, ds. Przemysłu Lekkiego, ds. Restrukturyzacji Górnictwa i Przetwórstwa Siarki. Dorobkiem tych zespołów były programy restrukturyzacji poszczególnych branż i pakiety osłon socjalnych dla zwalnianych pracowników.

Dotychczas powstały następujące dokumenty:

– Zespół Trójstronny ds. Zabezpieczenia Socjalnego Pracowników Branży Azbestowej opracował *Pakiet Osłon Socjalnych dla Pracowników Przemysłu Azbestowego*, który umożliwił ostateczne rozwiązanie problemów likwidowanej branży azbestowej, przez nowelizację ustawy z listopada 1998 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz U Nr 156, poz.1018, z 1998 r.);

– Zespół Trójstronny ds. Społecznych Warunków Restrukturyzacji Hutnictwa Żelaza i Stali w Polsce w styczniu 1999 r. ukończył prace nad *Hutniczym Pakietem Socjalnym* – porozumieniem w sprawie warunków osłon socjalnych procesu restrukturyzacji hutnictwa żelaza i stali. Wypracował *Program Restrukturyzacji Polskiego Przemysłu Koksowniczego*, który został przyjęty przez Radę Ministrów w październiku 2000 r. Zakończył prace nad *Koksowniczym Pakietem Socjalnym*;

– Zespół Trójstronny ds. Restrukturyzacji Przemysłu Obronnego i Lotniczego w styczniu 2000 r. zakończył pracę nad *Aneksem do Programu Restrukturyzacji Przemysłu Obronnego i Wsparcia w Zakresie Modernizacji Technicznej Sił Zbrojnych RP*;

– Zespół Trójstronny ds. Restrukturyzacji Górnictwa i Przetwórstwa Siarki zarekomendował Radzie Ministrów *Program restrukturyzacji górnictwa i przetwórstwa siarki w Polsce*, który został przez nią przyjęty we wrześniu 2000 r.;

– Zespół Trójstronny ds. Przemysłu Lekkiego we wrześniu 2000 r. ukończył konsultacje nad przygotowanym przez resort gospodarki dokumentem pt. *Strategia dla przemysłu lekkiego na lata 2000-2005*, który Rada Ministrów przyjęła w październiku 2000 r.

Właściwym do opisu merytorycznej zawartości 4 ostatnich z ww. programów jest Ministerstwo Gospodarki – autor projektów.

Resort pracy udzielał wsparcia procesom restrukturyzacji także poprzez uruchamianie działań osłonowych, finansowanych z funduszy celowych przez siebie nadzorowanych. Należy tu wspomnieć o ustanowieniu w lipcu 1998 r. systemu wcześniejszych emerytur, zwanych świadczeniami przedemerytalnymi, finansowanych z Funduszu Pracy. Świadczenia przyznawane były tylko pracownikom sektorów, których programy restrukturyzacji przyjęła Rada Ministrów – z uwzględnieniem sytuacji na lokalnych rynkach pracy w otoczeniu restrukturyzowanych zakładów. Ten element osłony socjalnej zastosowano wobec pracowników o długim stażu pracy, zwalnianych z przemysłu hutnictwa żelaza i stali w latach 1999-2001, przemysłu obronnego w latach 1999-2000, przedsiębiorstwa Polskie Koleje Państwowe,

dwukrotnie: w IV kwartale 1999 r. i w II połowie 2000 r. Łącznie z tego elementu osłony korzysta i będzie korzystać przez najbliższe lata do czasu nabycia uprawnień emerytalnych około 30 tysięcy osób.

W ramach programów pomocowych (UE dla krajów kandydackich) w MPiPS trwają prace nad realizacją Projektu PHARE 2000. Przedłożony przez Polskę projekt *Wzmacnianie mechanizmów dialogu społecznego i przygotowanie partnerów społecznych do aktywnego uczestnictwa w dialogu społecznym, PHARE 2000* (Budowa Instytucji) uzyskał w maju 2000 r. akceptację Komisji Europejskiej.

Od maja 2000 r. odbyło się wiele spotkań zespołu roboczego powołanego w celu konsultowania z partnerami społecznymi przebiegu prac nad realizacją programu. W skład zespołu weszli przedstawiciele NSZZ Solidarność, Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych, Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych, Konfederacji Pracodawców Polskich oraz Departamentu Dialogu Społecznego. W czasie spotkań, z przedstawionych ofert twinningowych (zbliżniaczenia) wybrano ofertę duńską. Prace nad przygotowaniem umowy polsko-duńskiej są w stadium końcowym.

W 2001 r. – na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów – rozpoczęła działalność Komisja Wspólna ds. Żeglugi Morskiej i Rybołówstwa Dalekomorskiego, jako trójstronne ciało dialogu społecznego prowadzonego pomiędzy przedstawicielami związków zawodowych i pracodawców branży morskiej oraz rządu, w najistotniejszych kwestiach dotyczących polskiej gospodarki morskiej.

Pierwsza inicjatywa, wychodząca naprzeciw zainteresowaniu partnerów społecznych możliwością prowadzenia, z pomocą rządu, autonomicznego dialogu sektorowego, została zrealizowana na początku 2001 r., kiedy w celu sformalizowania i wypromowania tego dwustronnego dialogu sektorowego, zarządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej powołany został Zespół ds. Pracowników Przemysłu Metalowego, ciało doradcze Ministra Pracy. W jego skład weszli przedstawiciele związków zawodowych i organizacji pracodawców branży metalowej. Rozpoczęły się prace Zespołu i tworzenie podzespołów zajmujących się problematyką poszczególnych sektorów tej branży.

Inne

Uchwalona z poselskiej inicjatywy ustawodawczej ustawa z 10 maja 1996 r. o zmianie ustawy o zwrocie majątku utraconego przez związki zawodowe i organizacje

społeczne w wyniku wprowadzenia stanu wojennego oraz o zmianie ustawy o związkach zawodowych (Dz U Nr 75, poz. 355) postanowiła, że Skarb Państwa w sposób szczególny przejmuje zasadniczą część zobowiązań związków zawodowych (OPZZ i innych) z tytułu zwrotu majątku utraconego przez związki zawodowe w okresie stanu wojennego. Ustawa przewidywała wydanie przez Radę Ministrów rozporządzenia wykonawczego, określającego zasady i formy uregulowania niepieniężnych zobowiązań Skarbu Państwa, określanych orzeczeniami Społecznej Komisji Rewindykacyjnej. Do wyborów w 1997 r. Rada Ministrów nie przygotowała takiego rozporządzenia. Wskutek tego narastały zaległe zobowiązania niepieniężne Skarbu Państwa oraz odsetki ustawowe od nich naliczane, na początku 1998 r. osiągnęły już poziom ponad 60 milionów złotych. W trakcie podjętych przez nowy rząd na początku 1998 r. prac nad przygotowaniem rozporządzenia Rady Ministrów okazało się, że z powodu luk w przepisach wprowadzonych do ustawy o zwrocie majątku utraconego oraz ich kolizji z przepisami innych ustaw, niemożliwe jest wydanie koniecznych przepisów wykonawczych bez uprzednich zmian ustawowych. W związku z tym projekt koniecznych zmian ustawowych wraz z projektem stosownego rozporządzenia wykonawczego Rady Ministrów został przygotowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w czerwcu 1998 r.

Społeczna Komisja Rewindykacyjna przewiduje zakończenie postępowań o zwrot majątku, a obecnie w istocie postępowań o ustalenie zobowiązań Skarbu Państwa w miejsce dotychczasowych zobowiązań związków zawodowych, w październiku-listopadzie 2001 r. Zgodnie z przepisami uchwalonej 29 marca 2001 r. ustawy o zasadach i formach uregulowania zobowiązań Skarbu Państwa, wynikających z orzeczeń Społecznej Komisji Rewindykacyjnej (Dz U Nr 42, poz. 470) w terminie do dnia 26 sierpnia 2001 r. (tj. w terminie 3 miesiące od dnia wejścia w życie ustawy), zostanie uregulowana w formie obligacji skarbowych znaczna większość zobowiązań Skarbu Państwa z tego tytułu (wynikających z orzeczeń Komisji wydanych do 31 grudnia 2000 r.) – na kwotę ponad 160 milionów złotych (wraz z odsetkami za opóźnienie). W terminie do 30 kwietnia 2002 r. przypadnie do uregulowania (również w formie obligacji skarbowych) około 30 milionów złotych (dotyczy to orzeczeń Komisji wydanych po 31 grudnia 2000 r.).

Stopień zbliżenia do wymagań Unii Europejskiej

Polityka zagraniczna resortu

W okresie objętym sprawozdaniem, do priorytetów Ministra Pracy i Polityki Społecznej należało przygotowanie do członkostwa Polski w Unii Europejskiej, a w tych ramach doprowadzenie do zamknięcia negocjacji w dwóch obszarach, za które odpowiada Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej: *swobodny przepływ osób* oraz *polityka społeczna i zatrudnienie*. Na wspomniane przygotowania składały się:

- udział w negocjacjach o przystąpienie Polski do UE. Członkiem Zespołu Negocjacyjnego jest podsekretarz stanu w ministerstwie;
- harmonizowanie prawa polskiego z prawem wspólnotowym (działania własne ministerstwa oraz koordynacja działań innych resortów);
- budowa struktur administracyjnych na potrzeby związane z przystąpieniem do UE.

Na kadencję obecnego rządu przypadła znaczna większość koniecznych prac dostosowawczych. Obecnie dobiegają one końca (prace legislacyjne) lub są poważnie zaawansowane (prace o charakterze organizacyjnym).

Negocjacje w obszarze *polityka społeczna i zatrudnienie*

- Stan negocjacji

W maju 2001 r. negocjacje zostały zamknięte w *obszarze polityka społeczna i zatrudnienie*. Były one szczególnie trudne ze względu na podnoszone przez państwa członkowskie UE wątpliwości co do możliwości podolania przez Polskę obowiązkom wiążącym się z dostosowaniem, a następnie rzeczywistym wdrażaniem prawa wspólnotowego, zwłaszcza w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. Wskazywano na dystans rozwojowy dzielący Polskę od państw Unii Europejskiej. Wątpliwości te zostały przezwyciężone i rozdział zamknięto. Jednocześnie Unia Europejska wyraziła zgodę na okres przejściowy (do 31 grudnia 2005 r.), dotyczący minimalnych wymagań bezpieczeństwa i higieny użytkowania sprzętu przez pracowników. Rząd domagał się okresu przejściowego szczególnie w interesie małych i średnich przedsiębiorstw, które będą mogły wymienić niedostosowane urządzenia w drodze amortyzacji.

- Harmonizacja prawa i dostosowanie polityki

Przygotowując projekt ustawy o Europejskich Radach Zakładowych, rząd w zasadzie zakończył prace nad dostosowaniem polskiego ustawodawstwa pracy (projekt przyjęty przez Komitet Integracji Europejskiej, oczekuje na akceptację Rady Ministrów i następnie przedłożenie Sejmowi⁶). Realizacja tego zadania poprzedzona została szeregiem innych inicjatyw ustawodawczych.

Prace legislacyjne w obszarze *polityka społeczna i zatrudnienie* dotyczyły głównie prawa pracy oraz bezpieczeństwa i higieny pracy. Przebiegały zgodnie z harmonogramem przedstawionym w polskim stanowisku negocjacyjnym, i w *Narodowym Programie Przygotowania Polski do Członkostwa w UE*. W celu ich zakończenia niezbędne jest jeszcze znowelizowanie lub wydanie kilku rozporządzeń wykonawczych. Termin zamknięcia prac, określony w stanowisku negocjacyjnym na koniec roku 2002, zostanie dotrzymany.

W zakresie polityki zatrudnienia, założenia i cele Europejskiej Strategii Zatrudnienia w pełni zostały uwzględnione w przyjętej przez rząd w styczniu 2000 r. *Narodowej Strategii Wzrostu Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich na lata 2000 - 2006*. W styczniu 2001 r. przyjęto przygotowaną wspólnie przez ekspertów polskich i unijnych *Wspólną Ocenę Założeń Polskiej Polityki Zatrudnienia*. Stwierdzono w niej, m.in. że polska polityka zatrudnienia jest zgodna z zaleceniami UE. Kontynuowany jest proces wspólnego monitorowania wdrażania Narodowej Strategii.

- Dostosowania organizacyjne

Obszar *polityka społeczna i zatrudnienie* obejmuje również kwestie przyszłego korzystania ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej podjęło szeroko zakrojone działania organizacyjne w celu przygotowania do korzystania z Funduszu po przystąpieniu Polski do UE. Środki z Funduszu, w wysokości około 1 miliarda euro rocznie, będą przeznaczane na inwestycje w zasoby ludzkie w Polsce.

Negocjacje w obszarze swobodny przepływ osób

- Stan negocjacji

1 czerwca 2001 r. Unia Europejska przedstawiła stanowisko zawierające propozycje dotyczące warunków wprowadzenia zasady swobodnego przepływu

⁶ Ostatnie przepisy dostosowujące (w zakresie ochrony pracy dzieci) przygotowane zostaną w roku 2002.

pracowników z Polski do obecnych państw członkowskich UE. Negocjacje w tym obszarze są zaawansowane na tyle, że do rozstrzygnięcia zostały jedynie 2 kwestie:

- podjęcie decyzji stanowiącej odpowiedź na propozycję UE co do sposobu wprowadzenia swobodnego przepływu pracowników między Polską a UE;

- podjęcie decyzji co do terminu gotowości przystąpienia do wspólnotowej koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w zakresie rzeczowych świadczeń medycznych.

- Harmonizacja prawa

Prace legislacyjne w obszarze *swobodny przepływ osób* obejmują głównie kwestie wzajemnego uznawania kwalifikacji zawodowych, koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz zasad przemieszczania się i pobytu obywateli UE na terytorium Polski. O stopniu zaawansowania tych prac zdadzą relację poszczególne resorty. Na uwagę zasługuje fakt, że w stadium końcowym znajdują się prace dotyczące wzajemnego uznawania kwalifikacji zawodowych.

- Dostosowania organizacyjne

W dziedzinie uznawania kwalifikacji zawodowych prace organizacyjne polegały na wyznaczeniu koordynatora prac dostosowawczych (Ministerstwo Edukacji Narodowej), a także na podjęciu przygotowań do pełnienia przez Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej roli ośrodka informacji (odpowiednika ośrodków NARIC, działających w państwach członkowskich UE).

W dziedzinie przygotowania do udziału we wspólnotowej koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, dostosowania organizacyjne polegały na wyznaczeniu władz właściwych, oraz instytucji właściwych. Ponadto, specjalnie do tego powołany zespół roboczy, złożony z przedstawicieli władz właściwych i instytucji właściwych wykonał w krótkim czasie (3 miesiące) ogromną pracę polegającą na wypełnieniu załączników do 2 rozporządzeń UE 1408/71 i 574/72, dotyczących koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Jako projekty zostały one skierowane do Komisji Europejskiej.

Działania te prowadzone są, m.in w ramach twinningu ze Szwecją (program PHARE-Consensus III *Włączenie polskiego systemu zabezpieczenia społecznego do wspólnotowego mechanizmu koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego Państw*

Członkowskich – przygotowanie do zadań z zakresu koordynacji). Zakończenie prac zaplanowane jest na IV kwartał 2002 r.

Innym rodzajem dostosowań organizacyjnych jest projekt zbierania i publikowania ofert pracy (Internetowa Baza Ofert Pracy), realizowany od roku 2000 przez Krajowy Urząd Pracy. Umożliwi to udział w europejskim systemie wymiany informacji na temat wolnych miejsc pracy (EURES). Działanie systemu ułatwi obywatelom polskim poszukiwanie pracy w innych państwach członkowskich UE.

Współpraca z organizacjami międzynarodowymi

Współpraca Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z organizacjami międzynarodowymi kształtowana była pod kątem wsparcia negocjacji akcesyjnych z Unią Europejską. W tym zakresie szczególnie wyróżnia się współpraca z Międzynarodową Organizacją Pracy. Z inicjatywy Polski doszło do przeorientowania współpracy technicznej MOP z krajami subregionu Europy Środkowej i Wschodniej (głównie z państwami kandydującymi do UE). MOP zgodziła się wspierać przygotowania państw kandydujących do członkostwa w UE w zakresie polityki społecznej i zatrudnienia. Zaowocowało to uwzględnieniem w programach MOP wielu nowych projektów, np. eksperci MOP wspomagają województwo łódzkie w opracowywaniu regionalnej strategii zatrudnienia i dostosowywania jej do Europejskiej Strategii Zatrudnienia. Wspierają rozwijanie dialogu społecznego (w tym szkolenia w zakresie prowadzenia rokowań zbiorowych), również w przedsiębiorstwach ponadnarodowych.

Istotne pole działań Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej stanowiła Rada Europy. Przygotowane i przedstawione zostało pierwsze sprawozdanie z wykonywania ratyfikowanych przez Polskę postanowień Europejskiej Karty Społecznej. Sprawozdanie spotkało się z ogólnie pozytywną oceną organów powołanych do kontrolowania wykonywania przez państwa-strony postanowień Karty.

Współpraca dwustronna

Współpraca dwustronna Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z państwami UE wykorzystywana była również jako wsparcie procesu negocjacji akcesyjnych. Na szczególną uwagę zasługuje współpraca techniczna z Belgią i Francją, która służyła

głównie poznawaniu doświadczeń tych państw w dostosowywaniu prawa krajowego do wspólnotowego prawa pracy oraz bezpieczeństwa i higieny pracy. Doświadczenia te zostały wykorzystane przy przygotowywaniu przez MPiPS projektów aktów prawnych, dostosowujących prawo polskie do prawa wspólnotowego.

W latach 1998-2001 Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej podjęło działania w celu ułatwienia obywatelom polskim dostępu do rynków pracy państw członkowskich UE. Dobiegają końca negocjacje umów z Włochami (w sprawie pracy sezonowej – do 6 miesięcy) oraz z Hiszpanią (w sprawie pracy sezonowej, zatrudnienia stażystów oraz świadczenia usług). Wolę podjęcia rozmów na temat umowy w sprawie zatrudnienia stażystów wyraziła ostatnio Austria.

Innym ważnym elementem współpracy dwustronnej było zawarcie umów o zabezpieczeniu społecznym z Austrią i Hiszpanią. Toczą się negocjacje podobnych umów z Finlandią, Wielką Brytanią, Holandią oraz Włochami. Zawarcie umów, oprócz natychmiastowych korzyści, których beneficjentami są migrujący Polacy, jest przygotowanie Polski do udziału we wspólnotowej koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

We współpracy dwustronnej Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej podejmuje również działania na rzecz pomocy technicznej państwom Europy Wschodniej. Dobrym ich przykładem jest współpraca z Danią w ramach Rady Państw Morza Bałtyckiego, dzięki której eksperci polscy realizują w obwodach kaliningradzkim i leningradzkim Federacji Rosyjskiej sektorowe projekty w dziedzinie regionalnego rynku pracy.

Dyrektywy

Przygotowując projekt nowego kodeksu pracy, wdrożono dyrektywy dotyczące: czasu pracy (93/104/EWG), informowania o warunkach zatrudnienia (91/533/EWG), niepełnego wymiaru czasu pracy (97/81/EWG), zwolnień zbiorowych (98/59/EWG). Przewiduje się zwłaszcza: wprowadzenie 48-godzinnej łączonej tygodniowej normy czasu pracy, okresu odpoczynku (11 godzinnego – dobowego, 35 godzinnego – tygodniowego, 4 tygodniowego – rocznego), zobowiązanie pracodawcy do pisemnego informowania pracowników o ustawowych warunkach zatrudnienia, wprowadzenie zakazu dyskryminacji pracowników zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy, zmodyfikowanie definicji grupowego zwolnienia, doprecyzowanie celu, przedmiotu i trybu postępowania poprzedzającego grupowe zwolnienie, wprowadzenie obowiązku

notyfikacji grupowego zwolnienia oraz nowego okresu ochronnego poprzedzającego zwolnienia pracowników, równe wynagradzanie mężczyzn i kobiet (75/117/EWG), równe traktowanie kobiet i mężczyzn w dostępie do zatrudnienia, szkolenia i awansowania (76/207/EWG), ochrony pracownic w ciąży, rodzących i karmiących dziecko piersią (92/85/EWG), urlopu rodzicielskiego (96/34/EWG), ciężaru dowodu przypadku dyskryminacji ze względu na płeć (97/80/EWG), ochrony młodocianych w pracy (94/33/EWG – z wyłączeniem pracy dzieci), delegowania pracowników (96/71/EWG), informowania pracowników o warunkach zatrudnienia (91/533/EWG – wył. art. 4), agencji pracy tymczasowej (91/383/EWG), transferu pracowników (98/50/EWG – wył. w zakresie uprawnień przedstawicieli pracowników). W obszarze indywidualnego prawa pracy w zasadzie zrealizowano (na etapie przygotowania projektu rządowego i skierowania go do Sejmu) zadania objęte *Narodowym Programem Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej na lata 2000-2002*.

W ramach dostosowania prawa polskiego do norm UE uwzględniono dyrektywy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy, w tym tzw. dyrektywę ramową, o wprowadzeniu środków w celu zwiększania bezpieczeństwa i poprawy zdrowia pracowników podczas pracy (89/391/EWG), a w toku dalszych prac są także dyrektywy 90/270/EWG, 90/269/EWG oraz 96/94/EWG. Opracowano projekt rozporządzenia nowelizującego rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (dotyczący dyrektyw 89/656/EWG i 92/58/EWG oraz częściowo 89/655/EWG) – wydanie tego aktu prawnego powinno nastąpić w II półroczu 2001 r. Dla potrzeb negocjacji z UE, w latach 1998-1999 Centralny Instytut Ochrony Pracy wspólnie z MPiPS prowadził prace nad przygotowaniem ekspertyz w sprawie kosztów wdrożenia do prawa polskiego 7 dyrektyw dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, tj.: 90/269/EWG, 90/270/EWG, 89/655/EWG, 89/565/EWG, 96/94/EWG, 92/85/EWG, 92/58/EWG. Ze względu na szacowane koszty dostosowań, które będą musieli ponieść pracodawcy, Rada Ministrów zdecydowała, że Polska zwróci się o okres przejściowy do 31 grudnia 2005 r. w odniesieniu do dyrektywy 89/655/EWG.

Problemy pozostające do rozwiązania

Na rok 2001 (III kwartał) zaplanowano uchwalenie przez rząd oraz przekazanie do parlamentu projektu ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym. Ustawa ta zastąpi obowiązujące przepisy o świadczeniach pieniężnych w razie wypadku przy pracy lub choroby zawodowej.

Sprawy zaplanowane na 2002 r.

1) Emerytury pomostowe

W roku 2001 zostaną zakończone prace analityczne nad ustawą o emeryturach pomostowych, które będą mogły być opracowane w formie projektu ustawy dopiero w roku 2002. Prace nad projektem toczą się w oparciu o raport Komisji Ekspertów Medycyny Pracy, która określiła rodzaje prac w szczególnych warunkach oraz o szczególnym charakterze, wykonywanie których uprawniać będzie do otrzymania emerytury pomostowej przez osoby obecnie pracujące w takich warunkach. Raport określił:

- prace w szczególnych warunkach – prace w warunkach, które po określonym czasie mogą powodować trwałe negatywne skutki zdrowotne i którym nie można zapobiec stosując odpowiednie środki profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej;

- prace o szczególnym charakterze – prace wymagające szczególnej sprawności psychofizycznej, której obniżenie, spowodowane m.in. naturalnym procesem starzenia się, uniemożliwia wykonywanie tej pracy w sposób zapewniający bezpieczeństwo publiczne.

W roku 2000 odbywały się liczne spotkania z przedstawicielami związków zawodowych, mające na celu uzyskanie zgody na podstawowe zasady, którymi ma się kierować system emerytur pomostowych. Odbyło się również badanie statystyczne, zmierzające do określenia liczby beneficjentów planowanego systemu oraz jego kosztów dla pracodawców oraz budżetu państwa. Obecnie wyniki badania poddawane są analizom ekonomicznym.

2) Zakłady emerytalne

Przekazany do Sejmu w 1999 r. projekt ustawy o zakładach emerytalnych spotkał się z krytyką zarówno parlamentu, jak i przedstawicieli instytucji finansowych. Dlatego

też w Ministerstwie w 2000 r. toczyły się prace nad dopracowaniem koncepcji instytucji, które mają wypłacać emerytury z II filaru. Odbyło się m.in. spotkanie uzgodnieniowe, w którym brali udział przedstawiciele środowisk ubezpieczeniowych. Ministerstwo nawiązało współpracę z przedstawicielami środowiska aktuariuszy w Polsce; jej celem jest opracowanie pełnej koncepcji systemu wypłat emerytur dożywotnich.

W praktyce rysują się 4 zasadnicze modele konstrukcji tego systemu:

- przekazanie wypłaty komercyjnym zakładom ubezpieczeń na zasadach ubezpieczenia obowiązkowego;
- przekazanie wypłaty funduszom inwestycyjnym wraz ze zbudowaniem mechanizmów związanych z ryzykami występującymi w systemie wypłat;
- koncepcji jednej instytucji wypłacającej świadczenia emerytalne;
- powołanie do wypłaty świadczeń nowych instytucji – zakładów emerytalnych.

Projekt autopoprawki rządu do tego projektu może być przygotowany dopiero w IV kwartale 2001 r.

3) Krajowy aktuariusz

Jednym z głównych celów reformy emerytalnej w Polsce było stworzenie systemu stabilnego finansowo w długim okresie. Może to być osiągnięte jedynie przez wprowadzenie nowych ustaw. Bieżące monitorowanie systemu wymaga powołania, wzorem np. Wielkiej Brytanii, Krajowego Aktuariusza. Kompetencje KA obejmowałyby:

- sporządzanie prognoz demograficznych, stanowiących podstawę wszelkich oficjalnych analiz,
- przygotowywanie okresowo (np. co 5 lat) prognozy przychodów i wydatków systemów zabezpieczenia społecznego; powinna być prezentowana na forum rządu i parlamentu oraz dostępna publicznie (w formie publikacji);
- przygotowywanie prognoz przychodów i wydatków funduszu emerytalnego w FUS, służącego do zarządzania FRD (alternatywnie: opiniowanie prognoz sporządzanych przez Zakład);
- publikacje prognozowanych tablic trwania życia;
- sporządzanie opinii do projektów ustaw, które mają wpływ na długookresowe przychody/wydatki systemów zabezpieczenia społecznego wraz z rekomendacjami;

- bieżące doradztwo instytucjom publicznym w zakresie analiz aktuarialnych;
- współpraca z instytucjami nadzoru w zakresie kalkulacji rezerw przez instytucje obsługujące system emerytalny (przede wszystkim zakłady emerytalne, pracownicze programy emerytalne);
- obliczanie stopy składki na ubezpieczenia wypadkowe.

Krajowy Aktuariusz mógłby zostać powołany przy Głównym Urzędzie Statystycznym i początkowo przy sporządzaniu raportów i analiz korzystać z merytorycznej bazy GUS.

W marcu 2000 r. w MPiPS odbyło się seminarium, na którym gościł Christopher Daykin, Rządowy Aktuariusz w Wielkiej Brytanii. Przedstawił on zasady działania swojego urzędu oraz możliwości wykorzystania doświadczeń anglosaskich w Polsce. Trwają prace nad projektem ustawy o Krajowym Aktuariuszu.

4) Ponadto, należy wymienić jeszcze:

- realizację planu operacyjnego *Narodowej Strategii Wzrostu Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich na lata 2000-2006*;
- problem uelastycznienia kodeksu pracy;
- ciąg dalszy prac nad projektem ustawy o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw – w zakresie dotyczącym ochrony pracy kobiet. Przygotowany w MPiPS projekt został skierowany do Sejmu. Od 3 lipca 2001 r. pracę nad nim rozpoczęła Podkomisja Nadzwyczajna ds. Nowelizacji Kodeksu Pracy.

Sukcesy i porażki

W trakcie kadencji rządu 1997 - 2001, w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej podjęto szereg działań na rzecz poprawy sytuacji w działach, za które odpowiedzialny jest Minister Pracy i Polityki Społecznej.

Sukcesy:

- przygotowanie i realizacja reformy systemu emerytalnego, wprowadzonej w życie 1 stycznia 1999 r. Dla osób urodzonych przed 1949 r. oraz dla obecnych świadczeniobiorców (do 1999 r.) utrzymane zostały wymiar i wysokość świadczeń, które nie mogą być niższe niż inflacja (wzrost cen), powiększona o 20% realnego

wzrostu płac (w poprzednim ustawodawstwie: nie niższa niż wzrost cen). Rozpoczął funkcjonowanie II, kapitałowy filar ubezpieczeń społecznych, gdzie gromadzone będą środki na świadczenia emerytalne osób urodzonych po 1948 r. W latach 1999 - 2000 do funduszy emerytalnych przystąpiło około 10 milionów osób, w tym ponad 4 miliony ubezpieczonych urodzonych w latach 1949-1968, którzy dobrowolnie zdecydowali się na podzielenie składki emerytalnej pomiędzy I i II filar nowego systemu emerytalnego. Reforma w dłuższym okresie prowadzi do zmiany przepływu kapitału w gospodarce (kapitalizacja części składki na ubezpieczenie społeczne) i do wzrostu oszczędności długoterminowych. Kwestie tzw. emerytur pomostowych są wciąż uzgadniane w partnerami społecznymi.

- przygotowanie w 1999 r. *Narodowej Strategii Wzrostu Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich w latach 2000-2006*. Jest to program rządowy realizowany od 2000 r. zgodnie z zaleceniami Unii Europejskiej. Głównym celem *Strategii* jest zwiększenie udziału osób pracujących w populacji osób w wieku aktywności zawodowej. Ma on zostać osiągnięty poprzez poprawę jakości zasobów pracy, stworzenie dobrych warunków do rozwoju przedsiębiorczości, poprawę sytuacji kobiet na rynku pracy, a także poprzez wprowadzenie szeregu zmian w regulacjach prawnych, zmierzających do zwiększenia zdolności przystosowawczych polskich przedsiębiorstw do zmieniających się warunków;

W maju 2001 r. zostały zamknięte negocjacje w *obszarze polityka społeczna i zatrudnienie*. Były to negocjacje szczególnie trudne, ze względu na podnoszone przez państwa członkowskie UE wątpliwości co do możliwości podołania przez Polskę obowiązkom wiążącym się z dostosowaniem, a następnie rzeczywistym wdrażaniem prawa wspólnotowego, zwłaszcza w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. Wskazywano na dystans rozwojowy, dzielący Polskę od państw Unii Europejskiej. Wątpliwości te zostały przezwyciężone i rozdział zamknięto. Jednocześnie Unia Europejska wyraziła zgodę na okres przejściowy (do 31 grudnia 2005 r.), dotyczący minimalnych wymagań bezpieczeństwa i higieny użytkowania sprzętu przez pracowników. Rząd domagał się takiego okresu przejściowego szczególnie w interesie małych i średnich przedsiębiorstw, które będą mogły wymienić w drodze amortyzacji niedostosowane urządzenia;

- przygotowanie projektu kompleksowej nowelizacji kodeksu pracy, w celu dostosowania polskiego prawa pracy do prawa Wspólnot Europejskich oraz Konstytucji

RP. Nowelizacja powinna uelastyczyć prawo pracy w Polsce, by można było skuteczniej przeciwdziałać bezrobociu;

- przygotowanie projektu ustawy o Komisji Trójstronnej ds. Społeczno-Gospodarczych. Projekt ma na celu ustawowe umocowanie trójstronności w systemie prawa w Polsce i – poprzez to – zwiększenie znaczenia samej Komisji.

- 1 września 2000 r. Rada Ministrów przyjęła *Pakt dla Rolnictwa i Obszarów Wiejskich*, dokument przygotowany przez rząd RP we współpracy z partnerami społecznymi. Obejmuje działania średnio- i długookresowe na rzecz nie tylko rolnictwa, ale także innych dziedzin istotnych, dla poprawy warunków życia na obszarach wiejskich. Ostateczna wersja dokumentu została opracowana w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej;

- zbudowanie systemu opieki nad dzieckiem pozbawionym wsparcia rodziny naturalnej

Porażki:

- Przede wszystkim wzrost bezrobocia do poziomu 15,8%. Bardzo trudna sytuacja na rynku pracy jest skutkiem:

- przyspieszenia procesów restrukturyzacji gospodarki;

- zwiększonego napływu absolwentów (efekty wyżu demograficznego);

- ujawnienia się osób pragnących poprzez status bezrobotnego uzyskać opłacanie z budżetu państwa składki na ubezpieczenie zdrowotne – w wielu przypadkach są to osoby zatrudnione w tzw. szarej strefie;

- spadku tempa przyrostu liczby miejsc pracy, szczególnie w małych i średnich przedsiębiorstwach, oraz dużej fluktuacji zatrudnienia w tym sektorze, co zwiększyło wypływ pracowników na rynek pracy. Było to spowodowane głównie czynnikami zewnętrznymi, np. kryzysem rosyjskim, a także nadmiernym fiskalizmem;

- małej elastyczności przepisów prawa pracy;

- wygasania umów prywatyzacyjnych, zobowiązujących pracodawców do stabilizacji zatrudnienia w przejmowanych zakładach;

- za porażkę należy uznać znaczący wzrost bezrobocia także wśród osób niepełnosprawnych. Pomimo wynikających z ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz U Nr 123, poz. 776 z późniejszymi zmianami) rozwiązań wspomagających zatrudnienie osób niepełnosprawnych poprzez system dofinansowań, zarówno kosztów tworzenia

stanowisk pracy jak i wynagrodzeń oraz składek na ubezpieczenia społeczne tych osób, a także uruchomienia programów celowych ukierunkowanych na aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych – w końcu maja 2001 r. w powiatowych urzędach pracy zarejestrowane były jako bezrobotne 44 093 osoby niepełnosprawne, tj. o 4 459 więcej niż w grudniu 2000 r. i o 12 573 więcej niż w końcu 1999 r.;

- brak postępu w pracach nad ustawą o emeryturach pomostowych, która miała stanowić istotną część pakietu ustaw związanych z reformą emerytalną. Jej głównym celem było stworzenie systemu zastępującego system wcześniejszych emerytur specjalnymi świadczeniami, otrzymywanymi od momentu zakończenia pracy zawodowej do osiągnięcia wieku emerytalnego. System ten ma być wprowadzony dla wybranych rodzajów prac w szczególnych warunkach oraz o szczególnym charakterze, ustalonych na podstawie opinii ekspertów medycyny pracy;

- niedofinansowanie pomocy społecznej – brak środków występuje od 1997 r., średnio o około 500 milionów złotych rocznie; powoduje to negatywne zjawiska, pozornie niewidoczne, ale szczególnie odczuwalne na poziomie gminy i powiatu w postaci:

- nikłej innowacyjności i braku możliwości strategicznego działania, co jednocześnie ma wpływ na podrożenie kosztów;
- braku pracy socjalnej i aktywizacji podopiecznych;
- zróżnicowania poziomu świadczeń i obniżenia ich jakości;
- zaniku usług opiekuńczych;
- wypalenia zawodowego pracowników socjalnych, będących pod presją świadczeniobiorców;

- projekt zmian w Kodeksie pracy nie został do tej pory zaakceptowany przez parlament.

- z uwagi na uwarunkowania budżetowe i trudną sytuację gospodarczą, zasadniczo ograniczone było pole negocjowania wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej.

W związku z tym, w latach 1998-2000 nie osiągnięto konsensusu na forum Trójstronnej Komisji ds. Społeczno-Gospodrczych w sprawie wzrostu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej. Związki zawodowe nie wyrażały zgody na proponowany przez rząd wzrost wynagrodzeń w stosunku do prognozowanego wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych.

Najważniejsze daty i wydarzenia

- 25 listopada 1997 r. – powołanie sekretarza stanu Ewy Lewickiej-Banaszak na stanowisko Pełnomocnika Rządu ds. Reformy Zabezpieczenia Społecznego
- kwiecień 1998 r. – rozpoczęcie funkcjonowania Kierownictwa w pełnym składzie
- kwiecień 1999 r. – wdrożenie po przygotowaniach instytucjonalnych i technicznych pakietu ustaw kapitałowych dotyczących reformy emerytalnej, przyjętych w sierpniu 1998 r.
- 1 stycznia 1999 r.– wejście w życie drugiego pakietu ustaw (przyjętego i uchwalonego na przełomie października i listopada 1998 r.), dotyczącego reformy emerytalnej, a konkretnie emerytur ZUS
- 1 stycznia 1999 r. – przejęcie przez gminy, powiaty i samorzady województwa obowiązków wykonywania zadań z zakresu pomocy społecznej
- 10 listopada 1999 r.– podział MPiPS i zmiana nazwy resortu po wejściu w życie ustawy o działach administracji rządowej (Dz U Nr 82, poz. 928 z późniejszymi zmianami)
- 1 stycznia 2000 r. – zmiany w zarządzaniu rynkiem pracy w związku z przejęciem powiatowych urzędów pracy przez samorzady
- 1 stycznia 2000 r. – przyjęcie *Narodowej Strategii Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich na lata 2000-2006.*

Ministerstwo Finansów

Prace analityczne i studyjne

A. Strategia finansów publicznych i rozwoju gospodarczego: Polska 2000 - 2010, opracowywana w czerwcu 1999 r., przedstawia projekt kształtowania przez politykę gospodarczą rozwoju kraju poprzez nakreślenie jej głównych celów, uwarunkowań ich realizacji oraz środków realizacji. Ze względu na horyzont czasowy *Strategii*, w chwili obecnej nie można ocenić skutków jej realizacji. Z pewnością powinna stanowić ramy prowadzenia polityki gospodarczej w całym okresie 2000-2010 i umożliwi:

- wejście Polski do Unii Europejskiej i Europejskiej Unii Monetarnej,
- dokończenie prywatyzacji i przekształceń strukturalnych,
- dokończenie szeroko rozumianej transformacji polskiej gospodarki,
- szybki wzrost gospodarczy,
- znaczne ograniczenie bezrobocia,
- zmniejszenie luki cywilizacyjnej między Polską i krajami Unii Europejskiej.

B. Wspólna ocena średniookresowych priorytetów polityki gospodarczej Polski na lata 1999-2002 – dokument podpisany przez stronę polską i UE 10 lutego 2000 r. – Dokument został przygotowany wspólnie z Komisją Europejską; przedstawia średniookresowe cele gospodarcze wraz z określeniem sposobu ich realizacji. Osiągnięcie tych celów umożliwi Polsce przygotowanie do akcesji. Prezentuje makroekonomiczny scenariusz rozwoju gospodarczego, spójnego z pełnym i terminowym wdrożeniem instrumentów polityki gospodarczej zarysowanych w tym dokumencie. *Wspólna ocena* będzie podlegała regularnym przeglądom, oceniającym stopień realizacji poszczególnych celów.

Pierwszy raport z implementacji średniookresowych priorytetów polityki gospodarczej Polski, przedstawionych we *Wspólnej ocenie*, został przedstawiony Komisji w czerwcu 2001 r.

Kontynuacją *Wspólnej oceny* jest koordynowany przez Ministerstwo Finansów:

C. *Przedakcesyjny Program Gospodarczy*, którego celem jest wzmocnienie instytucjonalnych i analitycznych narzędzi w kraju kandydującym, tak aby w momencie akcesji mógł on wypełnić wszystkie zobowiązania wynikające ze statusu państwa członkowskiego z derogacją, w tym przede wszystkim przedstawiać programy konwergencji. W *Programie* znajdzie się: przegląd sytuacji gospodarczej, szczegółowe założenia makroekonomiczne, problemy sektora finansów publicznych, zarys reform strukturalnych. *Przedakcesyjny Program Gospodarczy* jest jednym z dokumentów przekazywanych UE w ramach procedury nadzoru fiskalnego. Polska wypełniła także tzw. kwestionariusz fiskalny oraz tablice sprawozdawcze dotyczące poziomu długu i deficytu sektora finansów publicznych.

D. *Strategia zarządzania długiem sektora finansów publicznych* – stanowi realizację art. 38 ustawy o finansach publicznych; jest to dokument zatwierdzany przez Radę Ministrów i przedkładany Sejmowi razem z uzasadnieniem do ustawy budżetowej. Minister Finansów określa w nim cele i zadania związane z zarządzaniem długiem Skarbu Państwa oraz z oddziaływaniem pośrednim na dług całego sektora finansów publicznych w przyjętym horyzoncie. Strategia zawiera elementy wskazane w art. 38 ww. ustawy.

Pierwsza *Strategia* powstała w 1999 r., jako załącznik do uzasadnienia ustawy budżetowej na rok 2000 (objęła horyzont czasowy 2000-2009), kolejna objęła horyzont trzyletni (2001-2003) i stanowiła załącznik do uzasadnienia ustawy budżetowej na rok 2001.

E. Raporty roczne nt. skarbowych papierów wartościowych (wersja polska i angielska) – publikowane co roku opracowania obejmujące syntezę wszelkich operacji dokonywanych na długu Skarbu Państwa w roku budżetowym, którego dotyczą. Zawierają dane dotyczące rynku pierwotnego i wtórnego w różnych przekrojach oraz charakterystykę środowiska prawnego, instytucjonalnego i opis instrumentów.

Raport nt. nowego systemu zarządzania płynnością budżetu państwa został opracowany przez specjalną grupę zadaniową, złożoną z przedstawicieli różnych departamentów, i zatwierdzony przez kierownictwo Ministerstwa Finansów. Jego celem było wypracowanie nowego systemu zarządzania płynnością, uwzględniającego zabezpieczenie budżetu przed ryzykiem utraty płynności i ograniczeniem kosztów

alternatywnych utrzymywania środków na rachunkach. Raport obejmuje instrumentarium zarządzania płynnością i harmonogram prac nad wdrożeniem nowego systemu.

F. Kwartalne opracowania analityczne: rynek bonów skarbowych, rynek obligacji skarbowych, wpływ polityki pieniężnej NBP na rynek finansowy w Polsce, zadłużenie sektora finansów publicznych.

G. Informacja rządu o stanie wewnętrznego i zewnętrznego zadłużenia państwa, progresji obciążenia spłatami zadłużenia zagranicznego oraz kosztów obsługi długu krajowego w kolejnych latach – lipiec 2000 r.

H. Krótkoterminowe papiery dłużne w Polsce

I. Zadłużenie Skarbu Państwa – informacja dotycząca poziomu i struktury długu Skarbu Państwa oraz zmian zachodzących w tym zakresie, opracowanie miesięcznie

J. Zapisy dotyczące działalności systemu poręczeń kredytowych dla małych i średnich przedsiębiorstw, nadzorowanego przez Ministra Finansów stanowią realizację m.in. następujących programów rządowych:

- 1) *Kierunki działań rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do 2002 roku,*
- 2) *Program promowania produktywnego zatrudnienia i zmniejszenia bezrobocia,*
- 3) *Program rozwoju handlu wewnętrznego.*

K. Jednocześnie, zagadnienia dotyczące udzielania poręczeń i gwarancji Skarbu Państwa występowały w związku z realizacją następujących programów:

1) *Program działań mających na celu restrukturyzację oraz prywatyzację Polskich Kolei Państwowych,* związany z wejściem w życie ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego Polskie Koleje Państwowe:

- gwarancja Skarbu Państwa spłaty kredytu zaciągniętego przez Polskie Koleje Państwowe w Europejskim Banku Odbudowy i Rozwoju w wysokości 100 000 000 euro (Umowa Gwarancji z 11 grudnia 2000 r.);

- gwarancja Skarbu Państwa spłaty kredytu zaciągniętego przez Polskie Koleje Państwowe S.A. w Konsorcjum Banków: Bank Handlowy w Warszawie S.A., Dresdner Bank Luxembourg S.A., Westdeutsche Landesbank Girozentrale, Westdeutsche Landesbank Polska S.A. – w wysokości równowartości w euro kwoty 700 000 000 złotych (Umowa Gwarancji z 7 maja 2001 r.);
- gwarancja Skarbu Państwa spłaty kredytu zaciągniętego przez Polskie Koleje Państwowe S.A. w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju w wysokości 110 000 000 euro (Umowa Gwarancji z dnia 31 maja 2001 r.).

2) *Koncepcja średniookresowego rozwoju gospodarczego kraju do 2002 r.*, przyjęta przez Radę Ministrów 15 czerwca 1999 r.:

- gwarancja Skarbu Państwa spłaty kredytu zaciągniętego przez Autostradę Wielkopolską S.A. w Europejskim Banku Inwestycyjnym w wysokości 275 000 000 euro, na częściowe finansowanie przedsięwzięcia inwestycyjnego pod nazwą: *Projekt Budowy Autostrady Płatnej A2 na odcinku Konin-Nowy Tomyśl* (Umowa Gwarancji z 30 października 2000 r.);

- gwarancja Skarbu Państwa spłaty kredytu zaciągniętego przez Zarząd Morskiego Portu Szczecin-Świnoujście S.A. w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju w wysokości 11 700 000 euro, na częściowe finansowanie przedsięwzięcia inwestycyjnego *Projekt modernizacji portu oraz toru wodnego Szczecin – Świnoujście* (Umowa Gwarancji z 15 grudnia 2000 r.),

- gwarancja Skarbu Państwa spłaty kredytu zaciągniętego przez Elektrownię Kozienice S.A. w Nordic Investment Bank w wysokości 4 400 000 USD oraz 27 000 000 euro na częściowe finansowanie przedsięwzięcia inwestycyjnego *Projekt modernizacji bloku energetycznego nr 9 oraz budowy instalacji odsiarczania spalin* (Umowa Gwarancji z 20 grudnia 2000 r.).

3) *Polityka ekologiczna państwa oraz Program Ochrony Środowiska Morza Bałtyckiego*:

- gwarancja Skarbu Państwa spłaty kredytu zaciągniętego przez Elektrownię Turów w Bogatyni w Nordic Investment Bank – w wysokości 80 000 000 USD, na częściowe finansowanie inwestycji polegającej na modernizacji bloków energetycznych 4, 5 i 6 (Umowa Gwarancji z 29 grudnia 1999 r.);
- gwarancja Skarbu Państwa spłaty kredytu zaciągniętego przez Miasto Stołeczne Warszawa w Europejskim Banku Inwestycyjnym – w wysokości 45 000 000 euro, na

częściowe finansowanie przedsięwzięcia inwestycyjnego pn.: *Oczyszczalnia Ścieków POŁUDNIE* (Umowa Gwarancji z 22 grudnia 2000 r./17 stycznia 2001 r.).

4) *Założenia polityki społeczno-gospodarczej dla wsi, rolnictwa i gospodarki żywnościowej do 2000 roku oraz Program zakładania sieci hurtowych rynków rolno-spożywczych w Polsce:*

- poręczenie Skarbu Państwa spłaty kredytu zaciągniętego przez Dolnośląskie Centrum Hurtu Rolno-Spożywczego S.A. w Banku Zachodnim S.A. we Wrocławiu – w wysokości 39 400 000 USD, na współfinansowanie budowy rynku hurtowego we Wrocławiu (Umowa Gwarancji z 4 marca 199 r.);

- gwarancja Skarbu Państwa spłaty kredytu zaciągniętego przez Pomorskie Hurtowe Centrum Rolno-Spożywcze w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju w wysokości 28 000 000 DM – na współfinansowanie budowy rynku hurtowego w Gdańsku - Barniewicach (Umowa Gwarancji z 29 grudnia 1998 r.);

- gwarancja Skarbu Państwa spłaty kredytu zaciągniętego przez Lubelską Giełdę Rolno-Ogrodniczą S.A. w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju – w wysokości 20 000 000 DM, na współfinansowanie budowy lubelskiego rynku hurtowego owoców i warzyw w Elizówce k. Lublina (Umowa Gwarancji z 23 września 1998 r.).

5) *Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 roku:*

- gwarancja Skarbu Państwa spłaty kredytu zaciągniętego przez Geotermię Podhalańską S.A. w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju – w wysokości 38 300 000 DM (Umowa Gwarancji z 28 czerwca 1998 r.).

Okresowe dane o zadłużeniu zagranicznym z tytułu kredytów mif , w tym dane dla NBP na potrzeby bilansu płatniczego (Pełnomocnik Rządu ds. Obsługi Środków Finansowych Pochodzących z UE).

W 1999 r. opracowano materiał na temat szacunków wielkości dostępnych dla Polski w latach 2000-2006 z funduszy przedakcesyjnych i strukturalnych, wykorzystany do przygotowania średniookresowych strategii sektorowych, stanowiących podstawę sporządzenia Narodowego Planu Rozwoju.

W 2000 r. podjęto prace nad opracowaniem systemu monitorowania wykorzystania środków bezzwrotnej pomocy zagranicznej. W ramach grantu Banku Światowego w 2001 r. przygotowano diagnozę stanu obecnego. Zaawansowane są prace nad kolejnym raportem eksperckim, rekomendującym koncepcję systemu monitoringu.

W marcu 2001 r. opracowano, a następnie przyjęte przez Komitet Integracji Europejskiej, założenia do dokumentu programowego na temat systemu audytu środków publicznych.

Inne działania i decyzje to stworzenie systemu przepływu środków pomocowych z Unii Europejskiej dla programu PHARE (podpisanie umowy rachunku bankowego z NBP, podpisanie odpowiednich umów z przedstawicielami ministerstw nadzorujących realizację programów – dzięki tym działaniom możliwe jest przekazywanie beneficjentom końcowym środków bezzwrotnej pomocy z Unii Europejskiej).

W maju 2001 r. zakończono audyt przedakredytacyjny Agencji SAPARD, co jest pierwszym krokiem do zatwierdzenia krajowej akredytacji przez Komisję Europejską (KE) i pozwoli, po weryfikacji przez KE, na uruchomienie programu SAPARD.

L. Opracowywanie i wdrażanie Systemu Monitorowania Prawa Podatkowego – SMPP (poprzednia nazwa – System Informacji Podatkowej – SIP). Jest on ujęty w programie *Zadania w zakresie usuwania źródeł korupcji*, w którym został uznany za jedno z 5 priorytetowych działań dotyczących aparatu skarbowego, oraz w *Ogólnej Strategii Modernizacji Administracji Podatkowej* opracowanej we współpracy z Komisją Europejską i Wewnętrznoeuropejską Organizacją Administracji Podatkowych (IOTA). Idea jego powstania zrodziła się z potrzeby jednolitego stosowania prawa podatkowego. Program ten znajduje się obecnie w toku realizacji.

Po pomyślnym zakończeniu projektu Ministerstwo Finansów oraz jednostki resortu (izby i urzędy skarbowe) otrzymają aplikację, która wspomże ich pracę w zakresie:

- prowadzenia analizy opinii i wyjaśnień udzielanych przez administrację podatkową,
- sygnalizowania niezgodności i rozbieżności między stanowiskiem administracji podatkowej a przepisami prawa podatkowego,
- ujawniania niezgodności pomiędzy przepisami prawa podatkowego a orzecznictwem sądów w sprawach związanych z prawem podatkowym,
- gromadzenia informacji i wspomaganie polityki podatkowej,
- współpracy z innymi departamentami i jednostkami organizacyjnymi Ministerstwa Finansów w toku realizacji *Ogólnej Strategii Modernizacji Administracji Podatkowej* w zakresie stworzenia nowego wizerunku strony internetowej Ministerstwa. Do sierpnia 2001 r. Departament Systemu Podatkowego (SP) przekazał do umieszczenia na stronie internetowej Ministerstwa Finansów 38 numerów (z lat 1995-2001) „Biuletynu

Skarbowego Ministerstwa Finansów” – czasopisma powołanego w celu usprawnienia obiegu informacji pomiędzy Ministerstwem Finansów a aparatem skarbowym i podatnikami. Następne numery „Biuletynu Skarbowego” będą się ukazywały w internecie sukcesywnie. W ostatnim czasie Departament SP przekazał do umieszczenia na stronach internetowych MF ujednolicone teksty aktów prawnych z zakresu ogólnego prawa podatkowego (ordynacja podatkowa i akty wykonawcze). Ujednolicone teksty aktów prawnych z zakresu egzekucji administracyjnej i doradztwa podatkowego znajdują się w toku opracowania i wkrótce zostaną umieszczone na stronie internetowej MF. Wszystkie akty prawne będą sukcesywnie uaktualniane w przypadku dokonywania w nich zmian przez parlament.

Jednocześnie Departament SP przygotowuje do upublicznienia na stronach internetowych MF kompletnej i aktualnej listy doradców podatkowych.

Począwszy od 1998 r. Departament SP przygotowuje okresowe informacje dotyczące wpływów i kształtowania się zaległości podatkowych oraz oceny działalności organów egzekucyjnych.

Ł. W latach 1997-2000 trwały prace nad opracowaniem informatycznego podsystemu egzekucji administracyjnej EGAPOLTAX, współpracującego z systemem POLTAX. Jest on eksploatowany od stycznia 2001 r. we wszystkich urzędach skarbowych; jego celem jest przede wszystkim poprawa skuteczności egzekucji. Umożliwia pełną współpracę między poszczególnymi urzędami skarbowymi i dostęp do zawartych w systemie danych, m.in. o :

- składnikach majątku dłużników, w tym o numerach rachunków bankowych,
- miejscach prowadzenia działalności gospodarczej,
- kontrahentach dłużnika,
- następcach prawnych,
- osobach trzecich, na które należałoby przenieść odpowiedzialność.

M. Projekt podatku katastralnego

Od 1998 r. trwają prace koncepcyjne i analityczno-studialne nad reformą opodatkowania nieruchomości, której istota polega na zmianie zasad ustalania podstawy opodatkowania nieruchomości. Na zlecenie Ministerstwa Finansów zrealizowano kilka projektów badawczych. W 1999 r. amerykańscy eksperci z Barents Group i Krakowskiego Instytutu Nieruchomości przeprowadzili badania pilotażowe

w 5 miastach, dotyczące zmiany sposobu opodatkowania nieruchomości, których wynikiem jest raport *Zmiana sposobu opodatkowania nieruchomości w Polsce (przejście z formuły powierzchniowej na formułę wartościową – ad valorem)*. W 2000 r. ci sami eksperci wykonali również projekt *Pomoc w zakresie realizacji reformy opodatkowania nieruchomości ad valorem w Polsce*; rezultatem są opracowania dotyczące strategii wprowadzania reformy i analizy kosztów, budowy i prowadzenia katastru fiskalnego, monitorowania rynku nieruchomości oraz strategii informacyjnej. W kwietniu 2001 r. holenderska firma Kafi BV zakończyła projekt dotyczący wyznaczania stref podatkowych; był on realizowany w 3 gminach; wykonano raporty z prac pilotażowych, opisujące sposób wyznaczania stref podatkowych, oraz opracowania zawierające zarys metodologii wyznaczania stref i wytyczne do opodatkowania nieruchomości, będące propozycją scenariusza sukcesywnego modernizowania podatku od nieruchomości, wskazujące też kierunki działań, które należy zrealizować w pierwszym etapie wprowadzania zmian w opodatkowaniu nieruchomości. Do końca lipca 2001 r. Agencja Rozwoju Komunalnego, na zlecenie Ministerstwa Finansów, dokona oceny możliwości zastosowania rozwiązań wypracowanych przez ekspertów Kafi.

Rezultaty dotychczasowych prac analitycznych i studyjnych okazały się przydatne w pracach legislacyjnych nad zmianą opodatkowania nieruchomości, będą również wykorzystane w dalszych pracach nad reformą.

W czerwcu 2001 r., w ramach programu PHARE 2000 rozpoczęła się realizacja projektu *Budowa zintegrowanego systemu katastralnego*, którego ogólnym celem jest zwiększenie efektywności organów władzy publicznej w zakresie rejestracji praw własności oraz dostarczania kompleksowej informacji o nieruchomościach dla celów gospodarczych i fiskalnych. Projekt składa się z 3 komponentów odnoszących się do podsystemów, które złożą się na zintegrowany system katastralny. Komponent I dotyczy opracowania zasad dostępu do baz danych ewidencji gruntów i budynków oraz procedur wymiany danych z księgami wieczystymi i podatkową ewidencją nieruchomości; za jego realizację odpowiada Minister Rozwoju Regionalnego i Budownictwa. Komponent II obejmuje informatyzację ksiąg wieczystych; za realizację odpowiada Minister Sprawiedliwości. Komponent III dotyczy modernizacji podatkowej ewidencji nieruchomości; za realizację odpowiada Minister Finansów. Główne cele tego komponentu to: zapewnienie skuteczniejszego poboru podatków od nieruchomości przez samorządową administrację podatkową, wprowadzenie – na

podstawie pilotażu – metodologii modernizacji lokalnej ewidencji podatkowej do postaci katastru fiskalnego oraz opracowanie systemu szkoleń i ich programu dla samorządowej administracji podatkowej.

Najważniejsze decyzje

Budżet państwa

Priorytetowym zadaniem Ministerstwa Finansów jest przygotowywanie i realizowanie budżetu państwa. Temu celowi podporządkowane są najważniejsze decyzje zapadające w MF. W latach 1997-2001 przygotowano 4 ustawy budżetowe:

- ustawę budżetową na rok 1998 z 19 lutego 1998 r.;
- ustawę budżetową na rok 1999 z 17 lutego 1999 r.;
- ustawę budżetową na rok 2000 z 21 stycznia 2000 r.;
- ustawę budżetową na rok 2001 z 1 marca 2001 r.

oraz:

- ustawę z 2 marca 2001 r. o wykonywaniu budżetu państwa w roku 2001 oraz o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2001;
- ustawę z 28 lipca 2001r. o zmianie ustawy budżetowej na rok 2001.

W ustawie o wykonywaniu budżetu państwa w roku 2001 oraz o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2001 zawarte zostały regulacje, które w zakresie gromadzenia dochodów i wydatków budżetu państwa będą obowiązywały tylko w roku 2001, oraz regulacje, których umieszczenie dotychczas w ustawach budżetowych budziło wątpliwości.

Dług publiczny

- Zamiana długu nierynkowego na dług rynkowy,
- uregulowanie problemu zobowiązań służby zdrowia poprzez:
 - konwersję wierzytelności na obligacje skarbowe;
 - wykup gotówkowy wierzytelności.

Konwersja wspomnianych zobowiązań rozpoczęła się we wrześniu 1999 r. i trwa; w jej wyniku Skarb Państwa zamienił na obligacje skarbowe zobowiązania o łącznej wartości 7,5 miliarda złotych, wartość nominalna wyemitowanych obligacji sięgnęła

kwoty 8,4 miliarda złotych. Część wierzytelności, które nie zostały przez posiadaczy przedstawione do konwersji na obligacje, została we wrześniu 2000 r. jednorazowo spłacona ze środków budżetowych, w kwocie 0,8 miliarda złotych.

- Przedterminowy wykup obligacji restrukturyzacyjnych i obligacji wyemitowanych w celu zwiększenia funduszy własnych BGŻ

W latach 1998-1999 przeprowadzono dwukrotnie operację przedterminowego wykupu części obligacji restrukturyzacyjnych serii A na łączną kwotę 1,5 miliarda złotych.

W październiku 2000 r. przeprowadzono przedterminowy wykup całości II transzy obligacji przeznaczonych na zwiększenie funduszy własnych BGŻ S.A., na kwotę w wysokości 0,13 miliarda złotych (kapitał).

- Konwersja zobowiązań Skarbu Państwa wobec NBP

We wrześniu i grudniu 1999 r. przeprowadzono konwersję zobowiązań Skarbu Państwa wobec NBP na obligacje o charakterystyce rynkowej i wartości nominalnej 15 360,4 miliona złotych. Zamiana zadłużenia nierynkowego na rynkowe miała na celu obniżenie zadłużenia sektora bankowego wobec NBP oraz umożliwienie przeprowadzenia przez Radę Polityki Pieniężnej redukcji stóp rezerw obowiązkowych.

- Przedterminowe wykupy obligacji Brady'ego

W latach 1998, 2000 i 2001 Ministerstwo Finansów przeprowadziło 3 operacje przedterminowego wykupu obligacji Brady'ego, o wartości nominalnej około 1,98 miliarda USD. Uzyskano korzyści Named Passed Value (NPV), poprawę struktury długu i spadek kosztów obsługi długu, zwolniono także stanowiące zabezpieczenie spłaty obligacji Brady'ego obligacje zerokuponowe rządu USA (*collaterale*).

- Emisja nowych instrumentów dłużnych stanowiących odpowiedź na rozwój rynku finansowego

Emisja od maja 1999 r. obligacji dziesięcioletniej o stałej stopie procentowej (popyt ze strony funduszy emerytalnych, wydłużenie horyzontu zapadalności długu i krzywej dochodowości).

- Emisja dwuletniej obligacji zerokuponowej od grudnia 1999 r.

Rozwój systemu obligacji oszczędnościowych – rozszerzenie oferty dla klientów indywidualnych o 2 nowe obligacje (dwuletnią i czteroletnią) – rozwój systemu sprzedaży poprzez wprowadzenie zamówień przez internet.

- Powołanie Głównego Rzecznika Dyscypliny Finansów Publicznych

Główny Rzecznik Dyscypliny Finansów Publicznych w randze podsekretarza stanu został powołany w Ministerstwie Finansów w kwietniu 1999 r. Utworzono także Biuro ds. Dyscypliny Finansów Publicznych, jako nową jednostkę Ministerstwa Finansów. Do zadań Biura należy zapewnienie obsługi organizacyjno-prawnej i biurowej Głównego Rzecznika oraz Głównej Komisji Orzekającej, organu odwoławczego II instancji.

Główny Rzecznik Dyscypliny Finansów Publicznych wypełnił swoje obowiązki ustawowe, przede wszystkim powołując rzeczników I instancji i zastępców (obecnie 120 osób pełni tę funkcję). Podobnie, obowiązki te w zakresie powołania komisji orzekających oraz zapewnienia im obsługi organizacyjnej i biurowej wypełniły wszystkie organy zobowiązane do tego ustawowo.

Rzecznicy otrzymali w latach 1999 r. i 2000 w sumie ponad 7,5 tysiąca zawiadomień o naruszeniu dyscypliny finansów publicznych (w tym w 2000 r. – 3 563 zawiadomienia), a komisje orzekające wydały rozstrzygnięcia wobec ponad 9 tysięcy osób (w tym w 2000 r. – 6 109 osób).

Na podstawie tylko danych statystycznych (ilościowych) trudno jest ocenić efektywność funkcjonowania zarówno rzeczników, jak i komisji; pomijają one istotny element oceny, to znaczy „czynnik jakościowy”. Dodatkowo, krótki okres obserwacji nie pozwala na podstawie jedynie danych sprawozdawczych znaleźć odpowiedzi na pytanie, czy i w jakim stopniu nowe rozwiązania w zakresie egzekwowania odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny wpłynęły na poprawę jej przestrzegania – co jest podstawowym celem działania. Wprawdzie dość trudno jest dziś odpowiedzieć na to pytanie w kategoriach ilościowych (przy założeniu bowiem podobnego zakresu i intensywności kontroli gospodarki finansowej jednostek sektora finansów publicznych – miałoby odzwierciedlenie w malejącej liczbie zawiadomień, z uwzględnieniem tych, w których naruszenie dyscypliny finansowej zostało potwierdzone w dalszym postępowaniu), natomiast posłużyć się można innymi sposobami oceny, jak chociażby pozytywne oceny NIK funkcjonowania rzeczników i komisji, czy też innymi

informacjami wskazującymi na wzrost świadomości, że łamanie dyscypliny finansów publicznych grozi konsekwencjami.

Oceniając nowe rozwiązania prawne w zakresie odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych, można stwierdzić że przyniosły one wiele efektów pozytywnych, przede wszystkim w zakresie skuteczności egzekwowania odpowiedzialności. Konsekwentne kontynuowanie przyjętej polityki egzekwowania odpowiedzialności, wraz ze ewentualnym wdrożeniem w życie zmian systemowych proponowanych w projekcie nowelizacji ustawy o finansach publicznych, powinno przyczynić się do podniesienia znaczenia przestrzegania zasad gospodarowania środkami publicznymi w jednostkach nimi dysponujących.

- Powołanie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej

23 czerwca 2001 r. weszła w życie ustawa z 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł.

Ustawa ta określa zakres działalności Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, do którego właściwości należy uzyskiwanie, gromadzenie, przetwarzanie i analizowanie informacji w trybie określonym w ustawie oraz podejmowanie działań w celu przeciwdziałania wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł.

Ustawa reguluje ponadto procedury wstrzymywania transakcji podejrzanych, kontroli instytucji obowiązanych oraz określa zasady ochrony udostępniania informacji o transakcjach. Stanowi również podstawę do współpracy międzynarodowej w zakresie przeciwdziałania wprowadzaniu do systemu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł, określa także sankcje karne za nieprzestrzeganie przepisów ustawy.

Ustawa stanowi znaczący krok w kierunku skuteczniejszego niż dotychczas przeciwdziałania procederowi „prania pieniędzy” i jest zarazem elementem realizacji postulatów międzynarodowych kierowanych pod adresem Rzeczypospolitej Polskiej. Prace DIF nad wydaniem aktów wykonawczych do tej ustawy znajdują się w fazie finalnej (po uzgodnieniach międzyresortowych), ale zostały wstrzymane w związku z przygotowaniem przez parlament nowelizacji zmieniającej istotnie niektóre jej przepisy.

- Licencje ubezpieczeniowe

Zgodnie z polskimi przepisami prawa, licencje na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej wydaje Minister Finansów. Według stanu w dniu 21 czerwca 2001 r., zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej posiadało 69 towarzystw ubezpieczeniowych, w tym: 35 w dziale I (ubezpieczenia na życie) i 34 w dziale II (ubezpieczenia majątkowe). W analizowanym okresie Minister Finansów wydał 2 decyzje cofające zezwolenie.

W analizowanym okresie Minister Finansów wydał następujące decyzje:

w 1998 r.

- 4 zezwolenia na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej, w tym 3 w dziale I i 1 w dziale II;
- 28 decyzji wyrażających zgodę na nabycie akcji towarzystw ubezpieczeniowych, w tym 12 w dziale I i 16 w dziale II;
- 53 decyzji zatwierdzających zmiany statutów, w tym 26 w dziale I i 27 w dziale II;
- 9 decyzji rozszerzających rzeczowy obszar działalności, w tym 1 w dziale I i 8 w dziale II.

w 1999 r.

- 12 zezwoleń na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej, w tym 7 w dziale I i 5 w dziale II;
- 29 decyzji dotyczących nabycia akcji, w tym 28 decyzji wyrażających zgodę na nabycie akcji towarzystw ubezpieczeniowych i 1 odmowę zgody na nabycie akcji, w tym 15 decyzji w dziale I i 14 w dziale II;
- 48 decyzji zatwierdzających zmiany statutów, w tym 27 w dziale I i 21 w dziale II;
- 5 decyzji rozszerzających rzeczowy obszar działalności, w tym 1 w dziale I i 4 w dziale II.

w 2000 r.:

- 6 zezwoleń na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej, w tym 5 w dziale I i 1 w dziale II;
- 19 decyzji wyrażających zgodę na nabycie akcji zakładu ubezpieczeń, w tym 4 w dziale I i 15 w dziale II;

- 64 decyzje zatwierdzające zmiany statutów, w tym 37 w dziale I i 27 w dziale II;
- 2 decyzje rozszerzające rzeczowy obszar działalności, wyłącznie w dziale II.

w 2001 r.:

- 1 zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w dziale II;
- 4 decyzje wyrażające zgodę na nabycie akcji, w tym 3 w dziale I i 1 w dziale II;
- 48 decyzji zatwierdzających zmiany statutów, w tym 27 w dziale I i 21 w dziale II.

Inne

Stworzenie systemu przepływu środków pomocowych z Unii Europejskiej dla programu PHARE (podpisanie umowy rachunku bankowego z NBP, podpisanie odpowiednich umów z przedstawicielami ministerstw nadzorujących realizację programów – dzięki tym działaniom możliwe jest przekazywanie beneficjentom końcowym środków bezzwrotnej pomocy z Unii Europejskiej).

W maju 2001 roku zakończono audyt przedakredytacyjny Agencji SAPARD, co jest pierwszym krokiem do zatwierdzenia krajowej akredytacji przez Komisję Europejską i pozwoli, po weryfikacji przez KE, na uruchomienie programu SAPARD.

Skutki działań urzędu

Bankowość, rynek kapitałowy i rynek ubezpieczeniowy – sytuacja prawna

Początek kadencji rządu zbiegł się z uchwaleniem nowych ustaw regulujących działalność bankową (Prawo bankowe, ustawa o Narodowym Banku Polskim, ustawa o listach zastawnych i bankach hipotecznych) i działalność rynku kapitałowego (ustawa o publicznym obrocie papierami wartościowymi), które weszły w życie 1 stycznia 1998 r.

W wyniku działań screeningowych Polska została zobowiązana do dostosowania systemu prawnego dotyczącego funkcjonowania sektora bankowego, ubezpieczeniowego i rynku kapitałowego do ustawodawstwa UE. Podjęto prace nad nowelizacją Prawa bankowego, ustawy o NBP, ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym i ustawy o publicznym obrocie papierami wartościowymi oraz nad stworzeniem nowego pakietu ustaw ubezpieczeniowych, obejmującego: ustawę o działalności ubezpieczeniowej, ustawę o ubezpieczeniach obowiązkowych,

Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczeń Komunikacyjnych oraz ustawę o pośrednictwie ubezpieczeniowym.

W roku 1997 obowiązywała ustawa z 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej oraz około 30 aktów wykonawczych wydanych przez Ministra Finansów. Zaistniała jednak konieczność opracowania pakietu ustaw ubezpieczeniowych, które odpowiadałyby zmienionym realiom życia gospodarczego oraz uwzględniałyby potrzebę dostosowania naszego ustawodawstwa do uregulowań prawnych obowiązujących w krajach Unii Europejskiej.

Prace nad ustawami ubezpieczeniowymi (Sejm przyjął 21 czerwca 2001 r. i skierował do Senatu) i Prawem bankowym są w toku, a prace nad ustawą o publicznym obrocie papierami wartościowymi zostały zakończone.

W listopadzie 2000 r. tymczasowo zamknięto negocjacje w obszarze *swoboda świadczenia usług*. Polsce przyznano wszystkie trwałe wyłączenia i okresy przejściowe, o jakie wystąpiła (występowano o nie wyłącznie w zakresie usług finansowych).

Banki

W kadencji 1997-2001, przy udzielaniu zezwoleń na prowadzenie działalności bankowej oraz powstawanie przedstawicielstw banków zagranicznych, Minister Finansów współpracował początkowo z Prezesem Narodowego Banku Polskiego, a od 1998 r. – z Przewodniczącym Komisji Nadzoru Bankowego.

W listopadzie 1997 r. działalność operacyjną prowadziło 81 banków komercyjnych.

Do końca 2000 r. (od 2001 r. zezwolenia na prowadzenie działalności bankowej wydawane są bez uzgadniania z Ministrem Finansów) liczba licencji zmniejszyła się do 77. Jednak od początku kadencji do końca 2000 r. powstało 6 nowych banków, w tym 3 banki hipoteczne.

Ponadto funkcjonuje w Polsce 29 przedstawicielstw banków zagranicznych. Podczas kadencji 1997-2001 wydano 12 zezwoleń na ich otwarcie.

Sektor ubezpieczeniowy

Według stanu w końcu 1997 r., zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej posiadało 48 towarzystw ubezpieczeniowych, w tym: 20 w dziale ubezpieczeń na życie i 28 w dziale ubezpieczeń pozostałych osobowych i majątkowych, a Według stanu w dniu 21 czerwca 2001 r. – posiadało 69 towarzystw ubezpieczeniowych, w tym: 35 w dziale I i 34 w dziale II. W analizowanym okresie Minister Finansów wydał 2 decyzje cofające zezwolenie na prowadzenie tej działalności.

W analizowanym okresie Minister Finansów wydał następujące decyzje:

w 1998 r.:

- 4 zezwolenia na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej, w tym 3 w dziale I i 1 w dziale II;
- 28 decyzji wyrażających zgodę na nabycie akcji towarzystw ubezpieczeniowych, w tym 12 w dziale I i 16 w dziale II;
- 53 decyzje zatwierdzające zmiany statutów, w tym 26 w dziale I i 27 w dziale II;
- 9 decyzji rozszerzających rzeczowy obszar działalności, w tym 1 w dziale I i 8 w dziale II.

w 1999 r.:

- 12 zezwoleń na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej, w tym 7 w dziale I i 5 w dziale II;
- 29 decyzji dotyczących nabycia akcji, w tym 28 wyrażających zgodę na nabycie akcji towarzystw ubezpieczeniowych i 1 odmowę, w tym 15 decyzji w dziale I i 14 w dziale II;
- 48 decyzji zatwierdzających zmiany statutów, w tym 27 w dziale I i 21 w dziale II;
- 5 decyzji rozszerzających rzeczowy obszar działalności, w tym 1 w dziale I i 4 w dziale II;

w 2000 r.:

- 6 zezwoleń na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej, w tym 5 w dziale I i 1 w dziale II;
- 19 decyzji wyrażających zgodę na nabycie akcji zakładu ubezpieczeń, w tym 4 w dziale I i 15 w dziale II;
- 64 decyzje zatwierdzające zmiany statutów, w tym 37 w dziale I i 27 w dziale II;
- 2 decyzje rozszerzające rzeczowy obszar działalności, wyłącznie w dziale II.

w 2001 roku:

- 1 zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w dziale I;
- 4 decyzje wyrażające zgody na nabycie akcji, w tym 3 w dziale I i 1 w dziale II;
- 48 decyzji zatwierdzających zmiany statutów, w tym 27 w dziale I i 21 w dziale II.

Rynek kapitałowy

Minister Finansów wydał 12 postanowień w sprawie udzielenia zgody na wydanie przez Komisję Papierów Wartościowych i Giełd (KPWiG) zezwolenia domom maklerskim na pośredniczenie w nabywaniu lub zbywaniu papierów wartościowych, będących w obrocie na zagranicznych rynkach regulowanych.

Organizacja aparatu skarbowego

Sytuacja w 1997 r.

W grudniu 1997 r. państwa członkowskie UE zaaprobowaly dokument *Rozszerzenie – strategia przedakcesyjna w zakresie podatków*, zgodny z Narodowymi Programami Przygotowania do Członkostwa (NPPC) państw kandydujących. Celem programu jest przygotowanie służb podatkowych państw kandydujących do pełnego stosowania *acquis communautaire* oraz przygotowania do efektywnej współpracy z innymi administracjami podatkowymi państw członkowskich UE.

Zadania realizowane w latach 1997-2001

27 stycznia 1998 r. Minister Finansów podpisał deklarację przyjęcia przedakcesyjnej strategii przygotowawczej dla polskiej administracji podatkowej i celnej. W maju 1999 r. polska administracja podatkowa rozpoczęła prace w ramach programu *Ogólna strategia modernizacji administracji podatkowych*, który stanowi drugi, obok *screeningu* prawa, składnik podatkowej strategii przedakcesyjnej dla państw kandydujących do UE. Realizując na zlecenie Komisji Europejskiej program *Modernizacja Administracji Podatkowych Państw Europy Środkowej i Wschodniej*. (*Blueprinty* Podatkowe), przygotowano analizy różnic i potrzeb oraz Strategię Modernizacji (Business Change Management Plan). Powyższe dokumenty zostały przesłane we wrześniu 2000 r. do Komisji Europejskiej za pośrednictwem Wewnętrznej Europejskiej Organizacji Administracji Podatkowych (IOTA), która koordynowała realizację programu.

6 listopada 2000 r. została powołana grupa nadzorująca i koordynująca realizację zadań określonych w tych dokumentach, pod przewodnictwem Sekretarza Stanu w MF. W skład grupy weszli dyrektorzy departamentów merytorycznych MF oraz przedstawiciele izb i urzędów skarbowych oraz urzędów kontroli skarbowej. Podstawowym zadaniem grupy jest przygotowanie projektu *Strategii Modernizacji Polskiej Administracji Podatkowej do roku 2003*, mającej na celu jej pełne dostosowanie do wymogów Unii Europejskiej. Projekt ma być przekazany Radzie Ministrów w II połowie 2001 r. Część zadań wymienionych w jest realizowana w ramach programu PHARE. Są to:

- PHARE '97 – m.in.: modernizacja administracji podatkowej, harmonizacja podatków pośrednich, poprawa sprawności operacyjnej służb podatkowych w stosowaniu *acquis communautaire* (realizacja luty-październik 2000 r.);
- PHARE '99 (realizowane przez ekspertów ze Szwecji i Francji): usprawnienie struktur i metod wprowadzania ustawodawstwa UE w zakresie podatków pośrednich i bezpośrednich, rozwój nowych struktur dotyczących poboru podatku VAT i akcyzy, ulepszenie systemu szkoleń oraz rozwój źródeł pozyskiwania pracowników zdolnych do wprowadzania w życie prawa UE, stworzenie nowych metod planowania oraz technik kontroli skarbowej, opracowanie aktywnej polityki informacyjnej dla podatników o

tych zmianach w prawie podatkowym, które związane są z akcesją Polski do UE (realizacja projektu – październik 2000 r. - marzec 2002 r.);

- PHARE '2000: utworzenie Centralnego Biura Wymiany Informacji o podatku VAT, przeprowadzenie kampanii informacyjnej dla podatników o nowych obowiązkach po przystąpieniu do UE, dostosowanie systemu informatycznego POLTAX do wymagań UE, przygotowanie i wdrożenie systemów VIES i SEED – wymiana informacji o podatku VAT i akcyzie. Obecnie przygotowywana jest umowa twinningowa (w II połowie 2000 r. strona polska wybrała partnerów twinningowych – Wielką Brytanię i Szwecję) (planowana realizacja czerwiec 2001 r. - grudzień 2002 r.);

- PHARE '2001: obsługa podatników, urzędy ds. obsługi dużych podatników, komunikacja wewnętrzna i zewnętrzna, system kontroli podatkowej, przeciwdziałanie zjawisku „prania brudnych pieniędzy” (projekt przekazany we wrześniu 2000r. do Komisji Europejskiej; planowana realizacja czerwiec 2002 r.- grudzień 2003 r.).

Równocześnie Polska ściśle współpracuje z Międzynarodowym Funduszem Walutowym, przede wszystkim z Departamentem Spraw Fiskalnych, a także z Bankiem Światowym. W latach 1997-2000 przebywało w Polsce kilka misji, efektem było przygotowanie dokumentu *Polska–Priorytety strategiczne administracji podatkowej* oraz *Strategia Modernizacji Administracji Podatkowej*.

We współpracy z ekspertami Banku Światowego przygotowano raport dotyczący stanu i kierunków reformy polskiej administracji podatkowej. Powstał on w rezultacie konsultacji i seminarium zorganizowanego w Warszawie w czerwcu 1998 r.

Od 1997 r. Polska jest członkiem Wewnętrznej Europejskiej Organizacji Administracji Podatkowych – forum współpracy administracji podatkowych. Organizacja stanowi akceptowaną i popieraną przez Komisję Europejską platformę:

- realizacji programów poprawy administracji podatkowych,
- pośredniczenia w przekazywaniu środków PHARE na pomoc techniczną UE oraz przygotowywania dokumentacji, ekspertyz, seminariów i studiów porównawczych,
- koordynacji programów przedakcesyjnych krajów Europy Środkowej i Wschodniej.

Ministerstwo Finansów uczestniczy także w FISCALIS, programie wspólnotowym na rzecz poprawy systemu podatków pośrednich na rynku wewnętrznym, będącym instrumentem strategii przedakcesyjnej (na 2001 r. z tytułu

uczestnictwa w programie została ustalona składka dla Polski w wysokości 58 080 euro).

W latach 1999-2000 w wielu urzędach powstały sale operacyjne do obsługi podatników (jest ich obecnie 300, na 355 urzędów skarbowych).

W 2000 r. większość izb skarbowych uruchomiła strony internetowe zawierające podstawowe informacje dla podatników.

W 1999 r. administracja podatkowa prowadziła zakrojone na szeroką skalę prace związane z dostosowaniem swojej struktury terytorialnej do nowego podziału terytorialnego kraju. Z 49 izb skarbowych pozostało 16 izb skarbowych i 24 ośrodki zamiejscowe. Usprawniło to zarządzanie administracją podatkową oraz wzmocniło nadzór

W latach 2000-2001 w ramach przygotowań aparatu skarbowego do stosowania *acquis communautaire*, Izba Skarbowa w Bydgoszczy i Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu zorganizowały 2 edycje Podyplomowego Studium Prawa Podatkowego Unii Europejskiej, w którym łącznie uczestniczyło 80 pracowników administracji podatkowej. III edycja planowana jest w październiku 2001 r.

W 2001 r. utworzono stanowiska ds. integracji europejskiej w izbach skarbowych i wyznaczono osoby odpowiedzialne za kontakty z Ministerstwem Finansów w sprawach związanych z przygotowaniem do akcesji.

Stopień zbliżenia do wymagań UE

Działania przewidziane do roku 2003 mają zapewnić polskiej administracji podatkowej wystarczający poziom zdolności operacyjnej do stosowania i egzekwowania *acquis*. Poszczególne zadania, zarówno zapisane w Strategii BCMP, jak i nowe, które zostały zidentyfikowane po przesłaniu Strategii BCMP do Komisji Europejskiej w 2000 r., będą realizowane sukcesywnie począwszy od II połowy 2001 r., aż po dzień akcesji Polski do UE.

Zadania do realizacji w latach 2001-2003

- zapewnienie funkcjonowania systemu monitorowania transakcji wewnątrzunijnych (system wymiany informacji o VAT [VIES]). W tym celu powołane zostanie Centralne Biuro Wymiany Informacji o VAT (CBWI – CLO);
- zapewnienie funkcjonowania systemu wymiany informacji o podmiotach prowadzących składy wolnopodatkowe, przechowujące wyroby akcyzowe (informatyczny system SEED). W tym celu powołane zostanie Centralne Biuro Łącznikowe ds. Akcyzy (ELO; wydział w ramach MF lub jednostka powiązana z CBWI);
- przygotowanie interfejsu, czyli układu łączącego urządzenia systemu komputerowego w sposób umożliwiający ich współpracę; programu do wymiany informacji między programami z systemami informatycznymi Unii Europejskiej.

Dalsze zmiany organizacyjne będą wynikały z projektu *Strategii Modernizacji Polskiej Administracji Podatkowej*, m.in.: utworzenie pionów obsługi podatnika we wszystkich urzędach skarbowych oraz tworzenie regionalnych centrów informowania i edukacji podatnika.

Gwarancje Skarbu Państwa

Punktem początkowym działalności Ministerstwa Finansów pod nowym kierownictwem było wdrożenie postanowień ustawy z 8 maja 1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa (Dz U Nr 79, poz. 484 z późn. zm.), uchwalonej przez Sejm poprzedniej kadencji. W rok po uchwaleniu tej ustawy powstał Departament Gwarancji i Poręczeń, który w zajął się problematyką z niej wynikającą oraz sprawami pokrewnymi, mającymi związek z polityką państwa w zakresie udzielania poręczeń i gwarancji Skarbu Państwa.

Nastąpiła integracja problematyki poręczeń i gwarancji, rozproszonej w różnych komórkach organizacyjnych MF. Stworzono spójną, jednolitą ewidencję poręczeń i gwarancji w ramach części 78 i 79 budżetu państwa, z wyodrębnioną księgowością i systemem rozliczeń.

W konsekwencji ustawy o finansach publicznych stworzono mechanizm informowania opinii publicznej o poręczeniach i gwarancjach Skarbu Państwa;

opracowano system dokonywania szacunków długookresowych skutków budżetowych poręczeń i gwarancji, służący także krótkookresowej ocenie ryzyka dla podejmowania bieżących decyzji.

Biorąc pod uwagę 4-letni okres funkcjonowania systemu, kilka nowelizacji tej ustawy oraz uchwalenie innych ustaw szczególnych regulujących problem poręczeń i gwarancji Skarbu Państwa, istnieje – zdaniem Departamentu Gwarancji (DG) – nieodległa potrzeba nowelizacji ustawy z 8 maja 1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne, porządkującej dotychczasowe zmiany oraz wprowadzającej rozwiązania będące wynikiem kilkuletnich doświadczeń w dziedzinie udzielania poręczeń i gwarancji Skarbu Państwa oraz odzyskiwania należności Skarbu Państwa z tytułu wykonania przez Ministra Finansów umów poręczeń lub gwarancji.

Samorząd terytorialny

Do końca 1998 r. struktura samorządu lokalnego miała charakter jednopoziomowy i składała się z 2 489 gmin funkcjonujących od 1990 r. na mocy ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym oraz ustawy z 10 grudnia 1993 r. o finansowaniu gmin. Najważniejszym problemem rysującym się na przełomie lat 1997 i 1998 było przygotowanie podstaw prawnych do wprowadzenia reformy samorządu terytorialnego.

W 1998 r. opracowywano ustawę o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, dostosowaną do nowego kształtu administracji publicznej wprowadzonego na podstawie ustaw z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym i o samorządzie województwa. Ustawę o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 i 2000 uchwalono 26 listopada 1998 r., następnie przedłużono jej obowiązywanie o rok, wprowadzając w życie ustawę z 13 października 2000 r. o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 i 2000 oraz niektórych innych ustaw.

Od 1 stycznia 1999 r. funkcjonują więc 2 nowe szczeble samorządów terytorialnych: powiaty i województwa.

Opis skutków obowiązywania ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 i 2000 przedstawia problemy związane z wdrażaniem

reformy polegającej na decentralizacji finansów publicznych. Najważniejszy problem, sygnalizowany przez stronę samorządową w ramach prac Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz znajdujący odbicie w licznych wystąpieniach samorządowców, to potrzeba pogłębienia stopnia decentralizacji poprzez przekształcenie dotacji przekazywanych jednostkom samorządu z budżetu państwa w ich dochody własne. Działaniem zmierzającym do rozwiązania tego problemu jest wprowadzenie nowego systemu finansowania samorządów, opartego na zwiększonym udziale dochodów własnych w ich budżetach, a co za tym idzie, na zwiększonej autonomii finansowej administracji samorządowej. Rozwiązania takie zawiera nowy projekt ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, nad którym obecnie pracuje Sejm. W świetle przepisów zawartych w projekcie, zasadniczym sposobem finansowania jednostek samorządu terytorialnego będą dochody własne i subwencja ogólna. Dotacje celowe będą kierowane wyłącznie na zadania zlecone i inwestycje. Ponadto w projekcie ustawy podjęto próbę dalszej decentralizacji finansów publicznych, przenosząc niektóre fundusze celowe i zadania z zakresu gospodarowania mieniem agencji celowej na szczebel powiatu.

Ustawa o skutkach wprowadzenia w niektórych państwach członkowskich Unii Europejskiej wspólnej waluty euro

29 listopada 2000 r. Prezes Narodowego Banku Polskiego przesłał na ręce Ministra Finansów projekt ustawy o konsekwencjach wprowadzenia w niektórych państwach członkowskich Unii Europejskiej wspólnej waluty euro. W związku z tym, że NBP nie posiada mocy ustawodawczej, Minister Finansów przekazał projekt do uzgodnień międzyresortowych. Po uzgodnieniach międzyresortowych projekt ustawy trafił pod obrady parlamentu.

23 maja 2001 r. Sejm uchwalił projekt ustawy o konsekwencjach wprowadzenia w niektórych państwach członkowskich Unii Europejskiej wspólnej waluty euro oraz o zmianie niektórych ustaw. Ustawa o skutkach wprowadzenia w niektórych państwach członkowskich Unii Europejskiej wspólnej waluty euro oraz o zmianie niektórych ustaw reguluje najważniejsze zagadnienia związane z konsekwencjami wprowadzenia euro dla polskiego porządku prawnego. Jej wprowadzenie zapewni prawidłowe funkcjonowanie stosunków umownych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

w związku z wprowadzeniem do obiegu z dniem 1 stycznia 2002 r. banknotów i monet nominowanych w euro w 12 państwach członkowskich Unii Europejskiej.

Organizacja systemu podatkowego – podatki bezpośrednie

Założenia polityki podatkowej w zakresie podatków bezpośrednich na lata 1997-2001 obejmowały realizację następujących celów:

- zwiększenie przejrzystości finansów publicznych – prosty i stabilny system podatkowy,
- dążenie do stopniowego obniżenia obciążeń podatkowych poprzez obniżenie stawek podatkowych oraz spłaszczenie skali podatkowej,
- wzmocnienie proinwestycyjnego oddziaływania systemu podatkowego poprzez wprowadzenie korzystniejszych regulacji dotyczących amortyzacji podatkowej,
- dostosowanie przepisów prawa podatkowego do wymogów określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- dostosowanie polskich przepisów podatkowych do wymogów i standardów UE.

System kontroli skarbowej

Kontrola skarbową powstała 7 lutego 1992 r. na mocy ustawy z 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej. W związku z problemami stwierdzonymi w ciągu pierwszych lat jej działania, dokonano nowelizacji pierwotnego tekstu ustawy o kontroli skarbowej z 7 listopada 1996 r. (Dz U Nr 152, poz. 720). Najważniejsze zmiany dotyczyły doprecyzowania i uproszczenia procedury kontrolnej, zmiany procedury odwoławczej od ustaleń kontroli oraz stworzenia podstaw prawnych do rozpoczęcia w 1998 r. działalności przez wywiad skarbowy. Działania kontroli skarbowej nie były oparte na długofalowej strategii kontroli.

Na podstawie Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z 19 czerwca 1998 r. i Zarządzenia Nr 10 Ministra Finansów powstało Biuro Dokumentacji Skarbowej, jednostka organizacyjna Ministerstwa Finansów, wraz z 16 oddziałami i 24 referatami dokumentacji skarbowej. Działają one w ramach lokalnych urzędów kontroli skarbowej,

stanowiąc strukturę organizacyjną wywiadu skarbowego. Znajduje się ona w bezpośredniej dyspozycji Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej.

Wywiad skarbowy rozpoczął działalność w sytuacji wzrastającego zagrożenia ze strony przestępczości gospodarczej, szczególnie finansowej i skarbowej, naruszającej w sposób bezpośredni i pośredni interesy finansowe państwa. Jako element systemu kontroli skarbowej miał on warunkować sprawność funkcjonowania i realizację podstawowych celów tej instytucji. Zdefiniowane zostało to wyraźnie w art. 36 i 37 ustawy o kontroli skarbowej, w powiązaniu z art. 1, określającym cele kontroli skarbowej. Zgodnie z ustawowymi zapisami – podstawowym zadaniem wywiadu skarbowego jest uzyskiwanie i utrwalanie dowodów o rzeczywistych lub potencjalnych zagrożeniach dla realizacji zobowiązań podatkowych i innych stanowiących dochód budżetu państwa.

Na początku działalności wywiad skarbowy napotykał trudności o charakterze organizacyjnym i w komunikacji zewnętrznej, które wynikały przeważnie z niezrozumienia intencji ustawodawcy tworzenia warunków i instrumentów prawnych służących do bardziej efektywnego przeciwstawienia się przestępczości skarbowej.

W czerwcu 2001 r. minęły 3 lata od chwili, kiedy Biuro Dokumentacji Skarbowej rozpoczęło pracę jako samodzielna struktura w dyspozycji Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej. BDS wraz ze swymi organami terenowymi jest strukturą nowoczesną i może sprostać wszystkim stawianym przed nim zadaniom. Wywiad skarbowy, realizując swe cele, potrafi działać zarówno samodzielnie, jak i we współpracy z odpowiednimi organami krajowymi i zagranicznymi.

W wyniku kontroli skarbowych przeprowadzonych w 2000 r. na podstawie informacji wywiadu skarbowego, ujawniono nieprawidłowości na ogólną kwotę około 421 milionów złotych, z tego decyzji wymiarowych wydano na kwotę 373 milionów złotych. W I kwartale 2001 r. ujawniono 66 milionów złotych nieprawidłowości, a decyzje wymiarowe wyniosły 65 milionów złotych. Dla porównania – w roku 1999, który *de facto* był pierwszym pełnym rokiem działalności wywiadu skarbowego, z inicjatywy wywiadu skarbowego ujawniono 107 milionów złotych nieprawidłowości, a inspektorzy skarbowi wydali decyzje wymiarowe na ogólną kwotę 89 milionów złotych.

Działania Biura Dokumentacji Skarbowej, podejmowane w okresie 1998-2001, uwzględniały przede wszystkim własne doświadczenia. Korzystano również z informacji analitycznych, statystycznych i ustaleniowych organów ścigania (Policja, UOP, Prokuratura) oraz innych organów kontrolnych (UKS, US, służby celne, NIK). Praktyka pokazała jednak, że prawne możliwości działania wywiadu skarbowego w zestawieniu z zadaniami tej instytucji są niewystarczające i wymagają wprowadzenia zmian w ustawie o kontroli skarbowej. Zmiany te nie powinny skutkować zwiększeniem kosztów funkcjonowania tej instytucji i ogniskować się przede wszystkim wokół zapewnienia bardziej sformalizowanej współpracy (zwłaszcza w zakresie wymiany informacji o charakterze operacyjno-rozpoznawczych) z krajowymi organami i służbami państwowymi oraz z zagranicznymi administracjami podatkowymi, na poziomie partnerskiej wymiany informacji ustaleniowych.

Podstawowe problemy zidentyfikowane dotychczas można określić następująco: w dotychczasowym stanie prawnym wywiad skarbowy miał bardzo ograniczone możliwości uzyskiwania informacji od podmiotów nimi dysponujących. Instytucje o podobnym charakterze działania (Policja, UOP, GIC) mają prawnie zapewnioną możliwość wymiany informacji uzyskanych w drodze czynności operacyjno - rozpoznawczych. Zapisy art. 36 i 37 ustawy o kontroli skarbowej (Dz U Nr 54, poz. 572) nie przewidywały takich możliwości dla wywiadu skarbowego. Wobec wzrostu liczby przestępstw skarbowych, wymuszanie konieczności połączenia wysiłków w celu ich zwalczania utrudnia pracę tej instytucji.

Od 1 listopada 2000 r. wprowadzono możliwość uczestniczenia w kontrolach skarbowych upoważnionych przedstawicieli organów Unii Europejskiej.

Od 23 listopada 2000 r. wzrósł zakres kompetencji kontroli; szczególnym nadzorem podatkowym objęto prowadzenie gier w kasynach i salonach gier oraz prawidłowość znakowania oleju opałowego nieusuwalnym znacznikiem.

Wyniki pracy kontroli skarbowej w okresie ostatnich 4 lat znacznie się poprawiły. Pomimo zmniejszonego zatrudnienia (z 8 530 osób w 1997 r. do 8 013 osób w 2000 r.):

- stwierdzone uszczuplenia podatkowe wzrosły z 1,4 miliarda złotych w 1997 r. do 3,5 miliarda złotych w 2000 r. – wzrost o 150,0%;

- wzrosła liczba przeprowadzonych kontroli stosowania znaków skarbowych akcyzy, ze 191 tysięcy w 1997 r. do 204 tysięcy w 2000 r. – wzrost o 25,6%;

- wzrosła kwota dokonanych zabezpieczeń majątkowych na poczet uszczupleń podatkowych stwierdzonych w toku kontroli, z 30 milionów złotych w 1997 r. do 381 milionów złotych w 2000 r. – wzrost o 1 170%;
- zintensyfikowano wymianę informacji ze służbami podatkowymi innych krajów – liczba uzyskanych informacji wzrosła z 25 w 1997 r. do 120 w 2000 r.

W ramach długofalowej strategii działania kontroli skarbowej wprowadzono nowe programy kontrolne:

- kontrolę dużych podmiotów,
- kontrolę nieujawnionych źródeł przychodu (we współpracy z MSWiA),
- intensywne kontrole podatników uzyskujących znaczne zwroty podatków realizowane w miejscach koncentracji podmiotów deklarujących te zwroty.

Kontrola skarbowa bierze również udział w realizacji 4 projektów PHARE, mających na celu unowocześnienie i zwiększenie skuteczności działań kontrolnych. We współpracy z Departamentem Informatyki trwają prace nad utworzeniem systemu informatycznego kompleksowego wspomaganie kontroli skarbowej. Przygotowano projekt nowelizacji przepisów ustawy o kontroli skarbowej.

Harmonizacja prawa polskiego z prawem UE

1. Departament Międzynarodowej Integracji Gospodarczej w roku 1996 po raz pierwszy opracował *Program Harmonizacji Prawa z regulacjami Unii Europejskiej*, zawierający m.in. ogólną ocenę stopnia dostosowania przepisów z dziedziny finansów do systemu prawnego UE i określający zadania do wykonania w poszczególnych dziedzinach prawa finansowego oraz przyporządkowanie tych zadań odpowiednim komórkom organizacyjnym MF. Program jest corocznie uaktualniany, co pozwala na ocenę stopnia dostosowania przepisów z dziedziny finansów do systemu prawnego Unii Europejskiej, a także określenie zadań pozostających do wykonania w poszczególnych dziedzinach prawa finansowego.

2. Ze względu na szczególne znaczenie procesów dostosowawczych wynikających z Układu Europejskiego, 25 lutego 1997 r. Rada Ministrów przyjęła uchwałę Nr 13 Regulamin pracy Rady Ministrów (MP Nr 15 poz. 144 ze zmianami). Zgodnie z jej § 9 ust. 4, każdy projekt nowego aktu normatywnego, przygotowywany przez

organy administracji rządowej, wymaga dołączenia wstępnej opinii organu wnioskującego o zgodności projektu z prawem UE.

Na tej podstawie w latach 1997-2001 Departament Międzynarodowej Integracji Gospodarczej wydał ogółem 451 opinii wstępnych, dotyczących zgodności z prawem Unii Europejskiej projektów aktów prawnych przygotowanych przez Ministerstwo Finansów, w tym: w roku 1997 wydano 53, w roku 1998 – 61, w roku 1999 – 155, w roku 2000 – 114 oraz w roku 2001 do czerwca włącznie – 68 opinii wstępnych.

3. W związku z intensyfikacją z początkiem 2000 r. procesu harmonizacji prawa, w maju 2000 r. w Ministerstwie Finansów opracowano *Wykaz aktów prawnych w kompetencji Ministerstwa Finansów, których uchwalenie/przyjęcie jest niezbędne ze względu na przystąpienie Polski do Unii Europejskiej*. Wykaz obejmował 44 projekty aktów prawnych z poszczególnych obszarów negocjacyjnych, będących w gestii MF, które powinny zostać uchwalone do końca 2002 r. Miał charakter otwarty. Z formalnego punktu widzenia wszystkie zadania legislacyjne MF przewidziane do 2001 r. zostały zrealizowane (Rada Ministrów przyjęła 36 projektów ustaw, będących w kompetencji Ministra Finansów, objętych wykazem). Nie wszystkie jednak projektowane przez rząd rozwiązania, realizujące zobowiązania negocjacyjne, zostały uchwalone przez parlament. Pomimo podjętych przez rząd 2 inicjatyw legislacyjnych, nie zostały wprowadzone zmiany do ustawy o grach losowych, zakładach wzajemnych i grach na automatach, umożliwiające prowadzenie działalności gospodarczej w tym zakresie przez podmioty z krajów Unii Europejskiej. W uchwalonej 7 grudnia 2000 r. ustawie o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających przyjęto termin do 31 grudnia 2010 r. na dostosowanie poziomu funduszy własnych banków spółdzielczych do poziomu 1 mln euro, podczas gdy z UE uzgodniono okres przejściowy do 31 grudnia 2007 r.

4. Departament Międzynarodowej Integracji Gospodarczej stworzył bazę obejmującą ponad 750 aktów prawnych Wspólnot Europejskich przetłumaczonych na język polski. Nowe akty prawne wprowadzane przez UE są przekładane na język polski na bieżąco. Na bieżąco dokonywane są także tłumaczenia na język angielski polskich aktów prawnych dostosowujących polskie prawo do prawa UE z dziedziny finansów (obecnie ponad 20).

5. Integracja z Unią Europejską:

- lata 1997 i 1998 – przygotowanie do rozpoczęcia negocjacji z UE w obszarze *Swoboda świadczenia usług* (Ministerstwo Finansów odpowiadało za część poświęconą usługom finansowym);
- 1999 r. – przeprowadzenie *screeningu* UE w obszarze *swoboda świadczenia usług*, rozpoczęcie właściwych negocjacji.

Negocjacje akcesyjne

W związku z rozpoczęciem w marcu 1998 r. negocjacji akcesyjnych, 18 czerwca 1998 r. w Ministerstwie Finansów powołano Zespół ds. Negocjacji w Sprawie Członkostwa RP w UE, którego zadaniem jest koordynacja procesu negocjacji z UE wewnątrz Ministerstwa Finansów. Ponadto Minister Finansów koordynuje prace 6 międzyresortowych podzespołów negocjacyjnych. Od momentu rozpoczęcia negocjacji we wszystkich obszarach negocjacyjnych koordynowanych przez Ministra Finansów zakończono proces *screeningu* i przekazano stronie wspólnotowej stanowiska negocjacyjne. Do połowy 2001 r. zamknięto również część obszarów negocjacyjnych:

- *unia celna* – obszar zamknięty,
- *unia gospodarcza i walutowa* – obszar zamknięty,
- *kontrola finansowa* – obszar zamknięty,
- *swoboda przepływu kapitału* – obszar otwarty (główny problem: zakup nieruchomości w Polsce przez podmioty UE),
- *podatki* – obszar otwarty (główny problem: dostosowanie stawek podatku VAT i akcyzy do poziomu wspólnotowego)
- *finanse i budżet* – obszar otwarty (główny problem: redukcja polskiej składki do budżetu UE).

Inne działania dostosowawcze związane z członkostwem w UE

Ministerstwo Finansów uczestniczyło w opracowaniu w 1998 r. *Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa*, określającego działania dostosowawcze niezbędne dla uzyskania członkostwa w UE, kalendarz ich realizacji oraz źródła finansowania. Program jest corocznie aktualizowany, opracowywane są również raporty

z jego realizacji. Podstawowe priorytetowe działania uwzględnione przez Ministerstwo Finansów w NPPC dotyczą następujących obszarów: swobody świadczenia usług finansowych, swobody przepływu kapitału, podatków i administracji podatkowej, przygotowań do uczestnictwa w Unii Gospodarczej i Walutowej (w tym podniesienie efektywności zarządzania długiem publicznym), uczestnictwa w systemie środków własnych UE, systemu wewnątrzadministracyjnej kontroli finansowej, zapobiegania „praniu brudnych pieniędzy”, systemu wspierania eksportu w oparciu o stopę referencyjną kredytów komercyjnych (CIRR – Commercial Interest Reference Rate). W toku realizacji NPPC jeden priorytet został w pełni zrealizowany (dotyczący zapobiegania „praniu brudnych pieniędzy”), dodano także nowe zadania (dotyczące składek Polski do budżetu UE), jednakże pełną realizację większości priorytetów przewiduje się z chwilą uzyskania członkostwa w UE.

Realizacja priorytetów NPPC jest wspierana m.in. przez wykorzystanie programów pomocy UE. W ramach tzw. Nowej Orientacji Programu PHARE, od 1998 r. Ministerstwo Finansów przejęło od jednostki wdrażającej szereg zadań dotyczących programowania i implementacji projektów PHARE dla Ministerstwa Finansów. Projekty pomocowe zostały także w większym stopniu ukierunkowane na bezpośrednią pomoc w wypełnianiu warunków członkostwa w UE. Najważniejsze projekty PHARE realizowane przez Ministerstwo Finansów dotyczą modernizacji administracji podatkowej, wewnątrzadministracyjnej kontroli finansowej oraz dostosowań w zakresie planowania budżetowego.

Działania związane z członkostwem w OECD

Od momentu przystąpienia Polski do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) w listopadzie 1996 r., Ministerstwo Finansów aktywnie współpracuje zarówno z organami OECD, ich ciałami pomocniczymi, jak i z podmiotami krajowymi – w 5 głównych obszarach: *polityka gospodarcza, podatki, kredyty eksportowe, przepływy kapitału, rynki finansowe*.

Od 1997 r. Ministerstwo Finansów w ramach swoich kompetencji bierze czynny udział w pracach organów OECD i ich ciał pomocniczych. Do najważniejszych należą: Komitet Polityki Ekonomicznej, Komitet Podatkowy, Komitet ds. Przepływów Kapitałowych i Transakcji Niewidocznych (CMIT), Komitet ds. Międzynarodowych

Inwestycji i Przedsiębiorstw Wielonarodowych (CIME), Komitet Handlu, Komitet Rynków Finansowych, Komitet ds. Ubezpieczeń.

Od 1997 r. Ministerstwo Finansów było współautorem licznych raportów o charakterze gospodarczym, opracowywanych przez różnego rodzaju organy i ciała OECD. Do najważniejszych należą:

- *Przegląd gospodarczy Polski*, w którego opracowywaniu Ministerstwo Finansów corocznie aktywnie współuczestniczy;
- *Growth Project*; inicjatorem idei przygotowania tego raportu, dotyczącego wzrostu gospodarczego w krajach OECD, był minister Leszek Balcerowicz;
- *Fiscal Design Levels of Government. Year 2000 surveys*; raport dotyczący decentralizacji finansów publicznych w Polsce oraz reformy samorządu terytorialnego;
- *Szkodliwa Konkurencja Podatkowa: Nowy Światowy Problem*; raport ten powstał w wyniku prac prowadzonych przez Ministerstwo Finansów w ramach Konferencji OECD w sprawie szkodliwej konkurencji podatkowej;
- *Postęp dokonany w identyfikacji i eliminacji szkodliwych praktyk podatkowych*; raport został przygotowany przez Forum OECD ds. Szkodliwych Praktyk Podatkowych, w którego pracach Ministerstwo Finansów brało aktywny udział. Po zatwierdzeniu przez Konferencje Ministerialną OECD w czerwcu 2001 r., stał się podstawą odpowiednich wewnętrznych działań Polski zwalczających szkodliwe praktyki podatkowe.

Od kwietnia 1997 r. MF uczestniczy w pracach Grupy ds. Kredytów Eksportowych OECD (Export Credits and Credit Guarantee Group), a od listopada 1998 r. jest obserwatorem w grupie sygnatariuszy porozumienia dotyczącego udzielania oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych (The Participants to the Arrangement on Guidelines for Officially Supported Export Credits). Nakłada to na Polskę obowiązek stworzenia i dostosowania systemu oficjalnego wspierania eksportu przy udziale środków publicznych, realizowanego na warunkach kredytowych do *Arrangement on Guidelines for Officially Supported Export Credits*, który decyzją rady z 22 grudnia 2000 r. został inkorporowany do prawa unijnego (2001/76/EC).

W ramach ww. systemu wspierania eksportu, Polska podjęła następujące działania mające na celu stworzenie krajowego systemu wspierania eksportu zgodnego z *Arrangement on Guidelines for Officially Supported Export Credits*:

- znowelizowała ustawę z 7 lipca 1994 r. o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach kontraktów eksportowych (ustawa z 16 listopada 2000 r. o zmianie ustawy o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach kontraktów eksportowych – Dz U Nr 114 z 20 grudnia 2000 r., poz. 1190);
- opracowała ustawę o dopłatach do oprocentowania kredytów eksportowych o stałych stopach procentowych, która jest w końcowym etapie procesu legislacyjnego (po przyjęciu przez Senat);
- podjęła działania mające na celu dostosowanie zasad udzielania przez Polskę kredytów rządowych do wymogów *Arrangement*, określających zasady tzw. pomocy związanej (*tied aid*). W tym celu Ministerstwo Finansów, we współpracy z innymi resortami, ustala listę potencjalnych kredytobiorców, w ramach klasyfikacji krajów przyjętej przez OECD, dla pomocy związanej oraz opracowuje wytyczne dla potencjalnych polskich eksporterów, korzystających z tej formy finansowania eksportu.

Od czasu przystąpienia do OECD, Polska realizuje kalendarz liberalizacji zawarty w stanowisku Polski wobec Kodeksów Liberalizacji Przepływów Kapitału i Bieżących Operacji Niewidocznych. Władze polskie, w tym Ministerstwo Finansów, realizując harmonogram liberalizacyjny uzgodniony z OECD, doprowadziły do usunięcia szeregu barier horyzontalnych umożliwiających swobodne inwestowanie oraz funkcjonowanie podmiotów zagranicznych w Polsce oraz krajowych za granicą. Ministerstwo Finansów opracowało zmiany w regulacjach dewizowych. Najważniejsze zostały wprowadzone w życie w latach 1996 i 1997 oraz w 1999 r., kiedy weszła w życie uchwalona w 1998 r. nowa ustawa Prawo dewizowe. Celem wprowadzenia nowych przepisów było pełne dostosowanie regulacji dewizowych do nowoczesnej gospodarki rynkowej oraz zmian, które w ostatnich latach następują na międzynarodowych rynkach finansowych i w międzynarodowym systemie walutowym.

Analiza istniejących zastrzeżeń do kodeksów liberalizacyjnych OECD dotyczących przepływów kapitału i transakcji niewidocznych pozwala stwierdzić, że głównym problemem są zobowiązania Polski związane z liberalizacją konkretnych operacji, które miały zostać zrealizowane do końca 1999 r., w tym liberalizacja przepływu kapitału krótkoterminowego:

1. 12 stycznia 1999 r. weszła w życie ustawa z 18 grudnia 1998 r. Prawo dewizowe (Dz U Nr 160, poz.1063 z późniejszymi zmianami), która zapewnia dalszą liberalizację przepływu kapitału oraz postęp w dostosowywaniu przepisów dewizowych do wymogów UE. Od stycznia do marca 1999 r. zostały wydane wszystkie akty wykonawcze (4 rozporządzenia Ministra Finansów i 1 jedno rozporządzenie Rady Ministrów), dotyczące:

- zwolnień od ograniczeń wynikających z ustawy,
- zasad wykonywania granicznej i pocztowej kontroli dewizowej,
- zasad przeprowadzania przez NBP kontroli w bankach i kantorach wymiany walut,
- warunków wykonywania działalności kantorowej,
- zasad wykonywania obowiązków sprawozdawczych przez inne podmioty niż banki.

2. Pod koniec 2000 r. rozpoczęto prace nad nową ustawą dewizową, której regulacje będą zgodne z prawem UE, m.in. przez zapewnienie całkowitej swobody przepływu kapitału między Polską a krajami OECD (w tym UE). Przyjęcie przez Radę Ministrów projektu takiej, zgodnie z *Ramowym planem pracy Rady Ministrów na I, II i III kwartał 2001 r.*, powinno nastąpić we wrześniu 2001 r., co pozwala sądzić, że o jego przekazaniu do parlamentu zadecyduje już nowy rząd.

Jednym z ważnych problemów tego okresu było dostosowanie prawa polskiego do konsensusu *OECD Porozumienie o wytycznych dla oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych*, przyjętego również do prawa europejskiego. W kwietniu 1997 r. Polska została członkiem Grupy ds. Kredytów Eksportowych i Gwarancji Kredytowych OECD (Export Credits and Credit Guarantee Group); w listopadzie 1998 r. została obserwatorem w *Uczestnikach Porozumienia w sprawie zasad dotyczących oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych w ramach OECD* (The Participants to the Arrangement on Guidelines for Officially Supported Export Credits).

3. W latach 1997-2001 weszły w życie następujące ustawy wspierające eksport:

- ustawa z 21 lutego 1997 r. o zmianie ustawy o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach kontraktów eksportowych (Dz U Nr 28, poz. 154), która powołała Komitet Polityki Ubezpieczeń Kredytów i Gwarancji Ubezpieczeniowych, określiła jego skład i zakres zadań;

- ustawa z 16 listopada 2000 r. o zmianie ustawy o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach kontraktów eksportowych (Dz U Nr 114, poz.1190), która rozszerzyła zakres ubezpieczeń eksportowych, wprowadzając nowe produkty ubezpieczeniowe, głównie gwarancje ubezpieczeniowe, ubezpieczenia inwestycji zagranicznych, kosztów poszukiwania zagranicznych rynków zbytu oraz ubezpieczenia od ryzyka kursowego;

- ustawa z 8 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, ustawy o podatkach i opłatach lokalnych, ustawy o dopłatach do oprocentowania niektórych kredytów bankowych, ustawy Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, ustawy Ordynacja podatkowa, ustawy o finansach publicznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych – w związku z dostosowaniem do prawa Unii Europejskiej. Departament pilotował sprawy związane z ustawą o dopłatach do oprocentowania niektórych kredytów bankowych. W tej części ustawa uchylła z dniem 1 stycznia 2002 r. niezgodny z rozwiązaniami UE, OECD i WTO system dopłat do oprocentowania kredytów eksportowych, opartych na zmiennych stopach procentowych.

Ustawa z 8 czerwca 2001 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów eksportowych o stałych stopach procentowych czeka na podpis Prezydenta. System dopłat wprowadza nowy mechanizm oprocentowania kredytów eksportowych opartych na tzw. stopie CIRR, tj. stałej referencyjnej stopie oprocentowania dla kredytów udzielanych na realizację transakcji eksportowych. Mechanizm ten powszechnie funkcjonuje w krajach OECD i Unii Europejskiej, i jest obecnie jedynym dozwolonym przez WTO instrumentem dotowania eksportu.

Sukcesy i porażki

Sukcesy

- restrukturyzacja górnictwa;
- restrukturyzacja PKP;
- uchwalenie ustawy o finansach publicznych;
- powołanie Głównego Rzecznika Dyscypliny Finansów Publicznych;
- utworzenie Biura ds. Dyscypliny Finansów Publicznych;

- utworzenie Biura Dokumentacji Skarbowej (policja skarbową);
- powołanie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej;
- przyjęcie stosownej ustawy pozwalającej zwalczać proceder „prania brudnych pieniędzy” i przestępczość gospodarczą, mającej na celu zapewnienie bezpieczeństwa obrotu finansowego;
- spadek relacji długu Skarbu Państwa do PKB – w wyniku rozwoju gospodarczego, ograniczania poziomu deficytu budżetowego i postępującego procesu prywatyzacji;
- poprawa struktury długu – w wyniku zarządzania długiem, wykorzystującego rozwój rynku finansowego w Polsce;
- bardzo udane 3 emisje euroobligacji;
- uelastycznienie zarządzania płynnością budżetu państwa – poprzez modyfikacje systemu emisji bonów skarbowych, dokonywanie lokat w NBP, stworzenie systemu monitoringu i prognozowania sald na rachunkach budżetowych. Uregulowanie większości długu Skarbu Państwa z tytułu zobowiązań zaciągniętych przez jednostki ochrony zdrowia eliminuje narastanie długu z tytułu wysokiego oprocentowania;
- uporządkowanie sprawy zadłużenia poprzez konwersję zobowiązań Skarbu Państwa, zadłużenia służby zdrowia (8 mld zł);
- liberalizacja międzynarodowych przepływów kapitałowych – wymienialność złotego;
- zlikwidowanie cen urzędowych;
- komputeryzacja aparatu skarbowego;
- wprowadzenie NIP-ów;
- uporządkowanie sytuacji w zakładach pracy chronionej;
- zamknięcie 3 z 6 rozdziałów negocjacyjnych, będących w gestii MF (*unia gospodarcza i walutowa, unia celna, kontrola finansowa*). Prawdopodobnie jeszcze w lipcu zostanie zamknięty rozdział *podatki*.

Porażki

- Biała Księga;
- weto prezydenta do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (1999 r.);
- opóźnienia w uchwaleniu ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (odrzućanie kolejnych propozycji).

Ministerstwo Skarbu Państwa

Zadania Urzędu określiła ustawa z 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa (Dz U Nr 106, poz. 493 z późniejszymi zmianami).

Podstawowym celem Urzędu jest inicjowanie polityki gospodarowania mieniem państwowym, w tym prywatyzacja tego mienia oraz realizacja celów społecznych, wynikających z ustaw oraz orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. Należą do nich przede wszystkim: rekompensaty dla pracowników sfery budżetowej oraz emerytów i rencistów, wsparcie reformy ubezpieczeń społecznych oraz zarezerwowanie środków na realizację zobowiązań z tytułu reprivatyzacji. Celem podstawowym towarzyszą cele szczegółowe, w tym m.in.:

- kontynuowanie prywatyzacji, zgodnie z koncepcjami przyjętymi dla całych branż,
- rozpoczęcie prywatyzacji w sektorach „wrażliwych” – trudnych,
- zakończenie prywatyzacji w spółkach z mniejszościowym udziałem Skarbu Państwa,
- uzyskiwanie możliwie najkorzystniejszych warunków sprzedaży spółek,
- wzmocnienie nadzoru właścicielskiego,
- prywatyzacja przez giełdę; wzmocnienie rynku kapitałowego.

Wskazane wyżej cele Urzędu zawiera także, przyjęty przez rząd 15 lipca 1998 r., średniookresowy *Program prywatyzacji do 2001 r.*, konkretyzowany w opracowywanych *Kierunkach prywatyzacji* na poszczególne lata. Sprawozdania z realizacji *Kierunków prywatyzacji*, oraz sprawozdania o stanie mienia SP przedstawiane są corocznie Radzie Ministrów i Sejmowi.

Prace analityczne i studyjne

- *Program prywatyzacji do 2001 r.* (przyjęty przez Radę Ministrów 14 lipca 1998 r.) określał cele, metody, programy i scenariusze prywatyzacji poszczególnych branż; charakteryzował warunki osiągnięcia celów; wskazywał sposób rozdysponowania przychodów z prywatyzacji na programy społeczne.

- *Kierunki prywatyzacji majątku Skarbu Państwa* określały zamierzenia rządu w poszczególnych latach w zakresie: prywatyzacji majątku państwowego, przychodów

budżetu z prywatyzacji, sposobów ich rozdysponowania; wskazywały także warunki realizacji przyjętych zamierzeń.

- Sprawozdanie z realizacji *Kierunków*, a obecnie *Ocena przebiegu prywatyzacji majątku Skarbu Państwa* (opracowywana corocznie), jest przedstawiana Sejmowi łącznie ze sprawozdaniem z wykonania budżetu państwa.

- *Sprawozdanie o stanie mienia Skarbu Państwa* (przygotowywane corocznie) prezentuje w ujęciu rzeczowym i wartościowym wszystkie składniki majątku Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych. Jest przedstawiane Radzie Ministrów i Sejmowi RP.

- *Strategia Działań Prywatyzacyjnych w Sektorze Małych i Średnich Przedsiębiorstw w obszarze działania Ministra Skarbu Państwa* (przyjęta jako dokument rządowy przez Radę Ministrów w kwietniu 2001 r.) kieruje główne działania rządu związane z prywatyzacją bezpośrednią przedsiębiorstw państwowych od roku 2001 do momentu przyjęcia Polski do Unii Europejskiej.

- *Raport z realizacji przez kupujących i spółki zobowiązań pozacenowych wynikających z umów o odpłatne korzystanie i umów sprzedaży* (marzec 2001). Prezentuje dane o wykonywaniu praw i obowiązków Skarbu Państwa, wynikających z 1 476 umów prywatyzacji bezpośredniej (1 143 umowy o odpłatne korzystanie i 333 umów sprzedaży).

- Analizy sektorowe dotyczące: górnictwa węgla kamiennego, uzdrowisk oraz podsektorów: wytwarzania energii elektrycznej i dystrybucji energii elektrycznej. Na ich podstawie przygotowano ostateczne wersje strategii prywatyzacji wymienionych sektorów.

- *Raport o przekształceniach własnościowych*. Raporty powstają na podstawie danych MSP i GUS za poszczególne lata (od 1992 r.). Zawierają analizy zjawisk makro- i mikroekonomicznych oraz społecznych związanych z procesem przekształceń własnościowych. Raport za rok 2000 stanowił podsumowanie dekady przekształceń własnościowych w Polsce.

- *Informacja o stanie przekształceń i prywatyzacji mienia komunalnego*. Raporty roczne (przygotowywane od 1999 r.), prezentują informacje z gmin, dotyczące dokonanych w latach 1990-2000 przekształceń i prywatyzacji mienia komunalnego.

- „Dynamika przekształceń własnościowych”. Kwartalnik MSP. Biuletyny zawierają dane statystyczne i źródłowe, prezentujące zmiany form własności przedsiębiorstw państwowych i spółek Skarbu Państwa w wyniku realizacji polityki

właścicielskiej oraz – w części analitycznej – wyniki badań efektów przekształceń własnościowych.

W MSP prowadzono także studia związane z opracowaniem projektów aktów prawnych regulujących gospodarowanie mieniem SP i politykę właścicielską państwa: *Rozwiązania instytucjonalne Skarbu Państwa w wybranych krajach Unii Europejskiej i w Polsce*, grudzień 1997; *Udział sektora publicznego w gospodarce wybranych krajów Unii Europejskiej oraz Japonii, USA i Kanady*, wrzesień 1998; *Nadzór właścicielski Ministra Skarbu Państwa*, czerwiec 2000; *Nadzór właścicielski państwa w Polsce i w Niemczech*, grudzień 2000; *Sektor państwowy w Polsce w okresie międzywojennym*, maj 2001.

Ponadto, na wniosek ministra SP, w 1997 r. rozpoczęto finansowane przez Komitet Badań Naukowych 2 projekty badawcze, mające ocenić efekty restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstw w latach 1990-2000. Raporty z badań: *Procesy restrukturyzacji dużych przedsiębiorstw* (opracowany przez Instytut Nauk Ekonomicznych PAN) i *Prywatyzacja bezpośrednia; inwestorzy, menedżerowie, pracownicy* (opracowany przez Instytut Studiów Politycznych PAN) wykorzystane zostały do prac analitycznych, studialnych i promocyjnych resortu. Wydania książkowe raportów udostępniono komisjom parlamentarnym.

Przygotowywano także okresowe opracowania do *Raportu z realizacji Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w UE*, dotyczące stanu realizacji priorytetów NPPC (kontynuacja prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych) oraz okresowe informacje dla Komisji Europejskiej o zaawansowaniu prywatyzacji. W ramach negocjacji Polski w obszarze *swobodny przepływ kapitału* wypracowano stanowisko w części dotyczącej prywatyzacji i dopuszczalnego zakresu stosowania „złotej akcji”. Były one podstawą pozytywnej oceny prywatyzacji w Polsce przez instytucje UE. Przygotowano też informacje dla organizacji międzynarodowych (OECD, MFW, Bank Światowy) i instytucji finansowych (np. JP Morgan, Chase Manhattan, CSFB) o osiągnięciach i planach prywatyzacyjnych w Polsce (m.in. dla potrzeby prospektów emisyjnych obligacji skarbowych, ratingów kredytowych i inwestycyjnych Polski.) Opracowano także projekty szczegółowych rozwiązań prawnych nowego prawa spółek dla OECD, stanowiące wkład Polski do zestawienia aktualnych tendencji rozwoju prawa handlowego w krajach członkowskich OECD. Ministerstwo wzięło udział w wypracowaniu na forum tej organizacji dokumentu pt. *Zasady nadzoru właścicielskiego OECD* (maj 1999 r.).

Prywatyzacja w latach 1998-2001

Po raz pierwszy po II wojnie światowej opracowywano *Sprawozdanie o stanie mienia Skarbu Państwa*, w sposób kompletny, całkowity i zwarty prezentujące zinwentaryzowany majątek państwowy. Od 1998 r. do połowy 2001 r. ukazały się jego 3 edycje. Dzięki nim można obecnie zbilansować rachunek potrzeb wynikających z istniejących i przewidywanych obowiązków państwa z realnymi możliwościami ich zaspokojenia.

Realizując założenia intensyfikacji przekształceń własnościowych, rząd przyjął w 1998 r. średniookresową strategię prywatyzacji *Program Prywatyzacji do 2001 r.* Jest to pierwszy od rozpoczęcia prywatyzacji tego rodzaju dokument; przedstawione w nim zostały wizja, harmonogram oraz metodologia tego procesu. We wcześniejszych latach, za kadencji poprzednich ekip rządowych, prywatyzacja prowadzona była w oparciu o jednoroczne *Kierunki prywatyzacji*, stanowiące coroczne załączniki do ustaw budżetowych.

Prywatyzacja w latach 1998-2001 objęła 885 przedsiębiorstw państwowych. 252 spośród nich skomercjalizowano, w tym 16 z konwersją wierzytelności; 463 przedsiębiorstwa objęto prywatyzacją bezpośrednią, a 170 zlikwidowano z powodu złej kondycji ekonomicznej.

Komercjalizacja

Do końca 1997 r. skomercjalizowano 1 254 przedsiębiorstwa państwowe. W latach 1998-2001 w jej wyniku powstało 236 spółek ze 100-procentowym udziałem Skarbu Państwa oraz (po raz pierwszy) powołano 16 spółek z udziałem wierzycieli na podstawie *działu III ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych*. Wśród tych podmiotów zdecydowaną większość stanowiły przedsiębiorstwa przemysłowe (ponad 50,8 %), w tym głównie produkujące artykuły spożywcze (11,5 %); znaczącą grupę stanowiły także przedsiębiorstwa transportowe (39) oraz uzdrowiska (26).

Prywatyzacja pośrednia

Do końca 1997 r. rozpoczęto prywatyzację przez zbycie pierwszego pakietu akcji/udziałów w 228 jednoosobowych spółkach skarbu państwa (JSSP), w tym w drodze: oferty publicznej – w 25, w trybie przetargu publicznego – w 38, przez rokowania na podstawie publicznego zaproszenia – w 165 spółkach.

W latach 1998-2001 prywatyzacją pośrednią objęto 64 JSSP. Zbycie akcji w trybie oferty publicznej nastąpiło w 6, w trybie przetargu publicznego – w 29, a w trybie rokowań na podstawie publicznego zaproszenia – w 29 spółkach.

Ministerstwo Skarbu Państwa i Agencja Prywatyzacji kontynuowały także prywatyzację pośrednią, przez zbycie kolejnych pakietów akcji/udziałów w 175 spółkach należących do Skarbu Państwa. Najliczniejszą grupę wśród nich (91) stanowiły spółki uczestniczące w Programie Narodowych Funduszy Inwestycyjnych.

Prywatyzacja bezpośrednia

Do końca 1997 r. prywatyzację bezpośrednią podjęto w 1 564 przedsiębiorstwach, a zakończono (przez skreślenie podmiotu z rejestru przedsiębiorstw państwowych) w 1 417 przedsiębiorstwach.

W latach 1998-2001 prywatyzację bezpośrednią podjęły 463 przedsiębiorstwa. W 121 przypadkach wnioskowano o sprzedaż przedsiębiorstwa, a w 78 – o wniesienie do spółki. Oddanie mienia przedsiębiorstwa do odpłatnego korzystania zastosowano w stosunku do 264 podmiotów.

Organy założycielskie dokonują również – nadzorowanej przez MSP – likwidacji przedsiębiorstw państwowych w złej kondycji (na podstawie art. 19 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych). Na tę ścieżkę przekształceń skierowano 1 710 przedsiębiorstw (do końca 1997 r. – 1 540, a latach 1998-2001 – 170). Zakończono likwidację przez wykreślenie z rejestru przedsiębiorstw państwowych w 862 podmiotach (do końca 1997 r. – w 678, a w latach 1998-2001 – w 184).

W latach 1997-2001 znacząco wzrosły wpływy budżetu państwa z prywatyzacji, głównie z prywatyzacji pośredniej. Wartość przeprowadzonych w tym okresie transakcji sprzedaży akcji/udziałów spółek SP była kilkakrotnie wyższa niż w latach poprzednich. Najbardziej dochodowe transakcje omawianego okresu to:

1. Telekomunikacja Polska S.A., oferta publiczna/zaproszenie do rokowań 21 760 mln zł

2. Bank PeKaO S.A, oferta publiczna / zaproszenie do rokowań, 5 156 mln zł.
3. PZU S.A. , zaproszenie do rokowań ,3 018 mln zł
4. Bank Zachodni S.A., zaproszenie do rokowań, 2 200 mln zł.

Znaczące, zarówno pod względem strategicznym jak i finansowym, były również prywatyzacje: PLL LOT S.A., Elektrociepłowni Kraków S.A., Elektrociepłowni Warszawskich S.A., Elektrowni im. Tadeusza Kościuszki S.A., Górnośląskich Zakładów Energetycznych S.A., POLAR-u S.A., POLFY Rzeszów S.A., POLFY Kraków S.A., POLFY Poznań S.A., ORBIS-u S.A. oraz Polskiego Koncernu Naftowego S.A.

Zestawienie planowanych i osiągniętych wpływów z prywatyzacji w latach 1997-2000

LATA	PLAN (mln zł)	WYKONANIE (mln zł)	RÓŻNICA (3-2) (mln zł)	WYKONANIE (%)
1997	4 450,00	6 537,70	2 087,70	146,91
1998	6 700,00	7 068,70	368,70	105,50
1999	6 900,00	13 347,50	6 447,50	193,44
2000	20 100,00	27 181,90	7 081,90	135,23
RAZEM	38 150,00	54 135,80	15 985,80	141,90

Źródło: dane MSP, Kierunki prywatyzacji za lata 1997-2000.

Wpływy do budżetu państwa z prywatyzacji pośredniej, uzyskane w latach 1991-1997, wyniosły 13 406 mln zł, a w okresie 1998 r. - I kwartał 2001 r. – 46 574 mln zł.

Wpływy do budżetu z prywatyzacji bezpośredniej, uzyskane w latach 1991-1997, wyniosły 2 553 mln zł, a w okresie 1998 r. – I kwartał 2001 r. – 1 357 mln zł.

Obok ilościowych i budżetowych efektów prywatyzacji pośredniej zwraca uwagę, wysoka jakość zawieranych w tym okresie umów, w tym w szczególności rozbudowany układ zobowiązań inwestorów. Dotyczą one przede wszystkim inwestycji na modernizację i rozwój, podniesienia kapitału akcyjnego/zakładowego, ochrony i rekultywacji środowiska naturalnego, gwarancji socjalnych. Przykład: wartość zobowiązań kupujących wobec JSSP, w których rozpoczęto zbywanie pierwszego pakietu akcji/ udziałów w 2000 r., wynosiła około 4 986 mln zł. Inwestorzy zobowiązali się przeznaczyć: około 3 541 mln zł na inwestycje zwiększające i unowocześniające produkcję i modernizację wytwarzania produktów w celu zmniejszenia szkodliwego wpływu na środowisko oraz około 1 445 mln zł na podwyższenie kapitału spółki. Realizacja zobowiązań inwestorów jest stale monitorowana przez MSP. W tym celu udoskonalono i usystematyzowano nadzór nad realizacją zobowiązań pozacenowych,

wynikających z umów sprzedaży akcji/udziałów oraz umów wniesienia przedsiębiorstwa do spółki. Nadzór nad realizacją zobowiązań wykonują Delegatury Ministra Skarbu Państwa, a zbiorczą ewidencję realizacji zobowiązań pozacenowych oraz ich obserwowanie w skali kraju wykonuje odpowiedni departament, który corocznie przedkłada Ministrowi Skarbu raport ze sposobu realizacji zobowiązań pozacenowych dotyczących ww. umów.

Nasilono decentralizację decyzji prywatyzacyjnych; wzrosła rola wojewodów jako organów założycielskich. MSP chce zakończyć prywatyzację małych i średnich przedsiębiorstw do końca 2002 r. Od roku 1995 z pomocą Unii Europejskiej realizowany jest *Program Wspomagania Inicjatyw Prywatyzacyjnych*, wspierający plany prywatyzacyjne i restrukturyzacyjne tych przedsiębiorstw, a także finansujący opracowanie dokumentacji przedprywatyzacyjnej i zapewniający doradztwo przy prywatyzacji.

W latach 1997-2001 MSP dążyło do stworzenia polityki właścicielskiej państwa. Opracowano średniokresowy program prywatyzacji oraz programy restrukturyzacji sektorów infrastrukturalnych i „wrażliwych”. Przekształcenia własnościowe podporządkowano celom i priorytetom polityki gospodarczej. Sprzyjały temu przygotowane zmiany legislacyjne, regulujące działania podmiotów prawa handlowego (kodeks spółek handlowych), które zabezpieczają interesy właścicieli i – szerzej niż dotąd – interesy Skarbu Państwa oraz interesy społeczne.

Polityka właścicielska państwa uwzględnia w szerokim zakresie cele społeczne.

Dochody z prywatyzacji finansowały i będą finansować reformy społeczne:

- środki na wsparcie reformy ubezpieczeń społecznych:

2000 r. – 11,0 mld zł,

2001 r. – 14,1 mld zł (przewidywane wykonanie),

2002 r. – 12,3 mld zł (projekt MF)

2003 r. – 13,2 mld zł (projekt MF)

2004 r. – 14,1 mld zł (projekt MF)

- wypłaty rekompensat dla pracowników sfery budżetowej i emerytów:

2000 r. – 3,1 mld zł

2001 r. – 2,5 mld zł (przewidywane wykonanie)

2002 r. – 2,7 mld zł (projekt MF)

2003 r. – 3,1 mld zł (projekt MF)

2004 r. – 1,4 mld zł (projekt MF)

Problemy do rozwiązania:

- uchwalenie ustawy o organizacji Skarbu Państwa oraz o sposobie zarządzania jego majątkiem. Wykonanie dyspozycji art. 218 Konstytucji RP; projekt został 12 lipca 2000 r. odrzucony przez Sejm;
- przyspieszenie restrukturyzacji w sektorach „wrażliwych” (hutnictwo, górnictwo węglowe, przemysł cukrowniczy i obronny), ewentualne dokapitalizowanie przedsiębiorstw przed prywatyzacją;
- przyspieszenie przez wojewodów prywatyzacji bezpośredniej, wzmocnienie kondycji ekonomicznej regionów i utrzymanie miejsc pracy na rynkach lokalnych.

Ministerstwo Rolnictwa

i Rozwoju Wsi

Rząd Jerzego Buzka zastał bardzo trudną sytuację w rolnictwie i na wsi. W latach 1996-1997 gwałtownie spadły dochody rolników, zwłaszcza ze sprzedaży zbóż, dla której konkurencyjny był bezcłowy import. Podobnie było na innych rynkach. Realizacja *Protokołu dodatkowego do umowy CEFTA*, podpisanego w grudniu 1995 r, umożliwiła import wielu towarów rolno-spożywczych bez cła lub przy obniżonych stawkach celnych. Występowały znaczne wahania cen produktów rolnych. Rozregulowano rynek cukru przez zwiększenie limitów produkcji ponad popyt na rynku krajowym, przy ograniczonych – ustaleniami ze Światową Organizacją Handlu (WTO) – możliwościach eksportu z dopłatami. Pogłębiającym się trudnościami w rolnictwie towarzyszyło niezadowolenie rolników i organizacji rolniczych, wskazujących na brak jasnej i uzgodnionej z zainteresowanymi polityki rolnej.

Środki finansowe wspierające przemiany w rolnictwie i na wsi rozproszone na wiele linii kredytowych, bez ustalenia wyraźnych priorytetów. Szybki rozwój infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich następował dzięki uzyskanej w 1993 r., pożyczce Banku Światowego, wynoszącej 300 milionów USD. Nie zapewniono jednak środków na dalsze współfinansowanie budowy infrastruktury i tworzenia miejsc pracy na wsi.

W trudnej sytuacji Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przyjęło następujące główne cele swego działania:

- opracowanie programu, akceptowanego przez środowisko wiejskie i rolnicze, określającego zadania i środki na jego realizację;
- uzyskanie środków, z funduszy przedakcesyjnych UE i z Banku Światowego, na restrukturyzację rolnictwa i obszarów wiejskich;
- zmiana systemu interwencji na rynkach rolnych, tak by pomoc dostawał rolnik, a nie pośrednik, i by stabilizowała ona ceny produktów rolnych na poziomie uwzględniającym koszty produkcji;

- skupienie pomocy publicznej na inwestycyjnych priorytetach, zwłaszcza dotyczących poprawy stanu sanitarnego, spełnienia wymogów weterynaryjnych i fitosanitarnych oraz poprawy jakości produkcji rolnej i przetwórstwa, a także wspieranie zmian w strukturze obszarowej gospodarstw rolnych;
- skierowanie większych środków na tworzenie miejsc pracy, budowę infrastruktury i poprawę edukacji;
- wynegocjowanie korzystnych dla polskiego rolnictwa warunków integracji z UE i pozyskanie dla niej akceptacji środowisk wiejskich;
- szybsze dostosowywanie prawa i instytucji do wymagań UE, tak by polskie rolnictwo i wieś mogły korzystać z instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) i Strukturalnej.

Programy i analizy

W omawianym okresie MRiRW opracowało następujące dokumenty programowe:

- *Średniookresowa strategia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich*, przyjęta przez Radę Ministrów 21 kwietnia 1998 r. i zaprezentowana w Sejmie 24 kwietnia 1998 r. W dokumencie tym po raz pierwszy podzielono instrumenty polityki rolnej na socjalne, organizacyjne i ekonomiczne, kierowane zależnie od potrzeb i oczekiwań do różnych społeczności wiejskich i rolniczych.
- Instrumenty socjalne, dotyczące gospodarstw pozbawionych możliwości rozwoju to: przeciwdziałanie bezrobociu, rozwój infrastruktury na obszarach wiejskich, reforma ubezpieczeń społecznych rolników oraz regulacje w zakresie ubezpieczeń zdrowotnych i pomocy społecznej.
- Instrumenty organizacyjne dotyczą między regulacji prawnych, decyzji wynikających z reformy administracyjnej kraju, przygotowania do integracji z Unią Europejską oraz pakietu spraw związanych ze współpracą gospodarczą z zagranicą i ochroną granic.
- Instrumenty ekonomiczne, to regulacje podatkowe oraz finansowe wspieranie restrukturyzacji gospodarstw rolnych i przemysłu spożywczego, a także otoczenia rolnictwa.

Program *Średniookresowa strategia...* był przedmiotem 3 debat (czerwiec, wrzesień, grudzień 1998 r.) z udziałem posłów i senatorów, partii politycznych, w tym

opozycyjnych, reprezentantów nauki, związków i organizacji rolniczych, w tym samorządów rolniczych oraz ośrodków doradztwa rolniczego.

- ***Spójna polityka strukturalna rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa*** – przyjęta przez Radę Ministrów 13 lipca 1999 r. Program ten wypełnia zalecenia dla Polski, sformułowane przez Unię Europejską w *Partnerstwie dla członkostwa* oraz w przyjętym przez rząd *Narodowym programie przygotowania do członkostwa (NPPC)*. Jego opracowanie było warunkiem uzyskania środków przedakcesyjnych z UE. Program przewiduje działania długofalowe samorządów terytorialnych, organizacji gospodarczych i społecznych, rolników i mieszkańców wsi, wspierane środkami UE, z budżetu państwa, kredytami i środkami samorządów. Dokument dotyczy wyłącznie aspektów strukturalnych. Identyfikuje najważniejsze problemy wsi i rolnictwa i ustala cele polityki strukturalnej wraz ze źródłami finansowymi. Rozwinięcie zadań *Spójnej polityki...* znalazło się w *Programie aktywizacji obszarów wiejskich*, który jest już realizowany oraz w *Programie operacyjnym SAPARD* przygotowanym do wdrożenia.

-***Pakt dla rolnictwa i obszarów wiejskich*** – przyjęty przez Radę Ministrów 22 lipca 1999 r. - będący propozycją ugody społecznej dla rozwiązywania problemów rolnictwa i wsi ponad podziałami politycznymi. Premier powołał 5 zespołów rządowo-związkowych dla finalnego uzgodnienia *Paktu*. Jego rozszerzoną wersję przyjęła Rada Ministrów 1 września 2000 r. Składa się ona z 4 filarów:

- wsparcie rolnictwa i jego otoczenia,
- rozwój przedsiębiorczości i tworzenie pozarolniczych miejsc pracy,
- kompleksowa polityka społeczna wobec wsi i rolnictwa,
- instytucjonalizacja partnerstwa i dialogu społecznego w sprawach wsi.

Na realizację *Paktu* w 2001 r. przeznaczono 7,8 miliardów złotych, w tym 50% (3,9 mld zł) na filar I, za który odpowiedzialne jest Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. *Pakt* nie został dotąd ostatecznie przyjęty przez partnerów społecznych – mimo że uczestniczyli w jego formułowaniu. W połowie roku 2001 nadal trwały uzgodnienia.

- ***Polityka strukturalna w sektorze rybołówstwa na lata 2000-2006*** oraz ***Branżowy program rozwoju rybołówstwa***. Pierwszy program pozwoli – po akcesji – na objęcie rybołówstwa Wspólną Polityką Rybacką. Drugi umożliwił otwarcie preferencyjnego

kredytu na modernizację floty rybackiej, zakładów przetwórstwa i gospodarstw hodujących ryby słodkowodne.

MRiRW składało okresowe sprawozdania rządowi, komisjom sejmowym i organizacjom rolniczym o realizacji *Średniookresowej strategii rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich* oraz *Spójnej polityki strukturalnej rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa*, a także porozumienia rządu i organizacji rolniczych (po strajkach na przełomie lat 1998/1999) Ministerstwo przygotowuje także coroczne, przedkładane Komisji Europejskiej, informacje o realizacji zadań NPPC. W obecnej kadencji rządu odbyły się 3 plenarne debaty sejmowe o sytuacji w rolnictwie (24 kwietnia 1998 r., 18 lutego 1999 r. i 9 maja 2001 r.).

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Agencja Rynku Rolnego oraz Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, a także podległe inspekcje, składały okresowe informacje o działalności, nad którymi, po zatwierdzeniu przez kierownictwo resortu, obradował rząd, a następnie Sejm.

Najważniejsze decyzje ministerstwa

Decyzje dotyczyły przede wszystkim wsparcia ekonomicznego rolnictwa, jego otoczenia i wsi, przygotowań do integracji z UE oraz działań doraźnych, wynikających z zagrożeń zewnętrznych (np. BSE, pryszczycy) i klęsk żywiołowych. Część decyzji była ostateczna, a część, w postaci wniosków, kierowano do rozstrzygnięcia przez rząd.

Najważniejsze i najbardziej odczuwane przez wieś i rolnictwo były decyzje w następujących sprawach:

- interwencji na rynku rolnym oraz pomocy rolnikom, których gospodarstwa dotknęła klęska żywiołowa;
- ograniczeń importu towarów rolno-spożywczych, w tym wprowadzenia dodatkowych opłat celnych;
- międzynarodowych umów lub porozumień o wzajemnej wymianie handlowej, w tym porozumienia o liberalizacji handlu towarami rolnymi z krajami UE;

- podziału dotacji z budżetu MRiRW, przeznaczonych na postęp biologiczny, rolnictwo ekologiczne, wapnowanie gleb, zwalczanie zakaźnych chorób zwierząt, doradztwo, kontrolę jakości gleb, roślin i produktów rolno-spożywczych itp.;

- wsparcia inwestycji realizowanych w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym oraz na wsi, w tym dotacji do budowy wiejskiej infrastruktury technicznej;

- dopłat do kredytów obrotowych dla rolników na zakup środków do produkcji rolniczej i przedsiębiorstw przetwórczych na skup produktów rolnych;

- wyboru jednostek mających pełnić istotne role w dostosowaniu Polski do Wspólnej Polityki Rolnej (Agencja Rynku Rolnego i Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, jako agencje płatnicze);

- kolejności wdrażania reguł związanych z akcesją do UE, zwłaszcza regulacji rynków rolno-spożywczych;

- negocjacji dla uzyskania środków zewnętrznych oraz wyboru zadań do wsparcia ze źródeł przed akcesyjnych i z Banku Światowego.

W jednostkach podległych MRiRW opracowywano szczegółowe zasady działalności, które zatwierdzało kierownictwo ministerstwa. Dotyczyły one np. interwencji na rynku rolnym (ARR), linii kredytowych na inwestycje w rolnictwie i jego otoczeniu, wspomagania budowy infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich (ARiMR), ochrony zdrowia i życia w gospodarstwach rolnych.

Zmiany w rolnictwie i na obszarach wiejskich

Natura rolnictwa sprawia, że podjęte decyzje przynoszą poprawę sytuacji na ogół dopiero po upływie długiego czasu. Zmiany w polityce rolnej, dokonane na początku kadencji rządu, przyniosły pierwsze efekty dopiero w 2000 r. i będą widoczne – przy kontynuacji tej polityki – w latach następnych. Rynek rolny jest obecnie bardziej stabilny, zagospodarowywane są nadwyżki w podaży mięsa wieprzowego, masła, mleka w proszku. Poprawiły się relacje cen; w 2000 r. wskaźnik wzrostu cen towarów sprzedawanych przez gospodarstwa rolne do wzrostu cen towarów zakupywanych („nożyce cen”) wyniósł po raz pierwszy od 4 lat 103,0 % (w 1997 r. – 95,8 %, w 1998 r. – 91,4 %, w 1999 r. – 91,5 %).

Na wyniki produkcji rolnej silnie wpływają warunki agroklimatyczne. W latach 1999-2000 były one niekorzystne, co wywołało spadek globalnej produkcji rolnej (po wzroście o 5,9 % w 1998 r. nastąpił spadek o 5,2 % w 1999 r. i o 5,7 % w 2000 r.). Równocześnie, także w wyniku interwencji na rynku rolnym powodującej wzrost popytu, zwiększyła się towarowość produkcji rolnej – z 52,3 % w 1996 r., 57,1 % w 1997 r. do 59,7 % w 2000 r.

Znaczna poprawa nastąpiła w infrastrukturze wiejskiej oraz tworzeniu miejsc pracy, na co miała wpływ polityka wspierania inwestycji. Z zarządami gmin i powiatów zawarto 5,7 tysięcy umów, na kwotę 741 milionów złotych, dotyczących tworzenia wiejskiej infrastruktury.

Rozwój infrastruktury technicznej wsi w latach 1997-2000

Wyszczególnienie	Jednostka	1997	2000
Wodociągi zbiorowe	Liczba gospodarstw podłączonych (w tys.)	1 581,8	2 340,8
Wskaźnik zwodociągowania	Liczba przyłączy (na 100 mieszkańców)	10,8	15,9
Kanalizacja wiejska zbiorowa	Liczba gospodarstw podłączonych (w tys.)	109,3	292,4
Oczyszczalnie ścieków zbiorcze	Liczba oczyszczalni	1 049	1 878
Oczyszczalnie przyzagrodowe	Liczba oczyszczalni	7 334	34 324
Zorganizowane wysypiska śmieci	Liczba wysypisk	842	1 118
Telefonizacja	Liczba abonamentów (na 100 mieszkańców)	8,70	14,93*
Gaz sieciowy	Liczba odbiorców gazu z sieci (w tys.)	583,7	645,0*
Drogi gminne	w tys. km	141,1	142,3
Drogi dojazdowe do gruntów rolnych	w tys. km	204,7	246,1

* dane za 1999r. (nie ma jeszcze danych za 2000 r.).

Szczególna poprawa w latach 1997-2000 nastąpiła w zbiorowym zaopatrzeniu wsi w wodę. W latach 1997-2000 przybyło około 760 tysięcy przyłączy wodociągowych. Na około 3 miliony gospodarstw i działek rolnych do wodociągów zbiorowych podłączonych jest obecnie około 2,3 miliona gospodarstw.

W latach 1997-2001 (do końca maja 2001 r.) przyznano 121 tysięcy preferencyjnych kredytów na inwestycje w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym oraz w otoczeniu rolnictwa, o łącznej kwocie ponad 11 miliardów złotych, przy około 3,5 miliardach złotych dopłat z budżetu. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) udzielała znacznych preferencji kredytowych dla inwestycji w sektorach: mleczarskim, mięsnym, ziemniaczanym i rybnym. Oprocentowanie kredytów wynosiło tu 0,3125 stopy redyskonta weksli (5,61 - 6,10% w r. 2001). Podobnymi preferencjami objęto inwestycje poprawiające stan sanitarny, a także inwestycje w urządzenia ochrony środowiska, wreszcie zakup ziemi i urządzenie gospodarstw przez młodych rolników. Tutaj oprocentowanie kredytów wynosiło 0,25 stopy redyskonta weksli. Kredytami preferencyjnymi i nieoprocentowanymi pożyczkami wspierano tworzenie miejsc pracy na obszarach wiejskich i w małych miastach. Udzielono na ten cel około 3 tysiące kredytów i ponad 3 tysiące pożyczek na ogólną kwotę blisko 500 milionów złotych, w wyniku czego powstało ponad 24 tys. miejsc pracy.

Na podnoszenie i zmianę kwalifikacji zawodowych mieszkańców gmin wiejskich i miejsko-wiejskich w latach 1997-2000 przeznaczono z budżetu, za pośrednictwem ARiMR, prawie 84 miliony złotych, organizując ponad 9,3 tys. szkoleń i seminariów, którymi objęto 284,5 tys. osób, w tym 201,5 tys. rolników. Od 2000 r. ARiMR udziela poręczeń spłaty kredytów studenckich dla młodzieży wiejskiej, umożliwiając studia młodzieży z ubogich rodzin. W 1998 r. Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa (AWRSP) uruchomiła stypendia dla dzieci i młodzieży z osiedli popegeerowskich i do połowy 2001 udzieliła ich 8 tys., w wysokości 250 zł miesięcznie. AWRSP prowadzi także kursy i szkolenia dla bezrobotnych pracowników PGR i członków ich rodzin, w których uczestniczy rocznie 2-3 tys. osób.

Realizowany jest także program wsparcia, dotacjami z budżetu MRiRW, postępu biologicznego i gospodarstw ekologicznych. Na te cele przeznaczono w budżecie 2001r.

225 mln zł. Liczba gospodarstw ekologicznych systematycznie wzrasta. W roku 1997 było ich 324, a w roku 2000 r. 1,4 tys.

Wydatki z budżetu państwa na wsparcie rolnictwa i wsi w latach 1997 – 2001*

	1997	1998	1999	2000	2001
Ogółem	13 508,1	15 034,9	17 020,2	17 468,3	21 473,4
w tym:					
bez wydatków KRUS	3 681,9	3 959,6	3 691,3	3 706,0	4 363,0
Udział wydatków ogółem w wydatkach budżetu państwa	10,75	10,76	12,30	11,56	11,82

* mln złotych

W ostatnich latach przyspieszono prace związane z akcesją do UE. Komisja Europejska, wskazując rolnictwo jako trudny obszar w negocjacjach i integracji, dostrzega w swych opiniach znaczny postęp w przygotowywaniu sektora rolnego do integracji.

Dążąc do poprawy sytuacji w rolnictwie i na wsi oraz przygotowując je do integracji z UE, ministerstwo napotkało wiele problemów i trudności. Najpoważniejsze wynikały z niskich dochodów rolniczych, co utrudnia zmiany strukturalne, nawet przy wspieraniu ze środków publicznych. Niedostatek kapitału w gospodarstwach i przedsiębiorstwach oraz środków w budżecie na pomoc o skali porównywalnej ze stosowaną w UE uniemożliwiają inwestycje modernizacyjne. Występujący na świecie spadek cen produktów rolno-spożywczych jest w innych krajach, a zwłaszcza w UE, wyrównywany m.in. wysokimi dopłatami do eksportu, na które w Polsce brak środków. Ponadto, wynegocjowane przez poprzedni rząd (w Rundzie Urugwajskiej GATT) kwoty dopłat okazały się zbyt niskie (np. dopłaty do eksportu mogą być stosowane tylko do 104 tys. ton cukru).

Brak nadal instytucji i procedur pozwalających sprawnie dostosować sposoby wsparcia rolnictwa i obszarów wiejskich do metod stosowanych w UE. Na początku kadencji rządu nie było nawet takich projektów i dopiero obecne kierownictwo resortu

zajął się tym problemem, m.in. inicjując pilotaże przygotowujące wprowadzanie instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej;

Produkcję rolnictwa zakłócały i obniżały klęski żywiołowe. Na początku kadencji rządu odczuwano skutki powodzi w 1997 r.; w 1999 r. poważnie spadła produkcja z powodu złych warunków atmosferycznych, a w 2000 r. znaczne obszary kraju dotknęła susza.

Z powodu kryzysu w Rosji spadł eksport produktów rolno-spożywczych na ten największy do 1998 r. rynek; do dziś nie został on w pełni odzyskany. Nasze rolnictwo spotkało się z silną konkurencją produktów zagranicznych, zwłaszcza z UE, która stosowała zmienne dopłaty do eksportu i eksportowała z uznanymi na świecie certyfikatami wysokiej jakości, których polskie towary nie posiadały.

Zagrożenia chorobami zwierząt, występującymi poza naszymi granicami, wymagały ograniczeń lub zakazu importu niektórych produktów, zwłaszcza pasz i zwierząt hodowlanych, oraz wprowadzenia obostrzeń w ruchu granicznym.

Piętrzyły się trudności i wymagania oraz formalności ze strony Komisji Europejskiej (KE), co opóźniało kolejne kroki do uruchomienia funduszu przedakcesyjnego SAPARD. Fakt, że żaden z 10 krajów ubiegających się o członkostwo nie uzyskał dotychczas środków z tego funduszu, świadczy że to z winy KE program ten nie został dotychczas wdrożony.

Sukcesy i porażki

Działania MRiRW w latach 1997-2001 przyniosły **korzystne zmiany**, ważne dla poprawy sytuacji rolnictwa i wsi.

- Wprowadzono zmiany w skali i metodach interwencji na rynku rolnym, mające na celu wzrost popytu, poprawę opłacalności produkcji rolnej i stabilizację cen na poziomie uwzględniającym wzrost kosztów produkcji.

Do 1997 r. dochody producentów zbóż chroniono podnosząc ceny minimalne i interwencyjne. Powodowało to wzrost krajowych cen powyżej cen światowych i w rezultacie wysoki import zbóż. Interwencja prowadzona była przez skup w magazynach autoryzowanych i bezpośrednio za środki ARR. W 1998 r. wprowadzono

dopłaty bezpośrednio do skupu zbóż, a w 1999 r. dopłaty te skierowano bezpośrednio do rolników, zamiast do firm skupujących. Interwencję na rynku zbóż uzupełniono preferencyjnym kredytowaniem skupu. Zróznicowano, w kolejnych miesiącach po zbiorach, stawki dopłat i oprocentowania kredytów.

Interwencja na rynku traktowana jest coraz bardziej elastycznie, stosownie do sytuacji. W 1999 r., w celu podniesienia cen skupu i zagospodarowania nadwyżek podaży, dokonano znacznych interwencyjnych zakupów na rynku wieprzowiny (120 tys. ton półtuszy). Wprowadzono także dopłaty do eksportu mleka odtłuszczonego w proszku i skrobi ziemniaczanej oraz utrzymano wykup masła w okresie wiosenno-letnim po gwarantowanych cenach, w celu ustabilizowania rynku i poprawy dochodów rolników. W 2000 r., wobec trudności w zbyciu rzepaku, zastosowano po raz pierwszy dopłaty do jego eksportu.

- W 2001 r., w związku z trudną sytuacją na rynku bydła rzeźnego, podjęto skup nadwyżek wołowiny na rezerwy państwowe (skupiono około 50 tys. ton półtuszy wołowych). Dla stabilizacji rynku tytoniu wprowadzono dopłaty do skupu liści tytoniu (przewidziano na to 37,7 mln zł). Wprowadzono też, jako nowy instrument w 2001 r., dotowanie prywatnego przechowania mięsa wieprzowego, masła i sera twardego.

- Zastosowano działania na rzecz ochrony krajowego rynku przed nadmiernym lub zbyt tanim importem produktów rolno-spożywczych.

W 1999 r. podwyższono cła na szereg produktów ważnych dla rynku krajowego, do maksymalnego poziomu uzgodnionego w trakcie Rundy Urugwajskiej GATT/WTO. Dotyczyło to m.in. mięsa wieprzowego, pszenicy, rzepaku, cukru, masła. W tym samym roku skrócono z 60 do 7 dni okres, w którym - przy przekroczeniu ustalonych progów ilościowych i cenowych, - można wprowadzić dodatkowe opłaty celne. Zakres produktów, wobec których można było zastosować te opłaty, był szeroki i w miarę potrzeby rozszerzany. Obecnie obejmuje on wszystkie ważne dla rolnictwa i przetwórstwa spożywczego grupy towarowe.

- W 1999 r. wprowadzono kwartalny podział kontyngentów WTO na wiele ważnych produktów (mięso wieprzowe, wołowe, drobiowe, pszenicę). W 2000 r. rozszerzono tę listę o rzepak i cukier. Wprowadzono zasadę, że nie wykorzystane kwoty nie przechodzą na następny kwartał oraz skrócono okres ważności pozwolenia przywozu do 1 miesiąca.

- W 2000 r. podwyższono stawki celne na przetwory zbożowe (mąkę, sól, otręby i śruty zbożowe) oraz syrop cukrowy. Wprowadzono ograniczenia wielkości transz niektórych importowanych produktów (mięsa, masła, skrobi, cukru, pszenicy, produktów skrobiowych, koncentratu pomidorowego). Ograniczono także preferencje importowe, przyznane wcześniej umowami zagranicznymi, zwłaszcza krajom CEFTA.
- Wprowadzono również szereg innych ograniczeń, np. kaucję tranzytową przy przewozie niektórych towarów rolno-spożywczych oraz automatyczną rejestrację przywozu. Na wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi ograniczono liczbę punktów odpraw celnych, uprawnionych do wprowadzenia na rynek niektórych towarów rolno-spożywczych.
- Z inicjatywy MRiRW powołano (18 czerwca 1999 r.) Podkomitet ds. Handlu Rolnego CEFTA, w którym rozwiązywane są problemy w obrotach handlowych między krajami tego ugrupowania.

W rezultacie wszystkich podjętych działań Polska znacznie zwiększyła ochronę swojego rynku z korzyścią dla wzrostu popytu na krajowe produkty.

- Po trwających około 1,5 roku negocjacjach, 26 września 2000 r. podpisano porozumienie między Polską i UE w sprawie wzajemnej liberalizacji obrotów towarami rolnymi, które weszło w życie od 1 stycznia 2001 r.

W porównaniu z 9 innymi krajami stowarzyszonymi, które zawarły podobne porozumienia, Polska uzyskała najszersze koncesje w dostępie do rynku UE, zarówno pod względem zakresu produktów, jak i skali redukcji stawek celnych. Oprócz zobowiązań dotyczących redukcji lub eliminacji stawek celnych w obrotach wzajemnych, strony zobowiązały się do usunięcia wszystkich form subsydiów eksportowych w handlu, m.in. masłem, pszenicą i mąką, co w rzeczywistości dotyczy tylko strony unijnej.

- Od 4 września 2000 r. został wprowadzony podatek od towarów i usług VAT w rolnictwie. Oznacza to, że przy sprzedaży nie przetworzonych produktów rolnych, rolnik może odliczać VAT zawarty w cenach środków do produkcji rolniczej. Podatek wynosi 3% ceny netto, tj. ceny nie uwzględniającej tego podatku. Rolnicy prowadzący rachunkowość rozliczają się z VAT na zasadach ogólnych, z właściwym urzędem skarbowym. Pozostałych rolników objęto zryczałtowanym zwrotem podatku VAT,

w wysokości 3% doliczanego do ceny netto sprzedaży i wypłacanego rolnikowi przez nabywcę produktów rolnych,

- Wprowadzono bony paliwowe dla rolników mających co najmniej 1 ciągnik. Bony wydawane będą co pół roku, na podstawie zaświadczenia od wójta lub burmistrza. Wartość bonów na 1 ha użytków rolnych określać będzie corocznie Rada Ministrów. System wszedł w życie 1 lipca 2001 r. W budżecie na 2001 r. zapewniono na ten cel 150 mln zł plus 30 mln zł na techniczne przygotowanie systemu,

- Utrzymano preferencyjne kredyty obrotowe na zakup środków produkcji przez rolników oraz na skup produktów rolnych. Mimo trudności budżetowych, utrzymano pełną dostępność do tych kredytów, zwiększając przy tym wysokość limitów dla gospodarstw dotkniętych klęską żywiołową z równowartości 10 dt żyta na 1 ha obowiązujących powszechnie do 15 dt żyta.

- Uzyskano nową pożyczkę z Banku Światowego, wynoszącą 120 milionów USD (poprzednią, z 1993 r., wynoszącą 300 mln USD wydała koalicja SLD-PSL, bez zapewnienia pozyskania nowej). Będzie ona przeznaczona na aktywizację obszarów wiejskich (nowe miejsca pracy, infrastrukturę techniczną, edukację). *Program aktywizacji obszarów wiejskich* zaczęto realizować w roku 2001. Jego celem jest wspieranie tworzenia miejsc pracy, infrastruktury technicznej, poprawy edukacji, zmiany kwalifikacji, usprawnienia administracji samorządowej. W województwach powstały Regionalne Komitety Sterujące, które decydują o uruchomieniu i realizacji programu na swoim terenie. Na jego realizację przeznaczono w budżecie 2001 r. - z kredytu Banku Światowego - 159,5 mln zł.

- Systematycznie uzyskiwane są też środki przedakcesyjne z programów PHARE. Przygotowują one sektor rolny, rybołówstwo oraz obszary wiejskie do integracji z UE. Przy wsparciu PHARE powstają systemy i instytucje (wraz z wyposażaniem w sprzęt i urządzenia) potrzebne dla realizacji *Wspólnej Polityki Rolnej*, *Wspólnej Polityki Rybackiej* i *Polityki Strukturalnej*. PHARE wspiera także reformę administracji weterynaryjnej, organizację jej pracy na granicach Rzeczypospolitej Polskiej, modernizację punktów granicznych oraz szkolenie weterynarzy.

- W 2000 r. rozpoczął się program *Polska Dobra Żywność*. Jego celem jest promocja produktów wysokiej jakości, wytwarzanych z surowców krajowych, i przekonanie konsumentów do ich kupowania. W odróżnieniu od innych programów i konkursów, program *Polska Dobra Żywność* obejmuje nie tylko kontrolę produktów i warunków

wytwarzania podczas ubiegania się o nadanie znaku, ale również systematyczne kontrole produktów, które już go otrzymały. Program ten prezentowany był na imprezach w kraju i zagranicą, m.in. na targach POLAGRA, kongresie Rolnictwa Europejskiego w Krakowie, Foodtarg w Katowicach, na targach Grüne Woche w Berlinie. Dotychczas znak otrzymało 300 produktów.

- Nastąpiło przyspieszenie przygotowań do integracji Polski z UE. Przygotowano stanowisko negocjacyjne w obszarze rolnictwo, które stanowi gwarancję jego rozwoju i zapewnienia poprawy dochodowości gospodarstw rolnych. W stanowisku zawarto podstawowy cel negocjacji: *równe prawa - równe obowiązki dla polskich rolników*. Jednocześnie określono propozycje limitów (kwot) produkcyjnych, które zapewniają wykorzystanie istniejącego potencjału produkcyjnego, utrzymanie miejsc pracy oraz źródeł dochodów w rolnictwie. Wystąpiono o wyższe limity w porównaniu do obecnego poziomu produkcji. Chodzi o uwzględnienie okresowego zmniejszenia produkcji niektórych produktów rolnych w początkowej fazie transformacji ustrojowej sektora rolnego oraz faktu, że w efekcie prowadzonych przekształceń strukturalnych, prowadzących do koncentracji i specjalizacji produkcji, następować będzie wzrost średnich plonów do poziomu uzyskiwanego w państwach członkowskich UE, dysponujących podobnymi warunkami naturalnymi produkcji (gleba i klimat).

Nie zakończono jeszcze, ale w znacznym stopniu zaawansowano, przygotowań systemowo-instytucjonalne do wprowadzenia w Polsce *instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej (WPR)* i *Polityki Strukturalnej (PS)*. Realizowane są przyjęte w tym zakresie harmonogramy dostosowań.

Agencja Rynku Rolnego i Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w istotnym zakresie dostosowały swoje struktury organizacyjne do pełnienia nowych funkcji związanych z realizacją płatności z tytułu WPR i PS. ARR od 2001 r. przejęła z Ministerstwa Gospodarki zadania związane z administrowaniem obrotem towarami rolno-spożywczymi w handlu zagranicznym. Ponadto opracowano docelowe zasady funkcjonowania i administrowania mechanizmami regulacji handlu zagranicznego. Przygotowywany jest system umożliwiający ustalenie kwot produkcji wybranych produktów, takich jak mleko, cukier, skrobia ziemniaczana i inne:

- w ramach prac przygotowawczych do wdrożenia Systemu Administrowania i Kontroli Wspólnej Polityki Rolnej (IACS) przystąpiono do opracowania rejestru gospodarstw rolnych i zwierząt gospodarskich. Będzie on miał istotne znaczenie dla przyszłych

płatności bezpośrednich dla polskich rolników oraz eksportu żywca i mięsa na rynki zagraniczne, zwłaszcza do UE. Przygotowywany jest w ARiMR system informatyczny pozwalający na administrowanie i kontrolę płatności bezpośrednich;

- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa przygotowała się do wdrożenia programu pomocy przedakcesyjnej SAPARD. Utworzono oddziały terenowe agencji, opracowano procedury oceny i wsparcia finansowego wniosków, ustalono szczegółowe cele i zasady udzielania pomocy, przygotowano kadry w centrali i w terenie do rozpatrywania wniosków oraz udzielania pomocy zainteresowanym uzyskaniem pomocy;

- 1 stycznia 1999 r. powołano Główny Inspektorat Weterynarii, który podjął intensywne przygotowania do wprowadzenia systemu kontroli weterynaryjnej na wzór UE, dostosowania prawodawstwa polskiego do wymogów UE oraz przygotowania pod względem kadrowym i technicznym służb weterynaryjnych do kontroli w kraju i na granicy;

- podjęte zostały przygotowania do usprawnienia kontroli jakości handlowej produktów rolnych i wyeliminowania nakładających się kompetencji programów kontrolnych. Powołany został Pełnomocnik Rządu ds. Bezpieczeństwa Żywności (rozporządzeniem Rady Ministrów), do którego zadań należy opracowanie strategii bezpieczeństwa żywności. Ma on także przygotować koncepcję koordynowania działań organów administracji rządowej w celu zapewnienia właściwej jakości żywności, w szczególności w zakresie nadzoru nad produkcją i obrotem artykułami rolno-spożywczymi, zwierzętami oraz środkami żywienia zwierząt i środkami ochrony roślin. 1 stycznia 2002 r. powstanie Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, w wyniku połączenia Centralnego Inspektoratu Standaryzacji i Inspekcji Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych. Obejmie ona kontrolą kolejne etapy wytwarzania żywności – od produkcji rolnej aż do handlu hurtowego, z uwzględnieniem towarów handlu zagranicznym. Jakość produkcji rolno-spożywczej poprawia się systematycznie. Z 28 w 1997 r. do 56 wzrosła liczba zakładów przetwórstwa posiadających certyfikat systemu jakości serii 9000, w tym 12 z przemysłu mleczarskiego, 7 – cukierniczego, 7 – spirytusowego i 6 – owocowo-warzywnego. Z niespełna 20 do około 200 wzrosła liczba przedsiębiorstw przemysłu spożywczego, które wdrożyły system bezpieczeństwa żywności HACCP, w tym: 66 w przemyśle mięsny, 31 – w drobiarskim, 25 – mleczarskim i 45 – rybnym. Poprawia

się jakość produkcji w gospodarstwach nastawionych na chów bydła mlecznego. Od 2000 r. wydano zakaz skupu przemysłowego mleka klasy III, działając równocześnie na rzecz zwiększenia udziału mleka surowego w klasie extra. Udział tego mleka w skupie wzrósł z 7% w 1997 r. do ponad 45% w 2000 r.,

Przedstawioną powyżej liczbę osiągnięć trzeba, niestety, uzupełnić o te problemy, których nie zdołano rozwiązać.

Porażki

Do porażek można zaliczyć brak ostatecznego uzgodnienia ze stroną związkową *Paktu dla rolnictwa i obszarów wiejskich*.

Mimo generalnego postępu w dostosowaniach prawnych, nie wszystkie akty prawne udało się przeprowadzić przez parlament. Szczególnie niepokojące było wielomiesięczne przeciąganie rozpatrywania projektu ustawy o regulacji rynku cukru, a także innych ustaw – przez sejmową Komisję Rolnictwa i Rozwoju Wsi, z którą nie można było współpracować w celu przyspieszenia korzystnych rozwiązań dla rolnictwa i obszarów wiejskich.

Niepowodzeniem jest niewątpliwie opóźnienie w uruchomieniu programu SAPARD, na realizację którego oczekuje wielu rolników i mieszkańców wsi, a także samorządy terytorialne. Jak już wspomniano – główną przyczyną są przewlekłe procedury unijne.

Do niepowodzeń należy zaliczyć zakwalifikowanie Polski przez ekspertów UE do krajów zagrożonych BSE (III grupa), co może utrudniać eksport polskich towarów rolno-spożywczych. Złożony w tej sprawie protest w Komisji Europejskiej nie przyniósł dotychczas efektów.

Ministerstwo Środowiska

Obejmując rządy w 1997 r., koalicja AWS-UW przyjęła, że szybki wzrost gospodarczy ma być połączony z uwrażliwieniem na sferę społeczną i musi być realizowany harmonijnie ze środowiskiem naturalnym. Chodziło o to, by z ekorozwoju uczynić dźwignię rozwoju społecznego i gospodarczego. Polska w tym zakresie ma wielkie szanse. Jesteśmy państwem szybko unowocześniającym gospodarkę, co daje okazję do wprowadzania nowych proekologicznych technologii. Polskie rolnictwo i wieś oferują produkcję o dużym stopniu naturalności i atrakcyjności dla mieszkańców Europy. Zachowaliśmy jest u nas tradycyjny rolniczy krajobraz, co jest szansą, a nie zagrożeniem.

Drugie wyzwanie to szerokie włączenie społeczności i obywateli w ochronę środowiska, i to nie tylko poprzez edukację ekologiczną i prawo do informacji, ale poprzez aktywne formy partycypacji w decyzjach dotyczących środowiska.

Wielkie reformy zapoczątkowane przed rząd Jerzego Buzka dotyczą też ochrony środowiska. Wiele zadań związanych z ochroną środowiska udało się zdecentralizować, zachowując jednocześnie w kompetencjach resortu ochrony środowiska kluczowe z punktu widzenia bezpieczeństwa ekologicznego zagadnienia, takie jak: Lasy Państwowe, parki narodowe, gospodarka wodna – zorganizowana w układzie zlewni hydrologicznych, a nie podziałów administracyjnych – zasoby geologiczne o znaczeniu strategicznym, częściowo fundusze ekologiczne i inspekcja ekologiczna, jako instrumenty realizacji zadań rządowych z zakresu ochrony środowiska.

W ramach realizacji polityki powiększania obszarów najcenniejszych przyrodniczo, z inicjatywy Ministerstwa powstał *Kontrakt dla Puszczy Białowieskiej*, godzący ochronę środowiska z koniecznością stworzenia warunków dla rozwoju społeczności lokalnych.

W myśl założeń umowy koalicyjnej AWS-UW, w Ministerstwie Środowiska opracowano projekt od dawna oczekiwanej ustawy Prawo wodne.

Jednak najważniejszym priorytetem były kwestie integracji europejskiej, i to nie tylko transpozycji prawa unijnego, ale przede wszystkim zagadnienia monitoringu

i wdrażania oraz przygotowania się do absorpcji środków przedakcesyjnych. Dostrzegliśmy zarówno szanse, jak i zagrożenia tego procesu.

Reforma systemu walutowego Unii Europejskiej spowoduje wzrost znaczenia ekologicznych kosztów zewnętrznych dla konkurencyjności gospodarki kraju. Przystąpienie do wewnętrznego rynku UE wymusi szybkie zmiany technologiczne i gospodarcze, które mogą mieć poważne ekologiczne następstwa. Należało, zgodnie z zasadą przezorności, odpowiednio przygotować się na wystąpienie tych zagrożeń.

Integracja europejska winna być czynnikiem wymuszającym postęp technologiczny i ekologizację stosowanych technik i technologii, które będą wspierane przez instrumenty i programy państwowe. Obejmować będą wsparcie dla: systemów ekologicznego zarządzania, wprowadzania ekologicznych certyfikatów produkcji serii ISO 9000 i 14 000 (w tym EMAS), dla wdrażania najlepszych dostępnych technik, dobrowolnych programów ochrony środowiska w zakładach, energooszczędnych technologii i alternatywnych źródeł energii.

Polityka rolna Polski, jak również Unii Europejskiej, są w przededniu istotnych zmian, jakie spowodują wymogi WTO. Stoimy przed wielką szansą wykorzystania przyszłej reformy polityki rolnej dla osiągnięcia ekologicznych i przyrodniczych celów. Należy wykorzystać biologiczny potencjał gleb rolnych do produkcji żywności o podwyższonej jakości, rozwijać programy agro-środowiskowe, opracowywać i wdrażać zasady dobrej praktyki rolniczej, ustanawiać znaki towarowe, znaki geograficznego pochodzenia dla produktów z obszarów o dużej wartości przyrodniczej.

Rozwój turystyki może stać się wielką szansą dla ekorozwoju na znacznych połaciach kraju. Turystyka winna być podporządkowana warunkom środowiskowym, a polityka ekologiczna ma zachęcać firmy działające na obszarach chronionych do troski o środowisko naturalne.

Zakładaliśmy, że realizacja tych ambitnych celów będzie możliwa pod warunkiem dobrej współpracy z innymi ministrami zajmującymi się gospodarką. Jednym z ważnych instrumentów realizujących te cele było opracowanie nowych dokumentów programowych i strategicznych: drugiej polityki ekologicznej państwa i długookresowej strategii zrównoważonego rozwoju Polski.

W myśleniu o środowisku, szczególne znaczenie przepisywaliśmy umocnieniu zasad zrównoważonego rozwoju w zarządzaniu obszarami leśnymi, chronionymi i gospodarce przestrzennej. Ekosystemy leśne spełniają podstawową funkcję dla zachowania dobrego stanu środowiska i zdrowia ludności. Dlatego wszelkie zmiany

o charakterze organizacyjnym czy własnościowym lasów nie mogą zakłócić podstawowej ekologicznej funkcji lasu. W celu zachowania ekologicznych funkcji lasów niezbędny jest wzrost lesistości kraju do ponad 30%.

Bazując na dotychczasowych krajowych doświadczeniach ochrony przyrody – co zaowocowało powstaniem ekologicznego systemu obszarów chronionych – będziemy dążyć do utworzenia spójnej sieci ekologicznej, zgodnej z zasadami systemu NATURA 2000 Unii Europejskiej.

Szczególne znaczenie przypisujemy też ścisłemu powiązaniu systemu planowania przestrzennego w Polsce z ochroną środowiska, przyrody i krajobrazu.

Prace analityczne i studialne

Polska, jako pierwszy kraj postkomunistyczny, opracowała politykę ekologiczną, przyjętą uchwałą Sejmu w 1991 r. Dlatego też w końcu lat dziewięćdziesiątych za pilne zadania uznano przygotowanie nowej generacji dokumentów programowo-strategicznych, które stworzą wizję zrównoważonego rozwoju Polski i sektora środowiskowego aż do 2025 r. Opracowano 3 dokumenty przyjęte przez Radę Ministrów:

- *II Polityka Ekologiczna Państwa*, przyjęta przez Radę Ministrów 13 czerwca 2000 r. i skierowany do Sejmu.

- *Strategia Rozwoju Energetyki Odnawialnej*, przyjęta przez Radę Ministrów 5 września 2000 r.

- *Polska 2025 – długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju*, który Rada Ministrów przyjęła 26 lipca 2000 r. (dokument opracowany przez Rządowe Centrum Studiów Strategicznych we współpracy z Ministerstwem Środowiska).

Sukcesem Ministerstwa Środowiska jest wprowadzenie do tej ważnej strategii zasady, że rozwój społeczno-gospodarczy musi być zgodny z potrzebami środowiska naturalnego.

Najważniejsze decyzje

- Kadencja rządu rozpoczęła się po wielkiej katastrofalnej powodzi 1997 r.; znaczny wysiłek skierowany został na usuwanie jej skutków, a równocześnie zwiększenie stopnia zabezpieczenia przed powodzią. Opracowano *Narodowy Program Odbudowy i Modernizacji terenów objętych powodzią*. Dzięki środkom z rezerwy celowej budżetu państwa wykonano remonty wielu obiektów hydrotechnicznych.

- Podjęto budowę nowoczesnego systemu osłony przeciwpowodziowej. 23 grudnia 1997 r. Podpisano umowę z Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju o udzieleniu Polsce kredytu na realizację projektu *Likwidacja skutków powodzi*. Przewiduje powstanie m.in. nowoczesnego systemu ograniczającego zagrożenia i ryzyka ewentualnych powodzi. Prace nad systemem zakończą się w sierpniu 2003 r.

- Po szerokich konsultacjach ze specjalistami i naukowcami oraz uzgodnieniach międzyresortowych, przygotowano przyjęte – przez Radę Ministrów – stanowisko rządu do projektu uchwały Sejmu RP w sprawie realizacji przedsięwzięcia inwestycyjnego pn. *Stopień wodny Nieszawa-Ciechocinek* (uchwała została przyjęta przez Sejm).

- Kluczowe dla ochrony środowiska w Polsce decyzje zostały podjęte w związku z reformą administracyjną 1 stycznia 1999 r. Wiele zadań przekazano samorządom. Jednocześnie określono sferę zadań i kompetencji o charakterze strategicznym dla stanu środowiska w Polsce – utrzymano bezpośrednią odpowiedzialność ministra środowiska i podmiotów państwowych wobec: lasów państwowych posiadających kluczowe znaczenia dla stanu środowiska i gospodarki wodnej, która ze swej natury winna być zorganizowana przestrzennie w układzie zlewniowym, a nie administracyjnym.

- W latach 1998-2001 trwały intensywne prace związane z przygotowaniem Polski do integracji z Unią Europejską. Wstępny proces negocjacji w obszarze *środowisko* zapoczątkował w styczniu-lutym 1999 r. przegląd regulacji prawnych. Stanowisko negocjacyjne w obszarze *środowisko* zostało zaakceptowane przez Radę Ministrów 5 października 1999 r. i przesłane stronie wspólnotowej. Unia Europejska ustosunkowała się do niego w *Stanowisku Wspólnym*, które przekazała Polsce 7 grudnia 1999 r. Wraz z jego przekazaniem nastąpiło formalne otwarcie procesu negocjacyjnego.

- Ministerstwo Środowiska przygotowało w latach 2000 i 2001 odpowiedzi strony polskiej na Stanowiska Wspólne UE, przyjęte następnie przez Zespół Negocjacyjny.

W roku 2000 i 2001 odbyły się 4 tury konsultacji technicznych z Komisją Europejską, podczas których strona polska udzielała wyjaśnień na pytania i wątpliwości UE.

- W latach 2000 i 2001 Ministerstwo Środowiska przeprowadziło także konsultacje dwustronne z niektórymi krajami członkowskimi UE (RFN, Wielka Brytania, Szwecja, Francja), zapoznając się z ich opinią w sprawie wnioskowanych przez Polskę okresów przejściowych.

- W marcu i kwietniu 2001 r. przekazano stronie wspólnotowej programy implementacyjne dla poszczególnych dyrektyw UE w obszarze *środowisko*. Były one podstawą oceny stanu przygotowania gospodarki i samorządów do wykonywania prawa UE oraz zasadności wystąpień o okresy przejściowe.

- W marcu 2001 r. Rada Ministrów podjęła decyzję o przyjęciu, przygotowanego przez Ministerstwo, projektu modyfikacji stanowiska negocjacyjnego w obszarze *środowisko*, polegającego na wycofaniu kilku wniosków o okresy przejściowe bądź ich skróceniu lub doprecyzowaniu.

- Od roku 1998, po opracowaniu I wersji NPPC w zakresie ochrony środowiska, program jest corocznie aktualizowany. Również corocznie Ministerstwo Środowiska wykonywało i koordynowało prace związane z przygotowaniem informacji do Raportów Komisji Europejskiej, oceniających stan przygotowania krajów kandydujących do UE.

- Podjęte w roku 1999 decyzje dotyczące organizacji obsługi Funduszu ISPA zaowocowały w roku 2000 możliwością zadecydowania o przyjęciu do realizacji pierwszych 10 projektów, które zostały przekazane do ostatecznego zatwierdzenia Komisji Europejskiej.

Opis zmian w latach 1997 – 2001

W latach dziewięćdziesiątych systematycznie rosły nakłady na inwestycje ochrony środowiska, z 0,8 mld USD w 1991 r. (w 1988 r., ostatnim przed rozpoczęciem procesu transformacji ustrojowej, wynosiły one około 0,5 mld USD) do 2,6 mld USD

w 1998 r. (1,6% PKB). W roku 2000 zaobserwowano pewne zmniejszenie tych wielkości.

Nakłady inwestycyjne wydatkowane na ochronę środowiska w latach 1997-2000

Wyszczególnienie	1 997	1 998	1 999	2 000
Wydatki nominalne (w mln zł)	7 354	9 019	8 585	6 600
Wydatki w cenach stałych 2000 r (w mln zł)	9 713	10 654	9 452	6 600
Wydatki (w mln USD)	2 242	2 584	2 164	1 518

Skutkiem zastosowanych mechanizmów prawnych ekonomicznych polityki ekologicznej jest istotne zmniejszenie presji na środowisko i znaczna poprawa jego stanu.

Mimo poprawy pozostaje wiele problemów, np. emisja związana z intensywnym rozwojem motoryzacji. Jakkolwiek stan środowiska w Polsce daleki jest od standardów Unii Europejskiej i OECD, pod wieloma względami osiągnął poziom porównywalny ze wskaźnikami niektórych krajów zachodnioeuropejskich, odnotowano np. znaczną poprawę w zakresie jakości powietrza. Choć wskaźniki emisji w przeliczeniu na 1 mieszkańca są w Polsce wyższe niż w większości krajów rozwiniętych (np. emisja tlenków siarki na 1 mieszkańca wyniosła w 1999 r. 61 kg, wobec przeciętnych dla krajów Unii Europejskiej 27 kg), to jednak sytuacja w Polsce jest lepsza niż w Republice Czeskiej (68 kg) i Stanach Zjednoczonych (63 kg). Emisja tlenków azotu, wynosząca w Polsce 30 kg na 1 mieszkańca, jest zbliżona do średniej w Unii Europejskiej (31 kg) i znacznie niższa od przeciętnej dla krajów OECD (40 kg). Pod względem emisji dwutlenku węgla na 1 mieszkańca (9,06 tony), Polska plasuje się w pobliżu średniej dla Unii Europejskiej (8,58 tony) i poniżej wartości przeciętnej dla krajów OECD (11,18 tony na 1 mieszkańca).

Zwyczaj się mówi, że wyniki Polski daleko odbiegają od europejskich standardów pod względem oczyszczania ścieków komunalnych, ale w rzeczywistości – mimo niewątpliwego zapóźnienia – sytuacja jest u nas lepsza niż w niektórych krajach Unii Europejskiej. W Polsce około 47% populacji jest podłączone do publicznych oczyszczalni ścieków. Szereg państw europejskich osiąga gorsze wskaźniki: Belgia 27%; Portugalia 21%, Węgry 32%. Średnia dla krajów Unii Europejskiej wynosi 73%.

Pozytywnie na tle krajów Unii Europejskiej przedstawia się stan przyrody. Jakkolwiek obszary o wyższym statusie ochronnym stanowią w Polsce około 9,3% powierzchni (obszary chronione stanowią obecnie około 30% powierzchni kraju), a więc nieco mniej niż w Unii (11,5%), a lasy pokrywają zaledwie około 29% powierzchni, przy średniej dla UE 36%, to jednak poziom zanieczyszczenia obszarów wiejskich jest niski. Zużycie nawozów azotowych na 1 km² gruntów ornych wynosi 7 ton, gdy przeciętnie w Unii Europejskiej wynosi 11 ton (Holandia 38 ton), a zużycie pestycydów jest czterokrotnie niższe niż w Unii Europejskiej.

Sukcesy i porażki

Sukcesy

Kadencja 1997-2001 zapisze się w historii jako okres, w którym stworzono w Polsce podstawy nowoczesnego prawa środowiskowego, wydając nową generację przepisów prawnych z tego zakresu, zgodnych z wymogami Unii Europejskiej.

- **Gospodarka wodna.** W mijającym czteroleciu *gospodarka wodna* uzyskała status odrębnego działu administracji. Zakończono realizację inwestycji centralnych: budowę zespołu zbiorników wodnych Czorsztyn-Niedzica-Sromowce Wyżne na Dunajcu, prac na Polderze Buków na Odrze, budowę śluzy Czersko Polskie na Brdzie w Bydgoszczy, budowę stopnia wodnego Dwory na Wiśle. Do końca roku 2001 zakończone zostaną inwestycje wieloletnie: budowa stopnia wodnego Sosnówka na potoku Czerwonka, budowa zbiornika wodnego Kozielno na Nysie Kłodzkiej. Zakończono realizację 8 inwestycji resortowych jednostek budżetowych gospodarki wodnej oraz modernizację zbiornika wody pitnej Wisła-Czarne.

- **Ochrona środowiska.** Główny wysiłek był skierowany na przygotowanie podstaw organizacyjno-instytucjonalnych do wdrożenia nowych przepisów prawa ochrony środowiska, a tym samym implementacji wymagań dyrektyw Unii Europejskiej, co jest warunkiem niezbędnym do zakończenia negocjacji Polski z Unią Europejską w obszarze *środowisko*. Wejście w życie ustawy Prawo ochrony środowiska i pakietu ustaw o odpadach otwiera możliwość podjęcia skuteczniejszych działań na rzecz środowiska, zgodnych ze standardami unijnymi.

- **Ochrona przyrody i leśnictwo.** Prace nad nowymi uregulowaniami dotyczącymi przyrody i leśnictwa przyczyniły się do stworzenia systemu ochrony bardziej dostosowanego do funkcjonowania w systemie państwa demokratycznego, samorządowego i szanującego własność. Jednocześnie podjęto działania zapoczątkowujące budowę systemu bezpieczeństwa biologicznego, poprzez opracowanie regulacji dotyczących genetycznie modyfikowanych organizmów.

Do prestiżowych osiągnięć można zaliczyć utworzenie Parku Narodowego „Ujście Warty” oraz wprowadzenie w drodze rozporządzenia MŚ (na czas nieokreślony) moratorium na odstrzał łośia.

- **Geologia.** Poprzez nowe regulacje prawne realizowano cel, jakim jest zapewnienie zrównoważonego wykorzystania zasobów geologicznych, oraz zorganizowano sprawny system koncesyjny. Świadczy o tym wydanie 107 koncesji na poszukiwanie, rozpoznawanie i eksploatację węglowodorów dla firm z udziałem kapitału zagranicznego (łącznie powierzchnia objęta pracami – około 70 tysięcy km²). Zakończono też I etap restrukturyzacji finansowej (odnośnie opłat eksploatacyjnych) sektora węgla kamiennego.

- **Komunikacja społeczna i edukacja ekologiczna.** W 1998 r. w Aarhus ministrowie ochrony środowiska Europy, w tym Polski, podpisali konwencję w tej sprawie. Zainicjowało to intensywne działania w Ministerstwie Środowiska, wydano nową ustawę gwarantującą mieszkańcom naszego kraju szeroki zakres praw do informacji o środowisku, partycypacji w decyzjach dotyczących środowiska i dostępu do wymiaru sprawiedliwości w kwestiach środowiskowych. W Ministerstwie utworzono Biuro Edukacji i Komunikacji Społecznej, a następnie Centrum Informacji o Środowisku. Nawiązano partnerską współpracę z organizacjami ekologicznymi. Opracowano *Narodową Strategię Edukacji Ekologicznej* i strategię systemu informacyjno-informatycznego *Środowisko 2000*.

- **Obsługa funduszy zagranicznych.** Jednym z najtrudniejszych wyzwań, jakie stanęły przed Ministerstwem Środowiska, było odpowiednie przygotowanie się do realizacji

przewidywanych zwiększonych środków pomocowych z Unii Europejskiej, a także innych źródeł. Stworzono system obsługi nowego instrumentu finansowego ISPA (który odpowiada standardom wymaganym dla następcy ISPA, czyli Funduszu Kohezji), usprawniono zarządzanie środkami PHARE. Najważniejsze osiągnięcia to:

- przygotowanie instytucjonalne do przyjęcia funduszu ISPA (podpisanie umów, opracowanie dokumentów programowo – strategicznych, stworzenie koniecznych struktur);

- zaakceptowano 10 projektów do finansowania z funduszu ISPA przez Komitet Zarządzający w Brukseli;

- kolejne 7 projektów (ISPA 2000) otrzyma pomoc techniczną na przygotowanie dokumentacji;

- zaakceptowane projekty wypełniają całą alokację roczną dla Polski.

W zakresie funduszu PHARE INWESTYCYJNY:

- został zakończony *Krajowy Program Środowisko PL 9608*;

- zakończono kontraktowanie środków w zakresie programów PL 9806 i PL 9912;

- trwa realizacja 5 projektów w ramach programów PL 9806 i PL 9912;

- Współpraca zagraniczna. Ochrona środowiska ma globalny charakter. Minister Środowiska prowadzi szeroką i aktywną politykę zagraniczną w dziedzinie ochrony środowiska i rozwoju zrównoważonego. Bezpośrednio realizuje lub nadzoruje realizację zobowiązań wynikających z 33 międzynarodowych umów wielostronnych i 55 umów dwustronnych, międzyrządowych i międzyresortowych, oraz wynikających z członkostwa Polski w 16 organizacjach międzynarodowych uczestnictwa w 9 programach i inicjatywach globalnych i regionalnych. Do najbardziej spektakularnych osiągnięć Polski na forum wielostronnym w latach 1997 - 2001 należy zaliczyć:

- podpisanie 15 lipca 1998 r. Protokołu z Kioto do Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (konwencji klimatycznej);

- powierzenie Ministrowi Środowiska funkcji prezydenta Piątej Konferencji Stron Konwencji Klimatycznej;

- podpisanie 25 czerwca 1998 r. konwencji o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska;

- podpisanie 3 nowych protokołów do Konwencji Genewskiej, podpisanie protokołu o bezpieczeństwie biologicznym do konwencji w sprawie różnorodności biologicznej;
- podpisanie Konwencji w sprawie trwałych zanieczyszczeń organicznych (Konwencja Sztokholmska);
- podpisanie Umowy o współpracy z Europejską Agencją Satelitów Meteorologicznych (EUMETSAT);
- podpisanie Umowy o współpracy z Europejską Agencją Środowiska.

Porażki

W trakcie realizacji zadań postawionych przed Ministerstwem Środowiska występują trudności i opóźnienia, które wynikają z obiektywnych warunków w jakich funkcjonują działy środowiska i gospodarki wodnej:

1. Poważne wyzwania natury finansowej. Przeznaczając w latach 1997-1998, 1,7% produktu krajowego brutto na ochronę środowiska, Polska ponosi od wielu lat wielki wysiłek, wynoszący ponad 2 miliardy euro rocznie. Niestety, w roku 2000 wystąpił spadek nakładów. By do 2010 r. osiągnąć poziom UE w zakresie podstawowych dyrektyw, należy wydawać rocznie o ponad 500 mln euro więcej. Jest to dla Polski wielkie wyzwanie, wymagające porozumienia ponad podziałami politycznymi. Tymczasem pogarszająca się sytuacja finansowa samorządów i funduszy ekologicznych oraz opóźniające się przekazywanie środków Unii Europejskiej grożą dalszym obniżeniem nakładów na ochronę środowiska.

2. Zagrożenia związane z prywatyzacją i zmianami własnościowymi. Lasy Państwowe, przynoszące budżetowi niebagatelne dochody, są przede wszystkim strażnikiem lasów będących kręgosłupem systemu ekologicznego bezpieczeństwa. Ich fragmentacja i parcelacja może przynieść wielkie szkody bezpieczeństwu ekologicznemu Polaków. Wartość lasu przekracza wielokrotnie cenę rynkową produktów, jakich dostarcza drewno. Zaspokajając uzasadnione roszczenia byłych właścicieli, Lasy Państwowe winny być obronione przed rozdrobnieniem.

3. Włączenie zagadnień ekorozwoju do praktyki funkcjonowania innych branż i sektorów. Dotychczasowe podejście, polegające na tym, by najpierw produkować, nie myśląc o środowiskowych konsekwencjach, a potem usiłować naprawić szkody, jest anachronizmem. Aspekt ekologiczny winien być obecny od etapu projektowania produktu do utylizacji odpadów. Oznacza to konieczność szerszego uwzględniania

w pracach parlamentu kwestii ekologicznych, dotyczących sfery gospodarczej, finansowej i społecznej. Trzeba przyznać, że Ministerstwo Środowiska w praktyce nadal nie jest traktowane jak równorzędny partner innych resortów gospodarczych przy podejmowaniu strategicznych decyzji gospodarczych. W efekcie zasady zrównoważonego rozwoju są w niedostatecznym stopniu brane pod uwagę w procesach sterowania gospodarką.

Integracja europejska. Opóźniające się prace w Ministerstwie, a później w parlamencie, były przyczyną niedotrzymania harmonogramu NPPC, a w szczególności opóźnień w transpozycji prawa. Pomimo tego cel – osiągnięcie pełnej zgodności prawodawstwa krajowego z prawem wspólnotowym – zostanie osiągnięty do końca 2002 r. Dalszy postęp wdrażania przepisów prawnych Unii Europejskiej, rozwój systemów jego monitorowania i raportowania, wymaga wzmocnienia instytucjonalnego i kadrowego administracji ochrony środowiska, od szczebla centralnego do gminnego.

Gospodarka wodna. Trudności wynikają głównie z niewystarczającego poziomu finansowania. Znaczne ograniczenie środków na realizację inwestycji resortu stwarza ogromne trudności w realizacji zadań i powoduje narastanie niezadowolenia społecznego w rejonach budów. Brak również możliwości rozpoczęcia nowych, niezbędnych zadań hydrotechnicznych.

Ograniczenie środków na eksploatację i utrzymanie rzek oraz obiektów hydrotechnicznych powoduje dalszą dekapitalizację majątku Skarbu Państwa, administrowanego przez regionalne zarządy gospodarki wodnej.

Mimo znacznych nakładów poniesionych przez budżet państwa od 1997 r. na realizację *Narodowego Programu Odbudowy i Modernizacji terenów objętych powodzią*, program ten regionalne zarządy mogły dotychczas zrealizować w około 50%.

Starania resortu nie zdołały doprowadzić do znacznego podniesienia poziomu wynagrodzeń służb gospodarki wodnej wymagających specjalistycznych kwalifikacji. Utrudnia to uzupełnianie kadry. Zbyt niski fundusz płac stwarza również ogromne trudności z zatrudnianiem załogi do eksploatacji nowo wybudowanych obiektów hydrotechnicznych.

Geologia. Oprócz wielu sukcesów, zanotowano też kilka niepowodzeń, jak wycofanie się z negocjacji lub prowadzenia prac poszukiwawczo-rozpoznawczych na obszarze Polski kilku firm z udziałem kapitału zagranicznego, np.: Exxon, Shell, Texaco, El Paso, Amoco, z powodu mało perspektywicznych warunków geologicznych i braku odkryć o dużym znaczeniu gospodarczym.

Ochrona przyrody i leśnictwo. Ochrona przyrody, szczególnie parki narodowe, borykają się od wielu lat z problemami związanymi z niedostatecznym finansowaniem. Nie zadowolają skutki zahamowania spadku populacji zwierzyny drobnej (zajaca i kuropatwy), w ramach działań na rzecz *Kontraktu dla Puszczy Białowieskiej* nie osiągnięto założonego celu, czyli powiększenia Białowieskiego Parku Narodowego w założonym terminie. Obecnie ochrona przyrody stoi przed wielkim wyzwaniem, jakim jest utworzenie sieci obszarów chronionych NATURA 2000, obejmującego kilkanaście procent powierzchni kraju (zgodnie z wymogami Unii Europejskiej).

Obsługa funduszy zagranicznych boryka się z problemami biurokratycznymi. W zakresie wdrażania funduszu ISPA przedłuża się oczekiwanie na środki pomocowe (Komisja Europejska jeszcze ich nie przekazała). Brak jest też wypracowanych norm i przepisów dotyczących wykorzystania funduszy (głównie chodzi o brak regulacji dotyczących finansów publicznych).

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego i Budownictwa

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego i Budownictwa zostało powołane 20 czerwca 2000 r. Do jego kompetencji należy zarządzanie sprawami architektury i budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej oraz rozwoju regionalnego. Wraz z utworzeniem nowego resortu, stworzono instytucjonalne i programowe podstawy polityki regionalnej w Polsce. Została powołana i rozpoczęła działalność Rada Polityki Regionalnej Państwa.

Najważniejszym dokonaniem pierwszego okresu działalności było opracowanie *Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego* oraz tzw. *Programu wsparcia na lata 2001-2002*, przyjętych przez Radę Ministrów 28 grudnia 2000 r. Do *Programu wsparcia* zostały później wprowadzone zmiany wynikające z rozstrzygnięć przyjętych w toku prac nad ustawami budżetowymi.

Z inicjatywy MRRIb wprowadzono zmiany w ustawach regulujących wspieranie rozwoju regionalnego, prowadzące do ustalenia kryteriów i zasad wykorzystywania środków agencji i funduszy na wsparcie rozwoju regionalnego. Chodziło także o objęcie systemem wsparcia wszystkich środków pozabudżetowych, będących w dyspozycji instytucji rządowych, oraz zintegrowanie poszczególnych elementów polityki regionalnej państwa, a także systemowe ujęcie wydatków z budżetu centralnego oraz pomocy zagranicznej przeznaczonych na dofinansowanie zadań jednostek samorządu terytorialnego. Rozwiązania te zostały wprowadzone do projektu nowej ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, przyjętego przez rząd w czerwcu 2001 r.

Stosowne zmiany zostały wprowadzone także do ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych oraz odpowiednie zapisy w ustawie budżetowej na rok 2001, określające podstawy finansowe *Programu wsparcia* na lata 2001 - 2002 i w ustawie o wykonywaniu budżetu państwa, określające zasady wydatkowania środków na dofinansowanie zadań jednostek samorządu terytorialnego w oparciu o kontrakty wojewódzkie.

Kontrakty wojewódzkie stają się nową formą wspierania przedsięwzięć rozwojowych. W ciągu 2 lat w tych ramach zostanie wydatkowanych ponad 13 mld zł, z przeznaczeniem na wsparcie rozwoju infrastruktury technicznej, zarówno o znaczeniu regionalnym jak i lokalnym, rozwoju zasobów ludzkich oraz małych i średnich przedsiębiorstw. Do kontraktów zostały włączone także niektóre przedsięwzięcia inicjowane przez rząd, które będą realizowane na terenie poszczególnych województw. Starano się zapewnić komplementarność działań inicjowanych przez samorząd i tych pozostających w sferze kompetencji rządu, ale mających istotny wpływ na przebieg procesów rozwojowych w poszczególnych regionach kraju.

Partnerstwo rządu i samorządu będzie się mogło urzeczywistniać poprzez zwiększenie wyposażenia samorządów we własne środki. Mają temu służyć tzw. dodatki regionalne, stanowiące nowe źródła dochodów samorządów gminnych, powiatowych, a przede wszystkim województw. Środki takie są wpisane w projekt nowej ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, przyjętej ostatnio przez rząd i skierowanej do Sejmu.

Zarówno sposób programowania kontraktu, jak i zasady jego wdrażania, są zbliżone do zasad, które będą obowiązywały przy wdrażaniu programów rozwoju regionalnego współfinansowanych przez fundusze strukturalne po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Jest to więc kolejny krok na drodze do osiągnięcia przez Polskę odpowiedniej zdolności administracyjnej do wdrożenia funduszy strukturalnych.

Minister Rozwoju Regionalnego i Budownictwa jest odpowiedzialny za przygotowanie i wdrożenie następujących unijnych programów przedakcesyjnych:

- rozwój regionalny Mazur i Podkarpacia (PHARE PL9909.01),
- spójność społeczna i gospodarcza – PHARE 2000 – (PHARE PL0008.01-06),
- spójność społeczna i gospodarcza – PHARE 2001.

Wykorzystanie środków Unii Europejskiej na rzecz rozwoju obszarów objętych tymi programami będzie sprzyjać nie tylko zmniejszeniu różnic w poziomie ich rozwoju społeczno-gospodarczego, lecz także nabywaniu umiejętności niezbędnych do absorpcji środków UE po uzyskaniu przez Polskę jej członkostwa.

Dla 2 pierwszych programów zostało już podpisane Memorandum Finansowe, w odniesieniu do trzeciego powinno to nastąpić w drugiej połowie 2001 r.

Pierwszy program obejmuje przedsięwzięcia inwestycyjne, które mają być realizowane w województwie podkarpackim i warmińsko-mazurskim oraz pomoc

w przygotowaniu programów operacyjnych zgodnych z celem 1 funduszy strukturalnych UE dla województwa lubelskiego i podlaskiego. Na terenie województwa podkarpackiego i warmińsko-mazurskiego ma być także zrealizowany pilotażowy instrument rozwoju obszarów wiejskich (za realizację tego komponentu odpowiedzialne jest Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi).

Program Spójności Społecznej i Gospodarczej – PHARE 2000 obejmie wszystkie województwa, jednak z uwagi na ograniczone środki finansowe postanowiono go realizować stopniowo, poczynając od 4 najbiedniejszych województw – lubelskiego, podlaskiego, podkarpackiego, warmińsko-mazurskiego – oraz śląskiego (z uwagi na restrukturyzację przemysłu). *Programem PHARE 2001* objętych zostało 8 województw: kujawsko-pomorskie, łódzkie, lubelskie, podlaskie, podkarpackie, świętokrzyskie, śląskie i warmińsko-mazurskie. *Programy Spójności Społecznej i Gospodarczej* koncentrują się na wsparciu rozwoju infrastruktury warunkującej prowadzenie działalności gospodarczej, rozwoju zasobów ludzkich oraz rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw.

Prace nad Narodowym Planem Rozwoju

Minister Rozwoju Regionalnego i Budownictwa przejął od Ministra Gospodarki koordynację prac nad *Narodowym Planem Rozwoju*, który będzie podstawą do zawarcia umowy z Komisją Europejską w sprawie wykorzystania przez Polskę funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Do połowy roku 2000 prace koncentrowały się głównie na przygotowaniu jednolitych pod względem metodologicznym 5 projektów średniookresowych narodowych strategii strukturalnych (transportu, zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich, rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich, ochrony środowiska, rybołówstwa) oraz *Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego*. Dokumenty te stanowią podstawę do opracowania *Narodowego Planu Rozwoju*.

Koncepcja NPR wypracowana pod przewodnictwem MRRiB zakłada:

– przyjęcie, tak jak dotychczas, czteroletniego horyzontu czasowego (NPR jest przygotowywany na lata 2003-2006 i będzie obowiązywał od momentu akcesji Polski do UE aż do końca bieżącego okresu programowania jej funduszy strukturalnych);

- bardziej syntetyczne ujęcie problemów rozwoju kraju, co wiąże się z ograniczeniem liczby priorytetów rozwoju (osi) z 9 do 5.

W toku uzgodnień międzyresortowych przyjęto, że celami, na których powinna skupiać się interwencja funduszy strukturalnych w Polsce w najbliższych latach po akcesji, będą:

- wzrost konkurencyjności gospodarki,
- restrukturyzacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich,
- rozwój infrastruktury publicznej,
- ochrona środowiska i zrównoważony rozwój,
- rozwój zasobów ludzkich.

W każdej „osi” rozwoju NPR występuje po kilka priorytetów cząstkowych, co znajdzie odzwierciedlenie w sektorowych i regionalnych programach operacyjnych. Biorąc pod uwagę krótki okres programowania i wykorzystania funduszy strukturalnych, a także przewlekłość procesu negocjacji z Komisją Europejską, liczbę sektorowych programów operacyjnych (SOP) zredukowano do 4. Są to:

- restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich (odpowiada MRiRW),
- rybołówstwo i przetwórstwo ryb (MRiRW),
- rozwój zasobów ludzkich i edukacja dla rynku pracy (MPiPS),
- wzrost konkurencyjności gospodarki (MG).

Fundusz kohezji wdrażany będzie z poziomu centralnego, na podstawie projektów koordynowanych przez Ministerstwo Transportu i Gospodarki Morskiej oraz Ministerstwo Środowiska.

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego i Budownictwa przedstawiło ogólną koncepcję budowy systemu wykorzystania funduszy strukturalnych w ramach polskiego NPR, zorganizowało również wiele szkoleń, spotkań konsultacyjnych oraz przygotowało i upowszechniło poradniki służące administracji rządowej i samorządowej przy budowie spójnych programów operacyjnych i ich wdrażaniu.

Ministerstwo Transportu i Gospodarki Morskiej

Istotą zmian w sektorze transportu w Polsce w po roku 1989 jest przechodzenie od systemu scentralizowanego, silnie powiązanego z budżetem, do systemu zorientowanego rynkowo, zdecentralizowanego, nastawionego na efektywność świadczonych usług oraz minimalizującego uciążliwość dla otoczenia. Państwo zachowuje dominującą rolę w kształtowaniu infrastruktury, a świadczenie usług przeniesione jest do przedsiębiorstw działających na zasadach rynkowych, stopniowo przekształcanych w podmioty komercyjne i prywatyzowanych.

W MTiGM opracowano w kadencji 1997-2000 kierunkowy dokument dotyczący polityki transportowej państwa na lata 2000-2015.

Ponadto: wypracowano i wdrożono nowy model funkcjonowania transportu kolejowego w Polsce, przyspieszono realizację programu budowy autostrad i dróg ekspresowych oraz zwiększono tempo odrabiania zaległości w utrzymaniu dróg; podniesiono stopień bezpieczeństwa ruchu drogowego, dostosowano polskie prawo transportowe do prawa UE, przyspieszono przekształcenia własnościowe przedsiębiorstw transportowych podległych i nadzorowanych przez Ministerstwo, uwzględniono w strategiach rozwoju regionalnego założenia polityki transportowej, zwłaszcza w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej transportu, usprawniono ruch na przejściach granicznych.

Prace analityczne i studyjne

Opracowania o charakterze kompleksowym – polityka transportowa

- Polityka transportowa państwa na lata 2000-2015 dla zrównoważonego rozwoju kraju (w ostatniej fazie opracowania) została poprzedzona przyjętymi w 1999 r. przez KERM Założeniami polityki transportowej państwa na lata 2000-2015 dla realizacji

zrównoważonego rozwoju kraju. W dokumentach tych scharakteryzowano aktualny stan polskiego transportu, tło społeczno-gospodarcze, cel i warunki realizacji, w tym uwarunkowania zewnętrzne (przynależność do NATO, starania o członkostwo w UE oraz zawarte umowy międzynarodowe), sformułowano także strategie: długoterminową na lata 2000-2015 i średnioterminową na okres 2000-2006. Głównym celem przygotowania i realizacji tych dokumentów jest osiągnięcie zrównoważonego pod względem technicznym, przestrzennym, gospodarczym, społecznym i środowiskowym systemu transportowego, funkcjonującego w warunkach gospodarki rynkowej, z uwzględnieniem konkurencji międzynarodowej.

- *Narodowa strategia rozwoju transportu na lata 2000-2006* oraz dokument *Rozwój infrastruktury transportu w latach 2003-2006*, jako materiał do Narodowego Planu Rozwoju przygotowywanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego i Budownictwa (czerwiec 2001 r.). Dokumenty te miały za zadanie wyznaczenie programów rozwojowych w transporcie, które będą współfinansowane z funduszy pomocowych UE oraz skorelowanie przedsięwzięć rozwojowych z dziedziny transportu w regionalnych strategiach rozwojowych;

- *Plan rozwoju infrastruktury transportowej w Polsce do roku 2015* (1998 r.) został opracowany w celu zobrazowania potrzeb w zakresie rozwoju infrastruktury polskiego systemu transportowego. Dokument ten został rozpatrzony przez Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów 10 września 1998 r.; oraz przez Komitet Społeczny Rady Ministrów 17 listopada 1998 r.; stanowił wkład do zrealizowanego w MTiGM w 2001 roku opracowania pt. *Polityka Transportowa Państwa na lata 2000-2015 dla zrównoważonego rozwoju kraju.*

- *Cele i kierunki rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce* – w ramach tych działań powstaje centralna baza danych uwzględniająca potrzeby informacyjne MTiGM oraz prowadzone są działania koordynujące informatyzację w resorcie.

Opracowania o charakterze szczegółowym

Poszczególne dziedziny transportu

- *Program restrukturyzacji PKP* (przyjęty przez Radę Ministrów 7 września 1999 r.) oraz projekt ustawy o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego Polskie Koleje Państwowe (ustawa uchwalona przez Sejm 8 września 2000 r.).

W ramach wdrażania ustawy z 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji PKP opracowano:

– *Metody i kryteria oceny funkcjonowania regionalnego transportu kolejowego na poziomie regionu i kraju,*

– *Kierunki i sposoby dostosowania kolejowego transportu pasażerskiego do funkcjonowania w systemach komunikacji regionalnej kraju – wraz z wnioskami*

– projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wykazu krajowych przedsiębiorców – producentów kolejowych pojazdów szynowych dla realizacji przewozów regionalnych, aglomeracyjnych i międzyregionalnych.

- *Program dostosowania sieci drogowej w Polsce do standardów Unii Europejskiej do 2015 roku,* w którym określono harmonogram przebudowy dróg krajowych oraz minimalne koszty (150 mld zł w latach 2000-2015), obejmuje: budowę autostrad, dróg ekspresowych; wzmocnienia nawierzchni i prywatyzację zarządzania częścią sieci drogowej. Program stał się stanowiskiem negocjacyjnym do UE. Po przyjęciu przez rząd 27 marca jest wdrażany.

Powyższy program obejmuje także *Program Rehabilitacji Dróg Krajowych,* mający na celu usunięcie zaległości w odnowach sieci, finansowany przy pomocy środków pomocowych UE i kredytów z EBI.

- *Narodowa Strategia dla Sektora Transportu (Fundusz ISPA)* (styczeń 2000) – w ramach programu opracowano dokumentację techniczną dla kilkunastu projektów na lata 2001-2006 za łączną sumę około 1 miliarda euro. Pierwsze 4 drogowe projekty inwestycyjne uzyskały akceptację ISPA i przygotowuje się przetargi na roboty.

- *Kierunki restrukturyzacji przedsiębiorstw Państwowej Komunikacji Samochodowej (1998 r.).*

- *Program Rozwoju Służb Ratownictwa Morskiego w latach 2002-2006* – uchwała Rady Ministrów z 12 czerwca 2001 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego zakłada wydatkowanie 94,28 miliona złotych na wymianę i modernizację statków ratowniczych, budowę brzegowych stacji ratowniczych i bazy zwalczania zanieczyszczeń.
- *Strategia Ochrony Brzegów Morskich*; na jej podstawie urzędy morskie będą podejmowały decyzje dotyczące ochrony poszczególnych odcinków brzegu morskiego, utrzymania wymaganego poziomu bezpieczeństwa z uwzględnieniem rejonów najbardziej zagrożonych, określonych również w tym opracowaniu.
- *Program dla Odry 2006* – udział w programie, który przewiduje m.in. zabezpieczenie terenów nadodrzańskich przed skutkami powodzi, prawidłowe wykorzystanie zasobów wodnych, ochronę środowiska, a także poprawę warunków nawigacyjnych umożliwiających uprawianie żeglugi śródlądowej.
- *Strategia rozwoju żeglugi promowej* – dokument niezbędny do prawidłowej realizacji procesów restrukturyzacji i prywatyzacji Polskiej Żeglugi Bałtyckiej S.A., Polskich Linii Oceanicznych S.A. oraz Polskiej Żeglugi Morskiej.
- *Strategia rozwoju portów morskich* określa kierunki rozwoju polskich portów morskich.
- *Strategia rozwoju żeglugi bliskiego zasięgu* ma na celu rozwój działalności żeglugowej, której ciężar powinien zostać przeniesiony z żeglugi oceanicznej na żeglugę w basenach Morza Bałtyckiego, Północnego i Śródziemnego, gdzie kierowana jest większość obrotów polskiego handlu zagranicznego.
- *Projekt programu pomocy państwa dla krajowej żeglugi morskiej* został przygotowany na podstawie Wytycznych Wspólnoty w zakresie pomocy państwa dla transportu morskiego z 5 lipca 1997 r. oraz postulatów Związku Armatorów Polskich. Jego celem jest poprawa kondycji ekonomiczno-finansowej krajowych armatorów oraz zwiększenie ich konkurencyjności na rynku żeglugowym.
- *Koncepcja sieci lotnisk komunikacyjnych w Polsce* zawiera prognozy przewozów do 2020 r. oraz ogólną charakterystykę techniczną lotnisk oraz infrastruktury lotniskowej.
- *Koncepcja Jednolitego Systemu Zarządzania Ruchem Lotniczym* wraz z programami wykonawczymi – zatwierdzonymi przez Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej

oraz Ministra Obrony Narodowej – umożliwiła utworzenie w Polsce jednolitego cywilno-wojskowego systemu kierowania ruchem lotniczym, a w konsekwencji elastyczne zarządzanie przestrzenią powietrzną i zwiększenie jej przepustowości.

- Opracowania związane z realizacją *Programu Budowy Autostrad*, na których podstawie uzyskano wskazania lokalizacyjne dla 782 km autostrad A1 i A4 (około 33% sieci objętej programem, obowiązującym do 2000 r.) oraz dla 531 km (22% długości objętej programem) autostrad A1 i A4.

- *Krajowy Program Poprawy Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego GAMBIT 2000* uwzględnia poprawę warunków przemieszczania się osób niepełnosprawnych, likwidację niebezpiecznych miejsc na drogach, tzw. czarnych punktów, oraz wyposażenie dzieci w elementy odblaskowe.

- *Plan zapewnienia transportu na wypadek użycia broni masowego rażenia.*

Dostosowanie infrastruktury komunikacyjnej dla potrzeb NATO

- *Plan restrukturyzacji rezerw państwowych do 2010 roku*, w ramach którego dokonano oceny stanu ilościowego i technicznego rezerw mobilizacyjnych (rpm), zgromadzonych w resorcie.

- *Eksperymentalny program szkolenia wojskowego studentów w ramach Legii Akademickiej przy Studium Wojskowym Wyższej Szkoły Morskiej w Szczecinie.*

Najważniejsze decyzje

Przygotowanie i wdrożenie kompleksowej restrukturyzacji przedsiębiorstwa państwowego Polskie Koleje Państwowe na podstawie ustawy z 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji PKP oraz znowelizowanej ustawy z 27 czerwca 1997 r. o transporcie kolejowym. W efekcie stworzono podstawy prawne do:

- wyodrębnienia zarządzania infrastrukturą;
- przekazania uprawnień do organizowania regionalnych pasażerskich przewozów kolejowych samorządom województw;

- dotowania deficytowych przewozów pasażerskich o zasięgu regionalnym i międzywojewódzkim (poza przewozami kwalifikowanymi) i utrzymanie dotacji do inwestycji na liniach o państwowym znaczeniu oraz dotacji przedmiotowej.
- W ramach ostatniej nowelizacji ustawy z 27 czerwca 1997 r. o transporcie kolejowym, dostosowującej polskie przepisy do prawa Unii Europejskiej, Minister Transportu i Gospodarki Morskiej otrzymał uprawnienia regulatora rynku kolejowego. Wcześniej powołano 2 niezależne instytucje, tj. Głównego Inspektora Kolejnictwa i Transportowy Dozór Techniczny.
- Przekształcenie 1 stycznia 2001 r. przedsiębiorstwa PKP w spółkę akcyjną, której jedynym akcjonariuszem jest Skarb Państwa.
- Renegocjacje niekompletnych i niewykonalnych koncesji autostradowych wydanych w 1997 r.
- Wprowadzenie zasady partnerstwa publiczno-prywatnego w zakresie rozwoju infrastruktury drogowej, w tym nowelizacja ustawy o autostradach płatnych oraz przygotowanie założeń systemu utrzymania i modernizacji dróg krajowych na podstawie wieloletnich kontraktów.
- Systematyzowanie działalności inwestycyjnej, przebudowa całych ciągów drogowych, w tym budowa 50 obwodnic miast we współpracy z samorządami. Związane z tym jest opracowanie *Programu dostosowania podstawowej sieci dróg w Polsce do standardów Unii Europejskiej do 2015 roku* (przyjętego przez Radę Ministrów 27 marca 2001 r.), który stał się też przedmiotem negocjacji z UE.
- Przekazanie w zarząd jednostek samorządu terytorialnego około 90% sieci dróg publicznych w związku z reformą samorządową oraz reforma administracji dróg krajowych.
- Koncentracja wydatków majątkowych Generalnej Dyrekcji Dróg Publicznych na autostradzie A-4, w tym wybudowanie 126 km autostrady Wrocław-Nogawczyce w okresie październik 1997 r.- czerwiec 2001 r.
- Wprowadzenie nowych wzorów dowodu rejestracyjnego, pozwolenia czasowego, tablic rejestracyjnych (białych) ze znakami legalizacyjnymi, prawa jazdy i świadectwa kwalifikacji w celu zwalczania patologii w obrocie dokumentami oraz likwidacji obrotu pojazdami i częściami pochodzącymi z kradzieży.

- Powiększenie nakładów na bezpieczeństwo ruchu drogowego, co przyczyniło się do ograniczenia liczby zabitych w wypadkach drogowych, z 7 400 w 1997 r. do około 5 500 (przewidywanych) w 2001 r.
- Reaktywowanie w 1998 r. Rady Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego na szczeblu krajowym, jako międzyresortowego zespołu koordynacyjnego (organu doradczego Rady Ministrów) oraz powołanie wojewódzkich rad bezpieczeństwa ruchu drogowego.
- Po uzyskaniu zgody Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej na uruchomienie 22 nowych połączeń międzynarodowych i 4 krajowych, PLL LOT rozszerzyły swoją sieć połączeń lotniczych. Od listopada 1999 r. LOT działa w ramach aliansu strategicznego Qualiflyer Group (QG), budując port węzłowy (HUB) w Porcie Lotniczym Warszawa-Okęcie.
- Obcy przewoźnicy lotniczy uzyskali 59 zezwoleń eksploatacyjnych na przewozy do/z Polski oraz 23 koncesje na sprzedaż usług transportu lotniczego z użyciem własnych dokumentów przewozowych na terytorium Polski.
- Polskim podmiotom wydano 39 koncesji na działalność gospodarczą w zakresie transportu lotniczego i innych usług lotniczych oraz 14 koncesji na działalność gospodarczą w zakresie transportu lotniczego.
- Utworzono Morską Służbę Poszukiwania i Ratownictwa (Służba SAR).
- Zawarto umowy międzyrządowe o transporcie morskim z Łotwą, Cyprzem, Marokiem i Chorwacją; wszczęto procedurę i zaawansowano prace nad umowami o transporcie morskim z Algierią, Estonią, Ukrainą, Słowenią, Gruzją, Egiptem, Malezją i Tunezją.

Zmiany w liczbach

Transport kolejowy

Zmiany sytuacji kolejnictwa w Polsce wprowadzone ustawą mają charakter kompleksowy i dotyczą:

- restrukturyzacji organizacyjnej, umożliwiającej rozdzielenie instytucjonalne infrastruktury PKP S.A. od działalności przewozowej;
- restrukturyzacji finansowej, która obejmie zobowiązania pieniężne PKP według stanu w dniu 30 czerwca 2000 r. i wprowadza nowy system organizowania i dotowania

pasażerskich kolejowych przewozów regionalnych oraz międzywojewódzkich z budżetu państwa przez samorządy (dotychczas brak było takich regulacji);

- restrukturyzacji majątkowej, która umożliwi PKP S.A. uwłaszczenie na majątku będącym własnością Skarbu Państwa użytkowanym przez PKP S.A.

- restrukturyzacji zatrudnienia, która doprowadzi do redukcji zatrudnienia w PKP S.A. do poziomu 145 tys. pracowników.

Rozwiązania wprowadzone ustawą z 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji PKP oraz nowelizacja ustawy o transporcie kolejowym (zgodnie ze standardami Unii Europejskiej) stworzyły możliwości prawne do utworzenia Urzędu Transportu Kolejowego, który będzie się zajmował m.in. regulacją rynku kolejowego.

W latach 1997-2000 została zmodernizowana infrastruktura kolejowa.

Zakres finansowy prowadzonej w latach 1997-2000 przez PKP działalności inwestycyjnej ogółem wynosi 6 008 434,4 tys. zł. Zakres rzeczowy wybranych elementów infrastruktury wykonanych w latach 1998 - 2000 jest następujący: wymieniono: 976,9 km nawierzchni i 2 177 rozjazdów; zmodernizowano: 128 obiektów inżynierskich, 436,4 km sieci trakcyjnej, 32 stacje kolejowe, 29 przystanków osobowych; zbudowano: 152 urządzenia samoczynnej sygnalizacji przejazdowej, 161 stacyjnych urządzeń sterowania ruchem kolejowym; na 540,3 km linii zabudowano urządzenia samoczynnej blokady liniowej, zbudowano 5 kompletów hamulców torowych oraz zabudowano system zdalnego sterowania na 2 odcinkach linii, zbudowano zdalne sterowanie urządzeniami trakcji elektrycznej na 2 odcinkach linii, zmodernizowano 6 przejść granicznych.

Koncentracja robót modernizacyjnych dotyczyła poniższych głównych ciągów kolejowych: E 20 Kunowice - Warszawa - Terespol, E 30 Zgorzelec - Wrocław - Katowice - Kraków - Medyka, E 59 Świnoujście - Szczecin - Poznań - Wrocław - Międzylesie, E 65 Gdynia - Warszawa - Katowice - Zebrzydowice.

W roku 2001 przewidziano ogółem 833 453,1 tys. zł na finansowanie inwestycji modernizacyjnych infrastruktury kolejowej. W planie inwestycyjnym 2001 r. przewiduje się m.in. modernizację: 5 stacji, nawierzchni na 180,4 km linii; wymianę 150 rozjazdów; modernizację 43 obiektów inżynierskich, 139 km sieci trakcyjnej, zabudowę 58 urządzeń sterowania ruchem kolejowym, zabudowę samoczynnej blokady liniowej na 18,3 km linii, kontynuację modernizacji 3 przejść granicznych: Szczecin -

Gumieńce - Grambow/Tantow wraz z budowa stacji postojowej Szczecin Zaleskie Łęgi, etap I, Międzylesie - Lichkov, Małszewicze - Terespol Brześć - zad. II.

Drogi / autostrady

Od roku 1998 – na podstawie ustawy o finansowaniu dróg publicznych z 29 sierpnia 1997 r. – finansowanie drogownictwa jest oparte na środkach z akcyzy od paliw płynnych (30% planowanych przychodów). Wprowadzenie tej ustawy w 1998 r. przyniosło 40-procentowy wzrost, w stosunku do poziomu z roku 1997, środków na drogi publiczne. Po wprowadzeniu reformy samorządowej samorzady (województwa, powiaty, miasta na prawach powiatu) otrzymują 18% środków z akcyzy w postaci części drogowej subwencji ogólnej, a GDDP – 12%. Część drogowa subwencji ogólnej jest dzielona pomiędzy poszczególne kategorie dróg oraz pomiędzy poszczególnych zarządców, za pomocą algorytmu ustalonego rozporządzeniem Rady Ministrów z 15 grudnia 1998 r. Drogi gminne są również finansowane z odpisu z akcyzy – z odrębnej pozycji wyliczanej jako rekompensata dla gmin wynikająca z utraty wpływów tzw. podatku drogowego. Nakłady (GDDP) na drogi krajowe w latach 1998-2001, finansowane z udziału w planowanych przychodach z akcyzy od paliw płynnych były, systematycznie, realnie zwiększane i wynosiły:

1999 r. – 1 385 mln zł

2000 r. – 1 544 mln zł

2001 r. – 1 841 mln zł

Wydatki na roboty drogowe w sieci dróg krajowych, z uwzględnieniem środków pomocowych Unii Europejskiej (PHARE, ISPA) i kredytów międzynarodowych instytucji finansowych, wzrastały w okresie 1998-2000 o ponad 500 mln zł rocznie, do 3 mld zł w 2000 r., co stanowi 100-procentowy wzrost w stosunku do 1997 r.

Całkowita długość dróg publicznych o nawierzchni twardej w Polsce wynosi około 245 tys. km. Główną sieć połączeń drogowych stanowią drogi krajowe, o łącznej długości około 17 tys. km, w tym około 15,5 tys. w zarządzie GDDP oraz 1,5 tys. w zarządzie miast na prawach powiatu. W sieci dróg krajowych funkcjonuje około 1 400 km dróg dwujezdniowych (autostrad, dróg ekspresowych), około 3 300 km dróg jednojezdniowych z utwardzonymi poboczami. Niespełna 50% dróg krajowych jest dostosowana do nacisku 100 kN/oś, pozostałe 60-80 kN/oś. Europejski standard 115 kN/oś posiada około 1% dróg krajowych.

Rozpoczęto dostosowanie podstawowej sieci dróg w Polsce do standardów europejskich, głównie poprzez wybudowanie odcinka 126 km autostrady A-4 Wrocław - Nogawczyce, za około 1,8 mln zł. Kontynuowana jest budowa autostradowej obwodnicy Poznania i Krakowa.

Liczba budowanych i gruntownie remontowanych dróg krajowych wzrosła z 470 km w 1997 r. do 850 km w 2000 r. W tym okresie podjęto budowę 50 obwodnic miast, do użytku oddano 21 obwodnic. Uzyskano poprawę stanu mostów. Odwrócenie tendencji odnośnie degradacji nawierzchni dróg wymaga dalszych działań.

29 czerwca 2001 r. podpisano umowę na pożyczkę EBI (150 mln euro) na finansowanie *Programu Rehabilitacji Dróg*, który ma zapewnić powstrzymanie degradacji stanu nawierzchni dróg przez narastający ruch pojazdów ciężkich. Wynegocjowano umowę pożyczki dalszych 80 mln euro.

W latach 1999-2001 realizowano II Projekt Drogowy Banku Światowego (300 mln USD), obejmujący 37 zadań inwestycyjnych. Wdrożono program ISPA oraz PHARE Współpracy Przygranicznej (CBC) i PHARE Regionalny (wspólnie z marszałkami województw).

W latach 1998-2001, ze środków 10-procentowej rezerwy części drogowej subwencji ogólnej reaktywowano około 200 inwestycji rozpoczętych i nie dokończonych w latach 1979-1987, pozostających obecnie w gestii zarządców samorządowych.

W okresie 1998-2001 nakłady na bezpieczeństwo ruchu drogowego na drogach krajowych (GDDP) zwiększono dwukrotnie (z 30 do 60 mln zł rocznie).

30 października 2000 r. został podpisany – po długotrwałych negocjacjach – aneks do umowy koncesyjnej na budowę i eksploatację autostrady płatnej A-2 odcinek Nowy-Tomyśl-Konin (około 150 km). Skarbu Państwa udzielił gwarancji w kwocie do 800 mln euro. Planowane jest uruchomienie finansowania budowy ze środków gwarantowanej pożyczki Europejskiego Banku Inwestycyjnego i kredytów komercyjnych.

W okresie 1998-2001 Agencja Budowy i Eksploatacji Autostrad uzyskała wskazania lokalizacyjne dla 782 km autostrad (A1, A4) oraz nowe decyzje lokalizacyjne dla 531 km autostrad.

Nowelizacją ustawy o autostradach płatnych (8 września 2000 r.) wprowadzono do koncesyjnego budownictwa autostrad system partnerstwa prywatno-publicznego,

oparty na możliwości dofinansowania przedsięwzięć z Krajowego Funduszu Autostradowego.

Problemy do rozwiązania

- Trudności w przyspieszeniu budowy autostrad płatnych. Koncesje wydane w 1997 r. były niekompletne i niewykonalne. Jednym z powodów był brak możliwości większego zaangażowania się koncesjonariuszy w finansowanie autostrad w systemie przyjętym w okresie rządów poprzedniej koalicji. Konieczne stało się sięgnięcie po system partnerstwa publiczno-prywatnego.
- Renegocjacje koncesji, prowadzone w trybie cywilno-prawnym, były w praktyce uzależnione od roszczeń i zgody koncesjonariuszy.
- Niedostateczna zdolność instytucjonalnego zarządzania rozbudowującymi się drogowymi programami inwestycyjnymi przez jednostki resortu (GDDP i ABiEA), w szczególności fazą przygotowawczą.
- Trudności w nabywaniu nieruchomości na cele budownictwa dróg związane z niespójnością przepisów o drogach publicznych i planowaniu przestrzennym.
- Trudności we wdrażaniu mechanizmów prawnych budżetowania wieloletniego.
- Brak sprawnego systemu ochrony dróg przed dewastacją przez pojazdy przeciążone, co utrudnia powstrzymanie niekorzystnego trendu w stanie dróg.

Transport samochodowy

Przepisy wykonawcze do ustawy z 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym, wydane w latach 1997-2000, wprowadziły do użytku nowe wzory: dowodu rejestracyjnego, pozwolenia czasowego, tablic rejestracyjnych (białe) ze znakami legalizacyjnymi, prawa jazdy i świadectwa kwalifikacji. Wprowadzono także nowy dokument „kartę pojazdu” i nowe oznaczenie pojazdu „nalepkę kontrolną na szybę pojazdu”. Nowe dokumenty zostały wprowadzone w celu dostosowania ich wzorów do wymagań i przepisów obowiązujących w UE. Niezbędne było także zastosowanie w nich profesjonalnych zabezpieczeń przed fałszowaniem i podrabianiem.

- W dniu 11 grudnia 2000 r. strona polska podpisała Umowę INTERBUS, dzięki której nastąpi ujednoczenie warunków dostępu do tego rynku transportowego, obowiązujących wzorów dokumentów kontrolnych i innych wymaganych przy

wykonywaniu międzynarodowych przewozów okazjonalnych oraz harmonizacja procedur.

- Zliberalizowano warunki wykonywania przewozów drogowych do niektórych krajów; od 12 stycznia 2000 r. zniesiono wymóg posiadania zezwoleń na wykonywanie przewozów towarów między Polską a Słowacją, Słowenią i Czechami, a od dnia 1 stycznia 2001 r. między Polską a Norwegią dla pojazdów ekologicznych.

- Uzyskano zwiększenie pułapów zezwoleń na wjazd polskich przewoźników do tak ważnych dla polskiego transportu państw, jak Austria (o 12%), Dania (o 70%), Holandia (o 55%), Niemcy (o 18%) Francja (o 78%), Belgia (o 68%).

- Wynegocjowano przesunięcie terminu wprowadzenia wymogu Euro-1 w stosunku do autobusów wykonujących przewozy regularne i wahadłowe do RFN, z 1 stycznia 2001 r. na 1 stycznia 2002 r. W stosunku do autobusów wykonujących przewozy okazjonalne (turystyczne) uzyskano przesunięcie tego terminu aż do 1 stycznia 2007 r.

- Osiągnięto podział gestii transportowej w przewozach samochodowych obsługujących polski handel zagraniczny (zarówno eksport, jak i import), który w porównaniu z latami ubiegłymi wzrósł i wynosi obecnie 72% dla polskich przewoźników.

Działania podjęte w ramach poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego doprowadziły do zmniejszenia się liczby zabitych w wypadkach drogowych, z 7 310 osób w 1997 r. do 6 280 osób w 2000 r. (z dalszą tendencją spadkową na początku 2001 r.). Problemem pozostaje nadal wdrożenie przyjętego *Programu Poprawy Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego* oraz określenie źródeł jego finansowania.

Transport lotniczy

W ramach rozszerzenia współpracy w międzynarodowych przewozach lotniczych podpisano 9 nowych umów o komunikacji lotniczej, m.in. z Kazachstanem, Rumunią, Iranem, Brazylią, USA, tzw. *open sky*. Szczególne znaczenie posiada podpisanie umowy między Polską a USA o "otwartym niebie" oraz podpisanie 6 umów między nadzorcami lotniczymi o wzajemnym uznawaniu dokumentów zdatności do lotu (USA, Peru, Ukraina), co stworzyło warunki do eksportu wyrobów polskiego przemysłu lotniczego.

- Parafowano 8 nowych umów o komunikacji lotniczej, które oczekują na podpisanie, m.in. z Norwegią, Szwecją, Szwajcarią, i Kanadą. Szczególne znaczenie ma

wynegocjowanie umowy lotniczej z Kanadą, która zezwala, po blisko 20-letnich staraniach, na uruchomienie regularnej komunikacji lotniczej do Toronto.

- Uzgodniono warunki przystąpienia Polski do umowy wielostronnej o ustanowieniu Wspólnego Europejskiego Obszaru Lotniczego (WEOL) oraz Protokół XI do tej umowy.

- Rozpoczęto przygotowania do rozbudowy Portu Lotniczego Warszawa-Okęcie (nowy terminal II oraz system podjazdów); w większości portów regionalnych radykalnie poprawiono warunki odprawy pasażerów.

- Przygotowano szereg dokumentów formalnych, związanych z certyfikacją w sektorze lotniczym, w tym podmiotów gospodarczych świadczących usługi oraz przemysłu.

Problemy do rozwiązania

- Przystąpienie Polski do Europejskiej Organizacji Bezpieczeństwa Żeglugi Powietrznej EUROCONTROL.

- Przystąpienie Polski do Wspólnych Władz Lotniczych (*JAA - Joint Aviation Authority*).

- Uchwalenie ustawy Prawo lotnicze.

- Uchwalenie ustawy o podziale, komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego Porty Lotnicze.

Transport morski

W latach 1997-2001 podstawowym zadaniem MTiGM w tym zakresie było dostosowanie polskiego transportu morskiego do nowych warunków funkcjonowania gospodarki narodowej, wymogów rynku i międzynarodowej konkurencji oraz do wymogów Unii Europejskiej. W tym celu:

- prowadzono prace związane z wdrażaniem systemowych rozwiązań w żegludze morskiej, mających na celu zwiększenie konkurencyjności polskich armatorów oraz przyspieszenia przekształceń własnościowych w przedsiębiorstwach żeglugowych i portach morskich;

- przygotowano *Program Dostępu do Portów i Zarządzania Portami*, współfinansowany z pożyczki Banku Światowego (67 mln USD);

- przygotowano *Program Modernizacji Portów Morskich*, realizowany również w oparciu o pożyczkę Banku Światowego na kwotę 38,5 mln USD. W ramach tego programu zostanie przeprowadzona modernizacja toru wodnego Szczecin-Świnoujście oraz modernizacja infrastruktury portowej w Porcie Szczecin-Świnoujście.

Oprócz działań w sferze inwestycyjnej podejmowano również działania systemowe w sferze organizacyjno-prawnej, z których najważniejszymi są:

- wdrożenie ustawy z 20 grudnia 1996 r. o portach i przystaniach morskich, której celem jest oddzielenie sfery zarządzania portem od sfery eksploatacyjnej i dostosowanie zasad funkcjonowania portów morskich do wymogów i standardów Unii Europejskiej;
- utworzenie forum dialogu społecznego w sektorze żeglugi morskiej na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 17 października 2000 r. w sprawie powołania Komisji Wspólnej ds. Żeglugi Morskiej i Rybołówstwa Dalekomorskiego;
- przyjęcie rozporządzenia Rady Ministrów z 20 lutego 2001 r. w sprawie udzielania pomocy publicznej w sektorze żeglugi morskiej, stanowiącego jedną z podstaw prawnych dla udzielania pomocy publicznej w tym sektorze.

Problemy do rozwiązania

- Konieczność przygotowania i wdrożenia *Programu pomocy publicznej dla sektora żeglugi morskiej*.
- W związku z dostosowaniem prawa do wymogów UE należy przygotować akty prawne umożliwiające utworzenie Funduszu Żeglugi Śródlądowej i Funduszu Rezerwowego; nastąpi to pod koniec 2001 r.

Sprawy obronne

- Aktywnie uczestniczono w pracach Komitetów Planowania Cywilnego NATO: PBEIST (Rada Planowania Europejskiego Transportu Lądowego), PBOS (Rada Planowania Żeglugi Oceanicznej), CAPC (Komitet Planowania Lotnictwa Cywilnego) oraz brano udział w seminariach i treningach prowadzonych przez NATO – Polska była gospodarzem i współorganizatorem Seminarium Transportowego w Krakowie (1999 r., 134 uczestników z 19 krajów), Spotkania Grupy Roboczej PBEIST (2000 r., 37 uczestników z 19 krajów), Spotkania Grupy Roboczej PBOS (2001 r., 62 uczestników z 26 krajów).

- Partycypowano w realizacji Celów Sił Zbrojnych RP, w tym szczególnie celu nr TG 4123 - Wsparcie Państwa Gospodarza (HNS). W edycji roku 2000 resort uczestniczył w realizacji 18 celów.
- Nawiązano współpracę z wojewodami w zakresie zarządzania i zapobiegania sytuacjom kryzysowym w transporcie.

Problemem do rozwiązania jest brak nowelizacji ustawy o powszechnym obowiązku obrony RP.

Stopień zbliżenia do wymagań Unii Europejskiej

Stan procesów dostosowawczych:

- przyspieszeniu uległy prace dostosowawcze, obejmujące implementację prawa wspólnotowego we wszystkich gałęziach transportu (wydano kluczowe ustawy harmonizujące prawo polskie z regulacjami wspólnotowymi w zakresie: bezpieczeństwa morskiego, żeglugi śródlądowej, transportu kolejowego oraz kwestii podatkowych w transporcie drogowym; w zaawansowanej fazie procedury legislacyjnej znajdują się akty wykonawcze do tych ustaw, których wejście w życie pozwoli na pełną implementację prawa wspólnotowego);
- intensyfikacji uległy prace nad ustawami dostosowującymi prawo polskie do wymogów wspólnotowych w zakresie regulacji rynkowych w transporcie drogowym, czasu pracy kierowców oraz odbioru i utylizacji odpadów ze statków;
- przygotowano ramy działania nowych instytucji: Inspekcji Transportu Drogowego, Urzędu Lotnictwa Cywilnego oraz Urzędu Transportu Kolejowego;
- zaprogramowano do realizacji wzmocnienie instytucjonalne w zakresie transportu morskiego, z wykorzystaniem środków finansowych pochodzących z PHARE 2000.

Stan negocjacji akcesyjnych

- Stanowisko negocjacyjne Polski w obszarze *polityka transportowa* zostało przyjęte przez Radę Ministrów 13 lipca 1999 r., a 15 lipca 1999 r. przekazane stronie wspólnotowej. Negocjacje otwarto 12 listopada 1999 r. W stanowisku negocjacyjnym rząd polski podjął zobowiązanie do zapewnienia pełnej zgodności polskiego prawa w dziedzinie transportu z prawem wspólnotowym do końca roku 2002, z wyjątkiem

wystąpień o dłuższe okresy dostosowawcze na wdrożenie niektórych wymogów z zakresu transportu lotniczego, drogowego i kolejowego.

- W maju 2001 r. stanowisko negocjacyjne w obszarze *polityka transportowa* zostało zmienione. Strona polska – po ponownej analizie problemów negocjacyjnych – zrezygnowała z postulatu zastosowania 3-letniego okresu przejściowego w odniesieniu do dostępu do rynku przewozów kabotażowych i zobowiązała się podjąć konieczne działania zmierzające do wdrożenia i stosowania *acquis* z tego zakresu wraz z określoną w stanowisku negocjacyjnym datą gotowości Polski do członkostwa w Unii Europejskiej.

- Ponadto w uzupełnieniu do stanowiska negocjacyjnego Polska sprecyzowała długość niezbędnego okresu przejściowego na dostosowanie stanu dróg do wymogu naciskowego 115 kN na oś wynikającego z dyrektywy 96/53, określając go na 13 lat, tzn. do końca 2015 r.

- Stan rozmów negocjacyjnych w ramach obszaru negocjacyjnego *Polityka transportowa* oraz zaawansowanie działań dostosowawczych wskazuje, że istnieje możliwość zamknięcia rozmów w tym obszarze przed zakończeniem Prezydencji Belgijskiej w Radzie, tzn. do końca 2001 r.

Problemy do rozwiązania

- Przygotowanie sektora transportu do członkostwa w UE oraz do stosowania reguł i zasad funkcjonowania we wspólnym rynku będzie wymagać dalszej intensyfikacji procesu dostosowawczego.

- Realizacja programu restrukturyzacji, a następnie prywatyzacja PKP.

- Wejście w życie ustawy o transporcie drogowym, ustawy o czasie pracy kierowców, powołanie Inspekcji Transportu Drogowego oraz wprowadzenie jednolitego systemu opłat za wykorzystanie infrastruktury drogowej.

- Utworzenie Funduszu Dróg Śródlądowych oraz wydanie aktów wykonawczych do ustawy o żegludze śródlądowej, ustawy o bezpieczeństwie morskim oraz wydanie ustawy Kodeks morski.

- Realizacja projektu związanego ze wzmocnieniem administracji morskiej (finansowanego z PHARE 2000).

- Wydanie ustawy Prawo lotnicze wraz z aktami wykonawczymi (utworzenie Urzędu lotnictwa Cywilnego oraz podpisanie umowy o WEOL).

Ministerstwo Łączności

Główne cele Urzędu

- Zakończenie procesu demonopolizacji rynku telekomunikacyjnego, w tym rynku telefonii stacjonarnej (z wyjątkiem telefonii międzynarodowej).
- Doprowadzenie do zamknięcia negocjacji z Unią Europejską w obszarze *Telekomunikacja i technologie informacyjne* oraz
- opracowanie projektów ustaw Prawo telekomunikacyjne i Prawo pocztowe wraz z przepisami wykonawczymi.

Cele te zostały ujęte w dokumencie *Zarys strategii rozwoju rynku telekomunikacyjnego na lata 1998-2001*, przyjętym przez rząd w 1998 r.

Zakończenie procesu demonopolizacji rynku telefonii stacjonarnej polegało w pierwszym rządzie na dokończeniu kilkuletniego procesu przetargowego na lokalne koncesje telekomunikacyjne, wydawane na strefy numeracyjne. W przetargach tych wybrano jednego konkurencyjnego wobec Telekomunikacji Polskiej S.A. operatora w każdej strefie numeracyjnej. Proces ten zakończył się w 1999 r. W 2000 r. zakończył się przetarg na koncesje uprawniające do świadczenia usług międzystrefowych. Wybrano 3 konkurencyjnych wobec TP S.A. operatorów.

W końcu 2000 r. odbył się przetarg na telefonię UMTS, w wyniku którego przyznano 3 koncesje dotychczasowym operatorom GSM 900/1800 MHz.

Negocjacje w obszarze *telekomunikacja i technologie informacyjne* zostały zamknięte. Pierwszym etapem dostosowania było uchwalenie 21 lipca 2001 r. ustawy Prawo telekomunikacyjne, która 1 stycznia 2001 r. weszła w życie. Ustawę uzupełniają rozporządzenia wykonawcze, których przygotowanie w części zostało zakończone, a w części jest w toku.

Trwa bieżący monitoring stanu dostosowania prawa i jego wdrażania do systemu prawnego Unii Europejskiej. W wyniku audytu regulacyjnego, przeprowadzonego przez Komisję Europejską w kwietniu 2001 r., zidentyfikowano obszary niedostosowania,

w wyniku czego Polska zobowiązała się do nowelizacji ustawy Prawo telekomunikacyjne w następujących obszarach:

- całkowite zaimplementowanie dyrektywy 98/61 dotyczącej przenoszalności numerów i wyboru operatora (*number portability, carrier selection*);
- zaimplementowanie rozporządzenia UE w sprawie uwolnienia dostępu do pętli lokalnej (*local loop unbundling*);
- korekta regulacji dotyczących usługi powszechnej;
- korekta regulacji dotyczących asymetrycznych zobowiązań nałożonych na podmioty o kwalifikowanej pozycji rynkowej;
- korekta regulacji dotyczącej *interconnection* w zakresie wymagalności zobowiązań operatora o znaczącej pozycji rynkowej;
- dostosowanie regulacji dotyczących telefonii internetowej (*Voice over IP*).

Kluczowe dla rynku dokumenty o charakterze polityczno-regulacyjnym

W 1998 r. opracowany został dokument pt. *Zarys strategii rozwoju rynku telekomunikacyjnego na lata 1998-2001*, który po przyjęciu przez Radę Ministrów 25 sierpnia 1998 r. stał się podstawą dalszych działań prowadzonych przez Ministerstwo Łączności w celu rozwoju sektora telekomunikacji.

Głównymi celami określonymi w *Zarysie* były:

- demonopolizacja w telefonii stacjonarnej strefowej – w czerwcu 1999 r. został osiągnięty jej podstawowy cel, tj. wydanie koncesji i zezwoleń na prowadzenie działalności w każdej strefie numeracyjnej (obejmującej obszar byłego województwa) przez niezależnego operatora telefonicznego;
- liberalizacja w telefonii międzymiastowej – w maju 2000 r. zostały wydane 3 koncesje uprawniające do świadczenia usług telekomunikacyjnych polegających na zapewnieniu przekazu telefonicznego w połączeniach międzystrefowych;
- prywatyzacja Telekomunikacji Polskiej S.A. – w pierwszym etapie sprzedano akcje stanowiące 15% kapitału akcyjnego Spółki, z tego 25% akcji przypadło inwestorom krajowym, a 75% zagranicznym. Łączny dochód Skarbu Państwa z tytułu I etapu prywatyzacji TP S.A. wyniósł 3 102 161 252 zł. W II etapie prywatyzacji sprzedano

35% akcji inwestorowi strategicznemu – konsorcjum France Telekom i Kulczyk Holding, za kwotę około 4 mld USD;

- zawarcie umowy pomiędzy Ministrem Łączności a TP S.A. – Umowa Telekomunikacyjna pomiędzy Ministrem Łączności a Telekomunikacją Polską S.A. została podpisana 17 września 1998 r.;

- nowe uregulowania prawne w dziedzinie telekomunikacji – ustawa Prawo telekomunikacyjne została uchwalona 21 lipca 2000 r. i weszła w życie z dniem 1 stycznia 2001 r. Dotychczas wydano 10 rozporządzeń wykonawczych;

- 1 stycznia 2001 r. utworzono Urząd Regulacji Telekomunikacji i powołano Prezesa URT;

- nadzór nad racjonalnym systemem cen za usługi telekomunikacyjne i rozliczeniami międzyoperatorskimi – 9 września 1999 r. Minister Łączności wydał rozporządzenie w sprawie ogólnych warunków przyłączania sieci telekomunikacyjnych oraz zasad rozliczeń (Dz U Nr 79, poz. 897) , w którym zostały zawarte uregulowania, dotyczące m.in. równoprawnych warunków przyłączenia sieci operatorów do sieci telekomunikacyjnej użytku publicznego i zasad wzajemnych rozliczeń pomiędzy operatorami;

- na zlecenie i dla potrzeb Ministerstwa Łączności wykonano też wiele analiz i ekspertyz.

Najważniejsze decyzje w sektorze telekomunikacji w latach 1997-2001

- 17 września 1998 r. pomiędzy Ministrem Łączności a Telekomunikacją Polską S.A. zawarta została Umowa Telekomunikacyjna zastępująca koncesję.

- Rząd przyjął (1998) przygotowaną przez Ministerstwo Łączności *Strategię rozwoju rynku telekomunikacyjnego na lata 1998-2001*, zakładającą dalszą liberalizację rynku.

- W roku 1998 r. rozpoczęto prace nad liberalizacją rynku międzystrefowego. Prace te zakończyły się przyznaniem w 2000 r. 3 koncesji na świadczenie usług międzystrefowych. W roku 2000 podjęto dalsze prace nad poprawą warunków działalności operatorów międzystrefowych.

9 września 1999 r. wydano rozporządzenie w sprawie współpracy i warunków rozliczeń

międzyoperatorskich, dostosowujące rozliczenia między operatorami do konkurencyjnego rynku. Przeprowadzono audyt kosztów TP S.A. w celu ustalenia prawidłowości stawek rozliczeń. Stawki zaproponowane przez TP S.A. zostały zmodyfikowane i obniżone z korzyścią dla rozwoju konkurencji.

- Rozstrzygnięto (grudzień 2000 r.) pierwszy arbitraż w zakresie współpracy międzyoperatorskiej. Spór dotyczył stawek rozliczeniowych za ruch rozpoczynany i kończony w sieci TP S.A. w stosunkach z konkurencyjnymi operatorami międzystrefowymi.

- Otwarcie rynku warszawskiego – wydano 2 koncesje na świadczenie usług telekomunikacyjnych na największym rynku lokalnym w kraju, stanowiącym około 40% całego rynku krajowego.

- Opłaty powiatowe – zrównano opłaty za usługi połączenia pomiędzy abonentami znajdującymi się w ramach jednego powiatu, lecz w dwu równych strefach numeracyjnych, z opłatami za połączenia lokalne.

- *Voice over IP* – dopuszczono prawnie świadczenie wszelkiego rodzaju usług głosowych przy wykorzystaniu protokołu IP, co powinno wpłynąć korzystnie na rozwój nowych usług i spadek taryf.

- Zakończono prace nad modelem rozliczeń pomiędzy *service providerami* internetu a operatorami telekomunikacyjnymi.

- Podjęto prace nad możliwością odliczania inwestycji dokonanych na obszarach wiejskich od należności operatorów z tytułu opłat koncesyjnych.

- Opracowano rozporządzenie zwalniające dostawców usług internetowych od obowiązku uzyskiwania koncesji na tę działalność.

- W 1999 r. nastąpiło wydanie koncesji na DCS, dotychczasowym operatorom GSM oraz koncesji GSM operatorowi DCS w celu zwiększenia pojemności sieci i jakości usług, z jednoczesną poprawą warunków dotychczasowych koncesji.

- Wydano 3 koncesje na budowę sieci i świadczenie usług UMTS.

- W latach 1997-2000 prowadzono prace nad projektem ustawy Prawo telekomunikacyjne, a następnie nad autopoprawką rządu do tego prawa, ostatecznie zakończone opublikowaniem ustawy w Dzienniku Ustaw z 6 września 2000 r.

- Opracowano strategię *ePolska*, stanowiącą odpowiedź na uchwałę Sejmu zobowiązującą rząd do przygotowania strategii rozwoju społeczeństwa informacyjnego.
- Powstał departament regulacji i polityki multimedialnej, prowadzący we współpracy z innymi resortami działania zmierzające do uregulowania spraw: e-commerce, w tym podpisu elektronicznego, ochrony danych osobowych w obrocie elektronicznym, świadczenia usług i handlu elektronicznego.
- Sukcesem zakończyły się działania zmierzające do zapobieżenia skutkom Problemu Roku 2000.
- Wspólnie z MSWiA podjęto prace nad wdrożeniem w Polsce systemu TETRA-Emergency, mającego zapewnić sprawną łączność służbom ratowniczym i związanym z zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku publicznego w kraju.
- Podjęto realizację *Strategii Rozwoju Telekomunikacji na Wsi* w postaci programu uruchomienia telecentrów, służących społecznościom lokalnym dostępem do internetu i usługami zaawansowanymi.

Zmiany w sektorze telekomunikacji

Przede wszystkim nastąpiła liberalizacja niektórych segmentów rynku telekomunikacyjnego, a wraz z nią rozwój tego sektora, zwłaszcza tam, gdzie wprowadzono w większym stopniu zasady konkurencji, np. na rynku telefonii komórkowej.

Stan rynku telekomunikacyjnego w 1997 r. i jego rozwój do 2000 r	1997	1998	1999	2000
Telefonia stacjonarna abonenci ogółem (w tys.)	7 619	8 808	10 175	10 840
Gęstość telefoniczna (na 100 mieszkańców) ogółem	19,7	22,8	26,3	28
Miasta	26,5	29,8	33,3	37,1
Wieś	8,7	11,4	15	20,2
Telefonia ruchoma abonenci ogółem (w tys.)	812	1 944	3 956	6 748
Gęstość telefoniczna (na 100 mieszkańców) ogółem	2,1	5	10,2	17,5
Liczba użytkowników internetu (w tys.)	900	1 350	2 000	2 450

- W zakresie telefonii stacjonarnej nastąpił dalszy rozwój, zarówno pod względem liczby abonentów jak i infrastruktury, dostępności usług, ich oferty oraz jakości. Czynnikiem wzrostu było wydawanie przez Ministra Łączności koncesji i zezwoleń niezależnym operatorom telefonii lokalnej. W końcu 2000 r. na rynku działało 45 lokalnych operatorów telefonii stacjonarnej, pokrywając siecią wszystkie strefy numeracyjne. Operatorzy niezależni, posiadający koncesje i zezwolenia na świadczenie lokalnych usług telefonicznych, w 1997 r. obsługiwali 154 tys. abonentów, a w roku 2000 już 712 tysięcy.

W maju 2000 r. Minister Łączności wydał 3 koncesje uprawniające do świadczenia na obszarze całego kraju usług telefonicznych międzystrefowych następującym podmiotom: Netia 1 Sp. z o.o., Niezależny Operator Międzystrefowy Sp. z o.o. i Energis Polska S.A. Jednak – jak dotąd – największym operatorem jest Telekomunikacja Polska S.A., posiadająca około 95 % rynku telefonii stacjonarnej. Do największych konkurentów TP S.A. należą: Grupa NETIA Holding skupiająca 12 operatorów lokalnych działających w różnych regionach kraju, operatorzy z grupy Elektrimu, Telefonii Lokalna, grupa PTO i Szeptel.

Liczba abonentów telefonii stacjonarnej w 1999 r. wyniosła 10 080 tysięcy, co stanowi 26 abonentów na 100 mieszkańców. W roku 2000 nastąpił przyrost abonentów telefonii stacjonarnej do 10 840 tysięcy, czyli 28 abonentów na 100 mieszkańców. Stopień telefonizacji kraju jest jednak nadal niezadowolający i należy kontynuować działania zmierzające do jego rozwoju.

Telefonia ruchoma

Najbardziej dynamicznie w okresie sprawozdawczym rozwijała się telefonia ruchoma. Na polskim rynku od kilku lat działa niezmiennie 3 operatorów:

- Polska Telefonia Komórkowa Centertel Sp. z o.o. – operator sieci IDEA, usług z przedpłatą POP;

- Polkomtel S.A. – operator sieci Plus GSM i usług z przedpłatą Simplus;

- Polska Telefonia Cyfrowa Sp. z o.o. – operator sieci ERA i usług z przedpłatą TAK TAK.

Sieci komórkowe obejmują obecnie już około 95% powierzchni kraju, a w roku 2000 na 100 mieszkańców przypadało 17,5 abonentów sieci komórkowych.

Do świadczenia swoich usług operatorzy sieci komórkowych wykorzystują różne systemy przekazu sygnału:

- NMT 450 - analogowa (Polska Telefonia Komórkowa Centertel Sp. z o.o.);
- GSM 900 (Polkomtel Sp. z o.o., Polska Telefonia Cyfrowa Sp. z o.o., Polska Telefonia Komórkowa Centertel Sp. z o.o.);
- GSM 1800 (Polkomtel Sp. z o.o., Polska Telefonia Cyfrowa Sp. z o.o., Polska Telefonia Komórkowa Centertel Sp. z o.o.).

Ponadto wszyscy trzej operatorzy sieci komórkowych wykupili licencje na świadczenie usług telekomunikacyjnych telefonii komórkowej trzeciej generacji (3G) w standardzie UMTS, których uruchomienie ma nastąpić po 1 stycznia 2003 r.

Bariery rozwoju telefonii komórkowej stanowią:

- wysokie opłaty za połączenia w porównaniu z telefonią stacjonarną (szczególnie połączeń lokalnych);
- konieczność ponoszenia wysokich nakładów inwestycyjnych na rozwój nowych usług z zachowaniem światowych standardów;
- duże obciążenie finansowe operatorów komórkowych nakładami na uzyskanie licencji na UMTS (po 650 mln euro każda).

Telewizja kablowa

Na rynku działa 570 operatorów posiadających 1 108 zezwoleń dotyczących telewizji kablowej. Z uwagi na rodzaj wykorzystywanej infrastruktury, są to z reguły operatorzy lokalni.

W końcu roku 2000 z usług operatorów telewizji kablowej korzystało 3 539 273 abonentów, wobec 3 141 tys. abonentów w roku 1998 i 2 785 tys. w roku 1997. Oznacza to coraz wolniejszy przyrost nowych przyłączeń, co mogłoby wskazywać na stopniowe nasycanie się rynku. Jednak nowe technologie stosowane przez operatorów oraz oferowanie coraz częściej nie tylko programów telewizyjnych i radiowych, ale

całego pakietu usług, jak dostęp do internetu, a w przyszłości telefonu stacjonarnego, tworzą nowe perspektywy rozwoju tego typu usług.

Dostawcy usług dostępu do internetu

Działalność tę prowadzi około 500 operatorów, którzy oferują dostęp do internetu oraz usługi poczty elektronicznej i tworzenia stron www. Barierą rozwoju tego rynku jest brak rozliczeń między TP S.A., jako głównym dostawcą infrastruktury, a operatorami sieci internetowych (i związana z tym pogarszająca się kondycja operatorów, skutkująca odzyskiwaniem pozycji monopolistycznej przez TP S.A. na tym rynku).

Problemy pozostające do rozwiązania:

- Rozwiązanie problemu obciążeń koncesyjnych, ciążących na operatorach sieci lokalnych na korzyść przeznaczenia przez nich zwiększonych środków na inwestycje infrastrukturalne.
- Rozwiązanie problemu pozostałych ograniczeń kapitałowych nałożonych na dostawców międzynarodowej infrastruktury telekomunikacyjnej.
- Pełne dostosowanie do prawa UE w zakresie *unbundlingu* i *Voice over IP*.
- Przygotowanie nowego planu numeracji krajowej uwzględniającego rozwój nowych usług.
- Przygotowanie warunków do wprowadzenia systemu TETRA dla potrzeb systemów bezpieczeństwa i ratownictwa.
- Przygotowanie warunków dla wprowadzenia jednolitego numeru ratunkowego 112.
- UMTS – podjęcie decyzji w kwestii umożliwienia wspólnego budowania infrastruktury przez operatorów w celu przyspieszenia rozwoju tej technologii.
- Dalsze dostosowanie prawa telekomunikacyjnego do prawa UE, w tym do nowych dyrektyw w sektorze telekomunikacji, które będą prawdopodobnie obowiązywały od 1 stycznia 2002 r.
- opracowanie i wydanie pozostałych rozporządzeń Ministra Łączności, których obowiązek wydania wynika z przepisów ustawy Prawo telekomunikacyjne.

Sukcesy i porażki

Sukcesy

- Stworzenie warunków politycznych i regulacyjnych do rozwoju nowoczesnego rynku telekomunikacyjnego dla dobra abonentów, poprzez:

- uchwalenie nowoczesnego i liberalnego prawa telekomunikacyjnego oraz utworzenie i zapewnienie prawidłowego startu Urzędu Regulacji Telekomunikacji;
- ustalenie modelu rozliczeń międzyoperatorskich;
- przygotowanie dokumentu strategicznego ePolska oraz ustawy o świadczeniu usług teleinformatycznych i handlu elektronicznym.

- Zakończenie prac nad ustawą Prawo pocztowe.

– Realizacja zadań określonych w przygotowanej przez Ministerstwo Łączności *Strategii rozwoju rynku telekomunikacyjnego na lata 1998-2001*, zakładającej liberalizację rynku.

– Zawarcie pomiędzy Ministrem Łączności a Telekomunikacją Polską S.A. Umowy Telekomunikacyjnej zastępującej koncesję i nakładającej na TP S.A. szereg zobowiązań inwestycyjnych, taryfowych oraz w zakresie współpracy międzyoperatorskiej, a także obowiązki w zakresie jakości usług, bezpieczeństwa i obronności państwa, utrzymania podstawowego przedmiotu działalności spółki:

- Przeprowadzenie z sukcesem na skalę europejską przetargu na UMTS.
- Pierwsze decyzje o współpracy międzyoperatorskiej.

Porażki

– Przyjęcie 21 marca 2000 r. przez rząd zasad deregulacji sektora i włączenie ustalonych w ten sposób warunków regulacyjnych do pakietu zobowiązań państwa wobec France Telecom w procesie prywatyzacyjnym TP S.A. (regres w procesie liberalizacji i demonopolizacji rynku).

- Nieudane próby kontroli taryf TP S.A. (porażka wynikała z pakietu zobowiązań prywatyzacyjnych).
- Niedostateczny rozwój konkurencyjnej telefonii stacjonarnej (nadmierne obciążenie opłatami koncesyjnymi).
- Opóźnienie w procesie liberalizacji rynku międzystrefowego (spowodowane protekcyjną polityką wobec TP SA w okresie prywatyzacji).
- Opóźnienia w przygotowaniu rozporządzeń wykonawczych do Prawa telekomunikacyjnego (spowodowane przejściem większości merytorycznej kadry Ministerstwa do URT).

B. DZIAŁNOŚĆ LEGISLACYJNA RZĄDU

KANCELARIA PREZESA RADY MINISTRÓW

Ustawy uchwalone

Pełnomocnik Rządu ds. Wdrożenia Reformy Ustrojowej Państwa– Michał Kulesza

- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o administracji rządowej w województwie. Dz U Nr 91 poz. 577 z 1998 r.

Ustawa jest jednym z fundamentalnych aktów prawnych kształtujących terytorialny ustrój państwa. Konkretyzuje uprawnienia i określa status wojewody. Określono w niej podstawowe pojęcia kształtujące ustrój terenowej administracji rządowej na terenie województwa oraz najważniejsze zasady jej działania. Ustawa określa także organy wykonujące na terenie województwa zadania administracji rządowej i opisuje zadania wojewódzkiej administracji zespolonej i niezespolonej. Zaproponowane przez Rząd w tej ustawie zasady mają na celu zwiększenie sterowalności państwa przez przeniesienie wielu zadań i kompetencji z centrum do województw, zmiana systemu finansów publicznych, przystosowanie organizacji terytorialnej kraju do standardów Unii Europejskiej.

- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, Dz U Nr 91. Poz. 576 z 1998 r.

Ustawa jest jednym z fundamentalnych aktów prawnych kształtujących terytorialny ustrój państwa. Ustawa wypełnia postanowienia nowej Konstytucji RP o powołaniu samorządu regionalnego i tworzy największą jednostkę zasadniczego podziału kraju, która jest równocześnie największą jednostką samorządu terytorialnego obejmującą swym obszarem teren województwa. Ustrój samorządu regionalnego nawiązuje do klasycznego modelu władz samorządu terytorialnego, ogół mieszkańców województwa tworzący wspólnotę samorządową podejmuje rozstrzygnięcia w głosowaniu powszechnym albo za pośrednictwem

organów samorządu województwa. Zgodnie z przyjętymi w ustawie założeniami zasadniczym celem nowego województwa jest kreowanie rozwoju regionu oraz wykonywanie usług publicznych o charakterze i zasięgu regionalnym. W ustawie określono zakres działania samorządu i jego władz, zasady gospodarowania mieniem samorządu oraz finansami, a także możliwości prowadzenia współpracy zagranicznej przez samorząd wojewódzki.

- Ustawa z 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa Dz U Nr 106 poz. 668 z 1998 r.

Przeprowadzona reforma administracji publicznej wprowadzająca nowy podział obowiązków i zakresu działania wielu organów administracji publicznej wytworzyła potrzebę zmian poszczególnych przepisów zawartych w licznych ustawach pod kątem dostosowania ich do obowiązujących aktualnie norm prawnych. Ustawa zawiera niezbędne zmiany w obowiązujących przepisach, które wprowadzają nowe zasady funkcjonowania oraz nowe zakresy obowiązków ujętych w ustawie poszczególnych jednostek organizacyjnych administracji. W sumie znowelizowano 144 akty prawne.

- Ustawa z dnia 29 grudnia 1998 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrożeniem reformy ustrojowej państwa Dz U Ne 162 poz. 1126 z 1998 r.

Przeprowadzona reforma administracji publicznej spowodowała konieczność zmian w przepisach powiązanych. Dlatego ustawa proponuje szereg nowelizacji, które dotyczą m.in.: Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, regionalnych izb obrachunkowych, samorządowych kolegiów odwoławczych, Najwyższej Izby Kontroli, a także wprowadzenie niejako przy okazji zmian wynikających z przepisów Konstytucji RP.

Pełnomocnik Rządu ds. Usuwania Skutków Powodzi Minister członek RM – Jerzy Widzyk

- Ustawa z 18 grudnia 1997 r. o zmianie ustawy o stosowaniu szczególnych rozwiązań w związku z likwidacją skutków powodzi, która miała miejsce w lipcu 1997 r., Dz U Nr 160 poz. 1087 z 1997 r.

Celem ustawy jest zmiana przepisów określających zasady udzielania pomocy materialnej i finansowej poszkodowanym przez powódź. Nowelizacja umożliwiła szybsze zebranie środków i wypłatę przez Agencję Rynku Rolnego ekwiwalentu pieniężnego w związku z poniesionymi przez rolników stratami. Wprowadzone zmiany przedłużyły również termin składania przez zainteresowanych podań o udzielenie pomocy ze strony Agencji.

- Ustawa z 18 grudnia 1998 r. o zmianie ustawy o grach losowych i zakładach wzajemnych Dz U Nr 160 poz. 1061 z 1998 r.

Zawiera przepisy umożliwiające wykorzystywanie środków finansowych pochodzących od podmiotów organizujących gry liczbowe na likwidację skutków powodzi z 1998 roku.

- Ustawa z dnia 8 lipca 1999 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielonych na usuwanie skutków powodzi, Dz U Nr 62 poz. 636 z 1999 r.

Dotyczy uregulowania procedury stosowania dopłat do oprocentowania kredytów udzielonych przez banki na usuwanie skutków powodzi. Ustawa wprowadza dopłaty ze środków budżetu państwa do oprocentowania kredytów komercyjnych, umożliwiające kredytobiorcom płacenie odsetek w wysokości 2% w stosunku rocznym.

Pełnomocnik Rządu ds. Rodziny– Kazimierz Kapera

- Ustawa z dnia 8 lipca 1999 r. o dodatku rodzinnym w 1999 r., Dz U Nr 170 poz. 773 z 1999 r.

Określa zasady oraz tryb przyznania i wypłaty w 1999 r. jednorazowego dodatku rodzinnego. Dodatek rodzinny przysługiwał na trzecie i każde kolejne dziecko, na które za wrzesień 1999 r. przysługiwał zasiłek rodzinny na podstawie ustawy z dnia 1 grudnia 1994 r. o zasiłkach rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych. Jego wysokość wyniosła 137 zł na każde uprawnione dziecko.

- Ustawa z dnia 8 września 2000 r. o jednorazowym dodatku rodzinnym w 2000 roku, Dz U Nr 76 poz. 867 z 2000 r.

Ustawa określa zasady oraz tryb przyznania i wypłaty w 2000 r. jednorazowego dodatku rodzinnego. Dodatek rodzinny przysługiwał uprawnionemu bez względu na osiągnięty dochód, na którego utrzymaniu w lipcu 2000 r. pozostawało troje i więcej dzieci spełniających określone kryteria wiekowe. Dodatek wyniósł 145 zł na każde uprawnione dziecko.

Dostosowanie do Konstytucji RP

- Ustawa z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych w dziennikach urzędowych oraz o wydawaniu tych dzienników, Dz U Nr 62 poz. 718 z 2000 r. - Szef KPRM – Wiesław Walendziak.

Celem ustawy jest dostosowanie stanu prawnego w zakresie wydawania Dziennika Ustaw RP, Dziennika Urzędowego RP – „Monitor Polski” i innych dzienników urzędowych do zasad zawartych w Konstytucji RP. Ustawa szczegółowo reguluje kwestie związane z ogłaszaniem aktów normatywnych oraz wydawaniem dzienników urzędowych oraz zasady i tryb ogłaszania aktów prawa miejscowego.

- Ustawa z dnia 22 grudnia 2000 r. o zmianie niektórych upoważnień ustawowych do wydawania aktów normatywnych oraz o zmianie niektórych ustaw, Dz U Nr 120 poz. 1268 z 2000 r. - p. o. Szefa KPRM – Jerzy Widzyk

Ustawa stanowi wykonanie przepisów Konstytucji RP w zakresie zastąpienia aktów normatywnych centralnych organów administracji zawierających normy powszechnie obowiązujące rozporządzeniami Prezesa Rady Ministrów, Rady Ministrów lub poszczególnych ministrów. W ustawie zawarte są upoważnienia ustawowe do wydawania aktów wykonawczych będących dotychczas uchwałami lub zarządzeniami organów centralnych administracji rządowej, a zawierających przepisy powszechnie obowiązujące.

Inne ustawy

- Ustawa z dnia 4 grudnia 1997 r. o zmianie ustawy o usługach turystycznych., Dz U Nr 158 poz. 1043 z 1997 r. - Szef KPRM – Wiesław Walendziak

Ustawa miała na celu przesunięcie terminu wejścia w życie ustawy o usługach turystycznych z dnia 1 stycznia 1998 r. na dzień 1 lipca 1998 r.

- Ustawa z dnia 12 grudnia 1997 r. o zmianie ustawy o warunkach wykonywania krajowego drogowego przewozu osób., Dz U Nr 158 poz. 1045 z 1997 r. - Szef KPRM – Wiesław Walendziak

Ustawa wprowadza zmianę dotyczącą terminu wejścia w życie ustawy nowelizowanej z 1 stycznia 1998 r. na 1 lipca 1998 r.

- Ustawa z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej, Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Dz U Nr 155 poz. 1016 z 1998 r. - Minister – członek RM - Janusz Pałubicki

Ustawa reguluje ewidencjonowanie, gromadzenie, udostępnianie, zarządzanie i korzystanie z dokumentów organów bezpieczeństwa wytworzonych oraz gromadzonych od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 grudnia 1989 r., dotyczących popełnionych na osobach narodowości polskiej lub obywatelach polskich innej narodowości w okresie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 31 grudnia 1989 r.: zbrodni nazistowskich, komunistycznych, a także innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne. Ponadto w ustawie zostały uregulowane: tryb postępowania w zakresie ścigania w/w przestępstw oraz zasady ochrony danych osobowych osób pokrzywdzonych.

- Ustawa z dnia 31 marca 2000 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji i ustawy o łączności i ustawy o języku polskim, Dz U Nr 29 poz. 358 z 2000 r. - Sekretarz Stanu – Kazimierz Marcinkiewicz

Zmienia ustawę z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. Dostosowuje przepisy do prawa Unii Europejskiej. Wprowadza pojęcie telesprzedaży oraz reguluje zagadnienia związane z zasadami przerywania reklamami audycji telewizyjnych. Ustawa umożliwia zwiększenie udziału podmiotów zagranicznych w spółkach, którym może być udzielona koncesja na rozpowszechnianie w sposób naziemny rozszewczy.

- Ustawa z dnia 16 marca 2000 r. o zmianie ustawy o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, Dz U Nr 31 poz. 382 z 2000 r. p. o. Szefa KPRM – Jerzy Widzyk

Ustawa zmienia podległość Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa podporządkowując ten organ ministrowi właściwemu ds. kultury i dziedzictwa narodowego. Tym samym ustawa dostosowuje przepisy do zmian wprowadzonych w ustawie z dnia 24 lipca 1999 r. o zmianie ustawy o działach administracji rządowej oraz niektórych innych ustaw.

- Ustawa z dnia 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, Dz U Nr 48 poz. 546 z 2000 r. – p. o. Szefa KPRM – Jerzy Widzyk

Ustawa dostosowuje przepisy do ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej. Wprowadzone zmiany dotyczą powoływania i odwoływania Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, będącego centralnym organem administracji rządowej – czynności te powierzono Prezesowi Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Dokonano ponadto zmian uwzględniających oznaczenie właściwych do określonych spraw ministrów, zgodnie z klasyfikacją działów administracji rządowej.

- Ustawa z dnia 2 marca 2000 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i o ochronie interesów konsumentów, Dz U Nr 31 poz. 381 z 2000 r.
- p. o. Szefa KPRM – Jerzy Widzyk

Ustawa przenosi nadzór sprawowany nad Urzędem Ochrony Konkurencji i Konsumentów z Rady Ministrów na Prezesa Rady Ministrów.

- Ustawa z dnia 17 lutego 2000 r. o zmianie ustawy – Prawo budowlane, Dz U Nr 29 poz. 354 z 2000 r. p. o. Szefa KPRM – Jerzy Widzyk

Ustawa ma na celu dostosowanie przepisów ustawy – Prawo budowlane do zmian wprowadzonych ustawą o zmianie ustawy o działach administracji rządowej zgodnie z którymi Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego podlega ministrowi właściwemu ds. architektury i budownictwa, nie jak do tej pory ministrowi właściwemu ds. administracji publicznej.

- Ustawa z dnia 28 kwietnia 2000 r. o zmianie ustawy o rezerwach państwowych oraz zapasach obowiązkowych paliw, Dz U Nr 43 poz. 487 z 2000 r. - p. o. Szefa KPRM – Jerzy Widzyk

Nowelizacja ma na celu dostosowanie używanego w ustawie nazewnictwa naczelných organów administracji państwowej do ustawy o działach administracji rządowej.

Projekty ustaw rozpatrywane przez Sejm

- Ustawa o zmianie ustawy o odpowiedzialności materialnej za szkody wyrządzone jednostce wojskowej, ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, ustawy o odszkodowaniach przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą w Milicji Obywatelskiej, ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, ustawy o uposażeniu żołnierzy, ustawy o Policji, ustawy o Urzędzie Ochrony Państwa, ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu ochrony Państwa, Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz ustawy o Służbie Więziennej - p. o. Szefa KPRM – Jerzy Widzyk. W dniu 10 maja 2001 r. Senat wniósł do ustawy poprawki.

Ustawa dotyczy dostosowania aktów normatywnych organów administracji rządowej do konstytucji RP w zakresie regulacji dotyczącej służb mundurowych.

- Projekt ustawy o zmianie ustawy o Inspekcji Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych - p. o. Szefa KPRM – Jerzy Widzyk

Projekt zakłada dostosowanie przepisów do ustawy o działach administracji rządowej.

- Projekt ustawy – o zmianie ustawy Prawo energetyczne - p. o. Szefa KPRM – Jerzy Widzyk

Projekt zakłada dostosowanie przepisów do ustawy o działach administracji rządowej oraz wprowadza zmianę organu nadzorującego Urząd Regulacji Energetyki z Prezesa Rady Ministrów na Ministra Gospodarki.

- Projekt ustawy o zmianie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi Szef - KPRM - Maciej Musiał.

Skierowany do pierwszego czytania w Komisji. Projekt przewiduje umożliwienie finansowania programu walki z narkomanią ze środków uzyskiwanych przez gminę z opłat za wydanie zezwoleń na sprzedaż alkoholu

- Projekt ustawy o jednorazowym dodatku rodzinnym dla rodzin wielodzietnych w 2001 r. Pełnomocnik Rządu ds. Rodziny - M. Smereczyńska

Po drugim czytaniu ponownie skierowany do Komisji. Projekt ma na celu określenie zasad i trybu przyznawania oraz wypłaty w 2001 roku dodatku rodzinnego dla rodzin wielodzietnych w wysokości 115 zł na każde dziecko.

Projekty odrzucone przez Sejm

- Projekt ustawy o przebaczeniu i puszczaniu w niepamięć niektórych przestępstw przeciwko RP - odrzucony Minister – członek RM - Janusz Pałubicji

Projekt miał na celu neutralizację zagrożeń związanych z działalnością na terenie Polski obcych służb specjalnych

Ustawy zawetowane przez Prezydenta

- Ustawa z dnia 4 marca 1999 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji - Szef KPRM – Wiesław Walendziak

Ustawa nie uchwalona ponownie po wecie Prezydenta 7 maja 1999 r. Ustawa miała na celu dostosowanie obowiązujących przepisów do regulacji obowiązujących w Unii Europejskiej,

zobowiązań związanych z przystąpieniem Polski do OECD, a także włączeniem naszego kraju do jednolitej polityki audiowizualnej państw członkowskich Unii Europejskiej oraz wykonywaniem Europejskiej Konwencji o Telewizji Transgranicznej.

- Ustawa z dnia 1 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa - Szef KPRM – Wiesław Walendziak

Ustawa nie uchwalona ponownie po wecie Prezydenta 3 lipca 1998 r. W ustawie zaproponowano utworzenie 12 województw oraz określenie, w drodze rozporządzenia RM, powiatów wraz z należącymi do nich gminami, które wejdą w skład każdego z województw.

Rada Ministrów wycofała z Sejmu następujące projekty ustaw opracowane w KPRM:

- projekt ustawy o funduszach inwestycyjnych (druk nr 47),
- projekt ustawy o zmianie ustawy o funduszach przemysłowych i ich prywatyzacji w związku z reformą systemu ubezpieczeń społecznych (druk nr 48),
- projekt ustawy ordynacja podatkowa oraz ustawy o zobowiązaniach podatkowych (druk nr 52),
- projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo atomowe (druk nr 1582).

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

Zrealizowane prace legislacyjne

Ustawy uchwalone

- Ustawa z 24 maja 2001 r. o zmianie ustawy o Policji

wprowadza sądową kontrolę stosowania środków operacyjnych oraz ograniczenia czasowe ich stosowania, stwarza możliwość korzystania przez Policję z danych objętych tajemnicą bankową i ubezpieczeniową i umożliwia przetwarzanie tzw. danych wrażliwych, a także daje podstawy do finansowania wydatków osobowych Policji przez samorząd terytorialny,

- Ustawa z 30 marca 2001 roku o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych i ustawy o Policji

wprowadza definicje imprezy masowej oraz imprezy masowej o podwyższonym ryzyku, nakłada na organizatorów obowiązek zapewnienia profesjonalnej służby porządkowej (stewarding),

- Ustawa z 11 kwietnia 2001 r. o zmianie ustawy o Straży Granicznej

uwzględnia wymogi Układu w Schengen oraz wprowadza europejskie standardy w zakresie kontroli stosowania środków operacyjnych,

- Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu

miała na celu przekształcenie jednostki wojskowej w służbę mundurową,

- Ustawa z 7 maja 1999 r. o odpowiedzialności majątkowej funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej i Urzędu Ochrony Państwa,

- Ustawa z 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych

wprowadziła nowoczesne procedury w zakresie dopuszczenia do tajemnicy państwowej i służbowej,

- Ustawa z 22 grudnia 1999 r. o czasowym podporządkowaniu niektórych jednostek wojskowych

ustawa utrzymała czasowe podporządkowanie ministrowi właściwemu ds. wewnętrznym Nadwiślańskich Jednostek Wojskowych (do końca 2001 r.) – do czasu ich likwidacji, oraz Biuro Ochrony Rządu – do czasu przekształcenia w służbę mundurową (tj. do 30 marca 2001 r.), w celu sprostania wymogom Konstytucji w zakresie podległości jednostek wojskowych wchodzących w skład Sił Zbrojnych.

- Ustawa z 24 lipca 1998 r. o wejściu w życie ustawy o samorządzie powiatowym, ustawy o samorządzie województwa oraz ustawy o administracji rządowej w województwie (Dz U Nr 99, poz. 631),

- Ustawa z 13 października 1998 r. - Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz U Nr 133, poz. 872 z późn. zm.)

ustawa tworzy warunki organizacyjno – prawne, majątkowe i techniczne do rozpoczęcia funkcjonowania samorządu powiatowego, samorządu województwa, administracji rządowej w 16 województwach. Zasadniczymi założeniami tej ustawy jest zachowanie ciągłości postępowania administracyjnego, sprawowania władzy administracyjnej w państwie, sprawowania usług publicznych. Ww. ustawa ustanawia szereg rozwiązań organizacyjnych na czas wprowadzania w życie reformy administracji publicznej oraz określa sposób przekazania aparatu służącego do wykonywania dotychczasowych kompetencji administracji rządowej do poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego.

- Ustawa z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej (Dz U Nr 12, poz. 136 z późn. zm.)

znowelizowała kilkadziesiąt ustaw w celu dostosowania porządku prawnego do nowego systemu administracji publicznej. Ustawa ta nie zmieniała nowego systemu, ale doprecyzowała mechanizmy jego funkcjonowania, przede wszystkim poprzez likwidację luk w prawie, niejasności i sprzeczności pomiędzy ustawami.

- Ustawa z 11 kwietnia 2001 r. o zmianie ustaw: o samorządzie gminnym, o samorządzie powiatowym, o samorządzie województwa, o administracji rządowej w województwie oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz U Nr 45, poz. 497)

wprowadza zmiany w ustawach ustrojowych i niektórych innych ustawach normujących funkcjonowanie samorządu terytorialnego i administracji rządowej, nie naruszając jednocześnie fundamentalnych zasad ustrojowych. Na potrzebę tych zmian wskazała dotychczasowa praktyka, a także postulaty zgłaszane zarówno przez jednostki samorządu terytorialnego, jak i administrację rządową. Ustawa ta zmniejszyła, od następnej kadencji, liczbę radnych oraz członków zarządów we wszystkich trzech szczeblach samorządu terytorialnego oraz usankcjonowała zasadę jawności działalności organów jednostek samorządu terytorialnego.

- Ustawa z 21 maja 1999 r. o broni i amunicji

zawiera dostosowane do standardów europejskich przepisy w zakresie posiadania i używania broni palnej,

- Ustawa z 8 czerwca 2001 roku o wykonywaniu działalności w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym

- Ustawa z 30 marca 2000 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym

wprowadziła konieczne z punktu widzenia ustawy o ochronie danych osobowych zmiany umożliwiające utworzenie centralnego systemu rejestracji pojazdów i kierowców,

- Ustawa z 11 kwietnia 2001 r. o zmianie ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych

wprowadza ustawowe podstawy dla numeru PESEL;

- Nowelizacja ustawy prawo o aktach stanu cywilnego uchwalona 24 lipca 1998 r. (Dz U z 1998r Nr 117, poz. 757)

wprowadza nową formę zawarcia małżeństwa przed duchownym Kościoła lub innego związku wyznaniowego w świetle art. 10 Konkordatu;

- Ustawa z 11 kwietnia 2001r o zmianie ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz U Nr 43, poz. 476)

wprowadza nowy wzoru dowodu osobistego oraz trybu postępowania w sprawach wydawania dowodów osobistych, ich wymiany, zwrotu lub utraty

- Ustawa z 9 listopada 2000 r. o repatriacji

wprowadziła ustawowe podstawy umożliwiające powrót obywateli polskich przesiedlonych do b. Związku Radzieckiego,

- Ustawa z 11 kwietnia 2001 r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach

dostosowująca polskie przepisy do prawa Unii Europejskiej i tworząca Urząd ds. Repatriacji i Cudzoziemców,

- Ustawa z 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady

ustanawia strefy ochronne wokół byłych obozów koncentracyjnych znajdujących się na obszarze Polski, w celu podkreślenia powagi i znaczenia tych miejsc.

W toku prac parlamentarnych

- Projekt ustawy o gotowości cywilnej i zarządzaniu kryzysowym

wprowadza kompleksowy mechanizm funkcjonowania struktur państwa w sytuacji kryzysu lub zagrożenia kryzysem,

- Projekt ustawy o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnej

ustanawia instytucjonalnego jednego koordynatora informacji kryminalnych gromadzonych przez wszystkie uprawnione służby państwowe,

- Projekt ustawy o działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologiami o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym – wprowadza koncesjonowanie działalności gospodarczej w zakresie produkcji i obrotu materiałami niebezpiecznymi,

- Projekt ustawy o podpisie elektronicznym

wprowadza instrumenty prawne umożliwiające dokonywanie transakcji handlowych za pośrednictwem internetu,

- Projekt ustawy o Rzeczniku Praw Ofiar

przewiduje utworzenie urzędu wyspecjalizowanego w ochronie praw ofiar przestępstw.

Odrzucone

- Ustawa o Głównym Urzędzie Administracji Publicznej – zawetowana przez Prezydenta, weto nie zostało odrzucone przez Sejm,

- Ustawa o miejscach pamięci narodowej – nieuchwalona przez Sejm,

- Projekt ustawy o kontroli administracji publicznej – projekt upadł na etapie uzgodnień międzyresortowych, ze względu na stanowisko Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, która zakwestionowała potrzebę ustawowej regulacji tej dziedziny.

Niebawem zostaną przekazane do Sejmu

- Projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie danych osobowych – mający na celu dostosowanie do prawa unijnego,

- Projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie osób i mienia – wprowadza zmiany spowodowane oceną funkcjonowania dotychczasowych przepisów ustawy,

- Projekt ustawy o zmianie ustawy o paszportach – wprowadza instytucję paszportów tymczasowych, w miejsce paszportów blankietowych;

Będą przekazane następcom

Umowy o współpracy w wypadku katastrof i klęsk żywiołowych lub innych poważnych wypadków oraz wzajemnej pomocy przy usuwaniu ich skutków:

- opracowano i uzgodniono projekty Umów z Rządami: Republiki Chorwacji i Republiki Słowenii,

- wynegocjowano projekt Umowy z Rządem Republiki Białoruś,

- przygotowano do podpisania projekty: Umowy z Gabinetem Ministrów Ukrainy, Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji a Ministerstwami Spraw Wewnętrznych Brandenburgii, Meklemburgii – Pomorza Przedniego i Saksonii,

- w procesie ratyfikacji są Umowy rządowe z: Republiką Słowacji, Republiką Litewską, Republiką Węgierską, Republiką Czeską oraz Federacją Rosyjską,

Umowy o wzajemnej ochronie informacji niejawnych:

- opracowano projekty Umów z rządami: Królestwa Hiszpanii; Stanów Zjednoczonych Ameryki; Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej; Królestwa Belgii; Królestwa Niderlandów; Luksemburga; Izraela; Republiki Tureckiej; Republiki Litewskiej; Republiki Czeskiej; Republiki Finlandii; Królestwa Szwecji; Królestwa Norwegii; Królestwa Danii,

- skierowano do Prezesa RM wnioski o udzielenie zgody na rozpoczęcie negocjacji projektów Umów z rządami: Republiki Łotewskiej; Republiki Włoskiej; Republiki Greckiej,
- zatwierdzone zostały przez Premiera projekty Umów z rządami: Republiki Węgierskiej; Republiki Słowackiej; Republiki Francuskiej;
- zakończono negocjacje i przygotowano do podpisania projekty Umów z: Gabinetem Ministrów Ukrainy oraz Rządem Republiki Estonii,
- w procesie ratyfikacji są Umowy z: Rządem RFN (umowa została podpisana 30 kwietnia 1999 r. w Gdańsku)
- Umowa między Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego o ochronie informacji, sporządzona w Brukseli dnia 6 marca 1997 r. została ratyfikowana przez Rzeczpospolitą Polską w marcu 1999 r. (ustawa o ratyfikacji z dnia 18 marca 1999 r. – Dz U Nr 32, poz. 309).
- umowy o współpracy: w sprawach granicznych; w odprawie granicznej; przy dokonywaniu kontroli osób, towarów i środków transportu przekraczających granicę państwową w ruchu drogowym i kolejowym:
- Trwają prace legislacyjne związane z wejściem w życie: Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeską o współpracy w sprawach granicznych, sporządzonej w Pradze w dniu 25 maja 1999 r. i Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeską o współpracy w odprawie granicznej, sporządzonej w Pradze w dniu 25 maja 1999 r.; oraz Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o zasadach współpracy przy dokonywaniu kontroli osób, towarów i środków transportu przekraczających granicę państwową w ruchu drogowym i kolejowym, sporządzonej w dniu 14 września 1997 r. w Wilnie.
- O wspólnej granicy państwowej, stosunkach prawnych na niej obowiązujących oraz o współpracy i pomocy w sprawach granicznych i inne Umowy graniczne:

W czerwcu 1998 r. zakończono prace legislacyjne związane z wejściem w życie Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską o wspólnej granicy państwowej, stosunkach prawnych na niej obowiązujących oraz o współpracy i wzajemnej pomocy w sprawach granicznych, podpisanej w Wilnie dnia 5 marca 1996 r. W Rzeczypospolitej Polskiej ustawa z dnia 26 czerwca 1998 r. o ratyfikacji przedmiotowej umowy została opublikowana w Dz U Nr 98, poz. 608. Umowa niniejsza weszła w życie 23 grudnia 1998 r.

- Trwają negocjacje projektu Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białoruś o stosunkach prawnych na polsko – białoruskiej granicy państwowe, współpracy i wzajemnej pomocy w sprawach granicznych.
- Zakończono negocjacje projektu Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o oznakowaniu i utrzymaniu wspólnej granicy oraz o powołaniu Stałej Komisji Granicznej,
- Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Słowacką zmieniająca Umowę między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Słowacką o małym ruchu granicznym, sporządzoną w Zakopanem. Dokument ratyfikacyjny Umowy został przedłożony do podpisu Prezydentowi.
- Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeską o zmianie Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeską o małym ruchu granicznym, sporządzonej w Pradze. Wniosek o ratyfikację Umowy jest przedmiotem rozpatrywania przez RM.
- Trwają negocjacje projektu Porozumienia między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, Rządem Federacji Rosyjskiej i Rządem Republiki Litewskiej w sprawie określenia punktu styku granic państwowych.
- Opracowano i przygotowano do negocjacji projekt Porozumienia między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, Rządem Republiki Białoruś i Rządem Republiki Litewskiej w sprawie określenia punktu styku granic państwowych.
- Opracowano i zatwierdzono przez Prezesa Rady Ministrów projekt Porozumienia między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, Rządem Republiki Białoruś i Rządem Ukrainy w sprawie określenia punktu styku granic państwowych.
- Opracowano i przygotowano do negocjacji projekt Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o granicy państwowej, stosunkach prawnych na niej obowiązujących oraz o współpracy i wzajemnej pomocy w sprawach granicznych.
- Przygotowano do podpisania projekt Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Słowacką o zmianach przebiegu granicy państwowej i zatwierdzeniu dokumentacji granicznej.

Porozumienia zawierane w formie wymiany not w sprawie przejść granicznych:

- Porozumienia i ich projekty w formie wymiany not dotyczące przejść granicznych z rządami: Białorusi (2), Czech(30), Litwy (2), Niemiec (15), Słowacji (10), Ukrainy (7).

Readmisyjne:

- Opracowano i przygotowano do negocjacji projekty Umów rządowych z:

Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, Republiką Austrii, Republiką Armenii, Kanadą, Republiką Białoruś, Republiką Albanii, Socjalistycznej Republiką Wietnamu, Federacją Rosyjską, Republiką Łotwy, Republiką Słowenii, Republiką Indii, Islamskiej Republiką Pakistanu, Chińskiej Republiką Ludową, Mongolii, Republiką Sri Lanki, Algierskiej Republiką Ludowo-Demokratycznej, Republiką Bangladeszu, Republiką Macedonii,

- Wynegocjowano i przygotowano do podpisania projekty Umów rządowych z:

Republiką Estonii, Republiką Kazachstanu, Republiką Finlandii, Królestwem Hiszpanii,

- Podpisano Umowę z Rządem Irlandii,

- podpisano i weszła w życie Umowa z Rządem Królestwa Szwecji.

Umowy rządowe o współpracy w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej:

- Opracowano projekt i prowadzone są prace uzgodnieniowe dotyczące projektów Umów rządowych z: Arabią Saudyjską, Republiką Włoską, Republiką Mołdowy, Chińską Republiką Ludową, Republiką Czeską (skierowano do zatwierdzenia przez Prezesa RM), Islamską Republiką Iranu, Republiką Kirgizji, Republiką Macedonii, Republiką Malezji, Republiką Turecką, Republiką Grecką, Republiką Łotwy,

- Zakończono prace związane z uzgodnieniem projektów Umów i uzyskano zgodę Prezesa RM na rozpoczęcie negocjacji z rządami: Republiki Albanii, Republiki Austrii, Republiki Chile, Republiki Estonii, Republiki Armenii, Republiki Białoruś, Federalnej Republiki Brazylii, Republiki Cypru, Republiki Południowej Afryki, Republiki Peru, Islamskiej Republiki Pakistanu,

- Trwają dwustronne negocjacje Umów rządowych z: Królestwem Szwecji, Federacją Rosyjską, Republiką Argentyny, Republiką Bułgarii, Socjalistyczną Republiką Wietnamu, Republiką Federalnej Niemiec,

- Zostały zakończone negocjacje Umów rządowych z: Kazachstanem, Uzbekistanem, Republiką Indii, Republiką Rumunii, Meksykańskimi Stanami Zjednoczonymi,

- Trwają prace ratyfikacyjne związane z wejściem w życie Umów rządowych z: Republiką Ukrainy, Republiką Finlandii, Republiką Litewską, Królestwem Belgii, Irlandii, Tajlandii i Królestwem Hiszpanii,

Konwencje, wielostronne porozumienia międzynarodowe (m.in.ONZ, Rady Europy):

- Zakończono prace legislacyjne związane z przystąpieniem przez Rzeczpospolitą Polską do Międzynarodowej konwencji przeciwko braniu zakładników, sporządzonej w Nowym Jorku 18 grudnia 1979 r. Ustawa z 10 września 1999 r. o ratyfikacji przedmiotowej konwencji została opublikowana w Dz U Nr 90, poz. 998,
- Zakończono prace legislacyjne związane z ratyfikacją przez Rzeczpospolitą Polską Konwencji ramowej o ochronie mniejszości narodowych, sporządzonej w Strasburgu 1 lutego 1995 r. Ustawa z 27 kwietnia 2000 r. o ratyfikacji przedmiotowej konwencji została opublikowana w Dz U Nr 50, poz. 579.
- Skierowano wniosek o ratyfikację Konwencji Nr 108 Rady Europy o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych, sporządzonej w Strasburgu 28 stycznia 1981 r. i podpisanej przez Rzeczpospolitą Polską 21 kwietnia 1999 r.
- Trwają prace legislacyjne związane z ratyfikacją Europejskiej Konwencji o Obywatelstwie, sporządzonej w Strasburgu 6 listopada 1997 r. i podpisanej przez Rzeczpospolitą Polską 29 kwietnia 1999 r.
- Przygotowano do podpisania Europejską Konwencję (Nr 101) o kontroli nabywania i posiadania broni palnej przez osoby fizyczne, sporządzonej w Strasburgu 28 czerwca 1978 r.
- Przygotowano do podpisania Międzynarodową Konwencję o zwalczaniu finansowania terroryzmu, sporządzoną w Nowym Jorku 9 grudnia 1999 r.
- Przygotowano do podpisania Konwencję dotyczącą wydawania poświadczenia obywatelstwa, sporządzoną w Lizbonie 14 września 1999 r.
- Trwa proces ratyfikacji Międzynarodowej Konwencji w sprawie zwalczania terrorystycznych zamachów bombowych.
- Trwają przygotowania do podpisania w imieniu RP: Protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz handlu ludźmi w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniających Konwencję NZ przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej; Porozumienia między Rządem RP a Organizacją Narodów Zjednoczonych w sprawie udostępniania zasobów dla Specjalnego Oddziału Policji w Kosowie.

Umowy międzynarodowe

- Zakończono negocjacje projektu Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Europejskim Biurem Policji o współpracy w zwalczaniu przestępczości.

- Projekt Umowy o Subwencji między Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzeczypospolitej Polskiej a Agencją ds. Handlu i Rozwoju Stanów Zjednoczonych Ameryki. W 2001 r. RM wydała uchwałę nr 17/2001 w sprawie związania RP przedmiotową umową.
- Trwają negocjacje projektu Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o współpracy Policji i Straży Granicznych na terenach przygranicznych.

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH

MSZ inicjował, bądź uczestniczył w sposób szczególny w przygotowaniu następujących projektów ustaw:

- rządowy projekt ustawy o ratyfikacji Traktatu Północnoatlantyckiego – uzasadnienie przedstawione przez Ministra Spraw Zagranicznych B. Geremka w Sejmie 20 listopada 1998 r.;
- Ustawa o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych RP poza granicami państwa z 17 grudnia 1998 r.;
- Ustawa o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się na terytorium (Ustawa została uchwalona przez Sejm 23 września 1999 r.);
- Ustawa o umowach międzynarodowych (uchwalona przez Sejm 14 kwietnia 2000 r.);
- Ustawa o zwolnieniu świadczeń z tytułu prześladowań przez nazistowskie Niemcy z podatków i opłat oraz o niezaliczaniu ich do dochodów (uchwalona przez Sejm 21 września 2000 r.);
- Ustawa o wykonywaniu konwencji o zakazie prowadzenia badań, produkcji, składowania i użycia broni chemicznej oraz o zniszczeniu jej zapasów (uchw. 26 kwietnia 2001 r.);
- Nowelizacja ustawy o funkcjach konsulów. Nowelizacja zawarta w uchwalonej przez Sejm 22 grudnia 2000 r. ustawie o zmianie upoważnień do wydawania aktów normatywnych oraz o zmianie niektórych ustaw;
- Projekt ustawy o służbie zagranicznej (opracowany przez MSZ w 2000 r.);
- Projekt Uustawy o wykonywaniu uchwał Rady Bezpieczeństwa ONZ oraz innych środków przymusu stosowanych w stosunkach międzynarodowych (przygotowany w MSZ, ale nie wniesiony do Sejmu);
- Projekt ustawy o przyjmowaniu, ogłaszaniu i wykonywaniu przez RP Uchwał organizacji lub organów międzynarodowych (przygotowany w MSZ, ale nie wniesiony do Sejmu);
- Dodatkowe wyjaśnienia w związku z rządowym projektem Ustawy w sprawie wyrażenia zgody na ratyfikację Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego, 7 marca 2001 r.

Niezależnie od tego MSZ uczestniczy w procesie implementacji *acquis communautaire* w prawie polskim.

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

Ustawy uchwalone

- o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych RP poza granicami państwa (uchwalona 17.12.1998 r., Dz U Nr 162, poz. 1117)

reguluje warunki i zasady użycia jednostek wojskowych poza granicami RP (wskazuje przedsięwzięcia, w których mogą uczestniczyć oraz organy właściwe do podjęcia decyzji w tej sprawie),

- o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony RP oraz o zmianie ustawy o uposażeniu żołnierzy (uchwalona 07.05.1999 r., Dz U Nr 50, poz. 500) - reforma systemu odroczeń zasadniczej służby wojskowej w związku z jej skróceniem do 12 miesięcy (ograniczenie tytułów do uzyskania odroczenia, m.in. zniesiono możliwość odroczenia z tytułu prowadzenia gospodarstwa rolnego oraz uznania żołnierza za jedynego żywiciela rodziny),

- o ustanowieniu medalu Wojska Polskiego (uchwalona 03.09.1999 r., Dz U Nr 84, poz. 936)
– umożliwia honorowanie cudzoziemców i obywateli polskich zamieszkałych za granicą, którzy zasłużyli się dla współpracy Wojska Polskiego z armiami innych państw,

- o zmianie ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (uchwalona 31.03.2000 r., Dz U Nr 31, poz. 384)

zapewnia nabycie prawa do zasiłku dla bezrobotnych przez tych żołnierzy rezerwy, których okres odbytej zasadniczej służby wojskowej jest krótszy niż 365 dni (ale nie mniej niż 350 dni).

Ustawy na różnym etapie prac legislacyjnych

- o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001-2006 (przyjęta przez Sejm i Senat, czeka na podpis Prezydenta RP)

ustawa o fundamentalnym znaczeniu, precedensowa – gwarantuje środki finansowe na realizację programu restrukturyzacji i modernizacji technicznej armii, stwarza pewne warunki osłonowe dla żołnierzy zawodowych i pracowników cywilnych, zwalnianych w związku z redukcją armii do 150 tys. żołnierzy,

- o żandarmerii i wojskowych organach porządkowych (uchwalona przez Sejm i skierowana do Senatu), kompleksowo określa status prawny organów wojskowych, które z racji wykonywanych zadań wkraczają w sferę elementarnych praw i wolności obywatelskich,

- o ustanowieniu programu *wieloletniego Wyposażenie Sił Zbrojnych RP w samoloty wielozadaniowe*, zapewnieniu warunków jego realizacji (uchwalona przez Sejm i skierowana do Senatu)

o fundamentalnym znaczeniu, precedensowa – stwarza podstawy prawne, wymagane przez ustawę o finansach publicznych, do realizacji jednego z głównych zobowiązań Polski wobec NATO,

- o zmianie ustawy o dyscyplinie wojskowej oraz niektórych innych ustaw (uchwalona przez Sejm i skierowana do Senatu)

upraszcza i usprawnia postępowanie dyscyplinarne, nowelizuje upoważnienia ustawowe, zapewniając zgodność z art. 92 ust. 1 Konstytucji,

- o odpowiedzialności majątkowej żołnierzy (po rozpatrzeniu przez Senat powróciła do Sejmu)

zakłada odejście od trybu postępowania administracyjnego, oddając sprawy odszkodowawcze właściwościom sądów pracy i ubezpieczeń społecznych,

- o zmianie ustawy o odpowiedzialności materialnej żołnierzy za szkody wyrządzone jednostce wojskowej, ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, ustawy o odszkodowaniach przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą w Milicji Obywatelskiej, ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, ustawy o uposażeniu żołnierzy, ustawy o Policji, ustawy o Urzędzie Ochrony Państwa, ustawy o Państwowej Straży Granicznej, ustawy o kontroli skarbowej, ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy oraz ich rodzin, ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, ustawy o zakwaterowaniu ił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, ustawy o Służbie Więziennej oraz Ustawy o Inspekcji Celnej (po rozpatrzeniu przez Senat wróciła do Sejmu) – ustawa jest wykonaniem obowiązku nałożonego na Radę Ministrów w art. 241 ust. 6 Konstytucji RP.

Projekty ustaw złożone w Sejmie, mające małe szanse na uchwalenie przez Parlament obecnej kadencji (wszystkie po pierwszym czytaniu są przedmiotem prac podkomisji wyłonionych z Sejmowej Komisji Obrony Narodowej):

- o kompetencjach Prezydenta RP związanych ze zwierzchnictwem nad Siłami Zbrojnymi RP

wykonuje dyspozycję Art. 134 ust. 6 Konstytucji RP, przyjmując rozgraniczenie kompetencji poszczególnych organów, w szczególności Prezydenta RP i Rady Ministrów w zakresie kierowanie i wpływu na funkcjonowanie wojska,

- o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom RP

opracowana zgodnie z wymogiem Art. 134 ust. 4 Konstytucji RP, określa zasady podległości Naczelnego Dowódcy Ministrowi Obrony Narodowej oraz zasady dowodzenia przez Naczelnego Dowódcę wojskiem pozostającym po dowództwem narodowym,

- o zmianie ustawy o urzędzie ministra obrony narodowej, o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony RP oraz o zmianie niektórych ustaw

zwiększa kompetencje Ministra Obrony Narodowej w odniesieniu do Sił Zbrojnych poprzez powierzenie mu bezpośredniego nimi kierowania, w tym w czasie pokoju; zawęża kompetencje Szefa Sztabu Generalnego do zadań w dziedzinie planowania oraz utrzymywania gotowości bojowej i mobilizacyjnej wojska,

- ustawa o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych

ma zapewnić przebudowę struktury kadry zawodowej WP oraz określić status żołnierza zawodowego w świetle zachodzących i zakładanych przeobrażeń sił zbrojnych.

Równoległe z pracami nad projektami ustaw, Ministerstwo Obrony Narodowej prowadziło intensywną działalność legislacyjną zmierzającą do likwidacji zaległości w zakresie aktów wykonawczych. Zgodnie z oficjalnym wykazem (prowadzonym przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów) w styczniu 1999 r. resort ON „opóźnił się” z wydaniem 32 rozporządzeń. Służby legislacyjne MON doprowadziły do zmniejszenia zaległości do 14 rozporządzeń w dniu 25 czerwca 2001 r. Jednocześnie dbano o bieżące wydawanie aktów wykonawczych do ustaw uchwalanych przez Sejm. Ogółem w okresie objętym sprawozdaniem ogłoszono w kolejnych latach rozporządzenia, których wnioskodawcą był Minister Obrony Narodowej: w 1998 r. – 17, w 1999 r. – 50, w 2000 r. – 42, w 2001 r. (do 23 czerwca) – 16.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI

Projekty zrealizowane

Nowe, kompleksowe regulacje ustawowe

- Ustawa z 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych

w stosunku do dotychczasowej regulacji w zakresie spółek uchwalone przepisy zawierają nowoczesne unormowania, wypracowane przez doświadczenia państw zachodnich, dostosowane do obecnych warunków prowadzenia w Polsce działalności gospodarczej oraz do standardów europejskich. Wprowadza kilkadziesiąt zmian podyktowanych koniecznością dostosowania naszego ustawodawstwa do dyrektyw UE. Jest skorelowany z prawem o publicznym obrocie papierami wartościowymi, ustawą o rachunkowości, nowym prawem działalności gospodarczej.

- Ustawa z 10 września 1999 r. - Kodeks karny skarbowy.

Ustawa wraz z ustawą z 10 września 1999 r.– Przepisy wprowadzające Kodeks karny skarbowy (Dz U Nr 83, poz. 931) stanowi nowoczesną, odpowiadającą wymogom praktyki kodyfikację prawa karnego skarbowego. Wzmacnia on tendencje integracyjne prawa karnego skarbowego z podstawowymi rozwiązaniami nowego prawa karnego sensu largo. Kodeks m. in. przekazał orzekanie w sprawach o wszystkie przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe do wyłącznej kompetencji sądu, zmienił charakter kary grzywny wprowadzając w miejsce systemu kwotowego tzw. system stawek dziennych, a także poszerzył możliwość znacznego zaostrzenia represji finansowej wobec niektórych sprawców przestępstw skarbowych w wypadku zastosowania instytucji nadzwyczajnego obostrzenia kary.

- Ustawa z 20 czerwca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Ustawa została w 20 czerwca 2001 r. przyjęta przez Sejm i skierowana do Senatu. Proces legislacyjny nie został jeszcze zakończony. Sejm pracował nad projektem ustawy od stycznia 2000 r.

Ustawa stanowi nową postawę ustrojową dla sądownictwa powszechnego. Jej rozwiązania, oparte na przesłankach wynikających z Konstytucji RP, zmagają do:

- wdrażania istotnych zmian w organizacji sądownictwa powszechnego, z elastycznym systemem sądów grodzkich,
 - wprowadzenie ograniczonej autonomii budżetowej sądownictwa powszechnego, z zachowaniem uprawnień dysponenta w rękach Ministra Sprawiedliwości,
 - usuwania niesprawności w funkcjonowaniu sądownictwa,
 - zwiększenia gwarancji dostępu do sądu,
 - pełniejszej realizacji prawa dostępu do urzędu sędziowskiego,
 - wyraźniejszego oddzielenia zadań administracji sądowej (zarządzania tokiem spraw) od jurysdykcji (objętej zasadą niezawisłości sędziowskiej),
 - zwiększenia roli nadzoru administracyjnego nad sprawnością postępowania sądowego organów sądów (prezesów) oraz Ministra Sprawiedliwości,
 - zwiększenia uprawnień Ministra sprawiedliwości w stosunku do organów sądów (prezesów),
 - zaostrzenia reguł odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów,
 - wprowadzenia elementów motywacyjnego systemu wynagrodzeń, pozwalającego na lepsze kształtowanie wysokiego poziomu zawodowego korpusu sędziowskiego.
- Ustawa z 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury.

Ustawa realizuje od dawna stawiany postulat przygotowania podstaw prawnych do stworzenia właściwie wynagradzanej kadry urzędników sądów i prokuratury, wyodrębnionej spośród ogółu zatrudnionych w państwowej sferze budżetowej.

Odpowiednie ukształtowanie poziomu wynagrodzeń stworzyło podstawę dla doboru kandydatów na stanowiska urzędników sądowych i prokuratorskich z wysokimi kwalifikacjami.

- Projekt ustawy Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia.

Projekt znajduje się w końcowej fazie prac Sejmu. Przekazany przez Radę Ministrów Sejmowi został 20 grudnia 2000 r.

Projekt realizuje konstytucyjne zobowiązanie do przekazania orzecznictwa w sprawach

o wykroczenia do wyłącznej kompetencji sądów, - utrzymuje zasadę, że postępowanie w sprawach o wykroczenia nie jest postępowaniem karnym, lecz odrębnym postępowaniem dotyczącym orzekania w sprawach o czyny zabronione inne niż przestępstwa, zbliża zasady postępowania w tych sprawach do reguł procesu karnego, odrębności postępowania w sprawach o wykroczenia w stosunku do postępowania karnego polegają na znacznych uproszczeniach proceduralnych.

- Ustawa z 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym.

Ustawa stanowi realizację wymogu zawartego w przepisie art. 51 ust. 5 Konstytucji, ustawowego regulowania zasad i trybu gromadzenia oraz udostępniania informacji o osobach. Krajowy Rejestr Karny zastąpił funkcjonujące dotychczas Centralny Rejestr Skazanych oraz Centralny Rejestr Nieletnich. Określa w sposób wyczerpujący katalog osób, których dane gromadzone będą w Krajowym Rejestrze Karnym, a także listę podmiotów, którym przysługiwać będzie dostęp do informacji gromadzonych w rejestrze.

- Ustawa z 13 lipca 2000 r. o ochronie nabywców prawa korzystania z budynku lub pomieszczenia mieszkalnego w oznaczonym czasie w każdym roku oraz o zmianie ustaw Kodeks cywilny, Kodeks wykroczeń i ustawy o księgach wieczystych i hipotece.

Ustawa należy do pakietu ustaw implementujących do prawa polskiego standardy wynikające z prawa europejskiego, w zakresie ochrony konsumentów.

- Ustawa z 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny.

Ustawa należy do pakietu ustaw harmonizacyjnych, objętych NPPC, wdraża do polskiego systemu prawa cywilnego cztery podstawowe dyrektywy z zakresu ochrony konsumentów nr 85/374 odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez produkty o właściwościach niebezpiecznych, nr 85/577 o umowach zawieranych poza lokalem handlowym, 93/13 o nieuczciwych klauzulach umownych i 97/7 o umowach zawieranych na odległość. Stanowi podstawowy akt z zakresu tzw. prawa konsumenckiego.

- Projekt ustawy o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej – (w toku prac parlamentarnych).

Ustawy nowelizujące ustawodawstwo obowiązujące

- Ustawa z 24 lipca 1998 r. o zmianie ustaw – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Kodeks postępowania cywilnego, Prawo o aktach stanu cywilnego, ustawy o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz U Nr 117, poz. 759).

Ustawa wprowadziła do prawa polskiego zmiany konieczne w świetle art. 10 Konkordatu z 1993 r., a także dostosowała nowelizowane przepisy do zasad przyjętych w nowej Konstytucji i w obowiązujących Polskę umowach międzynarodowych, w tym zwłaszcza w Konwencji nowojorskiej w sprawie zgody na zawarcie małżeństwa, najniższego wieku małżeńskiego i rejestracji małżeństw.

- Ustawa z 21 maja 1999 r. o zmianie ustaw Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Kodeks cywilny, Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz U Nr 52, poz. 532), wprowadzająca instytucję separacji małżeństwa.

Przesłanką orzeczenia przez sąd separacji jest zupełny rozkład pożycia. W odróżnieniu od rozwodu nie jest natomiast konieczne, ażeby rozkład pożycia był także trwały. W razie orzeczenia separacji nie jest wyłączone późniejsze żądanie rozwodu. Separacja nie powoduje ustania małżeństwa i zawarcie nowego związku małżeńskiego nie jest dopuszczalne. Ponadto skutki separacji są analogiczne do skutków rozwodu z zachowaniem obowiązku wzajemnego wspierania się przez małżonków w separacji, w razie istotnej potrzeby.

- Ustawa z 26 lipca 2000 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny.

Wprowadza do Kodeksu cywilnego jako umowy nazwanej regulację umowy leasingu, odpowiadającej treści umowy w praktyce określanej nazwą leasing finansowy. Ustawa korzysta z wzorca Konwencji UNIDROIT o międzynarodowym leasingu finansowym z 28 maja 1988 r.

Dokonuje gruntownych zmian w uregulowaniu umowy agencyjnej i stanowi implementację do prawa polskiego postanowień dyrektywy Rady EWG Nr 86/653 z 18 grudnia 1986 r. w sprawie harmonizacji praw Państw Członkowskich dotyczących niezależnych agentów handlowych.

- Ustawa z 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach sądowych (Dz U Nr 48, poz. 554).

Ustawa obejmuje liczne i istotne zmiany w procedurze cywilnej. Zmiany w procedurze cywilnej dla sądów pierwszej instancji stanowią narzędzie pracy dla przyszłych sądów grodzkich. Zmiany te obejmują:

- uproszczenie i skrócenie postępowania sądowego w drobniejszych sprawach cywilnych,
 - wprowadzenie szczególnego rodzaju postępowania cywilnego uproszczonego, które będzie szybkie oraz umożliwi wprowadzanie technik informatycznych w pracy sądów,
 - zwiększenie obowiązków stron do szybkiego działania oraz zwiększenie kompetencji sądu.
 - rozszerzenie możliwości wydawania nakazów zapłaty (bez rozprawy) w większości spraw cywilnych.
 - wprowadzenie wstępnej kontroli skarg kasacyjnych przez Sąd Najwyższy, pozwalającej na ograniczenie ich rozpoznawania tylko wówczas gdy skarga ma realizować jej publicznoprawne funkcje,
- Ustawa z 20 lipca 2000 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego, ustawy - Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego oraz ustawy - Kodeks karny skarbowy.

Ustawa zawiera postulowane przez praktykę zmiany w nowym Kodeksie postępowania karnego, usuwa również niektóre rozwiązania nadmiernie komplikujące tok postępowania karnego i wprowadza uproszczenia proceduralne.

- Ustawa z 9 września 2000 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny, ustawy - Kodeks postępowania karnego, ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, ustawy o zamówieniach publicznych oraz ustawy - Prawo bankowe.

Ustawa dostosowuje prawo polskie do dwóch ważnych konwencji wchodzących do dorobku prawnego Unii Europejskiej: Konwencji Rady Europy o praniu, ujawnianiu i przepadku mienia pochodzącego z przestępstwa (weszła w życie w stosunku do Polski 20 marca 2001 r.) oraz Konwencji OECD o zwalczaniu przekupstwa zagranicznych funkcjonariuszy publicznych w międzynarodowych transakcjach handlowych (weszła w życie w stosunku do Polski 7 listopada 2000 r.).

- Ustawa z 15 września 2000 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Ustawa wprowadza nowe standardy postępowania wobec nieletnich (sprawców czynów zabronionych) i zaostrza zasady ich odpowiedzialności. Wprowadza zasadę stosowania przez sąd izolacyjnego środka zapobiegawczego wobec nieletnich. Zwiększa uprawnienia procesowe pokrzywdzonych w postępowaniu przeciwko nieletnim.

- Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych ustaw. Projekt w końcowym etapie prac Sejmu przed drugim czytaniem, został skierowany do Sejmu 21 grudnia 2000 r.

Projekt ten jest wynikiem konieczności zweryfikowania rozwiązań zawartych w nowej kodyfikacji prawa karnego z 6 czerwca 1997 r. Zrywa z nadmierną i nieuzasadnioną liberalizacją odpowiedzialności karnej, wprowadzając instrumenty prawne, które mogą lepiej służyć zwalczaniu pojawiających się zagrożeń i patologii. Zmierza do wyraźnego zaostrzenia represji karnej za ciężkie przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu oraz brutalne przestępstwa, zwłaszcza te popełniane z użyciem przemocy. Wiąże się to ze znacznym wzrostem tego rodzaju przestępstw, czemu coraz częściej towarzyszy okrucieństwo i bestialstwo w działaniu sprawców. Usuwa dostrzeżone w obowiązujących kodeksach błędy legislacyjne i wewnętrzne niespójności, oraz zauważone w praktyce przeszkody w racjonalnym stosowaniu prawa karnego. Dostosowuje regulacje prawne do nowych form działalności przestępczej i regulacje ustawowe do postanowień Konstytucji RP. Zmierza do harmonizacji prawa karnego ze zobowiązaniami międzynarodowymi wiążącymi RP.

- Ustawa z 15 marca 2001 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy – Prawo o notariacie. (oczekuje na opublikowanie).

Ustawa wprowadza w systemie ksiąg wieczystych podstawowe zmiany dotyczące postępowania sądowego, mające na celu usprawnienie tego postępowania oraz zwiększenia bezpieczeństwa obrotu, a w szczególności:

- stworzenie prawnej możliwości wprowadzania informatycznego systemu prowadzenia ksiąg wieczystych,
- przeniesienie do Kodeksu postępowania cywilnego przepisów proceduralnych dotychczas rozproszonych między ustawę o księgach wieczystych i rozporządzenie wykonawcze, w sposób nie odpowiadający wymaganiom konstytucyjnym,
- poprawienie zasad postępowania wiążących się z bezpieczeństwem obrotu i rękojmią wiary publicznej ksiąg wieczystych,
- uregulowanie ustawowe sposobu wydawania odpisów z ksiąg wieczystych,

Projekty ustaw, które będą zrealizowane do terminu wyborów parlamentarnych

- Projekt ustawy o komornikach sądowych.

Projekt znajduje się na etapie rozpatrywania przez Komitety Rady Ministrów. Jest możliwe jego rozpatrzenie przez Radę Ministrów i skierowanie do Sejmu w lipcu 2001 r.

Projekt ma za zadanie dokonanie istotnych zmian w systemie organów egzekucji sądowej, zwiększając efektywność egzekucji. Przewiduje znaczne obniżenie kosztów egzekucji orzeczeń sądowych, obciążających wierzycieli a także dłużników. Zmierza do wzmocnienia nadzoru nad działalnością egzekucyjną komorników. Jednocześnie ma stworzyć możliwości zwiększenia sieci kancelarii komorniczych bez angażowania środków budżetowych.

- Projekt ustawy o tłumaczach publicznych.

Projekt znajduje się w końcowej fazie uzgodnień. Początkowo objęty NPPC obecnie został wyłączony z tego pakietu. Zmierza do wprowadzenia pełnej ustawowej regulacji zawodu i funkcji tłumaczy publicznych, w miejsce obecnych tłumaczy przysięgłych.

Projekty przygotowane, które zostaną przekazane następcom.

Projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks cywilny obejmujący zagadnienia:

- istotnych zmian w sposobie zawierania umów,
- zmian w zakresie prokury i firmy jako powszechnego uregulowania,
- zmian w zakresie dziedziczenia tzw. spadków bezdziedzicznych,
- zmian w zakresie odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone działaniem władzy publicznej,

- Projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego obejmujący gruntowne zmiany w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym.

- Projekt ustawy prawo upadłościowe. Projekt jest w końcowej fazie przygotowania w Ministerstwie Sprawiedliwości (Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego). Zakończenie prac nad jego redakcją będzie możliwe do końca października 2001 r.

Z inicjatywy Ministerstwa Sprawiedliwości przystąpiono do szeregu umów międzynarodowych zaliczanych do *acquis communautaire*. W szczególności warto wskazać:

- Konwencję z Lugano o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych – weszła w życie w stosunku do Polski 1 lutego 2000 r.

- Protokół dodatkowy do Konwencji o przekazywaniu osób skazanych - wszedł w życie w stosunku do Polski 1 czerwca 2000 r.

Ponadto

9 kwietnia 1999 r. Polska podpisała Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego, który będzie właściwy do sądenia najcięższych zbrodni międzynarodowych (ratyfikacja w toku prac parlamentarnych).

12 grudnia 2000 r. Polska podpisała Konwencję Narodów zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej (ratyfikacja w toku prac parlamentarnych).

Została też podpisana Konwencja o prawie właściwym dla wypadków drogowych, sporządzona w Hadze 4 maja 1971r. (ratyfikacja w toku prac parlamentarnych).

W okresie sprawozdawczym z inicjatywy Ministerstwa Sprawiedliwości Polska wszczęła procedurę związania się;

- Konwencją RE o prawach człowieka i biomedycynie (podpisaną przez Polskę w 1999 r.),
- Prawnokarną Konwencją RE o korupcji (podpisaną przez Polskę w 1999 r.),
- Cywilnoprawną Konwencją RE o korupcji (podpisaną przez Polskę w 2001 r.).
- Konwencją o właściwości organów, prawie właściwym, uznawaniu i wykonywaniu oraz współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej i środków ochrony dzieci (podpisaną przez Polskę w 2000 r.).

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

Najważniejsze ustawy lub projekty, które zostały zrealizowane

- Ustawa z 25 lipca 1998 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty (Dz U Nr 117, poz. 759)

wprowadziła rozwiązania dotyczące reformy systemu edukacji m. in. zmianę ustroju szkolnego, a także rozwiązania związane z reformą ustrojową państwa oraz dostosowała ustawę o systemie oświaty do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie obowiązku szkolnego i nauki,

- Ustawa z 8 stycznia 1999 r. – Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz U Nr 12, poz. 96)

wprowadziła szczegółowe regulacje dotyczące nowego ustroju szkolnego, w tym określiła daty powstawania szkół nowego typu,

- Ustawa z 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz U Nr19, poz. 239)

wprowadziła zmianę koncepcji statusu zawodowego nauczycieli, ich awansu zawodowego oraz zasad wynagradzania,

- Ustawa z 8 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym, ustawy o wyższych szkołach zawodowych (Dz U Nr 122, poz. 1314)

dostosowuje niektóre rozwiązania systemu szkolnictwa wyższego do prawa Unii Europejskiej

- ustawa z 21 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty (Dz U Nr 122, poz. 1320)

dostosowuje niektóre rozwiązania systemu oświaty do prawa Unii Europejskiej. Treść jej stanowi wykonanie zobowiązań obszaru negocjacyjnego *edukacja, kształcenie, młodzież*.

- ustawa z 26 kwietnia 2001 r. o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacji do wykonywania zawodów regulowanych (Ustawa nie została jeszcze opublikowana)

wprowadza do porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej dwie ściśle ze sobą powiązane dyrektywy Unii Europejskiej – Dyrektywę Rady Nr 89/48/EWG z 21 grudnia 1988 r. i Nr 92/51/EWG z 18 czerwca 1992 r. (ze zm.). Materia ustawy stanowi istotny element obszaru negocjacyjnego *swobodny przepływ osób*.

- Ustawa z 23 maja 2001 r. o ustanowieniu programu wieloletniego *Budowa Kampusu 600-lecia Odnowienie Uniwersytetu Jagiellońskiego* (w toku prac parlamentarnych),

- Ustawa z 22 czerwca 2001 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym, ustawy o wyższych szkołach zawodowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (w toku prac parlamentarnych).

zawiera niezbędne rozwiązania mające znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania systemu szkolnictwa wyższego dotyczące utworzenia systemu akredytacji i oceny jakości kształcenia oraz etapowej poprawy poziomu wynagrodzeń pracowników szkolnictwa wyższego.

- Projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty, ustawy Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego, ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw (w toku prac parlamentarnych)

projekt zawiera przede wszystkim zmiany niezbędne dla wdrożenia drugiego etapu reformy ustroju szkolnego, związanego ze stopniowym zastępowaniem od 1 września 2002 r. szkół ponadpodstawowych szkołami ponadgimnazjalnymi. Zawiera także nowelizację przepisów, których stosowanie budziło dotychczas wątpliwości interpretacyjne oraz nowelizuje szereg ustaw spoza systemu oświaty, w których zmiany są konieczne ze względu na nowy ustrój szkolny.

Najważniejsze projekty ustaw, które będą zrealizowane do wyborów

- Projekt ustawy o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacji do podejmowania lub wykonywania niektórych działalności

ustawa ma na celu wprowadzenie do porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z 7 czerwca 1999 r. ustanawiającej procedurę uznawania kwalifikacji w zakresie działalności zawodowych. Materia ustawy stanowi istotny element obszaru negocjacyjnego *Swobodny przepływ osób*.

Najważniejsze projekty ustaw, które będą przekazane do realizacji następcom

- Projekt ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym – projekt całościowego uregulowania problematyki szkolnictwa wyższego w nowym akcie prawnym.

MINISTERSTWO KULTURY

I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Zrealizowane

- Ustawa z 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz U Nr 90, poz. 999 i z 2000 r. Nr 29, poz. 358)

uznała język polski za dobro kultury narodowej oraz wprowadziła obowiązek używania języka polskiego we wszystkich sytuacjach publicznych oraz cywilnoprawnych z udziałem podmiotów polskich;

- Art. 29 i 70 w ustawie z 21 stycznia 2000 roku o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej (Dz U Nr 12, poz. 136.)

dokonały one zmiany w ustawie z 25 października 1991 roku o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U z 2001 r. Nr 13, poz. 123) wyłączył instytucje kultury spod kompetencji przepisów dotyczących zakładów budżetowych. Obecnie wszystkie instytucje kultury prowadzą gospodarkę finansową określoną w ustawie o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, natomiast art. 70 daje Ministrowi kultury upoważnienie do udzielania jednostkom samorządu terytorialnego dotacji celowych na:

- dofinansowanie bieżących zadań własnych związanych prowadzeniem instytucji kultury, przejętych 1 stycznia 1999 r.,

- zadania z zakresu administracji rządowej objęte mecenatem państwa w dziedzinie kultury, wykonywane przez instytucje kultury, dla których organizatorami są jednostki samorządu terytorialnego. Wykaz tych zadań został określony w załączniku do wydanego rozporządzenia Rady Ministrów określającego tryb udzielania tych dotacji;

- Ustawa z 9 czerwca 2000 roku o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz U Nr 53, poz. 637)

dostosowanie do przepisów Unii Europejskiej;

W toku prac parlamentarnych

- 22 marca 2001 r. został przekazany do Sejmu projekt ustawy o zabytkach, wraz z projektami podstawowych aktów wykonawczych do tej ustawy – dostosowujący nasze prawo do prawa Unii Europejskiej;
- 5 czerwca 2001 r. Rada Ministrów przyjęła projekt ustawy o ochronie baz danych – mający na celu dostosowanie do standardów Unii Europejskiej;

Są w trakcie realizacji

- projekt ustawy o działalności kulturalnej, został przekazany do uzgodnień międzyresortowych 10 kwietnia 2001 r., obecnie trwa analiza nadesłanych uwag i korekta projektu mającego przede wszystkim na celu usprawnienie gospodarki finansowej instytucji kultury;
- obecnie przygotowwany jest projekt ustawy o zmianie ustawy o bibliotekach;

Komitet Kinematografii zgłosił projekt ustawy o zmianie ustawy o kinematografii, mający na celu dostosowanie obecnie obowiązującej ustawy do przepisów ustawy o finansach publicznych.

Najważniejsze akty prawne urzędu

- Ustawa z 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej;
- Ustawa z 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury;
- Ustawa z 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach;
- Ustawa z 21 listopada 1996 r. o muzeach;
- Ustawa z dnia 14 lipca 1983r. o Narodowym Zasobie Archiwalnym;
- Ustawa z dnia 16 lipca 1987r. o kinematografii;
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

MINISTERSTWO ZDROWIA

Kadencja obecnego rządu charakteryzowała się wyjątkowo dużym wysiłkiem legislacyjnym. Działania Ministerstwa Zdrowia w obszarze legislacji, koncentrowały się przede wszystkim na ustawach związanych z reformą służby zdrowia. Działania te, z jednej strony dotyczyły przekształcenia zakładów opieki zdrowotnej w samodzielne, zdolne do kontraktowania świadczeń zdrowotnych podmioty systemu ochrony zdrowia, z drugiej zaś związane były z budową niezależnego płatnika – Kas Chorych. Zmiany w całym systemie, wymagały również dostosowania innych elementów. Jednocześnie wszystkie te zmiany były przeprowadzane w perspektywie wejścia Polski do struktur Unii Europejskiej i dostosowania polskiego prawa do przepisów unijnych. Przebieg powyższych prac przedstawia się następująco:

Prace legislacyjne dotyczące ustawy o zakładach opieki zdrowotnej

- z 4.XII.1997 r. zmieniająca ustawę o zmianie ustawy o zakładach opieki zdrowotnej oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz U z 1997 r. Nr 158, poz. 1041)
- z 22.XII.2000 r. o zmianie ustawy o zakładach opieki zdrowotnej (Dz U z 2000 Nr 3, poz. 28)
- z 22.XII.2000 r. o zmianie ustawy o negocjacyjnym systemie kształtowania przyrostu przeciętnych wynagrodzeń u przedsiębiorców oraz o zmianie niektórych ustaw i ustawy o zakładach opieki zdrowotnej (Dz U 2001 nr 5, poz. 45)

Prace legislacyjne dotyczące ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym

- z 18.VII.1998 r. o zmianie ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz U Nr 117, poz. 756)
- z 9.XI.1998 r. o zmianie ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym (Dz U Nr 144, poz. 929)
- z 16.XII.1998 r. o zmianie ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz U Nr 162, poz. 1116)

- z 23.VII.1999 r. o zmianie ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym (Dz U Nr 70, poz. 777)
- z 3.XII.1999 r. o zmianie ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym (Dz U Nr 109, poz. 1236)
- z 22.XII.2000 r. o zmianie ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym, ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz U nr 122, poz. 1324)

Ustawy towarzyszące transformacji

- o uzdrowiskach, gminach uzdrowiskowych i lecznictwie uzdrowiskowym (skierowano do parlamentu)
- o dopłatach do oprocentowania kredytów udzielanych lekarzom, lekarzom stomatologom, pielęgniarkom i położnym oraz o umarzaniu tych kredytów (skierowano do parlamentu)
- z 3.II.2001 r. o zmianie ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej (Dz U nr 16, poz. 169)
- z 11.V.2001 r. o warunkach zdrowotnych żywności i żywienia (Dz U Nr 63, poz. 634)
- o zmianie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi
- o zmianie ustaw: o zawodach pielęgniarki i położnej, o zawodzie lekarza oraz Prawo działalności gospodarczej (skierowano do parlamentu)
- o Państwowym Ratownictwie Medycznym (skierowano do parlamentu)
- o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz o zmianie innych ustaw (skierowano do parlamentu)
- o materiałach i wyrobach przeznaczonych do kontaktu z żywnością (skierowano do parlamentu)

Ustawy unijne:

- z 11.I.2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz U nr 11, poz. 84)
- z 11.V.2001 r. o warunkach zdrowotnych żywności i żywienia (Dz U z 2000 r. Nr 63, poz. 634)
- z 11.V.2001 r. o warunkach zdrowotnych żywności i żywienia (Dz U Nr 63, poz. 634)

- Prawo farmaceutyczne (skierowano do parlamentu)
- o wyrobach medycznych (skierowano do parlamentu)
- Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo farmaceutyczne, ustawę o wyrobach medycznych, ustawę o produktach biobójczych oraz ustawę o Urzędzie Rejestracji Wyrobów Medycznych, Produktów Leczniczych i Biobójczych (skierowano do parlamentu)
- o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz o zmianie innych ustaw (skierowano do parlamentu)
- o materiałach i wyrobach przeznaczonych do kontaktu z żywnością (skierowano do parlamentu)
- o zwalczaniu chorób zakaźnych i zakażeń (skierowano do parlamentu)
- o zmianie ustawy o zawodzie lekarza (skierowano do parlamentu)
- o Izbach Aptekarskich (skierowano do parlamentu)
- o zawodzie farmaceuty (skierowano do parlamentu)

MINISTERSTWO GOSPODARKI

Uchwalone przez Sejm III kadencji w 1998 r.

- prawo energetyczne - opublikowana - Dz U Nr 98, poz. 609,
- o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych - opublikowana - Dz U Nr 162, poz. 1112

Uchwalone przez Sejm III kadencji w 1999 r.

- Prawo działalności gospodarczej (ustawa ujednocila warunki prawne podejmowania działalności gospodarczej w Polsce dla podmiotów krajowych i zagranicznych; reguluje kwestie zezwoleń i koncesji, ograniczając ilość koncesji tylko do 8 dziedzin; stanowi o warunkach tworzenia samorządu gospodarczego i współpracy administracji rządowej i samorządowej z przedsiębiorcami). Opublikowane – Dz U Nr 101, poz. 1178,
- ustawa o niektórych umowach kompensacyjnych w związku z umowami dostaw na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa, opublikowana - Dz U Nr 80, poz. 903,
- ustawa o wspieraniu restrukturyzacji przemysłowego potencjału obronnego i modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP, opublikowana - Dz U Nr 83, poz. 932,
- ustawa o zmianie ustawy o zasadach, warunkach i trybie nakładania opłat celnych dodatkowych na niektóre towary rolne przywożone z zagranicy, (Dz. U Nr, poz. 435)

Uchwalone przez Sejm III kadencji w 2000 r.

- o zasadach wspierania rozwoju regionalnego, opublikowane - Dz U Nr 48, poz. 550,
- o zmianie ustawy Prawo energetyczne, opublikowana - Dz U Nr 48, poz. 555,

- o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców (ustawa zachowuje regułę niedopuszczalności udzielania indywidualnej pomocy przedsiębiorcom przewiduje warunki prawne dla pomocy sektorowej, regionalnej, i w dziedzinie badań naukowych i nowych technologii), opublikowana – Dz U Nr 60, poz. 704,

- prawo własności przemysłowej (reguluje problematykę wynalazczości, patentów, znaków towarowych), opublikowana - Dz U Nr 49, poz. 508,

- utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, opublikowana - Dz U Nr 109, poz. 1158,

- o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych oraz o zmianie niektórych ustaw - opublikowana - Dz U Nr 117, poz. 1228,

- o zmianie ustawy o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych, opublikowana - Dz U Nr 5, poz. 4,

- ustawa o postępowaniu z substancjami zubożającymi warstwę ozonową - opublikowana - Dz U Nr 52 poz.537

- ustawa o giełdach towarowych – opublikowana – Dz U Nr 103, poz. 1099

Uchwalone przez Sejm III kadencji w 2001 r.

- ustawa o zmianie ustawy o wychowaniu w trzeźwości, przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawy o radiofonii i telewizji oraz ustawy o opłacie skarbowej, w części dotyczącej obrotu hurtowego w kraju napojami alkoholowymi – opublikowana - Dz U Nr 60 poz. 210)

Wykaz projektów ustaw znajdujących się w Sejmie III kadencji:

- rządowy projekt ustawy o restrukturyzacji hutnictwa żelaza i stali (22.06.2001 prace nad projektem rozpoczęła Komisja Gospodarki),
- rządowy projekt ustawy o terminach zapłaty w obrocie gospodarczym (8.06.2001 r. został skierowany do prac w Komisji Małych i Średnich Przedsiębiorstw),
- rządowy projekt ustawy o wspieraniu inwestycji wraz z projektem aktu wykonawczego,
- projekt ustawy o dopłatach do oprocentowania niektórych kredytów bankowych

Wykaz ustaw nad którymi trwają prace w resorcie:

- projekt zmiany ustawy o obowiązkowych zapasach produktów naftowych - po uzgodnieniach międzyresortowych,
- projekt ustawy o świadczeniu usług teleinformacyjnych i handlu elektronicznym – na etapie uzgodnień wewnątrz ministerstwa,
- projekt ustawy o zmianie ustawy o izbach gospodarczych, ustawy o rzemiośle oraz innych ustaw – na etapie uzgodnień międzyresortowych.

MINISTERSTWO FINANSÓW

Departament Systemu Podatkowego

Ustawy

- nowelizacja Ordynacji podatkowej z 1997 roku (ustawa z dnia 11 kwietnia 2001 r. o zmianie ustawy - Ordynacja podatkowa oraz zmianie niektórych innych ustaw). Weszła w życie z dniem 4 maja 2001 r. (niektóre przepisy z dniem 5 czerwca 2001 r.);

Nowelizacja była podyktowana:

- koniecznością dostosowania niektórych przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa do unormowań Konstytucji RP,
 - niezbędnym usprawnieniem funkcjonowania jednostek organizacyjnych aparatu skarbowego oraz zmianą instytucji zabezpieczenia hipotecznego,
 - koniecznością skorygowania stwierdzonych w obowiązujących przepisach Ordynacji podatkowej oczywistych omyłek redakcyjnych i błędnych odesłań
 - wprowadzeniem pewnych zmian o charakterze dostosowawczym.
- nowelizacja ustawy o doradztwie podatkowym (ustawa o zmianie ustawy o doradztwie podatkowym oraz niektórych innych ustaw) Weszła w życie 11 czerwca 2001 r.
- Nowelizacja tej ustawy była podyktowana potrzebą jej dostosowania do zmienionego stanu prawnego i faktycznego;
- projekt ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw (druk nr 2391) – znajduje się w Sejmie. Projekt jest w trakcie rozpatrywania przez Podkomisję Nadzwyczajną ds. rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym;

Rozporządzenia

- rozporządzenie Ministra Finansów z 21 maja 1999 r. w sprawie sposobu postępowania wierzycieli należności pieniężnych przy podejmowaniu czynności zmierzających do zastosowania środków egzekucyjnych, weszło w życie 17 czerwca 1999 r.;
- rozporządzenie Ministra Finansów z 6 czerwca 2001 r. w sprawie trybu zawiadamiania o zajęciu wkładu oszczędnościowego – przekazane do publikacji;

6 rozporządzeń wykonawczych Ministra Finansów do ustawy o doradztwie podatkowym.

Departament Rachunkowości

- nowelizacja ustawy o rachunkowości (ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o zmianie ustawy o rachunkowości, której przepisy generalnie wejdą w życie z dniem 1 stycznia 2002r.

Nowelizacja ta wynikała z konieczności większego zaangażowania się Polski w proces harmonizacji rachunkowości w warunkach globalizacji gospodarki poprzez dostosowanie polskiego prawa bilansowego do rozwiązań obowiązujących w tym zakresie w dyrektywach państw Unii Europejskiej i Międzynarodowych Standardach Rachunkowości.

- ustawa z 21 września 2000 r. o zmianie ustawy o biegłych rewidentach i ich samorządzie, której przepisy weszły w życie z dniem 8 listopada 2000 r.;

Celem nowelizacji ustawy z dnia 13 października 1994r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie były przede wszystkim: dostosowanie przepisów ustawy do Konstytucji RP poprzez wprowadzenie zapisów regulujących ogólne zasady postępowania dyscyplinarnego stosownie do przyjętych w innych ustawach regulujących wolne zawody oraz uproszczenie procedur kwalifikacyjnych w zakresie uzyskiwania tytułu biegłego rewidenta oraz prawa do wykonywania zawodu biegłego rewidenta, w tym również dopuszczenie do postępowania kwalifikacyjnego na biegłego rewidenta kandydatów nie posiadających obywatelstwa polskiego.

- 4 rozporządzenia Ministra Finansów do ustawy z dnia 29 września 1994r. o rachunkowości;

- aktualnie trwają prace nad wykonaniem 11 obligatoryjnych i niektórych z 12 fakultatywnych delegacji zawartych w nowelizacji ustawy o rachunkowości.

Departament Instytucji Finansowych

- ustawa o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym oraz ustawy Prawo bankowe. Weszła w życie 1 stycznia 2001 r.

Dostosowanie przepisów krajowych do prawa wspólnotowego w dziedzinie gwarantowania depozytów;

- ustawa z 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających. Weszła w życie 28 stycznia 2001 r.

Dokonała zmiany strukturalnych warunków funkcjonowania zrzeszeń regionalnych, poprzez umożliwienie bankom spółdzielczym i bankom regionalnym dobrowolnego wyboru modelu funkcjonowania oraz własnej strategii rozwoju.

- nowelizacja ustawy Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, z 8 grudnia 2000 r. w celu dostosowania do przepisów Unii Europejskiej;

- nowelizacja ustawy o funduszach inwestycyjnych z 16 listopada 2000 r. w celu dostosowania do przepisów Unii Europejskiej,

- nowelizacja z 29 czerwca 2000 r. ustawy o obligacjach w celu dostosowania do przepisów Unii Europejskiej;

- 3 nowelizacje ustawy o działalności ubezpieczeniowej;

- ustawa z 7 czerwca 2001 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz o zmianie innych ustaw. Skierowana do rozpatrzenia przez Senat (projekt przygotowany przy współpracy wspólnie z NBP);

- projekt ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych;
- projekt ustawy o systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami wraz z aktami wykonawczymi (z NBP);

21 czerwca 2001 r. zostały uchwalone przez Sejm trzy ustawy wchodzące w skład tzw. “pakietu ustaw ubezpieczeniowych”, tj.:

- ustawa o działalności ubezpieczeniowej;
- ustawa o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczeń Komunikacyjnych;
- ustawa o pośrednictwie ubezpieczeniowym;
- ustawa z 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających;
- ustawa z 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych;
- ustawa z 9 listopada 2000 r. o zmianie ustawy o rachunkowości;
- nowelizacja ustawy z 21 sierpnia 1997 r. Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, znowelizowana 8 grudnia 2000 r. w celu dostosowania do przepisów Unii Europejskiej;
- nowelizacja ustawy o funduszach inwestycyjnych z 16 listopada 2000 r. w celu dostosowania do przepisów Unii Europejskiej;
- nowelizacja, uchwalona w dniu 29 czerwca 2000 r. ustawy z 29 czerwca 1995 r. o obligacjach, w celu dostosowania do przepisów Unii Europejskiej;
- 75 rozporządzeń oraz pięć nowych w fazie projektu.

Biuro ds. Dyscypliny Finansów Publicznych

Ustawa z 26 listopada 1998 roku o finansach publicznych (ostatnia nowelizacja w roku 2001).

Departament Organizacji Skarbowości

- nowelizacja ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników (ustawa o NIP), która weszła w życie 1 stycznia 1999 r.; Nowelizacja zawiera:

- rozszerzenie zakresu podmiotowego obowiązku ewidencyjnego o płatników podatków lub składek ubezpieczeniowych,
- rozciągnięcie przepisów dotyczących podatników rozdziału 3 i 4 ustawy o NIP na płatników podatków i płatników składek ubezpieczeniowych,
- regulacje dotyczące postępowań w sprawie stwierdzenia nieważności wadliwych decyzji o nadaniu NIP,
- zmiany dotyczące trybu aktualizacji danych,
- podstawę prawną do wydawania duplikatów decyzji o nadaniu NIP,
- włączenie ZUS do grona podmiotów uprawnionych do korzystania z danych ewidencyjnych.
- 2 rozporządzenia wykonawcze do ww. ustawy;
- w opracowaniu nowelizacja ustawy o NIP w związku z obowiązującymi od dnia 1 stycznia 2001 r. nowymi przepisami (Kodeks Spółek Handlowych, Prawo działalności gospodarczej, ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym i inne;)
- równoległe przygotowanie odpowiednich do powyższej nowelizacji zmian do formularzy zgłoszeń identyfikacyjnych (NIP) – rozporządzenie (do przekazania następcom).

Departament Budżetu Resortu i Spraw Majątkowych

- 3 rozporządzenia wykonawcze;

W trakcie przygotowań są trzy rozporządzenia Ministra Finansów, które powinny wejść w życie przed wyborami:

- Rozporządzenie w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o partiach politycznych - na podstawie art. 33 ust. 2, art. 34 ust. 3, art. 38 ust 2 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych;

- Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie określenia wzoru sprawozdania wyborczego, szczegółowego zakresu zawartych w nim informacji oraz wykazu rodzajów dokumentów załączanych do sprawozdania – na podstawie art. 120 ust. 4 ustawy, do ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej;
-
- Rozporządzenie w sprawie określenia składanego przez pełnomocnika komitetu inicjatywy ustawodawczej wzoru sprawozdania finansowego i szczegółowego zakresu zawartych w nim informacji – na podstawie art. 17 ust. 3 ustawy z dnia 24 czerwca 1999 r. o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli.

Departament Finansów Gospodarki Narodowej

- ustawa o kasach oszczędnościowo – mieszkaniowych;

W lipcu 1999 r. Rząd przyjął dokument p.t. “Założenia Polityki Mieszkaniowej Państwa na lata 1999 – 2003”, w którym opowiedział się za stworzeniem tylko jednego wspieranego przez państwo, systematycznego, długoterminowego systemu oszczędzania na cele mieszkaniowe i kredytu kontraktowego. Projekt ten po I czytaniu w Sejmie w dniu 3 listopada 1999 r. został skierowany do rozpatrzenia do Podkomisji Sejmowej, która nie zakończyła jeszcze prac nad nim.

- ustawa o wspieraniu przedsięwzięć termomodernizacyjnych - weszła w życie z dniem 14.01.1999 r. Stanowi ona realizację zobowiązań Rządu określonych w “Założeniach polityki państwa w zakresie racjonalizacji użytkowania energii w sektorze komunalno-bytowym”, związanych z wymaganiami przedakcesyjnymi Unii Europejskiej.

System wspierania przedsięwzięć termomodernizacyjnych określony w ww. ustawie zastąpił dotacje dla spółdzielni mieszkaniowych na wyrównywanie różnicy między ceną umowną za energię ciepłą a opłatami wymierzonymi użytkownikom lokali mieszkalnych wg cen urzędowych oraz na dofinansowanie kosztów niektórych remontów spółdzielczych zasobów mieszkaniowych. Jego wprowadzenie pozostawało w bezpośrednim związku z uwolnieniem, z dniem 1 stycznia 1998 r., cen energii cieplnej.

- ustawa o wspieraniu przedsięwzięć termomodernizacyjnych określa zasady pomocy państwa w realizacji inwestycji termomodernizacyjnych, mających na celu zmniejszenie energochłonności sektora komunalno-bytowego.

Po wejściu w życie ostatniej nowelizacji ww. ustawy, co nastąpi jeszcze w tym roku, atrakcyjność tego programu wzrośnie, w związku z przesunięciem momentu wypłaty premii na początek okresu spłaty kredytu.

- 6 rozporządzeń wykonawczych.

Departament Podatków Bezpośrednich

Podatek dochodowy od osób fizycznych:

- ustawa z 18.06.1998 r. o zmianie ustawy o stosowaniu szczególnych rozwiązań podatkowych w związku z likwidacją skutków powodzi, która miała miejsce w lipcu 1997 r. - dotyczyła przedłużenia terminu w art. 6 ust.1;

- ustawa o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne.

Ustawa uchwalona przez Sejm 20 listopada 1998 r. - uregulowano w formie ustawowej problematykę zryczałtowanych form opodatkowania przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej i niektórych innych przychodów osób fizycznych uregulowaną dotychczas w rozporządzeniach Ministra Finansów;

- ustawa z 9 listopada 2000 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw.

Dostosowała przepisy ustawy do Konstytucji RP oraz niektórych innych ustaw, np. pdop; uprościła dotychczasowe przepisy oraz ograniczyła możliwość wspólnego opodatkowania małżonków i preferencyjnego osób samotnie wychowujących dzieci;

- ustawa z 8 maja 1998 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz o zmianie ustawy zmieniającej ustawę o podatku dochodowym od osób fizycznych; nowelizacja ustawy związana była z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 25 listopada 1997 r., sygn. akt K26/97 – dotyczyła przywrócenia odliczeń od dochodu niektórych wydatków mieszkaniowych (kwestie dotyczące stosowania tzw. dużej ulgi budowlanej).

Podatek dochodowy od osób prawnych:

- ustawa z 20 listopada 1998 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych
- przygotowana przez Ministerstwo Finansów, zawiera przepisy dotyczące uproszczenia systemu podatkowego, tzw. “cienkiej kapitalizacji” oraz dostosowanie do przepisów Konstytucji RP;

- ustawa z 20 listopada 1999 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych
- projekt poselski: likwidacja ulg inwestycyjnych, zmniejszenie stawki podatku dochodowego, dostosowanie przepisów do Konstytucji RP;

- ustawa z 9 czerwca 2000 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych - projekt Komisji Finansów Publicznych dostosowanie przepisów podatkowych do wymogów RP i dyrektyw Unii Europejskiej.

Umowy w sprawie unikania podwójnego opodatkowania:

weszły w życie: Islandia (20.06.1999), Jugosławia (17.06.1998), Jordania (22.04.1999), Kuwejt (25.04.2000), Macedonia (17.12.1999), Portugalia (04.02.1998), Słowenia (10.03.1998).

podpisane: Armenia (14.07.1999), Algieria (31.01.2000), Chile (10.03.2000), Iran (02.10.1998), Kirgistan (19.11.1998), Liban (26.07.1999), Meksyk (29.11.1998), Nigeria (12.02.1999).

Umowy te stanowią podstawę prawną umożliwiającą eliminowanie szkodliwego zjawiska międzynarodowego podwójnego opodatkowania. Dotyczy to sytuacji, w których – w przypadku braku umowy – dochód osoby mającej miejsce zamieszkania lub siedzibę na terytorium jednego państwa, a osiągnięty w drugim państwie może podlegać dwukrotnemu opodatkowaniu. Umowy precyzują, któremu państwu i w stosunku do jakich podmiotów, dochodów i na jakich zasadach będzie przysługiwało prawo do opodatkowania.

Ponadto podpisano porozumienia w sprawie pogłębionej wymiany informacji podatkowych ze Szwecją (21.05.1999), Włochami (4.09.2000) oraz z Ukrainą (16.05.2001). Porozumienia te weszły w życie z dniem podpisania.

Przedmiotem obrad Sejmu RP są następujące projekty ustaw z inicjatywy Ministerstwa Finansów:

- projekt ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (dot. opodatkowania stron leasingu) – do II czytania;
- projekt ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (dot. stworzenia korzystnych warunków dla pracodawców opłacających podatek w formie karty podatkowej dla zwiększenia zatrudnienia osób bezrobotnych i absolwentów oraz pobudzenia przedsiębiorczości na terenach dotkniętych bezrobociem strukturalnym) – do II czytania.

Departament Gier Losowych i Zakładów Wzajemnych

- nowelizacja ustawy o grach losowych i zakładach wzajemnych (ustawa z dnia 26 maja 2000 r. o zmianie ustawy o grach losowych i zakładach wzajemnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw). Ustawa weszła w życie 23 listopada 2000 r.

Nowelizacja ujednoliciła sytuację podatkową podmiotów prowadzących działalność w zakresie gier na automatach. Pojęcie gry w automacie losowym zostało zastąpione pojęciem gry na automacie. Jednocześnie te drugie zostały wyłączone z katalogu gier

losowych. Tym samym, dla zdefiniowania gry na automacie odstąpiono od kryterium losowości; definicja objęła więc tzw. automaty zręcznościowe, na których są prowadzone gry o wygrane pieniężne lub rzeczowe. Obecnie przepisom ustawy podlegają wszystkie gry na automatach o wygrane pieniężne lub rzeczowe, bez względu na ich charakter (losowy, czy zręcznościowy). Zwiększenie wpływów do budżetu Państwa miała także zapewnić zmiana przepisów podatkowych. Progowo-liniowy podatek od gier w grach urządzanych w kasynach gry i salonach gier na automatach został zastąpiony podatkiem liniowym w wysokości 45%. Zmiana miała na celu zrównanie podatkowych warunków działania podmiotów prowadzących działalność w zakresie kasyn gry i salonów gier na automatach, uproszczyć ewidencję, nadzór i kontrolę. Najważniejsze spośród pozostałych zmian to: wprowadzenie zasady, że realizacja monopolu w zakresie gier liczbowych może stanowić wyłączny przedmiot działalności spółki, rozszerzenie katalogu gier losowych o gry w kości oraz loterie audiotekstowe, wydłużenie okresu, na który są wydawane zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie gier na automatach urządzanych w salonach gier na automatach oraz w zakresie zakładów wzajemnych. Ponadto ograniczono uznaniowość przy udzielaniu zezwoleń, skrócono terminy rozpatrywania wniosków o udzielenie zezwoleń na organizowanie loterii promocyjnych oraz ograniczono maksymalną liczbę kasyn w Polsce. Po uchwaleniu ustawy z dnia 26 maja 2000 r. o zmianie ustawy o grach losowych i zakładach wzajemnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, dla zapewnienia spójności wewnętrznej systemu prawa, dokonano nowelizacji ustawy z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy.

Obecnie w Sejmie nie ma projektów ustaw, przygotowywanych przez Departament Gier Losowych.

W latach 1997-2001 Ministerstwo Finansów wydało 7 aktów wykonawczych do ustawy o grach losowych, zakładach wzajemnych i grach na automatach.

Departament Kontroli Skarbowej

- ustawa z 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł.

Ustawa weszła w życie 4 stycznia 2001 r. (część przepisów -23 czerwca 2001 r.). Wejście w życie ustawy zapewnia pełną harmonizację polskiego prawa w zakresie zapobiegania praniu brudnych pieniędzy z odpowiednimi uregulowaniami Unii Europejskiej. Wprowadza uregulowania stanowiące podstawę systemu prawno- organizacyjnego, mającego za zadanie zapobieganie wykorzystywaniu polskiego obrotu finansowego do legalizacji dochodów pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz stworzenie możliwości wczesnego wykrywania przestępstwa prania brudnych pieniędzy określonego w art. 299 Kodeksu karnego.

- ustawa z 12 października 2000 r. o zmianie ustawy o kontroli skarbowej i ustawy o Inspekcji Celnej w związku z dostosowaniem do prawa Unii Europejskiej - weszła w życie 14 grudnia 2000 r.

Ustawa rozszerzyła katalog podmiotowy osób uprawnionych do uczestniczenia w kontrolach przeprowadzanych przez organy kontroli skarbowej o osoby uprawnione na podstawie ratyfikowanych przez RP umów międzynarodowych i przedstawicieli organów UE – w przypadku kontroli wykorzystania środków bezzwrotnej pomocy zagraniczne.

- ustawa z 26 maja 2000 r. o zmianie ustawy o grach losowych i zakładach wzajemnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw - weszła w życie 23 listopada 2000 r.

Ustawa rozszerzyła zakres szczególnego nadzoru podatkowego o kontrolę związaną z otwarciem i zamknięciem stołów gry w kasynach gry oraz obliczaniem rezultatów gier na stołach i na automatach.

- przygotowano projekt ustawy o zmianie ustawy o kontroli skarbowej - projekt z 11 czerwca 2001 r. został przesłany pod obrady KERM.

Nowelizacja ustawy zakłada dostosowanie obowiązujących rozwiązań prawnych do innych ustaw m. Kodeksu karnego skarbowego, ustawy o służbie cywilnej i Prawa dewizowego. Projektowane zmiany obejmują: procedurę postępowania kontrolnego, uregulowanie statusu prawnego inspektora kontroli skarbowej, ustawowe uregulowanie obowiązków nakładanych na podatnika w związku z wykonywaniem czynności szczególnego nadzoru podatkowego,

sformalizowanie zasad współpracy i wymiany informacji z innymi instytucjami przez wywiad skarbowy.

- 6 rozporządzeń wykonawczych.

Departament Cel

- ustawa z 10 kwietnia 1999 r. o zmianie ustawy - Kodeks celny. Ustawa weszła w życie 20 maja 1999 r.

Zmiany wprowadzone tą ustawą miały dwojaki charakter: dostosowywały delegacje do wydawania przepisów wykonawczych do Konstytucji RP oraz wprowadzały na poziomie ustawowym regulacje związane z prowadzeniem kontroli celnej.

- ustawa z 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej. Ustawa weszła w życie 15 września 1999 r.

Ustawa ta określiła Służbę Celną jako formację mundurową regulując jednocześnie zasady jej funkcjonowania.

- ustawa z 2 marca 2000 r. o zmianie ustawy - Kodeks celny oraz ustawy - Kodeks postępowania cywilnego. Ustawa weszła w życie 1 czerwca 2000 r., z wyjątkiem art. 1 pkt. 4, który wszedł w życie 15 kwietnia 2000 r.

Zmiany wprowadzone tą ustawą dostosowywały tryb orzekania o przepadku towarów zajętych przez organy celne do wymogów Konstytucji RP przekazując to uprawnienie w gestię sądów.

- ustawa z 22 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks celny i ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym. Ustawa weszła w życie 19 marca 2001 r., z wyjątkiem art.1 pkt. 57 i art.2 pkt.1, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2002 r. oraz art.1 pkt. 65 i art.2 pkt. 2, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2003 r.

Zmiany wprowadzane tą ustawą mają dwojaki charakter: wprowadzają z początkiem roku 2002 nowy system zwolnień celnych analogiczny ze wspólnotowym oraz wprowadziły kilkadziesiąt zmian dostosowujących polskie prawo celne do unijnego, przede wszystkim w zakresie zmian dokonanych w międzyczasie w Unii Europejskiej.

W związku z pracami związanymi z dostosowaniem prawodawstwa polskiego do wymogów unijnych ustawa o Inspekcji Celnej została nowelizowana pod kątem możliwości udziału przedstawicieli Unii Europejskiej w kontrolach podejmowanych przez funkcjonariuszy Inspekcji Celnej. W związku z powyższym nowelizowany został art. 18 ustawy o Inspekcji Celnej poprzez dodanie ust. 2 w tym przepisie zgodnie z którym możliwe jest uczestnictwo ekspertów reprezentujących organy UE we wstępnych fazach postępowania kontrolnego podejmowanego przez organy Inspekcji Celnej. Konieczność nowelizacji ustawy o Inspekcji Celnej w tym zakresie wynikała również z brzmienia art. 68 Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Rzeczypospolitą Polską z jednej strony, a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi z drugiej strony. Zgodnie z powyższym przepisem Polska została zobowiązana do dołożenia wszelkich możliwych starań w celu zapewnienia zgodności prawa krajowego z prawem UE. Prace nad nowelizacją zakończyły się późną jesienią 2000 r.

Do ustaw: Kodeks celny, o Służbie Celnej oraz o Inspekcji Celnej, a także do już nieobowiązującej ustawy karnej skarbowej wydano 114 rozporządzeń wykonawczych.

Oprócz wyżej wymienionych rozporządzeń Ministra Finansów ministerstwo przygotowało także 35 projektów rozporządzeń Rady Ministrów.

W toku prac legislacyjnych znajduje się aktualnie 16 projektów rozporządzeń.

Departament Budżetu Państwa

- ustawa z 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych;

Ustawa o finansach publicznych jest ustawą systemową dostosowaną do Konstytucji RP. Ustawa ujmuje kompleksowo zagadnienia związane z dysponowaniem środkami publicznymi. Reguluje zasady alokacji środków publicznych, planowania i wydatkowania

tych środków dla wszystkich jednostek zaliczonych do sektora finansów publicznych. Wprowadza mechanizmy umożliwiające kontrolę gospodarowania środkami publicznymi. Szczególne miejsce zajmuje w ustawie problematyka kontroli długu publicznego. W tym celu wprowadzono specjalne normy ostrożnościowe oraz procedury, które pozwalają na utrzymanie długu publicznego w granicach dopuszczalnych przez Konstytucję RP. W ustawie regulowane są zasady planowania, uchwalania oraz realizacji budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Ustawa formułuje również zasady sprawozdawczości z wykonania budżetu oraz zasady przestrzegania dyscypliny budżetowej, a także konsekwencje związane z nieprzestrzeganiem dyscypliny przez osoby odpowiedzialne za przestrzeganie tych zasad. Ustawa o finansach publicznych weszła w życie 1 stycznia 1999 r., jej tekst został opublikowany w Dzienniku Ustaw Nr 155 poz. 1014.

- ustawa budżetowa na rok 1998 z 19 lutego 1998 r.
- ustawa budżetowa na rok 1999 z 17 lutego 1999 r.
- ustawa budżetowa na rok 2000 z 21 stycznia 2000 r.
- ustawa budżetowa na rok 2001 z 1 marca 2001 r.
- ustawa z 2 marca 2001 r. o wykonywaniu budżetu państwa w roku 2001 oraz o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2001.

W ustawie o wykonywaniu budżetu państwa w roku 2001 oraz o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2001 zawarte zostały regulacje, które w zakresie gromadzenia dochodów i wydatków budżetu państwa będą obowiązywały tylko w roku 2001 oraz regulacje, których umieszczenie dotychczas w ustawach budżetowych budziło wątpliwości.

W latach 1999-2001 podejmowano inicjatywy ustawodawcze w zakresie polityki prorodzinnej państwa tj. ustawy o jednorazowym dodatku rodzinnym w kolejnych latach. Projekt ustawy o jednorazowym dodatku rodzinnym dla rodzin wielodzietnych w 2001 roku jest obecnie na etapie prac w Sejmie.

Celem tych ustaw jest wsparcie rodzin wielodzietnych poprzez wypłacenie na każde trzecie i kolejne dzieci jednorazowej kwoty pieniężnej: w 1999 r. - 137 zł na każde dziecko, w 2000 r. - 145 zł i w 2001 r. - 115 zł.

W ustawach budżetowych na lata 1999-2001 na realizację tych ustaw przeznaczono środki w wysokości odpowiednio: 190 mln zł, 200 mln zł i 150 mln zł.

- 5 rozporządzeń wykonawczych do ustawy o finansach publicznych, wydanych przez Ministra Finansów:

- akt wykonawczy w randze rozporządzeń Rady Ministrów:

ustawa o finansach publicznych weszła w życie 1 stycznia 1999 r., z mocy jej upoważnienia wydany został akt wykonawczy z 1 sierpnia 2000 r. w sprawie dysponowania rezerwą ogólną budżetu państwa (art. 90 ust. 6); rozporządzenie weszło w życie z dniem ogłoszenia, czyli 11 sierpnia 2000 r.

Departament Finansów Samorządu Terytorialnego

- ustawa z dnia 26 listopada 1998 o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 i 2000;

- rozporządzenie Ministra Finansów z 17 lutego 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu przekazywania gminom części rekompensującej subwencji ogólnej dla gmin, w zakresie kwoty rekompensującej dochody utracone w związku z częściową likwidacją podatku od środków transportowych;

- rozporządzenie Ministra Finansów z 30 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu rozliczeń udziałów gmin i województw we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej;

- rozporządzenie Ministra Finansów z 14 kwietnia 1999 r. w sprawie zasad i terminów sporządzania sprawozdawczości budżetowej jednostek samorządu;

- rozporządzenie Rady Ministrów z 27 kwietnia 1999 r. w sprawie zakresu zadań objętych dofinansowaniem oraz szczegółowych zasad i trybu udzielania dotacji celowych dla powiatów i samorządów województw na dofinansowanie bieżących zadań własnych;

- rozporządzenie Ministra Finansów z 2 marca 2000 r. w sprawie zasad i terminów sporządzania sprawozdawczości budżetowej jednostek samorządu terytorialnego;
- ustawa z 13 października 2000 r. o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 i 2000 oraz niektórych innych;

Obecnie przygotowujący jest projekt ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego – na etapie prac sejmowych.

Departament Polityki Zagranicznej

- ustawa z 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzania do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nie ujawnionych źródeł;
- ustawa z 8 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, ustawy o podatkach i opłatach lokalnych, ustawy o dopłatach do procentowania niektórych kredytów bankowych, ustawy - Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, ustawy - Ordynacja podatkowa, ustawy o finansach publicznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych - w związku z dostosowaniem do prawa Unii Europejskiej – weszła w życie 14 stycznia 2001 r., za wyjątkiem przepisów, które wchodzi w życie z dniem przystąpienia RP do UE.

Ponadto w wyniku prac dostosowawczych do *acquis*, dokonano zmian w ustawach o funduszach inwestycyjnych, przygotowano projekty: pakietu ustaw o ubezpieczeniach społecznych, nowelizacji prawa bankowego i aktów wykonawczych do tej ustawy, zainicjowano przygotowanie projektów nowych ustaw o ostateczności rozrachunku i instrumentach płatniczych.

- w 12 stycznia 1999 r. weszła w życie ustawa z 18 grudnia 1998 r. - Prawo dewizowe, dzięki której zapewniono dalszą liberalizację przepływu kapitału oraz postęp w dostosowywaniu przepisów dewizowych do wymogów UE. Do ww. ustawy, w okresie od stycznia do marca

1999 r., zostały wydane wszystkie akty wykonawcze (4 rozporządzenia Ministra Finansów i jedno rozporządzenie Rady Ministrów), dotyczące: zwolnień od ograniczeń wynikających z ustawy, zasad wykonywania granicznej i pocztowej kontroli dewizowej, zasad przeprowadzania przez NBP kontroli w bankach i kantorach wymiany walut, warunków wykonywania działalności kantorowej, zasad wykonywania obowiązków sprawozdawczych przez inne podmioty niż banki.

Pod koniec 2000 r. zostały podjęte prace nad przygotowaniem nowej ustawy dewizowej, której regulacje będą zgodne z prawem UE, m.in. przez zapewnienie całkowitej swobody przepływu kapitału między Polską a krajami OECD (w tym UE). Przyjęcie przez Radę Ministrów projektu takiej ustawy, zgodnie z Ramowym planem pracy Rady Ministrów na I, II i III kwartał 2001 r., powinno nastąpić we wrześniu br., co pozwala sądzić, że o jego przekazaniu do Parlamentu zadecyduje już nowy rząd.

W latach 1997-2001 weszły w życie następujące ustawy wspierające eksport:

- ustawa z 21 lutego 1997 r. o zmianie ustawy o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach kontraktów eksportowych. Ustawa powołała Komitet Polityki Ubezpieczeń Kredytów i Gwarancji Ubezpieczeniowych oraz określiła skład tego Komitetu i zakres zadań;
- ustawa z 16 listopada 2000 r. o zmianie ustawy o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach kontraktów eksportowych. Ustawa rozszerzyła zakres ubezpieczeń eksportowych wprowadzając nowe produkty ubezpieczeniowe, głównie gwarancje ubezpieczeniowe, ubezpieczenia inwestycji zagranicznych, kosztów poszukiwania zagranicznych rynków zbytu oraz ubezpieczenia od ryzyka kursowego;
- ustawa z 8 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, ustawy o podatkach i opłatach lokalnych, ustawy o dopłatach do oprocentowania niektórych kredytów bankowych, ustawy - Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, ustawy - Ordynacja podatkowa, ustawy o finansach publicznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych - w związku z dostosowaniem do prawa Unii Europejskiej. Departament pilotował sprawy związane z ustawą o dopłatach do oprocentowania niektórych kredytów bankowych. W tej części ustawa uchyliła 1 stycznia

2002 r. niezgodny z rozwiązaniami UE, OECD i WTO system dopłat do oprocentowania kredytów eksportowych, opartych na zmiennych stopach procentowych.

- ustawa z 8 czerwca 2001 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów eksportowych o stałych stopach procentowych. Ustawa aktualnie czeka na podpis Prezydenta RP. System dopłat wprowadza nowy mechanizm oprocentowania kredytów eksportowych opartych na tzw. stopie CIRR, tj. stałej referencyjnej stopie oprocentowania dla kredytów udzielanych na realizację transakcji eksportowych. Mechanizm ten powszechnie funkcjonuje w krajach OECD i Unii Europejskiej i jest obecnie jedynym, dozwolonym przez WTO instrumentem dotowania eksportu.

Do nowelizacji ustawy z 7 lipca 1994 r. o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach kontraktów eksportowych, akty będą wydane, zgodnie z nowych produktów ubezpieczeniowych. Niektóre z nich zostały już opracowane, inne są w trakcie legislacji (wprowadzane uchwałami Komitetu).

Do ustawy z 8 czerwca 2001 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów eksportowych o stałych stopach procentowych akty wykonawcze, zgodnie z zapisem ustawowym, wydane będą w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia ustawy w życie.

Departament Podatków Pośrednich

W Departamencie Podatków Pośrednich (w kadencji 1997 – 2001) przygotowano projekty ustaw w zakresie podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowego, które następnie zostały uchwalone przez Parlament i podpisane przez Prezydenta RP:

- ustawa z 11 grudnia 1997 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym; ustawa weszła w życie z 31 grudnia 1997 r. oraz w pewnej części z 1 lutego 1998 r.

- ustawa z 7 maja 1999 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym; ustawa weszła w życie z 2 czerwca 1999 r. oraz w pewnym zakresie z 2 września 1999 r.

- ustawa z 20 maja 1999 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym; ustawa weszła w życie z 30 czerwca 1999 r.

- ustawa z 20 listopada 1999 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym; ustawa weszła w życie 1 stycznia 2000 r.

Ponadto w 2000 r. przygotowany był obszerny projekt zmian, nakierowany głównie na dostosowanie przepisów w zakresie stawek podatkowych, zgodnie z wymogami UE. Projekt ten został jednak odrzucony przez Parlament, głównie z powodu propozycji dotyczących podwyższenia stawek VAT na materiały budowlane, mieszkania oraz roboty budowlano-montażowe związane z budownictwem mieszkaniowym.

Przyjęty przez Radę Ministrów 13 czerwca 2001 r. projekt ustawy o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym został skierowany pod obrady Sejmu RP. Projekt ten wprowadza zmiany mające na celu przede wszystkim poprawę ścisłości podatku od towarów i usług i zapewnienie realizacji dochodów zaplanowanych w ustawie budżetowej na 2001 r. oraz w latach następnych.

Ponadto w związku z podjętymi zobowiązaniami w zakresie dostosowania polskich przepisów do przepisów obowiązujących w Unii Europejskiej, w projekcie zawarto również propozycje dotyczące likwidacji obniżonych stawek na niektóre towary i usługi.

Od 30 października 1997 r. wydane zostały przez Ministra Finansów - na podstawie upoważnień ustawowych, 92 rozporządzenia i zarządzenia dotyczące:

- podatku od towarów i usług,
- podatku akcyzowego,
- ceny urzędowej spirytusu,
- norm maksymalnych ubytków,
- zwrotów podatków pośrednich dla dyplomatów,
- podatku od gier,
- kas rejestrujących,
- znaków skarbowych akcyzy,
- przedpłat na samochody.

Zdecydowana większość ww. rozporządzeń i zarządzeń stanowiła niezbędne akty wykonawcze do niżej wymienionych ustaw:

- ustawa z 26 lutego 1982 r. o cenach;
- ustawa z 29 lipca 1992 r. o grach losowych, zakładach wzajemnych i grach na automatach;
- ustawa z 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym;
- ustawa z 2 grudnia 1993 r. o oznaczaniu wyrobów znakami skarbowymi akcyzy;
- ustawa z 20 grudnia 1996 r. o zasadach realizacji przedpłat na samochody osobowe;

Departament Podatków Lokalnych i Katastru

W latach 1997-2000 opracowanych zostało kilka wersji projektów dwóch ustaw:

- o opłacie skarbowej
- o podatku od czynności cywilnoprawnych.

Obie ustawy zostały uchwalone 9 września 2000 r. i weszły w życie 1 stycznia 2001 r. Podstawowym założeniem przy opracowywaniu projektów tych aktów prawnych było dostosowanie do Konstytucji oraz wyodrębnienie z dotychczasowej regulacji, zawartej w ustawie z 31 stycznia 1989 r. o opłacie skarbowej, przepisów dotyczących opodatkowania czynności cywilnoprawnych, z uwzględnieniem stosownej dyrektywy Unii Europejskiej. Obecnie pierwsza z wymienionych ustaw reguluje zagadnienia związane z typową opłatą stemplową i obejmuje swym zakresem podania, czynności urzędowe, zaświadczenia, zezwolenia i niektóre dokumenty. W ustawie dokonano podwyższenia stawek kwotowych opłaty skarbowej, przy uwzględnieniu stopnia wzrostu cen towarów i usług za okres, w którym stawki te nie były podwyższane. Druga ze wskazanych ustaw zawiera przepisy dotyczące opodatkowania wymienionych w niej enumeratywnie czynności cywilnoprawnych. Regulacją ustawową objęto w szczególności czynności, na podstawie których następuje

przeniesienie własności rzeczy i praw majątkowych lub udostępnienie korzystania z rzeczy i praw majątkowych. Wprowadzono także obowiązek składania deklaracji w sprawie podatku od czynności cywilnoprawnych.

- ustawa z 13 października 2000 r. o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 i 2000 oraz niektórych innych ustaw , w zakresie zmian w ustawie o podatkach i opłatach lokalnych (likwidacja niektórych zwolnień w podatku od nieruchomości); zmiany te weszły w życie 1 stycznia 2001 r.

- ustawa z 8 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, ustawy o podatkach i opłatach lokalnych, ustawy o dopłatach do oprocentowania niektórych kredytów bankowych, ustawy - Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, ustawy – Ordynacja podatkowa, ustawy o finansach publicznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych - w związku z dostosowaniem do prawa Unii Europejskiej vnn w zakresie zmian w podatku od środków transportowych wspólnie z Ministerstwem Transportu i Gospodarki Morskiej.

Zmiany do ustawy o podatkach i opłatach lokalnych wejdą w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.

Powyższa zmiana w podatku od środków transportowych nastąpiła w związku z Dyrektywą 1999/62/EC Parlamentu Europejskiego oraz Rady z 17 czerwca 1999 r. dotyczącą pobierania opłat od pojazdów ciężarowych za korzystanie z niektórych rodzajów infrastruktury.

- 15 rozporządzeń wykonawczych do ww. ustaw.

24 października 2000 r. przekazano do Sejmu projekty ustaw:

- o zmianie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw wraz z projektem aktu wykonawczego (druk sejmowy nr 2297);

- o zmianie ustawy o podatku rolnym wraz z projektem aktu wykonawczego (druk sejmowy nr 2298);

- o podatku leśnym oraz o zmianie ustawy o lasach wraz z projektem aktu wykonawczego (druk sejmowy nr 2299;

- o zmianie ustawy o podatku od spadków i darowizn (druk sejmowy nr 2313).

W Sejmie znajduje się także projekt ustawy o transporcie drogowym (druk sejmowy nr 2644), który w zakresie ulg i zwolnień w podatku od środków transportowych przy wykonywaniu przewozów w transporcie kombinowanym został opracowany wspólnie przez Ministerstwo Transportu i Gospodarki Morskiej oraz Ministerstwo Finansów. Obecnie projekt jest rozpatrywany przez podkomisję nadzwyczajną do rozpatrzenia rządowego projektu ustawy o transporcie drogowym utworzonej w ramach komisji prawa europejskiego. Projekt zmian w podatku od środków transportowych wynika z Dyrektywy Rady z 7 grudnia 1992 r. w sprawie stworzenia wspólnych zasad dla pewnych rodzajów kombinowanych przewozów towarów pomiędzy Krajami Członkowskimi.

Departament Długu Publicznego

- ustawa z 26 listopada 1998 roku o finansach publicznych razem z pakietem rozporządzeń wykonawczych dotyczących części poświęconej problematyce długu publicznego.

Zastąpiła ona 1 stycznia 1999 r. ustawę z 5 stycznia 1991r. Prawo budżetowe. Przedmiotowa ustawa po raz pierwszy uregulowała kwestie dotyczące państwowego długu publicznego. Określa zakres sektora finansów publicznych, zasady i tryb zaciągania długu przez Skarb Państwa oraz przez inne jednostki sektora finansów publicznych, zasady i tryb emisji skarbowych papierów wartościowych, pasma ostrożnościowe w zakresie relacji PKB do państwowego długu publicznego.

- ustawą z 8 grudnia 2000 r. o zmianie (...) ustawy o finansach publicznych (...)

w związku z dostosowaniem do prawa Unii Europejskiej, przepisy dotyczące długu publicznego zostały dostosowane do prawa Unii Europejskiej.

Obecnie trwają prace nad projektem ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych - proponowane przez Departament Długu Publicznego zmiany pozwolą na zwiększenie efektywności zarządzania długiem Skarbu Państwa.

- Projekt ustawy dotyczący sprzedaży wierzytelności ZUS, które mają na celu poprawienie płynności finansowej Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Kas Chorych, Funduszu Pracy zostanie przekazany następcom.

MINISTERSTWO SKARBU PAŃSTWA

Projekty ustaw przekazane do Sejmu:

- o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw

Projekt miał na celu podwyższenie sprawności działania Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz wprowadzenie nowych form nabywania nieruchomości z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa – 9.06.1999 r. został wycofany z Sejmu, gdyż rozwiązania w nim zawarte zostały włączone do poselskiego projektu ustawy, który został uchwalony przez Sejm 6.05.1999 r. Ustawa weszła w życie 15.06.2001 r. (Dz U Nr 49, poz. 484).

- o zmianie ustawy o zrekompensowaniu okresowego niepodwyższania płac w sferze budżetowej oraz utraty niektórych wzrostów lub dodatków do emerytur i rent

ustawa zakłada wprowadzenie w miejsce świadectw rekompensacyjnych rekompensaty w formie gotówkowej – ustawa została uchwalona przez Sejm 23.07.1999 r. Ustawa weszła w życie dnia 15 września 1999 r. (Dz U Nr 72, poz. 801).

- o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej,

celem projektu ustawy było powołanie organu uprawnionego do ochrony praw i interesów majątkowych państwa w postępowaniach sądowych i podobnych. Ustawa została uchwalona przez Sejm 30.09.1998 r., jednakże w wyniku poprawek wprowadzonych przez Senat, do podpisu Prezydenta została skierowana ustawa, uchwalona w wersji odpowiadającej konkurencyjnemu projektowi poselskiemu. Prezydent zgłosił weto do tej ustawy wskazując, iż ustawa nieprawidłowo sytuuje Prokuratorię Generalną w systemie organów państwa.

- o organizacji Skarbu Państwa oraz o sposobie zarządzania jego majątkiem (jako wykonanie dyspozycji art. 218 Konstytucji RP).

Projekt został odrzucony w III czytaniu przez Sejm 12.07.2000 r., ze względu na odmienne stanowisko Parlamentu w sprawie wykonania dyspozycji art. 218 Konstytucji RP, tj. odmienną wizję instytucjonalnego ukształtowania Skarbu Państwa, zaprezentowaną przez ekspertów, popartą przez większość posłów z sejmowej Komisji Skarbu Państwa, Uwłaszczenia i Prywatyzacji.

- o zmianie ustawy o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa – ustawa sankcjonuje funkcjonowanie 13 delegatur ministra właściwego ds. Skarbu Państwa, zgodnie z wymaganiami wynikającymi z przepisów ustawy o administracji rządowej w województwie.

Ustawa uchwalona została przez Sejm 15 grudnia 2000 r. Ustawa weszła w życie 7.02.2001 r. (Dz U z 2001 r. Nr 4, poz. 226).

- o uchyleniu ustawy o funduszach przemysłowych i ich prywatyzacji w związku z reformą systemu ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych ustaw

- Ustawa ma na celu wyeliminowanie z porządku prawnego przepisów, które utraciły swoje znaczenie normatywne po wejściu w życie przepisów ustawy o zmianie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych oraz ustawy o wykorzystaniu wpływów z prywatyzacji części mienia Skarbu Państwa na cele związane z reformą systemu ubezpieczeń społecznych, określających źródła finansowania reformy systemu ubezpieczeń społecznych. Ustawa uchwalona przez Sejm 29 czerwca 2000 r. Ustawa weszła w życie 27.07.2000 r. (Dz U Nr 60, poz. 703).

- o zmianie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych

ustawa ma na celu racjonalizację finansowania procesów prywatyzacji oraz gospodarki mieniem Skarbu Państwa z wykorzystaniem instytucji środków specjalnych. Ustawa uchwalona została przez Sejm 18 lutego 2000 r. Ustawa weszła w życie 22.03.2000 r. (Dz U Nr 15, poz. 180),

- o zmianie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych oraz ustawy o wykorzystaniu wpływów z prywatyzacji części mienia Skarbu Państwa na cele związane z reformą systemu ubezpieczeń społecznych

ustawa tworzy rezerwy na majątku Skarbu Państwa z przeznaczeniem na cele: reformy systemu ubezpieczeń społecznych, reprivatyzacji, uwłaszczenia, rozwoju nauki i technologii. Ustawa została uchwalona przez Sejm w dniu 29.03.2000 r. a weszła w życie 6.05.2000 r. (Dz U Nr 31, poz. 383).

- o zmianie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych oraz innych ustaw

projekt zakładał uproszczenie procedur prywatyzacyjnych, wzmacniał kompetencje Ministra Skarbu Państwa w zakresie gospodarowania mieniem, ochrony interesów i reprezentacji Skarbu Państwa. Projekt przekazany został do Sejmu 13 lipca 1998 r. W toku prac parlamentarnych został istotnie zmieniony i ostatecznie odrzucony przez Sejm 18 lutego 2000 r. ze względu na zasadniczą różnicę stanowisk głównych klubów i kół parlamentarnych w odniesieniu do licznych poprawek poselskich.

- zmieniająca ustawę o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych oraz ustawę o zmianie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych oraz ustawy o wykorzystaniu wpływów z prywatyzacji części mienia Skarbu Państwa na cele związane z reformą systemu ubezpieczeń społecznych

ustawa dotyczy likwidacji rezerwy uwłaszczeniowej obejmującej mienie przedsiębiorstw państwowych. Zmiana ta umożliwi prywatyzację bezpośrednią przedsiębiorstw państwowych, których organami założycielskimi są wojewodowie. Ustawa została uchwalona przez Sejm 7 czerwca 2001 r., zaś 8 czerwca przyjęta przez Senat. Ustawa oczekuje na podpis Prezydenta.

- o zmianie ustawy o restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw i banków oraz o zmianie niektórych ustaw, ustawy o narodowych funduszach inwestycyjnych i ich prywatyzacji oraz ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych

w związku z dostosowaniem do prawa Unii Europejskiej – ustawa ma na celu dostosowanie ustaw, których dotyczy do prawa Unii Europejskiej, w tym: 1) zniesienie komercjalizacji z konwersją wierzytelności, 2) zniesienie wymogu obywatelstwa polskiego dla składu rad nadzorczych Narodowych Funduszy Inwestycyjnych, 3) dopuszczenie obywateli państw obcych do ratalnego systemu spłat należności za akcje nabywane od Skarbu Państwa – z dniem przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Ustawa została uchwalona 11.05.2001 r.(Dz. U nr 63 poz. 637).

- o reprivatyzacji nieruchomości i niektórych ruchomości osób fizycznych przejętych przez Państwo lub gminę miasta stołecznego Warszawy oraz o rekompensatach.

Przedmiotem regulacji był zwrot części mienia oraz rekompensata strat poniesionych z tytułu przejęcia przez Państwo mienia prywatnego w latach 1944-1962. Ustawa została uchwalona przez Sejm 11 stycznia 2001 r., jednakże została zawetowana przez Prezydenta RP z uwagi na kosztowny model reprivatyzacji, którego realizacja mogłaby nadmiernie obciążyć gospodarkę kraju.

- o zmianie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych

Projekt dotyczy dostosowania przepisów ustawy do postanowień Kodeksu spółek handlowych – aktualnie projekt jest w trakcie prac parlamentarnych. Ustawa została przekazana do Senatu (29.06.2001 r. planowane jest rozpatrzenie przez Komisję Gospodarki Narodowej).

Projekty ustaw, które będą przekazane do Parlamentu przed wyborami

- Projekt ustawy zmieniającej ustawę o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa

ustawa ta dotyczyć będzie dostosowania do współczesnych standardów reglamentacji Państwa w odniesieniu do czynności rozporządzania mieniem przez państwowe osoby prawne (art. 5 ustawy).

Projekty ustaw, które będą przekazane następcom

- Projekt ustawy o zmianie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych – stanowi wykonanie zaleceń NIK z 27.09.2000 r.

Celem projektu jest stworzenie mechanizmu zapobiegającego nieuzasadnionemu wzrostowi korzyści uzyskiwanych przez uprawnionych pracowników i rolników lub rybaków z tytułu nieodpłatnego nabycia akcji, co ma miejsce w przypadku podwyższenia przez Skarb Państwa kapitału zakładowego spółki przed jej prywatyzacją.

- Projekt ustawy o zmianie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych oraz niektórych innych ustaw.

Projekt obejmował będzie zmiany postulowane przez Rząd w 1998 r., które nie zostały objęte szczegółowymi nowelizacjami, w tym konieczne zmiany w reżimie prywatyzacji przedsiębiorstw komunalnych (dostosowanie przepisów ustawy o gospodarce komunalnej do ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych), a także zmiany modelu funkcjonowania Agencji Prywatyzacji.

MINISTERSTWO PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Ustawy, które weszły w życie

- Ustawa z dnia 12 grudnia 1997 r. o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej (Dz U Nr 160, poz. 1081 z późn. zm.) – weszła w życie 1 stycznia 1998 r.

Ustawa wprowadziła dla pracowników sfery budżetowej dodatkowe wynagrodzenia roczne w miejsce zakładowego funduszu nagród. Zasady nabywania prawa do dodatkowego wynagrodzenia rocznego są korzystniejsze od zasad obowiązujących przy zakładowym funduszu nagród.

- Ustawa z 8 maja 1998 r. zmieniająca ustawę o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw, a także o zmianie ustaw : o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin oraz o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz U nr 66, poz. 431). Ustawa obowiązuje od dnia 2 czerwca 1998 r.

Celem tej ustawy było unormowanie – na okres przejściowy – sytuacji prawnej pracowników objętych pragmatykami pracowniczymi wydanymi na podstawie art. 298 Kodeksu pracy, w związku z utratą mocy obowiązującej tych pragmatyk na podstawie art. 25 ustawy z 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy (Dz U nr 24, poz. 110)

- Ustawa z 16 lipca 1998 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz ustawy o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (Dz U Nr 108 poz. 684) wprowadzono zmiany przepisów polegające na :

- stworzeniu możliwości sfinansowania z Funduszu Pracy kosztów szkolenia osób nie posiadających statusu bezrobotnego,
- wprowadzeniu wyższych stypendiów dla bezrobotnych absolwentów odbywających szkolenie lub staż,
- wprowadzeniu korzystniejszych zasad w zakresie przyznawania i wypłacania zasiłków przedemerytalnych oraz świadczeń przedemerytalnych.

- podwyższeniu wysokości świadczenia przedemerytalnego z 80 do 90% kwoty emerytury jaka przysługiwałaby danej osobie , gdyby posiadała wiek uprawniający do emerytury (60 lat kobieta i 65 lat mężczyzna),

- Zmiana ustawy o pomocy społecznej zawarta w art. 64 ustawy z 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz U z 1998 r. Nr 106, poz. 668).

W związku z planowanym wprowadzeniem od 1 stycznia 1999 r. reformy administracyjnej państwa opracowano nowy podział kompetencji i zadań dla jednostek samorządu terytorialnego oraz województw rządowych w obszarze pomocy społecznej.

- Ustawa z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

Ustawa ta zawiera ogólne zasady ubezpieczeń społecznych, organizację i finansowanie tych ubezpieczeń. Ustawa określa, że głównym źródłem finansowania ubezpieczeń społecznych jest składka, która została podzielona na poszczególne rodzaje ubezpieczeń. Wpływać będzie ona do odpowiadających im funduszy w ramach FUS i Funduszy Emerytalnych.

Podział ten uwzględnia równy podział składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe pomiędzy pracownika i pracodawcę, składka na ubezpieczenie chorobowe płacona jest w całości przez pracownika zaś składka wypadkowa płacona jest przez pracodawcę. Składka przesyłana do funduszy emerytalnych pochodzi w całości z części płaconej przez pracownika. Powszechny system ubezpieczeń społecznych objął swoim zakresem większość grup zawodowych, w tym służby mundurowe. Ustawa nie objęła sędziów i prokuratorów a także rolników indywidualnych. Podstawową zmianą w stosunku do systemu obowiązującego dotychczas jest wprowadzenie indywidualnych kont ubezpieczonych, zawierających informacje dotyczące ich kariery zawodowej, z wyszczególnieniem okresu ubezpieczenia, wielkości wpłacanych do poszczególnych funduszy składek oraz wynikających z tego uprawnień emerytalnych. Ustawa wprowadziła również nową strukturę administracyjną Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W celu zapewnienia finansowania systemu emerytalnego w długim okresie utworzony został Fundusz Rezerwy Demograficznej, którego celem jest gromadzenie nadwyżki istniejącej w funduszu emerytalnym i pokrywanie zaistniałego niedoboru.

- Ustawa z 3 grudnia 1998 r. o zmianie ustawy o zwrocie majątku utraconego przez związki zawodowe i organizacje społeczne.

Celem ustawy było stworzenie warunków prawnych dla wydania przez Radę Ministrów przepisów wykonawczych umożliwiających wykonanie - w formie obligacji skarbowych lub w formie przeniesienia praw do składników majątkowych stanowiących własność Skarbu Państwa - niepieniężnych zobowiązań Skarbu Państwa wynikających z orzeczeń Społecznej Komisji Rewindykacyjnej i przez to zatrzymanie dalszego naliczania odsetek ustawowych od zaległych zobowiązań.

- Zmiana ustawy o pomocy społecznej w związku z reformą systemu emerytalnego - art. 157 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz U Nr 162, poz. 1118).

Określiła zasady nabycia prawa do świadczeń emerytalno-rentowych oraz zasady ich obliczania. Nowe rozwiązania wprowadzone przy zasadzie respektowania praw nabytych wiązały się koniecznością podzielenia ogółu ludności na trzy grupy:

- osoby, które w momencie wprowadzenia reformy ukończyły 50 lat lub młodsze, którym brakuje nie więcej niż 5 lat do nabycia praw emerytalnych oraz nie uczestniczą w II filarze. Dla tych osób warunki uzyskania emerytury pozostają niezmiennie,
- osoby, które w momencie wprowadzenia reformy miały od 30 do 50 lat. Osoby te znajdujące się w systemie zreformowanym mają jednakże możliwość wyboru uczestnictwa w filarze kapitałowym,
- osoby, które w momencie wprowadzenia reformy nie ukończyły 30 roku życia przechodzą całkowicie do nowego systemu. W szczególności osób tych nie dotyczą przywileje branżowe istniejące w systemie dotychczasowym.

Wymiar nowej emerytury będzie zależny, nie jak dotychczas od wysokości osiąganych w okresie aktywności zawodowej zarobków i stażu pracy, a jedynie od kwoty zwaloryzowanych składek na ubezpieczenie emerytalne, zaewidencjonowanych na indywidualnym koncie ubezpieczonego, z uwzględnieniem oczywiście praw emerytalnych, nabytych do dnia reformy ubezpieczeń społecznych. Rozwiązanie to docelowo zapewni stabilność finansową systemu emerytalnego i barak zależności od dotacji budżetowej.

Ponadto wprowadzenie drugiego filaru pozwoli na zwiększenie oszczędności długookresowych w gospodarce, co sprzyja stabilizacji rynku finansowego w Polsce.

- Zmiana ustawy o pomocy społecznej zawarta w art. 13 ustawy z 29 grudnia 1998 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrożeniem reformy ustrojowej państwa (Dz U Nr 162, poz. 1126)

- Ustawa z 21 stycznia 1999 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz U Nr 20, poz. 170)

Nowelizacja art. 31 ust. 4a regulującego zasady przyznawania gwarantowanego zasiłku okresowego polegała na wprowadzeniu możliwości zawieszenia gwarantowanego zasiłku okresowego w przypadku, gdy osoba otrzymująca to świadczenie podejmie pracę – na czas zatrudnienia (wcześniej w przypadku podjęcia pracy a następnie jej utraty dana osoba nie mogła ponownie otrzymać zasiłku gwarantowanego).

- Ustawa o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa z 28 czerwca 1998 r. (Dz U Nr.

Ustawą tą przeprowadzono zmiany zasad przyznawania i wypłaty świadczeń z ubezpieczenia chorobowego. Są one integralną częścią reformy systemu ubezpieczeń społecznych, której podstawowym aktem prawnym jest ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

W przeciwieństwie do zasad obowiązujących poprzednio, obok kręgu osób objętych obowiązkowo ubezpieczeniem chorobowym /pracownicy oraz członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych/ - po reformie – niektóre grupy osób mogą dobrowolnie przystępować do tego ubezpieczenia. Dotyczy to m.in. osób wykonujących pracę nakładczą, osób wykonujących pracę na podstawie umowy zlecenia oraz osób prowadzących pozarolniczą działalność zarobkową. Katalog świadczeń przewidzianych w ustawie oparty jest na zakresie dotychczasowym. Prawo do świadczeń, określonych w ustawie, przysługuje wszystkim ubezpieczonym dopiero po upływie okresu wyczekiwania. Nowym rozwiązaniem jest też skrócenie okresu po ustaniu ubezpieczenia, w którym ubezpieczony może zachorować z prawem do świadczeń pieniężnych. Okres ten obecnie wynosi 14 dni. Ustawa wprowadziła też ograniczenie wysokości podstawy wymiaru zasiłku

chorobowego wypłacanego po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego do 200% przeciętnego wynagrodzenia ogłaszanego co kwartał dla celów emerytalnych. Ustawa nie zmieniła okresów wypłaty zasiłku chorobowego. Wynoszą one nadal 6 miesięcy, a przy gruźlicy 9 miesięcy. Wprowadziła natomiast zmianę w zasadach zliczania okresów niezdolności do pracy do jednego okresu zasiłkowego. Jednak o przedłużeniu okresu zasiłkowego orzeka obecnie, na wniosek lekarza leczącego, lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (poprzednio lekarz leczący). Ustawa wprowadziła system ewidencji przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wszystkich zaświadczeń lekarskich oraz kontroli prawidłowości ich wykorzystywania w celu eliminowania nadużyć. W razie stwierdzenia ewidentnych uchybień merytorycznych lub formalnych w orzekaniu, Zakład Ubezpieczeń Społecznych ma obecnie prawo do cofnięcia lekarzowi upoważnienia do wydawania zaświadczeń o czasowej niezdolności do pracy – na okres do 12 miesięcy. Ustawa wprowadziła też instytucję badania kontrolnego osoby będącej na zwolnieniu lekarskim przez lekarza orzecznika.

- Zmiana ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa z 25 czerwca 1999 r. (Dz U Nr 60, poz. 636).

Wprowadzono zmiany dotyczące:

- zmiany definicji osoby bezrobotnej, umożliwiającej uzyskiwanie statusu bezrobotnego przez właścicieli (posiadaczy) gospodarstw stanowiących działki specjalne produkcji rolnej, jeżeli osiągają dochód z tych działków nie przekraczający przeciętnego dochodu z pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych z 2,0 ha przeliczeniowych,
- możliwości finansowania ze środków Funduszu Pracy zasiłków porodowych wypłacanych bezrobotnym oraz zasiłków porodowych i pogrzebowych wypłaconych osobom pobierającym zasiłki przedemerytalne lub świadczenia przedemerytalne.

- Ustawa z 10 września 1999 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz U Nr 79, poz. 885)

Kolejna nowelizacja rozszerzyła krąg osób uprawnionych do gwarantowanego zasiłku okresowego o osoby samotnie wychowujące dzieci w wieku powyżej 13 lat tj. do dnia ukończenia przez dziecko gimnazjum nie dłużej niż do 15 roku życia a od 1 września 2001 r.

nie dłużej niż do 16 roku życia. Ponadto wprowadzono zapis umożliwiający wypłacenie omawianego świadczenia osobom, które w okresie lipiec-sierpień 1999 r. spełniałyby kryteria przyjęte w nowelizacji, ale w świetle poprzednio obowiązującego przepisu utraciły prawo do zasiłku w czerwcu 1999

- Ustawa z 8 października 1999 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej i ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz U Nr 90, poz. 1001),

Nowelizacja ta miała na celu ułatwienie organom przyznającym zasiłek stały ustalenia rzeczywistych uprawnień do tego świadczenia, a przede wszystkim umożliwienie uwzględnienia faktycznych potrzeb dziecka w zakresie opieki i pielęgnacji. W 1999 r. prowadzone były dalsze prace nad zmianą ustawy o pomocy społecznej, w efekcie których w 2000 r. weszły w życie dwie nowelizacje ustawy o pomocy społecznej. Zaproponowano zmianę zapisów dotyczących uprawnień poszczególnych kategorii pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne. Ponadto uściślono przepisy odnoszące się do finansowania ze środków PFRON kosztów szkoleń dla osób niepełnosprawnych bezrobotnych, poszukujących pracy i nie pozostających w zatrudnieniu oraz osób, którym przyznano rentę szkoleniową i zostały skierowane do powiatowego urzędu pracy.

- Ustawa z 21 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Ustawa umożliwia uzyskanie przez Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z budżetu państwa nie tylko dotacji ale i pożyczek oraz wprowadziła zawieszenie prawa do emerytury bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury.

- Ustawa z 21 stycznia 2000 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej (Dz U z 2000 r. Nr 12, poz. 136).

W ramach tych zmian dokonano sprecyzowania zapisów dotyczących osób bezdomnych.

- Ustawy z 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz U z 2000 r. Nr 19, poz. 238)

Do ustawy tej wprowadzono nowy rozdział regulujący kwestie opieki nad rodziną i dzieckiem.

Podstawowe zadania:

- wspieranie rodziny naturalnej w wypełnianiu przez nią funkcji opiekuńczych
- wychowawczych – poradnictwo rodzinne i terapia rodzinna
- określono zasady organizowania opieki w rodzinach zastępczych.
- wprowadzono zapisy regulujące zasady działania placówek opiekuńczo - wychowawczych

- Ustawa z 31 marca 2000 r. o zmianie przepisów o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz U Nr 31, poz. 384).

Wprowadzono m.in. zasiłek przedemerytalny w wysokości podwyższonej (160% kwoty zasiłku) dla osób nie zamieszkałych w powiecie (gminie) uznanym za zagrożony szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym, jeżeli stosunek pracy lub stosunek służbowy rozwiązany został z przyczyn dotyczących zakładu pracy w okresie nie dłuższym niż 3 miesiące z co najmniej 100 pracownikami wykonującymi pracę na terenie jednego powiatowego urzędu pracy.

- Ustawa z 9 listopada 2000 roku o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz U Nr 107, poz. 1127).

Ustawa ta znowelizowała przepisy Działu Jedenastego Kodeksu pracy dotyczące układów zbiorowych pracy oraz przepisy ustaw: o związkach zawodowych, o organizacjach pracodawców, o rozwiązywaniu sporów zbiorowych.

Przyznała prawo zawierania układów ponadzakładowych organizacjom pracodawców również w państwowej i samorządowej sferze budżetowej, jak i prawo zawierania zakładowych układów zbiorowych pracy dla pracowników zatrudnionych w państwowych

jednostkach sfery budżetowej, nałożono na pracodawcę obowiązek pobierania z wynagrodzenia pracownika składki związkowej, o ile z takim wnioskiem wystąpi zakładowa organizacja związkowa a pracownik wyrazi na to zgodę.

- Ustawa z 22 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela, ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, ustawy o oznaczaniu wyrobów znakami skarbowymi akcyzy, ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz ustawy o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej (Dz U Nr 122, poz. 1323), której przepisy weszły w życie 1 stycznia 2001 r.

Wprowadzono między innymi zmiany:

- uchylono przepis przyznający Radzie Ministrów uprawnienia do przyznawania bezrobotnym zamieszkałym w powiatach (gminach) zagrożonych strukturalną recesją, prawa do zasiłku przedemerytalnego w wysokości 160% kwoty zasiłku dla bezrobotnych,
 - uchylono przepis przyznający prawo do zasiłku przedemerytalnego w wysokości 160% kwoty zasiłku dla bezrobotnych osobom niezamieszkałym w powiatach (gminach) uznanych za zagrożone szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym, jeżeli stosunek pracy (stosunek służbowy) rozwiązany został z przyczyn dotyczących zakładu pracy w okresie nie dłuższym niż 3 miesiące z co najmniej 100 pracownikami, wykonującymi pracę na terenie jednego powiatowego urzędu pracy,
 - od 1 stycznia 2001 r. do okresu wymaganego do nabycia prawa do zasiłku lub świadczenia przedemerytalnego nie jest zaliczany okres aktualnie pobieranego zasiłku dla bezrobotnych,
 - uchylono przepis umożliwiający jednoczesne pobieranie zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego oraz osiąganie (bez ich zawieszania), dochodów z pracy do wysokości połowy najniższego wynagrodzenia.
- Ustawa z 11 stycznia 2001 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw.

Zapisy ustawy przyczynią się do usprawnieni obiegu informacji i przepływu składek w ramach systemu na linii płatnicy – ZUS. Przepisy ustawy urealniają ponadto i racjonalizują zarówno stosowane procedury postępowania w kontaktach z płatnikami składek, jak i terminy wykonania ustawowych zobowiązań przez ZUS względem ubezpieczonych i otwartych funduszy emerytalnych.

- Ustawa z 1 marca 2001 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy (Dz U nr 28, poz. 301).
Ustawa obowiązuje od 1 maja 2001 r.

Zgodnie z przepisami tej ustawy przeciętna tygodniowa norma czasu pracy w 2001 r. wynosi 42 godziny, w 2002 r. będzie wynosić 41 godzin, zaś poczynając 1 stycznia 2003 r. będzie wynosić 40 godzin.

- Ustawa z 29 marca 2001 r. o zasadach i formach uregulowania zobowiązań Skarbu Państwa wynikających z orzeczeń Społecznej Komisji Rewindykacyjnej (Dz U Nr 42, poz. 470).

Celem ustawy było umożliwienie uregulowania – w formie obligacji skarbowych – wszystkich zobowiązań Skarbu Państwa wynikających z orzeczeń Społecznej Komisji Rewindykacyjnej.

- Zmiany ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego z 6 lutego 1998 r. (Dz U Nr 37, poz. 204), następna z dnia 25 kwietnia 1998 r. (Dz U Nr 68, poz. 436) oraz z dnia 3 marca 1999 r. (Dz U Nr 77, poz. 862).

Zmiana z 6 lutego 1998 r. określała jednoznacznie termin składania wniosków o uprawnienia kombatanckie. Nowelizacja z 25 kwietnia 1998 r. przywróciła pierwotne brzmienie ustawy jednoznacznie określając krąg osób (wyłączając osoby współpracujące z aparatem bezpieczeństwa w okresie stalinowskim), którym przysługują uprawnienia kombatanckie. Zmiany wprowadzone 3 marca 1999 r. Rozszerzyły krąg osób uprawnionych do uzyskania świadczeń (o osoby ukrywające Żydów w czasie okupacji oraz ofiar Grudnia 1970).

- Ustawa z 24 lipca 1999 r. O szczególnych zasadach, warunkach i trybie mianowania na wyższe stopnie wojskowe żołnierzy uczestniczących w walkach o wolność i niepodległość Polski podczas II wojny światowej i w okresie powojennym (Dz U Nr 72, poz. 804).

- Zmiana ustawy o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i ZSRR z dnia 18 marca 1999 r.(Dz U Nr 28, poz. 257).

Na przełomie roku 2000/2001 w ramach inicjatywy poselskiej przygotowany został kolejny projekt zmiany ustawy o pomocy społecznej. W czerwcu 2001 r. Sejm przyjął ustawę. Tekst został przekazany do podpisu Prezydenta RP.

Zrównuje się wysokość pomocy pieniężnej udzielanej na dziecko umieszczone w rodzinie zastępczej zarówno spokrewnionej jak i niespokrewnionej.

Projekty ustaw znajdujących się w Sejmie z inicjatywy MPiPS

- Projekt ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę

Rząd przekazał w dniu 12 października 1999 r., w wykonaniu art. 65 ust. 4 Konstytucji RP. Projekt jest przedmiotem prac Podkomisji Nadzwyczajnej, powołanej przez Komisję Polityki Społecznej. Problemy, które pojawiły się w trakcie prac Podkomisji zahamowały postęp prac nad projektem. Problemy dotyczą głównie sposobu ustalania wysokości minimalnego wynagrodzenia w kontekście powiązania tej wysokości z sytuacją na rynku pracy (głównie osób młodych) oraz wydatkami budżetowymi. Problemami tymi zajmuje się specjalny Zespół powołany przez Wicepremiera Longina Komołowskiego.

- Projekt ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych

Celem nowych regulacji jest określenie zasad przyznawania świadczeń z tytułu niezdolności do pracy z powodu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, dla ubezpieczonych objętych ubezpieczeniem wypadkowym

- Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (druk sejmowy nr 2013).

Projekt ustawy został skierowany do Sejmu RP 15 czerwca 2000 r., jego pierwsze czytanie odbyło się w dniu 15 września 2000 r. W maju 2001 r. zakończono prace w Komisji Nadzwyczajnej ds. zmian w Kodyfikacjach. Projekt jest przed drugim czytaniem. Sprawozdanie Komisji zawarto w druku sejmowym nr 2981.

- Projekt ustawy o zmianie ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych

Od 1 stycznia 2001 r. dla pracowników zatrudnionych na obszarach ekologicznie zagrożonych Fundusz naliczany jest według odpisu podstawowego wynoszącego 50% przeciętnego wynagrodzenia, przy powszechnie obowiązującym odpisie podstawowym w wysokości 37,5%.

W projekcie zmiany ustawy Rząd proponuje, aby środki Funduszu pochodzące z różnicy odpisu przeznaczyć wyłącznie na cele zdrowotne.

Projekt przekazany został 31 października 2000 r. i jest po pierwszym czytaniu (7 grudnia 2000 r.)

- Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Projekt ustawy został skierowany do Sejmu RP 14 maja 2001 r. (druk sejmowy nr 2916). Pierwsze czytanie projektu odbyło się 5 czerwca 2001 r. Projekt został skierowany do dalszych prac w Komisji Nadzwyczajnej ds. zmian w Kodyfikacjach.

- W toku prac parlamentarnych jest ustawa o cywilnych ofiarach wojny, która pozwoli na zadośćuczynienie osobom niezdolnym do pracy w skutek kalectwa odniesionego w trakcie II wojny światowej.

- W czerwcu 2000 roku został przekazany do Sejmu projekt ustawy o Komisji ds. Społeczno-Gospodarczych. Projekt ten był przedmiotem prac Podkomisji nadzwyczajnej do rozpatrzenia rządowego projektu ustawy o Komisji ds. Społeczno – Gospodarczych oraz o zmianie niektórych ustaw oraz poselskiego projektu ustawy o Trójstronnej Komisji ds. Społeczno – Gospodarczych oraz o zmianie niektórych ustaw oraz Komisji Polityki Społecznej. W dniu 4 lipca br. na posiedzeniu Sejmu Komisja Polityki Społecznej przedstawi sprawozdanie o tych projektach.

Projekt realizuje zobowiązanie wynikające z umowy koalicyjnej AWS – UW do ustawowego powołania Trójstronnej Komisji ds. Społeczno-Gospodarczych, finansowanej z budżetu państwa. Realizację tej umowy stanowi również uczestnictwo w pracach Komisji przedstawiciela samorządu terytorialnego w zakresie dotyczącym wykonywania zadań publicznych przez samorząd terytorialny.

- 14 maja 2001 roku skierowany został do Sejmu projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz zmianie niektórych innych ustaw, nowelizujący m. in. ustawę o związkach zawodowych wprowadzając regulacje dostosowujące do wymogów prawa Unii Europejskiej w zakresie dyrektywy Nr 77.187 (EEC) z dnia 14 lutego 1977 roku, zmienionej dyrektywą NR 98.50 (EC) z dnia 29 czerwca 1998 roku, w sprawie dostosowania praw państw członkowskich dotyczących ochrony praw pracowników w przypadku transferu przedsiębiorstw, działalności lub ich części.

Projektowana ustawa realizuje Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej na lata 2000-2002.

Przekazując powyższe odpowiedzi jednocześnie informujemy, że w dniu 13 czerwca 2001 r. rozpatrywany był i został przyjęty przez Komitet Integracji Europejskiej projekt ustawy o europejskich radach zakładowych oraz o sposobach informowania pracowników i konsultacji z pracownikami w przedsiębiorstwach i grupach przedsiębiorstw o zasięgu wspólnotowym, którego opracowanie przewidziane zostało w Narodowym Programie Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej na lata 2000-2002. Zgodnie z NPPC przyjęcie projektu tej ustawy przez Radę Ministrów przewidziane zostało w czerwcu 2001 roku. Również w czerwcu br. projekt ma trafić do Sejmu.

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

1998 rok

- Ustawa z dnia 3 lipca 1998 r. o zmianie ustawy o podatku rolnym (Dz U Nr 108, poz. 681)- wprowadza zmianę naliczania podatku z 1 ha fizycznego na przeliczeniowy przy obliczaniu dochodu z 1 ha dla celów socjalnych.

- Ustawa z 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz U Nr 106, poz. 668) Art. 110 dotyczący izb rolniczych wprowadził zapis, że Rada Ministrów po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Izb Rolniczych określi w drodze rozporządzenia liczbę i teren działania izb w związku ze zmianą liczby województw.

- Ustawa z 29 grudnia 1998 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrażaniem reformy ustrojowej państwa (Dz U Nr 162, poz. 1126) – Art.20 wprowadza zmiany do ustawy z 14 grudnia 1995 r. o izbach rolniczych, polegające na określeniu terenu działania izby i okresu działania I kadencji organów izby.

1999 rok

- Ustawa o zmianie ustawy o dopłatach do oprocentowania niektórych kredytów bankowych – 2 nowelizacje - Dz U Nr 27, poz. 243, Dz U Nr 63, poz. 702 – określa okres i zakres dopłat do kredytów zaciągniętych w 1998 r. na cele rolnicze, w drugiej nowelizacji wprowadzono zmniejszenie minimalnego oprocentowania kredytu z 7% do 4,5% dla kredytobiorców realizujących skup produktów rolnych.

- Ustawa z 18 marca 1999 r. o zmianie ustawy o zasadach, warunkach i trybie nakładania opłat celnych dodatkowych na niektóre towary rolne przywożone z zagranicy – (Dz U Nr 45, poz. 435), rozszerzyła zakres towarów, na które można nakładać dodatkowe opłaty celne.

- Ustawa z 6 maja 1999 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz U Nr 49, poz. 484). Rozszerza zakres działalności Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa o zadania związane z pomocą środowiskom popegerowskim, porządkuje sprawy związane z państwowymi nieruchomościami rolnymi należącymi do innych podmiotów krajowych, ustala sposób ustalania ceny i obrotu nieruchomościami rolnymi oraz przychody i koszty Agencji.

2000 rok

- Ustawa z 16 marca 2000 r. o zmianie ustawy o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa – Dz U Nr 48, poz. 547; rozszerza zakres wsparcia o rachunkowość rolną i poręczenia kredytów studenckich dla młodzieży wiejskiej.

- Ustawa z 20 lipca 2000 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym i ustawy o opłacie skarbowej – Dz U Nr 68;poz.805; wprowadziła 3% VAT w rolnictwie.

- Ustawa z 26 lipca 2000 r. o nawozach i nawożeniu – Dz U Nr 89, poz.991. Reguluje sprawy w zakresie wprowadzania do obrotu nawozów i ich stosowania, zapobiegania zagrożeniom dla zdrowia ludzi, zwierząt i środowiska, które mogą powstać w wyniku przewozu, przechowywania i stosowania nawozów. Umożliwia efektywne funkcjonowanie służby agrochemicznej i instytucji kontrolnych dla egzekwowania wymagań dotyczących jakości nawozów, ich wartości użytkowej, racjonalizacji nawożenia oraz ochrony środowiska.

- Ustawa z 9 września 2000 r. o powszechnym spisie rolnym w 2002 r. – Dz U Nr 99, poz.1072, ustalająca m. innymi zasady spisu, zakres pytań i termin przeprowadzenia spisu.

- Ustawa z 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw – Dz U Nr 88, poz. 983. Ustawa określa zasady uznawania grup i ich związków, warunki ubiegania się o pomoc ze środków publicznych na utworzenie i funkcjonowanie grup oraz formy wsparcia m.in. poprzez dotacje, preferencyjne kredytowanie, zwolnienia z podatku od nieruchomości budynków służących działalności statutowej w ciągu 5 lat po uzyskaniu wpisu do rejestru grupy itp.

- Ustawa z 15 września 2000 r. o zmianie ustawy o nasiennictwie – Dz U Nr 88, poz. 984. Ustawa wprowadza system badania odmian, prowadzenie rejestru producentów i przedsiębiorców zajmujących się produkcją i obrotem materiału siewnego, rozszerza wyłączne prawo do odmiany na wszystkie rodzaje i gatunki roślin, ogranicza wielkość produkcji materiału siewnego warunkowo kwalifikowanego w celu zmniejszenia produkcji odmian nie wpisanych do rejestru. Wprowadza obowiązek kontraktacji produkcji nasiennej i uregulowania dotyczące etykietowania i zabezpieczenia opakowań materiału siewnego.

- Ustawa z 26 października 2000 r. o zmianie ustawy o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko-weterynaryjnych - Dz U Nr 114, poz.1189, wprowadziła zmianę dotyczącą władz izby lekarsko-weterynaryjnej, wyboru jej delegatów na zjazd oraz określiła okresy kadencji organów izby.

- Ustawa z 16 listopada 2000 r. o domach składowych oraz o zmianie kodeksu cywilnego, kodeksu postępowania cywilnego i innych ustaw - Dz U Nr 114, poz.1191. Ustawa reguluje zasady działalności domów składowych, wydawania zezwoleń i formy wniosków na prowadzenie przedsiębiorstwa składowego, precyzuje co powinno zawierać wydane zezwolenie.

- Ustawa z 22 grudnia 2000 r. o zmianie niektórych upoważnień ustawowych do wydawania aktów normatywnych oraz o zmianie niektórych ustaw – Dz U Nr 120, poz.1268, upoważnia ministra ds. rolnictwa do wydania rozporządzeń dla poszczególnych rodzajów pasz, analiz środków żywienia, nadzoru itp.

- Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu oraz rynku suszu paszowego - Dz U Nr 3, poz. 19. Ustawa reguluje w zakresie rynku owoców i warzyw funkcjonowanie grup producentów owoców i warzyw, udzielanie pomocy finansowej grupom oraz ustala warunki wycofywania z obrotu owoców i warzyw przez grupy. W zakresie rynku chmielu warunki wprowadzania do obrotu chmielu i produktów chmielowych, rejonizację i ewidencję plantacji chmielu oraz umów kontraktacyjnych. W zakresie rynku tytoniu warunki prowadzenia działalności gospodarczej, limitowanie produkcji surowca tytoniowego i rejonizację upraw. W zakresie rynku suszu paszowego zasady udzielania pomocy finansowej producentom, limitowanie produkcji suszu i warunki wprowadzania suszu do obrotu.

- Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. o zbieraniu i wykorzystaniu danych rachunkowych gospodarstw rolnych - Dz U Nr 3, poz. 20. Ustawa pozwala na wdrożenie do polskich przepisów prawnych przepisów obowiązujących w krajach UE regulujących zasady zbierania i wykorzystywania danych rachunkowych pochodzących z poszczególnych gospodarstw rolnych wg grup ekonomicznych. Pozwolą one m. innymi na ocenę opłacalności produkcji rolniczej ogółem i w grupach gospodarstw wg specjalizacji.

- Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno- spożywczych – Dz U Nr 5, poz. 44. Ustawa reguluje sprawy jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych tj. cech i właściwości organoleptycznych, fizykochemicznych, mikrobiologicznych, oznakowania, wymiaru, masy i wielkości artykułów rolno- spożywczych oraz organizację i zasady działania Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

2001 rok

Ustawy opublikowane

- Ustawa z 11 stycznia 2001 r. o regulacji rynku skrobi ziemniaczanej – Dz U Nr 11, poz. 83. Ustawa reguluje rynek skrobi ziemniaczanej (limity kontyngentów), kwotowanie produkcji skrobi ziemniaczanej oraz formy wsparcia produkcji i eksportu skrobi ziemniaczanej.

- Ustawa z 18 stycznia 2001 r. o wyścigach konnych - Dz U Nr 11, poz. 86. Ustawa reguluje zasady organizowania wyścigów konnych na terytorium RP oraz działalność Polskiego Klubu Wyścigów Konnych

- Ustawa z 18 stycznia 2001 r. o zmianie ustawy o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich oraz obrocie tymi wyrobami – Dz U Nr 11, poz. 85, reguluje sprawy zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie wyrobu i rozlewu wyrobów winiarskich, precyzuje zakres obowiązków podmiotów po uzyskaniu zezwolenia i zawiera przepisy karne regulujące odpowiedzialność za wykonywanie działalności bez wymaganego zezwolenia.

- Ustawa z 16 lutego 2001 r. o zmianie ustawy o ochronie roślin uprawnych - Dz U Nr 22, poz.248. Wprowadza zmiany dot. zapobiegania przenikaniu organizmów szkodliwych przez granicę państwa i rozprzestrzenianiu się tych organizmów w kraju a także zapobiegania zagrożeniom dla zdrowia ludzi, zwierząt oraz środowiska, które mogą powstać w wyniku obrotu i stosowania środków ochrony roślin. Określa sposób postępowania w przypadku wystąpienia organizmów szkodliwych i stosowania środków zapobiegawczych.

- Ustawa z 16 lutego 2001 r. o zmianie ustawy o Inspekcji Sanitarnej, ustawy o utworzeniu Agencji Rynku Rolnego, ustawy o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, ustawy – Kodeks celny, ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej i ustawy o administrowaniu obrotem z zagranicą towarami i usługami oraz o obrocie specjalnym – Dz U Nr 29, poz.320. Ustawa stwarza warunki do funkcjonowania obu Agencji jako agencji płatniczych w okresie przedakcesyjnym, zwiększa zadania dla Inspekcji Sanitarnej i Inspekcji Weterynaryjnej, wprowadza zmiany w Kodeksie celnym odnośnie kontyngentów taryfowych i kaucji. Wprowadza delegację ustawową w ustawie o administrowaniu obrotem z zagranicą towarami i usługami oraz obrocie specjalnym na wydanie rozporządzeń przez ministrów ds. rynku i gospodarki odnośnie obrotu towarami rolno-spożywczymi.

- Ustawa z 2 marca 2001 r. o wyrobie spirytusu oraz wyrobie i rozlewie wyrobów spirytusowych oraz wytwarzaniu wyrobów tytoniowych – Dz U Nr 31, poz.353. Ustawa określa dokumenty i informacje niezbędne do załączenia do wniosku o uzyskanie zezwolenia, precyzuje zakres obowiązków po uzyskaniu zezwolenia i zawiera przepisy karne regulujące odpowiedzialność za wykonywanie działalności bez wymaganego zezwolenia.

- Ustawa z 16 marca 2001 r. o rolnictwie ekologicznym – Dz U Nr 38, poz. 452. Ustawa reguluje zagadnienia związane z warunkami prowadzenia produkcji rolniczej i przetwórstwa rolno-spożywczego metodami ekologicznymi, systemem kontroli tej produkcji i przetwórstwa a także obrotem produktami rolnictwa ekologicznego i ich znakowaniem.

- Ustawa z 30 marca 2001 r. o rolniczych badaniach rynkowych - Dz U Nr 42, poz.471. Ustawa reguluje sposób prowadzenia rolniczych badań rynkowych polegających na zbieraniu i opracowywaniu informacji o poziomie cen i wielkości obrotów artykułów rolno-

spożywczych niezbędnych do wypełnienia obowiązków sprawozdawczych nakładanych na państwa członkowskie UE oraz dla potrzeb odbiorców krajowych.

- Ustawa z 26 kwietnia 2001 r. o rentach strukturalnych dla rolników –Dz U Nr 52, poz. 539. Reguluje zasady i tryb przyznawania świadczenia pieniężnego nazwanego „rentą strukturalną” rolnikom będącym w wieku przedemerytalnym, którzy zdecydują się na zaprzestanie prowadzenia działalności rolniczej i przełożą gospodarstwo rolne o pow. co najmniej 3 ha w sposób sprzyjający koncentracji gruntów i powiększeniu gospodarstw rolnych, osobom posiadającym kwalifikacje rolnicze i powiększającym gospodarstwa do powierzchni co najmniej 15 ha.

Projekty oczekujące na podpis prezydenta

- Ustawa o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, ustawy o zamówieniach publicznych i ustawy o ochronie informacji niejawnych (opracowywana przez MF przy udziale MRiRW) - wprowadza bony paliwowe dla rolników posiadających ciągniki.

Ustawa o regulacji rynku cukru - ustawa ostatecznie uchwalona przez Parlament 21.06. 2001 r.

Określa zasady regulacji rynku buraków cukrowych i cukru, obejmujące produkcję i obrót burakami cukrowymi, cukrem trzcinowym, izoglukozą, syropem inulinowym, melasą, wysłodkami, sztucznym miodem i innymi produktami.

Projekty w toku prac parlamentarnych

- Ustawa o zmianie ustawy o izbach rolniczych oraz o zmianie innych ustaw uchwalona przez Sejm RP 20 czerwca 2001 r. i przekazana do Senatu RP.

Ustawa zakłada powołanie nowego organu izby rolniczej, czyli rady powiatowej izby, której zadaniem będzie wypracowanie metod ścisłej współpracy między rolnikami walnym zgromadzeniem i zarządem izby, rozszerza kompetencje o współdecydowaniu lub

opiniowaniu w sprawach nabywania nieruchomości rolnych przez cudzoziemców, ochrony środowiska, podatku rolnego, scalania i wymiany gruntów rolnych, przeznaczania gruntów rolnych i leśnych niższych klas na cele nierolnicze i nieleśne, ustalania obwodów łowieckich, szacowania szkód.

- Ustawa o środkach żywienia zwierząt - uchwalona przez Sejm RP 20.06.2001 r.

Ustawa określa zasady wytwarzania, obrotu i stosowania pasz, dodatków paszowych i premiksów; wymagań jakościowych i nadzoru nad jakością środków żywienia zwierząt; prowadzenia ewidencji przedsiębiorców i podmiotów wytwarzających mieszanki paszowe oraz prowadzenia rejestrów produktów paszowych.

- Ustawa o regulacji rynków mleka i przetworów mlecznych, mięsa oraz niektórych roślin uprawnych – projekt przyjęty przez RM i przekazany 13.11.2000 r. do Sejmu RP. W dniu 5 lipca 2001 r. w Sejmie czytanie sprawozdania Komisji.

Projekt ustawy wprowadza limitowanie krajowej produkcji mleka; reguluje działania interwencyjne na rynku przetworów mlecznych, prowadzonych przez ARR; określa zasady stosowania dopłat do przechowania konsumpcji przetworów mlecznych i ich eksportu. Wprowadza także regulacje na rynku mięsa, roślin wysokobiałkowych i oleistych.

- Ustawa o rybołówstwie – projekt 22.11.2000 r. przyjęty przez Komitet Integracji Europejskiej, 5.12.2000 r. przez RM. W dniu 3.02.br. skierowany do I czytania na posiedzeniu Sejmu RP. Czytanie sprawozdania w Sejmie 5.07.br.

Projekt określa zasady ochrony, zachowania i racjonalnego wykorzystania żywych zasobów wód morskich i pochodzących z akwakultury w celu osiągnięcia długoterminowego zrównoważonego rozwoju rybołówstwa; organy administracji rybołówstwa morskiego i ich kompetencje; rozmiar i możliwości połowów z uwzględnieniem zachowania równowagi; stopę eksploatacji na okresy roczne i wieloletnie dla konkretnych gatunków ryb; restrukturyzację sektora rybołówstwa poprzez dostosowanie go do stanu zasobów naturalnych.

- Ustawa o krajowym systemie ewidencji gospodarstw rolnych i zwierząt gospodarskich – projekt przyjęty przez RM, przekazany 22.05.01r. do I czytania w komisji nadzwyczajnej Komisji Prawa Europejskiego.

Reguluje sprawy ewidencji gospodarstw i zwierząt stanowiących podstawę do administrowania i kontrolowania płatnościami bezpośrednimi, finansowanymi ze środków UE, kierowanymi do producentów rolnych.

- Ustawa o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich oraz obrocie tymi wyrobami – projekt w dniu 25.05.01r. skierowany do I czytania w komisji nadzwyczajnej Komisji Prawa Europejskiego, które odbyło się 22.06.01r.

Projekt reguluje zasady produkcji i rozlewu wyrobów winiarskich oraz obrotu tymi wyrobami a także zasady wykonywania działalności gospodarczej w zakresie wyrobu i rozlewu wyrobów winiarskich. Wprowadza podział wyrobów winiarskich na fermentacyjne napoje winiarskie i aromatyzowane napoje winiarskie, wyroby winiarskie gronowe.

- Ustawa o organizacji rynku rybnego - projekt przyjęty przez RM i 13.06.2001 r. przekazany do Sejmu RP.

Określa zasady organizacji rynku rybnego tj. wprowadzenie na rynek produktów rybołówstwa i rybactwa, tworzenie i funkcjonowanie organizacji producentów rybnych, tworzenie i funkcjonowanie organizacji międzybranżowych, udzielanie ze środków publicznych pomocy finansowej organizacjom producentów rybnych. Uwzględnia wymogi sanitarne i standardy dla produktów rybnych obowiązujące w UE.

- Ustawa o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników – projekt skierowany do Sejmu 18 stycznia 2000 r.

Projekt zmienia przepisy ubezpieczenia społecznego rolników w części dot. ubezpieczenia zdrowotnego (długości okresu zasiłków chorobowych, wprowadzenia kategorii całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym). Wprowadza nowe świadczenia, rentę rolniczą szkoleniową dla rolników, którzy utracili zdolność do pracy w gospodarstwie

rolnym. Rozszerza krąg osób podlegających ubezpieczeniu społecznemu rolników, wydłuża okres pobierania zasiłku.

- Ustawa o zmianie ustawy o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 i 2000 - 28.04.2000 r. projekt przekazany do Sejmu i po I czytaniu skierowany 8.06.2000 r. do: Komisji Finansów Publicznych, Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej. Prace w Sejmie wstrzymano z uwagi na częściowe uregulowania przepisów w innych ustawach. Projekt uwzględnia propozycje przepisów regulujących kwestie związane z udzielaniem pomocy z funduszy UE oraz regulujący kwestie umarzania wierzytelności Agencji.

Projekty, aktualnie rozpatrywane przez rząd

- Ustawa o organizacji rynku przetworów owocowych i warzywnych – projekt w dniu 27.06.01 r. przyjęty przez KIE i rekomendowany RM.

Projekt ustawy określa zasady organizacji rynku przetworów owocowych i warzywnych oraz formy i zasady wspierania działalności gospodarczej w tym zakresie.

- Ustawa o państwowym doradztwie rolniczym – projekt skierowany do rozpatrzenia przez KSRM.

Projekt określa zasady tworzenia, organizacji i finansowania państwowych jednostek doradztwa rolniczego.

- Ustawa o zapobieganiu niedoborom żywności w stanach nadzwyczajnych – 13 czerwca 2001 r. KIE rozpatrzył projekt i rekomendował RM.

Projekt określa sprawy prowadzenia prac przygotowawczych do działania w okresie stanów nadzwyczajnych i ograniczeń działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu środkami spożywczymi, paszami i materiałem siewnym w sytuacji wystąpienia szczególnego zagrożenia w te środki w okresie stanów nadzwyczajnych.

- Ustawa o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (wykonanie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30.05.2000 r.) – projekt w dniu 26.06.br. przyjęty przez KSRM i rekomendowany RM.

Projekt uwzględnia w wysokości emerytury i renty rolniczej okresy służby wojskowej i działalności kombatanckiej osób pobierających świadczenia rolnicze.

- Ustawa o zasadach realizacji programów rolnośrodowiskowych – KIE w dniu 12 czerwca 2001 r. przyjął informację o projekcie.

Celem ustawy jest stworzenie podstaw prawnych do prawidłowego funkcjonowania systemu działań prośrodowiskowych realizowanych na poziomie gospodarstwa rolnego z uwzględnieniem wymogów prawnych UE.

- Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o zmianie ustawy o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko-weterynaryjnych, ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej, ustawy o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich oraz ustawy o ochronie zwierząt – Prezydenta RP w dniu 21 maja 2001 r. zgłosił weto do ustawy. Sejm RP w dniu 8.06.01r. nie uchwalił ponownie ustawy. Ustawa będzie ponownie przygotowana – w nowej wersji – do przedłożenia Sejmowi RP.

Projekty, które będą przekazane następcom

- Ustawa o wyrobie napojów spirytusowych - Projekt zostanie skierowany pod obrady KIE i Rady Ministrów w IV kwartale 2001 r.

Projekt reguluje zasady wyrobu napojów spirytusowych oraz obrotu tymi napojami. Wprowadza obowiązujące w UE zasady w zakresie kategorii napojów spirytusowych i ich definicji, wymagania jakościowe stosowane do produkcji tych napojów.

- Ustawa o wspieraniu rolnictwa na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania – KIE w dniu 12.06.br przyjął informację o projekcie.

Celem ustawy jest opracowanie podstaw prawnych dla realizacji, po uzyskaniu członkostwa w UE, zgodnego z założeniami ustawodawstwa UE systemu płatności wyrównawczych dla producentów rolnych prowadzących produkcję na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania.

- Ustawa o zalesianiu gruntów rolnych – trwają prace nad projektem, który wprowadzi po integracji z UE, płatności dla rolników zalesiających grunty.

- Ustawa o urządzaniu rolniczej przestrzeni produkcyjnej – trwają prace w ministerstwie, planowanie przekazanie na RM –IV kw.

Ustawa regulować będzie sprawy scaleń i wymiany gruntów, a ponadto zawiera propozycję definicji gospodarstwa rodzinnego.

Projekty ustaw wstrzymane i odrzucone

- Ustawa o wydatkowaniu środków z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji w Rolnictwie – po konferencji uzgadniającej w dniu 23.02.2001 r. projekt przesłano do KIE do zaopiniowania pod względem zgodności z prawem UE. Komitet Integracji Europejskiej podjął decyzję o wstrzymaniu projektu ustawy o wydatkowaniu środków z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji.. Pomoc regulowana w tym projekcie pochodzić będzie ze środków Unii Europejskiej, rozdysponowanych aktami UE, które automatycznie wejdą w życie w momencie uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii.

- Ustawa o pomocy finansowej w gospodarce rybnej – projekt po uzgodnieniach między resortowych, przekazany do KIE celem zaopiniowania pod względem zgodności z prawem UE. Komitet Integracji Europejskiej na posiedzeniu, w kwietniu br., podjął decyzję o rezygnacji z projektu ustawy o pomocy finansowej w gospodarce rybnej. Pomoc przewidziana w tym projekcie pochodzić będzie ze środków Unii Europejskiej, wobec tego ustawa weszłaby w życie w momencie uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii. Z chwilą natomiast przystąpienia Polski do Wspólnoty Europejskiej będą już obowiązywały bezpośrednio przepisy unijne. Wobec tego przedmiotowa ustawa byłaby zarówno w okresie przed przystąpieniem Polski jak i po przystąpieniu „martwa”.

- Ustawa o zmianie ustawy o podatku rolnym oraz o zmianie niektórych ustaw

Celem projektowanej ustawy było ujednoczenie kryterium dochodowego z pracy w rolnictwie z hektara przeliczeniowego, od którego zależy możliwość uzyskania świadczeń socjalnych przez rolników. Ustawa ta miała zlikwidować obecnie istniejącą krzywdzącą rolników sytuację uznaniowości w określaniu ich dochodów. Wprowadzenie projektowanej ustawy spowodowałoby znaczne obciążenie budżetu państwa, a nie przewidziano takich środków w planie budżetu na 2001 r., KERM podjął decyzję o wstrzymaniu dalszych prac nad projektem.

- Ustawa o zmianie rozporządzenia Prezesa Rzeczypospolitej – Prawo upadłościowe oraz kodeksu postępowania cywilnego

Celem projektu było korzystniejsze niż dotychczas uregulowanie możliwości wyegzekwowania przez rolników należności za dostarczone produkty w przypadku upadłości nabywców tych produktów (zmiana w prawie upadłościowym), a także wówczas, gdy nabywców nie postawiono w stan upadłości (zmiana Kodeksu postępowania cywilnego). Proponowane zmiany polegały na zaliczeniu wierzytelności rolników za dostarczone produkty do należności zaspokajanych w pierwszej kolejności w przypadku prawa upadłościowego oraz do trzeciej kolejności w przypadku Kodeksu postępowania cywilnego – analogicznie jak to jest przy zaspokajaniu należności za pracę, co jest uzasadnione tym, że w sensie społecznym obie te kategorie wierzytelności mają podobny charakter. Projekt został odrzucony ze względu na zastrzeżenia zgłoszone przez Ministra Finansów i Prezesa ZUS, zdaniem których uprzywilejowanie rolników naruszyłoby zasadę równości wobec prawa oraz pogorszyłoby sytuację Skarbu Państwa oraz ZUS.

MINISTERSTWO ROZWOJU REGIONALNEGO I BUDOWNICTWA

Z inicjatywy MRRiB przeprowadzone zostały następujące działania legislacyjne prowadzące do:

Zmiany w ustawie o zasadach wspierania rozwoju regionalnego:

przez art. 14 ustawy z dnia 13 października 2000 r. o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 i 2000 oraz niektórych innych ustaw (Dz U Nr 95, poz.1041),

przez art. 12 ustawy z dnia 11 kwietnia 2001 r. o zmianie ustaw: o samorządzie powiatowym, o samorządzie województwa, o administracji rządowej w województwie oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz U Nr 45, poz. 497),

prowadzące do ustalenia kryteriów i zasad wykorzystywania środków agencji i funduszy w kontekście ich wsparcia rozwoju regionalnego, oraz objęcia wszystkich środków pozabudżetowych będących w dyspozycji instytucji rządowych do systemu wsparcia, jak również zintegrowania poszczególnych elementów polityki regionalnej wynikających z ustawy

Zmiany do ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych

przez ustawę z dnia 16 listopada 2000 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz U z dnia 23 grudnia 2000 r., Nr 117, poz.1228)

prowadzące do uwzględnienia decyzji strategicznych związanych z funkcjonowaniem stref także w zakresie kompetencji ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, co pozwoli na zintegrowanie tego

czynnika oddziaływania gospodarczego z polityką rozwoju regionalnego państwa,

Zmiany w ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 i 2000

przez ustawę z dnia 13 października 2000 r. o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 i 2000 oraz niektórych innych ustaw (Dz U Nr 95, poz.1041), prowadzące do systemowego ujęcia wydatków z budżetu centralnego oraz pomocy zagranicznej przeznaczonych na dofinansowanie zadań jednostek samorządu terytorialnego oraz obsługi finansowej takiego dofinansowania, co pozwala budować spójny system wsparcia regionalnego; rozwiązania te zostały wprowadzone do nowego projektu ustawy o dochodach j.s.t. przyjętego przez Rząd w czerwcu br.,

Odpowiednich zapisów w ustawie budżetowej na rok 2001

ustawa budżetowa z dnia 1 marca 2001 r (Dz U z 22 marca 2001 r., Nr 21, poz.246),określających podstawy finansowe Programu wsparcia na lata 2001 –2002,

Odpowiednich zapisów w ustawie o wykonywaniu budżetu państwa

ustawa z dnia 2 marca 2001 r (Dz U z 4 czerwca 2001 r., Nr 55, poz.574),określających zasady wydatkowania środków na dofinansowanie zadań j.st. w oparciu o kontrakty wojewódzkie.

MINISTERSTWO ŚRODOWISKA

Kompleksowa przebudowa prawa ochrony środowiska, polegająca na dostosowaniu przepisów do nowych realiów społeczno-politycznych w Polsce, postępujących przeobrażeń polskiej gospodarki (wyrażających się przede wszystkim gwałtownym rozwojem sektora prywatnego), a także do nowego podziału zadań i kompetencji organów administracji publicznej (rządowej i samorządowej) po reformie administracyjnej państwa- jest niewątpliwie sukcesem Resortu, który będzie miał najbardziej dalekosiężne skutki. Mijająca kadencja 1997-2001 zapisze się w historii jako okres, gdy stworzono w Polsce podstawy nowoczesnego prawa środowiskowego, wydając nową generację przepisów prawnych z tego zakresu, zgodnych z wymogami Unii Europejskiej. Są to:

- Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o dostępie do informacji o środowisku i jego ochronie oraz o ocenach oddziaływania na środowisko

Ustawa została opublikowana w Dzienniku Ustaw Nr 109, poz. 1157, a weszła w życie z dniem 1 stycznia 2001 r. Ustawa ta ma wielkie znaczenie gospodarcze i społeczne. Wprowadza on z jednej strony system ocen oddziaływania na środowisko spójny z wymogami Unii Europejskiej, co jest między innymi warunkiem otrzymywania pomocy przedakcesyjnej a jednocześnie zapewnia szerokim warstwom społeczeństwa prawo do informacji, partycypacji w decyzjach i wymiaru sprawiedliwości w kwestiach środowiskowych.

- Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy o ochronie przyrody. W dniu 29 grudnia 2000 r. ustawa została podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i następnie opublikowana w Dzienniku Ustaw RP z dnia 18 stycznia 2001 r. Nr 3, poz. 21.

-

Ustawa wychodzi naprzeciw oczekiwaniom samorządów, dostosowuje system ochrony przyrody do wymogów konwencji międzynarodowych i prawa Unii Europejskiej - unowocześniając system prawny ochrony przyrody.

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska. Ustawa została opublikowana w Dz U z dnia 20 czerwca 2001 r. Nr 62, poz. 627.

Jest to fundamentalna ustawa, transponująca większość środowiskowych dyrektyw Unii Europejskiej (swego rodzaju "konstytucja ochrony środowiska").

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach Ustawa została opublikowana w Dz. U z dnia 20 czerwca 2001 r. Nr 62, poz. 628.

- Ustawa z 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i depozytowej. Ustawa została opublikowana w Dz U Nr 63 z 22 czerwca 2001 r.

- Ustawa została opublikowana w Dz U Nr 63 z 22 czerwca br.

Te trzy ostatnie ustawy tworzą podstawy dla nowoczesnego systemu gospodarki odpadami, zgodnego z wymogami Unii Europejskiej wraz z wprowadzeniem nowoczesnych instrumentów ekonomicznych w tej dziedzinie.

Wiele istotnych dla gospodarki Kraju ustaw nadal przechodzi procedurę legislacją w Parlamencie wśród nich projekt o pierwszorzędym znaczeniu - Prawo wodne. Znajdują się one na końcowym etapie procesu legislacyjnego i większość z nich powinna być przyjęta w tej kadencji Parlamentu.

- Projekt ustawy – Prawo wodne Na 110. posiedzeniu Sejm skierował ponownie do Komisji w celu przedstawienia dodatkowego sprawozdania.

- Projekt ustawy o organizmach zmodyfikowanych genetycznie.

- Projekt ustawy o leśnym materiale rozmnożeniowym

- Projekt ustawy o ustanowieniu programu wieloletniego “Program dla Odry - 2006”

- Projekt ustawy o zmianie ustawy –Prawo łowieckie.

- Przygotowanie projektu ustawy o ratyfikacji Konwencji o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie ds.iedliwości w sprawach dotyczących środowiska (Konwencji z Aarhus).

MINISTERSTWO TRANSPORTU

I GOSPODARKI MORSKIEJ

Ustawy uchwalone w latach 1997 – 2001

- ustawa z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” (Dz U Nr 84, poz. 948),

- ustawa z dnia 8 września 2000 r. o zmianie ustawy o autostradach płatnych oraz o zmianie innych ustaw (Dz U Nr 86, poz. 958),

- ustawa z dnia 12 grudnia 1997 r. o zmianie ustawy o warunkach wykonywania krajowego drogowego przewozu osób, (Dz U Nr 158, poz. 1045),

- ustawa z dnia 18 grudnia 1997 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym, (Dz U Nr 160, poz. 1086),

- ustawa z dnia 17 sierpnia 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej - w związku z reformą ustrojową państwa dotyczą resortu transportu i gospodarki morskiej (Dz U Nr 106, poz.668)– zawiera zmiany następujących ustaw:
 - Prawo lotnicze
 - Prawo przewozowe
 - o drogach publicznych
 - o autostradach płatnych
 - o transporcie kolejowym
 - o przedsiębiorstwie państwowym „Polskie Koleje Państwowe”

- o finansowaniu dróg publicznych
 - Prawo o ruchu drogowym
- ustawa z dnia 29 grudnia 1998 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrożeniem reformy ustrojowej państwa (Dz U Nr 162, poz. 1126): zmiany dotyczyły m.in. ustaw z zakresu transportu:
- o uprawnieniach do bezpłatnych i ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu drogowego
 - o drogach publicznych;
- ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o bezpieczeństwie morskim (Dz U Nr 109, poz. 1098),
- ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej (Dz U z 2001 r. Nr 5, poz. 43),
- ustawa z dnia 8 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym, ustawy o wyższych szkołach zawodowych, ustawy o transporcie kolejowym i ustawy o usługach turystycznych oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych i ustawy o działach administracji rządowej – w związku z dostosowaniem do prawa Unii Europejskiej (Dz U Nr 122, poz. 1314).

W okresie 1997 – 2001 r. zostało w Ministerstwie Transportu i Gospodarki Morskiej opracowanych i wydanych ponad 220 aktów wykonawczych.

Ustawy w toku prac parlamentarnych

- ustawa o transporcie drogowym – przekazana do Sejmu RP 16. 02. 2000 r. wraz z autopoprawką dotyczącą Inspekcji Transportu Drogowego – przekazaną do Sejmu – 5 czerwca 2001 r.,
- ustawa o zmianie ustawy - Prawo o ruchu drogowym – przekazana do Sejmu 2 lutego 2000 r., autopoprawka 30. 04. 2001 r.,

- ustawa - Prawo lotnicze – przekazana do Sejmu 15. 02. 2000 r.,
- ustawa - Kodeks morski oraz ustawy przepisy wprowadzające Kodeks morski – przekazane do Sejmu 06.06.2001 r.,
- ustawa o czasie pracy kierowców – przekazana do Sejmu 22. 05. 2001 r.,
- ustawa o zmianie ustawy o portach i przystaniach morskich – przekazana do Sejmu 16. 03. 2001 r.
- ustawa o publicznym transporcie zbiorowym – projekt poselski

Przewiduje się, że ustawy te zostaną uchwalone w tej kadencji Sejmu RP.

Ustawy odrzucone przez Sejm RP

- w marcu br. - ustawa o zmianie ustawy o warunkach wykonywania krajowego drogowego przewozu osób. Ustawa ta dostosowywała zapisy do ustawy Prawo działalności gospodarczej.
- 25 maja 2001 r. - ustawa o Inspekcji Transportu Drogowego. Zapisy tej ustawy (z powodu jej znaczenia dla integracji z UE) zostały zgłoszone jako autopoprawka rządowa do ustawy o transporcie drogowym.

Do Sejmu nowej kadencji zostaną przekazane przygotowywane obecnie projekty ustaw

- ustawa o izbach morskich,
- ustawa zmieniająca ustawę o pracy na morskich statkach handlowych,
- ustawa zmieniająca ustawę o drogach publicznych,
- ustawa o Funduszu Żeglugi Śródlądowej,
- ustawa o transporcie zbiorowym (jeśli obecnie rozpatrywana inicjatywa poselska nie zostanie przyjęta).

MINISTERSTWO ŁĄCZNOŚCI

Najważniejsze podjęte lub zakończone prace legislacyjne to:

- ustawa Prawo telekomunikacyjne z 21 lipca 2001 r., regulująca zasady funkcjonowania rynku telekomunikacyjnego oraz działania organu regulacyjnego tego rynku,

Ustawa - Prawo telekomunikacyjne ma szeroki zakres. Określa ona zasady:

- wykonywania i kontroli działalności telekomunikacyjnej, tj. polegającej na świadczeniu i udostępnianiu usług telekomunikacyjnych oraz eksploatacji sieci telekomunikacyjnych,
- używania i kontroli używania urządzeń radiowych,
- funkcjonowania organów regulacyjnych w telekomunikacji,
- gospodarowania numeracją,
- gospodarowania zasobami widma częstotliwości fal radiowych oraz zasobami orbitalnymi.

Zmiany w regulacjach prawnych dotyczących rynku telekomunikacyjnego wprowadzone przez ustawę - Prawo telekomunikacyjne miały na celu dalszą liberalizację tego rynku, wprowadzenie zasad konkurencji oraz dostosowanie w tej mierze polskich przepisów do wymogów WTO i Unii Europejskiej. Można zatem powiedzieć, że Prawo telekomunikacyjne:

- stanowi bardzo poważny krok w kierunku liberalizacji rynku,
- definiuje podstawowe zasady konkurencji, w szczególności w zakresie:
 - połączeń międzysieciowych,
 - świadczenia usług powszechnych,
 - szczególnych obowiązków operatorów o znaczącej pozycji rynkowej;
- wprowadza instytucję Urzędu Regulacji Telekomunikacji jako organu regulacyjnego obdarzonego pewną samodzielnością oraz uprawnieniami pozwalającymi na sprawowanie nadzoru nad tym rynkiem, (likwidując jednocześnie

Państwową Inspekcję Telekomunikacyjną i Poczтовую oraz Państwową Agencję Radiokomunikacyjną).

Urząd Regulacji Telekomunikacji (URT) został utworzony 1 stycznia 2001 roku. Na stanowisko prezesa został mianowany Marek Zdrojewski, który będzie pełnił tę funkcję do końca 2006 r. Prezes URT przejął część kompetencji podległych dotychczas Ministrowi Łączności. Do zakresu działań prezesa URT należy w szczególności :

- wykonywanie działań z zakresu regulacji działalności telekomunikacyjnej,
 - wykonywanie kontroli przestrzegania przepisów i decyzji z zakresu telekomunikacji i gospodarki zasobami częstotliwości,
 - wykonywanie kontroli świadczenia usług pocztowych,
 - współdziałanie z ministrem właściwym ds. łączności w przygotowywaniu aktów prawnych,
 - ocena funkcjonowania rynku usług i urzędzeń telekomunikacyjnych,
 - podejmowanie interwencji w sprawach dotyczących funkcjonowania tych rynków,
 - tworzenie warunków dla rozwoju krajowych służb radiokomunikacyjnych,
 - wykonywanie obowiązków na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa,
 - współpraca z międzynarodowymi organizacjami telekomunikacyjnymi,
 - inspirowanie i wspieranie badań naukowych.
- ustawa Prawo pocztowe (zakończone prace w komisji sejmowej), regulująca zasady funkcjonowania rynku pocztowego oraz działania organu regulacyjnego tego rynku; powinna być uchwalona w bieżącej kadencji;
- ustawa o świadczeniu usług teleinformatycznych i handlu elektronicznym (w uzgodnieniach międzyresortowych), regulująca zasady handlu i świadczenia usług za pomocą sieci komunikacji elektronicznej; będzie skierowana do sejmu w lipcu br.

URZĄD KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

Zmiany dokonane w Regulaminie Sejmu („Monitor Polski” z 1999 r. nr 11 poz. 150) umożliwiają Komitetowi Integracji Europejskiej udział w procesie opiniowania, zarówno w stosunku do rządowych jak i poselskich oraz komisyjnych projektów ustaw, także w trakcie prac legislacyjnych w Sejmie, zwłaszcza na etapie dyskusji w komisjach sejmowych.

W celu nadania odpowiedniej rangi pracom dostosowawczym, z dniem 16 czerwca 2000 r. w UKIE utworzone zostało nowe stanowisko podsekretarza stanu odpowiedzialnego za sprawy legislacji europejskiej. Od 1 sierpnia 2000 r. koordynacja oraz realizacja dostosowań prawnych w zakresie przygotowania ustaw dostosowujących polskie prawo do prawa europejskiego powierzona została nowemu Departamentowi Legislacji Europejskiej.

Intensyfikacja prac w zakresie dostosowania prawa polskiego do prawa Unii Europejskiej zapoczątkowana została w lipcu 2000 r., wraz z podjęciem przez Rząd i przez Parlament działań zmierzających do przyspieszenia tempa prac dostosowujących polskie prawo do standardów unijnych, nadając procesowi harmonizacji priorytetowe znaczenie.

Postawą intensyfikacji prac dostosowawczych stało się zawarte w dniu 10 lipca 2000 r. z inicjatywy Rządu trójporozumienie między Marszałkiem Sejmu RP, Marszałkiem Senatu RP oraz Prezesem Rady Ministrów w sprawie przyspieszenia procesu dostosowania prawa polskiego do prawa UE.

W wykonaniu zawartego trójporozumienia, na mocy uchwały Sejmu RP z dnia 13 lipca 2000 r. powołana została nadzwyczajna Komisja Prawa Europejskiego. W skład Komisji weszło 45 posłów, reprezentujących wszystkie opcje polityczne w Parlamencie. Jednocześnie Senat powołał nadzwyczajną Komisję Legislacji Europejskiej.

Do Komisji Prawa Europejskiego Rząd kieruje projekty Ustaw, zawierające wyłącznie przepisy mające na celu zapewnienie transpozycji przepisów prawa Unii do prawa polskiego, tzw. ustawy dostosowawcze.

Tryb przygotowywania ustaw dostosowawczych przekazywanych do Komisji Prawa Europejskiego odbywa się zgodnie z treścią uchwał z 24 lipca 2000 roku przyjętych przez KIE:

Uchwała w sprawie trybu postępowania z rządowymi projektami ustaw dostosowujących prawo polskie do prawa UE;

Uchwała w sprawie koordynacji i weryfikacji tłumaczeń aktów prawa UE.

Ścisła współpraca pomiędzy UKIE a ministerstwami i urzędami centralnymi oraz włączenie się UKIE w prace nad projektem ustawy jeszcze w fazie jego przygotowania przez wnioskodawcę, zaowocowało całkowitą realizacją harmonogramu prac, przyjętego w dniu 10 kwietnia 2000 r. przez Komitet Integracji Europejskiej, pt. „Wykaz ustaw, których przyjęcie jest niezbędne w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej” (zawierał on początkowo 181 aktów prawnych a następnie został uzupełniony o kolejne 24 projekty). Tym samym Rząd uchwalił wszystkie projekty ustaw zawarte w „Liście ustaw do uchwalenia w roku 2001”, sporządzonej na podstawie analizy NPPC, a przyjętej na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 14 listopada 2000 r.

W corocznym Raporcie przedstawiającym stan naszych postępów na drodze do członkostwa w UE za rok 2000 r. Komisja Europejska odnotowała znaczny postęp w zakresie dostosowania polskiego prawa do *acquis communautaire*. Urząd Komitetu Integracji Europejskiej koordynuje prace nad przygotowaniem polskiej Informacji do tego Raportu. Dzięki temu mamy możliwość wpływu na jego treść i oceny w nim zawarte. Dzięki podjętym działaniom przyspieszającym prace legislacyjne zarówno w Rządzie, jak i w Parlamencie, Polska uzyskała bardzo dobre oceny w tym dokumencie i została zaliczona do grupy państw najlepiej przygotowanych do członkostwa.

Wykaz ustaw podpisanych przez Prezydenta

- Ustawa o zmianie ustawy o kontroli skarbowej i ustawy o Inspekcji Celnej w związku z dostosowaniem do prawa UE (2 ustawy), Dz U z 2000 r. nr104 poz.1103
- Ustawa o zmianie ustawy o normalizacji, Dz U z 2000 r. nr110 poz.1166
- Ustawa o zmianie ustawy o funduszach inwestycyjnych, Dz U z 2000 r. nr114 poz.1192
- Ustawa o zmianie ustawy o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach kontraktów eksportowych, Dz U z 2000 r. nr114 poz.1190
- Ustawa o zbieraniu i wykorzystywaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych, Dz U z 2001 r. nr3 poz.20

- Ustawa o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz o zmianie niektórych ustaw, Dz U z 2000 r. nr199 poz.1250
- Ustawa o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu oraz rynku suszu paszowego, Dz U z 2001 r. nr3 poz.19
- Ustawa o zmianie ustawy o ochronie osób i mienia, Dz U z 2001 r. nr4 poz.23
- Ustawa o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, ustawy o podatkach i opłatach lokalnych, ustawy o dopłatach do oprocentowania niektórych kredytów bankowych, ustawy Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, ustawy Ordynacja podatkowa, ustawy o finansach publicznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych w związku z dostosowaniem do prawa Unii Europejskiej (8 ustaw), Dz U z 2000 r. nr122 poz.1315
- Ustawa o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym, ustawy o wyższych szkołach zawodowych, ustawy o transporcie kolejowym i ustawy o usługach turystycznych oraz ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych i ustawy o działach administracji rządowej - w związku z dostosowaniem do prawa Unii Europejskiej (7 ustaw), Dz U z 2000 r. nr122 poz.1314
- Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów, Dz U z 2000 r. nr122 poz.1319
- Ustawa o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym oraz ustawy – Prawo Bankowe (2 ustawy), Dz U z 2000 r. nr122 poz.1316
- Ustawa o Inspekcji Handlowej, Dz U z 2001 r. nr4 poz.25
- Ustawa o zmianie ustawy o systemie oświaty, Dz U z 2000 r. nr122 poz.1320
- Ustawa o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, Dz U z 2001 r. nr5 poz.44
- Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks celny i ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (2 ustawy), Dz U z 2001 r. nr12 poz.92
- Ustawa o listach zastawnych i bankach hipotecznych, Dz U z 2001 r. nr15 poz.148
- Ustawa o zmianie ustawy o zawodach pielęgniarstwa i położnej, Dz U z 2001 r. nr16 poz.169
- Ustawa o zmianie ustawy o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców oraz ustawy – Ordynacja podatkowa – w związku z dostosowaniem do prawa UE. (2 ustawy), Dz U z 2001 r. nr16 poz.166
- Ustawa o zmianie ustawy o Inspekcji Sanitarnej, ustawy o utworzeniu ARR, ustawy o utworzeniu ARiMR, ustawy - Kodeks celny, ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej i ustawy

o administrowaniu obrotem z zagranicą towarami i usługami oraz o obrocie specjalnym (6 ustaw), Dz U z 2001 r. nr29 poz.320

- Ustawa o postępowaniu z substancjami zubożającymi warstwę ozonową, Dz U z 2001 r. nr52 poz.537

- Ustawa o kosmetykach, Dz U z 2001 r. nr42 poz.473

- Ustawa o rolniczych badaniach rynkowych, Dz U z 2001 r. nr42 poz. 471

- Ustawa o rentach strukturalnych w rolnictwie, Dz U z 2001 r. nr52 poz.539

Wykaz ustaw podpisanych przez Prezydenta i nieopublikowanych

- Ustawa o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacji do wykonywania zawodów regulowanych. Ustawa podpisana przez Prezydenta 18 V 2001

- Ustawa o warunkach zdrowotnych żywności i żywienia. Ustawa podpisana przez Prezydenta 4 VI 2001

- Ustawa – Prawo o miarach. Ustawa podpisana przez Prezydenta 4 VI 2001

- Ustawa o zmianie ustawy o restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw i banków oraz o zmianie niektórych ustaw, ustawy o narodowych funduszach inwestycyjnych i ich prywatyzacji oraz ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (3 ustawy). Ustawa podpisana przez Prezydenta 4 VI 2001

Wykaz Ustaw na etapie prac parlamentarnych

- Ustawa o kredycie konsumenckim oraz o zmianie niektórych ustaw.

- Ustawa o zmianie ustawy – Prawo bankowe.

- Projekt Ustawy o zmianie ustawy o zamówieniach publicznych

- Projekt Ustawy o organizmach genetycznie zmodyfikowanych.

- Projekt Ustawy o transporcie drogowym.

- Projekt Ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych.

- Projekt Ustawy o rybołówstwie.

- Projekt Ustawy o produktach biobójczych

- Projekt Ustawy – Prawo farmaceutyczne

- Projekt Ustawy – przepisy wprowadzające ustawę – Prawo farmaceutyczne, ustawę o wyrobach medycznych, ustawę o produktach biobójczych oraz ustawę o Urzędzie Rejestracji Wyrobów Medycznych, Produktów Leczniczych i Biobójczych.
- Projekt Ustawy o wyrobach medycznych
- Projekt Ustawy o Urzędzie Rejestracji Wyrobów Medycznych, Produktów Leczniczych i Biobójczych
- Projekt Ustawy o materiałach i wyrobach przeznaczonych do kontaktu z żywnością
- Projekt Ustawy o krajowym systemie ewidencji gospodarstw rolnych i zwierząt gospodarskich oraz o zmianie niektórych ustaw.
- Projekt Ustawy o ostateczności rozrachunku w systemach płatniczych i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami.
- Projekt Ustawy o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich oraz obrocie tymi towarami.
- Projekt Ustawy o towarach paczkowanych
- Projekt Ustawy o czasie pracy kierowców
- Projekt Ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych i zakażeń
- Projekt Ustawy o zmianie ustawy – Prawo budowlane
- Projekt Ustawy o organizacji rynku rybnego

KOMITET BADAŃ NAUKOWYCH

Zrealizowane prace legislacyjne

Doprowadzono do sfinalizowania dwie bardzo ważne, obszerne i głębokie nowelizacje ustaw, które już weszły w życie:

- ustawa z dnia 15 września 2000 r. o zmianie ustawy o utworzeniu Komitetu Badań Naukowych (weszła w życie z dniem 1 stycznia 2001 r.) – tekst jednolity: ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o Komitecie Badań Naukowych (Dz U z 2001 r. Nr 33, poz. 389),

Ustawa porządkuje kompetencje Ministra Nauki i organów kolegialnych KBN w dostosowaniu do przepisów nowej Konstytucji, umożliwiając prowadzenie racjonalnej polityki naukowej przez Ministra Nauki, a także wprowadza rozwiązania usprawniające system finansowania nauki oraz zapewnia równoprawny (choć konkursowy) dostęp do środków budżetowych na naukę wszystkim podmiotom prowadzącym badania naukowe lub prace rozwojowe bez względu na ich status własnościowy. Ponadto ustawa usprawnia strukturę organizacyjną Komitetu.

- ustawa z dnia 26 października 2000 r. o zmianie ustawy o jednostkach badawczo-rozwojowych (weszła w życie z dniem 28 lutego 2001 r.) – tekst jednolity: ustawa z dnia 25 lipca 19985 r. o jednostkach badawczo-rozwojowych (Dz U z 2001 r. Nr 33, poz. 388).

Ustawa stwarza warunki do restrukturyzacji i przekształceń własnościowych (w tym prywatyzacji) jednostek badawczo-rozwojowych, co ma duże znaczenie ekonomiczne w tym obszarze funkcjonowania nauki. Celem tej nowelizacji jest podniesienie efektywności badań naukowych. Ponadto ustawa wprowadza status państwowego instytutu badawczego, który – na określonych warunkach – może być nadany jednostkom realizującym zadania szczególnie ważne dla państwa, społeczeństwa i gospodarki.

Prace legislacyjne nad projektami tych ustaw rozpoczęły się zaraz na początku kadencji Rządu. Ustawy te mają duże, wręcz ustrojowe znaczenie w obszarze nauki oraz jej powiązań z gospodarką i praktyką społeczną.

Prace legislacyjne, które będą realizowane do wyborów parlamentarnych

Nie przewiduje się wniesienia projektów ustaw z inicjatywy KBN.

Prace legislacyjne, które zostaną przekazane następcy

Nie przewiduje się przekazania projektów ustaw z obszaru właściwości KBN następnemu Ministrowi Nauki.

PODSUMOWANIE

Rząd kierowany przez premiera Jerzego Buzka, działając w trudnych warunkach gospodarczych i politycznych, o których niniejszy raport wspomina na wstępie, zrobił kolejny, istotny krok w umacnianiu porządku demokratycznego w kraju, w przystosowywaniu gospodarki do działania w warunkach rynku globalnego, w umacnianiu pozycji Polski w świecie. Rząd zostawia następcom znaczny dorobek, tworzący dobry punkt wyjścia do sprostania wyzwaniom stojącym przed Polską.

Rząd Akcji Wyborczej Solidarność i Unii Wolności zakończył z pełnym sukcesem batalię o przyjęcie Polski do NATO i zrobił bardzo wiele, z powodzeniem, by Polska, mimo technicznych braków swojej armii, została uznana za wartościowego i wiarygodnego członka sojuszu.

Stworzono struktury, przygotowano stanowiska negocjacyjne i znacznie zaawansowano tok negocjacji o członkostwo Polski w Unii Europejskiej. Polska nie jest maruderem, lecz największym z krajów kandydujących, twardo walczącym o najlepsze warunki członkostwa – i osiąga sukcesy. Przykładem jest zagwarantowanie naszemu krajowi, dzięki osobistej interwencji szefa rządu, takiego udziału w przyszłych władzach Unii, jaki ma Hiszpania, czy wynegocjowanie, w porównaniu z innymi kandydatami, najkorzystniejszych warunków handlu produktami rolnymi. Nastąpił ogromny postęp w przejmowaniu prawnego dorobku Unii oraz w tworzeniu podstaw prawnych i instytucjonalnych do przyjęcia środków z funduszy poakcesyjnych.

Rząd i koalicja AWS-UW unormowały stosunki ze Stolicą Apostolską, doprowadzając do ratyfikacji Konkordatu, po kilku latach blokowania ratyfikacji przez koalicję SLD-PSL.

Rząd Akcji Wyborczej Solidarność i Unii Wolności wprowadził cztery bardzo ważne, a długo odkładane i pilne reformy społeczne: samorządową, emerytalną, ochrony zdrowia i oświaty. Usunęły one z obszernych dziedzin życia społecznego rozwiązania z czasów PRL, nie przystosowane do zmienionych warunków i zagrażające perspektywom rozwoju Polski. Podjęte równocześnie, stworzyły problemy, które są stopniowo usuwane. Reformy pozostaną; będzie to najlepszy

dowód ich celowości i sensowności, czasem kwestionowanej. Będą dobrze służyły Polsce, spychając w cień małoduszne zarzuty, że rząd je wprowadził równocześnie.

W gospodarce minione czterolecie nie było okresem regresji, lecz postępu. Mimo znacznie trudniejszych warunków zewnętrznych, w jakich gospodarka działała, a o których była mowa we wcześniejszych częściach Raportu, PKB wzrósł o około 16- 17%, płace realne o około 13-14%, a renty i emerytury o około 8,6%.

Napływał silny strumień inwestycji zagranicznych, postępowała dynamicznie prywatyzacja, także ważnych sektorów infrastrukturalnych; zaawansowano prywatyzację banków, dzięki czemu unowocześniono system bankowy, przyspieszeniu w całej gospodarce uległy procesy racjonalizacji, wskutek czego czterolecie było okresem znacznego wzrostu wydajności pracy. Tworzy to dobre warunki dla ponownego przyspieszenia tempa wzrostu gospodarczego, jeśli kontynuowana będzie polityka umacniania gospodarki.

Rząd rozpoczął odkładane przez wiele lat i konieczne – choć bardzo kosztowne i trudne – restrukturyzacje ważnych sektorów gospodarki, z których część (górnictwo węgla kamiennego) zbliża się do końca, inne (hutnictwo) są zaawansowane, a jeszcze inne przygotowane koncepcyjnie (PKP, przemysł zbrojeniowy). Maleje dzięki temu ciężar, jakim na gospodarce kładło się i nadal jeszcze kładzie nie przewyżnione dziedzictwo „gospodarki planowej”. Przyniesie to ulgę następnemu rządowi i społeczeństwu.

Dokonano zasadniczego postępu w tworzeniu warunków dla bezpieczeństwa energetycznego Polski, poprzez doprowadzenie do podpisania umowy o dostawie gazu duńskiego i norweskiego, z perspektywą budowy gazociągu ze złóż norweskich do polskiego wybrzeża.

Rząd i koalicja AWS-UW uregulowały zaniedbaną przez lata problematykę lustracji oraz przewyżnienia dziedzictwa totalitarnego i policyjnego ustroju PRL, poprzez odpowiednie regulacje prawne i powołanie Instytutu Pamięci Narodowej.

Rząd odniósł wiele sukcesów w walce ze strukturami zorganizowanej przestępczości; niektóre z nich zostały gruntownie rozbite. Zasłużyły się w tym wszystkie służby walczące z przestępczością, a szczególnie stworzone przez rząd Centralne Biuro Śledcze, rodzaj polskiego FBI.

Rząd przygotował i rozpoczął proces modernizacji armii.

Rząd – poprzez stanowcze negocjacje – uzyskał znaczne odszkodowania dla obywateli polskich, którzy w czasie II wojny światowej wykonywali niewolnicze prace na rzecz Trzeciej Rzeszy.

Rząd realizuje też wypłaty dla emerytów i pracowników sfery budżetowej z tytułu rekompensat za decyzje rządowe z pierwszych lat transformacji, które Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodne z Konstytucją.

Rząd wykonał pomyślnie trudne zadanie dostosowania ustawodawstwa do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, przygotowując około 100 ustaw dostosowawczych i doprowadzając do ich uchwalenia przez parlament.

Rząd poniósł także porażki. Do najważniejszych należy zablokowanie, przez weto Prezydenta, reformy podatkowej sprzyjającej szybszemu wzrostowi gospodarczemu i tworzeniu miejsc pracy.

Porażką zakończyła się też próba nowelizacji kodeksu pracy w kierunku jego uelastycznienia, co miało sprzyjać zwiększaniu zatrudnienia.

Do porażek należy również reprivatyzacja, której rządowa koncepcja została najpierw niekorzystnie zmieniona w parlamencie, a następnie do całej ustawy weto zgłosił Prezydent.

Pozostają także problemy. Dwa są szczególnie istotne – bezrobocie i stan finansów państwa. Oba te poważne problemy są splotem wielu przyczyn, sięgających także daleko w przeszłość: zewnętrznych (np. wyż demograficzny, jako jedno ze źródeł wzrostu bezrobocia), będących ubocznym skutkiem właściwej polityki rządu (korzystne na długą metę inwestowanie części pieniędzy wskutek reformy emerytalnej, których brak na potrzeby bieżące komplikuje stan finansów państwa), czy też skutkiem popełnianych błędów (np. pogorszenia ściągальności podatków pośrednich czy nadmiernego transferu środków publicznych do instytucji pozabudżetowych). Ani zmniejszenia bezrobocia, ani naprawy stanu finansów państwa nie da się przeprowadzić szybko i łatwo. Wymaga to czasu i woli politycznej. Rząd pozostawia swoim następcom projekt budżetu państwa zawierający program przewyciężenia rysujących się zagrożeń finansowych. Zastawia też programy stymulowania procesu tworzenia miejsc pracy oraz zwalczania bezrobocia, z których część jest realizowana.

Poszczególne agendy rządowe zostawiają swoim następcom do wykorzystania bardzo bogaty dorobek legislacyjny, w postaci ustaw przygotowywanych i przygotowanych, lecz jeszcze nie uchwalonych. Pozostaje także bogaty dorobek koncepcyjny, w postaci wielu programów i analiz dotyczących różnych dziedzin życia

kraju, o których informacje zawierają raporty ministerstw zawarte w tym tomie, a także zarchiwizowane w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów raporty urzędów centralnych i agencji.

Rząd nie pozostawia pustych szuflad ani kraju w chaosie i rozkładzie. Taki obraz Polski – od wielu miesięcy przedstawiany społeczeństwu przez siły opozycyjne, jednakże przez te najważniejsze, zobowiązane do szczególnej roztropności, i przez te najbardziej skrajne – jest głęboko fałszywy. W minionym czteroleciu Polska, zmagając się z wyzwaniami i ze słabościami, także klasy politycznej, parlamentu i rządu, szła do przodu. Ten raport z czteroletniej pracy jest świadectwem, że kończący swą misję rząd w poważnym stopniu się do tego postępu przyczynił.

Aneksy

KIEROWNICTWO I ZATRUDNIENIE W RESORTACH

KANCELARIA PREZESA RADY MINISTRÓW

Al. Ujazdowskie 1/3

00-583 Warszawa

a. Kierownictwo

Szefowie KPRM

Wiesław Walendziak , Szef KPRM, 31.10.1997 r. – 26.03.1999 r.

Jerzy Widzyk, P.O. Szef Kancelarii Prezesa RM, 26.03.1999 r. – 12.06.2000 r.

Maciej Musiał, Szef Kancelarii Prezesa RM, 12.06.2000 r.

Zbigniew Derdziuk, Zastępca Szefa Kancelarii Prezesa RM, 31.10.1997 r. – 26.03.1999 r.

Anna Grzymisławska, Z-Ca Szefa Kancelarii Prezesa RM, 19.06.2000 r.

Ministrowie - Członkowie RM

Wiesław Walendziak , Szef KPRM, 31.10.1997 r. – 26.03.1999 r.

Ryszard Czarnecki , 27.07.1998 r. - 26.03.1999 r.

Teresa Kamińska , 31.10.1997 r. - 26.03.1999 r.

Janusz Pałubicki , 31.10.1997 r.

Jerzy Widzyk , 31.10.1997 r. - 26.03.1999 r.

Aleksander Proksa, Sekretarz Rady Ministrów, 15.01.1997 r. – 21.07.2000 r.

Sekretarze Stanu

Kazimierz Kapera, , Pełnomocnik Rządu DS. Rodziny, 04.11.1997 r. – 31.08.1999 r.

Maria Smereczyńska, Pełnomocnik Rządu DS. Rodziny, 01.09.1999 r.

Michał Kulesza, Pełnomocnik Rządu DS. Reformy Ustrojowej Państwa, 20.11.1997 r. - 31.03.1999 r.

Jan Kułakowski, Pełnomocnik Rządu DS. Negocjacji Z UE, 03.02.1998 r.

Jerzy Widzyk, P.O. Szef Kancelarii Prezesa RM, 26.03.1999 r. – 12.06. 2000 r.

Maciej Musiał, Szef Kancelarii Prezesa RM, 12.06.2000 r.

Zbigniew Derdziuk, Zastępca Szefa Kancelarii Prezesa RM, 31.10.1997 r. – 26.03.1999 r.

Anna Grzymisławska, Z-Ca Szefa Kancelarii Prezesa RM, 19.06.2000 r.

Tomasz Tywonek, Rzecznik Prasowy Rządu, 31.10.1997 r. – 08.05.1998 r.

Wojciech Arkuszewski, Sekretarz Ds. Parlamentarnych, 31.10.1997 r. – 22.03.2000 r.

Marek Komorowski, Sekretarz Komitetu Ekonomicznego RM, 03.11.1997 r – 05.03.1999 r.

Kazimierz Barczyk, Sekretarz Komitetu Społecznego RM, 28.11.1997 r. - 05.03.1999 r.

Piotr Nowina-Konopka, 03.11.1998 r. – 05.03.1999 r.

Kazimierz Marcinkiewicz, 01.04.1999 r. –28.03.2000 r.

Mirosław Koźlakiewicz, 21.05.1999 r.

Jan Szyszko, 22.10.1999 r. - 10.02.2001 r.

Michał Wojtczak, Sekretarz Ds. Parlamentarnych, 22.03.2000 r.

Teresa Kamińska, Szef Gabinetu Politycznego Prezesa RM, 19.06.2000 r.

Podsekretarze Stanu

Jerzy Marek Nowakowski, 05.11.1997 r. - 05.03.1999 r.

Zbigniew Józef Woźniak, 01.12.1997 r. - 05.03.1999 r.

Ignacy Dudojć, 13.03.1998 r. - 05.03.1999 r.

Andrzej Urbański, 12.02.2001 r.

Jarosław Daniel Sellin, Rzecznik Prasowy Rządu, 09.05.1998 r. - 05.03.1999 r.

Dyrektorzy Generalni

Anna Grzymisławska, , 07.11.1997 r. – 14.04.1998 r.

Krzysztof Grzelka, 15.04.1998 r. – 08.06.1998 r.

Jacek Michałowski, 15.06.1998 r. – 06.12.1999 r.

Jarosław Kaźmierski, Zastępujący Dyrektora Generalnego, 07.12.1999 r.

Jolanta Rusiniak, p.o. Sekretarza Rady Ministrów,

b. Zatrudnienie

	Ogółem zatrudnionych	Dyrektorzy, zastępcy dyrektorów, p.o. dyrektorów i p.o. zastępców dyrektorów	Pozostali pracownicy (służba cywilna)	Pracownicy zatrudnieni w gabinetach politycznych	Sekretarz Rady Ministrów	Dyrektor Generalny
31.12.1997r.	504,85 et. 514 osób	51,50 et. 52 osoby	406,75 et. 414 osób	16,60 et. 18 osób	1 et. 1 osoba	1 et. 1 osoba
31.12.1998r.	595,00 et. 610 osób	63,50 et. 64 osoby	476,50 et. 484 osoby	34,00 et. 41 osób	1 et. 1 osoba	1 et. 1 osoba
31.12.1999r.	598,43 et. 611 osób	63,50 et. 64 osoby	476,93 et. 484 osoby	38,00 et. 43 osoby	1 et. 1 osoba	**
31.12.2000r.	572,29 et. 584 osoby	60,50 et. 61 osób	453,05 et. 461 osób	36,74 et. 43 osoby	*	**
31.05.2001r.	576,97 et. 589 osób	57 et. 57 osób	458,05 et. 465 osób	41,92 et. 47 osób	*	**

* obowiązki Sekretarza Rady Ministrów pełni dyrektor Departamentu Prawnego KPRM

** Dyrektora Generalnego zastępuje dyrektor Departamentu Kontroli

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

Ul. Stefana Batorego 5
02 – 591 Warszawa

a. Kierownictwo

Ministrowie

Janusz Tomaszewski, 31.10.1997 r. - 03.09.1999 r.

Marek Biernacki, 07.10.1999 r.

Zastępujący Ministra

Janusz PAŁUBICKI, Podsekretarz Stanu, 03.09.1999 r. - 07.10.1999 r.

Sekretarz Stanu

Bogdan Borusewicz, 13.11.1997 r. - 27.07.2000 r.

Podsekretarze Stanu

Andrzej Godlewski, 28.03.1997 r. - 28.02.1998 r.

Krzysztof Laga, 19.11.1997 r. - 30.09.1998 r.

Zbigniew Cieślak, 08.12.1997 r. - 31.10.1998 r.

Wojciech Brochwicz, 06.11.1997 r. - 29.09.1999 r.

Krzysztof Budnik, 08.12.1997 r. – 08.10.1999 r.

Marek Naglewski, 20.11.1997 r.

Piotr Stachańczyk, 03.11.1998 r.

Adam Stępień, 25.11.1997 r. - 06.07.1999 r.

Józef Płoskonka, 13.05.1998 r.

Leszek Burzyński, 20.01.1999 r. – 18.10.1999 r.

Antoni Podolski, 19.10.1999 r.

Kazimierz Ferenc, 19.10.1999 r.

b. Zatrudnienie

Stan zatrudnienia	Ogółem	Funkcjonariusze	Dyrektorzy i Zastępcy	Pozostali	Osluga
Wrzesień 2001 r.	1230	134	44	992	104
koniec 2000 r.	1168	141	43	932	95
koniec 1999 r.	1248	132	58	1 043	73
koniec 1998 r.	1209	134	61	1 013	62
koniec 1997 r.	1201	131	47	1 008	62

*dane bez przeliczenia na pełne etaty

*razem z bezpłatnymi i wychowawczymi urlopami

p.o. Dyr. i Z-cy uwzględnieni w "pozostali" pracownicy

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH

Al. J.Ch. Szucha 23

Warszawa

a. Kierownictwo

Ministrowie

Bronisław Geremek, 31.10.1997 r. - 30.06.2000 r.

Władysław Bartoszewski, 30.06.2000 r.

Sekretarze Stanu

Eugeniusz Wyzner, 24.01.1996 r. - 12.11.1997 r.

Andrzej Ananicz, 15.11.1997 r.

Podsekretarze stanu

Jan Borkowski, 24.10.1996 r. - 31.03.1998 r.

Marek Grela, 4.04.1997 r. - 31.12.1997 r.

Robert Mroziewicz, 1.09.1992 r. - 27.11.1997 r.

Andrzej Towpik, 5.11.1994 r. - 17.10.1997 r.

Janusz Stańczyk, 2.12.1997 r. - 31.12.1999 r.

Przemysław Grudziński, 31.12.1997 r. - 30.06.2000 r.

Radosław Sikorski, 15.01.1998 r.

Maciej Kozłowski, 23.02.1998 r. - 16.11.1998 r.

Jerzy Kranz, 1.01.2000 r. - 4.02.2001 r.

Barbara Tuge-Erecińska, 10.10.1999 r.

Stefan Meller, 12.02.2001 r.

Grażyna Bernatowicz, 18.12.2000 r.

Dyrektorzy Generalni

Jan Granat, 1.04.1997 r. - 15.12.1997 r.

Michał Radlicki, 16.12.1997 r.

b. Zatrudnienie

Stan na	Ogółem ilość wykorzystanych etatów w Centrali	Kierownicze stanowiska państwowe	Dyrektorzy	Zastępcy dyrektorów	Pozostali pracownicy	Ogółem ilość wykorzystanych etatów Zarządu Obsługi
31.12.1997 *	673	7 (w tym Dyr. Gen.)	18	29	616	226
31.12.1998 **	681	5 (w tym Dyr. Gen.)	37	15	621	222
31.12.1999 ***	744	6	33 (w tym Dyr. Gen.)	20	683	218
31.12.2000 ***	784	6	36 (w tym Dyr. Gen.)	17	724	226
25.06.2001 ***	778	6	35 (w tym Dyr. Gen.)	19	717	228

*Centrala + kierownicze stanowiska państwowe + wojsko

**Centrala + S.C. + kierownicze stanowiska państwowe + wojsko + NATO

***Centrala + S.C. + kierownicze stanowiska państwowe + wojsko + NATO + GPM

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

ul. Klonowa 1
00-909 Warszawa

a. Kierownictwo

Ministrowie

Janusz Onyszkiewicz, 31.10.1997 r. - 16.06.2000 r.

Bronisław Komorowski, 16.06.2000 r.- nadal

Sekretarz Stanu

Romuald Szeremietiew, I Zastępca MON, 17.11.1997 r. - 10.07.2001 r.

Podsekretarze Stanu

Robert Lipka , Podsekretarz Stanu ds. Społecznych i Parlamentarnych, 16.03.1998 r. - 19.03.2001 r.

Robert Mroziewicz, Podsekretarz Stanu ds. Współpracy z Zagranicą i Integracji z Organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego, 28.11.1997 r. - 27.08.1999 r.

Bogdan Klich, Podsekretarz Stanu ds. Współpracy z Zagranicą i Integracji z Organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego, 18.11.1999 r.- 21.10.2000 r.

Tadeusz Diem, Podsekretarz Stanu ds. Polityki Obronnej, 27.10.2000 r.- nadal

Jadwiga Zakrzewska, Podsekretarz Stanu ds. Społecznych, 09.04.2001 r. - nadal

Dyrektorzy Generalni

Sławomir Goździk, 14.08.1996 r. - 30.09.1998 r.

Tadeusz Diem, 26.11.1998 r. - 26.10.2000 r.

Jakub Pinkowski, 06.2001 r.- nadal

b. Zatrudnienie

Stan na:	Ogółem zatrudnionych*	Kierownicze stanowiska państwowe	Dyrektorzy i wicedyrektorzy	Pozostali pracownicy dz. podstawowych	Pracownicy obsługi
1997	525	6	7, w tym 1 dyr. Biura	512	
1998	601	5	13, w tym 2 dyr. Biur	583	
1999	631	5	10, w tym 2 dyr. Biur	616	
2000	603	5	6, w tym 2 dyr. Biur	592	
2001	591	5	3	583	

* - liczba pracowników korpusu służby cywilnej i pozostałych zatrudnionych w urzędzie MON.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI

Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa

a. Kierownictwo

Ministrowie Sprawiedliwości - Prokuratorzy Generalni

Hanna Suchocka, 31.10.1997 r. - 8.06.2000 r.

Lech Kaczyński, 12.06.2000 r. - 04.07.2001r.

Stanisław Iwanicki, 05.07. 2001r. - nadal

Sekretarze Stanu

Leszek Piotrowski, 12.11.1997 r. - 28.04.1999 r.

Janusz Niedziela, 1.10.1999 r. - nadal

Podsekretarze Stanu

Janusz Niemcewicz, 12.11.1997 r. - 31.01.2001 r.

Wojciech Jasiński, 11.09.2000 r. - 12.07.2001 r.

Zbigniew Ziobro, 13.03.2001 r. – 12.07.2001 r.

Andrzej Grzelak, 16.07.2001 r.

b. Zatrudnienie

Zatrudnienie w resorcie sprawiedliwości wg budżetu na koniec 1997 r.

Wyszczególnienie	Zatrudnienie	Sędziowie i asesory sądowi	Prokuratorzy i asesory prokuratury	Funkcjonariusze	Kierownicze Stanowiska państwowe	Urzednicy	Pozostali pracownicy działalności podstaw.	Pracownicy obsługi
Ogółem *)	69.210	7.474	4.571	21.600	8	21.437	8.162	5.953
Centrala Ministerstwa Sprawiedliwości	571	72	78	-	8	374	-	34
Sądownictwo Powszechne	33.677	7.395	-	-	-	17.294	5.235	3.753
Prokuratura Powszechna	10.046	-	4.440	-	-	3.248	878	1.480
Więziennictwo i pozostałe jednostki budżetowe razem	24.916	7	53	21.600	-	521	2.049	686

Zatrudnienie w resorcie sprawiedliwości wg budżetu na 2001 r. (stan na 25.06.2001 r.)

Wyszczególnienie	Zatrudnienie	Sędziowie i asesory sądowi	Prokuratorzy i asesory prokuratury	Funkcjonariusze	Kierownicze stanowiska państwowe	Urzednicy	Pozostali pracownicy działalności odstaw.	Pracownicy obsługi
Ogółem *)	75.983	8.829	5.440	22.080	8	25.079	8.918	5.617
z tego:								
Centrala Ministerstwa Sprawiedliwości	763	76	82	-	8	527	8	50
Sądownictwo Powszechne	38.495	8.749	-	-	-	20.235	5.857	3.654
Prokuratura Powszechna	10.673	-	5.358	-	-	3.564	308	1.443
Więziennictwo i pozostałe jednostki budżetowe razem	26.052	4	-	22.080	-	753	2.745	470

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

Al. Szucha 25

00-918 Warszawa

a. Kierownictwo

Ministrowie

Mirosław Handke, 31.10.1997 r. - 20.07.2000 r.

Edmund Kazimierz Wittbrodt, 20.07.2000 r.

Sekretarze Stanu

Irena Dzierzgowska, 17.11.1997 r. - 01.12.2000 r.

Krzysztof Kawęcki, 22.12.2000 r.

Podsekretarze Stanu

Krzysztof Kawęcki, 23.03.2000 r. - 21.12.2000 r.

Wilibald Winkler, 25.11.1997 r. - 21.12.2000 r.

Andrzej Karwacki, 12.11.1997 r. - 08.08.2000 r.

Wojciech Książek, 18.11.1997 r.

Jerzy Zdrada, 12.11.1997 r.

Lech Stanisław Sprawka, 07.12.2000 r.

Mieczysław Nowicki, 19.03.2001 r.

b. Zatrudnienie

Stan na	Ogółem Zatrudnionych	Kierownicze stanowiska państwowe	Dyrektorzy i wicedyrektorzy	Pozostali pracownicy działów podstawowych	Pracownicy obsługi
31.12.1997	285	7	32	241	---
31.05.2001	293	6	32	250 *	---

Zwiększenie zatrudnienia ogółem wynika z przejęcia części 25 „Kultura Fizyczna i Sport” – 11 etatów.

MINISTERSTWO KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

ul. Krakowskie Przedmieście 15/17

00-071 Warszawa

a. Kierownictwo

Ministrowie

Joanna Wnuk-Nazar, 31.10.1997 r. - 26.03.1999 r.

Andrzej Zakrzewski, 26.03.1999 r. - 10.02.2000 r.

Kazimierz Michał Ujazdowski, 16.03.2000 r. - 12.07.2001

Andrzej Sylwester Zieliński, 12.07.2001r.

Sekretarze Stanu

Sławomir Ratajski, 19.11.1997 r. - 9.09.1999 r.

Anna Popowicz, 27.09.1999 r. do 20.06.2000 r.

Podsekretarze Stanu

Stanisław Żurowski, 19.11.1997 r.

Jacek Weiss, 19.11.1997 r. - 19.04.2000 r.

Arkadiusz Rybicki, 9.09.1999 r.

b. Zatrudnienie

Stan na	Ogółem zatrudnionych	Kierownicze stanowiska państwowe	Dyrektorzy i wicedyrektorzy	Pozostali pracownicy dz. Podstawowych	Dyrektor Generalny	Gabinet Polityczny doradcy
Koniec 1997r.	200	5	25	163	1	3
1998 r.	183	4	20	152	1	4
1999 r.	196	6	20	160	1	6
2000 r.	202,57	4	29	156,32	1	9,25
15.06.2001 r.	210,82	4	29	164,32	1	9,5

MINISTERSTWO ZDROWIA

ul. Miodowa 15
00-952 Warszawa

a. Kierownictwo

Ministrowie

Wojciech Maksymowicz, 31.10.1997 r. - 26.03.1999 r.
Franciszka Cegielska, 26.03.1999 r. , zmarła 22.10.2000 r.
Grzegorz Opala, 07.11.2000 r.

Sekretarze Stanu

Michał Kornatowski, 18.11.1997 r.- 21.09.1998 r.
Maciej Piróg, 26.11.1998 r. - 16.11.2000 r.
Tomasz Grottel, 23.11.2000 r.

Podsekretarze Stanu

Jacek Piątkiewicz, 18.11.1997 r. - 23.06.1999 r.
Janusz Solarz, 18.11.1997 r.- 23.06.1999 r.
Jacek Wutzow, 3.06.1998 r. - 19.01.1999 r.
Anna Knysok, 18.11.1997 r., Podsekretarz Stanu - Pełnomocnik Rządu ds. Wprowadzenia
Powszechnego Ubezpieczenia Zdrowotnego
Andrzej Ryś, 24.06.1999 r.
Aleksander Grad, 24.06.1999 r. - 30.11.2000 r.
Janina Mańko, 24.11.1997r., Podsekretarz Stanu - Główny Inspektor Farmaceutycznego,
23.11.1999 r.
Maria Głowniak, p.o. Głównego Inspektora Farmaceutycznego, 24.11.1999 r. - 11.01.2000 r.,
Główny Inspektor Farmaceutyczny, 12.01.2000 r.
Irena Głowaczewska, 24.12.1997 r. - 23.11.1999 r. Podsekretarz Stanu - Główny Inspektor
Sanitarny,
Paweł Policzkiewicz, 24.11.1999 r. - 11.01.2000 r. Podsekretarz Stanu – Główny Inspektor
Farmaceutyczny, 12.01.2000r., Główny Inspektor Sanitarny
Elżbieta Hibner, 30.06.2000 r. - 21.12.2000 r.
Krzysztof Tronczyński, 12.07.2000 r.
Mariusz Marquardt, 5.12.2000r.

b. Zatrudnienie

Stan na:	Ogółem zatrudnionych	Kierownicze stanowiska państwowe	Dyrektorzy i wicedyrektorzy	Pozostali pracownicy	Pracownicy obsługi
Koniec 1997r.	290	7	35*	242	-
31.05.2001	324	6	40*	270	-

* - w tym Dyrektor Generalny MZ

MINISTERSTWO GOSPODARKI

Plac Trzech Krzyży 3

00-507 Warszawa

a. Kierownictwo

Minister

Janusz Steinhoff, 31.10.1997 r. - nadal

12.06.2000 r. - Wiceprezes Rady Ministrów

Sekretarze Stanu

Anna Skowrońska-Łuczyńska, 21.11.1997 r. - 04.08.2000 r.

Bernard Błaszczyk, 05.08.2000 - nadal

07.01.1998 - 04.08.2000 r. Podsekretarz Stanu

Podsekretarze Stanu

Janusz Kaczurba, 07.01.1997 r. - 23.03.1999 r.

Dariusz Klimek, 07.01.1998 r. - 15.04.1999 r.

Jan Szlązak 21.11.1997 r. - 16.05.2000 r.

Marcin Święcicki, 27.09.1999 r. - 04.08.2000 r.

Wojciech Jan Katner, 10.04.1997 r. - nadal

Jerzy Eysymontt, 26.01.1998 r. - nadal

Tadeusz Donocik, 17.07.1998 r. - nadal

Henryk Ogryczak, 28.06.1999 r. - nadal

Andrzej Karbownik, 15.06.2000 r. - nadal

Edward Nowak, 08.08.2000 r. - nadal

Teresa Małecka, 16.10.2000 r. - nadal

Jarosław Barańczak, 3.08.2001 r. - nadal

Piotr Niemczyk, 3.08.2001 r. - nadal

b. Zatrudnienie

Stan na	Ogółem zatrudnionych	Kierownicze stanowiska państwowe	Dyrektorzy i wicedyrektorzy	Pozostali pracownicy dz. podstawowych	Pracownicy obsługi
Koniec 1997 r.	610	5	60	521	
Koniec 1998 r.	613	9	67	511	
Koniec 1999 r.	656	9	67	553	
Koniec 2000 r.	698	8	69	593	
26.06.2001 r.	701	8	69	595	

MINISTERSTWO FINANSÓW

ul. Świętokrzyska 12
00- 916 Warszawa

a. Kierownictwo

Ministrowie

Leszek Balcerowicz, wiceprezes Rady Ministrów, 31.10. 1997 r. - 08.06.2000 r.

Jarosław Bauc, 12.06.2000 r. - 28.08.2001 r.

Halina Wasilewska – Trenkner, 28.08.2001 r.

Sekretarze Stanu

Jan Kubik, 25.03.1994 r. - 08.01.1998 r.

Jarosław Bauc, 09.01.1998 r. do 11.06.2000 r.

Jan Rudowski Podsekretarz Stanu od 09.01.1998 do 15.06.2000, Sekretarz Stanu od 16.06.2000

Podsekretarze Stanu

Waldemar Manugiewicz, od 09.03.1992 r. do 08.01.1998 r.

Ryszard Pazura, od 12.10.1987 r. do 08.01.1998 r.

Paweł Samecki, od 03.03.1997 r. do 15.07.1998 r.

Karol Szwarc, od 03.03.1997 r. do 08.01.1998 r.

Halina Wasilewska-Trenkner, od 20.11.1995 r.

Jerzy Miller, od 04.02.1998 r. do 17.07.2000 r.

Rafał Zagórny, od 09.01.1998 r. - 31.08.2001 r.

Elżbieta Hibner, od 22.12.2000 r. - 30.08.2001r.

Dorota Safjan, od 06.04.1999 r.

Jan Wojcieszczuk, od 09.01.1998 r.

Krzysztof Ners, od 16.01.1998 r.

Ireneusz Wilk, od 15.02.2001 r.

b. Zatrudnienie

Stan na	Ogółem zatrudnionych	Kierownicze stanowiska państwowe	Dyrektorzy i wicedyrektorzy	Pozostali pracownicy dz. podstawowych	Pracownicy obsługi
31-12-1997	979 ^{*)}	6 ^{*)}	87	879	5
31-12-1998	1062 ^{*)}	7 ^{*)}	95	953	6
31-12-1999	1102 ^{*)}	8 ^{*)}	87	1006	
31-12-2000	1140	7	76	1056	
09. 2001	1189	9	72	1107	

Uwagi:

Dane bez osób przebywających na urloпах bezpłatnych powyżej 31 dni, urloпах wychowawczych oraz odbywających służbę wojskową.

^{*)} Dane bez Wicepremiera Pana Leszka Balcerowicza.

MINISTERSTWO SKARBU PAŃSTWA

ul. Wspólna 6/Krucza 36
00-522 Warszawa

a. Kierownictwo

Ministrowie:

Emil Wąsacz, 31.10. 1997 r., - 16.08. 2000 r.

Andrzej Chronowski, 16.08. 2000 r., - 28.02.2001 r.

Aldona Kamela – Sowińska, 28.02.2001 r.

Sekretarze Stanu:

Alicja Kornasiewicz, 10.12.1997 r. - 3.08.2000 r.

Aldona Kamela – Sowińska, 12.09.2000 r. - 27.02.2001 r.

Podsekretarze Stanu:

Janusz Michalski, 1.12.1997 r. - 18.01.1999 r.

Krzysztof Konaszewski, 1.12.1997 r. - 28.02.1999 r.

Jan Buczkowski, 1.1999 r. - 30.09.2000 r.

Jakub Tropiło, 10.10.2000 r. - 1.03.2001 r.

Aldona Kamela – Sowińska, 23.02.1998 r. - 11.09.2000 r.

Krzysztof Łaskiewicz, 17.11.1997 r.

Jacek Ambroziak, 24.11.1997 r.

Barbara Litak – Zarebska, 1.12.1999 r.

Marian Miłek, 10.04.2001 r.

Piotr Koczorowski, 10.04.2001 r.

b. Zatrudnienie

	Ogółem	Kierownicze stanowiska państwowe	Dyrektorzy i wicedyrektorzy	Pozostali pracownicy dz. podstawowych	Pracownicy obsługi
Koniec 1997r.	670	6	55	595	152
1998r.	683	7	69	588	154
1999r.	702	7	69	605	148
2000r.	700	7	65	606	151
Wrzesień 2001r.	705	7	63	611	141

MINISTERSTWO PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

ul. Nowogrodzka 1/3

00-513 Warszawa

a. Kierownictwo

Minister

Longin Komołowski, 31.10.1997 r.

19.10.1999 r. Wiceprezes Rady Ministrów – Minister Pracy i Polityki Społecznej

Sekretarze Stanu

Ewa Lewicka-Banaszak, 17.11.1997 r. Od 25.11.1997 r., Pełnomocnik Rządu ds. Reformy Zabezpieczenia Społecznego.

Janusz Gałęziak, 01.12.1997 r. - 02.04.1999 r., Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych w MPiPS

Joanna Starega-Piasek, 02.04.1999 r., Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych w MPiPS

Podsekretarze Stanu

Irena Boruta, 01.01.1998 r. nadal.

Elżbieta Sobótka, 04.03.1998 r. - 25.09.2001 r.

Grażyna Gęsicka, 21.04.1998r.- nadal

Piotr Kołodziejczyk, 01.12.1997 r.

b. Zatrudnienie

Stan na:	Ogółem zatrudnionych /w etatach/	Kierownicze stanowiska państwowe	Dyrektorzy i wicedyrektorzy w tym dyrektor generalny/	Pozostali pracownicy dz. Podstawowych	Pracownicy obsługi
31.12.1997 r.	394,49	5	37	350,49	-----
31.12.1998 r.	429,74	7	39	381,74	-----
31.12.1999 r.	404,61	6	38	358,61	-----
31.12.2000 r.	415,54	6	35	371,54	-----

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

Ul. Wspólna 30

Warszawa

a. Kierownictwo

Ministrowie Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej

Jacek Janiszewski, 31.10.1997 r. - 26.03.1999 r.

Artur Balazs, 26.03.1999 r. - 19.10.1999 r.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Artur Balazs, 19.10.1999 r.

Sekretarze Stanu

Ryszard Brzezik, 15.11.1997 r. - 20.04.1999 r.

Henryk Wujec, 21.04.1999 r. - 26.06.2000 r.

Zbigniew Chrzanowski, 15.05.2000 r.

Robert Gmyrek, 02.08.2000 r.

Podsekretarze Stanu

Andrzej Łuszczewski, 02.12.1997 r. - 17.11.1999 r. w MRiGŻ, 18.11.1999 r. - 03.07.2000 r.

Leszek Kawski, 10.02.1998 r. - 11.01.2000 r.

Jadwiga Berak, 03.04.1998 r.

Jerzy Plewa, 12.05.1997 r. - 17.11.1999 r. w MRiGŻ, 18.11.1999 r. w MRiRW

Ryszard Brzezik, 21.04.1999 r. - 17.11.1999 r. w MRiGŻ, 18.11.1999 r. w MRiRW

Feliks Klimczak, 3.07.2000 r.

b. Zatrudnienie

Stan na:	Ogółem Zatrudnionych (etaty)	Kierownicze stanowiska państwowe	Dyrektorzy i z-cy dyrektorów	Pozostali pracownicy dz. podstawowych	Pracownicy obsługi
1997	396	6	35	350	-
1998	363	6	34	318	-
1999	400	7	29	357	1
2000	426	7	33	379	1
Czerwiec 2001	438	7	35	390	-

MINISTERSTWO ROZWOJU REGIONALNEGO I BUDOWNICTWA

ul. Wspólna 4

Warszawa

a. Kierownictwo

Minister

Jerzy Kropiwnicki, 16.06.2000 r.

Sekretarz Stanu

Jacek Szczot, 13.10.2000 r.

Podsekretarze Stanu

Olgierd Dziekoński, 21.11.2000 r.

Piotr Mync (p.o. Prezesa Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast 7.09.2000 r.), 22.09.00 r.

Włodzimierz Tomaszewski, 11.07.2000 r.

b. Zatrudnienie

Stan na:	Ogółem zatrudnionych Na etatach	Kierownicze stanowiska państwowe	Dyrektorzy i wicedyrektorzy	Pozostali pracownicy dz. Podstawowych	Pracownicy obsługi
Koniec 2000 r.	82	5	10	64	3
IX. 2001r.	257	5	21	221	10

MINISTERSTWO ŚRODOWISKA

ul. Wawelska 52/54

00- 922 Warszawa

a. Kierownictwo

Ministrowie

Jan Szyszko, 31.10.1997 r. - 19.10.1999 r.

Antoni Tokarczuk, 19.10.1999 r.

Sekretarze Stanu

Radosław Gawlik, 24.11.1997 - 26.VI.2000 r.

Maciej Rudnicki, 10.10.2000 r. - 18.07.2001 r.

Podsekretarze Stanu

Janusz Radziejowski, 25.11.1997 r

Tadeusz Bachleda-Curuś, 8.01.1998 r.

Marek Michalik, 13.03.1998 r.

b. Zatrudnienie

Stan na	Ogółem	Kierownicze stanowiska Państwowe	Dyrektorzy i wicedyr.	Pozostali pracownicy dział.podst.	Pracownicy obsługi
Koniec 1997	290	3	34	248	-
Koniec 1998	291	5	31	250	-
Koniec 1999	301	5	32	258	-
Koniec 2000	335	5	31	293	-

MINISTERSTWO TRANSPORTU I GOSPODARKI MORSKIEJ

ul. Chałubińskiego 4/6

00-928 Warszawa

a. Kierownictwo

Ministrowie

Eugeniusz Morawski, 31.10.1997 r. - 08.12.1998 r.

Tadeusz Syryjczyk, 08.12.1998 r. - 08.06.2000 r.

Jerzy Widzyk, 12.06.2000 r.

Sekretarz Stanu

Krzysztof Tchórzewski, 25.11.1997

Podsekretarze Stanu

Tadeusz Szozda, 14.08.1992 r. - 10.01.1998 r.

Krzysztof Luks, 08.12.1997 r. - 08.06.1999 r.

Bogdan Frąckowiak, 12.06.1996 r. - 13.05.1998 r.

Witold Chodakiewicz, 12.01.1998 r.

Andrzej Grzelakowski, 14.05.1998 r.

Gwidon Wójcik, 01.02.2000 r.– 29.06.2000 r.

Jan Friedberg, 30.04.2000 r.

b. Zatrudnienie

Stan na:	Ogółem zatrudnionych etatowo	Kierownicze stanowiska państwowe	Dyrektorzy i wicedyrektorzy	Pozostali pracownicy dz. podstawowych	Pracownicy obsługi
31.12.1997	301,33	6	36	248,33	-
30.06.2001	344,4	6	35	289,4	-

MINISTERSTWO ŁĄCZNOŚCI

(24 lipca 2001 r. Rada Ministrów podjęła decyzję w sprawie przekształcenia Ministerstwa Gospodarki i zniesienia Ministerstwa Łączności. Ponieważ ministrowi gospodarki powierzono dział administracji rządowej - łączność, konieczne stało się wskazanie ministerstwa obsługującego w tym zakresie ministra gospodarki. Zdecydowano, że obsługę tę zapewni Ministerstwo Gospodarki przekształcone w ten sposób, że komórki organizacyjne dotychczasowego Ministerstwa Łączności obsługujące sprawy działu łączność zostaną włączone do Ministerstwa Gospodarki, zaś Ministerstwo Łączności zostanie zniesione).

ul. Stawki 2
00-990 Warszawa

a. Kierownictwo

Ministrowie

Marek Zdrojewski, 31.10.1997 r. - 26.03.1999 r.

Maciej Srebro, 26.03.1999 r. - 16.03.2000 r.

Tomasz Szyszko, 16.03.2000 r. - 18.07.2001 r.

Janusz Steinhoff, p.o. Ministra Łączności od 18.07.2001 r.

Podsekretarze Stanu

Marek Rusin, 16.02.1990 r. - 27.10.2000 r.

Jarosław Okragły, 05.12.1997 r. - 15.10.2000 r.

Albert Borowski, 05.12.1997 r. - 19.03.1999 r.

Sławomir Kopeć, 08.09.2000 r. - 25.07.2001 r.

Piotr Woźny, 18.12.2000 r. - 25.07.2001 r.

b. Zatrudnienie

Stan na:	Ogółem zatrudnionych	Kierownicze stanowiska państwowe	Dyrektorzy i wicedyrektorzy	Pozostali pracownicy dz. podstawowych	Pracownicy obsługi
Koniec 1997 r.	196	4	14	162	5
Wrzesień 2001 r.	159	3	14	123	11

URZĄD KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

a. Kierownictwo

Przewodniczący KIE

Ryszard Czarnecki , 31.10.1997 r. - 27.07.1998 r.

Sekretarz Stanu, p.o. Sekretarza KIE

Jacek Saryusz – Wolski, 14.04.2000 r.

Sekretarz Stanu

Piotr Nowina – Konopka, 27.01.1998 r. - 02.11.1998 r.

Podsekretarze Stanu, p.o. Sekretarza KIE

Maria Karasińska – Fendler, 29.07.1998 r. - 20.04.1999 r.

Paweł Samecki, 28.04.1999 r. - 14.04.2000 r.

Podsekretarze Stanu

Władysław Piskorz, 25.03.1997 - 28.02.1998 r.

Andrzej Szumowski, 25.03.1997 - 28.02.1998 r.

Sławomir Zawadzki, 14.11.1997 - 15.06.1998 r.

Jarosław Pietras, 25.03.1997 r.

Paweł Samecki, 16.07.1998 r.

Katarzyna Skórzyńska, 14.04. 2000 r.

Sławomir Urbaniak, 14.04.2000 r.

b. Zatrudnienie

Stan na	Ogółem zatrudnionych	Kierownicze stanowiska państwowe	Dyrektorzy i wicedyrektorzy	Pozostali pracownicy ds. podstawowych	Pracownicy obsługi
31.12.1997	131,19	3	26	95,9	6
31.12.1998	196,92	3	28	149,92	16
31.12.1999	199,17	2	23	159,17	15
31.12.2000	311,63	6	27	258,63	20
IX. 2001	348,58	6	33	281,08	28

20. KOMITET BADAŃ NAUKOWYCH

ul. Wspólna 1/3
00-529 Warszawa

a. Kierownictwo

Andrzej Wiszniewski

Przewodniczący KBN (członek Rady Ministrów) od 31 października 1997 r.,

Minister Nauki – Przewodniczący KBN od 19 października 1999 r.

Jan Krzysztof Frąckowiak

Podsekretarz Stanu – Sekretarz KBN od 26 marca 1991 r.,

Sekretarz Stanu – Sekretarz KBN od 15 maja 2001 r.

Małgorzata Kozłowska

Podsekretarz Stanu od 16 lipca 1992 r.

b. Zatrudnienie

Stan na	Ogółem zatrudnionych	Kierownicze stanowiska państwowe	Dyrektorzy i Wicedyrektorzy	Pozostali pracownicy działalności podstawowej	Pracownicy obsługi
1997 r.	255	3	21	231	
1998 r.	262	3	24	235	-
1999 r.	261	3	23	235	-
2000 r.	265	3	22	240	-
2001 r.	266	3	21	242	-

Przekazane do Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów Raporty Urzędów Centralnych i Agencji Rządowych

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
Agencja Rynku Rolnego
Centralny Inspektorat Standaryzacji
Główna Inspekcja Handlowa
Główny Inspektorat Inspekcji Nasiennej
Główny Inspektorat Ochrony Roślin
Główny Inspektorat Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych
Główny Inspektorat Weterynarii
Główny Urząd Cel
Główny Urząd Statystyczny
Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
Komisja Papierów Wartościowych i Giełd
Minister Koordynator Służb Specjalnych
Państwowy Urząd Nadzoru Ubezpieczeń
Polski Komitet Normalizacyjny
Polskie Centrum Akredytacji
Rządowe Centrum Legislacji
Urząd Kultury Fizycznej i Sportu
Urząd Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast
Urząd Nadzoru Funduszy Emerytalnych
Urząd Nadzoru Ubezpieczeń Zdrowotnych
Urząd Ochrony Konsumentów i Konkurencji
Urząd Ochrony Państwa
Urząd Regulacji Energetyki
Urząd Służby Cywilnej
Urząd Zamówień Publicznych
Wyższy Urząd Górniczy